

**ВРХОВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

ВРХОВЕН СУД
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Клишето

20 год.
СКОПЈЕ

**ЗБИРКА
НА СУДСКИ
ОДЛУКИ
1990 - 1996**

Книга V

Агенција "АКАДЕМИК" - Скопје
Скопје, 1997 година

**I. СТАВОВИ И МИСЛЕЊА НА
ОПШТАТА СЕДНИЦА НА
ВРХОВНИОТ СУД
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

КРИВИЧНО ПРАВО

1. ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА надлежен според член 101 од Уставот на Република Македонија за обезбедување единство во примена на законите од страна на судовите на Општата седница одржана на ден 17.09.1993 година, врз основа на членот 49 од Законот за редовните судови- пречистен текст, го утврди следниот

НАЧЕЛЕН СТАВ

I. ВАЛОРИЗАЦИЈА НА НЕОДРЕДЕНИ ВРЕДНОСНИ ОБЕЛЕЖЈА НА КРИВИЧНИ ДЕЛА ОД КРИВИЧНИОТ ЗАКОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА- општ и посебен дел (КЗРМ-ОПД):

1. Кр.д.- САБОТАЖА - член 127 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "...значителна штета..." постои кога штетата е преку седумдесет и пет илјади денари.

2. Кр.д.- ВОЕНОЗЛОСТОРСТВО ПРОТИВ ЦИВИЛНО НАСЕЛЕНИЕ

- член 142 КЗРМ-опд:

- Обележјето: "... големи размери..." (ст.1 и 2) постои доколку уништените или присвоени имоти односно оштетувањето на природната околнина што може да му штети на здравјето или на опстанокот на населението, - се преку седум милиони и петстотини илјади денари.

3. Кр.д.- ВОЕНОТО ЗЛОСТОРСТВО ВРЗ РАНЕТИ И БОЛНИ- член 143 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "... големи размери..." постои ако уништувањето или присвојувањето на материјали, средства за санитарски транспорт и залихи на санитарски установи или на единици што не е оправдано со воените потреби, - е преку седум милиони и петстотини илјади денари.

4. Кр.д.- МЕЃУНАРОДЕН ТЕРОРИЗАМ- член 155 КЗРМ- опд:

- Обележјето: "... имот од голема вредност..." (ст.1, 2 и 3) постои ако предизвиканата опасност за имотот е поголема од седум милиони и петстотини илјади денари.

5. Кр.д.- НЕОВЛАСТЕНО ПОСРЕДУВАЊЕ ИЛИ ЗАСТАПУВАЊЕ ВО РАБОТИ НА НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКИОТ ПРОМЕТ- член 166 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "... значителна имотна корист..." постои ако е поголема од седумдесет и пет илјади денари.

6. Кр.д. - ПОВРЕДА НА СТРАЖАРСКА, ПАТРОЛНА ИЛИ НА ДРУГА СЛИЧНА СЛУЖБА- член 209 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "имотна штета од големи размери..." (ст.3, 5 и 6), постои ако е штетата преку седум милиони и петстотини илјади денари.

7. Кр.д. - НЕПРЕЗЕМАЊЕ МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ВОЕНА ЕДИНИЦА- член 212 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "... имот од голема вредност..." (ст.1-5), постои ако имотот е преку седум милиони и петстотини илјади денари.

8. Кр.д. - НЕОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРИ ВОЕНИ ВЕЖБИ - член 213 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "... имот од голема вредност..." (ст.1-5), постои ако имотот е со вредност преку седум милиони и петстотини илјади денари.

9. Кр.д. - НЕПРОПИСЕНИ НЕВНИМАТЕЛЕН ОДНОС ПРЕМА ДОВЕРЕНО ОРУЖЈЕ - член 221 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "... штета од големи размери..." (ст.3 и 5), постои ако штетата е преку седум милиони и петстотини илјади денари.

10. Кр.д. - НЕПОСТАПУВАЊЕ СПОРЕД ПРОПИСИТЕ ЗА ОТСТРАНУВАЊЕ НА БОЛЕСТИ КАЈ ЖИВОТНИТЕ И РАСТЕНИЈАТА- член 247 КЗРМ - опд:

- Обележјето: "... значителна штета..." (ст.3), постои ако е таа поголема од седумдесет и пет илјади денари.

11. Кр.д. - НЕОВЛАСТЕНО ПРИБАВУВАЊЕ И РАСПОЛАГАЊЕ СО НУКЛЕАРНИ МАТЕРИИ - член 247-а.

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." (ст.2-5), постои ако е поголем од двеста и педесет илјади денари.

- Обележјето: "... штета од големи размери..." (ст.3 и 5), постои ако е штетата преку седум милиони и петстотини илјади денари.

12. Кр.д. - ЗАГРОЗУВАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТА СО НУКЛЕАРНИ МАТЕРИИ - член 247-б КЗРМ - опд:

-Обележјето: "... имот од големи размери..." (ст.2) и "... штета од големи размери..." (ст.3), постојат ако имотот и штетата се во износ преку седум милиони и петстотини илјади денари.

13. ДРУГИТЕ НЕОДРЕДЕНИ ВРЕДНОСНИ ОБЕЛЕЖЈА НА КРИВИЧНИТЕ ДЕЛА ОД КЗРМ - опд и тоа: штетни последици (кр.д. 129/5) 228/1 и 234/1; други тешки последици (134 ст.3, 210/2 и 5); тешки последици (205/3, 206/3, 211/2 и 3, 220/3 и 5, 229/2, 230/2, 231/2, 233/3, 235/2, 236/2 и 4); тешки штетни последици (128/6); други штетни последици (209/3); потешки штетни последици за службата или службата била потешко загрозена (201/1-3, 204, 209/1, 2, 4, 5, 6, 210/1. 2. 224/4); службата била потешко загрозена (211/1); оштетување во поголема мера (221/1); штета на борбената ситуација (кр.д. 233/2); тешки последици за единицата (кр.д. 234/2); особено тешки последици (246 ст.2); големи разурнувања (кр.д. 139/1); големи страдања (кр.д.144); како и сл.,

- не се утврдуваат однапред во денарски износ туку од случај до случај притоа земајќи ги во предвид не само противвредностите на изразите пресметано во денари туку и другите елементи од важност согледани во секој конкретен случај како на пример: вредноста на имотот во економски, одбранбен и сличен поглед како и потребата на општеството да го сочува објектот од напад во дадениот момент на чинење на кривичното дело.

II. ВАЛОРИЗАЦИЈА НА НЕОДРЕДЕНИ ВРЕДНОНИ ОБЕЛЕЖЈА НА КРИВИЧНИ ДЕЛА ОД КРИВИЧНИОТ ЗАКОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (КЗРМ)

1. Кр.д. - ЗАГАДУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВАТА ОКОЛИНА - член 113/1. 2, 3

- Обележјето: "... поголеми размери..." постои кога противвредноста на уништениот животински или растителен свет е преку износот од петстотини илјади денари.

2. Кр.д. - ОШТЕТУВАЊЕ НА ДОВЕРИТЕЛИ - член 128/3 КЗРМ:

- Обележјето: "... штета од големи размери..." постои кога штетата е преку износот од седум милиони и петстотини илјади денари.

3. Кр.д. - НЕДОЗВОЛЕНА ТРГОВИЈА - член 137/1 КЗРМ:

- Обележјето: "... поголема вредност..." постои кога е вредноста на стоките или на другите предмети набавени заради продажба е преку износот од седумдесет и пет илјади денари.

4. Кр.д. - НЕДОЗВОЛЕНО РАСПОЛАГАЊЕ СО СТАНОВИ

- член 140/1 КЗРМ:

- Обележјето: "... поголема имотна корист..." постои кога користа е преку износот од двеста и педесет илјади денари.

5. Кр.д. - НЕСОВЕСНО УКАЖУВАЊЕ НА ВЕТЕРИНАРНА ПОМОШ - член 146/1. 2/

- Обележјето: "... поголема вредност..." постои кога противвредност на пцовисаниот добиток или живина е преку износот од двеста и педесет илјади денари.

6. Кр.д. - ЗАГАДУВАЊЕ НА СТОЧНА ХРАНА ИЛИ ВОДА

- член 148/3 КЗРМ:

- Обележјето: "... поголема вредност..." постои кога противвредноста на пцовисаните животни или риби е преку износот од двеста и педесет илјади денари.

7. Кр.д. - УНИШТУВАЊЕ НА НАСАДИ СО УПОТРЕБА НА ШТЕТНА МАТЕРИЈА - член 149/1 КЗРМ:

- Обележјето: "... поголеми размери..." постои кога штетата е преку износот од петстотини илјади денари.

8. Кр.д. - УЧЕСТВО ВО ТОЛПА ШТО ЌЕ ИЗВРШИ КРИВИЧНО ДЕЛО - член 219/1. 2 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот во поголем обем..." постои кога оштетувањето на имотот е преку износот од двеста и педесет илјади денари.

9. Кр.д. - ДОВЕДУВАЊЕ ВО ОПАСНОСТ НА ЖИВОТ И ИМОТ СО ОПШТО ОПАСНО ДЕЈСТВО ИЛИ СРЕДСТВО - член 231/1-4 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога предизвиканата опасност за имотот е преку износот од двеста и педесет илјади денари.

10. Кр.д. - ОШТЕТУВАЊЕ НА ЗАШТИТНИ УРЕДИ ВО РАБОТА - член 232/1-3 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога предизвиканата опасност за имотот е преку износот од двеста и педесет илјади денари.

11. Кр.д. - НЕПРОПИСНО И НЕПРАВИЛНО ИЗВРШУВАЊЕ НА ГРАДЕЖНИ РАБОТИ - член 233 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога загрозиениот имот е со противвредност преку двеста и педесет илјади денари.

12. Кр.д. - ТЕШКИ ДЕЛА ПРОТИВ ОПШТАТА СИГУРНОСТ - член 235/1,3 КЗРМ:

- Обележјето: "... штета од големи размери..." постои кога е таа преку износот од седум милиони и петстотини илјади денари.

13. Кр.д. - НЕОТСТРАНУВАЊЕ НА ОПАСНОСТ - член 238/1,2 КЗРМ

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога е со вредност преку двеста и педесет илјади денари.

14. Кр.д. - ЗАГРОЗУВАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА СООБРАЌАЈОТ - член 239/1-3 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога е имотот со вредност преку двеста и педесет илјади денари.

15. Кр.д. - ЗАГРОЗУВАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА СООБРАЌАЈОТ ПОРАДИ ЗАМАЕНОСТ - член 240/1.2 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога е со вредност преку двеста и педесет илјади денари.

16. Кр.д. - ЗАГРОЗУВАЊЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА СООБРАЌАЈОТ СО ОПАСНО ДЕЈСТВО ИЛИ СРЕДСТВО - член 241/1, 2 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога имотот е со вредност преку двеста педесет илјади денари.

17. Кр.д. - НЕСОВЕСНО ВРШЕЊЕ НАДЗОР НА СООБРАЌАЈОТ - член 242/1-3 КЗРМ:

- Обележјето: "... имот од поголем обем..." постои кога имотот е со вредност преку двеста и педесет илјади денари.

18. Кр.д. - ТЕШКИ ДЕЛА ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТА НА ЛУЃЕТО И ИМОТОТ ВО СООБРАЌАЈОТ - член 243/1-3 КЗРМ:

- Обележјето: "... имотна штета од големи размери..." постои кога е таа преку седум милиони и петстотини илјади денари.

19. ДРУГИТЕ НЕОДРЕДЕНИ ВРЕДНОСНИ ОБЕЛЕЖЈА НА КРИВИЧНИТЕ ДЕЛА ОД КЗРМ и тоа:

"други тешки последици (кр.д.53/4) "особено тешки последици за обвинетиот во кривичната постапка" (кр.д.55/2), "тешки последици за оштетениот" (кр.д.84/3 и 86/3), "потешки штетни последици" (кр.д.131/2, 3, 4), "нарушување во стопанството" (кр.д.134/3), "поголем број" (кр.д.145/2), "поголемо количество" и "поголем обем" (член 137/1), "поголем број" (кр.д.153 ст.1), "мала имотна корист" (кр.д.168/1), "несразмерна имотна корист" (кр.д.172/1. 3), "поголема мера" (кр.д.187/2), "поголемо количество" (кр.д.218/2).

- Не се утврдуваат однапред во денарски износ, туку од случај до случај, притоа земајќи ги во предвид не само противвредностите на изразите пресметано во денари туку и другите елементи од важност што ќе бидат утврдени во секој конкретен случај како на пример: вредноста на имотот во економски, одбранбен и сличен поглед и потребата на општеството да го сочува објектот од напред во моментот на чинење на кривичното дело.

III. ПОСТАПУВАЊЕ ПО НЕДОВРШЕНИ КРИВИЧНИ ПРЕДМЕТИ ПО ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА КЗРМ

"По недовршените кривични предмети до донесувањето на Законот за изменување на кривичниот закон на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија број 49 од 09.08.1993 година кој стапил во сила на 17.08.1993 година) ќе постапуваат стварно надлежните судови според одредбите од Законот за кривичната постапка - преземен како републички"

Образложение

Собранието на Република Македонија донесе Закон за изменување на Кривичниот закон на Република Македонија- општ и посебен дел објавен во "Службен весник на РМ" број 32 од 25.05.1993 година кој е во сила од 02.06.1993 година, со кој, определените

вредносни величини во одделни членови и одделни кривични дела се зголемени за 50 пати.

Собранието на Република Македонија донесе и Закон за изменување на Кривичниот закон на Република Македонија (КЗРМ) објавен во "Службен весник на Република Македонија" број 49 од 09.08.1993 година кој стапил во сила на 16.08.1993 година, со кој, во одделни членови - кривични дела определените вредносни величини се зголемени за 50 пати освен кај кр.д. 168 КЗРМ зголемувањето е за 10 пати.

Сообразно на овие измени беше потребно да се преозначат и неодредените вредносни величини на одделни кривични дела во КЗРМ - опд и КЗРМ со донесување на начелни ставови на Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија надлежен според член 49 од Законот за редовните судови, со усвојување на предлогот на кривичното одделение на Врховниот суд на Република Македонија и тоа на ден 17.09.1993 година како што е тоа и означено во диспозитивниот дел.

Начелниот став под III се донесе поради тоа што во донесениот Закон за измени и дополнувања на КЗРМ немаше преодни и завршни одредби, што пак предизвика бројни прашања од судовите. Со овој начелен став судовите се задолжуваат спорните случаи да ги разрешуваат според одредбите од Законот за кривичната постапка (член 36 и др.).

Врховен суд на Република Македонија

2. Врховниот суд на Република Македонија на Општата седница во врска со настанатите тешкотии во работењето на судовите поради прекилот на работата од страна на адвокатите во Република Македонија, на ден 29.04.1994 година го усвои следното

НАЧЕЛНО ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

(1) Во услови на прекилот на работата на адвокатите во Република Македонија, адвокатот кој е уредно повикан, а не дојде пред судот повкувајќи се на прекилот, се смета дека, во смисла на процесните закони, изостанокот не го оправдал.

(2) Во одредбата "кога во седиштето на судот нема доволно адвокати" од одделни членови на Законот за кривичната постапка преземен како пропис на Република Македонија, е содржана и

состојбата во која адвокатите не ја вршат функцијата на одбраната поради прекилот на работата на адвокатите.

(3) Се смета дека постапката на адвокатот, кој како бранител на малолетник не ја врши функцијата на одбраната поради прекилот на работата на адвокатите, е очигледно насочен кон оддолговлекување на кривичната постапка, во смисла на одредбите од Законот за кривичната постапка.

Образложение

Врховниот суд на Република Македонија, на Општата седница одржана на 27 април 1994 година, на која присуствуваа и судиите на Стопанскиот суд на Македонија, како и претседателите на окружните судови и претседателите на окружните стопански судови, ја разгледа состојбата настаната во судовите по прекилот на работата на адвокатите според Одлуката на Вонредното собрание на Адвокатската комора на Република Македонија од 26.03.1994 година и Одлуката од 5.04.1994 година за начинот на спроведување на таа одлука и притоа констатира дека прекилот на работата на адвокатите се остварува на начин што е прекината секаква непосредна комуникација со судовите, така што адвокатите престанаа со давањето правна помош која се состои во застапување на странките и во одбрана на обвинетите лица.

Таквиот прекин на работата на адвокатите кој почна на 6 април 1994 година и се уште трае, доведе до одлагање на решавањето на голем број предмети во сите судови, со што сериозно е доведено во прашање нормалното одвивање на работата на судовите, особено што прекилот доведе до апсолутна неможност граѓаните на Република Македонија пред судовите во Републиката да ги застапува односно да ги брани адвокатот, затоа што прекилот се однесува на целата територија на Република Македонија и затоа што адвокатска дејност не може да врши лице кое не е запишано во именикот на Адвокатската комора на Република Македонија.

Во услови кога адвокатите не ја извршуваат својата уставна обврска на давање правна помош, особено во одбраната на обвинетите и притворените лица, што предизвикува оддолговлекување на судските постапки, а тоа сериозно го доведува во прашање остварувањето на уставната обврска на судовите да ја обезбедуваат заштитата на слободите и правата на граѓаните утврдени со Уставот, Врховниот суд на Република Македонија, на Општата седница одржана на 28 и 29 април 1994 година оцени дека е неопходно настанатата состојба да се разреши во смисла на постојните процесни закони.

Заради тоа, а бидејќи процесните закони предвидуваат можност постапката да продолжи и кога полномошникот на странката, односно бранителот на обвинетиот не го оправдал недоаѓањето пред судот, Општата седница го прифати начелното правно мислење од став (1).

Со одредбите, пак, од член 67 став 5, член 70 став 5 и друго од Законот за кривичната постапка, е предвидена можност одбраната да се довери и на лице кое не е адвокат, ако во седиштето на судот нема доволно адвокати. Општата седница смета дека постојната ситуација настаната со прекинот на работта на адвокатите може да се прирамни на состојбата содржана во тие одредби и заради тоа го усвои начелното правно мислење од став (2).

Со одредбите од член 455 став 4 од Законот за кривичната постапка, е предвидено дека бранител на малолетник може да биде само адвокат, па заради тоа не постои можност да се земе, односно постави бранител по службена должност од редот на дипломирани правници кои се способни да му пружат на малолетникот правна помош во одбраната. Од тие причини Општата седница смета дека непочитувањето на таа одредба од страна на адвокат-бранител на малолетник треба да се санкционира онака како што е тоа предвидено со одредбите од член 144 од Законот за кривичната постапка, сметајќи дека таквото постапување очигледно е насочено кон оддолговлекување на кривичната постапка, поради што е усвоен ставот (3) од Начелното правно мислење.

Од тие причини, а заради воедначување на постапувањето на судовите, усвоено е ова начелно правно мислење.

Врховен суд на Република Македонија

3. ЗАКЛУЧОК ОД ОПШТАТА СЕДНИЦА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ВРСКА СО ПРИТВОРОТ

Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, по спроведената расправа по повод Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија У.бр.156/93 од 28.12.1994 година ("Службен весник на РМ" бр.9 од 23.02.1995 година), со која се укинати наведените во неа одредби од Законот за кривичната постапка кои се однесуваат на лишувањето од слобода и на притворот, на ден 8.03.1995 година, го **заклучи** следното:

Со оглед на тоа што одредбите од Законот за кривичната постапка кои се однесуваат на определување и продолжување на притворот по изречувањето на првостепената пресуда не се укинати со споменатата Одлука на Уставниот суд на Република Македонија, досегашната практика на Врховниот суд на Република Македонија во врска со применувањето на тие одредби останува неизменета.

Врховен суд на Република Македонија

ГРАЃАНСКО ПРАВО

4. Врховниот суд на Република Македонија надлежен според членот 101 од Уставот на Република Македонија за обезбедување единство во примена на законите од страна на судовите, на Општата седница одржана на ден 18.03.1994 година, врз основа на член 49 од Законот за редовните судов-пречистен текст, го утврди следниот

НАЧЕЛЕН СТАВ

Правосилното решение за наследување не го спречува учесникот во оставинската постапка во процесна постапка да истакнува барања кои не произлегуваат од наследно-поравниот однос, да се издвои дел, пооделни предмети или право од расправена оставина.

Врховен суд на Република Македонија

5. Врховниот суд на Република Македонија надлежен според членот 101 од Уставот на Република Македонија за обезбедување единство во примена на законите од страна на судовите, на Општата седница одржана на ден 11.04.1994 година, врз основа на член 49 од Законот за редовните судови-пречистен текст, го утврди следното

НАЧЕЛЕН СТАВ

1. Во вонпроцесната постапка, поведена од носителот на станарското право или, со негова согласност од член на неговото семејно домаќинство, кој е корисник на станот, во смисла на член 3

став 2 од Законот за продажба на становите во општествена сопственост, заради донесување решение што ќе го замени договорот за купопродажба, судот може сам да го реши прашањето дали на носителот на станарското право му престанало тоа право под условите од член 12 и 13 од Законот за станбените односи, како претходно прашње (член 27 од Законот за вонпроцесната постапка).

Ако се спорни фактите од член 12 и 13 од Законот, Судот ќе ја прекине постапката и сопственикот (давателот на станот) ќе го упати да поведе проце за утврдување дека престанало станарското право (член 27 и 28 од Законот за вонпроцесната постапка).

2. Во вонпроцесната постапка од точка 1 на овој Начелен став, судот не може сам да го решава претходното прашање дали станарското право престанало поради тоа што се исполнети условите за давање отказ на договорот за користење за станот според Законот за станбените односи.

Ако до завршувањето на вонпроцесната постапка, сопственикот (давателот на станот) достави доказ дека повел процес за отказ на договорот за користење на станот, судот ќе ја прекине постапката додека процесот правосилно не заврши (член 28 од Законот за вонпроцесната постапка).

Врховен суд на Република Македонија

6. Врховниот суд на Република Македонија, надлежен според членот 101 од Уставот на Република Македонија за обезбедување единство во примена на законите од страна на судовите, на Општата седница одржана на ден 26.12.1994 година, врз основа на член 49 од Законот на редовните судови-(пречистен текст), го утврди следниот

НАЧЕЛЕН СТАВ

На работниците кои учествувале во прекин на работата, организиран спротивно на Законот за штрајкот и Правилата за штрајкот, а се наоѓале на местото на собирањето на учесниците на прекилот, не може да им престане работниот однос поради неоправдано изостанување од работа непрекинато 5(пет) работни дена во смисла на член 75 став 2 точка 3 од Законот за основните права од работните односи.

Врховен суд на Република Македонија

7. Врз основа на член 35 став 1 алинеја 1 од Законот за судовите ("Службен весник на РМ" бр.36/95), Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, одржана на 17.06.1996 година, утврди

НАЧЕЛЕН СТАВ

Надомест на штетата што работникот ја трпи поради незаконитиот акт или незаконитото дејствие на работодавецот, со кое е отстранет од работното место и работните задачи што ги извршувал, се определува во височина на заработувачката што би ја остварил да не бил отстранет, поаѓајќи од исплатените плати кај работодавецот на тоа или соодветно работно место и работни задачи.

Работникот има право да бара надоместот на штетата, определен според претходниот став, да се зголеми за процентот на порастот на трошоците за живот, сметано од исплатата на секоја месечна плата кај работодавецот до денот на поднесувањето на барањето за надомест на штетата.

Обврската за надомест на штетата втасува по правосилноста на одлуката со која се поништува незаконитиот акт, односно со која се утврдува незаконитоста на дејствието на работодавецот и тоа од денот кога работникот поднел барање за исплата на надоместот. Од тој ден работникот има право и на законска затезна камата.

Образложение

Законот за основните права од работен однос ("Службен лист на СФРЈ" бр.60/89), и Законот за работни односи ("Службен весник на СРМ" бр.20/90), кои сеуште се применуваат во споровите настанати во времето на нивното важење, во одредбите за личните доходи и нивните надоместоци ги определуваат случаите во кои работникот има право на надомест на личниот доход иако тој отсутствувал од работа. Меѓутоа, тие закони како и оние што им претходеа, не содржеа посебни одредби за надоместот на заработувачката на работникот кога тој незаконито бил отстранет од работното место, односно, незаконито бил спречен да ја оствари заработувачката (незаконит престанок на работниот однос, незаконито прераспоредување во работата, незаконито упатување на присилен одмор и слично). Надоместот на заработувачката во таквите случаи не го уредува ниту новиот Закон за работни односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93).

Карактеристично за сите тие случаи е тоа што работникот е отстранет од работното место, односно тој делумно е спречен или целосно да ја оствари заработувачката, со акт или дејствие на работодавецот и дека на секое барање на работникот за надомест на така неосстварена заработувачка, му претходи посебна постапка во која таквиот акт односно дејство на работодавецот е поништен како незаконит. Оттука произлегува единствениот став во практиката дека ваквите барања на работникот претставуваат барања за надомест на штета што работникот ја трпи поради незаконитиот акт или незаконитото дејствие на работодавецот, со кое работникот бил спречен да оствари заработувачка. Законски основ за пресудување по таквите барања претставува член 73 од цитираниот Закон за основните права од работен однос. Според оваа одредба, ако работникот претрпи штета на работа или во врска со работата, организацијата односно работодавецот се должни да му ја надоместат штетата на работникот според општите начела за одговорност за штета. Идентична одредба сега содржи и новиот Закон за работни односи во член 104 став 1. Согласно оваа одредба во вакви случаи се применуваат и соодветните одредби на Законот за облигационите односи што се однесуваат на надоместот на материјалната штета.

Во поглед на обемот и висината на оваа штета, исто така практиката на судовите е единствена. На работникот му се досудува надомест во висина на исплатените месечни плати кај работодавецот за периодот за кој тој се бара, на соодветно односно на слично работно место. Покрај тоа, му се признава и право на камата според Законот за височината на стапката на затезната камата, на секој поединечен месечен износ, сметано од денот кога тој бил исплатен кај работодавецот, до денот кога тој износ на работникот му се исплатува. Ваквата практика на судовите се спроведува повеќе години наназад.

Меѓутоа, со наплатата на досудените надоместоци се остваруваат износи кои повеќекратно ја надминуваат сумата што реално би ја оствариле оштетените работници да останале на работните места за истиот период. Тоа не е во согласност со правната природа на овој правен институт - да ја воспостави нарушената имотна состојба.

Според член 69 од Законот за работни односи, работникот има право на плата. Платата на работникот му се обезбедува од средствата на работодавецот сразмерно на извршената работа, како и на придонесот на работникот во создавањето на добивката. Кога работникот е спречен со својата работа да оствари таква плата, тогаш тој трпи штета. Меѓутоа, при утврдувањето на обемот и висината на штетата, во

досегашната практика законот недоследно се применува. Така, при определување на надоместот погрешно се сметале дека се работи за точно определени поединечни парични побарувања на работникот во висина на месечниот износ на неосвоената заработувачка, односно дека се работи за определени поединечни парични обврски на работодавецот со чија исплата тој задоцнил.

Поради ова, се наметна потреба да се пристапи кон утврдување на правен став, кој во целост ќе ги одразува начелата од член 190 од Законот за облигационите односи. Според оваа одредба, Судот земајќи ги предвид и околностите кои настанале по предизвикувањето на штетата, ќе досуди надомест во износ кој е потребен материјалната положба на оштетениот да се доведе во онаа состојба во која би се наоѓал да не беше штетното дејствие или пропуштањето.

Во случајов, се работи за надомест на материјална штета која работникот има право да бара да му ја надомести работодавецот. Според цитираниот член 190 и член 185 од Законот за облигационите односи, тој надомест може да изнесува само толку колку што работникот реално ќе остварел заработувачка ако за периодот за кој бара надомест, останел на работното место и ги извршувал своите работни задачи.

Специфичноста на овој вид штета ја прави фактот дека заработувачката чиј надомест се бара, би се остварувала исклучиво во парични износи и периодично-месечно, па оттука и произлегува суштественото прашање: како таа да се определи и утврди согласно цитираните законски прописи и кога стасува обврската на работодавецот да ја надомести оваа штета.

При одговорот на поставените прашања, се имаше предвид следното:

1. Надомест на штетата претставува единствен износ за тој период за кој се бара. Поради тоа, таа треба така и да се утврдува и досудува. Затоа, во утврдениот начелен став е прифатено дека таа се определува во височина на вкупниот износ на заработувачката што би ја остварил работникот да не бил отстранет за периодот за кој го бара надоместот, а се утврдува поаѓајќи од исплатените плати кај работодавецот на тоа или соодветно работно место и работни задачи. Во основа тоа е во согласност и со досегашната практика на судовите.

Меѓутоа, парите како општо мерило за материјалните вредности подлежат на влијание на општите економски и пазарни промени, па постои опасност така досудените номинални износи на изгубената заработувачка во меѓувреме реално да се обезвреднат па да не претставуваат потполн надомест за стварно претрпената штета.

Заради тоа, во начелниот став е прифатено правото на работникот да бара така утврдениот надомест на штета да се зголеми за процентот на порастот на трошоците за живот сметано од исплатата на секоја месечна плата за целиот период за кој се бара надоместот. За ваквото решение, Општата седница се определи од повеќе причини:

а) Платата главно служи и се трошо заради задоволување на животните потреби на работникот и неговото семејство;

б) Сите мерки на државните органи и органите на Синдикатот, социјалната политика и заштита на стандардот на вработените, главно тргнуваат од реалните животни трошоци (утврдување на најниска плата, утврдување на политика на движењето на платите и т.н.);

в) Стапката на пораст на трошоци за живот, реално ја следи и ја објавува Заводот за статистика на Република Македонија, што го олеснува утврдувањето на надоместот;

г) Извршените пресметки покажуваат зависност на движењето на платите од порастот на трошоците за живот, така што исплатената просечна плата во претходниот период, ако се зголеми со процентот на порастот на трошоците за живот за определен период, приближно е на нивото на последната исплатена просечна плата за тој период.

Со ваквиот начин на пресметување на надоместот, работникот се доведува во приближно иста положба како и останатите работници кај истиот работодавец, односно во онаква положба во каква би бил во тој период, ако не бил незаконито отстранет од работното место. Разликите помеѓу исплатената плата и бараниот надомест, што се резултат на разликите кај работниците во поглед на минатиот труд и во способноста во извршувањето на работните задачи, како и прашањата за евентуалниот придонес на работникот во настанувањето на штета, односно неговата должност да ја намали штетата, би се разрешувале на ист начин како и досега: со постапување по приговорите односно укажувањата на странките во парницата по однос на висината на штетата по тие основи.

2. Одредбите на Законот за работни односи го овластуваат работодавецот да одлучува за правата, должностите и одговорностите на работникот по основ на работниот однос. Законот има пропишано и соодветни средства за заштита на правата на работникот во постапката пред органите на работодавецот. По конечното на одлуката донесена во таа постапка, работодавецот е овластен одлуката да ја спроведе. Постапката поведена пред судот, од страна на работникот за заштита на правата, не го одложува нејзиното извршување. Се додека таа одлука не биде поништена од страна на судот, работодавецот не може

да се повика на одговорност за настанатите штетни последици од нејзината примена. Со нејзиното правосилно поништување, односно со правосилното утврдување на незаконитоста на дејствието на работодавецот, тој сознава за незаконитоста на својот акт односно за незаконитоста на своето дејствие и за обврските што од тоа за него настануваат. Според член 124 од Законот за работни односи, ако по барање на работникот судот утврди дека престанокот на работниот однос е незаконит, ќе го поништи решението за отказ и ќе го задолжи работодавецот да го врати работникот на работно место соодветно на неговата стручна подготовка и да му ги обезбеди и другите права од работниот однос.

Ако со тужбата за поништување на незаконитиот акт на работодавецот, односно за утврдување на незаконитоста на неговото дејствие, било поднесено и барање за надомест на штета од страна на работникот, со моментот на правосилното поништување на актот, односно правосилното утврдување на незаконитоста на дејствието, настанува и обврската кај работодавецот да му ја надомести таа штета. Ако такво барање не е поднесено, тогаш работникот го стекнува правото да бара надомест на штета со поднесување на оштетното побарување директно пред работодавецот или пред судот. Се работи за права чие остварување зависи од диспозицијата на оштетениот. Со тој момент работодавецот сознава за постоењето и на оштетеното лице и за штетата. Од тогаш за него настанува обврската на работникот да му ја надомести претрпената штета.

Со исполнувањето на сите овие услови штетата веќе станува побарување што може да се остварува, па тогаш втасува обврската кај работодавецот таа штета да ја надомести, во смисла на член 186 од Законот за облигационите односи. Затоа, работодавецот од тој момент е во задоцнување во исплатата на веќе настанатата штета и согласно член 277 од Законот за облигационите односи, должен е на износот на утврдената штета да плаќа и законска затезна камата. Тоа произлегува и од одредбите на член 232 од Законот за извршната постапка, според кои работникот кој поднел предлог да биде вратен на работа, може да предложи судот да донесе решение со кое ќе го задолжи работодавецот да му ги исплати месечните износи на платата, втасани од правосилноста на пресудата додека не биде повторно вратен на работа. Надоместот на платата се определува во износот што работникот би го остварил кога би бил на работа. Од оваа одредба и од одредбата на член 124 од Законот за работни односи, недвосмислено произлегува дека од тој момент за работодавецот постои со закон определена парична обврска за исплата на втасаните износи на платата, па според тоа, тој е должен да го исплати бараниот паричен износ,

бидејќи во спротивно се изложува на ризик да плаќа и законска затезна камата на тој износ од неговата втасаност па до исплатата.

Од тие причини е прифатено и стојалиштето изразено во ставот 3 од утврдениот Начелен став.

Општа седница на Врховниот суд на Република Македонија во Скопје,

17.06.1996 година.

Врховен суд на Република Македонија

8. Врховниот суд на Република Македонија на Општата седница одржана на ден 12.07.1996 година, врз основа на член 35 став 1 алинеја 1 од Законот за судовите, го утврди следното

НАЧЕЛНО ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

Купувањето на стан во општествена сопственост според Законот за продажба на становите во општествена сопственост, со плаќање на цената во рати, се смета како купување на стан со користење на заеми во смисла на член 12 од Законот за судските такси.

Образложение

Со Законот за продажба на становите во општествена сопственост ("Службен весник на Република Македонија" бр.8/93) се уредуваат условите, начинот и постапката за продажба на становите во општествена сопственост, со тоа што согласно член 8 став 1 од овој закон, плаќањето на цената на станот се врши во целост или во рати. Според ставот 3 од овој член, долгот се пресметува во годишни рати кои се отплаќаат месечно.

Според член 12 од Законот за судските такси ("Службен весник на Република Македонија" бр.46/90, 11/91, 65/92 и 20/95) во постапката за упис на интабулација во интабулационите книги ослободени се од плаќање такси граѓаните корисници на заеми за изградба, адаптација или купување на стан, ако го решаваат станбеното прашање на своето семејство.

Министерството за правда на Република Македонија, укажа на различната практика на основните судови во примената на член 12

од Законот за судските такси по однос на наплатувањето на судските такси за интабулација при склучување на договор за продажба на стан во општествена сопственост во таа смисла што едни основни судови наплатуваат ваква такса кога станот се купува со отплаќање на цената во рати, а други основни судови не наплатуваат таква такса. Со оглед на тоа Министерството му предложи на Врховниот суд на Република Македонија да утврди начелно правно мислење заради единствена примена на законот од страна на судовите.

Според мислењето на Општата седница, законската можност за купување на стан според цитираниот Закон за продажба на станите во општествена сопственост, со отплаќање на цената во рати, всушност треба да се сфати како одобрување на заем од страна на општественото правно лице-продавач на станот, на граѓанинот-овластен купувач на станот, заради купување на станот, со тоа што отплатата на цената се врши на рати, на ист начин, како што се врши и отплатата на заемот кога тој се дава во готови пари. Суштествено во овој случај е тоа купувањето на станот да се врши заради решавање на станбеното прашање на семејството на граѓанинот-купувач на станот, а околноста за тоа дали заемот се дава во готови пари или се одобрува отплата на цената за купениот стан во рати, е од еднакво значење и во двата случаи во однос на примената на одредбата од член 12 од Законот за судските такси во врска со ослободувањето од плаќање такса.

Заради тоа, купувањето на стан во општествена сопственост според цитираниот закон, со плаќање на цената во рати, се смета како купување на стан со користење на заеми, во смисла на член 12 од Законот за судските такси.

Со оглед на изнесеното, а со цел да се обезбеди единствена примена на членот 12 од Законот за судските такси од страна на судовите, судот го утврди ова начелно правно мислење.

Врховен суд на Република Македонија

ПРЕКРШОЦИ

9. Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, по разгледувањето на прашањата во врска со работата на прекршочните предмети по донесувањето на одлуките на Уставниот суд на Република Македонија објавени во Службениот весник на РМ бр.40/96, со кои се укинати одредбите од законите во кои е пропишано за определени видови на прекршоци да решаваат други видови органи (царински, девизни, надворешно-трговски, даночни и други), врз основа на член 35 став

1 алинеја 3 од Законот за судовите, на ден 21.10.1996 година го изрази едногласно следното

М И С Л Е Њ Е

1. По укинувањето на одредбите од законите со кои беше пропишано за определени видови на прекршоци да решаваат други видови органи, (царински, девизни, надворешно-трговски, даночни и други), постапката по таквите предмети, во кои решението за прекршок не станало правосилно, ќе ја спроведат основните судови откако ќе ги добијат списите по предметите од органите на управата, без оглед на тоа во која фаза од постапката тие се наоѓаат.

Судовите при донесувањето на одлуката по прекршоците ќе ги имаат предвид Одлуките на Уставниот суд на Република Македонија и правните последици што тие ги произведуваат.

2. Со оглед на укинувањето реченица 2 од став 3 од член 30 од Законот за судовите, не постојат правни пречки претходно изразеното мислење да се применува и за прекршоците во воздушната пловидба, иако член 299 од сојузниот Закон за воздушна пловидба, презмен како републички пропис, сеуште не е укинат.

О б р а з л о ж е н и е

Уставниот суд на Република Македонија, со Одлука У. бр. 31/96 ("Службен весник на РМ" бр. 40/96) ги укина одредбите од член 30 став 3 од Законот за судовите ("Службен весник на РМ" бр. 38/91) во делот кој гласи: "доколку со закон не е определено за определени видови прекршоци да решаваат други видови органи (царински, девизни, надворешно-трговски, даночни и други)" и член 34 став 1 точка 3 од истиот закон, во делот кој гласи: "и по конечни решенија донесени во прекршочна постапка".

Покрај ова, со Одлука У. бр. 43/96, У. бр. 42/96, У. бр. 294/95, У. бр. 11/96, У. бр. 163/95, У. бр. 44/96, У. бр. 295/95, У. бр. 45/96, У. бр. 296/95 и У. бр. 297/95, сите донесени на 10 јули 1996 година (објавени во "Службен весник на РМ" бр. 40/96), укинати се, како следува:

- 1) Член 148 од Законот за персоналниот данок;
- 2) Член 122 од Законот за девизното работење;
- 3) Членовите 62, 305 и 307 од Законот за царините;

4) Членовите 74-а и 74-б од Законот за изменување и дополнување на Законот за игри на среќа и забавни игри на автомати од 1991 година;

5) Член 89 од Законот за надворешно-трговско работење;

6) Член 4 од Законот за царинската управа;

7) Член 6 од Законот за кредитните односи со странство;

8) Член 5 и член 10 став 1 точка 6 од Законот за царинската служба во делот што гласи: "во делокругот на царинарниците спаѓа водење на прекршочна постапка", како и член 15 од тој закон;

9) Член 58 став 9 од Деловникот за работа на Владата на Република Македонија.

Главно, во сите образложенија на овие одлуки на Уставниот суд на Република Македонија е наведено дека овие одредби се укинуваат поради тоа што од Уставот на Република Македонија произлегува дека органите на државната управа не се овластени да водат одредена казнена постапка против граѓаните и да изрекуваат санкции за сторените казниви дела, туку за тоа се овластени судовите, па поради тоа тој суд оценил дека тие одредби во кои се предвидува формирање на органи за водење и изрекување на казни во прекршочна постапка во рамките на одделни органи на управата, односно во Владата на Република Македонија, не се во согласност со одредбите од членовите 13, 14, 88, 91 алинеја 6 и член 96 од Уставот на Република Македонија.

Со оглед на ваквата новонастаната правна состојба, неопходно е постапката по предметите во кои решенијата за прекршок не станале правосилни, да ја спроведат основните судови откако ќе ги добијат списите по предметите од органите на управата и тоа без оглед во која фаза на постапката тие се наоѓаат.

Притоа, потребно е судовите при донесување на своите одлуки по прекршоците да ги имаат предвид споменатите одлуки на Уставниот суд и правните последици што тие ги произведуваат. Ова заради тоа што согласно член 112 став 3 од Уставот на Република Македонија, одлуките на Уставниот суд се конечни и извршни, а согласно член 79 од Деловникот на Уставниот суд на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр. 70/92), тие произведуваат правно дејство од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија". Правното дејство, пак, на овие одлуки во однос на неправосилните поединечни акти какви што се донесените решенија за прекршоци од страна на органите на управата, е во тоа што тие, натаму не можат да произведуваат правни последици, односно не можат да опстанат во правниот поредок и тоа од денот

на објавувањето на Одлуката на Уставниот суд во "Службен весник на Република Македонија".

Од друга страна, пак, бидејќи со членот 299 од сојузниот Закон за воздушна пловидба ("Службен лист на СФРЈ" бр. 45/86), кој се применува како републички закон, е предвидено дека прекршочната постапка во прв степен во воздухопловните прекршоци од овој закон, ја води и решение за прекршокот донесува Комисијата за прекршоци во воздушната пловидба, а тој член не е укинат од страна на Уставниот суд на Република Македонија, се изрази мислење дека со укинувањето на одредбата од членот 30 став 3, реченица 2 од Законот за судовите, повеќе таа одредба не ќе може да се применува и заради тоа не постојат правни пречки и за прекршоците во воздушната пловидба постапката да ја водат и да изрекуваат казни судовите.

Поаѓајќи од новонастанатата состојба, а со цел да се премостат веќе согледаните правни пречки за преземање на прекршочните предмети кои се заведени кај досега надлежните органи на управата од страна на судовите, а имајќи ги предвид и писмените барања за давање на мислење, доставени од страна на Министерството за правда под број 11-1715/2 од 19.09.1996 година и од Дирекцијата за цивилна воздушна пловидба при Министерството за сообраќај и врски бр. 03-1116/2 од 4.09.1996 година, Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија го изрази горенаведеното мислење.

Врховен суд на Република Македонија

II. КРИВИЧНО ПРАВО

I.Кривичното одделение на Врховниот суд на Македонија на седницата одржана на 27.09.1991 година го донесе следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

Под зборовите "некаква корист" и "некаква штета", - наведени во одредбите од член 26 (измена на членот 177 од КЗ на РМ) од Законот за изменување и дополнување на Кривичниот закон на Република Македонија ("Службен весник на РМ" број 28 од 14.06.1991 година), подразбира: неимотна и имотна корист, нематеријална и материјална штета.

КРИВИЧНО ПРАВО МАТЕРИЈАЛНО И ПРОЦЕСНО ПРАВО

1. Незначителната општествена опасност (член 8 став 2 од КЗЈ) се проценува објективно-субјективно, што значи и врз утврдените околности за личноста на обвинетиот и врз неговиот однос спрема делото.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето е неосновано.

Наводот истакнат во барањето дека стореното дело не е кривично дело, иако ги содржи сите обележја на кривично дело од член 221 став 2 од КЗ на СРМ, бидејќи претставува незначителна општествена опасност поради своето мало значење и отсутноста на штетни последици, е неоснован поради следното:

Наводот во барањето има поткрепа само во објективна околност. Имено, наградата од 20,00 динари што обвинетиот ја добил за ставање на просторијата на располагање, иако во време на

извршувањето на инкриминисаните дејствија не можела да се смета како незначителна сума, од денешен аспект според нејзината реална вредност објективно може да се прифати како таква. Меѓутоа, ова би претставувало само објективна подлога за проценување на категоријата-"општествена опасност". Како оваа категорија треба да се проценува и според утврдените субјективни околности на случајот тоа, незначителноста на сумата не би била доволна за проценка. Како и во секој друг случај и во овој проценката ќе се темели и врз субјективни околности, што значи врз утврдени околности за личноста на обвинетиот и неговиот однос кон делото. За да се прифати дека дејствијата што ги сторил обвинетиот се од мало значење, ќе се земат предвид сите објективни-субјективни елементи утврдени во конкретниов случај, како висината на добиената награда за отстапувањето на своите простории за играње на комар, исто така и склоноста на обвинетиот да врши вакви кривични дела согледана преку неговата поранешна осудуваност.

Законската формулација (член 8 став 2 од КЗ на СФРЈ) предвидува дека не е ,-"кривично дело тоа дело кое, иако содржи обележја на кривично дело определено со закон, претставува незначителна општествена опасност поради малото значење и поради незначителноста или отсутноста на штетни последици", а според мислење на Врховниот суд, во конкретниов случај, дејствијата на обвинетиот не само што неспорно ги содржат сите обележја на кривичното дело за кое е осуден (член 221 став 2 од КЗ на СРМ), туку тие не можат да се сметаат за дело од мало значење заради поранешната осудуваност на обвинетиот со правосилна песуда за исто вакво кривично дело. И покрај тоа што наградата што ја добил од други лица за тоа што им овозможил да играат комар во просториите од неговата куќа, е објективно мала ако се тоа проценува од денешно време, сепак, делото не е од мало значење ако се земе предвид и фактот дека обвинетиот и порано бил осудуван на парична казна за исто вакво кривично дело. Правилно пониските судови оцениле дека обвинетиот како сторител е лице склоно кон вршење на вакви кривични дела, поради што, би било наполно неприфатливо, од него стореното дело да се смета за дело со мало значење.

Во барањето на осудениот е истакнат навод за нецелесообразноста од изрекување на ефективна казна затвор за овој вид кривични дела предвид на распространетоста на игрите на среќа. Ваквиот навод е неоснован бидејќи поднесувањето на овој вонреден правен лек по основ на одлука за казна, според одредбата на член 427 од ЗКП, е недопуштено, односно не е предвидено, освен во случаи кога постои пречекорување на овластувањето што судот го

има според законот, како што тоа е предвидено во член 265 точка 5 од ЗКП, што пак овде не е случај.

Од овие причини, барањето на осудениот беше оценето како неосновано и како такво одбиено, согласно одредбите од член 427 и 429 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Квп.бр.19/91 од 11.04.1991 година.

2. Со тоа што обвинетиот по расправијата со својот син-оштетениот, од подрумот земал експлозив со разорна сила што го запалил на шпоретот и потоа се упатил кон гаражата каде се наоѓал оштетениот со умисла да му го фрли, - сторил кривично дело-убиство-член 37 став 1 од КЗРМ во обид во врска со член 19 КЗРМ-општ и посебен дел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд, со цел да утврди како дошло до тоа обвинетиот да се обиде да посегне по животот на телото на оштетениот, ги извел сите потребни и расположиви докази. Со нивна сестрана оценка и анализа, правилно утврдил дека обвинетиот после расправијата која настанала помеѓу него и неговиот син-оштетениот, знаејќи дека оштетениот се наоѓа во гаражата, отишол во подрумот од каде го зел експлозивот, го запалил од шпоретот кој се наоѓал во кујната и после тоа се упатил кон гаражата. Сите овие дејствија ги преземал со цел запалениот експлозив да го фрли низ отворот на гаражата каде во моментот се наоѓал оштетениот, заради што правилно е констатирано дека кај него постоеле умисла оштетениот да го лиши од живот. Меѓутоа, таквата намера не успеал да ја реализира, бидејќи во моментот кога сакал да се ослободи од експлозивот, истиот му експлодирал во раката.

Постоенето на умисла кај обвинетиот да го лиши од живот оштетениот произлегува од утврдената фактичка состојба која не се доведува под било какво сомнение, бидејќи со сигурност произлегува од сите изведени докази. На ваквиот заклучок упатува и околноста дека обвинетиот бил упорен во преземањето на противправните дејствија. Имено, доколку неговата намера не била да го убие оштетениот туку само да го заплаши и да створи хаос, како што самиот тврди во жалбата, а врз што впрочем се засновала и неговата одбрана во текот на постапката, тогаш, експлозивот ќе го фрлел на друго место кога го поминувал просторот од подрумот до гаражата. Заради

тоа што знаел за разорното дејство на експлозивот, а сепак упорно настојувал со истиот експлозив да стаса до гаражата, како и заради фактот што експлозивот сепак експлодирал во неговата рака, се констатира дека тој сакал да ја реализира својата намера до крај, односно да го фрли експлозивот во гаражата и со таква умисла првенствено тој и тргнал-оштетениот да го лиши од живот, но, бидејќи експлозивот претходно му експлодирал во неговата рака, делото останало во обид.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.133/92 од 16.12.1992 година.

3. Диспозитивот на пресудата е нејасен доколку не содржи опис и за формата на вината- небрежноста спрема потешката-смртната последица, според квалификацијата на кривичното дело од член 43 став 3 од Кривичниот закон на Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Врховниот суд на Република Македонија испитувајќи ја пресудата и по службена должност, најде дека е сторена суштествена повреда од член 364 став 1 точка 11 од ЗКП, која повлекува укинување на пресудата, а поради следното:

Во случајот првостепениот суд не дал одговор на прашањето дали последицата-смртта кај сега покојниот е предизвикана од небрежност. Во диспозитивот на обжалената пресуда е констатирана умислата кај обвинетиот за нанесувањето на тешката телесна повреда, меѓутоа изоставен е обликот на виност по однос на последицата-смртта кај сега покојниот.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека формата на виност по однос на тешката последица е неопходно да се опишува во диспозитивот, бидејќи во отсуство на таков опис во значителна мера се поставува прашање дали може да се зборува за постоење на кривично дело од член 43 став 3 во врска со став 1 од КЗ на РМ. Поради тоа описот на формата на виност (небрежност) по однос на потешката последица, е неопходен во диспозитивот на пресудата, за која законодавецот пропишал и потешка казна, а може да се изрече само ако сторителот во однос на таа последица, постапувал од небрежност.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.81/95 од 27.09.1995 година.

4. Со тоа што обвинетиот му се приближил на малолетното дете од назад, го фатил за рака и го фрлил во камењата, покрај патот, кога на детето му се скршила раката, сторил умислено кривично дело-тешка телесна повреда од член 43 став 1 од КЗ на РМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилната пресуда правилно е разрешено прашањето за умислата на обвинетиот при чинењето на делото. Како што произлегува од фактичката положба, оштетениот носел храна на место викано "Кодра" во моментот кога се сретнал со обвинетиот, кој што, му се приближил од задната страна, го фатил за десната рака и го фрлил во камењата покрај патот, со што, при паѓањето да ја искршил левата рака, бидејќи се задржал на двете раце. Камењата биле на удолница а обвинетиот го турнал во тие камења. Од оваа утврдена фактичка положба јасно произлегува дека осудениот дејствувал умислено, бидејќи тој секако бил свесен кога го турнал детето во камењата по удолницата, дека на тој начин тоа и ќе се повреди.

Поради изнесеното Врховниот суд оцени дека нема сомнение во утврдената фактичка положба а оттука и дека нема сомнение во правилната примена на материјалното право, а имено дека во дејствијата на обвинетиот се содржани елементите од кривичното дело тешка телесна повреда член 43/1 КЗРМ.

Поради изнесеното во смисла на член 379, 423, 427 од ЗКП следувааше барањето на осудениот да се одбие како неосновано.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Квп.бр.25/91 од 29.07.1991 година.

5. Естетските промени на челото и лицето од оштетениот кои се од траен карактер и лесно видливи за надворешниот свет, иако не предизвикуваат гадење и одбивање, претставуваат трајно нагрдување на дел од телото на оштетениот, во смисла на член 43 став 2 од КЗ на РМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилна пресуда е прифатено дека осудениот сторил кривично дело - тешка телесна повреда од член 43 став 2 од КЗ на РМ со тоа што на оштетениот му нанел повреди во вид на лузни на челото и лицето, кои биле од траен карактер.

Во барањето за вонредно преиспитување на таквата правосилна пресуда, се тврди дека не се работи за таа квалификувана форма на наведеното кривично дело, бидејќи повредите не предизвикувале гадење и одбивност за надворешниот свет, па со тоа бил повреден кривичниот закон на штета на осудениот.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Македонија го одби таквото барање како неосновано поради следното:

Неспорно е утврдено и преку вештачење од Институтот за судска медицина, дека на оштетениот му се нанесени повреди во вид на лузни на челото и лицето, како и на грбот, кои се од траен карактер, иако е речено дека тие не предизвикувале гадење и одбивност за надворешниот свет.

Овој суд заведе становиште дека естетските промени на челото и лицето на оштетениот кои му ги нанел осудениот, а кои се од траен карактер и лесно видливи за надворешниот совет, иако не предизвикуваат гадење и одбивност, претставуваат трајно нагрдување на дел од телото на оштетениот во смисла на член 43 став 2 од КЗ на РМ, па затоа согласно член 429 во врска со член 421 од ЗКП одлучи како е изнесено понапред.

Вховен суд на Република Македонија, Квп.бр.20/91 од 29.03.1991 година.

6. Во случај кога ќе се утврди непостоење на намера за омаловажување во смисла на член 88 во врска член 85 од КЗРМ, дејствијата не претставуваат кривично дело заради што би било правилно да се донесе ослободителна пресуда со која обвинетиот се ослободува од обвинението согласно член 350 став 1 точка 1 од ЗКП, а не пресуда со која се огласува за виновен, а се ослободува од казна.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Жалбата на обвинетиот е основана.

Со првостепената и второстепената пресуда, правните проблеми за разрешување кои биле истакнати со тужбата и со одбраната на тужениот (на главниот претес и во жалбата против првостепената пресуда) сосема добро се поставени за разрешување. И двата суда сосема правилно се задржале на анализирање на посочените со тужбата зборови во смисла дали тие објективно претставуваат навреда, односно дали обвинетиот умислено го

навредил тужениот и најпоследно, а во случајов тоа е и најбитно, дали од начинот на изразувањето или од некои други околности произлегувало дека обвинетиот нив ги употребил со намера за омаловажување на тужителот, или, пак таква намера да немал. При тоа и двата суда во пресудата изнеле дека прифатиле за изразот "болна фантазија" дека претстаува навреда, со што биле согласни, меѓутоа, по однос правното прашање дали тие биле изречени со намера за омаловажување на тужителот, прифатиле сосема спротивни мислења, за кои, како што е погоре изнесено пресудите, изнеле и соодветни образложенија.

Врховниот суд на Република Македонија разгледувајќи го случајот преку наводите во тужбата, преку изнесената одбрана на обвинетиот на главниот претрес и во жалбата против второстепената пресуда и откако во подробности се запозна со содржината на двата написа од неделникот "21", - го прифати мислењето на првостепениот суд, а имено дека од начинот на изразувањето и земјаќи ги предвид сите околности во врска со објавувањето на написите и нивната содржина, произлегува дека обвинетиот воопшто немал намера за омаловажување. Ова судот го прифати како заради причините наведени во првостепената пресуда, исто така и заради следното:

Зборот "фантазија" во себе содржи повеќе значења, но главно се употребува за да значи некаква способност на човекот да комбинира претстави, да вообразува, да мечтае. Во литературата и во секојдневниот живот на обичниот човек, понекогаш и во жаргон, изразот неретко се употребува, а несомнено тој служи и како основа врз него да се прават придевките што означуваат нешто вонредно, многу добро (на пример: фантастичен роман, волшебен, прекрасен и тн.), додека со зборот "фантаст" се означуваат луѓе со особини и способности во многу позитивна смисла (на пример: писател, уметник, спортиста, научник и тн.). Заради ова зборот "фантазија" воопшто не може да се оценува како непристоен или на друг начин како груб израз што би се сметал сам за себе навредлив. Поинаква е ситуацијата кога овој збор или израз биде употребен заедно со придевката "болна" како што тоа го употребил тужениот во својот напис. Во ваков случај во зависност од ситуацијата тоа може да има призив на нешто навредливо. Придевката "болна" се однесува на фантазијата, не и на личноста која што фантазира, меѓутоа како фантазирањето не може со реска да се раздвои од личноста која фантазира, би било логично да се прифати дека таквиот израз "болна" посредно се однесува и на личноста, а под таква личност пак, помеѓу другото, се подразбира и психофизички нездрава личност заради што повеќе или помалку изразот звучи навредливо. Заради ова, Врховниот суд

се согласи со прифатеното мислење изнесено и во двете пресуди дека употребениот израз "болна на фантазија" е навредлив, а бидејќи написот се подготвува подолго време и е продукт на интелектуална сфера, би било разбирливо што со пресудите се прифаќа дека изразот е умислено употребен.

Меѓутоа, овој всушност сложен израз во написот е употребен како одговор на искажувањата на тужителот поместени во претходно објавениот напис "вртешка во властодржечки круг", па како таков, во контекстот на содржината објективно недвосмислено претставува пред се израз на негација искажана во еден вид на метафора, преку што, составувачот на написот-во случајов тужениот, мотивирано сакал да ја потенцира својата негација, всушност својата несогласност со, против него изнесените искажувања, кои се исполнети со објективно грубо употребени изрази, изворно изречени од тужителот кој тој воопшто не ги демантирал. Помеѓу другото тужителот за работата на тужениот во написот изнел и следното: "...започнува вистинска хајка по сите оние кои не им се по волјата и не го задоволуваат се попробирливиот вкус на главниот општински газда -Н. Г.,.... Се нижи вистински гердан од "пресечени глави" а на списокот за "отстрел" главно место заземаат непослушните директори, инспектори, новинари....методите се најразлични но сите во основа безкрупулосни...." и тн., за да на крајот од написот се употребени и такви изрази со несомнена напаѓачка содржина спрема личноста на обвинетиот, како што се изреките ... "бивши моќници", "крволочни креатури", "ситни души" и друго. Од овој агол погледнато написот составен преку искажувањата на тужителот, претставува несомнен груб напад и на личноста на тужениот и на неговото работење како претседател на ОК на СКМ и тоа со такви изразни средства кои објективно многу се понавредливи од употребениот израз на тужениот-"болна фантазија". Тужениот во својот напис со многу благ тон се осврнал на таквите напади и само со употребениот израз "болна фантазија" нешто повеќе ја засилил интонацијата на своите негирања. Правилно констатира првостепениот суд дека употребениот израз е само еден мал дел од севкупната содржина со која се негираат искажувањата на тужителот. Оттука би било најлогично да се констатира дека и таквиот израз е во склопот на севкупната негација. Доколку тужениот би бил мотивиран преку изразот да го омаловажи тужителот, односно ако тој имал таква намера, според мислењето на Врховниот суд, би употребил многу посилни поизражајни зборови за задоволување на една таква потреба, нешто повеќе, тоа би го повторил на повеќе места во написот. Употребениот израз во основа служи на негацијата која извира од текстот и тоа како сликовит приказ за да ја потенцира негацијата што е и основна и единствена цел на

написот, а не да се нападне личноста на тужителот, или, негирајќи ги неговите искажувања, помеѓу другото да се нападне и личноста на тужителот, како за тоа неправилно заклучува второстепениот суд. Тужителот прв и со груби навредливи зборови го нападнал тужениот и неговото работење, па на таков начин тужениот бил доведен во ситуација да се брани, а со својот напис тој тоа и го прави, -се стреми да се одбрани од нападите на тужителот. Значи, неговата основна и единствена цел била да се одбрани од нападите, но не и самиот да нападне. Инкриминираните зборови во случајов не можат да се посматраат изолирано од севкупната содржина, зошто така тие ја губат својата смисла и можат погрешно да се протолкуваат, впрочем како тоа го сторил и второстепениот суд. Зборовите "болна фантазија" се употребуваат и во секојдневниот живот на обичниот човек, а поретко како метафора се сретнува и во дневната штампа и во литературата. Ниту од написот, ниту од одбраната на обвинетиот, произлегува дека е изразот употребен со цел да се омаловажи тужителот. Овој израз е многу поблага форма на негација отколку што е изразот "лага" или "лаже", каков тужениот не употребил за да ги негира искажувањата на тужителот. Заради сето ова, констатацијата на второстепениот суд дека употребениот израз бил усмерен на личноста на тужителот и оттука единствено се толкува дека тоа го сторил со намера за омаловажување, за Врховниот суд беше неприфатливо.

Бидејќи двата суда потполно правилно ја утврдиле фактичката положба, но како второстепениот суд погрешно констатирал дека постои намера за омаловажување кај обвинетиот, бидејќи од доказите произлегува дека обвинетиот изразите ги употребил во смисла како тоа самиот го изнел и се бранел, а имено со цел да ги негира претходните искажувања на тужителот и во одбрана на своите интереси, следуваеше да се уважи жалбата на тужениот, да се преиначи второстепената пресуда, така што жалбата на тужителот против првостепената пресуда се одби како неоснована и се потврди првостепената пресуда.

Во врска со жалбените наводи во жалбата против првостепената пресуда на тужителот, Врховниот суд најде за потребно посебно да го изнесе и следното:

Првостепениот суд сосема правилно донел пресуда со која обвинетиот го ослободил од обвинението согласно член 350 став 1 точка 1 од ЗКП, бидејќи во смисла на одредбите од член 88 став 1 од КЗ на РМ, казнивоста сосема се исклучува поради што кога имаме таков случај, да се утврди непостоење на намера за омаловажување, според Законот дејствијето не претставува кривично дело. Судот навистина би донел пресуда со која би го огласил за виновен а ослободил од казна обвинетиот, како што за тоа во случајов се

предлага во жалбата на тужителот, но во сосема други правни ситуации, а имено во случаи кои недвосмислено се предвидени во одредбите од кривичниот Закон (на пример член 17, 21, 45 и многу други), според тоа не и во ваков случај.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.П.бр.1/92 од 27.02.1992 година.

7. Кривичното дело-Обљуба или противприроден блуд со малолетно лице од член 97 став 2 во врска со став 1 од КЗ на СРМ, е свршено доколку сторителот откако не постигнал ерекција, со прст ја дефлорирал малолетната оштетена на возраст од 10 години, држејќи го прстот 5-10 минути во вагината на оштетена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се и жалбените наводи за погрешна примена на материјалното право на штета на обвинетиот.

Од доказите произлегува она што прифатил за утврдено и судот, а имено, дека, на 29.09.1988 година околу 16,00 часот обвинетиот ја одвел малолетната М. С. родена на 29.03.1979 година на една ливада во с.Д. па заканувајќи и се дека ќе ја пушти дома откако ќе ја натера, искористувајќи ја немоќта што кај неа настанала со изречената закана и нејзината сексуална неинформираност, поради што не можела да го сфати делото и однесувањето на обвинетиот и не можела да даде соодветен отпор, ја легнал на земја и ги соблекол хулахопките, па откако со фустанчето и го прекрил лицето, ги соблекол своите панталони, легнал врз неа и почнал да ја фаќа по телото, при тоа зборувајќи и дека ќе ја убие, но како не постигнал ерекција, не извршил обљуба врз неа, после што и го ставил својот прст од раката во вагината и го држел околу 5 до 10 минути, предизвикувајќи дефлорација пропратена со обилно крварење, нарушувајќи и го тешко здравјето во психосексуалниот и емоционалниот нејзин развој. Овие утврдувања произлегуваат од изведените докази.

Со погоре опишаните дејствија обвинетиот навистина не ја остварил докрај својата умисла за обљуба со оштетената. Оттука констатацијата дека умислата за обљуба со оштетената останала во обид, би била правилна. Меѓутоа, кривичното дело од член 97 став 2 во врска со став 1 од КЗ на СРМ ќе го изврши не само тој што

ќе изврши обљуба, туку и противприроден блуд со малолетното лице кое не наполнило 14 години. Во конкретниов случај првостепениот суд прифатил дека обвинетиот откако не постигнал ерекција со прст ја дефлорирал малолетната оштетена на возраст од неполни 10 години, при тоа држејќи го прстот 5 до 10 минути во вагината на оштетената. Последново пак логично усмерува на констатација дека тој сепак го сторил делото преку вршење на противприроден блуд. Според тоа, обвинението му ставило на товар поблага инкриминација од извршената, а имено дека делото го сторил во обид во смисла на член 19 од КЗ на СФРЈ. Првостепениот суд пак според одредбите од ЗКП не бил овластен да се движи вон од предвидената во обвинението правна квалификација на штета на обвинетиот, па така правилно постапил кога ја прифатил предложената со обвинението во напред наведената смисла. Освен тоа, од доказите несомнено произлегува дека обвинетиот со сторените дејствија и причинил на оштетената-тешка телесна повреда од член 43 став 1 од КЗ на СРМ. Ваквата констатација на првостепениот суд била правилна, поради тоа што оштетената е дете со ненаполнети 10 години, обвинетиот со прст ја дефлорирал при што и причинил обилно крварење, а со тоа и нарушување на здравјето во сферата на психосексуалниот и емоционалниот развој. Секако, со ваква фактичка и правна состојба, со правилна примена на материјалното право, обвинетиот требало да биде подведен под обвинение за кривично дело според член 97 став 3 од КЗ на СРМ. Со тоа што обвинетиот е подведен за други две кривични дела, првото според член 97 став 2 во врска со став 1 од КЗ на СРМ, а второто од член 43 став 1 од КЗ на СРМ, и двете полесни од предвиденото дело според член 97 став 3 од КЗ на СРМ, всушност бил повреден кривичниот закон, но во полза на обвинетиот. Делото од член 97 став 3 во врска со став 2 од КЗ на СРМ, предвидува казна затвор најмалку 5 години до 15, додека обвинетиот со двете кривични дела за кои е подведен под обвинение, е доведен во поповолна положба, кога е осуден за овие две кривични дела, па така на негова штета не е погрешно применето материјалното право.

Поради сето напред изложено следуваше жалбата на обвинетиот да биде одбиена како неоснована во смисла на член 384 од ЗКП, и првостепената пресуда да биде потврдена.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Кж.бр.103/90 од 25.10.1990 година.

8. Обвинетиот како помагач го сторил кривичното дело од член 155 став 1 од КЗ на СРМ во врска со член 24 од КЗ на СФРЈ кога не ги извршил работните задачи на чувар-пожарникар во стражарницата и не презел дејствија да ги спречи останатите обвинети да не го извршат кривичното дело.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во овој кривичноправен настан во дејствијата на обвинетите се содржани сите битни одбележоци на сторените кривични дела и тоа на првообвинетиот Г.Б. и второобвинетиот П.М. за кривичните дела-кражба според член 155 став 1 од КЗ на СРМ и -одземање на моторно возило- според член 164 од КЗ на СРМ, а за третообвинетиот Р.И. кривичното дело кражба според член 155 став 1 од КЗ на СРМ во врска со член 24 од КЗ на СФРЈ.

Во однос на третообвинетиот И. произлегува дека сепак истиот со умисла им помогнал на прво и второобвинетиот во сторување на кривичното дело кражба според член 155 став 1 од КЗ на СРМ и тоа, на тој начин, што не ги извршил работните задачи како чувар-пожарникар. Имено, стоејќи во стражарницата иако бил должен да превземе дејствија обвинетите да ги спречи во сторувањето на кривичното дело, тоа не го сторил. На овој начин третообвинетиот и го сторил кривичното дело според член 155 став 1 од КЗ на СРМ во врска со член 24 од КЗ на СФРЈ.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.29/90 од 15.03.1990 година.

9. Обвинетиот активно вклучен во поставувањето на барикадите и препреките на патот за да се спречат службените лица од МВР да ја извршат својата службена должност и упатувајќи им ги зборовите: "....што барате во селото тука сте непожелни...." - сторил кривично дело од член 206 став 2 во врска со став 1 од КЗРМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во барањето всушност се настојува да се прикаже дека осудениот во конкретниот настан не го повикувал народот на отпор, ниту пак организирал стражи и давал стражи заради спречување на државните органи и службените лица да влезат во селото, туку дека случајно се нашол на местото на настанот на кое што биле собрани многу луѓе од селото. Исто така, со барањето се настојува да се пренебрегне

суштината на зборовите со кои осудениот се обратил на органите на полицијата, наведувајќи дека тие немале карактер на повик на непослушност спрема службените лица во вршењето на службеното дејствие ниту пак карактер на повикување на отпор, како што за тоа утврдил судот.

Од содржината на ваквите наводи произлегува дека тие се однесуваат на погрешно утврдена фактичка состојба, која што пак согласно член 427 од ЗКП, преземен како републички закон, не може да претставува основ за поднесување на вакво барање. Меѓутоа, овој суд, користејќи се со овластувањата што се дадени во член 429 а во врска со член 423 од ЗКП, се впушти во испитување дали се утврдени решителните факти во пресудите што се напаѓаат, при што констатира дека не постои значително сомнение во вистинитоста на решителните факти кои би придонеле пресудата да не може да се испита.

Првостепениот суд во текот на кривичната постапка, врз основа на принципот на непосредност и материјална вистина и врз основа на сите изведени докази, правилно и вистинито ги утврдил фактите во врска со улогата и однесувањето на осудениот на критичниот настан. Имено, присутен е фактот дека биле поставени барикади и препреки на патот и со нив биле спречувани службените лица од МВР да ја извршуваат својата службена работа. Осудениот, пак, како член на "одборот" за одржување на редот, мирот и безбедноста во с.Р. активно се вклучил во преземањето на сите вакви дејствија. Неговото активно учество воопшто не се доведува под сомнение и предвид на зборовите кои што им ги упатил на полицијата ("што барате во селото, тука не сте пожелни", "зошто сега се повлекувате кога сте полиција, зошто не си ја вршите работата"), со сигурност се констатира дека тој активно и тоа како водич на целата насобрана група, всушност изразил повик на отпор и непослушност спрема државните органи и службените лица на МВР.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Квп.бр.127/92 од 18.12.1992 година.

10. За постоење на кривичното дело - насилничко однесување - член 209/1 од КЗРМ, не е нужно насието да е применето најмалку на 2 (две) лица туку, доволно е и кога е сторено спрема едно лице.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Општинскиот суд во С., на В.У. од С. му изрекол условна осуда за кривично дело - насилничко однесување - од член 209 став 1 од

КЗ на РМ, а Окружниот суд, по жалба на Јавниот обвинител, ја преиначил првостепената пресуда и го осудил на ефективна времена казна.

Осудениот, со барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда поради повреда на кривичниот закон на негова штета кога бил огласен за виновен и осуден на тоа кривично дело, иако неговото дејствие било изведено само према едно лице, смета дека за постоење на тоа дело дејствително треба да биде сторено спрема повеќе лица.

Ваквото барање овој суд го одби како неосновано, бидејќи стои на становиште дека тоа дело може да се стори и кога однесувањето на обвинението било усмерено само према едно лице. Ова затоа што во член 209 став 1 од КЗ на РМ се вели дека тој што со грубо навредување или малтретирање на друг го загрозува спокојството на граѓаните или го нарушува јавниот ред и мир, а околностите под кои е сторено укажуваат на изживување на сторителот со таквото однесување, како што било во овој случај.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.121/92 од 24.12.1992 година.

11. Со тоа што се здружиле заради вршење на кривични дела - неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги - член 245 КЗРМ, сите обвинети го довршиле делото, иако некои од нив не презеле ниту едно друго конкретно дејствие на извршување, бидејќи сите тие дејствувале како соизвршители.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Окружниот суд во С. повеќе обвинети како соизвршители се огласени за виновни за кривично дело - недозволено производство и пуштање во промет на опојни дроги - од член 245 став 2 во врска со член 22 од КЗ на РМ - општ и посебен дел и се осудени на временски казни затвор.

Одлучувајќи по жалбата на обвинетите и нивните бранители, кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија не го прифати становиштето на некои од нив дека не биле сторители на делото, бидејќи освен договореното не презеле ни едно конкретно дејствие на извршување на кривичното дело. Ова затоа што од доказите е утврдено дека и тие се договориле, значи се здружиле со останатите соизвршители за извршување на кривичното дело, со тоа што се здружиле заради вршење

на наведеното кривично дело, сите обвинети го довршиле кривичното дело, иако некои од нив не презеле ниту едно друго конкретно дејствие на извршување на делото бидејќи сите дејствувале како соизвршители, а тие пак дејствијата на останатите ги сакаат и како свои.

Врховен суд на Република Македонија Кж.бр.2/94 од 8.06.1994 година.

12. Кога од описот на дејствието произлегува дека се работи за загрозување на безбедноста на сообраќајот, не се нарушува објективниот идентитет на обвинението ако врз основа на таквиот опис судот оцени дека се работи за кривично дело - загрозување на безбедноста на сообраќајот, наместо кривично дело - тешки дела против општата сигурност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд во Т. ослободен е од обвинение Г.Г. од Т. за кривично дело - тешки дела против општата сигурност од член 235 став 4 во врска со член 231 став 4 од КЗ на РМ, затоа што нашол дека од описот на дејствието на обвинетиот не се работело за тоа кривично дело, туку евентуално за кривично дело - тешки дела против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот од член 243 став 4 во врска со член 239 став 3 од КЗ на РМ, а судот неможел да го менува истиот во правец на тоа дело, оти со тоа би го нарушил објективниот идентитет на обвинението што би било спротивно на член 346 од ЗКП.

Окружниот суд ја одбил жалбата на јавниот обвинител и таквата пресуда ја потврдил од истите причини.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го уважи барањето за заштита на законитоста на Јавното обвинителство на Македонија и согласно член 422 став 3 од ЗКП утврди дека е повреден законот и тоа одредбите од членовите 346 и 350 точка 1 од ЗКП, кога обвинетиот е ослободен од обвинението иако е неспорно дека со неправилното и непрописно управување со моторното возило од небрежност предизвикал смртна последица кај едно лице, што произлегува од целосниот опис на дејствието на обвинетиот.

Кога од описот на дејствието произлегува дека се работи за загрозување на безбедноста на сообраќајот, не се нарушува објективниот идентитет на обвинението ако врз основа на таквиот опис судот оцени дека се работи за кривично дело загрозување на

безбедноста на сообраќајот, наместо кривично дело - тешки дела против општата сигурност. Во конкретниот случај судот без било каква измена на описот на дејството на обвинетиот можел да прифати дека се работи за друго кривично дела, а не за оноа кое е наведено во обвинението. Судот е врзан за описот на дејствието, но не е врзан за правната оценка на таквото дејствие.

Затоа овој суд согласно член 422 став 3 во врска со член 346 и 350 точка 1 од ЗКП само ја утврди повредата сторена со правосилната пресуда, оти, таквата повреда на законот е сторена во корист на обвинетиот.

Врховен суд на Република Македонија Кзз.бр.8/94 од 14.04.1994 година.

13. Кога од описот на дејствието на обвинетиот произлегува дека во однос на смртната последица дејствувал од небрежност, пресудата не е нејасна само затоа што изрично не е речено дека дејствувал од небрежност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во С. го огласил за виновен А.В. од С. за едно кривично дело - Тешка телесна повреда од член 43 став 3 и за едно - лесна телесна повреда - од член 44 став 2 од КЗ на РМ и го осудил на единствена времена казна затвор.

Во жалбената постапка пред Врховниот суд на Република Македонија, на седница по која жалбата на обвинетиот е одбиена, заменик Јавниот обвинител на Р.Македонија предложи по службена должност да се укине пресудата поради суштествена повреда на постапката во смисла на член 364 став 1 точка 11 од ЗКП, бидејќи во обжалената пресуда ниту во описот на дејанието во изреката, ниту во образложението не било речено дека обвинетиот делувал од небрежност по однос на смртната последица.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија не го прифати таквото стојалиште, бидејќи застапа на стојалиште дека кога од описот на дејствието на сторителот произлегува дека во однос на смртната последица дејствувал од небрежност, пресудата не е нејасна само затоа што во неа изрично не е речено дека дејствувал од небрежност. Тоа и затоа што, доколку би била укината пресудата, утврдувањето на тој факт, особено ако не се утврди

небрежност, би било на штета на обвинетиот, а само тој има поднесено жалба, па би се нарушил принципот за забрана на пресудување на построго.

Врховен суд на Република Македонија Кж.бр.92/92 од 19.11.1992 година.

14. Мотивите не се конститутивен елемент од битието на кривичното дело-убиство-член 37/1 од КЗРМ, иако тие се нужни за утврдување на степенот на кривично-правната одговорност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од искажувањата на обвинетите дадени пред истражниот судија од кои многу малку отстапиле на главниот претрес и кои дури ги надополнувале на истите околности, произлегува дека сега покојниот бил истовремено тепан од сите обвинети. Го удирале со раце, клоци, со кондура(чизма) со шилест врв-"каубојки", по лицето, вратот, главата, бубрезите.... по целото тело. Особено бил удиран по главата, но не само со боксови и со клоци, туку и со трескање на неговата глава од бетонската подлога и од ивичниците на тротоарот. Го удирале по главата, го газеле, го шутирале, кој како ќе стигнел. Според нивното самопризнание, тоа не било за гледање, не било човечки. Еден од обвинетите извикувал дека ќе го убие, па дури отрчал дома и донел нож кој потоа другите му го одзеле. Ножот не бил употребен, но од тепањето М. В. задобил смртоносни повреди, излив на крв во мозокот, отоци на мозокот и белиот дроб, од кои набрзо настапила и смрт. По однос цитираните околности сведочат бројни искази на сите обвинети. Сите тие оценувани одделно или во една целина, заедно и со исказите на распитаните сведоци и со другите докази, ја заокружуваат сликата на кривичноправниот настан и служат со сигурност да се осветли дејствувањето на секој од обвинетите.

Обвинението се заложувало дека обвинетите умислено дејствувале да го лишат од живот сега покојниот, меѓутоа, првостепениот суд, игнорирајќи ги погоре наведените искажувања на обвинетите констатирал дека немало ниту еден доказ изведен на главниот претрес од кој би се утврдило дека било кој од обвинетите дејствувал со евентуална умисла и дека било кој имал намера, мотив или причина да го лиши од живот сега покојниот, второ, би се утврдило кој од обвинетите го имал удирано сега пок. Милан по главата каде му биле нанесени смртоносните повреди, како резултат на што и

настапила смртната последица, трето, не се знаело и не можело со сигурност да се утврди кој од обвинетите му ги нанел смртоносните повреди!? Овие констатации на првостепениот суд се неточни и произволни, бидејќи се во спротивност со содржината на прогоре посочените докази и со содржината на искажувањата на обвинетите.

Кривичното дело "убиство" од член 371 од КЗ на РМ, се врши со умисла (директна или евентуална во смисла на одредбите од член 13 од КЗ на РМ-општ и посебен дел). Значи, не е потребна намера, како конститутивен елемент за ова кривично дело. Мотивите за противправното дејствување на обвинетите, пак, исто така, не се елементи од битието на делото, иако во случајов се евидентни и, според мислењето на Врховниот суд, лесно утврдливи а и нужни заради утврдувањето на степенот на кривично правната одговорност на обвинетите и за одмерувањето на казните.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.43/92 од 18.06.1992 година.

15. Во дејствијата на обвинетиот се содржани елементите од кривичното дело-разбојништво-член 258 став 1 од КЗРМ, бидејќи откако лажно се претставил како полицаец, а потоа на оштетениот му ставил лисици и подоцна му удрил бокс, демонстрирал сила поради што предавањето на парите кое уследило од оштетениот на обвинетиот не се смета како доброволно давање туку како одземање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд потполно и целосно ги утврдил сите правно релевантни факти во врска со овој кривично правен случај. Тоа што се изнесува како утврдено во диспозитивот на образложението од пресудата, произлегува од доказите на кои судот поверувал.

Значи, од доказите несомнено произлегува дека помеѓу обвинетите постоел договор за да дојдат на противправен начин до парични средства, за што меѓу нив е создаден план второ и третообвинетите да му пронајдат и доведат на првообвинетиот човек што има при себе пари, каков потоа и пронашле. Тоа бил оштетениот А. С., за кого истите претходно разбрале дека сака да размени 10.000 германски марки за денари, го довеле на ул. "Самуилова" во близина на зградата на "Рубин" влегле во возилото на Р. Н. -брат на првообвинетиот, во кое веќе бил братот на второобвинетиот Љ. А., па откако отпочнале разговор за размената веднаш според договорот

, се појавил првообвинетиот, му се претставил на оштетениот дека е полицаец, му ја врзал раката со лисици за раката од третообвинетиот, му наредил да му ги даде сите пари што ги има при себе, па откако од него примил износ од 10.000 германски марки го удрил со бокс во лицето, след кое во близина на Француските гробишта го ослободил од лисиците и го исфрлил од возилото, а потоа тројцата со лицето А. германските марки меѓусебно си ги поделиле.

Во диспозитивот на првостепената пресуда не е внесено дека обвинетиот Д. "со употреба на сила-тупаница го удрил оштетениот" значи, за разлика од обвинителниот акт во диспозитивот од пресудата се испуштени зборовите "со употреба на сила", освен тоа, иако е утврдено дека обвинетиот сепак го удрил оштетениот, наспроти обвинението кое прифатило дека до тоа дошло пред оштетениот да му ги предаде парите, со пресудата е утврдено дека удирањето уследило откако парите биле дадени.

Во врска со пропуштањето во диспозитивниот дел на пресудата да се внесат зборовите "со употреба на сила" какви содржи обвинението, Врховниот суд оцени дека со тоа не е извршена промена на идентитетот на обвинението, бидејќи во образложението е појаснето дека била применета сила и сериозна закана со самото ставање на лисиците на раката на оштетениот (стр.5, последен пасус и стра.8 втор пасус). Меѓутоа, утврдувањето дали удирањето со бокс во лицето било пред или откако оштетениот ги дал парите на обвинетиот е всушност и небитно, бидејќи оштетениот парите ги предал откако врз него навистина била употребена сила со самото ставање на лисиците на неговата рака, со што всушност врз него тие извршиле притисок да ги предаде парите.

Според мислењето на Врховниот суд, ставањето на лисиците врз раката на оштетениот не може да се смета како дел од измамата. Ако тоа така се смета, идентично би требало да се смета и ударот со бокс, доколку условно само боксот а не и ставањето на лисиците се смета како "употреба на сила". Суштински погледано и со ставањето на лисиците и со удирање на бокс на лицето од оштетениот се демонстрира употреба на сила која во исто време служи да го доведе во заблуда нападнатото лице, во случајов-оштетениот, но и да го застраши, му го скрши отпорот, ја оневозможи и скрши неговата волја за да даде отпор, па така без отпор да ги предаде парите.

Во случај, пак, каков бил и конкретниов, оштетениот да ги извади парите и му ги предаде на обвинетиот Д., но откако врз него била применета сила, со ставање на лисици врз неговата рака и со

наредба да ги предаде парите, без оглед на тоа што сето тоа било изведено во комбинација со лажно претставување за својствата и личноста на обвинетиот Д., давањето не може да се смета како доброволно давање од оштетениот на обвинетиот.

Всушност од утврдената фактичка положба и произлегува констатацијата предложена во обвинението, а имено, дека обвинетите сториле кривично дело разбојништво, меѓутоа, не според став 2 туку според став 1 од член 158 од КЗРМ, а второ и третообвинетите бидејќи дејствувале како помагачи и во врска со член 24 од КЗРМ-опд. Имено, врз оштетенниот несомнено е употребена сила со тоа што бил врзан со лисици, а потоа и му било "наредено" да ги предаде сите пари што ги имал при себе, со што е дејствувано на неговата волја и свест да постапи како што му е "наредено", а во ситуацијата во која се нашол, несомнено безизлезна и поради употребата на силата врз него, тој ги предал 10.000 германски марки што биле кај него. Значи постоел претходен план од оштетениот да се одземат пари на противправен начин и со истите се прибави противправна имотна полза, употребена е сила (лисиците) со помош на која а во комбинација и со измама за својствата на првообвинетиот, оштетениот ги предал парите на обвинетите, со што се остварени сите суштествени елементи на делото, за кое Врховниот суд наоѓа дека тие го сториле.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.13/94 од 26.05.1994 година.

16. Доброто сеќавање на обвинетиот за се што се случувало пред настанот и во врска со настанот, е потврда дека во моментот на чинењето на кривичното дело бил кривично правно одговорен, иако поради степенот на алкохолисаноста тој бил очигледно неспособен за безбедно возење.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во С. го огласил за виновен обвинетиот Г.Г. од С. за кривично дело - тешки дела против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот, член 243 став 2 во врска со член 240 став 1 од КЗ на РМ и го осудил на времена казна затвор.

Во жалбата преку бранителот на обвинетиот, покрај останатото, се наведува дека фактичката состојба за степенот на неговата пресметливост и кривична одговорност не била целосно

утврдена, кога иако било прифатено дека поради консумиран алкохол бил очигледно неспособен за безбедно возење. Имено, дека кога бил во таков степен на алкохолисаност, не можел судот да прифати дека бил пресметлив и кривично одговорен - без да се изврши неуропсихијатриско вештачење за таа околност.

Кривичниот совет на Врховниот суд наоѓа дека во конкретниот случај не било неопходно да се врши такво вештачење затоа што од самата одбрана на обвинетиот се гледа дека тој добро се сеќава за се што се случувало пред настанот. Доброто сеќавање на обвинетиот за се што се случувало пред настанот и за време на настанот, значи дека во моментот на сторувањето на кривичното дело обвинетиот бил кривично одговорен, затоа што бил свесен дека управува со моторно возило, иако бил под дејство на алкохол и тоа до степен на очигледно неспособен за безбедно возење. Очигледната неспособност за возење поради замаеност од алкохол или други средства не значи дека личноста која управува со возилото е непресметлива, кога се сеќава за се што се случувало пред самиот настан и за време на настанот.

Од тие причини следуваше и за таа околност жалбата да се одбие како неоснована.

Врховен суд на Република Македонија Кж.бр.26/91 од 5.06.1991 година.

17. Кога обвинетиот едно дејствие сторил со едни обвинети како соизвршители, додека другите дејствија ги сторил со други обвинети, тој не сторил посебни кривични дела, туку, со сите дејствија сторил едно продолжено кривично дело.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во Б. го огласил за виновен и осудил на времена казна затвор обвинетиот Н.М. од П. за две кривични дела - тешка кражба од член 156 став 1 точка 1 од КЗ на РМ затоа што едни дејствија ги сторил со едни соизвршители, а другите со други во еден краток временски период од десет дена.

По повод жалбата на обвинетиот, а по службена должност, заради правилна примена на кривичниот закон, кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија, ја преиначи

првостепената пресуда во тој дел, така што утврди дека обвинетиот со сите тие дејствија сторил едно продолжено кривично дело - тешка кражба и за тоа му изрече соодветна времена казна затвор.

Предното, затоа што овој суд смета дека не треба да се смета дека сторителот сторил повеќе исти кривични дела само затоа што едни дејствија ги сторил со едни, а други дејствија со други соизвршители, сторени во краток временски период и дека содржат битни одбележоци на едно исто кривично дело.

Врховен суд на Република Македонија, Кж.бр.15/92 од 19.03.1992 година.

18. Евентуалната неодговорност на некои од сообвинетите не ја исклучува кривичната одговорност на останатите сообвинети, бидејќи секој е одговорен за тоа што го сторил.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд во Т. ги огласил за виновни повеќе лица, меѓу кои и осудениот Д.М. од Т. за кривично дело - тешки дела против општата сигурност од член 235 став 5 во врска со член 231 став 4 од КЗ на РМ и ги осудил на времени казни затвор.

Окружниот суд во С. со пресуда, делумно уважувајќи ја жалбата на осудениот Д.М., ја преиначил првостепената пресуда во однос на него само по однос на казната, која му ја намалил, а во останатото за него пресудата ја потврдил, додека со решение ги уважил жалбата на останатите обвинети и за нив првостепената пресуда ја укинал и во тој дел предметот го вратил на ново судење.

Во барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, осудениот ја напаѓа правосилната пресуда и тврди дека е повреден кривичниот закон кога тој е осуден, а за останатите обвинети уште не било расчистено дали ќе бидат одговорни или не. Неможело да се двои неговото дејствие од на останатите обвинети.

Во конкретниот случај се работи за сосема можно и успешно одвојување на пропуштањата на едните од другите. Така, невниманието на останатите обвинети не му давало за право на осудениот да превзема недозволени дејствија какви што презел и настанала тешката последица.

Овој суд стои на стојалиште дека евентуалната одговорност или неодговорност на останатите обвинети, не ја исклучува

одговорноста на осудениот, бидејќи секој е одговорен за тоа што сторил, а во случајот успешно е разграничено кој што пропуштил, а кој што сторил, па затоа го одби барањето како неосновано.

Пресуда на Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.8/92 од 20.03.1992 година.

19. Кога повеќе квалификувани форми на исто кривично дело се опфаќаат во едно продолжено кривично дело, истото се квалификува според најтешката квалификувана форма од одделните кривични дела, макар што и само едно одделно дејствие ја содржи најтешката квалификација.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилната пресуда на Општинскиот суд во С. бил огласен за виновен Н.Н. од С. за 8 кривични дела - примање на поткуп од член 181 став 1 од КЗ на РМ и осуден на единствена временска казна затвор.

Таквата пресуда Окружниот суд во Б. ја преиначил така што наместо за 8 - осум го осудил обвинетиот за едно продолжено кривично дело - Примање на поткуп - од член 181 став 1 од КЗ на РМ и го осудил на времена казна затвор.

Осудениот со барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, ја напаѓа првостепената пресуда и за повреда на кривичниот закон, со тоа што сите дејствија му биле квалификувани под најтешката квалификациона форма на ова кривично дело, иако некои од поединечните дејствија биле од поблага квалификациона форма - од член 181 став 3 од КЗ на РМ.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го одби ваквото барање како неосновано, поради тоа што стои на стојалиште дека во случаи кога повеќе квалификувани форми на исто кривично дело се опфаќаат во едно продолжено кривично дело, истото се квалификува според најтешката квалификувана форма, па макар и само едно од тие дејствија да ја содржи најтешката квалификувана форма. Таквата осуда е сепак полесна за сторителот, отколку да биде огласен за виновен за повеќе дела од истото кривично дело, иако некои од нив би биле со поблага квалификувана форма.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.92/92 од 30.10.1992 година.

20. Доколку осудениот парите за поткуп му ги оставил во скутот на службеното лице кога овој седел во службеното возило, фактички извршил предавање на парите, заради што делото не останало во обид туку било свршено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови на правилно и целосно утврдена фактичка положба правилно го примениле кривичниот закон кога обвинетиот бил огласен за виновен и осуден за кривично дело-давање на поткуп, по член 182 став 1 од КЗ на РМ. Во овој кривично-правен настан остварен е општиот поим на кривичното дело-постоење на општествена опасност во смисла на член 8 став 1 од КЗ на СФРЈ, преземен како републички пропис, а во дејствијата на обвинетиот се консумирани сите битни одбележоци на наведеното кривично дело. Осудениот му ги предал парите на службеното лице во скутот кога овој седел во службеното возило и пишува податоци за прекршочно пријавување. Со самиот факт што парите дошле во допир со сведокот кој е службено лице, извршено е фактички предавање на истите. Поради тоа, постои свршено кривично дело, а не дејствије во обид. Освен тоа, ова дело е свршено и со самото ветување подарок на службеното лице.

Според тоа, неосновани се наводите во барањето на осудениот истакнати преку бранителот за повреда на кривичниот закон на негова штета, а во смисла на член 427 точка 1 во врска со член 365 став 1 од ЗКП, преземен како републички пропис, бидејќи е сторено свршено кривично дело кое се гони по службена должност.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.29/92 од 15.04.1992 година.

21. Кога обвинетиот ќе преправи штедни книшки и по таков начин ќе ги доведе во заблуда одговорните лица кои наведени од тоа на обвинетиот ќе му исплатат одредени парични износи, тој не чини само кривично дело-измама-според член 161 од КЗ на РМ туку во реален стек со него и фалсификување на исправа - според член 222 од КЗ на РМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд прифатил дека обвинетиот А.П. со дејствијата го сторил кривичното дело-грабеж по член 162 став 1 во врска со член 161 став 2 од КЗ на СРМ, за кое дело го огласил за

виновен и осудил на казна затвор во траење од 4-четири години и 6-шест месеци.

Врховниот суд на Република Македонија, делумно уважувајќи ја жалбата на Окружниот јавен обвинител, првостепената пресуда ја преиначи на тој начин што најде дека во продолжение го сторил и кривичното дело-фалсификување на исправа по член 222 став 3 од КЗ на СРМ, при што му утврди казна затвор во траење од шест месеци, па на основа член 48 од КЗ на СФРЈ го осудува на единствена казна затвор во траење од 4-четири години и 9-девет месеци.

Вака одлучи второстепениот суд, оценувајќи ги наводите во жалбата на Окружниот јавен обвинител, а кој што се однесуваат на повредата на кривичниот закон, наоѓајќи дека тие се основани. При тоа се истакнува дека погрешно е наоѓањето на првостепениот суд дека кривичното дело-измама ги консумира во себе кривичното дело-фалсификување на исправа. Во овие рамки се истакнува дека е точно неговото тврдење дека кривичните дела измама и фалсификување на исправа се посебни кривични дела и со посебни заштитни објекти. Спрема тоа се работи за два различни заштитни објекти. Меѓутоа, кога употребата на преиначената штедна книшка е сторена со цел на извршување на кривичното дело измама, тогаш самата употреба е елемент на кривично дело измама, а преиначувањето на правата исправа, која е употребена, егзистира како самостојно кривично дело фалсификување на исправа по член 222 став 3 од КЗ на СРМ. Поради тоа, ставот дека сите овие дејствија биле покриени со единствената умисла на обвинетиот за извршување на кривичното дело-измама, не може да го исклучи применувањето на одредбата за стек на овие кривични дела. Од ова произлегува дека ако преиначената исправа се употреби како средствао за извршување на некое друго кривично дело, како што тоа е во конкретниот случај со измамата извршена од обвинетиот, ќе постои стек на кривичното дело по член 222 став 3 и грабеж по член 162 став 1 во врска со член 161 став 2 од КЗ на СРМ.

Врховниот суд, при ваквата состојба на работите и земајќи ги предвид утврдената казна затвор од шест месеци за продолженото кривично дело по член 222 став 3 во врска со став 1 од КЗ на СРМ и онаа како утврдена од првостепениот суд во висина од четири години и шест месеци за кривичното дело по член 162 став 1 во врска со член 161 став 2 од КЗ на СРМ, со примена на член 48 од КЗ на СФРЈ му ја изрече единствената казна затвор во траење од четири години и девет месеци.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.28/91 од 23.05.1991 година.

22. Поттикнување кај кривично дело-Разбојништво од член 158 став 1 од КЗ на РМ во врска со член 23 од КЗ на РМ општ и посебен дел, постои кога обвинетите со умисла поттикнуваат друг обвинет овој со умисла на поттикне трет обвинет заедно да извршат точно определено кривично дело-директно и посредно поттикнување

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во Б. ги огласил за виновни првообвинетиот и второобвинетиот Е.Х. и М.З. за кривично дело-Разбојништво по член 158 став 1 од КЗ на РМ во врска со член 23 од КЗ на РМ општ и посебен дел, а третообвинетиот и четвртообвинетиот Н.С. и С.А. за кривично дело-Разбојништво по член 158 став 1 од КЗ на РМ.

Првостепениот суд нашол дека прво и второ осудените, кои се бугарски државјани, критичниот ден со умисла го поттикнуале третообвинетиот при што второобвинетиот побарал од него, од други двајца бугарски државјани насила да одземе возило, а прво обвинетиот го поттикнувал тој заедно со уште едно лице кое дополнително ќе го пронајде, да го одземат возилото, за што му ветил и парична награда од 1.000 ДМ за да ги поделат со другиот соизвршител што тој ќе го најде. Од како третотообвинетиот се согласил да го изврши делото, првообвинетиот му ги дал потребните информации за оштетениот и возилото, па третообвинетиот со умисла го поттикнувал четвртообвинетиот да му помогне во нападот ветувајќи му награда од 500 ДМ. Во нападот врз двајцата оштетени, обвинетите делувале така што третообвинетиот физички го нападнал едниот оштетен при што со рачката од пиштолот го удрил по глава, од кој удар оштетениот паднал, задобивајќи лесна телесна повреда, а пак четвртообвинетиот се стрчал кон другиот оштетен кој се обидел да бара помош, па откако го пристигнал, со употреба на сила, од рацете му ја одзел рачната торба, после што двајцата го одзеле возилото и побегнале, а со чие присвојување имале намера да му прибават противправна имотна корист од првообвинетиот.

Второобвинетиот со жалбата поднесена преку неговиот бранител, ја напаѓа првостепената пресуда, меѓу другото, и поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка положба затоа што првостепениот суд погрешно утврдил дека меѓу него и првообвинетиот постоел договор за вршење на кривично дело и дека тој го поттикнувал третообвинетиот да го изврши делото.

Врховниот суд на Република Македонија, најде дека жалбата на второобвинетиот е неоснована затоа што во целост ја прифати фактичката положба утврдена од страна на првостепениот суд, а која се заснова на изведените докази посебно на категоричниот и

јазен исказ на третообвинетиот кој потврдува дека првообвинетиот, а потоа и второобвинетиот, го поттикнале да го сторат кривичното дело што му се става на товар. Не може да се смета дека помеѓу жалителот и првообвинетиот немало договор за вршење на кривично дело и за поттикнување на третообвинетиот да го изврши делото, кога од доказите е неспорно дека второ и првообвинетиот заедно дошле во О. заедно биле кога е вршено поттикнувањето од двајцата, второобвинетиот бил присатен кога првообвинетиот ги посочил двајцата бугарски државјани и возилото кое требало да го одземат, заедно биле кога е ветена наградата од страна на првообвинетиот и поттикнувањето да третообвинетиот вклучи и други лица (четвртоосудениот) во нападот, а наградата да ја поделат, а заедно биле со првообвинетиот и кога е договорено местото каде ќе ги чекаат трето и четвртообвинетиот за да им го донесат возилото.

Ваквото однесување на второобвинетиот зборува за тоа дека помеѓу прво и второобвинетиот постоел договор за извршување на конкретно кривично дело и за конкретно поттикнување на одреден сторител-третообвинетиот да го стори кривичното дело, а преку него и поттикнување на четвртообвинетиот, иако е неспорно дека претходно планот го направил првообвинетиот, меѓутоа второобвинетиот го прифатил и смислено пристапил кон реализација на истиот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.74/95 од 22.11.1995 година.

23. Ослободувањето од казна е допуштено ако во време на подготвувањето на делото или во време на сторувањето на обидот, обвинетиот се откажал од неговото довршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд во О. огласени се за виновни и осудени Д.П., Р.Р. М.Т. сите од с.П за кривично дело - тешка кражба - од член 156 став 1 точка 1 од КЗ на РМ.

Таквата пресуда ја потврдил и Окружниот суд во Б.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија не го прифати стојалишео во барањето на осудените за вонредно преиспитување на правосилната пресуда дека спрема нив требало да се примени член 21 од КЗ на РМ - општ и посебен дел т.е. да бидат ослободени од казната, бидејќи делото го сториле во пијана состојба, а веднаш по тоа се пријавиле во станицата, иако признаваат дека одземените предмети ги однеле и сместиле во друга просторија.

Ова стојалиште овој суд не го прифати затоа што според член 21 од КЗ на РМ - општ и посебен дел, сторителот може да се ослободи од казна кога за време на подготовките или обидот, доброволно се откаже од неговото извршување. Во овој случај не е така и затоа не е погрешно применет кривичниот закон на нивна штета кога со нападнатите пресуди не биле ослободени од казна.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.81/94 од 7.07.1994 година.

24. Кога по барање на обвинетиот е обновена правосилно завршената кривична постапка, па наместо на казна затвор од 3 (три) месеци, на која бил осуден со првата правосилна пресуда, му е изречена казна затвор во траење од 7(седум)месеци, повредено е начелото за забрана за преиначување на полошо (реформацио ин пејус) - член 378 во врска со член 410 став 4 од Законот за кривичната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето е основано.

Врховниот суд наоѓа за потребно по службена должност во смисла на член 429 во врска со член 427 став 1 и член 423 став 1 од ЗКП да укаже, при повторното судење првостепениот суд да ја цени околноста што со првата пресуда на Општинскиот суд С. К.бр.1212/92 од 14.04.1993 година, за истото кривично дело осудениот А. Н. бил осуден со казна затвор во траење од 3 месеци, а по правосилноста на таа пресуда, но по барање на осудениот е допуштено повторување на кривичната постапка и како последица на таквото негово барање сепак е доведен во непосакувана состојба одново да биде осуден, место на казна затвор во траење од 3 месеци, на построга казна затвор во траење од 7 месеци. Во овој случај несомнено е повреден принципот за забрана на реформацио ин пејус во смисла на член 378 од ЗКП, што се констатира од содржината на одредбата за повторување на кривична постапка- член 410 став 3 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.91/95 од 28.09.1995 година.

25. Ако за две сторени кривични дела на обвинетиот му се изречени казни, од една година и од 20 дена, за единствено изречената казна затвор во смисла на член 38 став 4 и 48 став 2 точка 3 од КЗРМ-опд, не се применува методот на аспирација туку методот на апсорпција, така што, единствената казна всушност ќе биде најтешко утврдена казна затвор во траење од една година.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Окружниот суд С. К.бр.81/91 од 12.02.1992 година, обвинетиот е огласен за виновен за кривично дело според обвинението -проневера -според член 178 став 3 од КЗ на РМ и му е утврдена казна затвор од 1 година и за кривично дело-лажно пријавување според член 195 став 4 од КЗ на РМ и му е утврдена казна затвор во траење од 20 дена, па со примена на член 48 од КЗ на СФРЈ, кој пропис согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на уставот на РМ е преземен како републички пропис, му е изречена единствена казна затвор во траење од 1 година и 15 дена. Наедно обвинетиот е задолжен да ги надомести грошоците сторени во текот на постапката и тоа на име судски паушал 1.000,00 динари, и на име трошоци на постапката 8.190.00 динари, во рок од еден месец од правосилноста на пресудата.

Против пресудата жалба изјавил Окружниот јавен обвинител од С. само поради повреда на КЗ од член 365 став 5 од ЗКП, со образложение дека првостепениот суд ги пречекорил своите овластувања при одмерувањето на единствената казна затвор, односно дека недозволно ја зголемил потешката од двете изречени казни, погрешно применувајќи го член 48 од КЗ на СФРЈ со што погрешно го применил методот на аспирација при изрекување на единствената казна затвор, спротивно на начелната одредба од член 38 став 4 од КЗ на СФРЈ, со предлог, Врховниот суд на Република Македонија, пресудата да ја преиначи само во делот од одлуката за единствената казна затвор, на тој начин што при изрекувањето на единствената казна затвор со примена на методот на апсорпција согласно член 38 став 4 во врска со член 48 од КЗ на СФРЈ изрече единствена казна затвор.

По одржаната седница, Врховниот суд на Република Македонија на нејавното советување го констатира следното:

Жалбениот навод за повреда на КЗ на член 365 став 5 од ЗКП, во врска со член 48 од КЗ на СФРЈ истакнат во жалбата на Окружниот јавен обвинител од С., е основан поради следното:

При изрекувањето на единствената казна затвор за кривичните дела-проневера според член 178 став 3 и лажно пријавување, според член 195 став 4 од КЗ на РМ, за кои првостепениот суд утврдил поединечни казни затвор од 1 година и од 20 дена, погрешно ја применил одредбата од член 48 став 2 точка 3 од КЗ на СФРЈ и методот на аспирација, кој е отелотворен во оваа одредба, а кој метод по својата содржина упатува на задолжително зголемување на највисоката од одделно утврдените поединечни казни затвор за кривичните дела сторени во стек при изрекувањето на единствената казна, но под услов единствената казна да не го достигне збирот на поединечно утврдените ниту законскиот максимум на казната затвор- од 15 години.

Одредбата од член 48 став 2 точка 3 од КЗ на СФРЈ и методот на аспирација како метод за утврдување на единствена казна за кривични дела сторени во стек, во конкретниот случај не може да се примени поради карактерот на начелната одредба од член 38 став 4 од КЗ на СФРЈ, според која, казната затвор се изрекува на полни години и месеци, а до 6 месеци и на полни денови и која се применува и при изрекувањето на единствената казна затвор за кривичните дела сторени во стек.

Како во конкретниот случај за кривичните дела-проневера-и - лажно пријавување- се утврдени поединечни казни затвор од 1 година и од 20 дена, Врховниот суд на Република Македонија смета дека не може да се примени методот на аспирација при одмерувањето на единствената казна затвор, туку, поради начелната одредба од член 38 став 4 од КЗ на СФРЈ со логично толкување на таа одредба, само методот на апсорпција доваѓа предвид за примена, така што во случајов најтешката од одделно утврдените казни, а тоа е изречената казна -1 година затвор за кривичното дело-проневера-според член 178 став 3 од КЗ на РМ, ќе ја апсорбира казната затвор од 20 дена изречена за кривичното дело-лажно пријавување според член 195 став 4 од КЗ на РМ, и ќе се изрече единствена казна затвор во траење од 1 година.

Врховниот суд на Република Македонија освен заради погоре споменатите причини, смета дека методот на аспирација во случајов не може да се примени и поради тоа што од криминално политички аспект според методот на аспирација, потешката од двете утврдени казни затвор, имено, казната затвор во траење од 1 година, не може соодветно да се поостри со казна затвор што е под 1 месец, во случајов со казна затвор во траење од 20 дена.

Од горните причини, согласно член 381 став 1 и член 387 став 1 од ЗКП, кој се применува како републички согласно член 5 од

Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, првостепената пресуда ја преиначи само во делот од одлуката за изречената единствена казна затвор на тој начин што согласно член 48 став 1 во врска со член 38 став 4 од КЗ на СФРЈ, кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија е преземен како републички пропис, обвинетиот го осуди на единствена казна затвор во траење од 1 година.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.37/92 од 26.03.1992 година.

26. Повреден е законот во полза на обвинетиот кога за стореното кривично дело за кое според кривичниот закон е предвидена минимална казна затвор од една година, му е изречена парична казна.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Основано во барањето за заштита на законитоста се наведува дека со тоа што Окружниот суд во С., на сега осудениот му изрекол друг вид на казна, ги пречекорил овластувањата што според законот ги има. Поточно, спрема барањето, повредени се одредбите од член 42 и 43 од КЗ на РМ -општ дел, кои се однесуваат за ублажување на казна.

Според член 43 став 1 точка 3 од КЗ на РМ-општ и посебен дел, во кој се дадени граници во кои може да се ублажи казната, судот може да ја ублажи казната затвор до три месеци кога се работи за кривично дело за кое е пропишана казна затвор до една година. Како за кривичното дело од член 243 став 1 од КЗ на РМ е пропишана казна затвор од една до 10 години, второстепениот суд немал овластување на сега осудениот да му изрече друг вид казна-парична казна.

Основаноста на ваквите наводи произлегува од член 43 став 1 точка 3 од КЗ на РМ -општ дел, кој гласи: "Ако за кривичното дело како најмала мера на казна е пропишан затвор во траење од една година-казната може да се ублажи до три месеци".

Како со пресудата, која е предмет на барањето за заштита на законитоста, се пробиени горните рамки, од овие причини, а со оглед дека повредата е во полза на сега осудениот, следуваше само да се утврди повредата, односно да се одлучи како во диспозитивот на

оваа пресуда, согласно член 422 од ЗКП, преземен како Републички со Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кзз.бр.12/92 од 8.10.1992 година.

27. Нема законски услови за изрекување на условна осуда за кривични дела за кои ниту со ублажување на казната не може да се изрече казна помала од 1-една година.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилната пресуда е утврдено дека обвинетата го сторила кривичното дело-убиство од член 37 став 1 од КЗ на РМ во врска со член 19 од КЗ на РМ -опд, поради што е осудена на казна затвор во траење од 1-една година.

Незадоволна од ваквата пресуда обвинетата вложила навремена жалба, со предлог првостепената пресуда да се укине и предметот врати на повторно одлучување, или истата да се преправи и казната да и се услови.

Според мислењето на овој суд, нема законски услови за изрекување на условна осуда, во смисла на член 52 и 53 од КЗ на РМ-опд. Ова затоа што во став 3 на член 53 од КЗ на РМ-опд е речено дека условна осуда не може да се изрече ниту за кривични дела за кои ниту со ублажувањето на казната не може да се изрече казна помала од една година затвор, а за ова кривично дело неможе да се изрече поблага казна од една година и со ублажување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.30/95 од 8.06.1995 година.

28. Ако при изрекувањето на казна затвор не бидат ценети олеснителните и отежителните околности за обвинетиот при одмерувањето на видот и висината на казната, се сторува повреда на членот 365 точка 5 од ЗКП

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Општинскиот суд во С. Н. со својата пресуда го огласил за виновен обвинетиот Т.М. за две кривични дела -Неизвршување на

судска одлука за враќање на работник на работа по член 83 од КЗ на РМ и му утврдил поединечни парични казни за секое во износ од по 7.000 денари, а потоа го осудил на единствена казна во износ од 12.000 денар.

Окружниот суд во Ш. со пресуда К.бр.523/93 од 11.01.1994 година ја уважил жалбата на Општинскиот јавен обвинител, па ја преиначил првостепената пресуда само во делот за одлуката за изречената казна, така што за двете кривични дела за кои бил огласен за виновен му утврдил поединечни казни од по 4 месеци затвор, а со примена на член 48 од КЗ на РМ општ и посебен дел, го осудил на единствена казна затвор во траење од 6-шест месеци.

Второстепениот суд, како причини поради кои ја преиначил првостепената пресуда и ја изменил казната од парична во казна затвор, навел дека првостепениот суд недоволно ги ценел отежителните околности, а ги преценил олеснителните околности, а од првостепената пресуда се гледа дека првостепениот суд воопшто не ги утврдил и не ги оценил отежителните и олеснителните околности што стоеле на страната на осудениот, па на овој начин ја повредил одредбата од член 41 став 1 од КЗ на РМ-општ и посебен дел.

Осудениот Т.М. во рокот предвиден во член 425 став 2 од ЗКП, преку своите бранители, до Врховниот суд на Република Македонија поднесе барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда поради повреда на одредбата од член 427 став 1 точка 2 од ЗКП.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека поднесеното барање е основано, од следниве причини:

За кривичното дело од член 83 од КЗ на РМ е пропишана казна затвор до 3 години. Меѓутоа првостепениот суд, кога обвинетиот Т.М. го осудил на единствена парична казна во износ од 12.000,00 денари воопшто не постапил во смисла на член 41 став 1 од КЗ на РМ општ и посебен дел, а бил должен тоа да го стори при индивидуализацијата на казната, со тоа што не ги ценел отежителните и олеснителните околности што стојат на страната на осудениот, за да може да донесе правилна одлука за видот и висината на казната. Исто така првостепениот суд не постапил согласно одредбите од член 42 и 43 од истиот Закон и не утврдил дали постојат, на страната на осудениот, особено олеснителни околности за да може да се ублажи казната согласно овие прописи.

Второстепениот суд како причини зошто ја приначил првостепената пресуда и ја изменил казната од парична во казна затвор, навел дека првостепениот суд недоволно ги ценел отежителните околности, а ги преценил олеснителните околности, а од првостепената пресуда се гледа дека првостепениот суд воопшто не ги утврдил и не ги оценил

отежителните околности и олеснителните околности што стоеле на страната на осудениот, па и на овој начин ја повредил одредбата од член 41 став 1 од КЗ на РМ - општ и посебен дел.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека со ваквите одлуки за казната првостепениот и второстепениот суд ги пречекориле овластувањата што ги имаат по законот, на штета на осудениот, со што е повредена одредбата од член 365 став 1 точка 5 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.27/94 од 17.03.1994 година.

29. Ако обвинетиот биде осуден на ефективна казна затвор, може да му се изрече и мерка задолжително лекување на алкохоличари и наркомани.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во жалбата бранителот наведува дека на обвинетиот за стореното кривично дело согласно член 65 став 1 од КЗ на РМ-општ и посебен дел, требало да му биде изречена мерка задолжително лекување на алкохоличари и наркомани, а не да биде осуден на ефективна казна затвор. Сето ова од причина што првостепениот суд прифатил дека се работи за лице кое ужива опојни дроги односно кој е долгогодишен наркоман.

Ваквите наводи овој суд ги оцени во потполност како неосновани.

Точно е дека во член 65 од КЗ на РМ-општ и посебен дел е предвидено изрекување на мерка задолжително лекување, меѓутоа не е предвидено дека во секој случај ваквата мерка задолжително треба и да се изрече зошто, со одредбата е речено, дека, може да се изрече, што пак значи дека на судот му е дадена можност по свое слободно уверување во секој конкретен случај да оценува дали има или нема потреба од изрекување на една ваква мерка, па во согласност на оценката таквата мерка да се изрече или не изрече.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.91/95 од 28.09.1995 година.

30. Кога обвинетиот е возач од Б, Ц и Д категорија, забраната за управување со моторно возило треба да содржи одлука за видот и категоријата на која се однесува забраната.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд С. огласен е виновен Б.Т. од С. за кривично дело - загрозување на безбедноста на сообраќајот - од член 239 став 3 од КЗ на РМ и покрај паричната казна му е изречена и мерка за безбедност - забрана на управување со моторно возило без да се определи категоријата.

Окружниот суд во Скопје ја потврдил таквата пресуда во целост.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија, делумно уважувајќи го барањето за заштита на законитоста, ги преиначи таквите правосилни пресуди во делот за изречената мерка за безбедност, така што определи таа да се однесува на категоријата "Б". Ова затоа што осудениот е возач од повеќе категории: "Б", "Ц" и "Д", како и затоа што во член 68 став 1 од КЗ на РМ - општ и посебен дел, е речено дека на сторителот на кривичното дело со кое се загрозува јавниот сообраќај, судот може да му изрече забрана на управување со моторно возило од определен вид и категорија.

Како во случајот сторителот на делото е возач на повеќе видови возила и возачки категории, а со правосилната пресуда не е одредено јасно за кој вид и категорија се однесува мерката, овој суд одлучи како во диспозитивот.

Врховен суд на Република Македонија Кзз.бр.6/95 од 22.06.1995 година.

31. На лице кое немало положено возачки испит може да му се изрече мерка за безбедност-забрана на управување со моторно возило.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на првостепениот суд, е огласен за виновен Р.Б. за едно кривично дело од член 243 став 1 во врска со член 240 став 1 од КЗ на СРМ, па му било изречена условна осуда. На осудениот му била изречена имерка за безбедност -забрана на управување со моторно возило во траење од шест месеци од член 68 од КЗ на СФРЈ.

Оваа пресуда била преиначена само во делот за кривичната санкција од страна на второстепениот суд, со тоа што бил осуден за истото дело на казна затвор во траење од четири месеци.

Во барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда е истакнато дека со двете пресуди се сторени суштествени

повреди на одредбите од ЗКП и погрешна примена на КЗ на СРМ, поради тоа што му е изречена мерка на безбедност-забрана на управување со моторно возило-, а тој нема дозвола за возење на возило.

Врховниот суд на Република Македонија утврдува дека не се основани наводите во барањето дека со тоа што осудениот немал возачка дозвола, не можело да му се изрече и мерка на безбедност-забрана на управување со моторно возило-, бидејќи во меѓувреме тој не положил возачки испит и тогаш нема да може да управува со моторно возило за време од 6 -шест месеци по издржувањето на казната. Ваквиот заклучок произлегува и од одредбата на член 68 став 5 од КЗ на СФРЈ каде е предвидено дека при изрекувањето на условна осуда судот може да определи дека таа осуда ќе се отповика ако сторителот ја прекрши забраната на управување со моторно возило.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.3/91 од 14.02.1991 година.

32. Кога опојната дрога е скриена во вентилацијата на моторното возило, се смета дека патничкото возило е искористено на невообичен начин, заради што се исполнети условите за одземање на моторното возило во смисла на член 69 став 2 од Кривичниот закон на Република Македонија-општ и посебен дел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со изречената мерка за безбедност во смисла на член 69 став 2 од КЗ на РМ-општ и посебен дел-одземање на патничкото возило со кое е пренесувана дрогата-со правосилната пресуда не е сторена повреда на кривичниот закон во смисла на член 427 став 1 точка 1 во врска со член 365 став 1 точка 5 од ЗКП. Во конкретниов случај патничкото моторно возило "Опел Аскона", осудениот го искористил на начин кој не е вообичаен за користење на патничко моторно возило за пренос на стока и други предмети. Возилото е искористено така што опојната дрога била сместена на скриено место што служи за вентилација на моторното возило. Поради таквото користење на возилото за пренос на опојната дрога било потребно истото да биде одземено, а поради интересите на општата безбедност. Тоа го предвидува и допушта член 69 став 2 од КЗ на РМ-општ и посебен дел.

Пресуда на Врховниот суд на Република македонија Квп.бр.41/95 од 18.05.1995 година.

33. Кога автоматското оружје и муниција се пренесуваат скриени во просторот под задното седиште од моторното возило што не е наменето за багажен простор и за транспортот на предмети, нарушени се интересите на општата безбедност, а со тоа се исполнети условите за одземање на тоа моторно возило во смисла на членот 69 став 2 од КЗРМ - општ и посебен дел.

Самото набавување на оружје и муниција на територијата на СРЈ и неговото пренесување во Република Македонија не е помагање, туку активно дејствување во смисла на член 218 став 1 од КЗРМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во барањето за преиспитување на правосилната пресуда и двајцата осудени тврдат дека количината на оружјето и муницијата што се предмет на кривичното дело не е од таков обем што би претставувало квалификација од член 218 став 2 од КЗ, на РМ. Имено, за количината на оружјето и муницијата предмет на кривичното дело не може да се прифати дека претставува "поголемо количество". По наоѓање на овој суд, ваквото тврдење е неосновано. Точно е дека со член 218 став 2 од КЗ на РМ и со друг пропис од КЗ не е означено која е таа количина на оружје и муниција што претставува "поголемо количество на огнено оружје, муниција или експлозивни материји". Меѓутоа, при примена на овој пропис (а со оглед на кривично правната заштита што ја врши овој член), се прифаќа дека поголемото количество на огнено оружје претставува количина на оружје повеќе од 2 пушки, повеќе од 2 автомати, пиштоли, автоматски пушки и тн. Во случајов количината од 1250 парчиња муниција за пушка, што првоосудениот ја набавил и ја дал на второосудениот, претставува мошне големо количество на оружје, поради што воопшто нема сомнение во тоа дека осудените го сториле кривичното дело според член 218 став 2 од КЗ на РМ.

Нема повреда на Кривичниот закон во смисла на член 427 став 1 точка 1 во врска со член 365 став 1 точка 5 од ЗКП со тоа што со примена на член 69 став 2 од КЗ на РМ - општ и посебен дел е изречена мерката за безбедност - одземање на предмети - во случајот одземање на моторното возило БМВ што не е сопственост на сторителот, од причина што тоа го бараат интересите на општата безбедност

Во барањето на осудениот Ј. М. се истакнува дека возилото воопшто не било приспособено со бункери или други скривалишта за транспорт на оружјето и муницијата, па затоа ова возило не можело да се третира како предмет употребен при извршување на

кривичното дело, ниту пак со тоа да се нарушени интересите на општата безбедност или причините на моралот.

Врховниот суд, при разгледување на состојбата за примената на мерката безбедност - одземање на моторното возило, најде дека со правосилната пресуда правилно е применет Кривичниот закон во смисла на член 427 став 1 точка 1 во врска со член 365 став 1 точка 5 од ЗКП. Со утврдените факти и околности со правосилната пресуда е неспорно дека осудениот М. со одземеното возило автоматското оружје и муниција ги пренел скриени во посебен омот во просторот под задното седиште на возилото и со тоа возило поминал на граничниот премин помеѓу СР Југославија и Република Македонија. Овластените органи поради така скриеното оружје и муниција во возилото не можеле да го откријат затоа што одредени скриени простори во возилото што не се наменети за транспорт на предмети, осудениот ги употребил за криење на оружје и муниција. Со таквиот начин на користење на возилото осудениот ги нарушил интересите на општата безбедност. Поради тоа овој суд наоѓа дека се исполнети сите услови за одземање на моторното возило согласно одредбата од член 69 од КЗ на РМ - општ и посебен дел. Со одземањето на возилото, бидејќи тоа не е сопственост на осудениот, со примената на мерката за безбедност, не се навлегува во правото на сопственикот на возилото да се обештети спрема осудениот М. Ј.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.116/94 од 16.09.1994 година.

34. Ако дрогата е скриена под седиштето во патничкото моторно возило тоа може да се одземе како предмет наменет за извршување на кривичното дело.

Како предмети наменети за извршување на кривичното дело се сметат и парите пронајдени кај обвинетиот кои му биле дадени како подарок и како трошоци за патување околу извршувањето на кривичното дело.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Фактичката состојба, што првостепениот суд ја утврдил, а која во целост ја прифатил и второстепениот суд, е правилно и потполно утврдена и за Врховниот суд не се доведува под сомнение. Имено, од признанието на двајцата осудени дадено во претходната постапка, кое е поткрепено и со пронајдената и одземена дрога во количина

од 19 кгр. која била пронајдена во колата скриена под седиштето во владение на првоосудениот, правилно утврдил првостепениот суд, а тоа го прифатил и второстепениот суд, дека двајцата осудени го сториле предметното кривично дело. Инаку, ова кривично дело се чини и со пренесување на дрога истоветно како што тоа го сториле и двајцата осудени.

Не се основани наводите во барањето на осудениот З. дека двата пониски суда неправилно го примениле член 69 од КЗ на РМ-општ и посебен дел, со тоа што му била изречена мерката за безбедност-одземање на предмети, бидејќи во оваа одредба изречно е предвидено дека предметите што се употребени или биле наменети за извршување на кривично дело можат да се одземат, ако се сопственост на сторителот. Во овој случај одземените пари кои биле пронајдени кај осудениот З., биле наменети во врска со негоото патување, како награда и како трошоци за пренесување на дрогата, а му биле дадени од непознато лице при приемот на дрогата. Застапникот на Општинскиот јавен обвинител во завршниот збор предложил да се одземат овие пари од осудениот, заради што правилно постапил судот кога овој предлог го уважил врз основа на член 69 од КЗ.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.117/92 од 27.11.1992 година.

35. Со правосилната пресуда спрема осудениот е повредена одредбата од член 378 од ЗКП кога му е изречена построга мерка за безбедност од онаа изречена со одлуката која била укината само по жалба на осудениот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Општинскиот суд во С. со пресуда го огласил за виновен С.К. од с.М. за кривично дело - тешки дела против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот од член 243 став 1 во врска со член 240 став 1 од КЗ на РМ и покрај санкцијата, му одредил мерка за безбедност - забрана на управување со моторно возило од "Б" категорија, но по негова жалба пресудата била укината, па при повторно судење, наместо истата мерка, судот му изрекол забрана на управување со моторно возило од "Д" категорија, а Окружниот суд во С. со пресуда, по жалба на осудениот, ја преиначил првостепената пресуда во делот за изречената кривична санкција, а во останатиот дел, што значи и за мерката за безбедност, ја потврдил.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го уважи барањето за заштита на законитоста, бидејќи најде дека со правосилната пресуда е повреден кривичниот закон со тоа што е потврдена пресуда со која на осудениот при повторното судење му е изречена построга мерка за безбедност од онаа што му била изречена со пресудата која по жалба на осудениот била укината и предметот вратен на повторно судење, а првостепениот суд тогаш ја повредил законската забрана, на штета на осудениот, за преиначување на погоре од член 378 од ЗКП.

Врховен суд на Република Македонија Кзз.бр.2/92 од 27.02.1992 година.

36. Со одредбите од ЗКП не е предвидена можноста да се прифаќа гаранција заради враќање на одземена патна исправа.

Од образложението:

Со решение на истражниот судија на Основниот суд во С. е прифатена понудената гаранција од 10.000 - десет илјади швајцарски франци за на обвинетиот Ф.Л. од с.К. да му се врати одземената патна исправа - пасош и по правосилноста на решението патната исправа му била вратена.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го уважи барањето за заштита на законитоста за повреда на одредбите од член 186 од ЗКП во која е речено дека обвинетиот кој треба да се стави во притвор или веќе е ставен во притвор само поради страв од бегство, може да се остави на слобода ако биде дадена гаранција и ако самиот обвинет вети дека нема да се крие и дека без одобрение нема да го напушти своето престојувалиште.

Значи, гаранција се прифаќа само ако станува збор за ставање во притвор или пуштање од притвор под наведените услови, а не и за враќање на привремено одземената патна исправа - пасош.

Врховен суд на Република Македонија Кзз.бр.14/92 од 26.11.1992 година.

37. Кривичното дело - блудни дејствија од член 99 од Кривичниот закон на Република Македонија може да се изврши само во врска со кривичните дела од член 94 до член 98 од тој закон, поради што нема кривично дело од член 99 од тој закон ако тоа се доведува и во врска со кривичното дело - противприроден блуд од член 101 став 1 од тој закон.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со уважување на жалбите а и по службена должност се констатира дека со првостепената пресуда се сторени суштествени повреди на одредбите од член 364 став 1 точка 9 и 11 од ЗКП, преземен како републички пропис. Ова се констатира заради следното:

Тројцата обвинети се огласени за виновни затоа што на 26.02.1994 година, околу 20 часот, од клубот С. првообвинетиот со сила ја зел оштетената А. П. од Б., ја одвел во дворот на Стопанското училиште - Б., од каде по договор заедно со останатите двајца обвинети, а со возилото на обвинетиот Н. А. ја одвеле на индустрискиот пат, каде со употреба на сила и сериозна закана за нејзиниот живот, со намера да го задоволат својот полов нагон и тројцата еден по друг на особено понижувачки начин ја принудиле да им го лапа пенисот, - со што тројцата да го сториле кривичното дело - блудни дејствија од член 99 од КЗРМ.

Меѓутоа, описот во диспозитивниот дел е потполно нејасен, зошто, не содржи детален опис на дејствијата сторени од обвинетите, не содржи и опис на умислата на обвинетите за чинење на едно од основните кривични дела во чии рамки наводно тие ги сториле блудните дејствија ниту пак, со цитирањето на утврдената правна квалификација таа се поврзува со основното дело што обвинетите навистина не го сториле, но во рамките на истото сепак да го сториле делото - блудни дејствија - од член 99 КЗРМ.

Диспозитивот не содржи детален опис за употребената "сила" од обвинетиот Г. Н., за направениот "договор" помеѓу тројцата обвинети, за употребената "сила и закана" од тројцата обвинети и за "особено понижувачкиот начин" со кој ја принудиле оштетената да им го лапа пенисот".

Кривичното дело - блудни дејствија од член 99 од КЗРМ може да се изврши во случаите од член 94 до 98 од КЗРМ, поради што нема кривично дело од член 99 од КЗРМ ако тоа се доведува во врска со член 101 став 1 од КЗРМ.

Обвинението било поднесено за делото од член 97 став 3 во врска со став 1 од КЗРМ. Меѓутоа, претставникот на обвинението во завршниот збор на главниот претрес, откако констатирал, дека од доказите не произлегувало дека, обвинетите знаеле за малолетната оштетена дека е на возраст помала од 14 години, извршил определено дотерување на описот и од него ги исфрлил зборовите и цифрите "родена на 12.05.1980 година и помлада од 14 години" како и "претходен", па од вака подобрениот текст делото го квалификувал како - противприроден блуд од член 101/1 од КЗРМ. Ова пак дело не е и основно дело во рамките на кое може да се стори и делото - блудни дејствија од член 99 од КЗРМ.

Значи, со преквалификацијата од страна на претставникот на обвинението, од потешко дело (член 97 став 3 во врска со став 1 од КЗРМ, за кое е предвидена казна затвор најмалку 5-пет години), на полесно дело (член 101 став 1 од КЗРМ за кое е предвидена казна затвор во траење од една до 10 години), од причини што обвинетите незнаеле за оштетената дека е на возраст испод 14 години, основано се поставува прашањето: каква била умислата на обвинетите, какво дело сакале да сторат, за што се договориле, или за какво дело се договориле, па нечинејќи го тоа дело, дали навистина сториле дело-блудни дејствија од член 99 КЗРМ. Во оваа смисла и образложението не содржи доволно јасни и логично прифатливи причини заради што пресудата целосно е нејасна и неразбирлива, покрај тоа што и обвинението е пречекорено.

Поради овие пропуштања, Врховниот суд, со уважување на жалбите на обвинетите а и по службена должност, ја укина првостепената пресуда и предметот го врати на првостепениот суд на повторно разгледување и одлучување.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.26/95 од 18.05.1995 година.

38. Пронајдените кај обвинетиот детонаторски каписли, запалки, фитили за активирање на експлозив, граната со експлозив и разни опаковки со експлозив, се материјали кои обвинетиот ги набавил и држел во својот стан без дозвола за нивна набавка, заради што во неговите дејствија се содржани елементите на кривичното дело-недозволено држење на оружје или распрскувачки материи од член 218 став 1 од КЗРМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По однос на наводите на осудениот за кривично дело недозоволено држење на оружје или распрскувачки материјал според член 218 став 1 од КЗ РМ, Врховниот суд наоѓа дека се точни наводите во диспозитивниот дел под точка 3 од правосилната пресуда, спрема кој првостепениот и второстепениот суд прифатиле и за дел од оружјето и муницијата дека се предмет на извршување на кривичното дело, иако за нивното набавување може да се добие дозвола. Меѓутоа, ваквиот пропуст во правосилната пресуда не е од таков карактер што би влијаел врз донесувањето на подруга одлука,- член 427 точка 3 од ЗКП. Според тоа, навистина ловечките пушки, малокалибарската пушка, неисправните пиштоли, разна муниција и така натака, можело да се набават со посебна дозвола што се издава од овластените органи на МВР, меѓутоа, најдените кај осудениот детонаторски каписли, запалките, фитилите за активирање на експлозив, гранатата со експлозив и опаковките со експлозив-се материјали што осудениот ги набавил и држел во неговиот стан а за истите воопшто не можело да се добие дозвола за набавка. Ваквите негови дејствија токму и ги чинат елементите на кривичното дело од член 218 став 1 од КЗ на РМ.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.19/94 од 25.03.1994 година.

39. За постоење на кривичното дело-Несовесна работа во стопанството-член 126 став 2 од КЗРМ, имотната штета треба да настапи за организацијата во која одговорното лице е вработено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Општинскиот суд во П врз основа на изведените докази, подробно наведени и анализирани во пресудата, нашол дека обвинетиот М.К. како одговорно лице-возач на тешко товарно возило со цистерна на АД "М", со кое што превезувал 29.383 дизел гориво Д-1 сопственост на АД "Н" од Скопје, на ден 9.09.1992 година очигледно несовесно постапил во работењето, користењето и грижата со општествениот имот на начин што истиот ден ја оставил цистерната на патот Градско-Прилеп, на паркинг-плацот кај с.Големо Радобил заедно со товарот-дизел горивото во истата, необезбедена од евентуални кражби, без надзор и

контрола, иако бил свесен дека поради тоа за организацијата може да настапи имотна штета, па таква штета и настапила во износ од 2.169.090 денари, со тоа што од цистерната на неутврден начин истекле 6.573 литри дизел гориво. Истовремено, оштетениот АД "Н" за предјавеното побарување е упатен на редовна граѓанска парница.

Со горе опишаното дејание, првостепениот суд нашол дека овинетиот го сторил кривичното дело - Несовесно работење во стопанството од член 126 став 2 од КЗ на РМ.

Окружниот суд во Битола, ваквата пресуда во целост ја потврдил.

Незадоволен од ваквите пресуди останал осудениот М.К., кој преку неговиот бранител поднел барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда. Во барањето се наведува дека пониските судови го повредиле кривичниот закон на негова штета, со тоа што бил огласен за виновен и осуден за кривично дело од член 126 став 2 од КЗ на РМ, бидејќи тој бил работник-возач на цистерна во АД "М", а таму не причинил штета, ами таква има за АД "Н", каде не работи и нема својство на одговорно лице.

Врховниот суд на Република Македонија смета дека барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда е основано и дека стои повреда на кривичниот закон на штета на осудениот МК која се согледа во тоа што истиот бил одговорно лице-возач на цистерна во АД "М", додека пак штетата настанала за АД "Н" чија сопственост било дизел горивото Д-1, а каде обвинетиот не бил вработен и со тоа не можел да биде ни одговорно лице.

За да постои кривично дело - Несовесно работење во стопанство од член 126 став 2 од КЗ на РМ, имотната штета треба да постои за организацијата на здружен труд, односно за општественото правно лице во кое одговорното лице е вработено. Доколку со сигурност биде утврдено дека со инкриминираните дејанија на обвинетиот М. имотната штета е на АД "Н" тогаш нема да е сторено наведеното кривично дело, но може да постои некое друго кривично дело.

Поради изнесеното, Врховниот суд на Република Македонија најде дека барањето на осудениот М.К. е основано и го уважи согласно член 429 во врска со член 422 став 1 од ЗКП и двете пресуди на пониските судови ги укина.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.95/93 од 10.08.1993 година.

40. Под набавување на стоки и предмети во смисла на член 137/1 од КЗРМ треба да се подразбираат сите дејствија сторени за набавка на стоки и предмети преку некоја правна работа како што се: купување, размена, позајмување и слично.

О д о б р а з л о ж е н и е :

Утврдените решителни факти со правосилната пресуда не побудуваат значително сомнение во нивната вистинитост.

Според утврдените факти: обвинетиот во септембар 1989 година купил автомобил "Пежо 405" во Скопје за 27.000 ДМ или за противвредност од 53.190,00 динари, но истиот месец го препродал на лицето С. А. од с. Н. за износ од 18.000 ДМ и за трампен автомобил "Голф". Трампениот "Голф" уште веднаш го препродал на лицето С. Н. од с.Н. за износ од 6.000 ДМ и за трампен автомобил "Рено 4" кој веднаш го препродал на лицето М. Н. од с. Д. за износ од 3000 ДМ, во септембар 1990 година во Белград купил автомобил "Ауди 80" за 31.000 ДМ, но кој по неколку дена го препродал на лицето С. А. од с. Н. за 21.500 ДМ и за трампен автомобил "Голф" кој веднаш го препродал на лицето С. Л. од с. Д. П. за 8.500 ДМ.

Овие од него преземени и несомнено сторени дејствија се сигурна потврда дека автомобилите не ги купувал за своја лична употреба и за возење, туку заради нивна препродажба. Само автомобилот купен во септембар 1984 година го задржал кај себе околу еден месец до препродавањето, додека сите останати наброени автомобили ги препродал веднаш или по неколку денови. Значи, констатацијата на првостепениот суд дека тој без овластување се занимавал со недозволена трговија за која немал соодветно одобрение, се темели и врз овие неспорно утврдени факти. Од нив се констатира дека автомобилите ги набавил и потоа продал во релативно краток временски интервал, секој од нив поединечно а и сите тие заедно се со поголема вредност, ги набавил заради продажба, поради што, правилна е констатацијата во правосилната пресуда дека со таквите дејствија обвинетиот сторил кривично дело "Недозволена трговија" од член 137 став 1 од КЗ на РМ.

Одбраната на обвинетиот и сега изнесена во барањето, дека тој автомобилите ги набавувал заради негови потреби, а не заради препродажба, се оспорува токму со овие утврдени факти, кои впрочем ни самиот обвинет не ги оспорува. Наводот во барањето дека тоа биле стари употребувани возила, не е од решително значење за постоењето или непостоењето на делото во конкретниов случај,

бидејќи и половни автомобили се стока која како таква во случајов била во промет и со нив се тргувало. Наводот во барањето дека тој од трансакциите не заработил и дури изгубил, не е основа за констатација дека делото не е сторено.

Под набавување на стоки и предмети во смисла на законскиот текст од член 137 став 1 од КЗ на РМ треба секогаш да се подразбираат сите оние сторени дејствија усмерени за набавка на стоки и предмети преку некоја правна работа како што се купување, трампа, позајмување и слично, кога сторителот настојувал уште во моментот на набавката да ги препродаде, што значи и да ги набавил со таква цел. Обвинетиот несомнено имал таква намера, заради што следи и констатацијата дека несомнено и сторил дело за кое бил осуден.

Според тоа не се прифатливи наводите во барањето дека со правосилната пресуда била сторена повреда на КЗ.

Пресуда на Врховниот суд на република Македонија Квп.бр.79/92 од 17.10.1992 година.

41. Ако при сторување на разбојништво бидат одземени бланко потпишани чекови, нема да биде погрешно утврден износот - вредноста на одземените чекови, доколку е земен како утврден максималниот износ на кој може да гласи чекот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во Ш. со пресуда го огласил виновен К.Ј. за кривично дело - Разбојништво - од член 158 став 1 од КЗ на РМ, а обвинетите А.Р. и С.А. за истото дело само во врска со член 24 од КЗ на РМ - општ и посебен дел и ги осудил на временски казни.

Решавајќи по жалбите, кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија, не го прифати наводот во жалбата на обвинетиот К.Ј. дека не била целосно утврдена фактичката состојба, кога со обжалената пресуда била утврдена вредност на одземените бланко потпишани чекови од оштетениот, така што судот ги зел вредностите на максималните износи кои според прописите можеле да се подигнат со таквите чекови.

Овој суд застапа на становиште дека правилно првостепениот суд постапил кога на тој начин ја утврдил вредноста.

Врховен суд на Република Македонија Кж.бр.50/94 од 15.09.1994 година.

42. Непроверувањето од страна на банката дали обвинетиот има покритие на својата тековна сметка, не претставува дејствие на поттикнување спрема обвинетиот за издавање на чек без покритие во смисла на член 172 став 2 од КЗ на СФРЈ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилна пресуда осудениот С.Н. од Т.В. е огласен за виновен за кривично дело - издавање чек без покритие - од член 172 став 2 од КЗ на СФРЈ и осуден на времена казна.

Во барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда се истакнува дека е повреден кривичниот закон на штета на осудениот кој е огласен за виновен и осуден, затоа што наводно банката со своето работење не проверувала дали има покритие, го поттикнувала така да стори, па затоа неговото такво дејствие не претставувало кривично дело.

Овој суд смета дека начинот на работењето на банката - непроверувањето дали осудениот имал покритие на својата тековна сметка - не претставува дејствие на поттикнување за сторувањето на кривично дело кое го сторил осудениот. Воопшто, несоодветното однесување на банката никому, па ниту на осудениот, не му дава за право да сторува кривично дело, ниту пак сторителот го ослободува од кривична одговорност.

Од тие причини следуваше да се одбие барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда како неосновано.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.32/91 од 10.05.1991 година.

43. Самото пренесување на дрога претставува извршување на кривичното дело-неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги од член 245 став 1 од КЗРМ-општ и посебен дел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда како основно прашање се поставува следното-за да се прифати дека осудениот М. Р. учествувал во извршувањето на кривичното дело-неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги предвидени во член 245 став 1 од КЗ на РМ - општ и посебен дел, дали тогаш треба да се утврди дека неговите дејствија

во најнеповолна ситуација за осудениот, не треба да се прифатат како помагање а имено, дали со тоа што осудениот му дал возило на првоосудениот С. Ц. тој не помогнал во извршувањето на кривичното дело, токму со такво дејствие, кое треба да се третира во смисла на член 24 од КЗ на РМ- општ и посебен дел.

Врховниот суд на Република Македонија, по однос на овој дел од барањето на осудениот, најде дека извршените дејствија од страна на осудениот М. Р. имаат карактер на соизвршителство и во смисла на член 22 од КЗ на РМ-општ и посебен дел, бидејќи тоа тој не бил ограничен само да помага со давањето на возило да се пренесе дрогата. Од утврдените факти во првостепената пресуда кои произлегуваат од изведените докази на главниот претрес стои да осудениот М. прво се договорил со лицето К. Т. за да осудениот го ангажира С. Ц. за да тие двајцата заедно одат во Истамбул, да донесат дрога а која потоа требало на илегален начин да се пренесе за Република Италија. Осудениот М. меѓувремено, откако го ангажирал првоосудениот С., со него се договориле дека ќе добие награда 1.000 германски марки, потоа, му го одземал пасошот и направил полномошно кое е преведено на турски јазик за да може осудениот С. да го управува возилото во Република Турција. Осудениот М. заедно со осудениот С. патувале со возилото што е сопственост на осудениот М. за Истанбул. Тие двајцата заедно и со другиот учесник во извршување на овие недозволени дејствија-К. Т. контактирале меѓу себе и во тоа време, дрогата е складирана на скриено место во возилото. Осудениот М. иако имал сопствено возило во Истанбул за да се врати во Скопје не тргнал со сопственото возило кое го управувал второосудениот С., туку ангажирал такси возило и тоа прво возило до турско-бугарската граница, второ возило до бугарско-македонската граница и трето такси возило од бугарско-македонската граница до Скопје. Ваквото негово бегање од сопственото возило не може на друг начин да се објасни освен со логичниот заклучок дека тој не сакал да биде присутен во возилото при евентуално откривање на дрогата во возилото.

Осудениот М. на записник составен од истражниот судија на 30.08.1993 година по однос на неговото ангажирање за набавка и пренос на дрогата покрај останалото кажал: "Околу 7-ми или 8-ми август оваа година К. ми се јави мене дома и ме праша дали имам патничко возило, во разговор ми кажа дека треба да се пренесе дрога од Истанбул во Скопје а потоа за Италија....." Од друга страна не е спорно дека осудениот М. имал возило, го ангажирал како возач осудениот С. и така заедно отишле за Истанбул. Тоа се дејствијата од кои всушност и произлегува дека осудениот М. организирал да се пренесе дрогата

за Скопје. Самото пренесување на дрогата пак претставува извршување на кривичното дело неовластено производствено и пуштање во промет на опојна дрога според член 245 став 1 од КЗ на РМ-општ и посебен дел. Поради овие околности и од останатите факти утврдени со правосилната пресуда, овој суд наоѓа дека осудениот М. делувал како соизвршител во извршување на кривичното дело, а не како помагач.

Од напред изложеното очигледно произлегува дека осудениот М. не делувал во заблуда. Во случајов со товарените автоделови во возилото (како што е прифатено во правосилната пресуда) се преземени дејствија за да се изврши побезбедно пренесување на дрогата односно при пренесувањето да се сврти вниманието на царинските органи во друг правец.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.56/94 од 2.06.1994 година.

44. Кривичното дело од член 245/1 од КЗРМ - општ и посебен дел, се врши и кога се пренесува туѓа дрога, ако сторителот знаел дека дрогата се пренесува заради продажба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд во С. која е потврдена со пресуда на Окружниот суд во С., осудениот Д.Г. од Т.В. е огласен за виновен и осуден на времена казна затвор за кривично дело - неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги - од член 245 став 1 од КЗ на РМ - општ и посебен дел, за тоа што е фатен дека преку граница во Република Македонија пренел дрога која била на други лица, иако знаел дека била наменета за продажба.

Во барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда осудениот наведува дека со правосилната пресуда бил повреден кривичниот закон на негова штета, бидејќи смета дека не го сторил делото оти дрогата била на други лица, а не негова.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го одби неговото барање како неосновано, бидејќи смета дека не е битно дали сторителот пренесува туѓа дрога, туку е битно да ја пренесува заради продажба.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.123/92 од 10.12.1992 година.

45. Осудениот го сторил кривичното дело-тешко дело против општата сигурност од член 235 став 4 во врска со член 231 став 1 од Кривичниот закон на Република Македонија, со тоа што товарното возило го оставил на стрмно место од кое самото започнало да се движи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот сторил кривично дело-тешко дело против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот по член 243 став 4 во врска со член 239 став 3 во врска со став 1 од КЗ на РМ, за кое дело и го осудил на казна затвор во траење од 1-една година. Второстепениот суд, уважувајќи ја делумно жалбата на обвинетиот, првостепената пресуда ја преиначил само во делот за одлуката за казната и му изрекол казна затвор во траење од 10-десет месеци.

Врховниот суд на Република Македонија, делумно уважувајќи го барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, ја преиначил пресудата на второстепениот суд во делот на правната оценка на делото, така што утврдува дека во конкретниот случај осудениот С.С. го сторил кривичното дело-тешки дела против општата сигурност-предвидени во член 235 став 4 во врска со член 231 став 1 од КЗ на РМ, бидејќи товарното возило претставува општо опасно средство ако е паркирано на непогодно и непрописно место, а осудениот, со тоа што не ги презел потребните дејствија за обезбедување на товарното возило (неисправна рачна кочница-не подигната, не ставање во брзина и не ставање на клински потпирачи на возилото, како што утврдува од изведените докази првостепениот суд), со општоопасно дејство предизвикал опасност за животот на луѓето или имотот од поголем обем, предвидено во член 231 став 1 од КЗ на РМ.

Според погоре изнесеното, овој суд наоѓа дека пониските судови даваат погрешно правна оценка на делото кое му се става на товар на обвинетиот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.50/95 од 29.06.1996 година.

46. Неовластеното изработување, продавање, набавување или размена на секој вид огнено оружје, муниција или експлозивни материи за чие набавување граѓаните можат да добијат дозвола,

претставува кривично дело од член 218 став 1 од КЗРМ, но такво дело од истиот член претставува и самото нивно држење за чие набавување граѓаните воопшто не можат да добијат дозвола.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилна пресуда на Општинскиот суд во С., В.Д. е огласен за виновен и осуден на времена казна затвор за кривично дело - недозволено држење на оружје и распрскувачки материи од член 218 став 1 од КЗ на РМ.

Во барањето на осудениот се наведува дека во неговото дејствие нема елементи на кривичното дело за кое е осуден, бидејќи тоа дело би постоело само ако станува збор за такво оружје, муниција и други распрскувачки материјали за кои граѓаните воопшто не можат по закон да добијат дозвола за нивна набавка и носење, а во неговиот случај се работело за такви за чија набавка и носење граѓаните можеле да добиваат дозволи, па тоа негово дејствие претставувало само прекршок.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го одбил таквото барање и не го прифати во него изразеното становиште.

Содржината на членот 218 став 1 од КЗ на РМ гласи: "Тој што неовластено изработува, продава, набавува или врши размена со огнено оружје, муниција или експлозивни материи, или тој што неовластено држи огнено оружје, муниција или експлозивни материјали чие набавување на граѓаните воопшто не им е дозволено, ќе се казни..."

Од ваквиот тек произлегува дека се инкриминираат две форми на ова кривично дело. Едната е која го опфаќа изработувањето, набавувањето, продавањето или размената со огнено оружје, муниција или распрскувачки материјали воопшто, а другата е самото држење на такви материјали чие набавување на граѓаните воопшто не им е дозволено. Тоа значи дека неовластеното изработување, набавување, продавање или размена на секој вид огнено оружје, муниција или експлозивни материи, било да е нивното набавување на граѓаните дозволено или воопшто не им е дозволено, претставува кривично дело, но и самото држење на такви оружја, муниција или експлозивни материи чие набавување на граѓаните не им е дозволено, претставува кривично дело по член 218 став 1 од КЗ на РМ.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.128/92 од 24.12.1992 година.

47. Количество од 200 куршуми претставува големо количество во смисла на членот 218 став 2 КЗРМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во барањето подносителот наведува дека со правосилната пресуда е повреден кривичниот закон на негова штета, затоа што во конкретниот случај во дејствијата преземени од страната на осудениот со содржани елементите на кривичното дело од член 218 став 1 а не од став 2 од КЗ на РМ, како што прифатиле пониските судови. Со оглед на дадената квалификација од став 2 од овој член, се наведува дека погрешно е применет кривичниот закон.

Овој суд, ваквите наводи истакнати во барањето, ги оцени како неосновани, констатирајќи дека квалификацијата на кривичното дело е правилно извршена, односно дека во дејствијата преземени од страната на осудениот се содржани елементите од кривичното дело според член 218 став 2 од КЗ на РМ. Имено, од утврденото во фактичката состојба, која со ништо не се доведува под сомнение, се констатира дека осудениот неовластено набавил поголемо количество на муниција - 200 куршуми кратка деветка калибар 9 мм.мПритоа, констатацијата на првостепениот суд дека се работи за поголемо количество на муниција е правилна.

По однос на ваквата околност, постапувајќи по жалбата на обвинетиот, се произнел и второстепениот суд, при што дадените причини од негова страна се во потполност прифатливи и за Врховниот суд. Имено, врз основа на фактот дека годишно може со одобрение на лицата да им бидат дадени до 50 куршуми, правилно е прифатено дека четири пати поголемо количество, односно 200 куршуми колку што се во прашање во конкретниот случај, претставуваат навистина големо количество, кое што фактички ја оправдува и прифатената квалификација на кривичното дело. Покрај тоа, во законското битие на означеното кривично дело како предмет е наведена и муницијата, поради што, навистина е ирелевантно дали со муницијата е неовластено набавено и одредено соодветно оружје. Поради тоа во конкретниот случај, навистина е ирелевантна околноста дека осудениот неовластено набавил само муниција, а не и оружје.

Поради изнесените причини, а со оглед на утврденото во фактичката состојба, правилно е утврдено дека во дејствијата на обвинетиот се содржани елементите на кривичното дело недозволно држење на оружје и распрскувачки материи по член 218 став 2 од КЗ на РМ, за кое осудениот е огласен за виновен и осуден.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.43/
94 од 7.04.1994 година.

48. Регистарските табlici на моторното возило претставуваат јавна исправа со која се утврдува идентитетот на моторното возило и дозволеноста тоа да се вклучи во јавниот и патен сообраќај. Со употреба на регистарски таблички на возило на кое тие не му припаѓаат, се сторува кривично дело - фалсификување на исправа од член 222 став 1 од КЗРМ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази во текот на главниот претрес пред првостепениот суд е утврдена неспорна фактичка состојба од која произлегува дека во дејствијата на осудениот се конзумирани сите елементи за постоење на кривичното дело фалсификување на исправа предвидено во член 222 став 3 од КЗ на РМ. Имено, осудениот Р. М., иако знаел дека регистарските табlici со бр.ОХ-737-73 припаѓаат на друго возило, на 30.06.1993 година ги ставил на друго возило, - претставувајќи ги како вистински и тоа дека се на патничкото возило - марка "опел кадет" кое пак претходно имало на себе австриски регистарски табlici и така истото го употребил во јавниот сообраќај.

Во одбраната на осудениот пред првостепениот и второстепениот суд и во барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда се повторува прашањето дали регистарската таблица на моторното возило претставува јавна исправа и дали со менувањето на истите од едно на друго возило, без спроведување на соодветна постапка пред овластените органи, претставува кривично дело - фалсификување на исправа според член 222 од КЗ на РМ.

Врховниот суд на Република Македонија при разгледување на ова прашање најде дека регистарската таблица на моторно возило претставува јавна исправа. Имено, за да се добие регистарска таблица за соодветно моторно возило пред овластените органи е потребно да се спроведе постапка со која се утврдува потеклото на возилото, неговиот сопственик и неговите технички карактеристики, се со цел да се утврди дали истото може да се вклучи во јавниот сообраќај. Врз основа на сето тоа се добива исправа за сопственикот на возилото - сообраќајна дозвола, а дел од истата се регистарските табlici кои се прикачуваат на возилото. Регистарските табlici служат за утврдување на идентитетот на моторното возило во јавниот и правниот сообраќај.

Со евентуалното неовластено менување на регистарските таблици од едно на друго возило, се нарушува идентитетот на возилото од кое се земени табличките, а исто така и на возилото на кое неовластено се приклучени истите. Поради тоа, фалсификување на исправа претставува не само менување на податоците за регистарскиот број на соодветно возило но и менување на регистарските таблици од едно на друго возило, се со цел да истото се стави во јавниот сообраќај.

Неприфатливи се наводите во барањето на осудениот дека тој ништо не менувал во содржината на регистарските таблици и дека не сторил кривично дело - фалсификување на исправа. Согласно член 222 став 1 од КЗ на РМ - кривичното дело фалсификување на исправа се извршува и тогаш кога извршителот ќе употреби или преправи несоодветна јавна исправа. Во конкретниов случај, самата употреба на регистарските таблици на возило кои не му припаѓаат, претставува всушност употреба на лажна исправа.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.62/94 од 2.05.1994 година.

49. Кривично дело-фалсификување на пари-член 168 став 1 КЗРМ - општ и посебен дел, се сторува со ставањето во оптек на лажни пари без оглед дали е тоа една или повеќе банкноти.

Со тоа што е пропуштено да се издвојат службените белешки во посебен плик од останатите кривични списи, е постапено спротивно на одредбите од членот 83 од ЗКП, но доколку тие не се земени како доказ за утврдување на факти, со првостепената пресуда не е сторена суштествена повреда на одредбите од член 364 став 1 точка 8 и став 2 во врска со член 39 од ЗКП

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Дека американските долари биле фалсификовани, со сигурност се констатира од спроведеното вештачење надвете банкноти во апоени од по 100 УСА \$, за кои, сведокот Ш. А. посведочил дека му ги продал обвинетиот Ш.. Дека и другите 400 УСА \$ што му биле понудени на сведокот од обвинетиот Ф., биле фалсификувани произлегува од фактот што тие банкноти обвинетиот Ф. ги искинал, како и од фактот дека се добиени од исти личности, а тоа се обвинетите И. и Ц., кои биле присутни и кои му

го посочиле човекот на кого треба да бидат продадени, а тоа е сведокот А. Ш.

Дека сите обвинети биле свесни дека поседуваат лажни пари и дека ги пуштаат во оптек, произлегува од анализата на искажувањата на обвинетите Ш. и Ф., од нивното однесување пред сведокот А. и од неспорниот факт дека првите 200 УСА \$ биле фалсификувани, односно дека откако биле скриени, сите побегнале, а обвинетиот Ф. банкнотите што ги поседувал ги искинал. Според мислењето на Врховниот суд, ако не бил свесен дека поседува фалсификовани долари, ако сметал дека се тоа вистински долари па дури и ако само се сомневал поради изјавата на сведокот А. во нивната вистинитост, не би ги искинал. Ги искинал затоа што бил сигурен дека се тоа фалсификовани пари и дека немаат никаква вредност и за да не биде фатен со истите.

Од диспозитивот на пресудата и од образложението на пресудата, со сигурност се констатира дека обвинетиот И. И. и М. Џ. се подведени под обвинение за пуштање во оптек на сите шест банкноти фалсификовани амеркански долари, дека обвинетиот Ш. е огласен за виновен за 200 УСА \$ односно за 2 банкноти од по 100 УСА \$ фалсификувани, кои ги пуштил во оптек, а обвинетиот Ф. е подведен под обвинение и е огласен за виновен за четири банкноти од по 100 УСА \$ фалсификувани.

Кривичното дело според член 168 став 1 од КЗРМ-општ и посебен дел, се чини кога се ставаат во оптек лажни пари, без оглед дали е тоа една или повеќе банкноти. Според сето ова произлегува дека обвинението не е пречекорено, ниту спрема обвинетиот И. И., ниту спрема обвинетиот М. Џ., ниту спрема обвинетиот К. Ш., ниту спрема обвинетиот Е. Ф. Обвинението не се темелело врз претпоставки, а првостепениот суд пресудата ја донел врз докази на кои можел да ја темели својата одлука. Утврдените решителни факти во првостепената пресуда произлегуваат од доказите на кои судот поверувал, а такви се и самопризнанијата на обвинетите Ф. и Ш. дадени пред истражниот судија.

Обвинетиот Е. Ф. својот исказ го давал пред судски толкувач. Од записникот не може да се види дека еден дел од исказот е забележуван во отсуство на судскиот толкувач, а уште помалку дека поради тоа неистинито бил забележан.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека првостепениот суд ги извел сите потребни докази за правилно да се утврди фактичката положба и дека со ништо не е повредено правото на одбрана на обвинетите. Искажувањата на обвинетите на главниот претрес не укажува на некаква потреба од нивно соочување, односно на потреба од распит на некои други сведоци.

Навистина основани се наводите на јавниот обвинител дека првостепениот суд пропуштил да ги издвои и во посебен коверт изолира изјавата на обвинетиот Ф. Е. и службената белешка за обавен разговор со обвинетиот Ш., со што е повредена одредбата од член 83 од ЗКП. Меѓутоа, оваа изјава и службена белешка не се земени како основа за утврдените факти во првостепената пресуда, заради што Врховниот суд оцени дека истите, сепак, не биле од влијание да се донесе првостепената пресуда, дотолку повеќе што, како што е погоре изложено, фактичката положба произлегува и од доказите на кои судот поверувал, така што не стои наводот дека со неиздвојувањето на службената белешка во одделен коверт, била сторена суштествена повреда на член 364 став 1 точка 8 и став 2 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.1/94 од 24.03.1994 година.

50. Не е повредена одредбата од член 99/1 и член 108/3 од ЗКП ако судот, со решението со кое се запира кривичната постапка, реши и за имотно правното побарување доколку претходно обвинетиот и оштетениот за тоа и се спогодат.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето е неосновано.

Кога во текот на кривичната постапка ќе биде истакнато имотно-правно побарување, при донесувањето на одлуката судот треба да ги земе предвид и да ги примени и материјалноправните одредби од законите во важност, па дури и прифатените ставови и принципи што се применуваат во процесната постапка.

Врховниот суд на Република Македонија, во овој кривичноправен случај во врска со кој е поднесено барањето за заштита на законитоста, констатира дека има истакнато имотно-правно побарување од оштетените и дека судот такво им досудил, по претходно постигнатата спогодба за тоа помеѓу оштетените и обвинетиот.

Од кривичните списи може неспорно да се утврди дека оштетените против обвинетиот поднеле писмена кривична пријава со која приложиле две лекарски уверенија за над нив извршен лекарски преглед, со констатирана дијагноза за карактерот и тежината на здобиените повреди што им ги нанел обвинетиот во кривичноправниот настан. Кривичната пријава и лекарските уверенија за судот биле несомнен доказ дека оштетените

имале трошоци. Во кривичната пријава побарале обвинетиот да биде задолжен да ги плати трошоците, додека на рочиштето за главен претрес, но пред почетокот откако изнеле дека со обвинетиот се смириле, изнеле и тоа дека тој им ветил невознемирување и надоместување на кривичните трошоци и трошоците за лекување, во вкупен износ од 4.000,00 динари. Обвинетиот пак, од своја страна ја потврдил нивната изјава и својата согласност да им го исплати таквиот износ од 4.000,00 динари на име трошоци за лекарските уверенија и за нивното лекување. Со овие нивни изјави всушност во целост се оформиле физиономијата на имотно правното побарување и постоењето на спогодба тоа да се надомести.

Според тоа, од наведените цитирани писмени и неспорни изјави на оштетените и обвинетиот, со сигурност се констатира дека оштетените биле повредени во кривично - правниот настан, во врска со во него задобиените повреди имале трошоци за давање на лекарски уверенија и за лекувањето и со обвинетиот постигнале спогодба таквите трошоци, назначени во висина од 4.000,00 динари, да им ги исплати обвинетиот. Оштетените и обвинетиот не изнеле попрецизни спецификации на трошоците за лекарските уверенија и за лекувањето. Овие "трошоци" во врска со издадените им лекарски уверенија, секако можат да бидат означени како "кривични трошоци" што се спомнуваат во одредбите од член 95 став 2 од ЗКП, меѓутоа, за лекувањето секако можат да се означат и со поимот "штета" што би се состоела во смалување на имотот на оштетените (обична штета) или во нанесување на друг физички бол и страв (нематеријална штета)!

Во текот на кривичната постапка оштетените и обвинетиот не го употребиле поимот "штета", каков во својата одлука употребил судот. Меѓутоа, судот поимот "штета" сепак правилно го употребил, иако со решението не направил разграничување на сумата во која висина таа изнесува, односно што би требало да се подразбере под тој поим. Под овој поим пак би можело да се подразберат трошоците што ги имале оштетените и по двата основа. Побарувањето на трошоците по двата основа сепак претставува имотно-правно побарување.

Од напред наведеното произлегува дека оштетените спрема обвинетиот, во врска со кривично-правниот настан, имале определено имотно-правно побарување кое обвинетиот воопшто не го оспорил, а пред судот дал согласност да им ја надомести сумата од 4.000,00 динари најдоцна до 1.07.1991 година. Според тоа, констатацијата дека за надоместување на ова имотно-правно побарување помеѓу оштетените и обвинетиот несомнено била постигната спогодба во согласност со која судот само го констатирал тоа, е неизбежна. Дека ова било така, најсигурна потврда е фактот што решението на судот

не било оспорено со жалба, па така тоа станало правосилно и извршно!!!

За имотноправно побарување одлучува судот. Во ваков случај, во кривична постапка, кога се исполнети условите за запирање на кривичната постапка, правилно е за имотно-правното побарување оштетените да бидат упатени на граѓанска парница (член 108/3 од ЗКП). Меѓутоа, доколку оштетените и обвинетиот пред судот се спогодат за имотноправното побарување, не е во спротивност со одредбите од ЗКП ако со решението за запирање на постапката се реши и за имотноправното побарување, така како што за тоа тие се спогодиле, зошто во таков случај не се работи за судење, туку за меѓусебно постигнатата спогодба за имотноправно побарување со кое странките слободно располагаат, адекватно како е тоа применето во граѓанското процесно право.

Во конкретниов кривично правен случај токму така постапил Општинскиот суд: на оштетените им го досудил износот од 4.000,00 динари за кој со обвинетиот се спогодиле тој да им го плати најдоцна до 1.07.1991 година.

Навистина со решението се употребува поимот "штета" каков оштетените и обвинетиот не употребиле, а покрај тоа судот не ги специфицирал и раздвоил трошоците од штетата, меѓутоа, како што е погоре наведено, во суштина овде се работи за имотноправно побарување, за кое нешто постигнале спогодба оштетените и обвинетиот, -заради што, употребата на овој поим и донесената одлука воопшто не можат да се доведат во врска со некаква повреда на одредбите од членот 99 став 1 од ЗКП.

Заради изнесеното, барањето на Јавното обвинителство на Република Македонија беше оценето како неосновано, па во согласност со одредбата од член 421 од ЗКП, како такво и беше одбиено.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кзз.бр.1/92 од 22.01.1992 година.

51. Соизвршителите на кривичното дело според членот 158 од Кривичниот закон на Република Македонија, солидарно му одговараат на оштетениот за надомест на штетата, без оглед на тоа кој од нив колкава противправна имотна корист остварил.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Окружниот суд во С. повеќе обвинети лица се огласени за виновни како соизвршители на кривично дело -

разбојништво - од член 158 став 1 од КЗ на РМ и покрај изречените им кривични санкции, ги задолжил солидарно да му ја надоместат штетата на оштетениот од кој, за време на сторувањето на делото, одзеле утврдена количина на германски мерки.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија не го уважи жалбениот навод на еден од обвинетите, кој смета дека била неправилна одлуката на првостепениот суд, кога сите ги задолжил солидарно да ја надоместат штетата на оштетениот, иако тој му го вратил делот што го зел по извршувањето на кривичното дело.

Предното затоа што се работи за соизвршители на кривичното дело кои солидарно одговараат за штетата, без оглед на тоа кој од нив колкава противправна имотна корист остварил и без оглед на тоа што некој од нив вратил дел од штетата. Солидарната одговорност за штетата значи целосно обештетување од сите, не на рамни делови, туку може и само од еден. Важно е оштетениот целосно да се намири.

Врховен суд на Република Македонија Кж.бр.8/95 од 23.03.1995 година.

52. Ако обвинетиот не бил затекнат дома, а поканата за негово присуство на јавната седница пред второстепениот суд ја примила неговата мајка, се смета дека известувањето е уредно извршено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е повредено правото на одбрана во постапката пред второстепениот суд со тоа што осудениот не присуствувал на седницата. Јавната седница пред второстепениот суд е одржана во присуство на бранителот на осудениот кој изјавил дека "обвинетиот поради болест бил спречен да присуствува на седницата". Од наводите во барањето на осудениот произлегува дека тој бил известен дека на 30.03.1995 година ќе се одржи седница пред Окружниот суд Б. Имено, во барањето се наведува дека мајката на осудениот ангажирала нов бранител за да се јави на јавната седница пред Окружниот суд во Б. Spreма тоа, очигледно е дека во семејството на осудениот имало пристигнато покана за одржување на јавна седница. Во случајов, осудениот со ништо не го поткрепил своето тврдење дека на 30.03.1995 година бил на лекување и дека бил спречен да присуствува на јавната седница. Согласно на член 122 од ЗКП, сите достави што треба лично да се примат, ако лицето што треба да ги прими не се затекне во станот,

тогаш доставата може да се изврши на некој возрасен член од домаќинството, на кој начин се смета за доставувањето дека е уредно извршено. Фактот што мајката на осудениот ангажирала друг бранител за да присуствува на јавната седница, укажува дека за јавната седница на 30.03.1995 година било уредно извршено доставувањето во смисла на член 122 од ЗКП. Спрема тоа, по наоѓање на овој суд, не е сторено повреда на правото на одбрана на осудениот во смисла на член 427 став 1 точка 3 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.85/95 од 28.09.1995 година.

53. Повредено е правото на одбрана на обвинетиот кога не му била врачена првостепената пресуда, како и жалбата на Јавниот обвинител изјавена против првостепената пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд во Б. обвинетиот Р.Н. бил огласен за виновен за кривичното дело-тешка телесна повреда по член 43 став 1 од КЗ на РМ и му била изречена условна осуда, при што му била одмерена казна затвор во траење од 4-четири месеци, чие што извршување го одложил за време од 2-две години под услов да не стори друго кривично дело.

По жалба на Општинскиот јавниот обвинител на Б., Окружниот суд во Б., ја преиначил ваквата пресуда и го осудил сега барателот, на казна затвор во траење од 4-четири месеци.

Осудениот, од ваквите одлуки на првостепениот и второстепениот суд, останал незадоволен и поднел барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, во кое наведува дека со истите е погрешно применет законот на негова штета.

Врховниот суд на Македонија, по разгледување на барањето за вонредно преиспитување со правосилна пресуда, а имајќи го во предвид и одговорот на Јавниот обвинител на Македонија со кој се предлага барањето да се уважи, најде дека истото е основано од следниве причини:

Основани се наводите во барањето затоа што навистина на осудениот не му бил врачен примерок од првостепената пресуда, а исто така не му била врачена ни жалба на Општинскиот јавен обвинител од Б., вложена против првостепената пресуда.

Поточно, првостепената пресуда била испратена на осудениот, но истиот не ја примил лично, туку ја примило друго лице

кое се потпишало на повратницата, што е спротивно на член 121 и 123 став 2 од ЗКП. Примерок од жалбата на Јавниот обвинител како што е погоре наведено, воопшто не му бил доставен на осудениот што е пак спротивно на член 369 од ЗКП. На ваков начин, со постапката на првостепениот суд и со одлуката на второстепениот суд, всушност е повредено правото на одбрана на осудениот, поточно, повреден е членот 427 став 3 од ЗКП.

Поконкретно кажано, повредено е неговото право на одбрана, бидејќи, доколку на осудениот му била врачена првостепена пресуда, истиот би можел да ја обжали и да бара јавна седница. Доколку пак добил копије од жалбата на Јавниот обвинител, можел на нејзе да даде одговор и во одговорот да побара и одржување на јавна седница.

Како со недоставувањето на првостепената пресуда и на копије од жалбата на Јавниот обвинител е повредено правото на одбрана на осудениот и како второстепениот суд првостепената пресуда ја потврдил, на ваков начин со второстепената пресуда е повреден законот на штета на осудениот од причина што сторените повреди биле од влијание за донесување на правична одлука, со што пак е повреден членот 427 став 3 од ЗКП. Поради тоа следуваше барањето да се уважи второстепената пресуда да се укине и предметот да се врати на второстепениот суд на повторно судење, како во повторната постапка би се согледале пропуштањата сторени на штета на одбраната и истите на соодветен начин да се отстранат и потоа биде донесена соодветна одлука.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Квп.бр.54/91 од 25.06.1991 година.

54. Тоа што во решението за исплата на наградата на бранителот одреден по службена должност стои дека тие се исплатуваат од буџетските средства на судот, од обвинетиот не е отстранета обврската, меѓу останатите, да ги плати и тие трошоци согласно член 98/1 во врска член 95/4 и член 100/1 од ЗКП

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во С. согласно член 95 во врска со член 98 од ЗКП, го задолжил обвинетиот да плати судски паушал во износ од 5.000 денари, на име трошоци во кривична постапка износ од 2.000 денари, додека пак на име трошоци во постапката за бранител по службена должност го задолжил да плати износ од 53.100 денари, се во рок од

15 дена по правосилноста на пресудата, а под страв на присилно извршување.

Обвинетиот, преку неговиот бранител, покрај другото, пресудата со жалба ја напаѓа и во делот за трошоците на кривичната постапка.

Врховниот суд на Република Македонија со својата пресуда најде дека првостепениот суд не погрешил кога обвинетиот М.Ј. го задолжил да ги плати трошоците на кривичната постапка, во износ наведен во првостепената пресуда. Судот наоѓа дека тоа се вистински сторени трошоци и дека обвинетиот е должен да ги надомести на судот во смисла на член 98 став 1 од ЗКП.

Тоа што во решението за исплата на бранителот по службена должност стои дека тие трошоци паѓаат на товар на буџетските средства на судот, не ја симнува од обвинетиот обврската да ги надомести трошоците во целост. Сите трошоци сторени во текот на кривичната постапка паѓаат и се исплатуваат однапред од буџетските средства на судот, а потоа се надоместуваат од осудените лица, како што е случај со обвинетиот, во смисла на член 98 став 1 во врска со член 95 став 4 член 71 и член 100 став 1 од ЗКП.

Од списите на предметот се гледа дека обвинетиот не е во така тешка материјална состојба за да не може да ги надомести трошоците во кривичната постапка, бидејќи повеќе од очигледно е дека тој во повеќе наврати доаѓал и престојувал во Скопје.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.142/92 од 17.02.1993 година.

55. Не претставува суштествена повреда на член 357 став 7 во врска со член 364 став 2 од Законот за кривичната постапка, ако на главниот претрес оштетениот не биде непосредно распитан како сведок, иако на таков распит настојувал и предлагал обвинетиот, доколку судот го прочитал неговиот исказ даден пред истражниот судија поради постоење на услови во смисла на член 333 став 1 точка 1 од ЗКП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со жалбата на обвинетите, покрај другото, првостепената пресуда се побива и поради суштествени повреди на ЗКП- член 364 став 1 точка 3 и став 2 во врска со член 333 став 2 и 5 и во врска со член 357 точка 7.

Врховниот суд на Република Македонија, разгледувајќи ги таквите жалбени наводи најде дека тие се неосновани, поради следното:

Лицата чие присуство е неопходно на главниот претрес се одредени во член 299, 300 и 301 од ЗКП. Во овој круг на лица спаѓа и оштетениот со кривичното дело, кога е предложен во својство на сведок. Во конкретниот случај, оштетениот не е распитан на главниот претрес, туку на претресот е прочитан неговиот исказ даден во истрагата.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека првостепениот суд имал законски претпоставки така да постапи, затоа што согласно со член 282 став 2 од ЗКП во текот на постапката сторил доволно напори на оштетениот да му се достави известие за покана за главниот претрес. Дури, бил даден и налог за стражарно приведување. Како пак присуството на оштетениот не е апсолутно задолжително, туку факултативно, првостепениот суд не сторил повреда од член 364 став 1 точка 3 од ЗКП, кога и без согласност на обвинетите и нивните бранители, го прочитал исказот на оштетениот даден во истрагата. Исто така, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека суштествено во овој случај е тоа што не се повредени правата на оштетениот, а тоа не е сторено затоа што првостепениот суд расправал и одлучил и по неговото отштетно побарување истакнато во истрагата.

Од изнесеното следува и заклучок дека не е сторена повреда и на член 363 став 2 од ЗКП. Тоа од причина што согласно со член 333 став 1 точка 1 од ЗКП, записниците со исказите на сведоците можат да се прочитаат ако испитаното лице умрело, душевно се разболело или не може да се пронајде. Во случајов, неспорно е дека оштетениот е иселен од местото на живеење и во време на главниот претрес се наоѓал во странство со непозната адреса на живеење. Таквите податоци се констатирани на записникот за главен претрес, после кое судот донел одлука исказот на, оштетениот даден во истрагата, да се прочита.

При таква состојба на работите неосновани се наводите во жалбата за сторена суштествена повреда и од член 357 став 7 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.87/95 од 4.10.1995 година.

56. Обвинетите лица против кои кривичната постапка правосилно завршила, можат да бидат испитувани како сведоци во постапка против соизвршителите за истиот кривично-правен настан. Но, дококу место нивно испитување, како доказ биде изведена правосилната пресуда со која тие биле осудени, не се чини суштествена повреда на постапката од член 364 став 1 и 2 од Законот за кривичната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се и жалбените наводи за непотполно или погрешно утврдена фактичка положба.

Првостепениот суд фактичката положба ја темели врз исказот на оштетениот и доказите од списите во кривичниот предмет К.бр.123/93. Утврдената фактичка положба произлегува од овие докази. Со обвинението се предлагало да бидат распитани во својство на сведоци обвинетите, а сега осудените по предметот К.бр.123/93, што според мислењето на Врховниот суд не било во спротивност со одредбите од ЗКП. Во тој предмет тие биле распитани како обвинети со сите права и должности во постапката, а бидејќи постапката по тој предмет правосилно завршила, во овој предмет би биле распитани како сведоци, со сите права и должности на сведоци што им ги гарантираат и признаваат одредбите од ЗКП, во постапка против соизвршителите за истиот кривично правен настан, што пак не е во спротивност со одредбите од ЗКП.

Меѓутоа, на записник за главен претрес, кога истиот бил одложен од 18.04.1995 година, претставникот на обвинението, заменикот на Окружниот јавен обвинител го повлекол предлогот во обвинението за распитот на сега осудените како сведоци и на место нив предложил увид во списите по кривичниот предмет К.бр.123/93. На тој ден ангажираните бранители од обвинетиот не се јавиле пред судот, од кои едниот не бил и уредно викан, но за наредниот претрес истиот одбил да прими покана, потпишувајќи своја изјава дека му било откажано полномошното, а место нив за обвинетиот се јавил друг бранител во чие присуство и бил одржан претресот. На претресот, пак, ниту бил ставен приговор при вршењето на увид во доказите од списите по предметот К.бр.123/93, ниту биле предложени други докази, посебно не било предложено претходно да се распитаат како сведоци сега осудените по тој предмет. Заради ова, со фактот што не биле непосредно распитани како сведоци сега осудените, Врховниот суд не најде дека е суштествено повредена некоја одредба од ЗКП, дотолку повеќе што

по тој предмет е доставена правосилна пресуда која била прочитана на претресот против соизвршителите и како таква претставува исто така доказ во постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.79/95 од 28.09.1995

57. Полицаецот не се исклучува како сведок - да сведочи за околности во врска со понудениот му подкуп.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилна пресуда на Општинскиот суд во Г. која е потврдена од страна на Окружниот суд во С., осуден е Р.А. од К. за кривично дело-давање на поткуп-од член 182 став 1 од КЗ на РМ на времена казна затвор.

Во барањето на осудениот за вонредно преиспитување на правосилна пресуда се наведува дека е сторена суштествена повреда во смисла на член 364 став 1 точка 8 од ЗКП, со тоа што како доказ, на кој е заснована пресудата, бил исказот на полицаецот како службено лице.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го одби барањето како неосновано, поради следното:

Во член 83 став 3 од ЗКП, каде се зборува за одвојување на записниците од останатите списи, се вели дека така ќе се постапи и со сите известувања кои на органите за внатрешни работи ги дале обвинетите. Тоа значи известувањата кои ги дале обвинетите во врска со стореното кривично дело.

Во конкретниот случај не се работи за такво известување, туку за самото дејствие на извршување на кривичното дело - давање на поткуп. Затоа, овој суд стои на стојалиште дека полицаецот, иако постапувал како службено лице во контролата во сообраќајот, не се исклучува како сведок да сведочи за околности во врска со понудениот му поткуп.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.32/92 од 28.05.1992 година.

58. Со тоа што првостепената пресуда се темели само врз исказот на оштетениот, не е повреден Законот за кривичната постапка на штета на осудениот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека се неосновани наводите во барањето на осудениот дека при донесувањето на правосилната пресуда е сторена битна повреда на постапката по член 364 став 1 точка 8 во врска со член 347 и член 15 од ЗКП, со тоа што правосилната пресуда се заснива само на еднострано кажување на оштетениот, додека други материјални докази не постојат.

Неоснованоста на изнесените наводи се состои во тоа, како што тоа правилно е изнесено во предлогот на Јавниот обвинител на Македонија, дека согласно член 225 став 2 од ЗКП, оштетениот може да биде сослушан во својство на сведител, така што темелењето на правосилната пресуда на исказот на оштетениот И.П. дека осудениот му го одземал портмонето со парите и личните документи, не е спротивно на законот - член 16 од ЗКП. Како што се гледа од списите во предметот, оштетениот во текот на постапката на три пати има дадено свој исказ и на сите три пати тој е категоричен дека осудениот е тој кој му го одземал новчаникот. Такви изјави, има како во истрагата од 5.11.1992 година, така и на главните претреси од 12.01.1993 година и 15.10.1993 година, а исто така оштетениот бил категоричен и при препознавањето на осудениот во Полициската станица од 18.09.1992 година, кога го препознал осудениот меѓу 6 други лица. На главниот претрес од 15.10.1993 година, пак оштетениот сослушан како сведок, подробно објаснува како осудениот му го одземал новчаникот, така што при една таква состојба на работите, немало причини пониските судови да не поклонат верба на оштетениот и како е погоре наведено, не е повреден законот на штета на осудениот со тоа што правосилната пресуда се темели на овој доказ.

Од изнесените причини и фактичката состојба утврдена со правосилната пресуда не се доведува под значително сомнение, а која оценка овој суд ја дава по увидот во правосилната пресуда и другите списи по предметот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.55/94 од 5.05.1994 година.

59. Иако сведокот бил со заостанат душевен развој, ако ги перцепирал појавите од објективниот свет и нив може успешно да ги пренесува (репродуцира), на таков доказ може да се заснива одлуката според одредбите од ЗКП

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се наводите во барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда на осудениот К.К., дека со пресудите на пониските судови била повредена одредбата од член 364 став 1 точка 8 од ЗКП, бидејќи свидетелот Б.К. бил со заостанат душевен развој, и дека на неговиот исказ не можеле да се засниваат пресудите на пониските судови.

Видно од списите на предметот, првостепениот суд, свидетелот Б.К. и оштетениот Н.С. непосредно ги сослушал на главниот претрес од 4.10.1990 година, а на нивните искази не ставил никаква забелешка осудениот, ниту пак таква забелешка ставил неговиот бранител на главниот претрес од 25.02.1991 година.

Во оваа смисла се произнеле пониските судови и од никаде не произлегува дека свидетелот Б.К. бил со заостанат душевен развој. Меѓутоа исказот на тој свидетел, кој и да бил со заостанат душевен развој, а ги перцепирал појавите од објективниот свет и можел успешно да ги пренесува (репродуцира), може да претставува доказ на кој може да се заснива пресуда според одредбите на член 364 став 1 точка 8 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.77/91 од 25.10.1991 година.

60. Не претставува повреда од член 427 став 1 точка 2 во врска со член 364 став 1 точка 8 од Законот за кривичната постапка, доколку пресудата се заснова само врз исказите на оштетените.

О д о б р а з л о ж е н и е :

Изнесените наводи во барањето на осудениот за погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба, се неосновани. Согласно член 427 од ЗКП, не е допуштена можност да се бара вонредно преиспитување на правосилна пресуда поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба. Меѓутоа, овој суд согласно член 429 во врска со член 423 од ЗКП, по службена должност, испита дали решавачките факти, утврдени со правосилната пресуда, се под сериозно сомнение. Од изведените докази во текот на главниот претрес произлегува дека решавачките факти врз основа на кои е донесена правосилната пресуда се утврдени од доказите што првостепениот суд ги извел во текот на главниот претрес. Sprema

тоа, не постои сериозно сомнение во решавачките факти врз основа на кои е донесена правосилната пресуда.. Неосновани се наводите дека со правосилната пресуда е сторено повреда на член 427 став 1 точка 1 во врска со член 365 став 1 точка 1 од ЗКП, односно, дека дејствијата што осудениот ги сторил спрема осудените биле сторени во состојба на нужна одбрана. Овој суд, при разгледување на овие наводи, најде дека во случајот кога се извршени кривичните дела, во нужна одбрана во смисла на член 9 од КЗ на РМ-општ и посебен дел-делувал токму оштетениот, кој, пак, бил нападната од осудениот. Од утврдените решавачки акти во правосилната пресуда, што произлегуваат од изведените докази, не постојат основи за примена на член 9 од КЗ на РМ-општ и посебен дел и за осудениот. Тоа се поткрепува и од исказите на распитаните сведоци пред првостепениот суд.

Не е точно тврдењето дека врз основа на исказите на оштетените не може да се заснова пресуда . Оштетените се сослушани во својство на сведоци и тоа не претставува повреда во смисла на член 427 став 1 точка 2 во врска со член 364 став 1 точка 8 од ЗКП. Овие докази, исказите на оштетените , не се докази предвидени во членовите - 218 став 10 , 228 и 244 од ЗКП врз кои не може да се засновува една пресуда . Затоа, неосновани се наводите дека врз основа на овие докази не може да се темели пресуда.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Квп.бр.103/95 од 26.10.1995 година.

61. Не се повредува правото на одбрана на обвинетиот со тоа што не се изведени сите докази предложени од страна на обвинетиот, доколку од изведените докази несомнено е утврдена фактичката положба за сторителот на делото.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општниот суд во К. огласен е за виновен Л.Н. од с.П за кривично дело - кражба - од член 155 став 1 од КЗ на РМ и осуден на времена казна затвор. Таквата пресуда ја потврдил Окружниот суд во Б.

Осудениот во барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда наведува дека му било повредено правото на одбрана во смисла на член 427 точка 3 од ЗКП со тоа што не биле прифатени и изведени и другите докази кои ги предложил во своја одбрана, односно сите предложени сведоци од негова страна.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија, таквото барање го одби како неосновано, бидејќи стои на стојалиште дека судот не е должен да ги изведува сите предложени докази од странките, доколку од изведените докази несомнено е утврдена фактичката состојба за сторено кривично дело и сторителот, како што е во конкретниот случај и затоа одлучи како во диспозитивот согласно член 429 во врска со член 427 точка 3 од ЗКП.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.98/95 од 4.10.1995 година.

62. Доколку првостепениот суд по предлог за извршување на мерката за безбедност-задолижително психијатриско лекување и чување во здравствена установа, одржал претрес во отсуство на обвинетиот, без претходно да прибави мислење од вештото лице или надлежна здравствена установа за здравствената состојба на обвинетиот заради која тој не можел да присуствува на претресот, се повредува одредбата од член 494 став 2 од Законот за кривичната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд немал услови да го одржи претресот според предлогот за изрекување мерка за безбедност -задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа, бидејќи не бил присутен обвинетиот, а немало извештај од болницата за нервни и душевни болни Демир Хисар, ниту пак изјава на присутниот вештак на претресот, дека обвинетиот е во таква состојба поради која да не може да присуствува на претресот (член 494 став 2 реченица втора од ЗКП). Заради ова, според мислењето на Врховниот суд, немало услови претресот да се одржи, истиот требало да се одложи и новиот да се одржи во присуство на обвинетиот. Претресот можело да се одржи во отсуство на обвинетиот само доколку се прибавела изјава или мислење за таква состојба на обвинетиот поради која тој да не може да присуствува на претресот. Во случајов така не е постапено, првостепениот суд не прибрал таква изјава, која треба да биде несомнена, за тешката состојба на обвинетиот и за неможноста, поради неа, да присуствува на претресот, заради што е повредена одредбата од член 494 став 2 реченица втора од Законот за кривичната постапка.

Во оваа смисла жалбата на обвинетиот се јавува како основана, заради што беше уважена, решението укинато и предметот

вратен на првостепениот суд на повторно постапување и одлучување.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.51/95 од 20.09.1995 година.

63. Битниот елемент-очигледна неспособност за безбедно возење не го утврдува вештакот-неуропсихијатар, туку судот од сите докази (од начинот на однесувањето на обвинетиот, од управувањето со моторното возило, од концентрацијата на алкохолот во крвта и слично).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд, на правилно и целосно утврдена фактичка положба, правилно го применил кривичниот закон кога обвинетиот З. го огласил за виновен и осудил за кривичното дело-тешко дело против безбедноста на луѓето и имотот во сообраќајот од член 243 став 2 во врска со член 240 став 1 од КЗ на СРМ. Според исказот на обвинетиот даден во истрагата, дадените објаснувања за настанот во поединости, неговото однесување, држењето на дупликат клучевите од возилото во себе, присуството на алкохол во крвта над 1,50 грам промили, начинот на возењето, брзината со која го управувал патничкото возило, барањето на оштетениот Н. и сега покојниот С. тие да управуваат со возилото, произлегува дека обвинетиот во време на сторувањето на делото, односно кога го управувал моторното возило под дејство на алкохол, бил очигледно неспособен за безбедно возење; и покрај тоа што бил свесен дека поради алкохолисаноста може да настапи забранетата последица, сепак се согласил со нејзиното настапување и управувајќи со возилото го загрозил јавниот сообраќај на патиштата, а по ударот на возилото во дрво, и неговото превртување, го изгубил животот неговиот сопатник С.К., а сопатникот Н. П. задобил лесни телесни повреди, додека на возилата "Лада" и "Фолксфаген" е причинета материјална штета.

И според неуропсихијатриското вештачење, обвинетиот во време на сторувањето на кривичното дело бил пресметлив. Меѓутоа, постоењето на елементот "очигледно неспособен за безбедно возење" на основното дело од членот 240 став 1 од КЗ на СРМ се утврдува од судот а се заклучува од однесувањето на обвинетиот пред да го земе возилото, за време на управувањето и после тоа.

Според тоа, овој суштествен елемент како фактичка околност и како правна констатација, ја утврдува судот, а не вештакот, од изведените докази заради што вештакот немал обврска да се произнесува за истиот.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Кж.бр.41/91 од 29.05.1991 година.

64. Повредено е правото на одбрана на обвинетиот, доколку претседателот на советот без одлука на советот и без да ги покани странките заради присуство, изврши увид и состави записник за тој увид, кој потоа на претресот го користи како доказ и врз него ја заснова пресудата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Решителните факти за постоење на целосен мрак во време на незгодата, се доведуваат под сомнение и заради тоа што се утврдени и врз доказ кој не бил изведен на главниот претрес од страна на судот. Увидот извршен од претседателот на советот на 1.09.1991 година, за што бил сочинет и записник, не само да бил направен во спротивност со одредбите од ЗКП (без присуство на странките, без претходна одлука на судскиот совет и тн.) туку, истиот записник, иако не бил прочитан на главниот претрес и не бил изведен како доказ, и бил користен за утврдување на фактите. На тој начин било повредено правото на одбрана на обвинетиот било повредено начелото на контрадикторност во постапката (во стадиум на главниот претрес и во жалбената постапка), а тоа било од влијание и правилно да бидат утврдени фактите.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.31/92 од 27.05.1992 година.

65. Изменетите искази на обвинетите и на сведоците што се дадени во претходната постапка, а што им се предочени на главниот претрес, претставуваат докази кои се изведени на главен претрес и врз основа на нив може да се заснова пресудата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека секогаш судот е должен совесно да ги оценува секој доказ поединечно и во

врска со другите докази и врз основа на таква оценка да изведе заклучок дали некој факт е докажан. Во овој случај првостепениот суд така и постапил и ги оценил совесно сите докази поединечно и вкупно и заклучил дека малолетниот во претходната постапка, кога го опишал целиот настан како се одвивал, од почетокот до крајот, ја зборувал вистината. Со самото предочување на исказот на малолетниот на главниот претрес, што го дал во претходната постапка, значи дека и тој доказ е изведен на главниот претрес и врз тој доказ може да се заснова пресуда, како што сторил и првостепениот суд. За тоа како се десил предметниот настан, малолетниот кажал во претходната постапка пред истражниот судија и во присуство на неговиот бранител, опишувајќи подробно како се дошло до идеја и како таа идеја заедно со обвинетиот Б. ја реализирале, а тоа се случило за време на првомајските празници, кога оштетените не биле дома и дома немало никој, а знаеле каде се наоѓа нивниот стан.

Врховниот суд оценува дека правилно постапил првостепениот суд што му поклонил верба на исказот на малолетникот, даден во претходната постапка, од причини што дел од неговиот исказ се поткрепува и со материјален доказ, а тоа е записникот за извршен увид на лице место, во кој е констатирано на каков начин била отворена вратата од странот на оштетените и притоа е констатирано дека отворањето е извршено онака како што кажал и малолетникот во претходната постапка и се најдени истите оштетувања, што тој ги кажал, на самата врата. Исто така, има сличности на исказот на малолетникот со исказот на оштетениот за количината на одземените пари. Тоа што го кажал малолетниот во претходната постапка пред истражниот судија, го кажал и пред органите на Центарот за социјални работи во Б., каде малолетниот признал дека го сториле делото.

Поради погоре изнесеното, Врховниот суд оценува дека изменетите искази на обвинетите и на сведоците, што се дадени во претходната постапка што им се предочени на главниот претрес, претставуваат докази кои се изведени на главен претрес и врз основа на нив може да се заснова пресудата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кж.бр.51/93 од 13.05.1993 година.

66. Трошоците на кривичната постапка што настанале по подигнато обвинение на оштетените како тужител, а за кривично дело што се гони по службена должност, во случај на ослободителна пресуда паѓаат на товар на буџетските средства на судот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Наводите во барањето за заштита на законитоста дека Општинскиот суд во Д. и Окружниот суд во Ш. сториле повреда на законот од член 99 став 1 од ЗКП, е основано, поради следново:

Општинскиот суд Д. одлучувајќи по супсидијарниот обвинител предлог на оштетената В.Н, поднесен против Н.Ѓ. за кривично дело - иеиввршување на судска одлука за враќање на работник на работа од член 83 од КЗ на РМ, донел пресуда со која обвинетиот П.Ѓ. го ослободил од обвинение врз основа на член 350 став 1 точка 2 од ЗКП, а супсидијарната тужителка В.Н. ја задолжил на име трошоци во постапката му плати на обвинетиот сума од 1.365,00 денари.

Окружниот суд во Ш., постапувајќи по жалбата на супсидијарниот тужител, истата ја одбил како неоснована и првостепената пресуда ја потврдил во целост.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека согласно член 99 став 1 од ЗКП, кога обвинетиот ќе се ослободи од обвинение, тогаш трошоците на кривичната постапка паѓаат на товар на буџетските средства, освен во случаите кои се одредени во останатите спорови од цитираната одредба. Притоа, тие останати случаи не се однесуваат на супсидијарниот тужител туку на приватниот тужител, освен доколку станува збор за лажно поднесена пријава, во кој случај лицето што поднело таква пријава ќе ги сноси и трошоците на кривичната постапка.

Во конкретниот случај, со правосилната пресуда не се утврдило дека станува збор за лажна пријава, во кој случај би можело да се врши задолжување со трошоци на кривичната постапка, туку оштетената како супсидијарна тужителка е задолжена да му ги надомести на обвинетиот трошоците на кривичната постапка само поради тоа што била донесена ослободителна пресуда.

Констатирајќи ја ваквата повреда на законот на која се укажува во барањето за заштита на законитоста, Врховниот суд на Република Македонија, постапувајќи во смисла на член 422 од ЗКП, истото го уважи и пресудите на пониските судови ги преиначи во

делот од одлуката за трошоците на кривичната постапка, констатирајќи дека ваквите трошоци во износот даден во изреката на првостепената пресуда треба да паднат на товар на буџетските средства на судот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Кзз.бр.10/94 од 27.04.1994 година.

67. Доколку по доставувањето на жалбата од Јавниот обвинител на осудениот поминал рокот за одговор на жалба, не е сторена суштествена повреда во смисла на член 364/2 во врска со 123/4 од ЗКП, иако примерок од жалбата на Јавниот обвинител не е доставена и на бранителот на осудениот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во Ш. уважувајќи ја жалбата на надлежниот јавен обвинител ја преиначил првостепената пресуда и на сите осудени им изрекол времени казни затвор, наместо изречената им условна осуда, иако примерок од жалбата на јавниот обвинител не бил доставен и на бранителот на осудените.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија го одби како неосновано барањето на Јавниот обвинител на Македонија за заштита на законитоста, поради следното:

Навистина жалбениот суд го превидел фактот дека примерок од жалбата од Јавниот обвинител не му бил доставен и на бранителот на осудениот, со што не инсистирал на примена на член 123 став 4 од ЗКП, во кој е кажано дека покрај на обвинетите, примерок од жалбата на тужителот се доставува и на бранителот на обвинетиот.

Овој суд најде дека со тоа не е сторена суштествена повреда во смисла на член 364 став 2 од ЗКП со неправилната примена одредбите од член 123 став 4 од ЗКП. Ова затоа што рокот за одговор на жалбата тече од денот на приемот на жалбата од страна на обвинетиот, а не на бранителот, па во конкретниот случај направениот пропуст не влијае и неможел никако да влијае за правилно и законито пресудување, како се бара во член 364 став 2 од ЗКП.

Врховен суд на Република Македонија Кзз.бр.20/92 од
24.12.1992 година.

68. Оштетениот со изјавената жалба може да ја напаѓа пресудата само поради одлуката за трошоците на кривичната постапка, а не и за имотноправното барање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Жалбата е недозволенa

Во конкретниот случај Окружниот суд во С. со пресудата одлучил и за имотноправното барање, односно, согласно член 108 од ЗКП, ги задолжил обвинетите во оваа кривична постапка на оштетениот да му надомести штетата за украдените предмети кои не му биле вратени во износ од 930.884,00 денари. Со сега обжаленото решение, а со оглед на извршената деноминација, извршена е исправка на пресудата, па наместо 930.884,00 денари е утврдено дека на оштетениот треба да му се надомести штетата во износ од 9.308,00 денари.

Согласно член 360 од ЗКП, преземен како републички пропис, оштетениот може да ја побива пресудата само поради одлуката на судот за трошоците на кривичната постапка.

Од наведеното во жалбата, видно е дека оштетениот ја побива пресудата поради досуденото имотноправно побарување по кој основ не може да изјавува жалба, а согласно горенаведената законска одредба.

Поради изнесените причини следуваше жалбата на оштетениот да биде отфрлена како недозволенa.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Кр.бр.22/94 од 1.03.1994 година.

69. Фактот што второстепениот суд (во второстепената пресуда) не се произнел по сите жалбени наводи за погрешно утврдена фактичка положба и за постоење на контрадикторности во првостепената пресуда, како и за констатациите во наодот од вештото лице, а имено дека биле во спротивност со содржината на тој наод, не се предвидени основи за поднесување на барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Барањето е неосновано.

Наведеното во барањето, а имено дека второстепениот суд не се произнел по сите жалбени основи, не се произнел по жалбената

основа за погрешно утврдена фактичка положба, не се произнел за полно контрадикторности во првостепената пресуда и дека констатациите во пресудите на Општинскиот суд и Окружниот суд биле во спротивност со наодот на вештото лице, дека не објасниле за соизвршителството на осудените, не се предвидени основи за поднесување на барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда во смисла на одредбите од член 427 од ЗКП. Сите погоре набројани околности во барањето, а имено разни недостатоци во пресудите на пониските судови, би можеле евентуално да се означат и оценат како суштествени повреди на одредбите од член 364 став 1 точка 11 од ЗКП, меѓутоа, ако како такви навистина постојат, би можеле да се отстрануваат со друго вонредно правно средство-барање за заштита на законитоста но не и со барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

Непотполната или погрешна утврдената фактичка положба исто така не е предвидена основа во смисла на одредбите од член 427 од ЗКП, за поднесување на вакво барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда. Меѓутоа, со користење на овластувањата што произлегуваат од одредбите на член 429 во врска со член 423 од ЗКП Врховниот суд се задржа и на овој дел од пресудите, при што констатира дека утврдената фактичка положба се темели врз содржината на доказите и таа со ништо не се доведува под значително сомнение. Во пресудите на пониските судови се изнесени во доволна мера причини за утврдуваните решителни факти, кои, и според мислењето на Врховниот суд се темелни и како такви прифатливи.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Квп.бр.,13/91 од 2.03.1991 година.

70. Бидејќи во второстепената пресуда судот воопшто не се произнел за жалбениот основ имотно-правното побарување, второстепената пресуда е под значително сомнение и е со суштествени повреди во смисла на член 364/1 точка 11 од ЗКП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од првостепената пресуда, обвинетиот е огласен за виновен и му е изречена условна осуда за кривичното дело од член 234 став 2 во врска со став 1 од КЗ на РМ, како и задолжен на оштетената страна да ја надомести штетата во утврден определен износ.

Второстепениот суд со пресуда ја одбил жалбата на обвинетиот, изјавена преку неговиот бранител, како неоснована, а ја потврдил првостепената пресуда. Видно од жалбата и второстепената пресуда, иако првостепената пресуда се напаѓа и поради досуденото имотно-правно побарување, второстепениот суд не се произнел и по овој основ. Не дал причини, ниту пак се изведени докази од кои со сигурност била утврдена причинетата штета.

Врховниот суд на Република Македонија по повод барањето за заштита на законитоста против правосилната пресуда наоѓа дека постои сериозно сомнение за вистинитоста на решавачките факти, утврдени во второстепената пресуда против која барањето е поднесено во поглед на одлуката за досуденото имотно-правно побарување. Поради тоа не е возможно да се одлучи по барањето за заштита на законитоста како што е поставено, бидејќи второстепениот суд не го испитал основот за досуденото имотно-правно побарување, што е под серозно сомнение.

Од сите наведени причини, по повод барањето за заштита на законитоста, против второстепената пресуда, следуваше истата да се укине и предметот врати на второстепениот суд на повторно одлучување, а во смисла на член 423 став 1 од ЗКП.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кзз.бр.23/91 од 30.10.1991 година.

71. Суштествена повреда на одредбата од членот 364 став 1 точка 8 од ЗКП постои доколку второстепената пресуда се заснова врз докази кои не биле изведени на главниот претрес од првостепениот суд, а биле приложени во предметот, но со жалбата против првостепената пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд постапил спротивно од одредбите од член 347 став 1 а во врска со член 427 став 1 точка 2 од ЗКП. Имено, во член 347 став 1 е предвидено дека судот ја заснива пресудата само врз фактите и доказите што се изнесени на главниот претрес. Во овој случај второстепениот суд ги ценел како докази и факти спогодбите што биле постигнати помеѓу оштетените и АД "Месна индустрија" за враќање на работа на оштетените и решенијата што потоа биле донесени за нивна суспензија од работа. Видно од списите по предметот, тие докази не биле изведени на главниот претрес, а и

не можеле да бидат изведени, бидејќи биле составени после завршувањето на главниот претрес. Така, спогодбите биле донесени на 26.10.1993 година, решенија за суспензија биле донесени на 3.11.1993 година, а главниот претрес бил завршен на 6.10.1993 година. На тој начин е направена повреда на одредбата од член 364 став 1 точка 8 која повреда согласно член 427 став 1 точка 2 од ЗКП е основ за поднесување на барање за вонредно приспитување на правосилна пресуда, бидејќи второстепената пресуда се заснива на докази и факти врз кои не може да се заснива пресуда.

На ваков начин е направена повреда на одредбата од член 364 став 1 точка 8 од ЗКП

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Квп.бр.27/94 од 17.03.1994 година.

72. Дозволена е жалбата со која првостепената пресуда се напаѓа поради одлуката за казната, иако со обжалената пресуда е изречена условна осуда, ако од содржината на жалбата се гледа дека се напаѓа поради одлуката за кривичната санкција.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Окружниот суд во С. со решение ја отфрлил жалбата на Јавното обвинителство како недозволена, затоа што била насловена како жалба за казната, иако во случајот била изречена кривичната санкција - условна осуда.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Македонија го уважи барањето за заштита на законитоста против таквото решение, од следните причини:

Нападнатото решение судот го донел врз основа на член 383 од ЗКП, според кој жалбата ќе се отфрли како недозволена ако е поднесена од неовластено лице или од лице кое се откажало од правото на жалба или ако се утврди откажување од жалба или ако повторно е изјавена жалба или ако по законот не е дозволена. Во овој конкретен случај не се работи за ниеден од тие услови.

Нема во ЗКП одредба која предвидува можност за отфрлување на жалбата како недозволена ако е насловена како жалба за одлуката за казна, иако станува збор за изречена кривична санкција - условна осуда.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Македонија смета дека не е битно како со зборови е насловен основот на жалбата. Битно е

каква е содржината на жалбата. Во конкретниот случај жалбата на јавниот обвинител е против изречена условна осуда и се бара на осудениот да му се изрече казна, која спаѓа во кривичните санкции. Ништо суштествено не може да се промени од содржината и желбата изразена во жалбата, ако во истата беше ставен како основ "за кривичната санкција".

Затоа овој суд оцени дека жалбата во ваков случај е дозволена и согласно член 422 став 3 од ЗКП само ја утврди повредата на член 383 од ЗКП, бидејќи барањето за заштита на законитоста е на штета на осудениот.

Врховен суд на Република Македонија Кзз.бр.8/90 од 18.04.1990 година.

73. Со недоставувањето на примерок од жалбата на оштетениот, во смисла на член 443 став 8 од Законот за кривичната постапка, на осудениот му е повредено правото на одговор на жалба во смисла на член 369 од Законот за кривична постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со тоа што првостепениот суд не доставил примерок од жалбата на оштетениот до осудениот, за да може во законскиот рок осудениот да го користи правото на одговор на жалбата, на истиот му е повредено правото на одговор на жалба предвидено во член 369 од ЗКП.

Второстепениот суд погрешил кога допуштил да решава по жалбата на оштетениот, иако благовремено уочил дека не е доставено примерок од решението на обвинетиот од 17.02.1993 година, а испуштил да види дека на обвинетиот не му е доставен и примерок од жалбата на оштетениот, изјавена согласно член 443 став 8 од ЗКП, за користење на правото на одговор на жалбата на оштетениот. Со ваквото постапување на второстепениот суд се повредени одредбите на кривичната постапка во жалбена постапка, за кое нешто, по мислење на овој суд, второстепениот суд бил должен да води сметка по службена должност-согласно член 376 став 1 точка 1 во врска со член 365 став 1 точка 4 од ЗКП.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека пониските судови со ваквото постапување ги повредиле одредбите на кривичната постапка во жалбена постапка, на штета на осудениот,

а истите биле должни за тоа да водат сметка и по службена должност.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.83/95 од 4.10.1995 година.

74. Во постапката за неправо повторување на кривичната постапка, во случај на преиначување на правосилна пресуда и изрекување на единствена казна затвор, судот не се впушта во проценка на околностите кои биле од влијание поединечно утврдените казни (по правосилната пресуда) да бидат поголемни или помали и дали тие казни правилно биле утврдени и изречени, ниту пак судот е овластен нив одново да ги утврдува.

Околноста дека се променил односот на осудениот спрема одделно сторените дела по правосилноста на пресудата, е без значење зошто по својата суштина тоа е нова околност настаната по правосилноста на пресудата и се однесува на личните својства на осудениот, а такви и на неа слични околности не се земаат предвид при одмерувањето на новата казна во постапката за неправо повторување на кривичната постапка, која се изрекува само врз основа на оние утврдени околности кои веќе биле земени предвид во редовната кривична постапка одделно по секој кривичен предмет и оценувани во смисла на одредбите од член 401 од ЗКП, како и оние што се однесуваат на изрекување единствена казна според член 48 и 49 од КЗ на СФРЈ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Жалбата е неоснована.

Наводите, истакнати во жалбата дека првостепениот суд неправилно ги оценил околностите кои се од влијание за висината на казната, како и дека тие околности се механички пренесени од порано донесените правосилни пресуди без нова проценка на тие околности, се целосно неосновани.

Судот при преиначувањето на правосилната пресуда и изрекување осуда на единствена казна затвор во смисла на член 401 став 1 точка 1 од ЗКП, не се впушта во проценка на околностите кои биле од влијание поединечно утврдените казни по правосилните пресуди да бидат поголеми или помали и дали тие биле правилно утврдени и судот не е овластен нив повторно да ги утврдува. При одлучувањето во оваа постапка, судот ги применува одредбите за

изрекување на единствена казна за кривични дела сторени во стек и тоа согласно член 48 и 49 од КЗ на СФРЈ, при тоа, во пресудата се наведува поради што дошло до изрекување на новата пресуда и на кој начин, односно според која основа е утврдена казната со новата пресуда.

Наводите дека се променил односот на осудениот спрема сторените дела по правосилноста на пресудата, во оваа постапка е без значење, затоа што тоа е по својата суштина повикување на нова околност настаната по правосилноста на осудителните пресуди, која се однесува на личните својстава на осудениот, а таква и слични на неа околности не се земаат предвид при одмерувањето на новата казна, затоа што новата казна се изрекнува само врз основа на оние околности кои биле веќе земени предвид во редовната кривична постапка, одделно по секој кривичен предмет, и ценети во смисла на член 401 од ЗКП, односно според одредбите за стек на кривични дела. Во случајов, токму така е и постапено па, според тоа, ваквата околност, наведена во жалбата, не може да биде предмет на оцена и одлучување на судот кој врши спојување на правосилно изречените казни, туку, евентуално, од судот кој по барање на осудениот би одлучувал по некој вонреден правен лек.

Врз основа на изнесеното, Врховниот суд на Македонија, наоѓајќи дека жалбените наводи се неосновани и дека со првостепената пресуда правилно му е одмерена казната во смисла на одредбата од член 48 и 49 од КЗ на СФРЈ и член 401 од ЗКП, жалбата ја одби како неоснована и ја потврди првостепената пресуда.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Кж.бр.7/91 од 17.01.1991 година.

75. Според содржината на член 425 од ЗКП ниту еден тужител, според тоа и оштетениот како тужител, не е овластен да поднесува барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилна пресуда на Општинскиот суд во С. која е потврдена и од страна на Окружниот суд во Ш. ослободен е од обвинение Р.К. од С. согласно член 350 точка 3 од ЗКП, оти не било докажано да го сторил делото за кое бил обвинет и кое било застапувано од оштетениот како супсидијарен тужител.

Супсидијарниот тужител, против таквата правосилна пресуда, поднел барање за вонредно преиспитување со предлог правосилната пресуда да се укине и предметот врати на ново судење.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија согласно член 428 став 3 во врска со член 425 став 1 од ЗКП, го отфрли барањето како недопуштено од следните причини:

Во член 425 став 1 од ЗКП е речено дека осудениот на казна затвор или малолетнички затвор може да поднесе барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда поради повреди предвидени во ЗКП.

Од ова произлегува дека ова вонредно правно средство му е дозволено само на осудениот и на неговиот бранител, но не и на други учесници во постапката, па така не и на супсидијарниот тужител.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.56/92 од 18.06.1992 година.

76. Во постапката за вонредно преиспитување на правосилната пресуда, одлуката за казната може да се преиспита само во случаи кога со правосилната пресуда судот го пречекорил овластувањето, што го имал според законот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Наводите во барањето на осудениот дека е сторена повреда на кривичниот закон на штета на осудениот, при одмерување на висината на казната, се неосновани.

Согласно член 427 став 1 точка 1 од ЗКП, првостепената пресуда може да се преиспитува поради повреда на кривичниот закон на штета на осудениот ако се работи за повреда од член 365 точка 1 до 5 од ЗКП. Одлуката за казната во постапката за вонредно преиспитување на правосилна пресуда може да се преиспита само во случаевите кога со правосилната пресуда судот го пречекорил овластувањето кое го има по законот, а на штета на осудениот, а имено ако му одмерил повисока казна од онаа предвидена за конкретното кривично дело.

Со правосилната пресуда првостепениот суд согласно член 41 од КЗ на РМ-општ и посебен дел, ги имал предвид сите олеснителни

околности при одмерување на висината на казната и извршил ублажување на предвидената казна за кривичните дела- тешка кражба. Во конкретниот случај единственената казна за двете кривични дела-казна затвор во траење од 5(пет) месеци е под предвидениот максимум казна затвор за кривичното дело-тешка кражба од член 156 став 1 од КЗ на РМ.

Од тие причини, нема повреда на кривичниот закон на штета на осудениот и неприфатливи се наводите во жалбата на осудениот дека се работи за мошне строга казна.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.99/95 од 25.10.1995 година.

77. Доколку не се прифати предлогот на осудените за реконструкција со увид на местото на кривично-правниот настан, не е повредено правото на одбрана ако судот имал доволно докази правилно да ја утврди фактичката положба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со неприфаќањето на предлогот на одбраната на осудените, да се иврши увид со реконструкција на самото место, не е сторена повреда на правата на одбрана на осудените во смисла на член 427 точка 3 од ЗКП. Осудените не порекнуваат дека во текот на критичната ноќ го нападнале оштетениот и дека телесните повреди му ги нанеле тие. Имајќи ги предвид ваквите нивни искази и другите докази изведени на главниот претрес, произлегува дека нема сериозно сомнение во решавачките факти утврдени со правосилната пресуда. А судот кога веќе извел доволно докази од кои несомнено биле утврдени правно релевантните факти, не бил должен да го прифати предлогот да се изврши увид и реконструкција на самото место.

Овој суд по-службена должност во смисла на член 429 во врска со член 423 од ЗКП ценеше дали постои основано сомнение во решавачките факти утврдени со правосилната пресуда, па најде дека не постои такво сомнение.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Квп.бр.67/95 од 11.07.1995 година.

78. Супсидијарниот тужител не е овластен да поднесува барање за вонредно преиспитување на правосилна одбивателна пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд со решение го отфрлил барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда како поднесено од неволастено лице.

Во член 428 став 1 од ЗКП, се истакнува дека-барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда можат да поднесат осудениот и неговиот бранител, а согласно член 428 став 3 од истиот закон, е кажано дека-барањето кое е поднесено неправовремено или кое го поднело неовластено лице ќе го отфрли со решение претседателот на советот на првостепениот суд или судот надлежен за одлучување по барањето.

Како во случајов вакво вонредно правно средство не е овластен да поднесува супсидијарен тужител, туку тоа може да го поднесе само обвинетиот и неговиот бранител и тоа само кога се работи за ефективна казна затвор, следуваеше барањето да се отфрли како недопуштено, па со оглед што тоа го нема сторено претседателот на советот на првостепениот суд, следуваеше да тоа го стори Врховниот суд согласно член 428 од ЗКП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Квп.бр.18/91 од 25.03.1991 година.

79. Кога жалбите изјавени од осудените и од лицата кои имаат право да поднесат жалби во нивна корист, се отфрлени како ненавремени, ќе се смета дека осудените воопшто не користеле редовен правен лек и во таков случај поднесените барања за вонредно преиспитување на правосилна пресуда се недозволени, во смисла на член 428 став 3 во врска со член 425 став 3 од ЗКП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Откако Окружниот суд во С. со решение ги отфрлил како ненавремени жалбите на осудените Р.Ф. и Е.Ф., поднесени од бранителот и од мајката на Е.Ф. против пресуда со која се огласени за виновни и осудени на времени казни, двајцата осудени поднесоа до овој суд барања за вонредно преиспитување на правосилна пресуда.

Кривичниот совет на Врховниот суд на Република Македонија, согласно член 428 став 3 во врска со член 425 став 3 од ЗКП, таквите барања ги отфрли како недопуштени, поради следното:

Во член 425 став 3 од ЗКП е речено дека осудениот кој не користел редовен правен лек против пресудата, не може да поднесе барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, освен ако со пресудата на второстепниот суд наместо ослободување од казна, судска опомена, условна осуда или парична казна, е изречена казна затвор, односно воспитноправна мерка малолетнички затвор.

Во конкретниот случај, бидејќи жалбите биле правосилно отфрлени како ненавремени, овој суд смета дека во ваков случај треба да се смета дека осудените не користеле редовен правен лек, а како не се работи за исклучокот предвиден во член 425 став 3 од ЗКП, следуваеше согласно член 428 став 3 од ЗКП барањата да се отфрлат како недопуштени.

Врховен суд на Република Македонија Квп.бр.109/90 од 20.08.1990 година.

80. Барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда се поднесува во рок од еден месец, а не во рок од 30 дена, а рокот истекува оној ден од последниот месец кој по својот број одговара на бројот од оној ден кога рокот почнал да тече, без оглед колку дена имал месецот кој влегува во рокот (28, 29, 30 или 31).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето е ненавремено.

Имено, од увидот во доставницата се утврдува дека второстепената пресуда на ден 4.12.1989 година ја примила сопругата на осудениот-Т. И., потпишувајќи се лично на означеното место-потпис на примачот. Преку увидот во полномошното на кое не е означен датумот, се констатира дека осудениот Б. И. го ополномоштил како адвокат В. Н. во негово име да ја прими второстепената пресуда и да го застапува понатаму во постапката по вонредните правни лекови, потпишувајќи се со свој параф на местото на властодавецот. Освен тоа, од доставницата се гледа дека бранителот В. Н. на ден 1.02.1990 година ја примил второстепената пресуда и приемот го потврдил со свој потпис на местото потпис на примачот. Инаку писмената за кои станува збор се приложени во списите на кривичниот предмет.

Врховниот суд, постапувајќи според одредбата од член 425 став 2 од ЗКП со која е предвидено дека барањето за вонредно преиспитување се поднесува во рок од еден месец од денот кога обвинетиот ја примил правосилната пресуда, ја испита навременоста на поднесеното барање од осудениот, преку својот бранител, за вонредно преиспитување на правосилна пресуда при што ја имаше во предвид и одредбата од член 91 од ЗКП. Сето ова при положба што барањето од осудениот, преку неговиот бранител, непосредно е поднесено на ден 3.03.1990 година до првостепениот суд, потврдено со судски штембил и со потпис на овластениот судски работник.

Според тоа, бидејќи за поднесување на барање за вонредно преиспитување на правосилната пресуда е пропишан рок од еден месец од денот кога обвинетиот ја примил правосилната пресуда, (член 425 став 2 од ЗКП) и како наведениот рок завршил со протекот на оној ден од последниот месец кој што по својот број одговара на денот од кога рокот е отпочнат (член 91 став 2 од ЗКП), а имајќи предвид дека бранителот по добиеното овластување правосилната пресуда ја примил на ден 1.02.1990 година а барањето го поднел на ден 3.03.1990 година, тогаш е јасно дека барањето е поднесено со пречекорување на пропишаниот рок и се јавува како ненавремено. Притоа, дури да се земе пресметувањето на рокот од наредниот ден по денот кога бранителот ја примил правосилната пресуда, заради тоа што месец февруари има 28 дена, а поднесување на барање е пропишано во рок од еден месец, а не во рок од 30 дена, рокот истекнал на ден 1.03.1990 година, по истекнувањето на пропишаниот рок од еден месец во член 425 став 2 од ЗКП.

Врховниот суд, наоѓајќи дека поднесеното барање е ненавремено донесе решение за неговото отфрлување, согласно член 428 став 3 од ЗКП.

Решение на Врховниот суд на Македонија Квп.бр.58/89 од 28.03.1990 година.

81. Во врска со определувањето на мерки за безбедност во кривичната постапка, здравствената установа не е овластена странка, да користи правни лекови против одлуката на судот, ниту пак има право да означува здравствена установа во која таквите мерки ќе се спроведат и тогаш кога постапката е покрената според нејзин предлог.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По повод предлогот на Болницата за душевни болести Демир Хисар за замена на здравствената установа во која ќе се спроведува мерката за безбедност-задолжително лекување и чување во здравствена установа спрема Н.Н., така што намесо определената за таа намена Болница Демир Хисар, да се определи друга установа во Републиката, Окружниот суд со решение го одбил предлогот како неоснован, мериторно оценувајќи дека предметната здравствена установа е погодна определената мерка за безбедност да се спроведе. Жалбата на здравствената установа чиј предлог за замена на здравствената установа е одбиен. Врховниот суд на Република Македонија ја отфрли жалбата како изјавена од неовластено лице, а поради следното:

Согласно член 498 од ЗКП, судот по службена должност или по предлог на здравствена установа одлучува за мерките за безбедност и ја определува установата каде тие ќе се спроведуваат. Следователно, здравствената установа не е овластена странка во таква официјална постапка на судот, туку согласно оваа законска одредба здравствената установа е овластена само да дава предлог за измена на мерката за безбедност и дали ќе се спроведува во определена установа или таквата мерка ќе се спроведува спрема лицето на слобода. Оттука, по мислење на Врховниот суд на Република Македонија, здравствената установа не е овластена да предлага соодветна установа каде ќе се спроведува мерката за безбедност, туку надлежноста на здравствената установа е определена со Законот за извршување на санкциите за кривичните дела и стопанските престапи.

Сходно на кажаното, во случајов, Болницата за душевни болести Демир Хисар, нема право да изјавува жалба, иако решението за определување на здравствена установа каде ќе се спроведе мерката за безбедност е донесено по нејзин предлог, поради што Врховниот суд на Република Македонија така изјавената жалба ја отфрли поради тоа што е изјавена од неовластено лице.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Кж.бр.105/95 од 15.09.1995 година.

82. Со издавањето на потерница се прекинуваат роковите за настапување на релативната застареност за извршување на казната, но не се прекинуваат и роковите за настапување на апсолутната застареност за извршувањето на казната.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето за заштита на законитоста е неосновано.

Не се основани наводите во барањето на заштита на законитоста поднесено од Јавното обвинителство на Република Македонија, дека на ден 7.06.1992 година настапила релативна застареност за извршување на казната на осудениот. Ова од причина што потерницата претставува посебен акт, која по својот карактер на издавањето и дејствувањето има трајно дејство во однос на пронајдувањето на осуденото лице. Потерницата има неограничено дејство во времето и просторот, така што со истата може да се пронајде осудениот во секое време и на секој простор. Со неа не е ограничено времето до кога треба да се пронајде осуденото лице, ниту пак е ограничен просторот каде истиот треба да се пронајде. Со неа се наредува истиот да биде пронајден и приведен до надлежниот орган и се додека не биде пронајден и приведен до надлежниот орган, истата има дејство, па таквото нејзино делување и ја чини да биде со траен карактер. Потерницата нема потреба да се обновува кога веќе е издадена, но ако нема потреба од истата, треба да се повлече. Во овој случај не е спорно дека е издадена потерница за пронајдување на осудениот Р. А. од Скопје, и истата не е повлечена. Така, со нејзиното издавање е прекинат рокот за настапување на релативната застареност, но не се прекинува рокот за настапување на апсолутната застареност која во овој случај сепак не настапила. Од овие причини барањето за заштита на законитоста е неосновано, па како такво е одбиено.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Кзз.бр.15/94 од 15.09.1994 година.

III. ГРАЃАНСКО ПРАВО

I. ПРЕСМЕТКА НА КАМАТА

Член 279 од Законот за облигационите односи

Граѓанското одделение на Врховниот суд на Република Македонија, по повод забележаните недостатоци во постапките пред судовите во врска со примената на конформната метода при пресметката на затезната камата, а по советувањето со судиите во извршните одделенија одржано на 21.12.1995 година, на седницата одржана на 26.02.1996 година, усвои

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

ЗА

ПРИМЕНА НА КОНФОРМНАТА МЕТОДА ПРИ ПРЕСМЕТКАТА НА ЗАТЕЗНАТА КАМАТА

При пресметувањето на затезната камата, кое според одредбите на Законот за височината на стапката на затезната камата, се врши месечно со примена на конформната метода, за да се избегне засметување камата на камата, кога пресметката се врши за период подолг од една година, пресметаната затезна камата за првата година од задоцнувањето со плаќање на главниот долг (главницата), не се додава на износот на главниот долг, туку натаму пресметувањето на затезната камата се врши само на износот на главниот долг. На крајот на втората година пресметаната затезна камата не се додава на износот на главниот долг, туку и за третата и натамошната година, пресметувањето на затезната камата се врши како и за втората година. На крајот сите износи на пресметаната затезна камата, за целиот период на задоцнување со плаќање на главниот долг, се собираат и тој збир претставува износ што должникот го должи како затезна камата.

Пресметувањето на затезната камата на означениот начин ќе се врши и во постапките за извршување кои се во тек.

Образложение

Во членот 1 од Законот за висината на стапката на затезната камата ("Службен весник на РМ" бр.65/92 и 70/93) е пропишано дека должникот кој ќе задоцни со исполнувањето на парична обврска плаќа затезна камата на износот на долгот до моментот на исплатата, во висина на есконтната стапка што ја утврдува Народната банка на Република Македонија, зголемена за 400% (до 27.09.1993 година), односно 200% (од 27.09.1993 година наваму). Пресметката на затезна камата се врши месечно со примена на конформната метода.

Треба да се напомене дека пред донесување на Законот за висината на стапката на затезната камата беше во сила Законот за височината на стапката на затезната камата ("Службен лист на СФРЈ" бр.57/89) со скоро исти одредби, со тоа што процентот на зголемувањето на есконтната стапка беше помал (20%).

Утврдувањето на стапката на затезната камата во овие закони тргнува од одредбите на член 277 став 1 од Законот за облигационите односи, според кои должникот кој ќе задоцни со исполнувањето на парична обврска долгува, покрај главниот долг (главницата) и затезна камата по стапката утврдена со закон.

Во примената на конформната метода според одредбите на Законот за висината на стапката на затезната камата се забележани определени недостатоци, кои укажуваат на тоа дека конформната метода се применува така што се крши забраната пропишана со член 279 став 1 од Законот за облигационите односи, според која, на втасаната, а неисплатена договорна и затезна камата, како и на други втасани повремени парични давања, не тече затезна камата, освен кога тоа е определено со закон.

По извршените проучувања и консултации со определени финансиски институции и установи за финансиско вештачење, е утврдено дека конформната метода претставува метод според кој се врши пресметка на каматата во пократки периоди од периодот за кој е утврдена каматната стапка. Впрочем, и со одредбата од член 71 став 3 од Законот за сметководството ("Службен весник на РМ" бр.42/93) е пропишано дека пресметката на каматите во покуси периоди од периодот за кој е утврдена каматната стапка, се врши по конформната метода.

Со оглед на ови прописи, според наоѓањето на Граѓанското одделение на Врховниот суд на Република Македонија, во врска со прашањето за тоа дали примената на конформната метода за пресметување на каматата за периоди подолги од една година, односно за полни години, претставува правно прашање или прашање од финансиската струка, се заведе стојалиште дека тоа е правно

прашање, бидејќи со законски прописи е регулирано во кои случаи се применува конформната метода.

Во смисла на одредбите на Законот за висината на стапката на затезната камата, Народната банка на Република Македонија донесува и објавува одлука во "Службен весник на РМ", со кои за есконтната стапка се определува во проценти годишно, т.е. на годишно ниво, какви што одлуки се објавени во "Службен весник на РМ" бр.25/95, 45/95, 98/95, 9/96 и така со ред наназад. Од тоа произлегува дека пресметката на затезната камата со примена на конформната метода се врши само во рамките на годината доколку се задоцни со исполнување на паричната обврска, додека при пресметување на каматата, кога се навлегува во втората или наредните години, со пресметаната камата за претходната година не може да се зголеми износот на главниот долг (главницата), бидејќи ако тоа се направи тогаш и врз претходно пресметаната затезна камата се врши пресметка на затезна камата, што понатаму значи дека на неисплатената втасана затезна камата тече затезна камата (анатоцизам во правото), со што директно се крши забраната пропишана со одредбата од член 279 став 1 од Законот за облигационите односи.

Заради тоа, бидејќи се работи за правно прашање во врска со примената на законските прописи, а не за метод за пресметка на затезната камата, Граѓанското одделение на Врховниот суд на Република Македонија го усвои горното правно мислење, согласно одредбите од член 83 став 3 од Законот за судовите, со кои е пропишано дека на седницата на судските оддели се разгледуваат прашања од интерес за работата на сите совети, односно судии што се во состав на одделот, особено во однос на примената на законите во соодветни области и воедначување на судската практика како и за унапредување на методот на работа.

ВРХОВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ГРАЃАНСКО ОДДЕЛЕНИЕ

II. НАПЛАТА НА КАМАТА ПРИ ПРИСИЛНО ИЗВРШУВАЊЕ

Член 47 и 194 од Законот за извршната постапка

Одлука за методологијата на утврдување на каматните стапки на депонираното девизно штедење спрема каматите во земјата на домицилните валути ("Службен весник на РМ" бр.83/92, 81/93 и 2/96)

Граѓанското одделение на Врховниот суд на Република Македонија, по повод забележаните недостатоци во постапувањето на странките и судовите при присилното извршување врз паричните средства што се водат на жиро-сметката кај Заводот за платен промет, а по одржаното советување со судиите во извршните одделенија на ден 21.12.1995 година, на седницата одржана на ден 26.02.1996 година, усвои

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ
ЗА
НАПЛАТА НА ЗАТЕЗНАТА КАМАТА
ПРИ ПРИСИЛНО ИЗВРШУВАЊЕ

1) При спроведување на извршување заради наплата на парично побарување врз паричните средства на должникот што се водат на жиро-сметката на должникот кај Заводот за платен промет (член 194 и натаму од ЗИП), се смета дека предлогот за присилно извршување е доволно определен во врска со наплатата на затезната камата, ако во него е содржан главниот долг на кој треба да се пресмета затезна камата, означување дека се бара затезна камата според Законот за висината на стапката на затезната камата, со означување на датумот од кога тече затезната камата до наплатата.

2) Постапувајќи по решенијата за извршување кои се издадени врз основа на претходната точка, Заводот за платен промет, по спроведеното извршување со наплата на жиро-сметката на должникот, на странките: доверителот и должникот, ќе им достави и каматен лист од кој може да се утврди на кој начин (по кој метод) и во кои износи е пресметана затезната камата содржана во извештајот за задолжување-одобрување.

3) Преносот на средствата од страна на Заводот за платен промет од сметка на должникот на сметка на доверителот, е дејствие на извршување и странките можат по добивањето на извештајот за задолжување-одобрување со каматната листа, со поднесок да бараат од судот да се отстрани неправилноста што ја сторило службено лице од Заводот за спроведување на извршувањето (член 47 од ЗИП)

4) Доколку со извршната исправа е досудена домицилна камата на странски средства за плаќање (девизни средства), судот со решение за извршување ќе ја определи стапката на

домицилната камата на односните девизни средства врз основа на Одлуката за методологијата на утврдување на каматните стапки на депонираното девизно штедење спрема каматите во земјата на домицилните валути ("Службен весник на РМ" бр.83/92, 81/93 и 2/96), и тоа по видување или, ако е досудена домицилна камата како на орочено штедење, тогаш според стапката содржана во одлуката, за периодот од орочено штедење.

Ако со извршната исправа е досудена затезна домицилна камата, судот со решението за извршување ќе ја означи стапката на затезната домицилна камата за односните девизни средства содржани во прописите на односната држава, за што ќе побара известување преку Министерството за правда, доколку странките непосредно не поднесат јавна исправа за содржината на странското право-член 13 од Законот за решавање на судири на законите со прописите на други земји во определени односи ("Службен лист на СФРЈ" бр.43/82), кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија е преземен како републички.

Образложение

Во практиката на судовите, при донесување на решенијата за извршување заради наплата на паричното побарување врз паричните средства на должникот што се водат на неговата жиро-сметка кај Заводот за платен промет (член 194 и натаму од ЗИП) и кај други исплатувачи, во решението за извршување се наведува само сумата на главното барање и трошоците на постапката, а за затезната камата не се определува колку изнесува таа, туку пресметката ја врши Заводот за платен промет или друг исплатувач, кој пресметката на затезната камата ја врши на денот кога од сметката на должникот се симнува должниот износ и му се дозначува на доверителот. На таков начин должникот и доверителот на денот на спроведување на извршувањето создаваат во кој обем е спроведено извршувањето за наплата на затезната камата, така што настануваат проблеми околу тоа дали е правилно или погрешно извршена пресметката на затезната камата. При тоа се цени дека конкретно Законот за извршната постапка не предвидел правни средства со кои можат да се послужат доверителот или должникот заради повторно пресметување височината на затезната камата и за корекции на извршеното пресметување и наплата.

Заради тоа, Врховниот суд на Република Македонија во одлуките донесени по барање за заштита на законитоста зазема

правен став дека доследно треба да се применуваат одредбите од член 4 и член 95 став 1 од Законот за извршната постапка со кои е пропишано дека извршувањето ќе се спроведе во обем што е потребен за намирување на побарувањето, а тоа значи дека во решението за извршување треба да се определи и износот на затезната камата што треба да ја плати должникот.

На Советувањето што се одржа на ден 21.12.1995 година со судиите на извршните одделенија во судовите и со претставниците на Заводот за платен промет, е заклучено дека кога извршувањето заради наплата на парично побарување врз парични средства на должникот што се водат на негова жиро-сметка кај Заводот за платен промет (член 194 и натаму од ЗИП), се смета дека предлогот за присилно извршување е доволно определен ако е составен така како што е содржано во точка 1 од ова правно мислење, а извршувањето законито се спроведува ако се постапува така како што е содржано во точките 2 и 3 од ова правно мислење. Имено, во судската практика е прифатено дека, кога Заводот за платен промет учествува во извршната постапка, тој има функција на помошен орган на судот, па во врска со неговите постапувања се применуваат одредбите од член 47 од Законот за извршната постапка. Со овие одредби е пропишано дека странката или учесникот во постапката можат со поднесок да бараат од судот да се отстрани неправилноста што ја сторило службеното лице во спроведувањето на извршувањето.

Судот по тоа барање ќе донесе решение, ако подносителот на барањето го барал тоа.

Правното мислење изразено во точката 4 се сметаше дека е целосообразно да се заземе, за да се отстранат дилемите за тоа како се определува стапката на домицилната камата во наведените случаи.

Ова Правно мислење од точките 1 до 3 се однесува само за спроведување на извршување преку Заводот за платен промет.

Граѓанското одделение на Врховниот суд на Република Македонија го усвои горното правно мислење, согласно одредбите од член 38 став 3 од Законот за судовите, каде е пропишано дека на седницата на судските оддели се разгледуваат прашања од интерес за работата на сите совети, односно судии што се во состав на одделот, особено во однос на примената на законите во соодветни области и воедначување на судската практика како и за унапредување на методот на работа.

ВРХОВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ГРАЃАНСКО ОДДЕЛЕНИЕ

ГРАЃАНСКО ПРАВО

МАТЕРИЈАЛНО И ПРОЦЕСНО ПРАВО

1. Привидната противречност меѓу одредбите од член 263 и член 60 од Законот за семејството, за опфатеноста на мајката како странка во спорот за утврдување на татковството, во случај кога таа ја поднесува тужбата во име на детето додека го врши родителското право, се разрешува на тој начин што ќе се смета дека мајката, во смисла на одредбата од член 263 од Законот за семејството, е учесник во спорот доколку тужбата ја поднела како законски застапник на детето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 60 од Законот за семејството, детето родено надвор од брак, тужба заради утврдување на татковство може да поднесе до навршувањето на 21 година од живот. Ако детето е малолетно или е деловно неспособно, тужба во негово име може да поднесе мајката, додека го врши родителското право. Старателот, со одобрение на Центарот за социјална работа, може да поднесе тужба за утврдување на татковство додека трае старателството, но најдоцна до навршена 21 година од животот на детето. Центарот за социјална работа, може по службена должност да покрене постапка за утврдување на татковство, доколку мајката вршејќи го родителското право ги занемарува интересите на детето и не покренала постапка за утврдување на татковство.

Согласно со одредбите од член 263 од Законот за семејството, како странки во спорот за утврдување на татковство се лицето чие татковство се утврдува, детето и мајката на детето, а Центарот за социјална работа само кога согласно со одредбите на овој закон е овластен да поведе постапка за утврдување на татковство.

Видно од горните одредби значи, мајката на малолетното дете не е овластена, односно нема активна легитимација да поднесе тужба

за утврдување на татковство ниту сама ниту пак заедно со малолетното дете или пак со старателот на детето. Значи, мајката согласно со одредбите од член 263 став 1 од Законот за семејството, може да биде странка во спорот за утврдување на татковство само како тужена т.е. тогаш кога тужба, во смисла на член 58 од Законот за семејството, поднесува лицето кое го признало детето за свое а мајката не се согласува со таквата изјава, а и во случај кога детето, преку посебен старател или како полнолетно, поднесува тужба за утврдување на татковство, односно тоа го чини Центарот за социјална работа во смисла на одредбите од член 60 од Законот за семејството.

Привидната противречност меѓу одредбата од член 263 од ЗС и член 60 од ЗС за опфатеност на мајката како странка во спорот за утврдување на татковство, во случај кога таа ја поднесува тужбата во име на детето додека го врши родителското право, по наоѓањето на Врховниот суд на Македонија, треба да се разреши на тој начин што ќе се смета дека мајката во смисла на одредбата од член 263 од ЗС, е учесник во спорот доколку тужбата ја поднела како законски застапник на детето. Значи, не постои непотполна активна легитимација доколку мајката како законски застапник на детето, во смисла на одредбите од член 60 од Законот за семејството, поднесе тужба против лицето за кое смета дека е татко на детето, и таквата тужба се смета за уредна и по неа судот треба да постапува како со уредна тужба.

Тоа што во овој случај и двата суда ја прифатиле и законската застапничка на малолетната тужителка, како тужителка, иако таа дала поднесок за вмешување во спорот, не значи дека е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка, бидејќи тоа не е од значење за законито и правилно одлучување на спорот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.122/94 од 22.02.1994 година.

2. Барање за продолжување на рокот за поднесување на тужба за оспорување на татковството, од член 14 од Законот за односите на родителите и децата може да се поднесе само кога детето е родено во брак, а не и кога е родено вон брак.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно член 13 од Законот за односите на родителите и децата, сопругот може да го оспорува татковството на детето што

го родила неговата жена во бракот или пред истекот на 300 дена од престанокот на бракот, ако смета дека не му е биолошки татко. Во став 2 од истиот член е предвидено дека тужба за оспорување на татковството се поднесува во рок од 6 месеци од денот на дознавањето на раѓањето. Во член 14 од цитираниот Закон е предвидено дека ако по истекот на рокот за поднесување на тужба од претходниот член се откријат несомнени докази дека сопругот не е биолошки татко на детето, што го родила неговата сопруга, на негово барање Врховниот суд на Република Македонија може да одлучи рокот за оспорување на татковството да се продолжи.

Во конкретниот случај предлагачот Н.Н. бара, во смисла на член 14 од погоре цитираниот закон, продолжување на рокот за оспорување на татковството на малолетната Н.Н. која, спрема наводите во барањето, била родена во вонбрачна заедница помеѓу предлагачот илицето Н.Н.

Со оглед дека Законот за односите на родителите и децата предвидува можност да се продолжи рокот за оспорување на татковството само на дете кое е родено во брак, а не предвидува и друга алтернатива, тоа барањето на Н.Н. за продолжување на рокот за оспорување на татковството на малолетната Н.Н., родена во вонбрачна заедница се јавува како недозволено.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Р.бр.14/90 од 15.03.1990 година.

3. За утврдено или признато вонбрачно татковство, не може да се бара продолжување на рокот за оспорување на татковство согласно одредбите од член 65 од Законот за семејството.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето за продолжување на рокот за оспорување на татковство е недозволено.

Согласно член 64 став 1 од Законот за семејството, брачниот другар може да оспорува татковство на дете кое го родила неговата брачна другарка за време на траење на бракот или пред истекот на триста дена од престанокот на бракот, ако смета дека не му е татко на детето. Во став 2 од истиот член се вели - тужбата за оспорување на татковство се поднесува во рок од три месеци од денот на дознавањето на раѓањето. Согласно член 65 од истиот закон, ако по истекот на рокот за поднесување на тужба од став 2 на член 64 од овој закон се откријат факти и докази од кои произлегува дека

брачниот другар не е татко на детето кое го родила неговата брачна другарка, на негово барање Врховниот суд на Република Македонија, со решение може да определи нов рок за поднесување тужба за оспорување на татковство. Барањето од став 1 на овој член не може да се поднесе по полнолетството на детето.

Во конкретниов случај предлагачот бара продолжување на рокот за оспорување на татковство на малолетниот кој е роден во вонбрачна заедница помеѓу предлагачот и лицето Ж.

Со оглед дека Законот за семејството, а како е погоре наведено, предвидува можност да се продолжи рокот за оспорување на татковство само на дете родено во брак, тоа барањето за продолжување на рокот за оспорување на татковството на малолетниот ,роден во вонбрачна заедница, се јавува како недозволено, поради што следуваше, барањето да се отфрли .

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Р.бр.83/94 од 22.11.1994 година.

4. При определување на издршка за дете, судот треба да ги има предвид и обврските на родителот за издржување на другите негови деца, со тоа што висината на издршката ќе се определи имајќи ја предвид одредбата од член 93 став 1 од Законот за извршната постапка дека извршувањето врз личниот доход и другите примања може да се спроведе само до износот од една половина за наплата на побарувањето за издршка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според наоѓањето на овој суд, пониските судови погрешно ги примениле одредбите од материјалното право кога го задолжиле тужениот да плаќа вака зголемена издршка. Според одредбите на членот 179 став 1 од Законот за семејството, родителите се должни да ги издржуваат своите малолетни деца, а според член 201, заинтересираното лице може да бара судот да го зголеми, да го намали или да го укине издржувањето досудено со поранешна правосилна пресуда ако се измениле околностите врз основа на кои е донесена пресудата.

Навистина, после донесувањето на правосилната пресуда се измениле околностите во смисла што кај тужителот постоеле зголемени расходи за издржувањето, а кај тужениот бил зголемен личниот доход. Меѓутоа, при одлучувањето за определување висина на постојаната издршка, пониските судови не го зеле предвид фактот дека според

член 93 став 1 од Законот за извршната постапка, извршувањето на личниот доход и други примања може да се спроведе само до износот од една половина, а за другите извршувања-по друг основ, до една третина. Во случајот се работи за побарување од издржување, а тужениот е во обврска како родител да плаќа издршка и за двете деца од вториот брак. Вкупните давачки што тужениот треба да ги дава на име законско издржување за сите лица кои треба да ги издржува, не може да надмине повеќе од половината од личниот доход-платата. При состојба кога е досуден износот од 25% месечно од личниот доход, преостанува дека за другите две деца тужениот треба да плаќа само 25%, односно за секое дете по 12,5%. Пониските судови донеле погрешен заклучок дека обврската на тужениот спрема малолетниот тужител треба да изнесува колку што е досудено, бидејќи не се водело сметка за потребите на другите деца. Од горните причини овој суд смета дека тужениот треба да плаќа издршка од 20% од личниот доход (платата) месечно спрема тужителот од причина што истиот е повозрасен, оди во средно школо и неговите потреби се поголеми, а остатокот од неговата законска обврска за плаќање на алиментација да се однесува за останатите малолетни деца.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1246/93 од 11.01.1994 година.

5. Во барањето да се укине издршката што е определена со правосилна пресуда, е содржано и барање за нејзино намалување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по предметот, меѓу странките не било спорно дека тужената, родена 1987 година, е родена во бракот меѓу тужителот кој брак е разведен со правосилната пресуда, со која е одлучено тужената да остане на чување и воспитување кај својата мајка а тужителот, кој тогаш се наоѓал на временна работа во Австралија, е задолжен на име свој придонес на издршката на тужената месечно да плаќа по 150 австралиски долари почнувајќи од 1.01.1989 година, кој износ тој и го плаќал додека бил во Австралија. Меѓутоа, по враќањето му во Македонија тој побарал одлуката за издршка да се измени, од причина што не е во можност и понатаму да го плаќа погоре наведениот износ во странска валута, а предложил во иднина да плаќа по 10,00 динари, за да на последното рочиште за главна расправа, во завршниот збор, предложи издршката во целост да се укине т.е. да

биде ослободен од својата обврска за издржување на малолетната тужителка. Причини за вакво поставено барање тој изложил во текот на редовната постапка, но како законскиот застапник на тужената т.е. полномошникот, истите ги оспорил, како и самото тужбено барање, пред првостепениот суд се изведувани докази со цел да се утврдат сите околности кои се од решавачко значење за одлучување по поставеното т.е. прецизираното тужбено барање. Откако тоа е сторено, и доказите се оценувани, утврдено е од страна на тој суд, а тоа го прифатил и Окружниот суд, дека тужителот кој што сега живее во О. е млад (роден 1962 година), способен за работа, но дека не е вработен и дека нема никакви приходи од било каде, па ни од странство и дека тужената и нејзината мајка, која е исто така млада и способна за работа, се издржуваат од приходите на мајката на тужената кои таа ги остварува со повремена работа. Исто така е утврдено дека во времето кога тужителот е задолжен со пресуда да плаќа по 150 австралиски долари на име издршка на тужената, тој примал од Австралија социјална помош во износ од 350 австралиски долари.

При таква утврдена фактичка состојба, пониските судови заклучиле дека се исполнети законските услови по член 57 од Законот за бракот, тужителот и натаму да дава свој придонес за издржување на тужената, но наместо во австралиски долари тоа да го чини во динари, а во месечен износ од 500,00 динари, почнувајќи од 4.05.1989 година, кога тужбата е поднесена. Причината за ваквото одлучување тие ја нашле во утврдената околност дека тужителот е способен за работа и поради тоа, без оглед што и самиот не е вработен, е должен да обезбеди средства со кои ќе придонесува за издржување на својата ќерка, тужената, посебно што и мајката на тужената не обезбедува достаточни средства за свое издржување и издржување на тужената. Наводите на тужителот дека тој не е способен за работа, поради оштетување на рацете и немање на едно око, првостепениот суд не ги прифатил со образложение дека тие не се поткрепени и со докази. Наводите на тужителот во жалбата дека во поглед на својата здравствена состојба и способностите да стопанисува приложил медицинска документација, второстепениот суд не ги оценувал. Како тие се од решавачко значење заради правилното одлучување, тој суд сторил суштествена повреда на одредбите од процесната постапка, поради што и потребно беше неговата пресуда да се укине. Меѓутоа, како и првостепениот суд не ги ценел приложените од тужителот докази (кои се наоѓаат во списите) и тој суд сторил иста таква повреда, па затоа беше потребно да се укине и неговата пресуда.

При повторното судење, ќе треба да се острани споменатата повреда на постапката и тоа на начин што судовите ќе дадат оценка на изведените докази кои се однесуваат на здравствената, што ќе значи и работната способност на тужителот, но и да се утврдат околности кои досега не се утврдувани. Така, ќе треба да се утврди на кој начин тужителот обезбедува средства за своето издржување и дали воопшто сега е во состојба да придонесува за издржување на тужената. ќе треба да се надополни фактичката состојба и со утврдување на околностите по однос на материјалната состојба на мајката на тужената т.е. каде таа живее, што работи и колку заработува, па во склоп на сите околности што ќе се утврдат, да се донесе одлука по поставеното тужбено барање-дали се исполнети условите издршката да се укине. Доколку се утврди дека тужителот сепак е во можност да обезбедува средства за издржување на тужената тогаш, без оглед на поставеното тужбено барање издршката да се укине, нема пречка да се задолжи тужителот да дава издршка за тужената, сразмерно на своите можности, зошто на тој начин не би се одлучило вон поставеното тужбено барање, како што неправилно е наведено во ревизијата, затоа што кога е во прашање издржување на дете судот не е врзан со предлогот на странките, а од друга страна во барањето да се укине издршка определана со правосилна пресуда, е содржано и барање за нејзино изменување т.е. намалувањето на издршката.

Решение на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.225/91 од 21.03.1991 година.

5-А. Обврската на родителите за издржување на децата по нивното полнолетство до редовното завршување на школувањето, подразбира издржување и на децата-вонредни студенти, доколку со статусот на вонредни студенти се стекнале поради болест.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано во ревизијата се укажува на погрешна примена на материјалното право-погрешна примена на член 179 став 2 од Законот за семејство, заради кое од страна на судовите непотполно е утврдена фактичката положба.

Во член 179 став 2 од Законот за семејството е пропишано дека, ако школувањето и стручното образование на децата продолжува и по полнолетството, родителите се должни, понатаму да ги

издржуваат децата до редовното завршување на школувањето, но најдоцна до навршување на 26 години возраст. Спорот се води за издршка од тужителот кој е син на тужениот. Тужителот кој е полнолетен е вонреден студент на прва година на Економскиот факултет при Универзитетот "Кирил и Методиј"-Скопје. Судовите со побиваните пресуди зазеле стојалиште, со оглед да тужителот е полнолетен а притоа вонреден студент, дека тој не спаѓа во кругот на лицата кои треба да бидат издржувани од страна на своите родители по член 179 став 2 и 3 од Законот за семејството.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, под поимот "редовно завршување на школувањето" во смисла на член 179 став 2 од Законот за семејството, не се подразбира школување и стручно образование на децата и по полнолетството само како редовни студенти. Друго е прашање, доколку тие преку вработување или вршење на дејност самите со сопствен труд се издржуваат, заради што се стекнале со статус на вонреден студент. Во таков случај престанува должноста на родителите за нивно издржување по полнолетството. Инаку, статусот на вонреден студент се стекнува по разни основи, па доколку тужителот се стекнал со тоа својство поради болест, обврската на родителите за негово издржување ќе престане по завршувањето на школувањето, а најдоцна до навршување на 26 години возраст, под услов да не подпадне под категоријата на полнолетно лице од член 179 став 3 од Законот за семејството.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.124/95 од 5.11.1996 година.

6. Предметите или недвижностите купени во текот на траењето на брачната заедница, со средства, кои на игра на среќа ги добил еден од брачните другари, претставуваат заеднички имот на брачните другари, доколку меѓу нив не е изречно издвоена определена сума на пари за личните потреби на секој од нив, па од тие пари, со игри на среќа, единиот од брачните другари добил поголема сума на пари од кој прибавил определен имот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 31 од Законот за бракот, кој бил во сила во време на стекнувањето на имотот, имотот кој брачните другари ќе го стекнат во текот на бракот, претставува нивни заеднички имот. Согласно со одредбите од став 1 од член 37 од тој Закон, при

престанок на бракот, на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот, а согласно со став 2 од тој член, по барање на еден од брачните другари, судот може да му определи поголем дел од заедничкиот имот, ако докаже дека неговиот придонес во заедничкиот имот очигледно и значително е поголем од придонесот на другиот брачен другар. Во врска со ова, по наоѓањето на овој суд, предмети или недвижности купени во текот на траењето на брачната заедница со средства кои на игри на среќа ги добил еден од брачните другари, претставуваат заеднички имот на брачните другари, доколку меѓу нив не е изрично издвоена определена сума на пари за нивните посебни лични потреби, па од тие средства, со игра на среќа едниот од брачните другари добил поголема сума на пари од кои прибавил определен имот. Во овој случај, тужениот оспорувајќи го правото на тужителката на овие недвижности, односно тужбеното барање, не ни наведува дека средствата со кои играл на играта на среќа биле строго издвоени негови лични средства, односно средства за неговите лични потреби, па заради тоа се смета дека добиената сума од играта на среќа, со кои наводно се купени овие недвижности, претставува нивни заеднички имот, што значи дека и недвижностите купени со тие пари, се заеднички имот на брачните другари од кој, согласно со одредбите на член 37 став 1 од Законот за бракот, една половина и припаѓа на тужителката.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1222/93 од 16.11.1993 година.

6-А. Паричните износи дадени во врска со засновањето на брачната заедница, односно на другиот брачен другар при стапувањето во брак, доколку според висината не отстапуваат од вообичаените подароци во одредена средина и време, се сметаат како имот стекнат во брак, а оние подароци кои според својата вредност отстапуваат од тоа или пак според намерата на работодавачот очигледно се сврзани со личноста на едниот од брачните другари, може да претставуваат негов посебен имот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека странките живееле во вонбрачна заедница од месец јануари 1994 година, а на 08.05.1994 година кога склучиле брак, направиле-свадба

на која што присуствувале околу 100 до 130 гости, додека брачната заедница ја раскинале во месец јуни 1994 година. На свадбата биле поканети гости од двете страни и во таа пригода добивале подароци како во предмети така и во пари од блиските роднини. Родина на тужителката како подарок дала пари во коверт од 3.000,00 денари со тоа што на ковертот го напишала само своето име. Роднина на тужениот дал подарок во износ од 4.000,00 денари, а исто така и вујната на тужениот дала подарок во износ од 3.000,00 денари. Со овие пари и со парите собрани од баџирака, странките на свадбата собрале пари во износ од 20.350,00 денари. Спорно е прашањето дали примените подароци во пари треба да се третираат како посебен имот на брачните другари со оглед на тоа од чии роднини се дадени тие пари ли пак како имот кој што брачните другари ќе го стекнат во текот на бракот, односно заеднички имот.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, примените парични износи од роднини на странките цитирани погоре при нивното стапување во брак според висината и времето кога биле примени, не отстапуваат од вообичаените подароци кои се даваат во таква и слична пригода при што поводт е стапување во брак на странките, намерата да се чествуваат младенците и да им се помогне на младите на стартот од брачното живеење, заради кое правилно е стојалиштето искажано во побиваните пресуди, дека на овие подароци не може да им се даде третман на посебен имот на брачните другари во зависност од тоа чии роднини паричните подароци ги дале, без оглед на ковертот дали било ставено името на двајцата сопружници, на едниот од нив, или пак без насловување.

Според тоа, правилно постапиле судовите кога прифатиле дека примените подароци во пари или предмети по повод и во врска со стапување во брак на брачните другари, кои се вообичаени во времето и местото на стапување во брак и по својата вредност не отстапуваат од вообичаеното прифатено во односната средина, дека се сметаат како имот стекнат во брак во смисла на член 205 од Законот за семејството. Едино оние податоци (парични или предмети) дадени од роднини на брачните другари по повод на нивното стапување во брак кои по својата вредност отстапуваат од вообичаените подароци во определено време и средина, или пак според намерата на дародавецот очигледно се сврзани со личноста на еден од брачните другари, може да претставуваат посебен имот во смисла на член 204 став 2 од Законот за семејството.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1140/95 од 05.11.1996 година.

7. Се смета дека брачниот другар, кој усмено се согласил другиот брачен другар да подари недвижност, и договорот за подарок е извршен така што откако недвижнста му е предадена на даропримателот и подолго време не се спротоставил на тоа, склучил полноважен договор за подарок и за својот дел од подарениот имот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд со првостепената пресуда го уважил тужбеното барање на тужителката од кога извел заклучок од изведените докази, дека таа не се согласила со подарувањето на имотот, бидејќи при составувањето на договор за подарок не дала никаков одговор да се подари на тужениот и нејзиниот дел од имотот што го имала стекнато во бракот со покојниот Н. Така тој суд резонирал, земајќи за точно дека таа не можела тоа гласно да го искаже тоа свое несогласување, со оглед на "незгодниот" карактер на сега покојниот Н. и дека делот од тужителката не може да биде подарен на тужениот со оглед на тоа што таа не се согласила иако била присутна, а не реагирала при составување на договорот со оглед на карактерот на сега покојниот Н. Второстепениот суд, со побиваната пресуда, од кога утврдил дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право, ја одбил жалбата на тужителката, ја уважил жалбата на тужениот и првостепената пресуда ја преиначил така што го одбил тужбеното барање на тужителката како неосновано во целост. изведувајќи заклучок дека во случајов спорниот имот е подарен на тужениот во согласност на тужителката, што било нотирано и во самиот договор . Според наоѓањето на второстепениот суд, тужителката и сега покојниот Н. во 1985 година решиле да одат да живеат кај тужениот и тој да се грижи за нив, ги гледа а по смртта и ги погребете. Договорите за подарок биле направени во присуство на тужителката, таа се согласила и не реагирала, подолго, живееле заедно кај тужениот, а и по смртта, во 1987 година, на Н. продолжила да живее кај тужениот се до почетокот на 1989 година, кога го напуштила неговиот дом и отишла да живее кај синот С. Во договорите за подарок тужителката и не можела да фигурира зошто имотот не се водел на нејзино име, туку се водел на име на сега покојниот Н., па сите овие околности оделе во прилог на заклучокот дека спорниот имот сега покојниот Н., со согласност на тужителката, го подарил на тужениот.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија второстепениот суд со побивената пресуда правилно го применил материјалното право . Во случајот од изведените докази произлегува

дека спорниот имот е подарен на тужениот со израз на волја како на сега покојниот Н., така и на тужителката, што се потврдува и со фактот дека таа не само што не реагираше при составувањето на договорите, туку како присутна се согласила да се подари имотот, а својата согласност ја изразила и подоцна по смртта на Н., продолжувајќи да живее кај тужениот се до почетокот на 1989 година, кога без оправдани причини преминала да живее кај другиот син С. За сето ова време таа не реагираше поинаку, не искажала протест или слично манифестирање во смисла дека таа не го подарила својот дел од имотот, а тоа се потврдува и со фактот што таа продолжила да живее кај тужениот и по смртта кај Н., живеејќи скоро две години со него и неговото семејство. Од ова понатаму овој суд наоѓа дека второстепениот суд извел правилни заклучоци од изведените докази за неоснованоста на барањето на тужителката и во побиваната пресуда дал доволно образложени причини од кои се раководел при одлучувањето, што ги прифаќа и овој суд.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1028/92 од 8.04.1993 година.

8. Имотот стекнат врз основа на договорот за доживотна издршка, кој договор бил исполнуван за време на траењето на брачната заедница на давателот на издршката, претставува заеднички имот на брачните другари, без оглед на тоа што во договорот на страна на давателот на издршката фигурира само едниот од брачните другари.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го уважиле тужбеното барање и утврдиле дека сега покојната Б. имала идеална половина од имотот стекнат во бракот со тужениот, а подробно наведен во побиваните пресуди. Пониските судови правилно заклучиле дека иако договорот за доживотна издршка гласел на име на тужениот, како давател на издршката, сепак извршувањето на договорот за доживотна издршка, спрема примателот на издршката, сега покојната П., бил извршуван од двајцата брачни другари, односно и од покојната Б., и се смета дека вака стекнатиот имот врз основа на ваков договор е заеднички имот на брачните другари, во смисла на одредбите од член 31 и 37 од Законот за бракот. Исто така, правилно е заклучено дека

двата дуќани, деловните простории биле купени од средства стекнати во брачна заедница и тие претставуваат заеднички имот, а не посебен имот на тужениот.

Пресуда на Врховниот суд на република Македонија Рев.бр.623/92 од 25.02.1993 година.

9. Законската претпоставка дека при престанок на бракот на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот треба да се толкува така што таа важи и во случајот кога бракот престанал со смртта на еден од брачните другари. Во таков случај правото да ја оспоруваат таа законска претпоставка им припаѓа на наследниците на умрениот брачен другар.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не постои погрешна примена на материјалното право, ако се има предвид утврдената фактичка сотојба. Првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека:

Тужителката со сега покојниот, син на тужените, склучиле брак на 17.09.1976 година. Сопругот на тужителката, а син на тужените, умрел на 21.03.1983 година. За време на траењето на брачната заедница сопрузите стекнувале, покрај друг имот, и пари, било динари било девизни, но сега покојниот имал и свои девизни средства, свој посебен имот, зошто се стекнати пред склучувањето на бракот со тужителката. Динарските и девизните штедни влогови се внесувани во разни банки, подробно опишани во делот на изреката на првостепениот суд, со која е уважено, делумно, тужбеното барање на тужителката. Во текот на траењето на брачната заедница обата брачни другари биле вработени и откако е направена пресметка кој колку примил на име на личен доход за времето на траењето на брачната заедница, е утврдено дека сега покојниот двапати повеќе примил по тој основ. Брачните другари, покрај овие заштедени средства за времето на траењето на брачната заедница биле помагани и од родителите на тужителката на тој начин што добивале одредени земјоделски, градинарски и месни производи, како што биле помагани и од родителите на сега покојниот, посебно првите две години од склучувањето на бракот, на тој начин што тие им обезбедувале исхрана, им ги подмирувале домашните трошоци и слично. Тужителката не само што била вработена, туку и се грижела за домаќинството, готвела, одржувала хигиена и слично.

При таква фактичка сотојба, Врховниот суд на Македонија оценува пониските судови правилно го примениле материјалното право-член 37 од ЗБ, кога утврдиле дека од заштедените динари и девизи придонесот на сега покојниот е поголем и кога и признале на тужителката право на сопственост на истите во висина од 1/3, а утврдиле дека сега покојниот е сопственик на 2/3 идеален дел и кога на тужителката и досудиле и 1/2 идеален дел, по основ на наследство од својот сопруг, од неговите 2/3 идеален дел.

Ревизискиот навод дека овластувањето од член 37 став 2 од ЗБ дека "по барање на еден од брачните другари, судот може да му определи поголем дел од заедничкиот имот, ако докаже дека неговиот придонес во заедничкиот имот очигледно и значително е поголем од придонесот на другиот брачен другар" е само за брачните другари, а не и овластување за нивните наследници- во случајов родителите на умрениот брачен другар на тужителката, овој суд ги оцени како неоснован. Имено, законската претпоставка по член 37 став 1 од ЗБ, "при престанок на бракот, на брачните другари им припаѓа еднаков дел од заедничкиот имот" треба да се толкува така што таа важи и во случај кога бракот ќе престане со смрт на еден од брачните другари, и во тој случај правото од став 2 се протега на неговите наследници. Значи, ако бракот престане со развод на бракот или поништување на бракот правото од став 2 на член 37 му припаѓа на брачниот другар, а доколку бракот престане со смрт на еден од брачните другари, правото да ја оспоруваат законската претпоставка им припаѓа на наследниците на тој брачен другар.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.21/90 од 20.02.1990 година.

10. Не може да се смета дека купениот општествен стан е стекнат со еднаков придонес на брачните другари, доколку е откупен по бенифицирана цена по основ на правото на откуп на едниот од брачните другари што му го отстапил неговиот татко, како носител на станарско право.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил, меѓу другото, дека странките биле во брак од 1988 година до 1993 година кога бракот бил разведен. На родителите на тужителот им било експроприрана барака во текот на 1989 година и за тоа тие

добиле надомест во пари, право на користење на едноособен стан и право на откуп на стан. Од неговиот татко правото на откуп на стан му било пренесено на тужителот. Врз основа на тоа, странките на 31.03.1989 година заедно го купиле спорниот стан, при што склучиле и договор за купопродажба. Цената на станот од вкупно 152.396.600 тогашни динари ја исплатиле главно со пари на тужената и на нејзините родители, освен 30.000.000 тогашни динари обезбедени од страна на странките по основ на подигнат кредит. Инаку, просечната цена на становите, по ценовник за општествени станови кои се продавале преку СИЗ за становање, во тоа време изнесувала 3.671.000 динари за метар квадратен станбена површина. Цената на станот што странките го купиле по наведениот основ била пониска.

При таква утврдена фактичка состојба, пониските судови делумно го уважиле тужбеното барање за една идеална десеттина и противтужбеното барање за девет идеални десеттини од спорниот стан, одбивајќи го тужбеното барање за разликата до идеална половина, односно противтужбеното барање за целосно право на сопственост на тужената. При одлучувањето судовите тргнале од тоа што наоѓаат за утврдено дека тужената имала значително поголем придонес во стекнувањето на станот, а што одговарал на девет идеални десеттини. Заради тоа, согласно одредбите од член 212 став 3 од Законот за семејството, во тој обем било уважено противтужбеното барање, а за разликата било уважено тужбеното барање на тужителот.

Меѓутоа, овој суд наоѓа дека пониските судови со побиваната и првостепената пресуда, поради погрешна примена на материјалното право, нецелосно ја утврдиле фактичката состојба што била причина по поставените барања на странките да одлучат на наведениот начин, иако за таквото одлучување немало доволно прифатливи причини.

Иако неспорно тужителката, со од неа обезбедените пари и со парите што ги добила од нејзините родители, имала поголем придонес за купување на станот, деловите за кои се уважени двете барања од пониските судови во оспорените пресуди, не одговараат на стварниот придонес на странките. Имено, прифаќањето како придонес на тужителот само тоа што тој со тужителката обезбедил пари по основ на заеднички искористен кредит, не одговара на фактичката состојба. По наоѓање на овој суд, бидејќи со сигурност преку изведените докази е утврдено дека користејќи се со правото на откуп што тужителот го обезбедил преку неговиот татко, спорниот стан странките го купиле за пониска цена од цената на становите што тогаш инаку се продавале, на овој начин исплатената пониска купопродажна цена за станот претставува исклучив придонес на тужителот. Овој факт не е спорен, а утврден е од

содржината на писменото известување од 8.10.1993 година изведено како доказ. Очигледно, таа околност пониските судови не ја имале предвид, а морале да ја ценат при нивната определба за големината на деловите по поставените барања на странките, односно при нивната одлука кој од нив колкав дел ќе добие од заедничкиот имот. Ова особено и поради тоа што купопродажната цена што е платена, е значително помала од онаа што би ја платиле, ако станот се купувал без попуст, што како право го имал тужителот.

Поради изнесеното, а како не постојат услови за преиначување на побиваните пресуди, согласно член 395 став 2 од ЗПП, следуваше пресудите да се укинат и предметот да се врати на повторно судење.

При повторното судење првостепениот суд, имајќи ги предвид наводите на странките изнесени во досегашниот тек на постапката, ќе треба особено да ги има предвид и иснесените укажувања во ова решение, при што со точност ќе треба да ја утврди купопродажната цена што ја исплатиле странките. Остварената разлика во цената поповолна за странките, ќе треба да се цени како исклучив придонес на тужителот. На основа тоа и на основа сите докази што повторно ќе треба да се изведат, првостепениот суд откако ќе ја утврди целосно фактичката состојба, ќе одлучи по поставените барања со тужбата и противтужбата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.448/95 од 21.03.1996 година.

10-А. Со живеење во вонбрачна заедница подолго од една година, вонбрачниот другар како лице кое има право на издржување од другиот вонбрачен другар-спаѓа во кругот на лицата кои можат да се стекнат со својство на носител на станарско право.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Во спорот во редовната постапка неспорно е утврдено дека сега покојната П била носител на станарско право на општествен стан, дека сега тужениот подолго од една година живеел со неа во вонбрачна заедница и дека по нејзината смрт тој продолжил да живее во станот, плаќајќи ги давачките за истиот (станарина, надомест за потрошена струја, вода и сл.).

Пониските судови го усвоиле тужбеното барање на давателот на станот на користење како тужител за поништување на договорот за користење на станот што тој во меѓувреме го склучил со сега тужениот

и барањето да го ослободи станот од луѓе и предмети и врати на тужителот. Вака тие судови одлучиле поради тоа што тужениот, како вонбрачен сопруг на сега покојната П. не бил корисник на предметниот стан поради што по смртта на сега покојната П. и не можел да се стекне со својство на носител на станарското право на тој стан, а со својството на вонбрачен другар тужениот бил изедначен со правата на брачен другар само во однос на меѓусебно издржување и имот стекнат во брачна заедница.

По наоѓање на највисокиот суд во Република Македонија пониските судови погрешно го примениле материјалното право. Во смисол на член 9 став 1 од Законот за станбени односи-пречистен текст ("Службен весник на СРМ" бр.48/88), како корисници на станот, покрај носителот на станарско право, се и членовите на семејното домаќинство, а во смисол на член 2 од истиот член како член на семејно домаќинство се и лицата кој носителот на станарското право според законот е должен да ги издржава а со него заедно живеат. Според член 13 од Законот за семејството, вонбрачната заедница која траела најмалку една година е изедначена со брачната заедница во поглед на правото на меѓусебно издржување и имотот стекнат за време на траењето на таа заедница. Од ова понатаму следува заклучок дека тужениот е во кругот на лицата од член 9 став 2 од Законот за станбените односи-пречистен текст, и е изедначен со корисниците на станарското право на предметниот стан, а со тоа и со правото, согласно одредбите од тој закон, да се здобие со својство на носител на станарско право, со оглед на тоа што по смртта на сега покојната П., со која живеел подолго во предметниот стан, продолжил тоа да го чини и понатаму. Од ова понатаму произлегува дека е неосновано и барањето за поништување на оспорениот договор за користење на станот и задолжението на тужениот да го врати тој стан на тужителот од причини на кои се повикува тужителот во поставеното тужбено барање.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија, Гзз бр.39/96 од 2.10.1996 година.

11. Постои злоупотреба на правото на сопственост кога сопственикот на стан како посебен дел во зградата, со вршење на надградба или доградба, не остави отвори и не овозможува пристап до таванот и покривот на зградата на другите сопственици на посебни делови од зградата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија ги ценеше наводите од барањето за заштита на законитоста дека тужените, на основа добиено одобрение за градба, ја извршиле градбата и поради тоа може да се смета дека не го злоупотребиле правото, но најде дека во суштина таа злоупотреба не се гледа преку градбата, туку во пропустот направен во таа градба во смисла на неоставање на отвори за пристап до заедничките делови на зградата - таванот и покривот. Вака гледано, тужените на индиректен начин го злоупотребиле правото спречувајќи го користењето на тие заеднички делови од зградата на станарите или поточно на тужителите како станари во зградата. Поради тоа тужените се во обврска да ги изведат градежните работи т.е. да направат скала, врата и две баџи заради овозможување тужителите да се користат со таванот, односно покривот или поточно да им овозможи пристап на таванот, односно покривот како заеднички делови на зградата, се разбира на начин тужените да не бидат спречувани во нивното користење, како на тие простории така и на нивните станбени простории.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.128/94 од 16.02.1995 година.

12. Градејки објект без градежна дозвола и на непрописно растојание од куќата на тужителот, причинувајќи притоа стварна штета и опасност од идна штета на куќата на тужителот, своето право на сопственост тужениот не го остварувал во склад со природата и намената, туку напротив сопственичкото право го злоупотребил на штета на тужителот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајов градејки објект без дозвола за градба и на непрописно растојание од куќата на тужителот, правилно наоѓаат пониските судови дека тужениот правото на сопственост не го остварувал во склад со природата и намената. Напротив, сопственичкото право го злоупотребил на штета на тужителот создавајќи веќе штета како и опасност од штета на куќата на тужителот, како е тоа утврдено во фактичката состојба. Според тоа, по мислењето на Врховниот суд на Македонија, правилно конкретниот спорен однос е разрешен со примена на член 4 од Законот за основните сопственосопствени односи, а не со примена на член 5 од истиот Закон, на кој упатува барањето за заштита на законитоста.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Гзз.бр.87/90 од 23.08.1990 година.

13. Стварноправните овластувања на сопственикот на зградата го вклучуваат во себе и правото на користење на земјиштето на кое е изградена зградата како и дворното место додека таа зграда постои.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот смета дека пониските судови погрешно го примениле материјалното право кога го одбиле барањето на тужителот да се утврди дека тој има право на користење на дворното место и земјиштето под куќата, бидејќи во смисла на правното правило на имотното право, прифатено во член 12 од Законот за основните сопственоправни односи, стварноправните овластувања на сопственикот на зградата го вклучуваат во себе и правото на користење на земјиштето на кое зградата е изградена и земјиштето што служи за редовна употреба на таа зграда, додека таа постои.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.1437/93 од 15.02.1994 година.

14. Со пресудата со која се утврдува дека тужителот има право на сопственост на определен идален дел од извесен предмет (подвижен или недвижност), судот ќе го задолжи тужениот предметот да му го предаде на тужителот во совладение за да може да го користи заедно со другите сосопственици сразмерно со својот дел. Во таков случај извршувањето на пресудата ќе се состои во тоа што тужениот сосопственик-држател на предметот, кој е задолжен да го предаде предметот во совладение на тужителот, ќе биде принуден да му овозможи на тужителот совладение на истиот, така што понатаму заеднички ќе вршат совладение и ќе го користат предметот не повредувајќи си го правото еден на друг.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Правилно е применето материјалното право кога е уважено тужбеното барање и е утврдено дека тужителот е сопственик на една идеална третина од предметната парцела, иако недоволно

коректно во изреката на пресудата е наложено на тужениот да ја предаде во владение на тужителот таа идеална третина. Имено, во овој случај се работи за право на сосопственост, односите од кој правен однос се уредени со одредбите од член 13-17 од Законот за основните сопственосноправни односи. Согласно со одредбите од член 13 од ЗОСПО, повеќе лица имаат право на сосопственост на неподелен предмет кога делот на секој од нив е определен сразмерно на целината (идеален дел). Согласно со одредбите од член 14, сосопственикот има право предметот да го држи и да го користи заедно со другите сосопственици сразмерно со својот дел, неповредувајќи го правото на другите сосопственици. Со оглед на овие одредби, коректно би било со пресудата на судот, кога судот ќе утврди дека тужителот има право на сосопственост на одреден идеален дел од одреден предмет, да се задолжи тужениот предметот (подвижен или недвижност), да му го предаде на тужителот во совладение за да тужителот може да го користи заедно со другите сосопственици сразмерно со својот дел. Во таков случај, извршувањето на таквата пресуда ќе се состои во тоа што сосопственикот-држателот на предметот, кој е задолжен да го предаде предметот во совладение на тужителот, ќе биде принуден да му овозможи на тужителот и совладение на предметот и понатака заеднички да го вршат совладението и да го користат предметот не повредувајќи си го правото еден на друг. При таква состојба вршењето на правото на сопственоста, односно остварувањето на содржината на правото на сосопственост понатаму ќе се одвива согласно со нивните волји, сообразно со одредбата од член 15 од ЗОСПО, а доколку не дојде до согласност, тогаш начинот на користењето ќе се уреди сообразно со Законот за вонпроцесната постапка.

Меѓутоа, иако во конкретниот случај, недоволно коректно е изразено ова во изреката на пресудата, се подразбира дека тужителот има право на сосопственост на една идеална третина и дека во таа смисла, во натамошното уредување на односите меѓу странките, и во извршувањето на таа пресуда ќе се постапи сообразно со она што е понапред укажано, согласно со цитираните одредби од ЗОСПО..

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.746/93 од 23.09.1993 година.

15. Не постои пречекорување на правото на сопственост на сметка на другиот сопственик ако тој исекол дрвна маса изразена во просторни метри сразмерно нивната големина на

сопственичкото право, а притоа останало поголема количина просторни метри непресечена дрвна маса. За сечење дрва во заедничка шума сразмерно со сосопственичкиот дел не е потребна согласност од другиот сосопственик.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го одбиле тужбеното барање. Утврдената фактичка состојба дека тужените исекле дрвна маса изразена во просторни метри сразмерно нивната големина на сопственичкото право, а останала поголема количина просторни метри непресечена дрвна маса, па тужителката, доколку сакала, можела да пресече соодветен дел за задоволување на свои потреби, покажува дека тужените не го пречекориле своето право како сосопственици за сметка на тужителката. Со одредбите на член 14 став 1 од ЗОСПО е предвидено дека сосопственикот има право предметот да го држи и да го користи задно со другите сосопственици сразмерно со својот дел, неповредувајќи ги правата на другите сосопственици. Од ова законска одредба произлегува дека тужените имале право сразмерно нивниот сосопственички дел да го користат, односно да вршат сеча во заедничката шума, а со тоа не ги повредат правата на тужителката како еден од сопствениците. Во оваа смисла се дадени причини во побиваната пресуда од страна на пониските судови, а кои ги прифаќа и овој суд.

При одлучувањето се ценеше ревизиониот навод дека погрешно е применето материјалното право, дека тужителката барала целосна заштита на предметот, дека тужените ја изиграле и го повредиле нејзиното право, требало да се бара нејзина согласност, па најде дека сите овие околности биле оценети при одлучувањето од страна на пониските судови. Во случајов се работи за користење на заедничкиот предмет, односно експлоатација на заедничката шума, а според природата на истата, секој сосопственик има право да ја користи со сечење на дрвна маса сразмерно со својот дел. Тужените така и сториле. Меѓутоа, како е утврдено во текот на постапката, не ги повредиле и правата на другите сосопственици. Според тоа, при вакво користење на својот дел тужените не биле должни да ја известуваат тужителката и да бараат нејзина согласност. Поинаква би била ситуацијата ако тужените сакале на друг начин да располагаат со предметот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.816/93 од 5.05.1994 година.

16. Не може да стекне право на заедничка сопственост станар или закупец со извршени градежни интервенции во објектот што го има земено под закуп.

Со спојување или мешање на предмети не може да се стекне право на сопственост врз недвижности, бидејќи одредбата од член 23 од Законот за основните сопственоправни односи, го има предвид мешањето или спојување на подвижни предмети.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази утврдено е дека таткото на тужителот, како носител на станарското прво добил согласност само да изврши доградба на мокар чвор во габаритот на постојниот објект со тоа што потрошените средства ќе паднат на негов товар, без право да бара да му се надоместат од давателот на станот. Според тоа, не постои согласност на давателот на станот на користење, таткото на тужителот со извршените инвестиции да стекне право на сопственост на доградениот објект, а со тоа право и на сосопственост врз целиот стан. Не е ни утврдено дека вршејќи ваква доградба, татко на тужителот имал волја за стекнување на сопственост со доградба.

Во овој случај не може да се применат одредбите од член 22 од Законот за основните сопственоправни односи (ЗОСПО), бидејќи тие одредби се однесуваат на изработка на нов предмет, како подвижен предмет, а не и во случај кога се работи за изградба, доградба или друга интервенција врз недвижност. Во таков случај се применуваат одредбите од член 24 од ЗОСПО, а во секој случај за да се стекне право на сопственост со градба, доградба и сл., потребно е градителот да е совесен, што во себе ја опфаќа и волјата со градбата, доградбата и сл. да се гради за себе. Во овој случај, таткото на тужителот ниту манифестирал таква волја ниту пак имал согласност од сопственикот на станот за такво нешто, туку во рамките на добиената согласност од сопственикот на станот, очигледно интервенирал само заради подобрувањето на условите на становањето.

Во овој случај не можат да се применат ни одредбите од член 18 од ЗОСПО, според кој во случаите и под услови определени со закон може да постои право на заедничка сопственост. Во нашиот правен систем право на заедничка сопственост е предвидено во случај на стекнување во брачна заедница, во семејна заедница и во некои други случаеви, но не постои пропис според кој право на заедничка сопственост може да стекне станар или закупец со извршени градежни интервенции во објектот што го има земено под закуп. Не може да се примени ни одредбата од член 23 од ЗОСПО, на која исто така се

повикува подносителот на ревизијата, бидејќи се однесува на стекнување на сопственост при спојување или помешување на предмети на различни сопственици. Меѓутоа, очигледно е дека таа одредба го има предвид помешувањето или спојувањето на подвижни предмети, а во случајов се работи за доградба, на кој однос се применуваат, како што е порано истакнато, одредбите од член 24 до 26 од ЗОСПО.

Самата вредност на вложените средства, без оглед на тоа што тие ја надминуваат вредноста на до тогаш постојниот објект, не е од никакво значење во однос на стекнувањето на правото на сопственост по пат на градба. Евентуално тужителот, доколку е огласен за наследник на својот татко, може да бара, ако не продолжи со користење на овој стан како носител на станарското право, да му се надоместат трошоците за доградбата согласно со одредбите од член 38 до 40 од ЗОСПО, или пак согласно со одредбите од член 210 до 219 од Законот за облигационите односи, кои се однесуваат на стекнувањето без основ.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев..бр.1546/94 од 28.02.1995 година.

16-А. Одредбите од член 24 и 25 од Законот за основните сопственосопствени односи за стекнување право на сопственост по пат на градба, соодветно се применуваат и при градба врз градежно земјиште кое е во општествена, односно државна сопственост, но само за односите меѓу лицата кои се спорат меѓу себе во врска со стекнувањето на право врз земјиштето по основ на градба, а не и во случај кога градителот врз таквото земјиште истакнува некакво право спрема државата, како носител на правата врз градежното земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Утврдено е дека тужениот изградил градба пред околу 12 години на место врз кое право на користење, како врз градежно земјиште, имал тужителот. Не е утврдено дека тужителот на каков и да е начин се спротивставил на таквата градба.

Првостепениот и второстепениот суд наоѓаат дека е основано тужбеното барање на тужителот, и го задолжиле тужениот да го сруши градежниот објект и земјиштето да му го предаде на тужителот, при што утврдиле дека тужителот има право на користење на градежното земјиште.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, во овој случај судовите погрешно го примениле материјалното право. Имено, двата суда пропуштиле да ценат дали во овој случај спорот не треба да се разреши со примена на одредбите од член 24 и 25 од Законот за основните сопственопрвни односи, со кои се регулираат односите кои настануваат со градба врз туѓо земјиште, и тоа како во случај кога градителот е совесен, така и во случај кога градителот е несовесен, односно знаел дека гради врз туѓо земјиште. При тоа не се имала посебен предвид одредбата од член 25 став 5 од тој Закон, дека сопственикот на земјиштето, после истекот на рокот од три години од денот на завршувањето на градбата на објектот, има право да бара само исплата на пазарната цена на земјиштето, а не и да бара враќање на земјиштето и рушење на објектот, односно нему да му припадне објектот.

Врховниот суд на Република Македонија смета дека овие одредби соодветно се применуваат и во случаи кога се врши градба врз градежно земјиште кое е во општествена сопственост, односно сега во државна сопственост, но само во односите меѓу лицата кои се спорат меѓу себе во врска со стекнувањето на право врз земјиштето по основ на градба, а не и кога градителот врз таквото земјиште истакнува некакво право спрема државата, како носител на правата врз градежното земјиште.

Со оглед на тоа што во првостепената постапка не се утврдени факти од кои зависи правилната примена на материјалното право како што е погоре изнесено, следуваше, согласно член 385 став 2 од Законот за процесната постапка и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење, за да се одлучи по тужбеното барање: имајќи ги предвид и одредбите од член 25 став 2 од ЗОСПО, за тоа дали е целесобразно рушењето на објектот со оглед на околностите на случајов што треба исто така да се утврдат.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1269/95 од 6.11.1996 година.

17. Се сметаат за законити држители на недвижност лицата кои таа недвижност ја држат по основ на договор за доживотна издршка и, доколку совесно ја владеат недвижноста повеќе од 10(десет) години по смртта на примателот на издршката, тие се стекнале со право на сопственост на таа недвижност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се и наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Имено, од изведените докази по делото првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека недвижноста, содржана во договорот за доживотна издршка, која припаѓала на сега покојниот како примател на издршката, им припаднала на тужените како даватели на издршката, со денот на смртта на сега покојниот т.е. на ден 1.03.1974 година.

Со оглед на горното, одбиено е тужбеното барање на тужителите согласно со одредбата од член 28 став 2 од Законот за основните сопственосноправни односи. Со таа одредба е пропишано дека совесниот и законит држател на недвижен предмет, на кој друг има право на сопственост, стекнува право на сопственост на тој предмет со одршка, по протекот на време од 10 години. Во овој случај тужените како законити држатели-бидејќи земјиштето го држат по основ на договор за доживотна издршка, совесно го владеат предметното земјиште повеќе од 10 години, бидејќи тужбата е поднесена на 13.05.1993 година. Со оглед на тоа тие стекнале право на сопственост на тоа земјиште врз основа на цитираната законска одредба и заради тоа правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање како неосновано.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1293/94 од 18.04.1995 година.

18. Не може да се стекне право на сопственост на подвижен предмет со купување од несопственик, иако купувачот бил совесен , со оглед на правното правило на имотното право дека никој не може да пренесе врз друг повеќе права од колку самиот има , освен доколку не се работи за случај во член 31 од Законот за основните сопственосноправни односи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази, меѓу другото, пониските судови утврдиле дека предметното возило било сопственост на тужителот и дека истото ноќта меѓу 4 и 5 ноември 1992 година било противправно одземено од лица , а потоа од тие лица како извршители на кражбата било продадено на лицето Н. Ј. од Ниш, кој пак го пренесол во Охрид и го продал на првотужениот Т. Спорното возило потоа било одземено

од првотужениот Т. и оставен на чување во МВР како орган на второтужената Република Македонија, по налог на првостепениот суд со кривична пресуда. Неспорно е дека возилото сеуште се наоѓа при тој орган што значи и по правосилноста на кривичната пресуда, и по правосилноста на побивената пресуда во овој конкретен спор.

На вака утврдената фактичка состојба со побиваната и првостепената пресуда, со која е уважено тужбеното барање на тужителот, и е утврдено дека тој е сопственик на патничкото возило, па се задолжени тужените на тужителот да му го признаат ова право и возилото предадат во владение - не се сторени суштествени повреди на одредбите од ЗПП, а правилно е применето материјалното право.

Неосновани се наводите на тужените од ревизиите дека на страна на тужителот не постои активна легитимација (како што се тврди во ревизијата на првотужениот), односно дека не постои на страна на тужените пасивна легитимација, (како што се тврди во ревизијата на првотужениот и во ревизијата на второтужената Република Македонија), а со тоа и неосновани се нивните наводи, со тоа што пониските судови зеле дека тие и тужителот се легитимирани во спорот, дека е сторена суштествена повреда на одредбите од член 354 став 2 точка 10 од ЗПП. Во случајов се работи за сопственичка тужба со која сопственикот бара и враќање на спорното возило. Истата е вперена спрема првотужениот Т. кој без правна основа се смета за сопственик на возилото, но и спрема второтужената Република Македонија која го држи возилото без правна основа, иако тоа го чини без волја да го земе за себе, а што е најбитно, тоа го чини второтужената Република Македонија врз основа на налог од орган (првостепениот суд), и кај орган МВР, за кој таа одговара. Според ова и неосновани се наводите во ревизиите на тужените дека првотужениот и второтужената Република Македонија не се легитимирани во спорот. Истото важи и за наводите во ревизиите (ревизијата на првотужениот) во однос на оспорена активна легитимација на тужителот, како странски државјанин, од причини што и тој како таков, како сопственик на спорното возило, има право на правна заштита на територијата на РМ.

И материјалното право е правилно применето. Во случајов правилно пониските судови во првостепената и побиваната пресуда се повикале на одредбата од член 31 од ЗОСПО, која по исклучок предвидува стекнување право на сопственост и од несопственик но под определени услови предвидени во таа одредба. Правилно тие судови во случајов заклучиле дека тужениот Т. не може да се смета за сопственик на предметното возило, иако при купувањето на возилото бил совесен, бидејќи во смисла на цитираната законска одредба, не

исполнува ни еден од посебните услови за стекнување со право на сопственост од несопственик. Според цитираната законска одредба едно лице да стекне право на сопственост од несопственик, покрај општите услови-стекнувачот да е совесен, предметот да е подвижен и стекнувањето да е извршено со надоместување, потребно е да постојат и посебни услови - предметот да е стекнат од несопственик кој во рамките на својта редовна дејност пушта во промет вакви предмети, од несопственик кому сопственикот му го предал предметот во владение врз основа на правна работа што не е основ за прибавување на правото на сопственост, како и на јавна продажба, а ваков посебен услов во конкретниот случај одсуствува.

Тужителот како сопственик на возилото има право на заштита спрема секој, а тоа значи спрема првотужениот Т., кој со правна работа го купил возилото но од трето лице, а не од вистинскиот сопственик. Такво право на заштита тужителот има и спрема лицето кај кого се наоѓа предметот на чување, а во случајов второтужената РМ со оглед да возилото по налог на орган за кој таа одговара се наоѓа кај друг орган за кој исто така таа одговара, а во услови кога привременото земање на возилото на чување е условено до правосилноста на пресудата донесена во кривична постапка, односно до правосилноста на побивана пресудата во конкретниот спор. Ова понатаму наведува на заклучок дека основано тужителот како сопственик на возилото барал од тужените признавање право на сопственост и предавање на возилото во владение. При ова околност што првотужениот Т. со правна работа го стекнал возилото од трето лице за кое подоцна се утврдило дека не е сопственик на возилото, во конкретниот спор е без влијание за одлучување, зошто првотужениот Т. во поглед на штетата што ја има за земеното возило, е во однос со тоа трето лице од кое го купил возилото, па од истото може да бара обештетување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.772/94 од 18.10.1994 година.

18-А. Договорот за замена на недвижност која се наоѓа на територијата на Република Македонија, со недвижност во друга држава, заклучен во другата држава и заверен од надлежен орган на таа држава ќе има иста доказна снага како домашна јавна исправа, ако се исполнети условите предвидени во член 3 од Законот за легализација на исправите во меѓународниот промет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовна постапка во спорот е утврдено дека тужителите со договор за замена на недвижен имот-деловен простор, со недвижен имот, стан, во друга држава, заверен во Општина Осиек, во Општинска управа за општествени приходи, се стекнале со право на сопственост на по една идеална поливина од деловниот простор, и го задолжил тужениот да изврши пренос на сопственоста од свое име на име на тужителот во јавните книги, во спротивно пресудата да им послужи на тужителите за таа цел.

Судот го признал договорот заверен во друга држава како странска правна исправа, со која е извршен пренос на правото на сопственост.

Јавниот обвинител на Република Македонија поднесе барање за заштита на законитоста поради повреда на законот.

Спорно е дали договорот за замена на недвижност како јавна исправа издадена и оверена во странство има иста доказна снага како и домашна јавна исправа.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија барањето за заштита на законитоста е основано.

Согласно член 21 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи ("Службен лист на СФРЈ" бр.43/82), што во согласност со член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, е преземен како републички, за договорите што се однесуваат на недвижности, исклучително е меродавно правото на државата на чија територија се наоѓа недвижноста.

Согласно член 231 од ЗПП, јавната исправа издадена во странство која е заверена од надлежен орган, ако со меѓународен договор не е нешто друго одредено, под услови на заемност, има иста доказна снага како и домашната јавна исправа.

Оттаму, договорот за замена на недвижност, а која се наоѓа на територијата на Република Македонија, со недвижност во друга држава, склучен во друга држава и заверен од надлежен орган, ќе има иста доказна снага како и домашна јавна исправа ако се исполнат условите од член 3 од Законот за легализација на исправите во меѓународниот промет ("Службен лист на СФРЈ" бр.6/77), кој во согласност со член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија е преземен како републички пропис.

Во член 3 од Законот е предвидено, јавни исправи издадени во странство да можат да се употребат во Република Македонија само ако ги заверил надлежен орган за надворешни работи односно дипломатско или конзуларно претставништво во странство.

Странски јавни исправи не подлежат на заверување во смисла на овој член ако по основ на заемност ниту јавните исправи на Република Македонија не подлежат на заверување во државата чија исправа е во прашање. Како јавни исправи се подразбираат исправите што во државата во која се издадени се сметаат како јавни исправи и кои се издадени во форма на начин пропишани со законот на односната држава.

Врз основа на изнесеното, правостепениот суд при донесување на првобитната пресуда не постапил во согласност со погоре наведените законски одредби со што го повредил законот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.33/96 од 19.09.1996 година.

19. Околноста што решението за разграничување на општествените шуми е донесено пред смртта на оставителот, не е од влијание правата што би ги имал тој, да не можат да преминат на наследникот, при неспорни факти дека тој со важечко правно дело го примил во сопственост и владение имотот (шумата). Одредбата од член 102 од Законот за шумите не го ограничува кругот на лицата кои имаат право по судски пат да го докажуваат правото на сопственост, туку овозможуваат заштита на правото на секое лице кое смета дека тоа му е повредено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајот неспорно било дека предметниот имот (шума) преставувал сопственост на таткото на тужителот кој починал 1975 година. Имотот секогаш бил во владение на таткото на тужителот, а после неговата смрт во исклучиво владение на тужителот, што значи тужителот и неговите претходници го владееле имотот и се однесувале како сопственици. Предметниот имот, иако бил евидентиран во решението за разграничување на општествените шуми, фактички се најдувал надвор од тие граници. Тужителот го стекнал имотот од неговиот татко по основ на договор за доживотна издршка и несметано го владел до пред 4-5 години, кога од страна на тужените му биле оспорени неговите права на сопственост.

Според член 102 од Законот за шумите лицето што смета дека со решението за утврдување на границите на шумите во општествена сопственост му е повредно правото на сопственост може пред надлежниот суд да покрене спор за сопственост. Следователно,

одредбата од член 102 од Законот за шумите не го ограничува кругот на лицата кои имаат право по судски пат да го докажуваат правото на сопственост, туку прокламира дека тоа право го има лице кое смета дека му е повредено таквото право. Во случајов неспорно е дека таткото бил сопственик и него го наследил тужителот, на кого му е загрошено сопственичкото право. Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека тужителот е лице на кое одредбата од член 102 му овозможува да биде субјект во постапката за заштита на сопственоста на спорниот имот. Околноста што решението за разграничување на општествените шуми е донесено пред смртта на таткото на тужителот, не значи дека правата кои би ги имал тој, да не можат да преминат на сега тужителот, кога е неспорно дека со правен акт (договор за доживотна издршка) тужителот го примил во сопственост и владение спорниот имот. Таткото на тужителот не повел спор за заштита на своите права за време на животот, затоа што неспорно се утврди дека тој никогаш и од никого не бил загрозен во остварување на тие права.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.34/92 од 28.05.1992 година.

20. Правото на сопственост на визбената просторија што била предмет на истата продажба како припаден дел на станот, го стекнува купувачот со стекнувањето на правото на сопственост врз станот, па таа не мора посебно да му е предадена за да може да бара заштита на тоа право спрема трети лица.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдува дека тужителот и второтужената заедно со уште две други лица се сопственици на посебни станови во станбена зграда, по основ на продажба како носители на станарско право по основ на својот работен однос со првотужениот. По тој основ на сите ним им бил поделен подрумскиот дел на еднакви делови. При продажбата на становите на тужителот и второтужената во цената им била пресметана и половината од подрумската просторија што се наоѓа под нивните станови. По тој основ двајцата станале сопственици на по половина од таа подрумска просторија, поради што тој суд и го уважил тужбеното барање.

Второстепениот суд констатира дека фактичката состојба е целосно и правилно утврдена, но прифаќа за утврдено дека

тужителот при купувањето на станот од првотужениот, не го добил и подрумот, поради што го одбива тужбеното барање, без да даде оценка на неспорниот факт дека според договорите за продажба, на странките им е продадена и засметана по 1/2 од подрумската просторија, но нешто го тврди во текот на постапката и првотужениот како продавач.

Според мислењето на овој суд, визбената просторија како припадок на станот и предмет на истата продажба, не мора посебно да е предадена за да на неа го стекне правото на сопственост носителот на правото на сопственост на станот и за да може да бара заштита на таквото право спрема трети лица.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1671/94 од 26.05.1994 година.

21. Доколку со правосилна пресуда е утврдено право на сопственост на стан на купувачот против продавачот со задолжение продавачот да му го предаде станот во владение, купувачот непосредно може да го остварува своето право на сопственост спрема секое лице кое го држи станот и во случај кога предходно не му бил предаден во владение поради тоа што не бил во владение на продавачот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неоснован е наводот од ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Во овој спор судовите утврдиле дека второтужениот со одлука од 20.09.1991 година, му го доделил спорниот стан на првотужениот во кој станот се вселил насилно и сеуште го владее. Овој стан второтужениот требал да го купи од третотужениот но до планираната купопродажба не дошло. Бидејќи станот бил на третотужениот, тој со договор за купопродажба на ден 7.02.1992 година, предметниот стан го продал на тужителот за купопродажна цена од 295.444 тогашни динари, која цена тужителот веднаш ја платил но не го добил станот во владение, бидејќи во него насилно влегол првотужениот. Третотужениот завел спор за сопственост и владение против прво и второтужениот но ваквото тужбено барање со пресуда П.бр.339/92 од 21.01.1993 година било одбиено поради немање на активна легитимација, бидејќи било утврдено дека станот го имал продадено на тужителот.

Врз основа на вака утврдена фактичка состојба првостепениот суд го уважил тужбеното барање заради тоа што сметал дека

тужителот стекнал право на сопственост на предметниот стан, а бидејќи првотужениот бесправно го користи станот сопственост на тужителот, го задолжил првотужениот да го испразни станот и му го предаде во владение на тужителот.

Второстепениот суд ја потврдил првостепената пресуда, прифаќајќи ги причините од првостепената пресуда.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, првостепениот и второстепениот суд правилно го примениле материјалното право, кога го уважиле тужбеното барање на тужителот и правилно наоѓаат дека тужителот е активно легитимиран за водење на овој спор, а првотужениот е пасивно легитимиран во овој спор.

Имено, пасивната легитимација на тужениот произлегува оттаму што тој го држи станот и не сака да го ослободи.

Активната легитимација на тужителот, произлегува оттаму што тој во овој спор бара да се утврди дека тужителот се стекнал со право на сопственост на станот, а третотужениот тоа право не му го оспорил, така што пресудата во делот со кој третотужениот, како претходен сопственик на предметниот стан, е задолжен тоа право да му го признае на тужителот, станала правосилна.

Според тоа, тужителот во овој спор стапува на местото на поранешниот сопственик со сите права кои од тоа право на сопственост произлегуваат за сопственикот, па и правото да го бара владението од секое лице кое станот го држи согласно одредбите од член 37 и член 41 од Законот за основните сопственоправни односи.

Не може да биде уважен приговорот на првотужениот за недостиг на активна легитимација на тужителот, бидејќи тој приговор би бил основан ако спрема третотужениот како поранешен сопственик, не би било утврдено правото на сопственост на тужителот. Значи, во овој случај основно е што прашањето за сопственост е правосилно разрешено меѓу поранешниот сопственик и тужителот и тоа во корист на тужителот, така што тој натаму во правните односи, може тоа свое право на сопственост да го истакнува спрема секое трето лице, кое тоа право му го оспорува или не му го предава владението на станот. Приговорот за непостоење на активна легитимација на тужителот, поради непредавањето на станот во владение, во ваков случај спрема тужителот како купувач, можел да го истакнува само продавачот, а не и трето лице, бидејќи е тоа однос од кој зависи одлуката по спорот во односите помеѓу продавачот и купувачот. Ако тој однос е разрешен со правосилна судска одлука во корист на купувачот, третите лица не можат со успех да го истакнуваат таквиот приговор, спрема купувачот како што е тужителот во овој спор, уште повеќе што поради бесправното држење на станот од страна на првотужениот не било можно

владението на станот да му биде предадено непосредно од страна на продавачот во овој случај третотужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.419/95 од 6.03.1996 година.

22. Република Македонија не е пасивно легитимирана во спор во кој сопственикот на објект изграден без градежна документација, бара да му се утврди правото на сопственост на така изградениот објект .

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд, одлучувајќи во жалбена постапка, нашол дека тужбеното барање на тужителот спрема Република Македонија да се утврди дека тој има право на сопственост на објектот изграден без легитимна градежна документација, е неосновано, од причина што не можело да се смета дека тужителот бил совесен градител и не можел да се стекне со право на сопственост по пат на одршка. Застанал на мислење дека тужителот има право на правна заштита од вознемирување од трети лица врз изграденото, а спрема Република Македонија не може да бара утврдување право на сопственост.

И по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, во случајов тужената Република Македонија, не е пасивно легитимирана странка во овој спор. Таа би била стварно легитимирана во определен имотен спор доколку е учесник во материјално-правниот однос од кој настанал процесот, односно ако спрема неа се остварува соодветна обврска, или пак ако загрозува нечие имотно право. Како што е утврдено во текот на постапката, тужената Република Македонија не претендира на било какво право во имотно-правна смисла врз предметната куќа и на изграденото од страна на тужителот врз општественото земјиште без одобрение од надлежен орган. Од тие причини против тужената не може да се води спор, како што е поставено тужбеното барање. Тужителот би имал право на правна заштита против тужената во случајот само доколку таа претендира на некакво имотно право. Органите на Републиката во случајов при донесување на управните решенија вршеле само јавни овластувања, како управни органи, заради утврдување на факти околу узурпацијата на земјиштето, но со тоа не задирале и во имотното право на тужителот врз изграденото. Од овие причини второстепениот суд правилно заклучил дека тужбеното барање на тужителот спрема тужената да се утврди право

на сопственост, а кое право и не било загрозено во имотноправна смисла, е неосновано.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.429/92 од 13.05.1993 година.

23. По правило, за враќање на привремено одземените предмети се одлучува во постапката по повод која се одземени. Меѓутоа, доколку кривичната, прекршочната и друга постапка не биде покрената во разумен рок, тогаш сопственикот има право да поведе процесна постапка за враќање на одземените предмети.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка не било спорно дека овластен орган на МВР управа за внатрешни работи, одделение за внатрешни работи, Станица на милиција врз основа на член 211 став 5 а во врска со член 151, 152, 154, 184, 196 и 210 од ЗКП, односно член 47 од ЗП, од тужителот на ден 29.04.1994 година одземало 24.000 денари, затоа што оценил дека истите се предмет на кривично дело или прекршок, за што на тужителот му е издадена потврда за привремено одземените предмети. Неспорно било и тоа дека до покренувањето на овој спор, па и до денес парите не се вратени на тужителот, ниту е покрената кривична или прекршочна постапка.

Врз основа на таквата фактичка состојба, Окружниот стопански суд во Скопје со својата пресуда го одбил тужбеното барање на тужителот, да се задолжат тужената Република Македонија и Народната Банка на Република Македонија, привремено одземените пари да ги вратат на тужителот, заземајќи притоа правно стојалиште дека имало основ за одземање на парите, според споменатата потврда за привремено одземените предмети, па според тоа дека тужените не се неосновано збогатиле на сметка на тужителот.

Тужителот незадоволен од пресудата изјавил жалба до Стопанскиот суд на Македонија кој по повод жалбата, а по службена должност, пресудата на Окружниот стопански суд ја преправил и тужбата ја отфрлил, заземјаќи правно стојалиште дека парите се одземени во постапка пропишана со закон и за нивната судбина, дали ќе бидат повратени на тужителот или одземени, треба да се решава во кривичната или прекршочна постапка а не пред судот, што значи дека застанал на правно стојалиште за ненадлежност на судовите да решаваат во оваа правна работа.

Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија, оценува дека Стопанскиот суд на Македонија сторил суштествена повреда

на одредбите на процесната постапка на која се укажува во ревизијата. Пред се, согласно член 369 став 2 од ЗПП, на која одредба се повикува Стопанскиот суд на Македонија, не можела пресудата на првостепениот суд да се преправи туку требало да се укине и тужбата да се отфрли, а од друга страна овој суд оценува дека во конкретната правна работа судовите можат да одлучуваат. Навистина, по правило, за тоа дали привремено одземените предмети ќе бидат вратени на обвинетиот или на оштетениот или нема да бидат вратени, се одлучува во постапката по повод која се одземени. Меѓутоа, доколку постапката не биде покрената во еден разумен рок, тогаш оној од кого предметите се одземени нема друг пат за повраток на истите, освен да ги бара во постапката пред судот. Како во случајов е неспорно дека предметите се одземени а кривична или прекршочна постапка не е покрената повеќе од две години, произлегува дека за судбината на истите треба да се решава во процесна постапка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.931/94 од 20.12.1994 година.

24. Секој со сопственик и секој заеднички сопственик има право на тужба за заштита на правото на сопственост на целиот предмет, во однос на трети лица и на правата кои произлегуваат од таквата сопственост, како и на другите права.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Нужното сопарничарство може да постои само во оние случаи во кои законот предвидува дека во одреден процес мора да бидат опфатени сите лица од одреден правен однос, били на страната на тужителите, било на страната на тужените. Со одредбата од член 201 од ЗПП, според тоа не е регулирано нужното сопарничарство, кое вообичаено се регулира во одредбите од материјалното право. Со одредбата од член 201 од ЗПП пропишано е дека ако според законот или поради природата на правниот однос, спорот може да се реши само на еднаков начин спрема сите сопарничари (единствени сопарничари), тие се сметаат како една процесна странка. Меѓутоа, од оваа одредба не произлегува дека сите лица, кои на некаков начин се во правна заедница, мораат заеднички да поднесат една тужба кога штитат одредено право од таа правна заедница, спрема трети лица. Напротив, од одредбата од член 209 од ЗПП произлегува дека секое

лице од правната заедница регулирана со член 201 од ЗПП може самостојно да поднесува тужби, и без учество и согласност на другите лица од таа правна заедница, а другите лица од таа правна заедница евентуално можат да му се приклучат како замешувачи. Имено, со одредбата од член 209 став 1 од ЗПП е предвидено дека, ако правното дејство на пресудата треба да се однесува и на замешувачот, тој има положба на единствен сопарничар (член 201 од ЗПП). Значи од волјата на некое друго лице од таа правна заедница зависи дали тој ќе се приклучи на тужбата што некој од таа заедница ја поднел против трето лице, но ако не се приклучи, не значи дека оној што ја поднел тужбата треба да биде одбиен со тужбеното барање поради недостиг на потполна легитимација. Напротив, судот во рамките на утврденото, ќе одлучи дали таквото тужбено барање е основано, односно дали е основано во целост и дали од материјалното право произлегува можност на тоа лице да му се досуди целото тужбено барање или само оној дел на кој има право, ценејќи ги и односите во таа правна заедница.

Конечно по аналогија со одредбата од член 43 од Законот за основните сопствено-правни односи, произлегува дека секој сосопственик, односно заеднички сопственик има право на тужба за заштита на правото на сопственост на целиот предмет, што значи во однос на трети лица, и на правата кои произлегуваат од стекнувањето во една таква заедница-сосопственичка односно од заедничка сопственост.

Во конкретниов случај, со оглед на тоа што не е расправена оставината на родителите на тужената-противтужителката, нигу пак има навестување дека таа би се расправала со оглед на тоа што не оставиле имот, не може да се оспори правото на тужената-противтужителката да го поднесе тужбеното барање за надоместување на подобрувањата на станот, кои се сторени во време кога таа живеела во заедница со своите родители. Доколку нејзината сестра евентуално смета дека со она што таа би го добила од тужителот-противтужениот, има и дел што припаѓа и на нејзините родители, нејзината сестра би можела со тужба за стекнување без основ да бара од својата сестра тоа да иго плати.

Според горното, поради оваа суштествена повреда на одредбите од процесната постапка следуваше и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд, согласно со одредбите од член 394 од ЗПП и да се прифати активната легитимација на тужената-противтужителката за водење на овој спор, независно од тоа што во овој спор не учествува и нејзината сестра како тужителка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.544/93 од 22.06.1993 година.

25. Дури кога сопственикот на несомнен начин ќе ја изрази волјата дека повеќе не сака да го држи предметот, предметот станува државна сопственост, а не и кога сопственикот привремено не го користи предметот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно член 46 став 1 од ЗОСПО правото на сопственост престанува со напуштање на предметот. Спрема став 2 од истиот член предметот се смета за напуштен кога неговиот сопственик на несомнен начин ќе изрази волја дека не сака повеќе да го држи. Дури тогаш кога на таков несомнен начин ќе се изрази волја дека сопственикот не сака повеќе да го држи предметот, тој станува општествена сопственост како што тоа е предвидено во став 3 на цитираниот член.

Согласно пак член 268 од Законот за здружен труд, за да предметот стане општествена сопственост, нужен предуслов е покрај останатото поранешниот сопственик да го изгуби и владението и истото да го има општествено правно лице, кој услов во конкретниов случај не е исполнет, бидејќи предметната КП никогаш не била во владение на тужената општина.

Во конкретниот случај не може да стане збор за напуштање на предметната парцела за да општината биде совесен држател на недвижноста врз основа на напуштањето или врз основа на член 268 од ЗЗТ.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека особено вториот услов во никој случај не е исполнет за да може да стане збор за напуштена недвижност. Во случајот тужителот во ниеден момент не го напуштил владението, ниту на несомнен начин манифестирал волја или други дејствија од кои би можело да се заклучи дека ја напуштил недвижноста.

Исто така не може да стане збор и за примена на член 47 од ЗОСПО затоа што тужителот, а и неговите претходници секогаш кога парцелата била поплавувана, а потоа водата се повлекувала, манифестирал сопственички дејствија односно земјиштето го имал во владение и на соодветен начин истото го обработувал и користел.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.260/93 од 1.04.1993 година.

25-А. Независно од одредбата на член 268 од ЗЗТ, правните лица можат да стекнуваат право на сопственост, односно право на користење и по основ на градење на земјиштето на кое е изграден градежниот објект, како и на земјиштето што е неопходно за редовна употреба на тој градежен објект.

О д о б р а з л ж е н и е т о :

Првостепениот суд го уважил тужбеното барање и утврдил дека тужителите се поранешни сопственици, а сега трајни корисници по основ на наследство на соодветни делови од спорните парцели и ги задолжил тужените тоа право да им го признаат.

Второстепениот суд ја уважи жалбата на тужениот така што пресудата на првостепениот суд ја преиначи и го одби тужбеното барање.

Одлучувајќи по ревизијата на тужителот, Врховниот суд на Република Македонија најде дека таа е неоснована. По наоѓањето на овој суд, при неоспорно утврдената фактичка состојба, истакнатите приговори во ревизијата за погрешна примена на материјалното право, се неосновани. Во случајот суштествен е неоспорниот факт дека спорното земјиште уште од 1961 година се наоѓа во владение и користење непрекинато и исклучиво на правните претходници на тужените, кои на него изградиле градежни објекти-прво кула, па станбена зграда и базен за вода, кои тужениот и денес ги користат за своите потреби, а тужителот 30 години до поднесувањето на предметната тужба не превзеле ништо правно релевантно за заштита на своите права на тоа земјиште. Според член 24 став 1 од Законот за основните сопственосно-правни односи, кој се применува како републички на основа член 5 од Уставниот закон за примена на Уставот на Република Македонија, лицето што ќе изгради градежен објект на земјиште на кое друг има право на сопственост, стекнува право на сопственост и на земјиштето на кое е изграден објектот, како и на земјиштето што е неопходно потребно за редовна употреба на тој објект, ако не знаело ниту можело да знае дека гради на туѓо земјиште, а сопственикот на земјиштето знаел за изградбата и не се спротивставил веднаш. Според членот 28 став 2, совесниот и законит држател на недвижен предмет на кој друг има право на сопственост стекнува право на сопственост на тој предмет со одршка, по протекот на време од 10 години, а според став 4 од истиот член, совесниот држател на недвижен предмет на кој друг има право на сопственост стекнува право на сопственост на тој предмет со одршка по протекот на време

од 20 години. Според член 30 од истиот закон, времето потребно за одршка почнува да тече оној ден кога држателот стапил во владение на предметот, а завршува со истекот на последниот ден од времето потребно за одршка. Во времето потребно за одршка се засметува и времето за кое претходниците на сегашниот држател го држел предметот како совесни и законити држатели, односно како совесни држатели.

На основа изнесеното, овој суд наоѓа дека второстепениот суд правилно го применил материјалното право кога ја преиначил пресудата на првостепениот суд и го одбил тужбеното барање како неосновано. Врз основа на цитираните законски одредби и правните правила на имотното право што се применувале пред неговото донесување, тужениот го стекнал правото на сопственост односно на користење на предметното земјиште, сега неоспорно национализирано, а тоа право го изгубиле тужителите, па немаат законски основ за ваквото тужбено барање. Се работи за примена на материјалното право на што судовите внимаваат по службена должност, па не е од суштествено значење што второстепениот суд се повикал на одредбите од член 268 од Законот за здружен труд; а не на цитираните законски одредби. Во случајот се работи за стварноправни побарувања, а не облигационо побарување, па не може да стане збор за застареност на побарувањето како погрешно зема првостепениот суд, ами за одршка односно стекнување на правото врз предметното земјиште по основ на изградба на објектите од страна на тужените. Со оглед на протекот на времето досега и односот на тужителите кон заштитата на своите права, нивната совесност се претпоставува во однос на претходниците на тужените, додека пак совесноста на тужените неоспорно произлегува од изведените докази и утврдената фактичка состојба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.513/95 од 5.12.1996 година

26. Кога тужителот за излегување на јавен пат од својата парцела, на која има изградено нова куќа, може да поминува преку својата друга парцела, на која има изградено стара куќа, делумно руинирана и му служи за чување на стока, не е оправдано воспоставување на службеност преку парцелата на тужениот само затоа што за доаѓање до јавниот пат требало да сруши дел од старата куќа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основна причина од која се раководеле пониските судови при одлучувањето, била околноста дека со воспоставувањето на службеноста значително помалку се оптоварувала недвижноста на тужителот а имено дека за доаѓање на КП 838 преку неговата КП 837 од општинскиот пат се јавувала потреба од делумно уривање на стариот објект на тужителот, па дека е економски оправдано воспоставувањето на службеноста преку имотот на тужениот, КП 831/1 и 832/2.

Со член 49 од Законот за основните сопственосоправни односи ("Службен лист на СФРЈ" бр.6/80) е предвидено дека стварна службеност е право на сопственикот на една недвижност за потребите на таа недвижност да врши определени дејствија на недвижноста на друг сопственик. Службеноста според член 50 од истиот закон треба да се врши на начин на кој што најмалку ќе се оптоварува послужното добро.

Во случај кога тужителот за излегување на општинскиот пат од својата парцела КП 838, на која има изградено нова куќа, може да поминува преку својата парцела КП 837, на која тој има стара куќа делумно руинирана и му служи за чување на стока, не е оправдано воспоставување на службеност преку парцелата на тужениот КП 831/1 и 831/2, само затоа што тужителот за доаѓање до општинскиот пат требало да сруши дел од старата куќа. Во спротивно, со воспоставување на службеноста се заштитува имотот на тужителот, за сметка на имотот на тужениот, што е во спротивност со цитираните законски одредби, кога е неспорно утврдено дека тужителот има можност за излегување на општинскиот пат преку својата парцела.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Гзз.бр.20/90 од 1.02.1990 година.

27. Определениот надомест за земјиштето кое е заземено за службеност на пат е реален, ако се има предвид дека овој надомест не претставува целосно обештетување, туку соодветен надомест во вид на изгубена добивка поради искористувањето на земјиштето, кое и понатаму останува сопственост на тужената.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во ревизијата неосновано се тврди дека во конкретниот случај не биле изведени докази во смисла на член 53 од Законот за

основните сопственосноправни односи, заради правилно утврдување на надоместот. Овој надомест не се определува за целосно обештетување, затоа што тужената и понатаму останува сопственик на земјиштето, туку тој претставува соодветен надомест во вид на изгубена добивка поради некористење на земјиштето. Колку изнесува овој надомест е утврдено во конкретниот случај, при тоа имајќи ги предвид сите релевантни околности. Имено, утврдено е дека се работи за земјиште во непосредна близина на градежната зона, со можност за пристапување и можност за наводнување, вредноста на земјиштето се смалува со отварање на полската службеност. Извршен е увид во договори за купопродажба на земјоделско и градежно земјиште во реонот каде се наоѓа предметното земјиште, па судот ја прифатил највисоката цена на земјиштето од сите цени содржани во изведените докази во времето на пресудувањето, имајќи ги предвид интересите на тужената, така што по наоѓање на овој суд надоместот е правилно определен.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.49/90 и Рев.бр.227/90 од 3.04.1990 година.

28. При воспоставување право на службеност на премин не може да се определи надомест во земјиште на кое титуларот на послужното добро ќе има право на сопственост, бидејќи во таков случај би се работело за размена на земјиште, а таква размена не може да се прифати ако не пости согласност на двете странки.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови го одбиле барањето на тужителот да се задолжи тужениот да му признае право на сопственост и да му предаде во владение дел од неговата парцела во површина од 159 метри квадратни.

По наоѓањето на овој суд пониските судови правилно го примениле материјалното право. Во конкретниов случај се работи за постоење право на службеност, а за установување правото на службеност не може да се одреди надомест во друго земјиште во сопственост. Надоместот може да се одреди во пари, натура или само користење на друго земјиште. Правото на службеност во случајов е право на тужениот во определен обем и на определен начин да ја користи недвижноста што е во сопственост на тужителот. Со оглед дека тужителот е сопственик на недвижноста-послужното добро, спротивно е на правните правила на имотното право за установување правото на

службеност да се одреди надомест во земјиште на кое титуларот на послужното добро ќе има право на сопственост. Во тој случај би се работело за размена на земјиште, а таква размена не може да се прифати.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.456/93 од 16.09.1993 година.

29. Вработените во претпријатието вклучувајќи го и директорот, на просториите (канцелариите и сл.) и предметите што ги користат при работа (печати, штембили и сл.) како лица во работен однос со претпријатието, иако вршат фактичка власт врз предметите, немаат владение над нив. Поради тоа, ако тие бидат спречени во вршењето на фактичката власт на предметите што ги користат или употребуваат, немаат право на заштита поради смеѓавање на поседот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази пониските судови примиле за утврдено дека тужителот е директор на претпријатието каде работеле тужените. Во раните утрински часови на ден 21.11.1994 година од страна на тужените му било оневозможено на тужителот да влезе во својата службена просторија-канцеларија и да започне да ги врши своите секојдневни работи и задолженија, при што му биле одземени штембилите и печатите.

При изнесената фактичка состојба по наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, пониските судови со побиваната и првостепеното решение, од изведените докази и утврдената фактичка состојба, -извеле погрешни заклучоци за основаноста на тужбеното барање поради што и погрешно го примениле материјалното право.

Тужителот како и тужените неспорно е дека биле во работен однос со споменатото претпријатие и дека тужителот во рамките на работниот однос и работното место како директор, меѓу другото располагал со штембилите и печатите на тоа претпријатие. Тој, како што основано се укажува и во барањето за заштита на законитоста, во работниот однос, во смисла на член 71 од ЗОСПО, врши фактичка власт на предметите на претпријатието, должен е да постапува според правилата, упатставата и пропишаниот ред на работење и функционирање на претпријатието каде што работи, од што потоа следи заклучок дека не може да се смета дека има и владение врз средствата и предметите за работа на

претпријатието, како што се деловните простории, канцелариите, штембилите, печатите и слично. Значи, во случајов се работи за фактичко користење и држење на предмети на детентор, кој ги има во употреба и чување тие предмети, на, и за лицето по чии правила и упатство постапува, во случајов лицето персонифицирано преку споменатото претпријатие во кое тужителот е во работен однос. Ова понатаму упатува на заклучок дека не станува збор за владение, за потама и да може да се смета дека тоа може да биде нарушено односно спречено. Попречувањето во вршењето на работата и работните задачи во однос на користењето на средствата за работа и предметот на работа на лице кое што е во работен однос, по својата содржина не претставува смеќавање на владение, за да потоа тоа лице во смисла на член 75 од ЗОСПО, може да бара заштита од вознемирување или одземање од владение. Таквото лице може да остварува заштита во работен спор за повреда на права и обврски од работен однос, во кој соодветна заштита би можел да добие и преку определување на привремена мерка согласно член 435 од ЗПП.

Од изнесените причини следуваше Врховниот суд на Република Македонија да го уважи изјавеното барање за заштита на законитоста од Јавниот обвинител на Република Македонија, и побиваното и првостепеното решение со кое што беше уважено тужбеното барање на тужителот за смеќавање на посед и воспоставување на првобитна положба - да ги преиначи, така што го одби тужбеното барање на тужителот како неосновано, согласно одредбата од член 408 став 2 а во врска со член 395 ств 1 и член 400 став 4 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.61/95 од 17.01.1996 година.

30. Со добивање одобрение за градба од надлежниот управен орган, градителот не се стекнува и со владение, односно право на сопственост врз недвижноста на која треба да се изведат градежни работи, односно со тоа не престанува владението на лицето што дотогаш го владеело предметното земјиште, па тоа лице може да остварува заштита на владението во постапката за смеќавање на посед.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот имал фактичко владение на спорното место на кое тужениот започнал со градба на гаража, па со самиот чин на

оневозможување користење на истиот, е извршено смеќавање и треба да се воспостави поранешна состојба. Добивањето на одобрение за градба е оценка на надлежните управни органи, а во овој спор треба да се пружи правна заштита во рамките на заштитата на последниот фактички посед. Со добивањето одобрение за градба од страна на надлежниот управен орган, лицето не се стекнува и со владение, ниту со сопственост над недвижноста на која треба да се изведат градежни работи, односно не престанало владението на тужителот врз земјиштето што служи за редовна употреба на семејната станбена зграда.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.130/94 од 7.03.1995 година.

31. Околноста што со правосилна судска одлука е утврдено дека и корисниците на преминот немаат право на службеност, не значи дека сопственикот на земјиштето не го нарушил нивното мирно несметано владение кога на недвижноста ископа пат. Заштитата што ја дава судот во смисла на член 78 од ЗОСПО се однесува на последната состојба на владението и настанатото смеќавање, при што не влијае правото на владение, правната основа на владението и совесноста на држателот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во конкретниот правен спор по тужбеното барање е утврдување смеќавање на посед. Во таа смисла е утврдено дека тужителите имале фактичка власт на предметниот пат, па со прекопувањето на истиот, тужениот сторил смеќавање на поседот на тужителите, поради што е должен да го врати патот во поранешната состојба.

Околноста дека по тужбата на сега тужениот било утврдено дека тужителите немаат службеност на спорниот пат не може да биде основ, како што погрешно примаат пониските судови, да се одбие тужбеното барање на тужителите за утврдување на смеќавање на посед.

И во случај кога тужениот би имал пресуда кон сите тужители со која е утврдено непостоење на службеност кај тужителите на спорниот пат, тој има можност во извршна постапка пред судот да бара нејзино спроведување. Со самовласното прекопување на патот, тој сам го чини смеќавањето на поседот на тужителите, што е во спротивност со општествените норми и прописи.

Како во постапката за нарушено владение судот дава заштита според последната состојба на владението и настанатото смеќавање, при што не влијае правото на владение, правната основа на владението и совесноста на држателот-член 78 од Законот за основните сопственоправни односи, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека на тужителите им е смеќавано владението на предметниот пат со прекопувањето извршено од страна на тужениот, поради што го задолжил да ја воспостави поранешната состојба на патот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.29/91 од 6.06.1991 година.

32. Постои смеќавање на поседот кога совладетелот, без согласност на останатите совладетели, дел од ливадата изорал за да ја претвори во нива.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази е утврдено е дека предметната парцела - ливада е сосопственост на странките и другите лица, од кое странките во спорот на по една идеална деветина, дека тие се совладетели; дека истите ја владееле на начин што договорено ја коселе, бидејќи не им била физички поделена. Утврдено е дека на критичниот ден трактористот М. изорал дел од ливадата во присуство, кажување и согласност на тужениот од што следи заклучок дека тужениот, го нарушил мирното владение на тужителот.

Според член 75 од Законот за основните сопственоправни односи (ЗОСПО), кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ е важечки пропис, секој држател на предмет и на право (член 70) има право на заштита од вознемирување или одземање на владението (смеќавање на владението), а според член 80 од истиот Закон - содржателите (совладетелите), уживаат заштита според одредбата од член 75 во однос на трети лица, како и во меѓусебните односи со другите содржатели (совладетели), ако еден од нив го вознемирува другиот во дотогашниот начин на вршење на фактичката власт на предметот што е во нивно владение.

Во конкретниов случај токму тужениот Л. е тој што го вознемирил тужителот во начинот на користење на фактичката власт над ливадата која странките и другите сосопственици и другите содржатели ја користеле на начин преку косење, а тужениот дозволил и определил орање преку сведокот М. во понапред цитираниот дел од ливадата

критичниот ден, што значи го вознемирил тужителот во дотогашниот начин на користење односно во мирното владение на парцелата. Значи, се работи за совладение, а нарушување на совладението постои секогаш кога еден совладелец ќе преземе дејствие со кое ја менува дотогашната состојба на владението.

Од изнесеното следуваше Врховниот суд на Република Македонија да го уважи барањето за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Република Македонија па согласно член 408 став 2 а во врска со член 395 став 1 и член 400 став 4 од ЗПП да донесе решение за уважување на тужбеното барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.89/95 од 17.01.1996 година.

33. Доколку заедничка просторија во станбена зграда од станбениот фонд на бившата ЈНА, уште пред донесувањето на Уставот на РМ и пред продажбата на становите во таква зграда на носителите на станарското право, била претворена во деловна просторија на начин што трајно го изгубила карактерот и намената на заедничка просторија на зградата, а при продажбата на становите на носителите на станарското право нејзината вредност не им е засметана во цената на становите, купувачите на становите не стекнуваат право на заедничка и неделива сопственост врз таа просторија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во предметниот спор утврдено е дека предметната станбена зграда, од вкупно 49 станови кои биле одвоени од фонд на бившата ЈНА, 48 стана се откупени во готово од носителите на станарското право, а еден стан е одкупен во рати, така што сите станови во оваа станбена зграда сега се сопственост на лицата кои што живеат во нив. Од увидот во договорите за откуп на становите се гледа дека тие договори се склучени затоа што купувачите, односно купувачот на секој стан ја прифатил цената на недвижноста од член 1 на договорот, утврдена со листата на процена од продавачот, како и останатите услови од купопродажниот договор. Првостепениот суд утврдил дека никаде во овие договори и не стои дека тужителите, со цената на станот платиле и дел од цената на заедничката просторија предмет на спорот, која била трансформирана во деловна просторија и издадена со предметниот договор, содржан во изреката на пресудата на ден 20.10.1986 година, под закуп на второтужениот. Sprema тоа,

првостепениот суд заклучува дека тужителот-собирот на станарите на предметната зграда, по ниеден основ не се стекнал со правото на сопственост на предметната деловна просторија, на кое нешто се повикувал во текот на постапката. Заради тоа првостепениот суд, наоѓајќи дека тужителот не е активно легитимиран да управува со предметната просторија, не е и не може да биде договорна страна во предметниот договор за закуп, односно дека со предметната деловна просторија надлежно е да управува Министерството за одбрана на Република Македонија.

Ваквото правно стојалиште на првостепениот суд го прифатил и второстепениот суд, кога ја одбил како неоснована жалбата на тужителот против првостепената пресуда со која е одбиено тужбеното барање на тужителот, да се изврши измена на договорот за закуп на заедничката просторија во приземјето на предметната станбена зграда, кој договор е од 20.10.1986 година, така што наместо Државата СФРЈ-ССМО-ВУ за управување со станбениот фонд на ЈНА, закуподавач на просторијата да биде тужителот.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, и со двете пресуди погрешно е применето материјалното право. Имено, при донесувањето и на двете пресуди двата суда не ги имале предвид и не ги ценеле одредбите од Законот за сопственост на делови од згради ("Службен весник на СРМ" бр.20/74 и 14/75). Овој закон, како позитивен закон се применува сеуште, па според тоа, во врска со правата врз заедничките делови на повеќестанбена зграда, можат сега да се применуваат само одредбите од тој закон, а не и одредбите од поранешните сојузни закони за средствата на ЈНА, со оглед на тоа што бившата ЈНА престанала да има било какви функции во Република Македонија уште со донесувањето на Уставот на Република Македонија од 1991 година.

Со член 6 од Законот за сопственост на делови од згради, пропишано е дека на заедничките делови од повеќестанбена зграда што служат на зградата како целина, меѓу кои е и ходникот, сите сопственици на посебните делови имаат трајно право на користење. Со влегувањето во сила на Уставот на Република Македонија, кој повеќе не ја познава општествената сопственост, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, оваа одредба од став 1 од член 6 од спомнатиот закон, треба да се прифати како што гласи и одредбата од став 3 од член 6 од тој Закон, а имено дека деловите од семејната станбена зграда што и служат на зградата како целина, или само на некои нејзини посебни делови, се заедничка и неделива сопственост на сите сопственици на посебните делови, односно на сопствениците на чии посебни делови им служат.

Со оглед на тоа што и двата суда не ги имале предвид овие одредби од Законот за сопственост на делови од згради кога одлучувале, тие не утврдувале и определени факти кои што се од одлучно значење за решавањето на овој спор. Имено, по наоѓањето на овој суд, требало да се утврди точно што претставувала оваа деловна просторија која сега е предмет на спорот, односно што претставувала во време пред да биде претворена во деловна просторија, и дали нејзиното претворање во деловна просторија е со траен или од некаков привремен карактер. Доколку, претворањето на оваа заедничка просторија во деловна просторија е од траен карактер, во тој случај првостепениот суд требало да оцени дали со тоа таа просторија трајно го изгубила карактерот на заедничка просторија и е претворена во деловна просторија чија правна судбина е независна од правната судбина на сопственоста на другите посебни делови од зградата-становите, односно дали правото на сопственост врз оваа деловна просторија повеќе не може да биде врзано со правото на сопственост на посебните делови на зградата, односно дали врз неа и натаму може да остане правото на заедничка и неделива сопственост на сите сопственици на становите во предметната зграда.

Со оглед на горното, следуваше, согласно со одредбите од член 395 став 2 од ЗПП, и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд за да се утврдат фактите и расправат прашањата на кои е погоре укажано.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.505/95 од 15.02.1996 година.

34. Сопственик на заедничките делови од зградата кои и служат на зградата како целина, има право самостојно, и без согласност на сопствениците на другите делови од зградата, да остварува право на заштита; спротивно тој не би можел да ги реализира овластувањата кои произлегуваат од правото на заедничка сопственост што ги има врз заедничките делови на повеќестанбената зграда.

Поголемите преправки на повеќестанбена зграда, кои имаат за цел промена на намената на заедничките делови кои и служат на зградата како целина, како и преземање на работи кои ги надминуваат рамките на редовното управување (отуѓување на целиот предмет, промена на намената на предметот, издавање на целиот предмет под закуп, засновање на хипотека на целиот

предмет, засновање предметна службеност, поголеми поправки и сл.) можат да се вршат само со согласност на сите сопственици на посебните делови од зградата, доколку тоа не е поинаку пропишано со посебен закон.

Со влегувањето во сила на Уставот на Република Македонија, кој повеќе не ја познава категоријата општествена сопственост, и на заедничките делови на повеќестанбена зграда, што и служат на зградата како целина, сите сопственици на посебните делови имаат право на заедничка сопственост, како што тоа е пропишано и за деловите на семејна станбена зграда што и служат на зградата како целина. Ова, поради тоа што трајното право на користење, пропишано со одредбите од член 61 од Законот за сопственост на делови од згради, како категорија од општествената сопственост, повеќе не егзистира во новиот правен систем на Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно одлучил второстепениот суд кога го уважил тужбеното барање на тужителката и го задолжил тужениот да ги одстрани градежните работи преземени без согласност на тужителката во заедничкиот влез на зградата во која и тужителката има право на сопственост на еден стан. Во случајов, се работи за односи меѓу сопственици на посебни делови од зграда, така што во разрешувањето на спорите од тие односи се применуваат одредбите од Законот за основните сопственоправни односи, кој согласно Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, се применува како републички закон, и Законот за сопственост на делови од згради. Согласно со одредбата од член 18 од ЗОСПО во случаите и под условите определени со закон, може да постои право на заедничка сопственост кое е сопственост на повеќе лица на неподделен предмет, кога нивните делови се одредливи, но не се однапред определени. Согласно со член 19 од ЗОСПО, во случаите и под условите определени со закон може да постои право на сопственост на стан и деловна просторија како посебен дел од зграда.

Со Законот за сопственост на делови од згради, посебни делови од зграда можат да бидат во сопственост на граѓани или во општествена сопственост (етажна сопственост). Со член 6 став 1 од тој Закон предвидено е дека на заедничките делови од повеќестанбена зграда што и служат на зградата како целина (темели, главни ѕидови, таван, фасади, скали, ходници, станот наменет за настојникот на зградата,

лифтови, електрична, канализациона, водоводна и телефонска мрежа, бунари, простории за перење и сушење, покрив, визба, уреди за затоплување, светларници, оџаци и сл.), сите сопственици на посебните делови имаат трајно право на користење. Согласно став 3 од тој член, деловите од семејна станбена зграда што и служат на зградата како целина или само на некои нејзини посебни делови, се заедничка и неделива сопственост на сите сопственици на посебните делови, односно на сопствениците на чии посебни делови им служат.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, со влегувањето во сила на Уставот на Република Македонија, кој повеќе не ја познава категоријата на општествена сопственост, и на заедничките делови од повеќестанбена зграда, што и служат на зградата како целина, сите сопственици на посебните делови имаат право на заедничка сопственост, како што е тоа пропишано и за деловите од семејната станбена зграда што и служат на зградата како целина. Ова поради тоа што трајното прво на користење пропишано со одредбата од член 6 став 1 од тој Закон, како категорија од општествена сопственост, повеќе не може да егзистира во новиот правен систем на Република Македонија.

Од друга страна пак, доколку тоа не е на поинаков начин уредено со посебен закон, на односите кои произлегуваат од правото на заедничката сопственост соодветно се применуваат одредбите кои се однесуваат на правото на сосопственост.

Тоа значи дека во случајов, бидејќи се работи за сопственост на делови од згради соодветно се применуваат одредбите од Законот за сопственост на делови од згради, доколку не се во спротивност со Уставот на Република Македонија, а и оние одредби од ЗОСПО кои регулираат односи што не се опфатени со Законот за сопственост на делови од згради.

Согласно со одредбата од член 20 од Законот за сопственост на делови од згради, поправките на деловите од семејната станбена зграда во сопственост на граѓани што и служат на зградата како целина, како и преправките на таква зграда, можат да се вршат врз основа на спогодба на сопствениците од сите посебни делови на зградата. Поправките и преправките на деловите од семејна станбена зграда во сопственост на граѓани што им служат на посебните делови на некои сопственици се вршат врз основа на спогодба на тие сопственици. Согласно со одредбата од став 3 од тој член, ако до спогодба не дојде, општинскиот суд по предлог на заинтересираниот сопственик на посебниот дел, ќе одлучи во вонпроцесна постапка, дали ќе се извршат определени поправки, односно преправки водејќи притоа сметка дали таквите поправки, односно преправки се целесобразни и оправдани.

Со одредбата од член 27 од тој Закон, понатаму е пропишано дека заедничките составни делови на повеќестанбена зграда што и служат на зградата како целина или само на некои посебни делови од зградата, сопствениците ги користат на начин кој им овозможува на сите сопственици нормално користење и употреба на тие делови.

Согласно со овие одредби по наоѓањето на Врховниот суд, поголемите преправки на повеќестанбена зграда кои имаат за цел промена на намената на заедничките делови кои и служат на зградата како целина, можат да се вршат само со согласност на сите сопственици на посебните делови од зградата, се разбира доколку тоа не е поинаку пропишано со посебен закон. За сега во таа смисла соодветно треба да се применуваат одредбите од член 15 од ЗОСПО, посебно оние од став 4 од тој член. Имено, согласно со одредбата од член 15 став 4, за преземање на работи кои ги надминуваат рамките на редовното управување (оттуѓување на целиот предмет, промена на намената на предметот, издавање на целиот предмет во закуп, засновање на хипотека на целиот предмет, засновање предметни службености, поголеми поправки и сл.), потребно е согласност од сите сосопственици (овде, на сите заеднички сопственици).

Заради тоа, и по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, второстепениот суд правилно го применил материјалното право кога нашол дека во случајов е потребна согласност на сите сопственици на посебните делови од зградата, па и на тужителката како таква, за да може да се изврши преправка на конкретната заедничка просторија од зградата, во онаа смисла како што тоа го сторил тужениот. Во смисла на овие одредби, а посебно и на одредбата од член 43 од ЗОСПО тужителката, како заеднички сопственик на заедничките делови од зградата, кои и служат на зградата како целина, има право и на заштита, бидејќи во спротивно таа не би можела да ги реализира своите права кои произлегуваат од правото на заедничка сопственост што таа го има врз заедничките делови на повеќестанбена зграда, согласно со понапред цитираните законски прописи.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.76/93 од 23.09.1993 година.

35. Правилото дека само со преносот на правата на сопственост на зградата се пренесува и правото на користење на изграденото земјиште, се однесува и на лицата на кои поранешниот сопственик им го пренел првенственото право на изградба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право.

Согласно член 2 од Законот за градежното земјиште како градежно земјиште се смета изградено и неизградено земјиште во градовите и населбите од градски карактер и во други подрачје предвидени за станбена и друга комплексна изградба.

Градежно изградено земјиште е она земјиште на кое постои зграда или некој друг објект. Притоа, како градежно земјиште се смета не само земјиштето што се наоѓа под зградата туку и земјиштето што служи за редовната употреба на зградата.

Како се гледа од изведените докази и списите во предметот, спорното земјиште што било предмет на решението со кое се пренесувало првенственото право на користење од лицето Н.Н. на првотужениот и на договорот за купопродажба заклучен помеѓу него и тужителот, било градежно изградено земјиште на кое постоела куќа за живење.

Согласно член 16 од Законот за градежно земјиште, сопственикот на зградата има право да го користи земјиштето што е под зградата и тоа за нејзина редовна употреба, од денот кога тоа земјиште станало општествена сопственост. Правото на користење постои се додека зградата на тоа земјиште постои и тоа право не може одделено да се пренесува.

Со оваа одредба сопственикот на зградата се ограничува, правото на сопственост на зградата и правото на користење на изграденото градежно земјиште одделно да го пренесува на други лица а тој тоа може да го стори заедно. Забраната за одделно пренесување на правото на користење на градежно изграденото земјиште и зградата што се наоѓа на тоа земјиште се однесува и за лицата на кои може поранешниот сопственик да го пренесува првенственото право за изградба како што тоа е предвидено во член 19 став 1 од ЗГЗ.

Со оглед на погоре изнесеното, поради сторените суштествени повреди на одредбите од процесната постапка и поради погрешна примена на материјалното право, следувахе ревизијата да биде уважена а нападнатите пресуди да бидат укинати и предметот вратен на првостепениот суд на повторно судење.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1716/94 од 21.11.1995 година.

36. Физичко лице, кое како продавач отуѓило градежно земјиште на кое имало право на користење, го предало во владение на купувачот и ја примило купопродажната цена, не може да бара враќање на недвижноста, иако договорот за продажба е ништовен поради тоа што градежното земјиште е вон промет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно е применето материјалното право кога е уважено тужбеното барање на тужителите. Ова произлегува од одредбите од Законот за основните сопственоправни односи. Имено, со одредбите од член 24, 25 и 26 од овој закон (натаму:ЗОСПО), утврдени се условите под кои некое лице стекнува право на сопственост со градба на земјиште кое е туѓо, па тие одредби, можат, по пат на аналогија, да се применат и во овој случај, посебно имајќи предвид дека тужителите учествувале во градбата по заемен договор со тужителите и врз основа на тоа се здобиле со право на сопственост на оној дел од зградата за кој било договорено дека со учество во градбата, тужителите ќе стекнат право на сопственост. Повикувањето на тужените во ревизијата дека согласно член 19 од Законот за градежното земјиште, тужителите не можеле да стекнат право на сопственост врз предметниот дел од зградата, бидејќи тужените не можеле да им го пренесат ова право на градење, имајќи предвид дека тужителите не спаѓаат во кругот на лицата врз кои согласно таа одредба може да се пренесе право на градба, е неосновано. Точно е тврдењето дека согласно со член 19 од Законот за градежното земјиште, тужените не можеле да го пренесат на тужителите тоа свое право. Меѓутоа, тоа не им дава право на тужените да го оспоруваат правото на сопственост на тужителите стекнато врз основа на меѓусебниот договор за заедничка градба на предметната куќа, поаѓајќи од следното:

За расправање на односите на странките во овој случај, бидејќи се работи за ништовен договор во смисла на член 103 од Законот за облигационите односи (натаму:ЗОО), треба да се има предвид и останатите одредби од тој закон во врска со ништовноста на договорите. Согласно со член 104 став 1 од ЗОО, во случај на ништовност на договорот, секоја договорна страна е должна да и го врати на другата сето она што го примила по основ на таквиот договор, а ако тоа не е можно, или ако природата на она што е исполнето му се спротиставува, ќе се даде соодветен надомест на пари, според цените во време на донесувањето на судската одлука, доколку законот не определува нешто друго. Во ставот 2 од тој

член, пропишано е дека, ако договорот е ништовен поради тоа што по својата содржина или цел им е спротивен на начелата на општественото уредување утврдени со уставот, на принудните прописи или на моралот, судот може да го одбие во целост или делумно, барањето на несовесната страна за враќање на она што и го дала на другата страна. Во овој случај, очигледно е дека тужените биле несовесни кога го склучувале усниот договор со тужителите за заедничка градба на предметната станбена зграда, бидејќи и тужените знаеле дека земјиштето за градба на предметната зграда го добиле за да градат сами за себе, меѓутоа тие се одлучиле да градат заедно со тужителите кои им се блиски роднини -крвни односно во сватовско сродство, затоа што самите не можеле да изградат таква семејна станбена зграда. Би претставувало груба повреда на одредбите од ЗОО, посебно повреда на одредбите од член 12 од тој закон-за начелото за совесност и чесност, односно член 13-за забрана на злоупотреба на правото, кога сега тужителите би биле одбиени од своето право на сопственост на предметната, односно на дел од предметната зграда, за чија градба постигнале согласност со тужените и во чија градба вложиле средства и труд и, конечно кој дел го добиле во сопственост и во владение од почетокот кога зградата била изградена.

Заради тоа и правилно е применето материјалното право кога не е уважено противењето на тужените да им се признае правото на сопственост на тужителите врз предметниот дел од предметната зграда, кој е изграден со средства на тужителите, а по согласност и со заедничка работа со тужените. Заради тоа следуваше, согласно со одредбите од член 393 од ЗПП, да се одбие ревизијата на тужените против пресудите со кои е уважено тужбеното барање на тужителите да им се признае правото на сопственост врз предметниот дел од изградената зграда.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.687/95 од 6.03.1996 година.

37. Општината, како единица на локалната самоуправа, повеќе не е носител на правата врз градежното земјиште и како таква, за неа не произлегуваат, права, обврски и одговорности во врска со користењето и располагањето со градежното земјиште, туку носител на тие права, обврски и одговорности е Република Македонија, независно од тоа што со решение донесено од општинските органи на управата, порано дел од дворното место на тужителот е одземен и припоен кон друга градежна парцела, за нејзино дооформување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија и двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право. Имено, согласно со член 5 од Законот за изменување и дополнување на Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.21/91 од 17 мај 1991 година), со кој е изменет членот 9 од Законот за градежното земјиште, земјиштето во градовите и населбите од градски карактер и другите подрачја предвидени за станбена и друга комплексна изградба за кои е донесен урбанистички план, е на Републиката.

Со оглед на тоа Општината, како единица на локалната самоуправа (член 114 став 2 од Уставот на Република Македонија), повеќе не е носител на правата врз градежното земјиште и како таква за неа не произлегуваат права, обврски и одговорности во врска со користењето и располагањето со градежното земјиште, туку носител на тие права, обврски и одговорности е Република Македонија. Според тоа, таа не можела да биде ни пасивно легитимирана во овој спор, независно од тоа што според прописите кои порано го уредувале режимот на градежното земјиште таа била носител на тие, права, обврски и одговорности, и со нејзино решение односно со решение донесено во општинските органи на управата, дел од дворното место на тужителот е одземен и припоен кон друга градежна парцела, за нејзино дооформување.

Со оглед на горното, а бидејќи тужбата е поднесена на ден 14.07.1992 година, т.е. после донесувањето на цитираниот Закон за измени и дополнувања на Законот за градежно земјиште, општината не можела ни да биде тужена за надоместување на евентуалната штета што му е причинета на тужителот во врска со одземањето на дел од дворното место.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.163/94 од 19.04.1994 година.

38. Врз градежното земјиште кое се наоѓа во градежниот реон, без оглед на тоа што со пресуда на носителот на правото на користење му е признато право на сопственост, носителот и натаму има право на користење на градежното земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во постапката пониските судови неспорно утврдиле дека странките со правосилно оставинско решение станале наследници

на имот на нивниот татко, покрај другото и на КП бр.1208 на која парцела во дел биле изградени куќи на странките, а дел претставува градежно земјиште кое служи на куќите а целата се наоѓа во градежниот реон . Покасно во постапка за физичка дела била утврдена и заедничка сопственост на странките врз катастарската парцела.

Утврдувањето право на сопственост врз земјиште во градежен реон е во спротивност со Законот за градежно земјиште, според кој странките би имале право на користење на такво земјиште.

Пресуда на Врховниот суд на република Македонија
Рев.бр.314/93 од 15.06.1993 година.

39. Застареноста на барањето за надомест на трошоци за комунално уредување на градежното земјиште започнува да тече од изградувањето на објектот и почетокот на неговата употреба со живеење во него и приклучување на водоводната, канализационата мрежа и другите комунални мрежи за нормална употреба на куќата, без оглед на тоа што не постои одобрение за употреба на зградата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во судската постапка неспорно се утврдило дека странките склучиле договор за надомест на трошоци за комунално уредување на градежно земјиште определено со локација издадено од надлежниот орган, за доградба и надградба на станбениот објект во определена површина. Корисникот на локацијата, во овој случај тужениот, се обврзал да ја уплати утврдената сума на име трошоци за комунално уредување по метар квадратен, со тоа што исто така било договорено дека надлежниот орган го задржувал правото во случај да корисникот на локацијата отстапи од главниот проект и изгради поголема површина од онаа во договорот, да пресмета разлика на трошоци а корисникот да ги плати. Исто така неспорно се утврдило дека тужениот -корисникот на локацијата отстапил од главниот проект и изградил поголема површина за 19,92 метри квадратни од договорената. Градбата на објектот била довршена во 1979 година, тужениот се вселил да живее во него, и по завршувањето на објектот не прибавил дозвола за употреба, нити бил извршен технички прием на објектот. За ново-изградениот објект тужените немаат побарано ниту енергетска согласност, а водоводната и канализационата инсталација ја приклучиле на постоечките.

Спорно прашање во оваа правна работа е во кој рок надлежниот орган има право да бара исполнување на договорот за наплата на трошоците за комунално уредување на градежното земјиште.

Во случајот неспорно е дека тужениот се вселил во новоизградениот објект во 1979 година. Неспорно е дека оваа околност била позната на тужителот и дека за повеќе изградената површина против тужениот се водела и прекршочна постапка. При таква состојба на работите, кога на тужителот му била позната оваа суштествена околност и од своја страна уште тогаш не го задолжил тужениот да ја исплати повеќе изградената површина, а тоа го сторил дури во 1988 година, тоа Врховниот суд на Република Македонија оценува дека побарувањето на тужителот е застарено. Навистина, тужениот бил обврзан да бара технички прием на објектот и дозвола за употреба, меѓутоа иако тоа не го сторил, со оглед дека влегол во употреба на објектот и го користел после завршувањето во 1979 година и приклучувањето на водоводната и канализационата инсталација ја извршил на веќе постојната, а овие околности на тужителот му биле познати уште тогаш, рокот за застарување на побарувањето започнал од моментот на вселувањето на тужениот, а не од моментот на увидот од надлежната служба и сочинувањето на записникот од 16.02.1989 година.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.279/93 од 8.04.1993 година.

40. Лице на кое му било доделено градежно земјиште кое при разграничување на дворните места со соседот се согласило на одреден начин на разграничување, по истекот на повеќе од 20 години не може да бара да му се даде градежното земјиште што го користи соседот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Правилно смета првостепениот суд дека тужителката нема право на владение на дел од земјиштето од 6м² а што го користи тужениот, бидејќи пок.татко на тужителката, иако овој дел му бил доделен на користење со решение, делот од 6 метри квадратни тој заедно со тужениот при разграничување на дворните места се договориле да остане на користење на тужениот, при што тој лично ставил ограда помеѓу нив. Оваа површина никогаш не била во фактичко владение

на покојниот татко на тужителката, а од страна на надлежен орган не било извршено околчување и предавање во фактичко владение на доделеното земјиште на користење на сега пок. Ј. Поради тоа правилно првостепениот суд го одбил барањето на тужителката со оглед да таткото на тужителката - пок.Ј. и тужениот Т. по своја волја го уредиле начинот на користење на своите дворни места и спорниот дел од 6 метри квадратни го користи тужениот од 1968 година.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.60/94 од 25.10.1994 година.

41. Судска заштита на правото на користење на градежно земјиште може да се бара само под услов, земјиштето да е предадено на тужителот од надлежниот орган на соодветна начин.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според наоѓањето на овој суд, пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го одбиле тужбеното барање на тужителката да се утврди дека таа има право на користење на спорното земјиште и да се наложи на тужениот да изврши предавање. Да би можела тужителката да го штити своето право на користење према тужениот било потребно да се стекне со такво право, односно надлежниот орган да и го предаде земјиштето на соодветен начин, односно со записник или со конкретно околчување. Како е утврдено во текот на постапката, тужителката никогаш не го имала во владение спорното земјиште од вселувањето во бараката, а за цело време владението го имал тужениот. Од овие причини, правилно заклучиле пониските судови дека тужителката сеуште не се стекнала со право на користење. Со одредбите од член 3 од Законот за градежното земјиште е предвидено дека општината ги уредува работите кои се однесуваат на доделување, уредување и употребата на градежното земјиште. Од страната на општината не е донесено решение за доделувањето на земјиштето, односно не било спроведено парцелизирањето според урбанистичкиот план на населбата.

Овој суд го ценеше ревизиониот навод дека во договорот за продажба на бараката се пренесувало и правото на трајно користење на градежното земјиште кое следувало по урбанистичкиот план, па најде дека оваа околност била предмет на оценка од страната на пониските судови и се дадени доволно причини, кои ги прифаќа овој суд., Правилно е заклучено дека не е доволно во договорот да се

назначи дека се продава и соодветно земјиште кое следува на објектот, туку треба и непосредно тоа да се спроведе со околчување, или друго слично дејствие, а таква работа не е сторена.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.513/90 од 11.09.1990 година.

42. Околноста што сосопственикот својот дел на земјоделското земјиште го продал на граѓанин чие земјиште се граничи со понудената парцела, испуштајќи претходно понудата да ја упати на другиот сосопственик, не претставува повреда на правото на првенствено купување.

Сосопственикот на земјоделското земјиште и граѓанин чие земјиште се граничи со понудената катастарска парцела имаат исто право на првенствено купување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Фактичката состојба за двата пониски суда била неспорна. Имено, неспорно било утврдено дека во 1991 година првотужениот и второтужениот склучиле писмен договор за купопродажба на недвижност со кој првотужениот својот дел од парцелата му го продал на второтужениот чие земјиште се граничи со предметната парцела на првотужениот.

При таква утврдена и неспорна фактичка состојба првостепениот суд го одбил тужбеното барање да се утврди дека е апсолутно ништовен договорот за купопродажба склучен помеѓу тужените и нашол дека истиот е во согласност со член 44 од Законот за користење и заштита на земјоделско земјиште и член 6 став 2 од Законот за изменување на Законот за користење и заштита на земјоделско земјиште, додека пак второстепениот суд, решавајќи по жалбата на тужителот ја преиначил првостепената пресуда и го уважил тужбеното барање утврдувајќи дека предметниот договор бил апсолутно ништовен сметајќи дека првотужениот бил должен да го понуди земјоделското земјиште првенствено на тужителот како на сосопственик.

Врховниот суд на Република Македонија, постапувајќи по барањето за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Македонија, пресудата на второстепениот суд ја преиначи така што жалбата на тужителот ја одби како неоснована а првостепената пресуда ја потврди, поради следното:

Според член 6 став 2 од Законот за изменување на Законот за заштита и користење на земјоделско земјиште, сопственикот од

став 1 на овој член е должен со препорачано писмо или со подавка преку судот од општа надлежност да му го понуди земјоделското земјиште за продажба првенствено на граѓанин или правно лице сопственик на земјиштето или на граѓанин или правно лице чие земјиште се граничи со понудената катастарска парцела . Поаѓајќи од таквата одредба на цитираниот закон, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека сопственикот на земјоделското земјиште може да го понуди истото или на сопственикот, или на сопственикот на земјиштето чие земјиште се граничи со понудената катастарска парцела и дека нема обврска првенствено да му го понуди земјиштето на сопственикот. Ова од причина што во самата одредба од споменатиот закон не е наведено дека сопственикот е должен да му го понуди земјоделското земјиште првенствено на сопственикот, туку определува дека земјиштето е должен да го понуди првенствено на сопственикот или на сопственикот чие земјиште се граничи со понудената парцела. Оттука, произлегува дека право е на сопственикот да избира на кој од овие двајца ќе му го понуди земјоделското земјиште на купување.

Затоа Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека таков договор за купопродажба е во согласност со Законот за изменување на Законот за заштита и користење на земјоделско земјиште.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.39/93 од 8.06.1993 година.

43. Единствено организацијата која е регистрирана и овластена за стопанисување и управување со хидромелиоративниот систем на определено подрачје, има право да наплатува надомест за наводнување од сопствениците на земјиштето што се наоѓа на тоа подрачје.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Спорот помеѓу странките е по основ надомест за наводнување од мелиоративниот систем. Во оваа правна работа неспорни се следните релевантни факти: тужителот е регистриран и единствено овластен за стопанисување и управување со хидромелиоративниот систем на подрачјето каде што се наоѓа и тужениот; дека тужениот во текот на 1992 година од тој систем ги наводнувал своите парцели што било утврдено на лице место од комисијата на тужителот; дека со решение бил задолжен да го плати утужениот износ за

наводнување за 1992 година но тоа не го сторил тврдејќи дека платил на месната заедница во местото на живеење.

При наличје на така утврдени и неспорни факти правилно се применети одредбите од член 124 и 137 од Законот за водите ("Службен весник на СРМ" бр.6/81, 37/87, 51/88, 20/90, 23/90 и 24/91), според кои тужениот како корисник на вода од системот со кој единствено управува и стопанисува тужителот, е во обврска на тужителот да му го плати надоместот. Околноста што ја тврди тужениот дека надоместот го платил на месната заедница во местото каде што живее, е без никакво влијание по однос на законската обврска надоместот да го плати на овластената организација за користење и стопанисување со хидромелиоративниот систем од кој и тужениот користел води за наводнување на сопствените земјоделски површини.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.954/94 од 10.11.1994 година.

44. Под права кои произлегуваат од сопственоста, во смисла на член 1 од Законот за експропријацијата, се подразбираат правата од член 6 и 7 од Законот за основните сопственоправни односи, т.е. правото на службеност, правото на реален товар и правото на залог, а не и правото врз градежното земјиште, кое е уредено со Законот за градежното земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано се укажува во барањето за заштита на законитоста дека на градежното земјиште, согласно член 2 став 2 од Законот за градежното земјиште, не може да постои право на сопственост, што ја исклучува примената на Законот за експропријацијата, освен за надоместот.

Првостепениот и второстепениот суд сметаат дека од член 1 од Законот за експропријацијата, кога се зборува за земјишта, треба да се разберат сите видови на земјишта на кои постои право на сопственост и правата кои произлегуваат од сопственоста односно дека тука спаѓа и градежното земјиште.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, ваквото правно стојалиште не произлегува од Законот за експропријацијата и од Законот за градежното земјиште. Имено, со одредбата од член 1 од Законот за експропријацијата ("Службен

весник на РМ" бр.33/95), помеѓу другото е пропишано, дека со тој закон се уредува експропријацијата на сопственоста и правата кои произлегуваат од неа на земјишта, згради и други објекти (недвижности), заради изградба на објекти и изведување на други работи од јавен интерес, утврдување на јавниот интерес и определувањето на праведниот надомест за експропираните недвижности. Според тоа, кога во таа одредба се зборува за сопственоста и правата кои произлегуваат од неа, треба да се имаат одредбите од член 6 и 7 од Законот за основните сопственоправни односи, кој се применува како републички закон. Имено, со член 6 од тој закон е пропишано дека на предметот на кој постои право на сопственост, може да се заснова право на службеност, право на реален товар и право на залог. Стекнувањето, заштитата и престанокот на правото на сопственост, правото на службеноста, правото на реалните товари и и правото на залог се уредуваат со закон. Ова е пропишано со одредбите од член 7 од споменатиот Закон. Според тоа значи, како права кои произлегуваат од сопственоста, согласно со одредбите од член 1 од Законот за експропријацијата, треба да се имаат предвид само правата на службеност, правото на реален товар и правото на залог. Значи, правото на градежното земјиште чиј режим и начин на користење е уреден со посебен закон-Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91), не може да се смета дека произлегува од сопственоста и заради тоа на правата и режимот на користењето на градежното земјиште, односно одземањето од владение на градежното земјиште од поранешниот сопственик не може да се применува Законот за експропријацијата, освен оние одредби кои, согласно со Законот за градежното земјиште се однесуваат на определување на надомест за одземеното градежно земјиште.

Поради горното, следуваше, поради погрешната примена на материјалното право и двете решенија да се укинат и предметот да се врати на повторна постапка на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.13/96 од 23.05.1996 година.

45. Кога надоместот за експроприрана недвижност е утврден со одлука на судот, а правосилноста на одлуката е одложена повеќе од еден месец, на поранешниот сопственик на недвижноста му се признава разлика на цената од денот на

донесувањето на првостепената одлука до денот на правосилноста на таа одлука, според податоците за движењето на цените на мало. Доколку на поранешниот сопственик му е исплатена камата на тој износ и за периодот од донесувањето на првостепената пресуда до нејзината правосилност, поранешниот сопственик има право на разлика во цената, само доколку со исплатената камата за тој период не се покрива разликата во цената.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд со решение од 10.02.1995 година ја одбил како неоснована жалбата на противникот и го потврдил првостепеното решение од 26.12.1994 година со кое е уважен предлогот на предлагачот против противникот за признавање на разликата во цените од денот на досудување на надоместот кога е донесено решението Впп.бр.470/92 од 10.12.1993 година до денот на правосилноста на ова решение-23.12.1994 година, според податоците за движење на цените на мало, па е задолжен противникот на предлагачот во рок од 15 дена по приемот на ова решение му плати на име разлика во цени износ од 8.147.788,00 денари со законска камата од денот на досудување до исплатата како и да му надомести вонпроцесни трошоци

Изјавеното барање за заштита на законитоста Врховниот суд на Република Македонија го уважи, па решението на второстепениот суд го преиначи, така што ја уважи жалбата на противникот, го укина првостепеното решение и предметот го врати на првостепениот суд на повторно постапување.

Од изведените докази пониските судови примиле за утврдено дека со решението од 10.12.1993 година донесено во вонпроцесна постапка на предлагачот му е определен правичен надоместок за одземеното право на користење на недвижен имот и противникот е задолжен овој надоместок во износ од 20.398.520,00 денари да му го плати на предлагачот во рок од 15 дена. Ова првостепено решение потврдено е со решение на второстепениот суд од 23.02.1994 година. Правосилноста на цитираното првостепено решение е одложена за повеќе од еден месец односно тоа решение е донесено на 10.12.1993 година а правосилноста настапила со донесување на второстепеното решение- 23.02.1994 година. Исто така пониските судови примиле за утврдено дека противникот во определениот рок не му го платил на предлагачот определениот надомест, па во извршна постапка предлогот се наплатил заедно со соодветна законска камата. И најпосле, тие судови примиле за утврдено дека

за времето од донесувањето на првостепеното решение за утврдениот надомест - 10.12.1993 година па до денот на правосилноста на тоа решение-23.02.1994 година, според податоците за движењето на цените на мало, а спрема наод и мислење на вешто лице, разликите во цена изнесуваат 8.147.788,00 денари, кој износ е неспорен и кој предлагачот го бара од противникот во конкретниов предмет.

При изнесената фактичка состојба, по наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, основано поднесувачот во барањето за заштита на законитоста укажува дека со првостепеното и побивеното решение поради погрешна примена на материјално право фактичката состојба е нецелосно утврдена. Правилно укажува поднесувачот во барањето за заштита на законитоста дека во случајов не може предлагачот да наплатува по два основа или поточно од една страна да бара исплата на затезна камата на утврдениот правичен надомест за недвижноста за периодот од денот на донесувањето на првостепеното решение, па до денот на донесувањето на второстепеното решение, односно правосилноста на првото решение, а од друга страна за истиот период да бара и разлика во надоместокот во цената за истиот период, според податоците за движење на цените на мало. Како пак, во предметот не е утврдено во која висина предлагачот наплатил затезна камата за периодот од донесувањето на првостепеното решение до неговата правосилност, за да потоа може да се знае дали е определен правичен надоместот на предлагачот поради одолжување на правосилноста на решението со кое е определен надоместот повеќе од еден месец, во смисла на член 40 од Законот за експропријација ("Службен весник на СРМ" бр.46/89, 36/91), кој важел и се применувал во времето кога е утврдун надоместот, - основани се наводите од БЗЗ дека поради погрешна примена на материјалното право, нецелосно е утврдена фактичката состојба, што е основ побивените решенија се укинат и предметот врати на повторно судење на првостепениот суд.

Според одредбата од член 49 од цитираниот Закон, корисникот на експропријација е должен во рок од 15 дена од денот на определувањето на надоместот, да му го исплати надоместот на поранешниот сопственик за експроприраната недвижност, а ако тоа не го стори во тој рок- должен е тој износ односно на неисплатениот износ да му плати камата според прописите за облигационите односи. Според одредбите од член 40 од истиот Закон, висината на надоместот се определува по избор на поранешниот сопственик, а кога надоместот е определен со одлука на судот, а правосилноста на одлуката е одолжена повеќе од еден

месец, на поранешниот сопственик ќе му се признае разликата во цената од денот на донесувањето на првостепената одлука, до денот на правосилноста на одлуката според податоците за движење на цените на мало.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија во конкретниов случај, што се укажува и во барањето за заштита на законитоста, погрешно е применето материјалното право кога на предлагачот покрај наплатената камата, му е досудена и разлика според податоци за движење на цените на мало за времето од денот на донесувањето на првостепеното решение до денот на неговата правосилност, без притоа да се спореди дали во тој период досудената камата го покрива утврдениот надоместот според податоците за движење на цените на мало, за да потоа не постои исплата на надоместот по два основа. Со подруги зборови кажано на поранешниот сопственик во смисла на член 40 став 2 од цитираниот Закон за експропријација, кога надоместот е определен со одлука на судот, а правосилноста на одлуката е одложена повеќе од еден месец, му се признава разлика во цената од денот на донесувањето на првостепената одлука па до денот на правосилноста на таа одлука според податоците на движењето на цените на мало, во колку тој не се наплатил со тој надомест и со камата која за истиот период го покрива износот на вака утврдената разлика во цена или е поголема од него. Ако износот на така наплатената камата е помал од износот што се утврдува како разлика во цената за споменатиот период за податоците за движење на цените на мало, на поранешниот сопственик му следува разликата помеѓу наплатената камата и остатокот до утврдениот износ што би му следувал како разлика во цената според податоците за движењето на цените на мало за споменатиот период.

Бидејќи во случајов во редовната постапка не е утврдено колку изнесува наплатената камата преку присилното извршување за наплата на утврдениот правичен надоместот за да потоа се знае дали е и основано барањето на предлагачот односно во кој дел е основано, следуваше овој суд согласно член 408 став 2 а во врска со член 395 став 2 од ЗПП да донесе решение како во изреката.

Во повторната постапка по предметот првостепениот суд имајќи го во предвид изнесеното, со изведување на дополнителни докази, ќе утврди колку предлагачот наплатил камата на досудениот надоместот за период од донесување на првостепеното решение - 10.12.1993 година па до денот на правосилноста на тоа решение - 23.02.1994 година, па во зависност од тоа колку изнесува тој износ

или поточно дали го покрива износот на утврдената разлика во цената-8.147.788,00 денари, или е помал или поголем,- ќе се произнесе по поставеното барање на предлагачот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.73/95 од 23.01.1996 година.

46. Ако второстепениот суд одлучувал после пет месеци по донесувањето на првостепеното решение, со кое е утврден надомест за експроприрана недвижност, а во услови на висока инфлација, повредено е начелото дека, на сопственикот на експроприраната недвижност му следува правичен надомест.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според наоѓањето на овој суд, правилно е укажувањето во барањето за заштита на законитоста дека при донесувањето на второстепеното решение погрешно е применето материјалното право. Со одредбите на член 11 став 1 од Законот за експропријација е предвидено дека за експроприраната недвижност на сопственикот му припаѓа правичен надомест. Висината на надоместот се утврдува според околностите во времето на донесување на првостепената одлука на надоместот-член 37 од истиот Закон.

Меѓутоа, првостепената одлука за определување на надомест е донесена на 31.05.1989 година а второстепената одлука, односно решение е донесено на 25.10.1989 година. Определено е надоместот на предлагачот да му се исплати во рок од 15 дена по правосилноста на првостепеното решение, со камата пропишана за штедни влогови по видување од 31.05.1989 година, а во спротивно да се плати двојна камата. Вака определениот надомест, во услови на висока инфлација, каква што постоеше во времето на донесување на првостепеното и второстепеното решение, би бил правичен доколку првостепеното решение станеше правосилно веднаш по протекот на рокот за жалба. При состојба дека второстепениот суд се изјаснил по жалбата по протекот на скоро пет месеци, покажува дека во моментот кога првостепеното решение станува правосилно, веќе определениот надомест во првостепеното решение не претставува правичен надомест. Средствата што ќе ги добие поранешниот сопственик со правосилното решение не може да му послужат да добие соодветна вредност. Имено, покриеноста на определениот правичен надомест со каматата пропишана за штедни влогови по видување не е доволна да може да се смета за правичен

надомест, како што произлегува од духот и суштината на одредбата од член 11 од Законот за експропријација. Од овие причини, овој суд наоѓа дека е правилно укажувањето во барањето за заштита на законитоста дека вака определените правичен надомест за експроприраната недвижност на поранешниот сопственик е неправилен.

Од горните причини, следуваше да се уважи барањето за заштита на законитоста, да се укинат првостепеното и второстепеното решение и предметот врати на првостепениот суд на поторно одлучување.

Решение на Врховниот суд на Македонија Гзз.бр.45/90 и Рев.бр.233/90 од 26.04.1990 година.

47. Корисникот на експропријацијата паѓа во задоцнување со исполнување на обврската, ако надоместот на поранешниот сопственик за експроприраната недвижност, не го плати во рок од 15 дена од денот на определувањето на надоместот, а не од денот на правосилноста на одлуката со која е определен надоместот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно член 49 став 1 од Законот за експропријација ("Службен весник на СРМ" бр.46/89), кој бил во сила во времето на одлучувањето, корисникот на експропријацијата е должен во рок од 15 дена од денот на определувањето на надоместот да му го исплати надоместот на поранешниот сопственик за експроприраната недвижност. Согласно став 2 од истиот член, кога корисникот на експропријацијата во рокот од став 1 на овој член не му го исплати надоместот на поранешниот сопственик на експроприраната недвижност, должен е на тој износ, односно на делот од неисплатениот износ да му плати камата според прописите за облигационите односи.

Имајќи ги предвид цитираните одредби од Законот за експропријација, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека Окружниот суд во Скопје со нападнатото решение правилно одлучил кога го преиначил првостепеното решение во делот за рокот за исплата на надоместот и за каматата. Имено, и по наоѓање на овој суд, рокот од 15 дена за исплата на надоместот почнува да тече од денот на определувањето на надоместот, односно во конкретниот случај од 28.04.1994 година кога е донесено првостепеното решение. Ако во тој рок корисникот на експропријацијата не му го исплати надоместот на поранешниот сопственик, целосно или во еден дел, должен е на тој износ, односно на делот на неисплатениот износ, да му плати камата според

прописите на облигационите односи. Спрема тоа, неосновано е тврдењето во барањето за заштита на законитоста дека корисникот на експропријацијата ќе падне во задоцнување со исполнување на паричната обврска по рокот спомнат погоре, но дури по правосилно утврдениот надомест. Ова затоа што Законот за експропријација е специјален закон во овој случај спрема Законот за облигационите односи, а во цитираните одредби од тој закон изрично стои дека рокот од 15 дена тече од денот на определувањето на надоместот, а не од првосилноста на одлуката со која е определен надомест. Тоа што за каматата во став 2 од член 49 од Законот за експропријација стои дека ќе се применуваат прописите од облигационите односи, се однесува само на начинот на пресметување на каматата во случај кога корисникот на експропријацијата ќе падне во задоцнување со исполнување на паричната обврска што произлегува од утврдениот надомест, а не се однесува и на став 1 од истиот член.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.63/95 од 23.01.1996 година.

48. Станот што му е оставен за живеење на осудениот и неговото блиско семејство при конфискување на куќи, не се иззема од конфискација. Таквиот стан на тоа семејство се остава само за живеење.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

И првостепениот и второстепениот суд сметаат дека тужбеното барање на тужителката е неосновано и како такво го одбиле прифаќајќи дека од решението со кое е спроведена конфискацијата, се гледа дека на тужителката односно на сега покојниот со неговото семејство му бил обезбеден еден стан за живот за него и неговата фамилија согласно член 6 од Законот за конфискација и извршување на конфискацијата, и дека ниту во пресудата, ниту во решението никаде не стои дека нешто од имотот во спорниот стан или било кој друг дел од имотот се иззема од конфискацијата.

Со член 6 од Законот за конфискација на имотот и за извршување на конфискацијата ("Службен лист на ДФЈ" бр.40/45), е пропишано, и тоа со став 1, дека покрај останатото, од конфискација се изземаат: 1).....2).....3) окуќие, минимум на земјишна сопственост и на жив и мртов инвентар, со зградите за живеење и за стопанството, неопходни се одржување ситно селско домаќинство без употреба на туѓа работна снага; 4).....5)..... . Со став 2 од истиот

член пропишано е дека при одредувањето на имотот кој ќе се остави на блиската фамилија, судот ќе води сметка за конкретните опстојателства на секој поединечен случај зимајќи ги во предвид месните стопански услови. Имотот кој се остава на блиската фамилија има сразмерно да се пренесе на сите нејзини членови.

Видно од горните одредби, значи, при конфискацијата не е пропишано да се из земе од конфискацијата и стан во град кој служи за неопходните потреби за живеење на осудениот и неговото семејство, како што е тоа пропишано - за изземање на зграда за живеење кај ситното селско домаќинство, во точка 3 од член 6 од овој Закон.

Заради нејасноти и во примената на овие одредби, Президиумот на АВНОЈ донел Автентично толкување на поедините членови, ставови и точки на Законот за конфискација и за спроведување на конфискацијата, кое е објавено во "Службен лист на ДФЈ" бр.56/45, во кое помеѓу останатото е пропишано следното:

"Уз член 6 б) Со точката 3 на ставот 4 (се мисли веројатно на став 1), можат да се ползуваат само земјоделците. Под земјоделец треба да се разбира оноа лице, на кое земјоделието е главно занимање; в) Повластицата под точка 3 на став 1 не се однесува на конфискација на градските куќи кога се работи за сопствениците на кои земјоделието не е главно занимање; г) При конфискацијата на градските куќи се осигурува стан неопходен за живот на осудениот и неговата блиска фамилија во смисла на став 2;....."

Според стојалиштето на Врховниот суд на Република Македонија, и од ова автентично толкување не произлегува дека станот што се осигурува за живот на осудениот и неговата блиска фамилија при конфискацијата на градските куќи, се иззема од конфискацијата, туку смислата на одредбата се состои во тоа дека таквиот стан на таа фамилија се остава само за живеење.

Ваквото стојалиште има основа и во подоцнежниот Закон за потврда и измени и дополнување на Законот за конфискација на имотот и за извршување на конфискацијата од 9 јуни 1945 година ("Службен лист на ФНРЈ" бр.61/46), што произлегува од одредбите од член 4 од тој Закон. Имено, со став 1 од член 4 е пропишано дека од конфискација се изземаат и сите предмети односно имот како и со член 6 од претходниот Закон, а во став 2 од тој член 4 е пропишано дека во случај на конфискација на куќа во градот во која живее осудениот со блиската фамилија, ќе му се обезбеди на осудениот и на неговата фамилија живеалиште неопходно за живот било во конфискуваната било во некоја друга куќа.

Со оглед на ваквите одредби, Врховниот суд на Република Македонија смета дека обезбедувањето на стан за осудениот и

неговата фамилија неопходен за живот било во конфискуваната, било во некоја друга куќа, не значи дека таквиот стан се иззема од конфискацијата, бидејќи ако законодавецот тоа го мислел и сакал, одредбата од став 2 на член 4 од овој Закон, би била посебна точка од одредбата од став 1 од тој член, во која, во пет точки, точно е пропишано кои предмети и недвижности се изземаат од конфискација.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.911/92 од 11.05.1993 година.

49. Ништовно е располагањето преку пренесување на интерни акции издадени според Законот за промет и располагање со општествен капитал од 1989 година од едни врз други работници во едно општествено претпријатие, доколку таквото располагање нема основ (кауза).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителите биле вработени во општественото претпријатие именувано во предметот, и согласно со Законот за промет и располагање со општествен капитал од 22.12.1989 година, тоа претпријатие се трансформирало во акционерско друштво. Покрај другите работници акционери во ова претпријатие станале и тужителите, а исто така и и тужените. По донесување на одлуката за упис на интерни акции, на списоците за личен доход за месец јули, август и септември 1990 година, на тужителите, односно на вработените им била одбивана определена сума на пари за отплата на акциите, меѓутоа тоа е вршено наводно за онаа сума за која требало да се наголеми личниот доход.

Во текот на спорот по овој предмет, тужителите укажуваат на извршените притисоци поради што тие дале согласност интерните акции да им ги пренесат на тужените, кои биле раководни лица во тоа претпријатие, со потпис во книгата-регистар, секој поединечно од тужителите како и од другите работници, за пренесување на акциите, а по тоа на секоја акција со своерачен потпис на акционерите, било извршено индосирање на акциите врз тужените. Тужителите, инаку воопшто немале уплатено за акциите, а потпишале само бланко каса прими, како да отплаќаат средства за купените акции, но тие фактички никакви средства не уплатиле и накнадно било внесена сума без тие да дадат средства, а тие средства требало да ги уплатат тужените.

После отстапувањето на акциите, односите во претпријатието се нарушиле, постоеле реагирања меѓу работниците, меѓутоа никој јавно несмеел да истапи плашејќи се од последиците, кои главно би се состоеле во отпуштање од работа. Внатрешните недоразбирања достигнале кулминација во 1993 година, кога поради лошите меѓучовечки односи тужените биле разрешени од функцијата, па тужителите поднеле тужба пред судот за поништување на отстапувањето на акциите.

При таква состојба на работите првостепениот суд ги поништил отстапувањата на акциите и нивното индосирање на име на тужените, наоѓајќи дека на страната на тужителите не постоела слободна волја за такво нешто. Волјата во оваа смисла не била слободна, заради тоа што врз тужителите се вршел притисок и тоа психолошки, преку заканување со отказ, преместување од работа, викање на разговор со напомена дека ќе има технолошки вишок, ширење на такви вести меѓу вработените во претпријатието и слично, што довело потоа под страв и закана тужителите да ги отстапат акциите.

Заради тоа првостепениот суд го поништил пренесувањето на акциите, а таквата пресуда ја потврдил и второстепениот суд повикувајќи се на одредбите од Законот за облигационите односи за мани на волјата.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, во овој случај, независно од причините изнесени во првостепената и второстепената пресуда, тужбеното барање на тужителите е основано согласно со одредбите од член 51 и 52 од Законот за облигационите односи (натаму:ЗОО). Имено, согласно со одредбите од член 51 од ЗОО, секоја договорна обврска мора да има дозволен основ за кој се претпоставува дека постои иако не е изразен, а основот е недозволен ако им е спротивен на начелата на општественото уредување утврдени со Уставот, на принудните прописи и на моралот. Согласно со одредбата од член 52 од тој закон, ако основот не постои или е недозволен договорот е ништовен.

Во овој случај, видно од списите и од утврдената фактичка состојба, произлегува дека преносот на акциите со индосамент односно договорите склучени помеѓу тужителите и тужените, кои договори се запишани во регистарот на акциите, немаат основ. Во текот на постапката тужените воопшто не докажаа по кој основ тужителите ги пренеле акциите врз нив. Цело време тужителите докажуваат дека причина за пренесувањето на акциите врз тужените е заканата и присилбата, односно непостоењето на слободна волја за тоа, меѓутоа тужените со ништо не докажуваат ниту пак упатуваат на одредените постапки, од кои може да се заклучи тоа каква била причината односно основот

на пренесувањето на акциите од тужителите врз нив. Заради тоа, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија во овој случај, поради непостоењето на основот на обврзувањето на страната на тужителите, ништовни се и договорите за пренос на акциите односно индосаментите со кои тие акции се пренесени, од тужителите, врз тужените.

Поради тоа, согласно со одредбите од член 395 став 1 од Законот за процесната постапка, следуваеше ревизијата на тужените да се одбие како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.299/95 од 21.02.1996 година.

50. И за подарувањето, кога е во прашање недвижност, потребно е договорот да е во писмена форма и потписите на договорните страни да бидат заверени пред судот. Меѓутоа, кога договорот во целост е исполнет и недвижноста му е предадена во владение на даропримателот, исполнети се условите од член 73 од Законот за облигационите односи и за признавање правна важност на усмено склучениот договор за подарок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не постои погрешна примена на материјалното право ако се има предвид утврдената, во редовната постапка, фактичка состојба.

Имено, утврдено е дека тужениот Н.С. е татко на тужителот, кој што сега живее во Австралија, каде заминал на временна работа уште од 1971 година. Тужениот покрај тужителот има уште два сина А. и А. и ќерки П. и А. како и син Д. со сегашната сопруга М., со која живее во заедница од 1961 година. Кога тужениот ја соопштил својата намера а стапи во брак со сегашната сопруга тој ги известил децата од првиот свој брак (првата сопруга од која тужителот и другите наброени лица потекнуваат, починала) и тие за тоа не му правеле пречки. Тие деца во тоа време, освен тужителот, биле одделени од семејството и си живееле посебно. Тужениот на синовите А. и А. им остапил по една куќа и дел од нивите и тоа во сопственост, а тужителот останал да живее во заедница со него во сега спорната семејна станбена зграда. Иако и тужителот не му правел пречки на тужениот да стапи во брак со М. сепак му навестил дека не би сакал да има со неа некои проблеми во врска со имотот на тужениот, посебно ако тие во бракот родат деца. Кога М. забременила и кога тужениот го известил за тоа тужителот, меѓу нив дошло до

расправи во врска со имотот и притоа тужениот на тужителот му ја отстапил во сопственост половината од семејната станбена зграда а и дворното место-сега спорната зграда, за да и тужителот, како и останатите негови синови од поранешниот брак, биде обезбеден. Откако на тој начин е постапено, тужителот извршил преградување на семејната станбена зграда, на начин како што е опишано во пресудата на Општинскиот суд, така што всушност се добиле два реални дела. Со тоа се согласил и тужениот, со чија согласност е извршена и промена во катастарските книги, така што се води на двајцата по една идеална половина. И другите синови на тужениот добиените недвижности ги завеле на свое име. Сето ова се случувало некаде во 1960/61 година. После ваквиот договор, тужителот во дворното место изградил летна куќа, а својот дел од дворното место го оградил со телена ограда. Реалниот дел тужителот непречено од тужениот го користел до 1971 година кога заминал во Австралија. Пред да замине клучот од реалниот дел од куќата го оставил кај братот А., а на братот А. му дал овластување да може да ги користи неговите ниви. Во 1977 година го овластил сегашниот полномошник Д.Г. да може тој да располага со неговите ниви, на начин што ќе ги издава под закуп и тој тоа до денес го чини. Братот на тужителот на кој му бил даден клучот, во 1980 година без овластување на тужителот клучот го дал на тужениот кој што самовласно преградениот ѕид изграден од тужителот и другите обележја со кои подарената идеална половина ја претворил во реален дел, ги срушил, воспоставил состојба каква што постаоела пред да ги превземе тужителот дејствија со цел за одвојување на својот реален дел. Кога тужителот разбрал за ова, побарал од тужениот да ја воспостави поранешната состојба, но тој не се согласил. Тужителот поднел предлог за физичка делба заведен пред Општинскиот суд под Впп. бр.32/91 но постапката е прекината, за да се реши сега спорното прашање за сопственост на тужителот.

При така утврдена фактичка состојба, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го уважиле тужбеното барање на тужителот и утврдиле дека тој е сопственик на реалниот дел, опишан во изреката на пресудата на Општинскиот суд на недвижниот имот и го задолжиле тужениот тоа право да му го признае и да ја воспостави поранешната состојба, на начин кој исто така е опишан во изреката на таа пресуда. Навистина, судовите елаборираат со поимот распределба на имот, иако е неспорно дека тоа не е сторено во со закон пропишаната форма, меѓутоа очигледно е дека и тие во всушност прифаќаат дека тужениот на тужителот, како и на другите свои синови од првиот брак, им извршил подарување. И за

подарувањето, бидејќи е во прашање недвижност, потребно е договорот да е во писмена форма и потписите на договорните страни да бидат заверени пред судот, меѓутоа при состојба дека е утврдено двете договорни страни своите обврски во целост ги исполниле, т.е. тужениот ја исполни и својата обврска и имотот го подарил, а тужителот го примил, исполнети се условите од член 73 од ЗОО за признавање на правна важност и на усмениот склучен договор за подарок.

Ревизиските наводи, дека кога тужениот го отстапувал имотот на тужителот било договорено тужителот доживотно да го издржува тужениот, дека тужениот изградил помошни простории, а да тужителот не реагирал на тоа, како и околноста дека тужениот извршил темелна реконструкција на целиот објект, се однесуваат на фактичката состојба и не беа предмет на оценка, зошто согласно член 385 став 3 од ЗППРевизија не може да се изјави поради погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.761/93 од 2.11.1993 година.

51. Судот ќе ја одбие примената на договорената одредба содржана во типскиот договор (договор по пристапување) со која на оштетениот му се условува правото на надомест на штета и правото да поднесува тужба, со претходно обраќање до штетникот, бидејќи таа е во спротивност со правото да се бара судска заштита поради повреда на договорените обврски.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка не било спорно дека тужителот со тужениот склучиле договор на 21.07.1992 година со кој тужениот земал обврска одредено земјиште сопственост на тужителот посадено со пиперки, да го наводнува. Меѓу другото требало да се наводнува и парцелата сопственост на тужителот во место викано "Папра". Според проценката на тужителот, тужениот не ја исполнувал својата обврска во поглед на оваа парцела, со што му е причинета штета, поради намалениот принос на пиперот, па затоа против тужениот и поднел тужба, со барање штетата да му биде надоместена, а откако претходно со помош на вешто лице, врз основа на увидот извршен на лице место, на ден 3.09.1992 година се обезбедени докази за штетата и висината на штетата.

Неспорно било меѓу странките и тоа дека според член 1 од заедничките одредби на договорот, странките предвиделе дека ако поради неисполнување на обврската на РО настане штета и доколку за истата е виновна таа, водокорисникот ќе има право на надоместок доколку штетата писмено ја пријави на РО во рок од 5 дена, а РО е должна во рок од 5 дена од пријавувањето на штетата да испрати свои претставници на лице место за да ја утврдат штетата, па доколку помеѓу странките не дојде до спогодба по однос на постоење на штетата или за висина на истата, секоја од нив има право во рок од наредните пет дена да бара проценка од страна на стручна општинска комисија, а дури откако ќе се произнесе таа комисија недоволната странка има право да се обрати до надлежниот суд за да конечно спорот се разреши. Утврдено е дека тужителот не постапил според овие одредби.

При така утврдена фактичка состојба, пониските судови го одбиле тужбеното барање на тужителот, тужениот да му ја надомести штетата, со единствено образложение дека тој не постапил според погоре цитираните одредби од договорот, а доколку би постапил и да има штета, можеби таа би била во помал износ, бидејќи тужениот би можел да интервенира.

Тужителот во жалбата изјаена против пресудата на Општинскиот суд, покрај останатото, укажал дека утврдената околност дека тој не постапил според договорот да не произлегува од изведените докази, туку дека само се заснива врз основа на одговорот на тужбата и дека доказите не се ценети, но Окружниот суд на ваквиот жалбен навод не оговорил, со што според оценката на Врховниот суд на Република Македонија, сторил суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 375 од ЗПП, бидејќи поради овој пропуст неговата пресуда има таков недостаток поради кој не може да се испита, што пак претставува суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 13 од ЗПП.

Од горните причини, потребно беше да се укине пресудата на Окружниот суд, но како и Општинскиот суд не дал оценка на исказите на сведоците и тој сторил иста таква повреда, па затоа следуваше и неговата пресуда да се укине.

При повторното судење, ќе треба да се одстранат споменатите суштествени повреди на одредбите од процесната постапка, а тоа значи да се даде оценка на изведените докази, а при примената на материјалното право да се има предвид дека во случајот се работи за типски договор, а договорните обврски, погоре цитирани, со кои тужителот се исклучува од правото да поднесе тужба, ако претходно не се обрати до тужениот, се во спротивност со општите начела за правото да се бара судска заштита при повреда на договорените обврски,

посебно ако се има предвид член 2 од договорените обврски на тужениот, според кои доколку тужениот не ја изврши својата обврска за наводнување по своја вина, поради тоа настане штета на водокорисникот, е должен да му ја надомести. Значи ќе треба да се утврдува дали на тужителот му е причинета штета и дали тужениот е за тоа виновен, како и висината на истата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.201/94 од 10.06.1994 година.

52. Договор за заем на пари на тужителот наменети за постигнување на недозволен цели-играње на комар, како натурална облигација, не ужива право на заштита.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Ревизијата е неоснована.

Неосновани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Во овој спор, судовите утврдиле дека: тужениот е сопственик на патничко моторно возило, кое на критичниот ден го управувал неговиот син. На ден 4.04.1994 година, синот на тужениот Т. бил во друштво со тужителот. Тој бил договорен со лицето М. да играат комар. Во играта ги изгубил сите свои пари, но продолжил и понатаму да игра, бидејќи на тоа го поттикнувал тужителот за цело време и заради тоа му позајмил свои средства во износ од 5.000 ДМ. Тој не можел да му ги врати парите на тужителот, па затоа му го отстапил во владение патничкото возило на неговиот татко. Откако разбрал тужениот за тоа, повел судски спор за враќање на возилото со издавање на временна мерка за обезбедување на возилото. По инсистирање на тужителот, тужениот на ден 30.04.1994 година, му дал на тужителот 3.000 ДМ, си го зел возилото и составил изјава во која се потврдува дека тужителот тој ден примил од тужениот 3.000 ДМ, како отплата на долг од неговиот син, и дека на тужителот му останува да побарува уште 2.000 ДМ.

Врз основа на вака утврдена фактичка состојба, Врховниот суд на Република Македонија, смета дека основани се причините и на двата суда дека врз основа на изјавата што ја потпишал тужениот, за тужителот не произлегува право тој да може од тужениот да побарува уште 2.000 ДМ, за да си ги намира во целост своите 5.000 ДМ, кои што му ги дал при играњето комар, на синот на тужениот. Во случајов, се

работи за натурална облигација која не ужива заштита. Согласно член 51 од Законот за облигационите односи, секоја договорна обврска треба да има дозволен основ. Согласно член 52 од истиот закон, е предвидено дека ако основот не постои, или е недозволен, договорот е ништовен.

Според тоа, позајмените пари на тужителот во случајов биле наменети за постигнување на недозволен цели-играње на комар. Имејќи го тоа предвид, тужителот бил несовесен при склучувањето на вакво правно дело, па затоа согласно член 104 став 2 и 3 од ЗОО, како несовесна страна, нема право да му се врати она што и го дал на другата страна.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.720/95 од 9.05.1996 година.

53. Давањето на заем во странска валута е дозволена правна работа, па со пресуда заемопримачот може да биде задолжен да го врати заемот во странска валута, а доколку во извршната постапка не се пронајде кај должникот таа странска валута, тогаш извршувањето ќе се спроведе во домашни пари според курсот што важи на денот на присилното извршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови погрешно ја примениле одредбата од член 395 од ЗОО бидејќи истата не се однесува за заем. Во конкретниов случај треба да се примени член 557 од Законот за облигационите односи, според кој со договорот за заем се обврзува заемодавецот да му предаде на заемопримачот определен износ пари или определено количество други заменливи прдмети, а заемопримачот се обврзува да му го врати по извесно време истиот износ пари односно истото количество предмети од ист вид и квалитет. Овој суд е на стојалиште дека давањето заем на девизи е дозволена работа, па тужениот како заемопримач е должен да му го врати истиот износ пари -германски марки, бидејќи тоа не е забрането правно дело. Доколку во извршната постапка не се пронајдат девизи кај тужениот, тогаш може да се исплати во домашна валута противредност на денот на извршувањето.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.463/93 од 16.09.1993 година.

53-А. Одредбата дека стапката на договорената камата помеѓу поединци не може да биде поголема од каматната стапка која во местото на исполнувањето на обврската се плаќа на штедни влогови по видување, е когентна и судот нема да даде заштита на повисоката стапка на договорената камата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд на основа спроведената постапка и изведените докази неспорно утврди дека тужителот на 7.12.1994 година му дал на тужениот заем 3.000 германски марки со обврска овој да му ги врати во рок од 2 година, со камата од 10% за секој месец. За тоа странките составиле и писмен договор. Тужениот договорената камата ја платил само за два месеци од 7.02.1995 година, а оттогаш престанал да ја плаќа покрај предупредувањата од тужителот.

Од вака утврдената фактичка состојба со сигурност произлегува дека во случајот се работи за договор за заем склучен помеѓу физички лица. Согласно член 399 став 1 од Законот за облигационите односи, кој се применува како републички, согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, стапката на договорената камата помеѓу поединци не може да биде поголема од каматната стапка која во местото на исполнувањето на обврската се плаќа на штедните влогиви по видување.

Од изнесенто јасно се гледа дека првостепениот суд не ја имал во вид цитираната законска одредба кога на тужителот му досудил камата од 10% колку барал. Се работи за когентна норма што ги обврзува странките во овој договорен однос и тие не можеле да договорат повисока камата во случајот за позајмените пари, отколку што цитираната законска одредба тоа го дозволувала.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.31/96 од 19.09.1996 година.

54. Ништовен е договорот со кој општественото претпријатие презело обврска за определена сума на пари да му го пренесе на друго лице правото на сопствениот врз градежен објект во вредност поголема од 50.000 ДМ, без оглед на тоа дали договорот е именуван како договор за продажба или поинаку, односно и без оглед на тоа дали е прикриен под форма на некој друг договор, како на пример - договор за заем.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Странките, на ден 9.06.1995 година склучиле договор за позајмица, по кој договор тужителот-физичко лице, му дал на заем на тужениот-општествено правно лице, 152.000 германски марки со рок на враќање до 9.07.1995 година, така што, доколку во тој рок тужениот не го врати заемот, презел обврска како противредност на заемот, на тужителот да му отстапи во сопственост и владение и тоа: куќа-магазин со помошни простории со површина од 600 метра квадратни и двор во површина од 1400 метра квадратни, идентификувани со податоци наведени во истиот договор. Исто така, работничкиот совет на тужениот на својата седница од 9.06.1995 година донел одлука за укнижување на заложно право на недвижен имот, со која одлука, поради обезбедување на побарувањето на тужителот за добиениот краткорочен кредит по наведениот договор, се одобрува хипотека-укнижување на заложно право на цитираниот недвижен имот. Инаку, тужениот не успеал до одредениот рок во договорот да го врати заемот.

Врз основа на оваа фактичка состојба, првостепениот суд, поаѓајќи и од тоа што полномошникот на тужениот го признал тужбеното барање, го уважил тужбеното барање на тужителот и го задолжил тужениот на тужителот да му го признае правото на сопственост и владение на предметната недвижност во рок од 15 дена од приемот на препис на пресудата а под страв на присилно исполнење.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, со донесувањето на оваа пресуда сторена е суштествена повреда на одредбите од член 354 став 2 точка 5 во врска со член 3 став 3 точка 1 од Законот за процесната постапка (натаму:ЗПП). Имено, со член 354 став 2 точка 5 од ЗПП е пропишано дека суштествена повреда на одредбите од процесната постапка секогаш постои, ако спротивно на одредбите на тој закон, судот ја за сновал својата пресуда врз недозволени располагања на странките (член 3 став 3). Согласно пак со одредбите од член 3 став 3 од ЗПП, судот нема да ги уважи располагањата на странките, кои се во спротивност со присилните потписи за располагање со општествени средства. Во овој случај несомнено е дека судот дозволил располагање на странките кои се во спротивност со прописите за располагање со општествени средства. Имено, со член 111 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал ("Службен весник на РМ" бр.38/93), со денот на влегувањето во сила на тој закон, додека не се отпочне со реализација на избраниот начин на трансформација, претпријатијата не можат да продаваат градежни објекти и други основни средства со вредност поголема од 50.000 ДМ. без согласност

на Агенцијата за трансформацијата на претпријатијата со општествен капитал. Согласноста Агенцијата ја дава во рок од 30 дена од денот на добивањето на барањето на претпријатието. Средствата остварени со продажба според одредбите од тој член, се уплатуваат во Агенцијата. Несомнено е дека во овој случај туженото претпријатие извршило продажба на градежни објекти со вредност која е поголема од 50.000 ДМ, и со тоа ја прекршило забраната предвидена со член 111 од цитираниот Закон. Според тоа првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога го уважил таквото располагање на туженото претпријатие и ја донел побиваната пресуда. Всушност, во случајов очигледно е дека со договор за позајмица се прикрива договор за купопродажба, бидејќи за определен паричен износ се пренесува сопственост на одредена недвижност што е типична спогодба за склучување на договор за продажба, а не се работи за договор за заем. Кај договорот за заем, согласно член 557 од Законот за облигационите односи (натаму:ЗОО), заемопримачот се обврзува да му го врати по извесно време примениот износ на пари на заем на заемодавачот. Во овој случај туженото претпријатие не се обврзува да го врати примениот заем, туку се обврзува да му пренесе на тужителот во сопственост определен градежен објект, што очигледно е суштествена состојка на договор за продажба од член 354 од ЗОО. Тоа што во договорот склучен меѓу странките, се наведува дека пренесот на сопственоста на предметната недвижност ќе се изврши доколку туженото претпријатие, како заемопримач, не успее да го врати заемот во договорениот рок, не менува ништо суштествено во карактерот на овој договор, со кој очигледно се крши забраната предвидена со член 111 од цитираниот Закон за трансформација на претпријатијата со општествен капитал. Од горните причини, согласно со цитираните законски прописи и одредбата од член 395 став 1 од ЗПП, следуваеше да се уважи барањето за заштита на законитоста и побиваната пресуда да се преиначи така што ќе се одбие тужбеното барање на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.7/96 од 11.04.1996 година.

55. Кога купувачот е должен да му ја врати на продавачот купената недвижност поради ништовност на договорот, продавачот е должен да му исплати на купувачот износ во висина на пазарната цена на недвижноста во време на донесувањето на пресудата, заради остварување на начелото на еднаква вредност на давањата на странката во двостраните договори.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази меѓу другото првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил, дека во 1968 година на основа на договор за подарок склучен помеѓу тужителката и сега нејзиниот покоен татко, таа се стекнала со сопственост на спорната парцела. Во 1975 година тој дел од парцелата во катастарската евиденција е заведен како посебна катастарска парцела на име на тужителката. Парцелата целосно е национализирана уште во 1959 година но и покрај тоа што на странките им била позната оваа околност и околноста да таа како национализирана е вон промет, тие или поточно помеѓу тужителката како продавач и второтужениот како купувач на 15.07.1972 година бил склучен договор за купопродажба и реализиран меѓу нив. Парцелата до денес ја користи првотужениот во име на второтужениот бидејќи второтужениот се наоѓа во странство, на лице место таа претставува празен простор во дел засаден со градинарски култури а дел како пат.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија основани се наводите во ревизијата дека поради погрешна примена на материјалното право, нецелосно е утврдена фактичка состојба.

Во ревизијата меѓу другото ревидентот укажува дека тужителката за спорната парцела во време на спроведената купопродажба примила висок износ што тогаш изнесувал преку 50.000 ДМ а сега целта на тужителката е да плати многу помалку со што би се осиромашиле тужените при евентуално барање да се врати примената сума. Овие наводи од ревизијата на тужените укажуваат на нецелосно утврдена фактичка состојба како резултат на погрешна примена на одредбата од член 104 став 1 од Законот за облигационите односи, кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ се применува како важечки пропис. Според оваа законска одредба во случај на ништовност на договорот, секоја договорна страна е должна да и го врати на другата страна сето она што го примила по основ на таквиот договор, а ако тоа не е можно, или ако природата на она што е исполнето му се спротивставува на враќањето, ќе се даде соодветен надомест во пари, според цените во време на донесувањето на судската одлука, доколку законот не определува нешто друго. Кога веќе пониските судови при утврдената фактичка состојба, согласно член 103 од Законот за облигационите односи, прифаќаат дека цитираниот договор е ништовен и дека двете страни биле несовесни - зошто знаеле дека спорната парцела не е во промет, во смисла на укажувањата на овој суд со решението Рев.бр.1038/92 од 12.01.1993 година, биле должни да ги поучат странките или поточно тужените

за усмерување со барање на враќање на она што дале за спорната парцела на тужителката, па во рамките на тоа да се утврди и колку тоа изнесува, за да потоа може и со примена на одредбата од член 104 став 1 од цитираниот закон да се одлучи во предметот.

Од изнесените причини следуваше овој суд согласно одредбата од член 395 став 2 од ЗПП, да донесе решение како во изреката.

При повторното судење, првостепениот суд имајќи го предвид понапред изнесеното, ќе ги усмери тужените во смисла на поднесување на барање за враќање на она што дале за спорната парцела на тужителката па со изведување на дополнителни докази, по потреба и вештачење, ќе се утврди пазарната цена на земјиштето кое тужителката како продавач е должен да ја врати односно плати на второтужениот како купувач и тоа утврдена во време на донесувањето на пресудата од тој суд, на што упатува и одредбата од член 104 став 1 од Законот за облигационите односи. На ваков начин во случајов ќе се оствари начелото на еднаква вредност на давањето на странките во двостраните договори од член 15 од ЗОО, што подразбира и еднаквост односно еднаква вредност при враќање на она што странките дале, а во случај кога се утврди дека договорот е ништовен, а тие се несовесни.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.98/94 од 1.03.1994 година.

55-А. По укинувањето на член 99 од Законот за станбените односи-пречистен текст, корисниците на стан во семејна станбена зграда се со статус на закупувачи на стан, па на нив под услови од законот може да им се откаже договорот за користење на станот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Во редовната постапка во спорот утврдено е дека сега тужените, како наследници на сега покојната носителка на станарско право на стан во семејна станбена зграда, останале да живеат во станот како корисници на станот и сега тужителката со правна работа-договор за подарок од своите претци, се стекнале со право на сопственост на зградата односно станот, и дека во вонпроцесна постапка меѓу неа и сега тужените во 1992 година била постигната спогодба за висина на станарината.

Спорно е дали тужителката основано бара откажување на договор за користење на стан, односно иселување на тужените од

станот и предавање на тужителката. Пониските судови го уважиле тужбеното барање, а со нивниот став се сложил и ревизискиот суд.

По наоѓање на ревизискиот суд пониските судови правилно го примениле материјалното право. Тие судови правилно зазеле стојалиште дека по укинувањето на член 99 од Законот за станбените однос-пречистен текст ("Службен весник на СРМ" бр.48/88), со одлука на Уставниот суд на РМ У.бр.209/93 од 13.07.1994 година објавена во "Службен весник на РМ" бр.39/94, тужените го изгубиле својството на носители на станарско право односно корисници на станот па во согласност со член 78 и 81 од споменатиот закон павилно го примениле материјалното право кога го уважиле тужбеното барање за откажување на договорот за користење на стан, ослободување на станот од луѓе и предмети и предавање на истиот на тужителката. По донесувањето на споменатата одлука на Уставниот суд на Република Македонија, дотогашните корисници на стан во семејна станбена зграда престануваат да ги имаат правата и обврските на носител на станарското право, а дотогашниот сопственик на семејната станбена зграда престанува да ги има правата на давател на стан на користење. Ова понатаму подразбира дека нивниот меѓусебен договор за користење на станот има важност на договор за закуп на станот, кој пак согласно член 78 и 81 од Законот за станбени односи -пречистен текст, може да биде откажан и со тоа да се бара иселување од станот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија, Рев.бр.280/96 од 5.11.1996 година.

56. Кога договорот за дело е склучен со правниот претходник на тужените поради неговите лични способности, а тој пред исполнувањето на договорните обврски почине, престануваат неговите обврски од договорот, па неговите наследници не се во обврска да го исполнат тој договор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази во текот на редовната постапка се утврдило дека таткото на тужените и тужителот се договориле да тој му изработи одредени предмети во дебарски стил. Порачката од страна на тужителот била извршена на 10.03.1987 година, а како аконтација за тоа да работата биде завршена тужителот му дал одредени парични износи на таткото на тужените, прецизно наведени во признаниците, приложени кон списите уредно и неспорно потпишани од двете

договорни странки. Таткото на тужените починал во меѓувреме, предметот на договорот не го довршил а тужените ги вратиле на тужителот износите претходно дадени како аконтација за изработка на предметот.

Спорно правно прашање во овој случај останало дали правните следбеници на должникот се во обврска да платат и камата за користење на аконтационите износи за неизвршеното дело.

Согласно член 359 од ЗОО, е предвидено дека со смртта на должникот или доверителот обврската престанува само ако настанала со оглед на личните особини на некоја од договорните странки или личните способности на должникот. Од утврденото во редовната постапка произлегува дека договорот за дело е склучен со правниот претходник на тужените, токму поради неговите лични особини-умеењето и способноста да прави одредени мебелски предмети во дебарски стил, поради што во однос на неговите наследници во смисла на цитираниот член, престанува обврската кон тужителот, па со оглед на тоа во смисла на член 277 став 1 од Законот за облигационите односи тие не се во обврска за плаќање камата на сумата која ја вратиле на тужителот на име цена за неизвршен договор за дело.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.249/90 од 15.05.1990 година.

57. Без оглед на тоа каков е називот на договорот, судот е овластен врз основа на содржината на договорот да утврди за каков именуван договор се работи, и врз основа на тоа да ги проценува правата и обврските на договорните страни, односно овластувањата што произлегуваат за страните од тој договор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Имено, и првостепениот и второстепениот суд, поподробно анализирајќи ја содржината на приложените договори за цесија кон предлогот за извршување, правилно наоѓаат дека во случајов не се работи за договор за цесија туку се работи за договор за застапување- полномошно, па заради тоа и тужителот нема активна легитимација како трето лице на кое му е пренесено правото- побарувањето спрема тужениот како должник, да бара во свое име и за своја сметка да му биде исплатен долгот кој доверителот од договорот за цесија го има како побарување спрема тужените. Во

таа смисла Врховниот суд на Република Македонија го прифаќа заклучокот на второстепениот суд, дека предметниот договор е договор за застапништво и врз основа на тој договор тужителот можел како застапник да поднесе тужба во име на физичките лица кои имаат штеден влог во тужената банка, но не и тужба во свое име како активно легитимирана странка со тоа што побарувањето да го реализира за себе.

Во таа смисла без секакво значење се елаборирањата на тужителот во ревизијата кои се однесуваат на анализирање на одредбите од член 444 и 445 од Законот за облигационите односи, бидејќи правилно второстепениот суд својата одлука ја заснова само на одредбите од член 436 од Законот за облигационите односи, наоѓајќи дека во случајов не се исполнети условите за постоење на отстапување на побарувањето со договор (цесија), кој институт е регулиран со одредбите од член 436 и натамошните од тој Закон.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.619/94 од 23.04.1995 година.

58. Кога органот на тужената општина врз основа на извршното решение го сруши бесправно изградениот ѕид, а притоа ги оштети и другите бесправно изградени објекти потпрени на тој ѕид, тужената општина не е во обврска да ја надомести причинетата штета.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка пониските судови примиле за утврдено дека тужителите се браќа и истите имаат свои куќи со дворно места. Со решение од 5.11.1987 година донесено од градежната инспекција при општината на тужителот Р. му било наложено да изврши усогласување и уривање на оградата од сите страни на дворното место. Исто тоа му било наложено и на тужителот Е. со решение од 5.11.1987 година донесено од истата инспекција. Со оглед на тоа што тужителите не ги извршиле наредбите од цитираните решенија во определениот рок, било извршено присилно извршување со механизација на ден 18.11.1987 година. Градежните објекти за кои тужителите бараат надомест на штета биле простории направени од тврд материјал на дворните места на странките и истите биле во продолжение на оградите на дворните места, а биле изградени така што се потпирале на оградата на дворното место, па со рушење на оградата самите делови паднале.

Тужителите за градење на овие објекти - помошни простории од тврд материјал во дворните места, немале потребна градежно-техничка документација туку ги изградиле како дивоградба.

Врз основа на вака утврдена фактичка состојба, по наоѓање на Врховниот суд на Македонија, правилно пониските судови го примениле материјалното право кога го одбиле како неосновно тужбеното барање за надомест на штета на тужителите. Ова од причина што од утврденото во текот на редовната постапка, несомнено произлегува дека тужителите не постапиле по наредбите од правосилните решенија на градежната инспекција во смисла на тоа да извршат усогласување, односно уривање на оградата од сите страни на дворното место, поради што и се пристапило кон присилно уривање на ѕидовите. При уривањето неспорно е дека дошло и до делумно уривање на помошните објекти кои биле слепени со оградите, односно се потпирале од едната страна на оградниот ѕид на дворните места, меѓутоа, само како последица од делумното уривање на потпороен ѕид, а не намерно рушење на истите.

При ваквата состојба и овој суд наоѓа дека во случајов нема услови за примена на член 154 од Законот за облигационите односи за исплата на штетата на тужителите, со оглед на тоа што за ваквата штета не постои вина кај тужената општина. Таа имала правосилни решенија за рушење на оградниот ѕид и постапила во рамките на овластувањата од истите. Околноста дека тужителите го користеле ѕидот за потпирање на помошните станбени простории, не им дава право да бараат надомест на штета, со оглед дека тие самите превзеле ризик со тоа што бесправно изградиле слепени објекти на ѕидовите. Од овие причини, неосновани се и наводите од ревизијата во однос на тоа дека органите постапувале незаконито и вон извршните решенија.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.401/90 од 14.06.1990 година.

59. Претпријатието за водовод оговара за штетата што е причинета на возило што се движело по патот по кој течела вода од напукнати цевки од водоводната мрежа, доколку благовремено не презело мерки за отстранување на опасноста од штета.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се наводите од ревизијата и за погрешна примена на материјалното право ако се има предвид и утврдената фактичка состојба.

Од изведените докази ценети во смисла на член 8 од ЗПП, првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил меѓу другото дека тужителите како брачни другари секојдневно патувале од с.П каде што живееле во О. каде што работеле, со сопствено моторно возило. Утрото на 25.12.1989 година како и секогаш со моторното возило одеа во правец од с.П спрема О. , времето било суво и ладно, без врнежи на тој и претходните денови, така да коловозот бил сув. Доаѓајќи во непосредна близина до хидробиолошкиот завод , тужителите неочекувано наишле на замрзнат коловоз поради што тужителот Т. изгубил контрола врз возилото и со истото се превртело во блиската нива покрај патот поради што тој и тужителката Љ. добиле тешки телесни повреди, а и биле материјално оштетени со оштетување на возилото и други предмети. Основана и единствена причина за случување на оваа сообраќајна незгода била исклучително сложената сообраќајна ситуација која што возачот на моторното возило - тужителот Т. не можел да ја претпостави ниту пак да ја уочи возејќи го возилото. Претходните денови водоводните цевки што поминувале во непосредна близина на критичното место, а како основни средства на првотужениот, напукнале поради што водата од нив се сливала покрај патот и во дел преку коловозната лента, па од ниските температури преку ноќта дошло до замрзнување на коловозот. Неспорно е утврдено дека од тешките телесни повреди тужителите имале последици, дека се лечеле во болница , дека претрпеле страв и физичка болка од појак интензитет, и дека им е нанесена материјална и нематеријална штета. Спорно во предметот останало - дали само првотужениот или дали тој и останатите тужени или дали само тие или некој од нив, е виновен за штетата на тужителите . Утврдено е дека за испуканите цевки од водовната мрежа првотужениот телефонски бил известен скоро два дена порано од денот кога се случила незгодата, со посочување дека поради излиената вода на патот може да настанат и последици и дека дури по два дена од известувањето, првотужениот го отстранил дефектот врз цевките, но откако веќе настанала незгодата а, со тоа и штетата на тужителите.

При изнесената фактичка состојба, по наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, пониските судови со првостепената и побиената пресуда правилно го примениле материјалното право. Според одредбата од член 154 од Законот за облигационите односи - тој што ќе му причини штета на друг должен е да ја надомести, доколку не ќе докаже дека штетата настанала без негова вина. Во конкретниов случај, од изведените докази утврдено било причината

за незгодата а со тоа и штетата на тужителите била излиената вода од водоводните цевки на првотужениот, кој согласно член 5 од својот Статут донесен на 21.12.1989 година имал обврска за одржување на сопствените основни објекти, во кој пак неспорно е дека спаѓа и водоводната инсталација. Првотужениот навремено бил известен за излеаната вода, навремено не превзел мерки истата да се запре, ниту пак превзел мерки да ја извести второтужената Републичка СИЗ за патишта за излиената вода, за да таа евентуално превземе мерки за да се отстранат последиците од таа вода поради опасност од замрзнување, лизгање и слично. Според тоа, правилно пониските судови го одбиле тужбеното барање спрема второтужената Републичка СИЗ за патишта и спрема тужениот-претпријатие за комунално уредување-О. откако претходно утврдиле дека исклучива вина за незгодата а со тоа и за штетата, е на првотужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1258/93 од 3.02.1994 година.

60. Кога со промената на урбанистичкиот план на градот со пробивање нова улица покрај куќата на тужителот место постојната, функционалната и употребната вредност на куќата на тужителот не се намалува, а уште помалку се губи, нема основа за одговорност на тужената општина за надомест на штета.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази е установено дека со промената на урбанистичкиот план на град и со пробивање улица покрај куќата на тужителот место улицата "5 Ноември", куќата на тужителот не губи од својата функционалност, ниту поради промената на урбанистичкиот план истата треба да трпи било какви поправки или адаптации. Напротив, таква каква што е изградена и постои, куќата на тужителот е утврдено дека може да се користи со излез на двете улици и споменатата промена на урбанистичкиот план по однос на улиците, функционалната и употребна вредност на куќата (по кој основ е поставено тужбеното барање), не се намалува, а уште помалку се губи. Према тоа, штета за тужителот од овој вид е утврдено дека не постои, со оглед на кое не постои ни основ за надомест на таква штета.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.25/90 од
18.01.1990 година.

61. Организацијата за стопанисување на шумите нема право да бара надомест на штета од лице кое во сопствена шума бесправно пресекло дрва.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по предметот, во редовната постапка меѓу странките не било спорно дека на ден 11.11.1992 година, тужениот од чуварот на шумите, сведокот М. А. е затечен како со рачна пила и секира бесправно сече дрва од шума во потегот Лакавица -Стража, од делот 58 и при тоа е утврдена количината од 7,50 метри кубни дабово огревно дрво, чија вредност според ценовникот за штети на шумите е утврдена на 27.000,00 денари.

При таква фактичка состојба пониските судови го уважиле тужбеното барање на тужителот ПОС и го задолжиле тужениот штетата на тужителот да ја надомести, затоа што сечење е извршено во општествена шума и бесправно.

На приговорот на тужениот дека сечата ја вршел во сопствена шума и на неговиот предлог да се изврши идентификација на лице место за таа околност да се утврди, не е удоволено од страна судовите со образложение дека без оглед во чија сопственост е шумата, согласно член 37 од Законот за шумите, тужениот е должен штетата да ја надомести. Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија не се согласува со ваквото образложение за одбивање на приговорот и предлогот на тужениот, зошто смета дека според одредбите од Законот за шумите, штетата се надоместува ако некој бесправно сече дрво во општествена шума или шума во туѓа сопственост, но не и кога сопственикот бесправно сече шума која е негова сопственост. Во последниот случај тој може да одговара само за прекршок, а не и за штета, бидејќи за да се одговара за штета треба таква на некого да му е нанесена. Од овие причини, потребно беше ревизијата да се уважи, пресудите на пониските судови да се укинат и во повторната постапка да се утврди чија сопственост е шумата во која тужениот бесправно сечел дрва.

При повторното судење, доколку пониските судови и натаму застанат на стојалиште дека тужениот е должен штетата да ја надомести без оглед шумата во чија е сопственост, тогаш ќе треба да се испита дали се исполнети условите од член IX од Ценовникот, за намалување на штетата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.71/94 од 19.05.1994 година.

62. Претпријатието задолжено да остварува заштита на национален парк има активна легитимација за водење спор за надомест на штета причинета во националниот парк.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Материјалното право е правилно применето ако се има во предвид утврдената фактичка состојба. Имено, од изведените докази во текот на редовната постапка утврдено е дека тужените помеѓу себе склучиле договор за реконструкција на далновод во 1990 година што минувал преку еден дел на Национален парк "Галичица". Изведувачот на работите без согласност на тужителот и без претходно одобрение, отворил пат низ планината долг 3000 метри, со просечна ширина од 4 метри или површина од 12.000 метри квадратни. На овој простор бил уништен растителниот свет, засилени биле ерозивните процеси и воопшто бил изменет природниот изглед, за што со супер вештачење е утврдена штета од вкупно 540.963,00 денари. Од овој износ, дел од 354.563,00 денари се однесувал на потребни издатоци за изведување на градежно-технички работи, со цел да се спречат понатамошни ерозивни дејствија, односно штетни последици од тоа. Друг дел во износ од 186.400,00 денари потребен бил за преземање агротехнички работи. Бидејќи второтужениот работите ги изведувал надвор од договорот со првотужениот и без претходно обезбедено одобрение за таквите работи, пасивно е легитимиран во спорот. Поради таквите негови постапки одговарал и за стопански престап согласно Законот за изградба на инвестициони објекти.

На основа таквата фактичка состојба пониските судови го уважиле тужбеното барање во целот. При одлучувањето судовите тргнале од тоа што на основа вештачењето е утврдена штетата, а како таа е предизивкана од второтужениот, стои негова обврска да ја надомести, согласно одредбите од член 154, член 155 и член 185 од Законот за облигационите односи. Неговата обврска да ја надомести штетата е и самостојна и солидарна во смисла на одредбите од член 207 од Законот за облигационите односи.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека со ваквото одлучување пониските судови правилно го примениле материјалното право, а се согласува и со причините изнесени во пресудата. Притоа заради се што е изнесено, тужениот е должен да ја надомести штетата, а тужителот како овластено претпријатие за заштита на националниот парк согласно член 9 од Законот за заштита на националните паркови ("Службен весник на СРМ" бр.33/

80), има право да бара да ја надомести штетата што во овој случај е причинета.

Пресудата на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.153/95 од 23.01.1996 година.

63. При одлучувањето за побарувањето на надомест на штета на оштетено возило, штетата треба да се проценува не од аспект на оштетувањето на одделните делови на возилото, кои евентуално се заменети со нови, туку дали возилото поради оштетувањето па дури и со вградување на нови делови, наместо оштетените, има помала или поголема пазарна вредност. Според тоа, не може, имајќи го предвид горното, да се одбие амортизацијата на заменетите делови и со тоа да се намали надоместот за причинетата штета.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Спорно е во овој случај, дали при утврдување на висината на штетата сторена на возилото на тужителот, требало, да се одбие и амортизација за ново вградените делови како и вредноста на работната рака за извршените поправки, па пониските судови, заклучиле дека доколку не се одбие амортизација, во тој случај, со ново вградените делови, тужителот, би добил повеќе од она за што навистина е оштетен, па со одбивањето на амортизацијата, се воспоставува поранешната состојба.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, ваквата одлука и на двата суда е донесена со погрешна примена на материјалното право. Имено, согласно со одредбите од член 155 од ЗОО, штета е намалување на нечиј имот (обична штета), односно спречување на неговото зголемување (испуштена корист). Во овој случај, штета за тужителот би претставувала, намалувањето на вредноста на возилото, кое претставува единствен, но сложен предмет, и кое како целина се наоѓа во правен промет и како такво влегува во имотот на тужителот. Според тоа, дали со предметното оштетување, дошло до намалување на имотот на тужителот, треба да се цени не со оглед на поделните делови на возилото, кои евентуално се заменети со нови, туку, дали возилото поради оштетувањето, па дури и со вградувањето на нови делови, наместо оштетените, има помала или поголема, пазарна вредност.

И двата суда, не се занимавале посебно со ова прашање, туку со прифаќање на ставот на тужениот, без аргументација, вредноста

на ново вградените делови со одбивање на амортизацијата ја додаваат на вредност на возилото, без притоа да ценат, дали со тоа навистина е зголемена и пазарната вредност на возилото.

Меѓутоа, овој суд, со оглед на тоа што не се утврдени релевантните факти и покрај утврдената погрешна примена на материјалното право, не можеше нападнатата пресуда да ја преиначи со примена на член 395 став 1 од ЗПП, туку согласно со одредбата од член 395 став 2 од ЗПП, и двете пресуди ги укинува и предметот во тој дел го враќа на првостепениот суд на повторно судење.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1334/94 од 11.07.1995 година.

64. Ако по вина на лицето во работен однос кај приредувачот на игра на среќа или на неговиот полномошник, потврдата за уплата на учесникот во играта лото не е примена во определено време во трезорот на приредувачот на игра на среќа, учесникот во играта лото има право на надоместување на штетата во височина на изгубената добивка.

Околноста што приредувачот на игра на среќа во неговите правила како општи услови на договорот за ваков случај, ја исклучил својата одговорност за надомест на штетата, не произведува правно дејство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање повикувајќи се на одредбите од член 4 од Законот за игрите на среќа и за забавните игри на автомати, како и на одредбите од член 2, 18 и 19 од Правилата на Лото, на кои одредби се повикува и второстепениот суд одбивајќи ја жалбата на тужителите, како и на одредбата од член 39 точка 2 од Правилата на Лото, според која организацијата не сноси одговорност ако купоните не пристигнале навремено или воопшто не стигнале во организацијата поради пропусти на застапникот-овластеното лице за прием на уплатата.

По мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, ваквото правно стојалиште на првостепениот и на второстепениот суд не е правилно, така што и двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право. Имено, видно од списите по предметот, тужбата на тужителот е поднесена по основ на надоместување на причинета штета, па судовите требало да испитуваат факти и околности кои се од

значење за основаноста односно неоснованоста на таквото тужбено барање. Во случајов неспорно е, што произлегува и од одговорот на тужбата на полномошникот на тужената Лотарија, дека тикетот што го уплатиле тужителите не стигнал во трезорот на тужената поради пропуст на продавачката, која ги наплатувала тие тикети во просториите на тужената за уплата на тикети. Значи, во случајов судовите требало да испитуваат дали се исполнети условите за одговорност за причинета штета сторена во работен однос, кои се пропишани со одредбите од член 170 од Законот за облигационите односи. Имено, со одредбата од став 1 од тој член, пропишано е дека за штетата која работник во работата или во врска со работата ќе му ја причини на трето лице одговара организацијата на здружениот труд во која работникот работел во моментот на причинувањето на штетата, освен ако докаже дека работникот во дадените околности постапувал така како што требало.

По мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, учесникот во играта лото односно во друга игра на среќа, чија потврда за уплата не е примена во трезорот на приредувачот на игра на среќа, има право на надоместување на штетата во височина на изгубената добивка, како и надомест на другата штета што ја претрпел во врска со тоа, ако штетата е причинета со вина на лицето во работен однос кај приредувачот односно на полномошникот на приредувачот, кој не е во работен однос кај него, без оглед на степенот на вината. Во таков случај, учесникот во играта има право да поднесе барање за надоместување на причинетата штета, а не барање за извршување на договорот кој се склучува со уплата на тикетот. Во вакви случаи и исклучувањето на одговорноста на приредувачот на играта за надомест на штетата, во неговите правила како општи услови на договорот, нема правно дејство, доколку е сторено надвор од условите пропишани со член 265 од ЗОО.

Штетата за учесникот во играта во висина на добивката може да настане ако потврдата за уплата не стигне во трезорот на приредувачот на играта поради поведението на работникот кој е во работен однос кај приредувачот на играта, кој одговара за постапките на својот работник во смисла на одредбите од член 170 од Законот за облигационите односи. Евентуално одговорноста на приредувачот може да се исклучи врз основа на одредбите од член 265 став 1 и 2 од Законот за облигационите односи, но притоа таа одговорност не може со договорот однапред да се исклучи за намера или крајно невнимание, односно судот може, по барање од заинтересираната договорна страна да ја поништи и договорната одредба за исклучување на одговорност за обично невнимание, ако таквата спогодба произлегла од

монополската положба на должникот, или воопшто од нерамноправниот однос на договорните страни.

Благовременоста на приговорот на учесникот на играта на среќа и неговото влијание врз основаноста на барањето за надоместувањето на штетата, треба да се цени врз основа на одредбите од правилата на конкретната игра, во случајов, од Правилата на Лото, па во таа смисла да се оценува дали комисијата на тужената Лотарија, можела приговорот на тужителот да го уважи и доколку тој бил навремено поднесен. Имено, согласно член 4 од Правилата, учесник во лото е лице кое поседува потврда за уплатен износ за учество во лото, под услов, снимка на дел од ливчето на микро-филм или дел од ливчето навремено да е депониран во еден од трезорите на организацијата. Согласно член 39 став 2 од тие правила, организацијата не сноси одговорност ако купоните не пристигнале навремено или општо не стигнале во организацијата поради пропусти на застапникот-овластеното лице за прием на уплата.

Понатака, по мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, приредувачот на играта одговара и за надоместувае на штетата на учесникот кога ќе се оствари неизвесниот факт, а потврдата за уплатата не е примена во трезорот на приредувачот по вина на лицето кое не е во работен однос со приредувачот, туку за него врши работи според посебен договор. Имено, според истиот принцип, како и за својот работник во работен однос, приредувачот одговара и за својот полномошник кога сам го избрал.

Со оглед на горното, а имајќи предвид дека и првостепениот и второстепениот суд овој имотен спор не го решавале според одредбите на материјалното право кои се однесуваат на надоместување на причинетата штета, и двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право (член 356 од ЗПП). Меѓутоа, бидејќи поради погрешната примена на материјалното право, фактичката состојба е нецелосно утврдена, и поради тоа нема услови за преиначување на побиваната пресуда, согласно член 395 став 2 од ЗПП, Врховниот суд на Република Македонија во целост ги укина и првостепената и второстепената пресуда и предметот го враќа на повторно судење на првостепениот суд.

При повторното судење, првостепениот суд ќе ги има предвид укажувањата од ова решение, а посебно дали работникот на тужената при приемот на уплатата на тикетите и доставувањето на тие тикети до трезорот на тужената, во дадените околности постапувал онака како што требало односно дали одговорноста на тужената во правилата за лото е исклучена сообразно со одредбите

од член 265 став 1 од Законот за облигационите односи, како и за тоа дали согласно правилата за лото, навременоста на приговорот на тужителите како учесници во играта лото би имало некакво влијание врз одлуката на комисијата која ја ценела основаноста односно неоснованоста на приговорите на учесниците во таа игра.

По однос на висината на добивката што учесниците односно тужителите би ја добиле ако нивниот тикет бил правилно трезориран, треба да се оценува кој износ тужителите би го добиле како добивка, имајќи предвид дека со учеството и на нивниот тикет во вкупниот фонд на добивката со тој број на погодоци, бројот на учесниците што имале добивка би се зголемиле уште за еден.

По однос на тужбеното барање за надоместување на трошоците што тужителите ги направиле по извлекувањето на бројките, честејќи ги роднините и пријателите и купувајќи дарови, првостепениот суд треба да цени дали за тужената постои обврска таквите трошоци односно издатоци да ги надомести по основ надоместувањето на причинетата штета, дури и во случај тужителите да имаат право на надоместување на причинетата штета за неисплатената добивка поради пропустот на работникот односно полномошникот на тужената Лотарија.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.11/93 од 11.05.1993 година.

64-А. Република Македонија е пасивно летигимизирана во спорот за надоместување на штета што ја претрпело лице во време на служење на воениот рок во ЈНА, кое како државјанин на РМ бил испратен на служење на тој воен рок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази пониските судови утврдиле дека тужителот служел воен рок во поранешната ЈНА во градот Б. При служењето на воениот рок тој претрпел тешки телесни повреди и бил огласен за 100% инвалид поради здобиени повреди. Основниот суд во Б. донел пресуда со која ја задолжил Државата СФРЈ да му надомести материјална и нематеријална штета, како и да му исплаќа парична рента сметано од 30 јуни 1989 година наваму па во иднина во износ од по 1.500.000 тогашни динари. По осамостојувањето на Република Македонија плаќањето на рентата престанало. Тужителот се стекнал со својство на мирновремен воен инвалид и

со право на примање на лична месечна инвалиднина. Како неспособен за работа тужителот живее со своето семејство, во кое покрај брачната другарка има и две малолетни деца, без сопствен недвижен имот и без можност, поради инвалидитетот, да остварува со труд соодветни приходи.

При изнесента состојба, по наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, со побиваната и првостепената пресуда, пониските судови не сториле суштествени повреди на одредбите од ЗПП и правилно го примениле материјалното право.

Во редовната постапка, а и сега во ревизијата, тужената Република Македонија преку својот полномошник истакнува дека таа не е пасивно легитимирана во спорот, бидејќи не е правен следбеник на поранешната СФРЈ или поточно ниту Министерството за одбрана ниту Армијата на РМ - не се правни следбеници на поранешната ЈНА, туку правен следбеник на ЈНА е сега ЈА на сегашната СРЈ, па со неуважување на приговорот за непостоење на пасивна легитимација на страна на тужената, била сторена суштествена повреда на одредбите на ЗПП, а со тоа и погрешно било применето материјалното право.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, овие наводи од ревизијата не се основани. Од уставно-правниот континуитет на Македонската држава како суверена Република во Федеративна Југославија, прокламиран во преамбулата на Уставот на Република Македонија, произлегува дека Република Македонија не може да избегне определени обврски оставени од поранешна СФРЈ, како држава во чиј состав постоеше Македонија како Република, а кои по својата природа и содржина опфаќаат права и интереси на граѓаните, посебно граѓаните кои се државјани на Република Македонија.

Во случајов неспорно е дека тужителот е државјанин на Република Македонија, а во време кога бил упатен да служи воен рок односно воена обврска, упатувањето е сторено од надлежниот орган кој постоел на територијата на Република Македонија, па при состојба да поранешната ЈНА својата функција на одбрана ја вршеше и на територијата на Македонија како Република во поранешниот состав на СФРЈ, по наоѓање на овој суд, не се основани наводите од ревизијата за непостоење на пасивна легитимација на страна на тужената во однос на нејзината обврска да му надомести штета на тужениот со зголемување на месечната рента поради променети околности. Правото на рента на тужителот према поранешната СФРЈ како тужена со понапред цитираната пресуда е воспоставено, обврската на поранешната СФРЈ со истата пресуда е воспоставена за плаќање на рента на тужителот, така што барањето

на тужителот тужената да продолжи со плаќање на рента е и логично со оглед на тоа што тужителот како државјанин на тужената и порано, и сега, бил испратен на служење на воениот рок односно воена обврска, на која според законот е обврзан, така што и правилен е заклучокот на пониските судови, во побиваната и првостепената пресуда, дека тужената е во обврска да му ја плаќа рентата на тужителот во висина која не била оспорена. Таквото барање на тужителот, како што правилно сметаат пониските судови, е во согласност со одредбата од член 196 од Законот за облигационите односи, кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ, се применува како републички пропис, а според која одредба судот може на барање на оштетниот за иднина да ја зголеми рентата, а може на барање на штетникот да ја намали или укине, ако значително се променат околностите што судот ги имал предвид при донесување на поранешните одлуки. И најпосле, тужената е пасивно легитимирана во случајов по одредбата од член 4 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија каде што е речено дека- Република Македонија како рамноправен правен наследник на СФРЈ со другите републики превзема права и обврски настанати од создавањето на СФРЈ, а факт е дека СФРЈ како држава беше составена од повеќе републики, како и тужената, со своја државност.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.698/93 од 2.11.1993 година.

65. Стакленото шише наполнето со газирана миниерална вода претставува опасен предмет, затоа што се наоѓа под притисок и може да експлодира. Ако при експлозијата се направи штета, се одговара врз принципот на објективна одговорност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка пониските судови утврдиле дека шишето со минерална вода е произведено од правниот претходник на второтужениот, а го имал првотужениот, и истото експлодирало во моментот кога тужителот како работник на првотужениот за време на појадок се обидел да го употреби.

При ваква состојба Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека правилно пониските судови нашле дека во случајов тужените се одговорни за штетата и солидарно ги задолжил истите да ја надоместат на тужителот врз принципот на објективната

одговорност, што е во согласност со одредбите од член 173, 174 и 200 од Законот за облигационите односи.

Неосновани се наводите во ревизијата да во случајов треба да се одговара за штетата врз принципот на претпоставена вина. Ноторно е познато дека минерланата вода преработена и складирана во шише, како што е тоа во конкретниов случај, се наоѓа во состојба на притисок, односно кога се најде во слободна состојба при отварање ослободува гасови, што доведува до заклучок дека самото шише од стакло наполнето со таква вода е во состојба на напон, внатрешен притисок што е секогаш во состојба на опасност од експлозија, па како таков претставува опасен предмет.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.418/90 од 7.06.1990 година.

66. Висината на штетата во смисла на член 189 став 2 од Законот за облигационите односи се определува според цените во време на донесувањето на судската одлука, освен во случај кога законот наредува нешто друго.

Ако некој стори штета со ловење на риба за време забрана на риболов, висината на штетата се утврдува според цените од ценовникот за надоместот на штета на рибниот фонд на подрачјето на општината, кој е донесен согласно одредбата од член 46 став 2 од Законот за рибарство ("Службен весник на СРМ" бр.31/84), според кој висината на надоместокот на штетата се утврдува согласно ценовник што го донесува организацијата на здружен труд која стопанисува со рибниот фонд во рибното подрачје, односно организацијата на спортски риболов, по претходна согласност од собранието на општината. Во ваков случај определувањето на висината на штетата се смета како случај од член 189 став 2 од Законот за облигационите односи-кога законот наредува нешто друго.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови правилно го примениле материјалното право кога тужбеното барање на тужителот го уважиле во целост и го задолжиле тужениот со износ од 11.040,00 динари на име надомест на штета со соодветна камата.

И по оцена на Врховниот суд на Македонија, пониските судови правилно заклучуваат дека тужениот е виновен за причинетата штета,

бидејќи е неспорно дека истиот ја предизивкал штетата на начин што вршел риболов во време на ловостој и постоење на забрана, од кои причини, во смисла на член 154 од Законот за облигациони односи, е должен да му го надомести на тужителот бараниот износ на име надомест на штета.

Со оглед на неспорно утврдената вина на тужениот за настанување на штетата, овој суд наоѓа дека во конкретниов случај сосема правилно е определена и висината на истата, кога се имаат предвид показателите од ценовникот за надомест на штетата на рибниот фонд на подрачјето на општината, како меродавни показатели. Ова од причина што согласно член 46 став 2 од Законот за рибарство ("Службен весник на СРМ" бр.31/84), висината на надоместот се утврдува врз основа на ценовник што го донесува организацијата на здружен труд која стопанисува со рибниот фонд во риболовното подрачје, односно организацијата на спортските риболовци по претходна согласност на собранието на општината.

Според споменатиот ценовник, одредените надоместоци за рибите по 45 динари од парче се зголемени за 100% бидејќи се работи за ловостој и постоење на забрана, а исто така и надоместот за приборот и алатот што е употребен во бесправниот риболов и тоа две рибарски мрежи, за секоја по 1500 динари, е зголемен за 100%, па сето вкупно пресметано го дава износот од 11.040,00 динари на име надомест на штетата, со кој е правилно задолжен тужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.286/91 од 9.04.1991 година.

67. За штета сторена од животно одговара сопственикот на животното, а доколку општетениот придонел штетата да настане или да биде поголема отколку што би била инаку, надоместот може сразмерно да се намали.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не постои суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 1 точка 13 од ЗПП, која ревизијата ја гледа во тоа што постои провиречност меѓу изреката на пресудата на Општинскиот суд и образложението на истото. Ова оттаму што, видно од таа пресуда, тужбеното барање на тужителот е уважено, а во образложението е објаснето од кои причини е така одлучно и не постои никаква противречност меѓу причините за уважување на тужбеното барање и одлуката на судот.

Не постои ни погрешна примена на материјалното право, ако се има предвид утврдената фактичка состојба во редовната постапка. Утврдено е дека на планината Г. во место викано К. напасувал свои овци тижителот, тужениот и сведокот. На тој ден кучињата на тужениот нападнале свиња на тужителот и ја искасале. Од повредите свињата паднала на земја, тоа го видел сведокот Ј. и сведокот А. кој тогаш наишол, поточно откако сведокот ја видел тргнал кон тужениот да му го соопшти виденото, но не го нашол и тогаш се сретнал со споменатиот сведок А. и заедно отишле на местото каде што свињата била падната, но не ја нашле. Наредниот ден свињата е најдена во свињарникот на тужителот на одредени места и виселе меса, а на стомакот била пробушена. Преку ноќта пцовисала. Ноќта зафатило невреме, почнал да врне снег и не постоела можност свињата да се префрли во селото. Тужителот со сведокот Љ. ја измерил свињата, од неа извадиле 9 прасиња, а бидејќи била маторица, нејзиното месо не било годно за јадење. Тужениот не сакал да му ја плати на тужителот побараната штета. штетата е утврдена на 280.000,00 поранешни динари.

При така утврдена фактичка состојба, пониските судови го уважиле тужбеното барање на тужителот и го задолжиле тужениот на тужителот да му ја надомести штетата за утврдениот износ, заземајќи правно стојалиште дека тужениот е должен штетата да ја надомести, бидејќи причината за пцовисување на свињата е касањето од кучињата, сопственост на тужениот. Тужениот е задолжен на утврдениот износ да плати камата со тоа што Општинскиот суд одлучил каматата да тече од 11.11.1992 година, сметано од поднесувањето на тужбата, а Окружниот суд преправајќи ја во тој дел пресудата одлучил каматата да тече почнувајќи од 18.01.1993 година, но во овој дел пресудата со ревизијата не се напаѓа. Со таквото одлучување, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека пониските судови правилно го примениле материјалното право, иако се повикуваат на одредбите од ЗОО наместо правните правила на имотното право, а според кои за штета спорена од животни одговара сопственикот на животното.

Ревизискиот навод дека во случајот требало да се применат одредбите од член 192 од ЗОО, т.е. висината на штетата да се намали затоа што тужителот имал можност пцовисаната свиња да ја употреби за изработка на сапун, овој суд го оцени како неоснован затоа што, како што веќе е речено, во случајов не се применуваат одредбите од ЗОО, а и според правните правила навистина може

да се намали штетата под услови од член 192 од ЗОО, но во случајов е утврдено дека поради невремето тужителот не можел свињата да ја транспортира до селото и не сакал да ја искористи за било каква намена.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1175/93 од 1.02.1994 година.

68. Претрпениот срам од околината, како основ за надоместување на нематеријална штета не е посебно предвиден во одредбите од Законот за облигационите односи. Истиот е консумиран во основот на претрпени душевни болки, па како во случајов за претрпените душевни болки на тужителот му бил досуден соодветен износ во висина на интензитетот и траењето на болките, следувало тужбеното барање на тужителот и по основот за претрпен срам од околината да се одбие.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд, покрај другото, ја задолжил тужената на тужителот да му плати надомест на нематеријална штета за претрпен срам во износ од 5.000,00 денари. Второстепениот суд во жалбена постапка ја преиначил првостепената пресуда по однос на основот за надомест на нематеријална штета-срам и го одбил тужбеното барање. Второстепениот суд нашол дека на тужителот не му следува надомест на нематеријална штета по основот срам, затоа што истиот не бил предвиден во одредбите од член 200 од Законот за облигационите односи.

Според наоѓањето на овој суд, правилен е заклучокот на второстепениот суд дека на тужителот не му следува надомест на нематеријална штета по основот претрпен срам затоа што не произлегува од горе наведениот законски пропис. Според одредбите на член 200 од ЗОО како основи за надомест на нематеријалната штета се предвидени физичките болки, душевните болки, смалената животна активност, нагрденоста, повредата на угледот, честа, слободите и правата на личноста, смртта на блиското лице, како и стравот. Од наведените основи се гледа дека срамот, како основ за надомест на нематеријална штета законодавецот не го имал предвид. Оттаму произлегува дека срамот од околината може да се

подведе под трпење на душевни болки. За таков основ првостепениот суд досудил надомест на штета и тоа во износ од 5.000,00 динари. Во тој дел првостепената пресуда станала правосилна. На тој начин тужителот по основот на душевни болки со досудениот износ фактички бил обештетен.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.23/91 од 30.05.1991 година.

68-А. Не може да се бара надомест на штета за душевна болка што е претрпена како последица на водена судска постапка, од лицето кое иницирало поведување на таква судска постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во овој случај правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање на тужителот. Имено, согласно со одредбите од член 200 од Законот за облигационите односи (ЗОО), за претрпени физички болки, за претрпени душевни болки поради намалување на животната активност, нагрденост, повреда на угледот, честа, слободата или правата на личноста, смрт на блиско лице, како и за страв, судот, ако најде дека околностите на случајот, а особено јачината на болките и стравот и нивното траење го оправдуваат тоа, ќе досуди справедлив паричен надомест, независно од надоместот на материјалната штета, како и во нејзино отсуство. Во овој случај, значи, надомест на нематеријална штета поради душевна болка, може да се бара ако со дејствие на штетникот му е нанесена душевна болка на оштетениот поради основите кои се наведени во цитираната законска одредба. Меѓутоа, покрај причините наведени во првостепената и второстепената пресуда за неоснованост на тужбеното барање (дека емотивните доживувања во вид на душевна болка кај тужителот иако се јавувале поради изнудените лекарски психијатриски преглед, биле од занемарлив интензитет и не резултирале со изразено душевно патење), по наоѓањето на овој суд, присутна е и околноста, што иако тужителот претрпел извесна душевна болка, таа е последица на водената судска постапка за одземање на деловната способност на тужителот. Имено, ако поради водењето на определена судска постапка, т.е. со посредство на државен орган, некое лице претрпи душевна болка, не може таа болка да се смета како последица на штетно дејствие

на она лице кое остварува некое свое право против некого, во соодветна судска постапка.

Поради тоа ревизијата на тужителот е одбиена како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1281/95 од 6.11.1996 година.

69. Очувот има право на надомест на штета за душевна болка поради смртта на посинокот, доколку помеѓу нив постоела трајна заедница на живот со тесна меѓусебна емотивна поврзаност и материјална упатеност еден на друг, сето тоа ценето во склопот и на другите воспоставени односи во заедницата на живот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неспорно било дека тужителот бил очув на сега покојниот, кој го изгубил животот во сообраќајна незгода.

Пониските судови го одбиле тужбеното барање на тужителот, во случајот очувот, поставено за надомест на штета по основ на претрпен психичка болка исклучиво поаѓајќи од одредбата на член 201 став 1 од Законот за облигационите односи според која судот може во случај на смрт на некое лице да досуди на членовите на неговото потесно семејство правичен надомест за нивните душевни болки, а оваа одредба како членови на потесно семејство ги вбројува брачните другари, децата и родителите.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека така одлучувајќи пониските судови сосема рестриктивно ја примениле цитираната законска одредба. Трајна заедница по правило значи заеднички живот или стален контакт на лицата кои заеднички живеат. Тежиштето е на нивната тесна меѓусебна емотивна поврзаност, чија последица настанува поради губиток на лицето со кое живеел во заедница.

Врховниот суд оценува дека одредбата од член 201 став 1 од ЗОО, изрично не ги исклучува и другите определени сродници од правото да бараат надоместок за претрпена психичка болка за изгубен сродник, како што се очувот, дедото и бабата, кои трајно живеат во иста заедница и во која заедница се вршат родителските права и која заедница ја поврзуваат јаки емотивни чувства и кои економски се упатени едни на други.

Тие релевантни околности е нужно да се утврдуваат во секој случај, за да адекватно би се исподобиле подалечните сродници со лицата таксативно наброени во членот 201 од Законот за облигационите односи.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.274/93 од 8.04.1993 година.

70. Со самото потпишување на комисискиот записник за извид и процена на оштетеното моторно возило, во кој стои клаузулата дека со овој записник спогодбено се утврдени само обемот на оштетувањето и висината на штетата, се смета дека сопственикот на оштетеното возило спогодбено ја утврдил висината на штетата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

На ден 12.07.1992 година, во сообраќајна незгода предизвикана од страна на автобус осигурен од одговорност за штета нанесена на трети лица кај тужениот, патничкото возило на тужителот претрпело оштетување од поголеми размери. На записник-комисиски за извид и процена на оштетено моторно возило составен од овластени претставници на тужениот, констатиран е обемот на штетата и износот на нејзиниот надомест, па тужителот бил известен, односно му било предочено дека, доколку ја прифаќа утврдената сума да го потпише записникот, а во спротивно да даде забелешка на обемот на штетата или оштетените делови, или пак да изјави дека не се согласува со утврдената сума. Тужителот го потпишал записникот без да стави забелешка, а подоцна ја примил и утврдената сума која му е исплатена од страна на тужениот. Притоа тужителот се советува со стручно лице-адвокат дали така да постапи, а по тоа се вратил и го потпишал записникот во кој стоело формулација дека спогодбено е утврден обемот на оштетувањата и висината на штетата.

И двата суда заклучуваат дека навистина тужителот не се откажал изрично од поведување на спор за надомест на штета, меѓутоа, со потпишување на записникот и приемот на парите, тој спогодбено се договорил со тужениот за обештетувањето и на тој начин обврските на тужениот за надомест на штетата се исполнети. Со оглед на горното и двата суда правилно одлучиле кога го одбиле тужбеното барање на тужителот бидејќи, во поглед на висината на штетата, тужителот е целосно обештетен со оглед на спогодбеното нејзино утврдување.

И по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање, бидејќи на тужителот во целост му се исплатени оние износи за кои тој се согласил, потпишувајќи го комисијскиот записник за извод и процена на оштетеното моторно возило од 7.08.1992 година, во кој стои клаузулата дека со овој записник спогодбено е утврден само обемот на оштетувањата и висината на штетата, а не и обврската на тужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.563/94 од 7.09.1994 година.

70-А. Пресудата донесена во спор што го повел оштетениот против директниот штетник кај договорите за осигурување од одговорност за штета причинета на трети лица со моторно возило, не го обврзува осигурувачот, доколку тој не учествувал во таквиот спор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во овој случај правилно е пресудено кога е одбиено тужбеното барање на тужителот против тужениот како осигурувач по основ на одговорност за штети причинети на трети лица со моторно возило. Повикувањето на тужителот, во ревизијата, на одредбите од член 149 од Законот за облигационите односи (ЗОО), со кои е предвидено правното дејство на договор склучен во корист на трето лице, во овој случај не може да претставува основ од кој би произлегла обврска за тужениот да го плати долгот на директниот штетник содржан во пресуда со која тој директен штетник е задолжен да му плати надомест на штетата причинета со осигуреното возило од одговорност, на тужителот. Имено, тужениот не учествувал во тој спор, па заради тоа и таа пресуда не може да има правно дејство спрема него, бидејќи пресудите во имотно правните спорови имаат правно дејство само во однос на странките кои учествувале во таа постапка. Вакво нешто не прозилегува ни од одредбите од член 897 и 941 од ЗОО, во кои се регулирани односите меѓу оштетениот и осигурувачот во овие случаи, ниту од член 75 од Законот за осигурување на имот и лица ниту пак од другите одредби на кои се повикува тужителот во ревизијата.

Според тоа правилно е стојалиштето изразено во првостепената и второстепената пресуда дека пресудата, со која директниот штетник е задолжен да му ја надомести штетата на тужителот-оштетен со

моторното возило за кое постои осигурување од одговорност, не може да се смета како утврдена обврска на тужениот како осигурувач да ја надомести штетата на тужителот и таа да послужи, без испитување и утврдување на други околности, како основ за донесување на пресуда и во овој спор со која тужениот ќе биде задолжен да го исплати износот содржан во споменатата пресуда донесена против директниот штетник.

Поради тоа, ревизијата на тужителот е одбиена како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1209/95 од 23.10.1996 година.

71. Поднесувањето на тужба за надомест на штета за неостварена камата на девизни и денарски штедни влогови од денот на одземањето на штедните влогови во кривичната постапка, до денот на нивното враќање врз основа на правосилно кривично решение, не е условено со претходно поднесување на барање во Министерството за правосудство и управа во смисла на одредбите на член 542 став 2 од ЗКП. Претходно барање е потребно во случај кога не постои извршна исправа за враќање на одземените штедни влогови.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Бидејќи постои извршна исправа за враќање на одземените девизни и денарски штедни влогови на тужителот донесена во кривичната постапка, оваа извршна исправа претставува основ за поведување и на спор за надомест на штета за неостварена камата на споменатите парични средства непосредно пред судот, односно основ за покренување на овој спор, без обврска остварувањето на оваа штета претходно да се бара од Министерството за правосудство и управа на Република Македонија, во смисла на член 542 став 2 од ЗКП. Такво барање би било неопходно доколку не постоеше правосилна извршна исправа за враќање на одземените парични средства. Меѓутоа, во случајот таква постои, а бараната камата во овој спор претставува споредно побарување во однос на нив. Со оглед на тоа, врз основа на споменатата извршна исправа тужителот можел да поднесе ваква тужба директно до судот, без претходно да поднесе барање до Министерството за правосудство и управа на Република Македонија.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1387/93 од 8.02.1994 година.

72. Предупредувањето од страна на доверителот упатено спрема должникот дека побарувањето ќе го оствари со законски средства во судска постапка, па макар и со покренување на кривична постапка, во никој случај не претставува присилба во смисла на член 211 од Законот за облигационите односи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија ја уважи ревизијата на тужената и ги преиначи пресудите на двата судови така што тужбеното барање го одби како неосновано од следните причини:

Основани се ревизионите наоди дека двата пониски суда при неспорно утврдената фактичка состојба, погрешно ја примениле одредбата од член 211 од ЗОО. Имено, согласно оваа законска одредба, оној кој ќе ја изврши исплатата знаејќи дека не е должен да плати, нема право да бара враќање на платеното, освен ако го задржал правото да бара нејзино враќање или ако исплатата ја извршил да би избегнал принуда. Во конкретниов случај, врз основа на изведените докази првостепениот суд неспорно утврди, а второстепениот суд прифати дека помеѓу странките бил заклучен договор за отворање и користење на тековна сметка од 10.06.1988 година кој потоа бил раскинат и по тужба на тужената банка-врз основа на предлог за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа, по присилен пат преку судот била извршена наплата на побарувањето на тужениот по основ на негативното салдо на тековната сметка. Меѓутоа, при спроведувањето на извршувањето останале недоисплатени од тужителот извесна сума од втасаната и досудена камата во таа постапка и процесните трошоци, па истите земајќи ги како долг на тужителот, тужениот ги водел како ненаплатено побарување засметувајќи на таквото побарување и соодветни камати. Заради расчистување на ваквиот должничко побарувачки однос, тужениот со писмо од 20.02.1993 година се обратил до тужителот и го известил за висината на неговиот долг заклучно со 31.01.1993 година и износот на каматата на месечно ниво за наредниот период, повикувајќи го да се јави и го подмири таквиот долг, предочувајќи му ги поволните можности тоа да го стори и со заробени девизи вложени на штедење при тужениот. Тужителот постапил по таквото известие и во исполнување на таквата обврска го исплатил износот од 4.558 денари, чие враќање го побарува. Тужителот во својата тужба изречно наведува дека и покрај тоа што сметал дека негативното салдо му било измирено и со тоа неговата тековна сметка укината, а тужениот неосновано продолжил и понатака да зарачунава негативна камата и го

задолжил со износот од 4.558 денари, тој износ го исплатил. Во тужбата не се повикува на никакво задржано право за повраќај на тој износ ниту пак укажува на факти и околности што би упатувале на заклучок дека исплатата ја извршил за да би избегнал присилба.

По мислењето на овој суд, предочувањето од страна на тужениот спрема тужителот дека побарувањето ќе го оствари со законски средства во судска постапка па макар и со покренување на кривична постапка, во никој случај не претставува присилба во смисла на член 211 од ЗОО. Се работи за предочување на редовен законски пат за остварување на ваквите побарувања, кој пат и постапка обезбедуваат целосна правна заштита тужителот да не биде доведен во положба да плати нешто што навистина не долгува. Ниту во тужбата, ниту во текот на постапката биле презентирани факти и околности од кои можело да се заклучи дека тужителот исплатата ја извршил за да избегне присилба во смисла на цитираната законска одредба. Напротив од сето тоа јасно произлегува дека свесен за побарувањето на тужениот, се јавил на известувањето и користејќи ги повољните услови за ликвидирање на долгот, истиот го исплатил.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1086/94 од 15.06.1995 година.

73. Пребивањето на побарувањата и гаснењето на обврските настапува во моментот кога се стекнале услови за тоа во смисла на член 336 од ЗОО, па следователно право на камата може да се оствари само на постарото побарување до моментот кога се сретнало со побарувањето со кое се пребива, на што не влијае кога и од кој субјект е дадена изјавата за пребивање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пребивањето настанува не кога е дадена изјава за пребивање, туку во моментот кога меѓусебните побарувања на странките се сретнале и овој момент треба да се утврди, бидејќи доколку побарувањето на тужениот втасало после втасувањето на побарувањето на тужителот, до тој момент на тужителот би му следувала камата, а за временски период после извршеното пребивање на меѓусебните побарувања не следува камата, па затоа ќе треба да се утврди тој момент-кога меѓусебните побарувања на странките се сретнале. Согласно член 337 став 2 во врска со член 336 од ЗОО, компензацијата настанува оној ден кога се стекнале условите за

тоа, односно гаснењето на побарувањето настанува во моментот кога тие се сретнале.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.365/93 од 12.03.1993 година.

74. Застареноста на барањето на општествено правно лице за надомест на штета за противправно одземање на земјиште од страна на друго општествено правно лице се прекинува со водење на постапка за административен пренос на спорното земјиште, во која барањето да се изврши административен пренос е одбиено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Ревизијата е основана.

Основани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право согласно одредбите од член 395 став 2 од Законот за процесна постапка. Имено, од изведените докази по делото првостепениот суд ја утврдил а второстепениот суд ја прифатил следната фактичка состојба: тужениот за изградба на акумулацијата-езерото за овој објект, во текот на 1977 година од тужителот одзел од владение недвижен имот, во површина од 13.98.41 хектари, кои одземени парцели во катастарската управа биле евидентирани во поседовен лист бр.1/2 на име на тужителот, односно неговиот правен претходник. Барањето од тужениот да се изврши административен пренос на ова земјиште од тужителот на тужениот било поднесено на ден 12.10.1976 година, но бидејќи во таа постапка сега тужениот, не ги доставил потребните докази согласно одредбите од член 24 од Законот за експропријација, таквото барање било одбиено на ден 14.04.1988 година. Тужителот, на ден 24.06.1989 година до Окружниот стопански суд во Б. поднел тужба за надомест на противправното одземено земјиште и надомест на штета од страна на тужениот. Првостепениот суд, постапувајќи по тужбеното барање на тужителот, застанал на стојалиште дека во случајов помеѓу странките постои облигационоправен однос од кој произлегува побарување за надомест на штета и изгубена добивка за тужителот, но таквото побарување е застарено. Според првостепениот суд, ова побарување се смета за застарено согласно одредбите од член 376 од ЗОО, бидејќи во случајот, тужителот не побарал судска заштита во рок од 3 години од кога дознал за штетата што му е сторена од страна на тужениот, ниту пак во рок од 5 години од кога настанала штетата.

Ваквото правно стојалиште во целост го прифатил и второстепениот суд, прифаќајќи дека водењето на постапката за административен пренос на земјиштето не предизвикува прекин во течење на рокот на застареност, бидејќи тужителот за настанатата штета и лицето што ја сторило штетата дознал во 1977 година, а тужбата ја поднел во текот на 1989 година со што го изгубил правото по судски пат да го заштити.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, стојалиштето и на двата суда дека побарувањето на тужителот е застарено, е погрешно.

Не може да се прифати заклучокот на второстепениот суд дека со водењето на постапката за административен пренос на спорното земјиште, иницирано од тужениот во 1977 година, не настанал прекин во течењето на застареноста. Тужителот, во случајов имал сознание дека таква постапка била поведена од тужениот, кој што во исто време земјиштето му го одзел, но не му бил познат исходот од таа постапка се до нејзиното завршување во текот на 1988 година, кога барањето да се изврши административен пренос било одбиено.

Според тоа, по наоѓање на овој суд, тужителот, оправдано го чекал исходот на постапката, која доколку била позитивно решение, на тужителот му нудела заштита на неговото право во друга постапка и на поинаков начин.

Со оглед на тоа, дека барањето било одбиено во 1988 година, тогаш тужителот, дознал дека неговото повредено право во вид на надомест на штетата му останува да го остварува во процесна постапка.

Од изнесените причини следуваа двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

Решено во Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.527/95 од 3.04.1996 година.

75. Купувачите спрема продавачот односно неговите наследници се стекнуваат со право да бараат враќање на она што го дале, односно да бараат надомест за одземеното земјиште по денот на правосилноста на пресудата со која се прогласуваат за ништовни договорите со кои го купиле земјиштето, а не со фактичкото одземање на земјиштето од страна на трето лице врз основа на постапката во која не биле вклучени и тие.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Двата суда во побиваните одлуки останале на стојалиште дека во случајот рокот на застареност на поставеното тужбено барање почнува да тече со одземањето на парцелите од страна на третото лице, во 1971 година, па бидејќи оттогаш до поднесувањето на тужбата поминале повеќе од 5 години, го одбиваат тужбеното барање поради застареност.

Во ревизијата основано се приговара на погрешна примена на материјалното право. Правилно е стојалиштето на ревизијата дека фактичкото одземање на земјиштето од страна на трето лице, без било каква постапка во која да бидат вклучени и тужителите, не може да има никаво правно значење за остварувањето на нивните права спрема сега покојниот, како договорна странка. Тие сознале за правните последици на договорите и се стекнале со правото да бараат надомест на претрпената штета спрема него со правосилното поништување на склучените договори со него. Од увидот во списите на предметот П.бр.1293/83 на првостепениот суд се гледа дека тоа е сторено со пресудата од 19.01.1984 година, а тужителите тужбата со која го поведоа овој процес ја предадоа во судот на 12.07.1984 година.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1449/94 од 21.11.1995 година.

75-А. При задоцнувањето со предавањето на продадениот стан, односно деловна просторија, надоместот на штета што продавачот е должен да му ги плати на купувачот не може да се утврдува во износ пресметан со примена на стапката на затезната камата на износот на купопродажната цена за периодот во кој се случило задоцнувањето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите од ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Имено, од изведените докази по делото, утврдено е дека тужениот задоцнил сопредавањето на станот кој го градел за тужителите врз основа на договор од 1991 година. Меѓутоа, правното стојалиште на првостепениот и второстепениот суд дека поради тоа тужениот им должи на тужителите надомест на шета во височина на законската затезна камата пресметана на износот на купородажната цена на станот, е неприфатливо. Според наоѓањето

на Врховниот суд на Република Македонија, тужениот како градител односно продавач на станот, е должен на тужителите како купувачи на станот да им ја надомести штетата што фактички тие ја претрпеле по повод на задоцнувањето со предавањето на станот. Таа штета може да се состои евентуално во тоа што тужителите за тоа време плаќале станарина за живеење во друг стан, или, доколку имале намера станот да го издават под кирија, во височината на неостварената кирија, а во краен случај евентуално тужителите можат да го бараат, во вид на надомест на штета, она што, доколку износот на купородажната цена за тоа време би го вложиле во банка, би го оствариле како камата на штеден влог. Меѓутоа, неприфатливо е стојалиштето изразено во првостепената и второстепената пресуда дека штетата што ја трпат тужителите би била во височина на износот на затезната камата која би следувала за задоцнување со неплаќање на паричен долг за односното време на односниот износ.

Меѓутоа, бидејќи не е утврдена височината на штетата на начин како што е погоре изнесеното, следуваеше, согласно со одредбите од член 395 став 2 од Законот за процесната постапка и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија,
Рев.бр.1278/95 од 6.11.1996 година.

76. При работењето со тековна сметка, доколку имателот на сметката по вина на банката не е известен дека паднал во негативно салдо на тековната сметка, се смета дека постои задоцнување на банката како доверител, и за тој период на имателот на сметката, како на должник, не може да му се засметува затезна камата на негативното салдо.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужениот имал тековна сметка кај тужителот - банка, и поради издавање чекови без покритие, на ден 10.03.1992 година бил во минусно салдо во износ од 13.270 недоминирани денари. Во известieto-салдацијата, кое му било дадено на тужениот на 24.03.1992 година било наведено дека неговата состојба била нула, додека во графата-промет во корист, бил наведен износот од 13..270

динари односно бил наведен тој износ како стара состојба на терет. Со оглед да тужениот бил известен дека неговото салдо е нула, а не бил известен за износот од 13.270 динари, првостепениот суд го задолжил тужениот да му плати на тужителот само износ од 13.338 денари, за кој износ е неспорно меѓу странките дека тужениот на својата тековна сметка на ден 31.05.1992 година имал негативно салдо.

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање на тужителот по однос на каматата на главниот долг, поради тоа што нашол дека тужителот бил должен да го извести тужениот за состојбата на неговата тековна сметка, а не да чека неговото салдо на тековната сметка - минусното, постојано да расте. Судот прави поподробна анализа на известувањето-салдацијата од 24.03.1992 година кое му било дадено на тужениот и нашол дека тужениот како физичко лице не мора да знае дека при салдацијата на тековната сметка морало да стои нова состојба 0, а за тоа дека неговото салдо се префрла на сомнителни побарувања, тој требало да биде јасно известен. Заради тоа, бидејќи тужениот не бил за тоа известен, е задолжен да го плати само износот на главниот долг, но не и да ја плати каматата договорена на таквото негативно салдо-главен долг. Второстепениот суд, прифаќајќи ги причините од првостепената пресуда, ја одбил како неоснована жалбата на тужителот и ја потврдил првостепената пресуда, имајќи предвид и тоа дека тужениот воопшто не знаел за долгот, бидејќи за тоа не бил известен од страна на тужителот.

При погоре утврдената фактичка состојба, која, може да се заклучи, дека ја прифаќа и Јавното обвинителство на Македонија како подносител на барањето за заштита на законитоста, бидејќи пресудата ја побива само поради погрешна примена на материјалното право т.е. на одредбата од член 277 од Законот за облигационите односи (натаму:ЗОО), и по наоѓањето на Врховниот суд правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање. Имено, согласно со одредбата од член 277 од ЗОО, должникот што ќе задоцни со исполнување на парична обврска, покрај главницата должи и камата. Меѓутоа, во овој случај, бидејќи е утврдено дека тужениот не знаел за постоењето на долгот, бидејќи не бил известен за тоа од страна на тужителот, тој не паднал во задоцнување и поради тоа не може да се примени одредбата од член 277 од ЗОО, односно тој да се задолжи да плати и затезна камата на овој износ за кој е утврдено дека му го должи на тужителот.

Заради тоа, согласно со одредбите од член 408 во врска со член 393 од Законот за процесната постапка, барањето за заштита на законитоста е одбиено како неосновано.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.64/95 од 24.01.1996 година.

77. Прописот од член 277 од Законот за облигационите односи за долгување затезна камата е присилен пропис, па склучениот договор за откажување однапред од правото на затезна камата е ништовен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот воопшто не се впуштил во утврдување дали тужителот доцнел во плаќањето на сметките опфатени со каматната листа, и дали дошло до правилно пресметување на каматата, одбивајќи го тужбеното барање по основ, со оглед да помеѓу странките бил склучен договор, странките меѓусебно да не пресметуваат и наплатуваат затезна камата. Ова стојалиште на првостепениот суд не е во согласност со член 277 од ЗОО, бидејќи по сила на овој законски пропис, кој што пропис е присилен пропис, затезната камата тече по сила на фактот на доцнењето во исполнување на парична обврска без оглед на волјата на странките, така што однапред договарањето на странките дека таквата камата нема да тече, или договарањето по однос на висината на стапка на затезна камата, надвор од прописите кои го регулираат ова прашање, е ништовно согласно член 103 став 1 од ЗОО. Заради ова, и доколку бил склучен таков договор помеѓу странките, истиот не произведува правно дејство

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.1247/92 од 8.07.1992 година.

78. Во случај на доцнење на должникот за исплата на паричен долг кој претставува цена на продадена стока, по основ надомест на штета не може да се бара разлика во цените на стоката во времето кога должникот бил должен да плати и во времето кога е платено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Исто така, неосновани се инаводите за погрешна примена на материјалното право, доколку се има во предвид утврденото во

редовната постапка. Имено, од изведените докази нивната оценка и анализа, утврдено е дека тужителот против тужениот на ден 28.12.1995 година, поднел мандатна тужба со предлог за издавање на платен налог за износ од 21.000 динари на име главен долг, со камата, по која е издаден платен налог Пл.бр.1424/90. Тужениот поднел приговор и во постапката по тој приговор донесена е правосилната пресуда на тој суд П.бр.139/91 од 12.09.1991 година, со која платниот налог е оснажен, а приговорот е одбиен како неоснован. Утврдено е дека тужителот е изведувач на градежно-монтерска работа, а тужениот, извесно време бил вработен кај тужителот. На 15.06.1990 година склучен е договор бр.03-25711 за монтирање и вградување на готови градежни производи, а за кои тужениот требало да исплати 28.200 ден. во рати, со тоа што е одредена висината и времето на исплатата на работите. На тужениот му била испорачана и фактура на износ од 28.200 д., додека со мандатната тужба висината на долгот бил 21.000 д. Инаку тужителот ја извршил својата обврска, а тужениот не ја исплатил цената, заради што е оснажен издадениот платен налог. Ова пресуда е потврдена со пресуда на Окружниот суд во Б. Гж.бр.2592/91 од 28.11.1991 година. Со оглед дека тужениот доброволно не ја исполнил обврската од страна на тужителот, на 15.01.1992 година поднесен е предлог за извршување, а по кој е дозволено извршувањето, а согласно пресудата П.бр.139/91. Во оваа постапка е извршена пресудата, така што на 19.05.1992 година на полномошникот на тужителот, му е исплатен износ од 27.725 ден.

Врз основа на вака утврдена фактичка положба, правилно одлучиле пониските судови кога го одбиле тужбеното барање на тужителот, да му се наложи на тужениот да му исплати на тужителот сума од 1.005.178,00 денари со законска камата, сметано од 19.05.1992 година до исплатата.

Имено, правилно одлучиле пониските судови дека тужбеното барање на тужителот така како што е поставено, е неосновано и дека во конкретниот случај не може да дојде до примена на одредбите од член 278 став 2 од ЗОО. во случајов, се работеле за договор, помеѓу странките за монтирање и вградување на готови градежни производи-бетонски работи, со кој тужениот, требало да исплати 28.200 д., во рати, а тужителот да ги изведе работите во договорениот рок.

Својата обврска ја исполнил само тужителот, а тужениот не ја исплатил цената во предвидениот рок, поради што тужителот бил присилен, да води спор и со правосилна пресуда тужениот е задолжен обврските заедно со затезната камата да ја плати. Во извршната постапка тужениот ја исполнил својата обврска но во времето на

исплатата платениот износ, на име договорена цена и затезна камата, не одговарал на цената на цементот, предмет на договорот.

Во случајов се појавила разлика помеѓу цената досудена со пресудата и истата на денот на исплатата во извршната постапка.

Примената на член 278 став 2 од ЗОО, во овој случај не е можно, затоа што во случај на доцнење на должникот надоместот се состои во плаќање камата. Евентуално, тужителот би можел да побарува, некаков вид на штета што би ја претрпел со наплатувањето на паричниот износ со задоцнување, а не и разлика во цена меѓу цената во време кога бил должен да плати и во време кога е платена.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.395/93 од 6.07.1993 година.

79. Кога доверителот трпи штета поради доцнењето на должникот во исплатата на паричната обврска што не се покрива со наплатената затезна камата, тој има право да бара нејзин надомест. Висината на надоместот се утврдува на начин што износот на долгот на денот на задоцнувањето би се зголемил со стапката на порастот на цените на мало, сметано од тој ден до денот на пресудувањето и така добиениот износ би се намалил со износот на наплатените суми од тужениот после денот на задоцнувањето, зголемени со истата стапка на пораст на цените на мало, сметано од денот на плаќањето на тие износи до денот на пресудувањето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Во случајот е неспорно дека тужителот му испорачал на тужениот 10.000 кгр. црвен пипер по ф-ра од 9.03.1991 година за износ од 580.000 дин. Тужениот го платил долгот со задоцнување, и како во меѓувреме настанала висока инфлација, тужителот претрпел голема штета за износ од 331.508 дин. И покрај тоа судовите го одбиваат тужбеното барање.

Двата пониски судови застанале на стојалиште дека во случајот се работи за барање на разлика во цена поради што не може да се примени одредбата од член 278 став 2 од ЗОО. Со тоа би се задирало во договорните одредби што би се противело и на начелото на монетарниот номинализам од член 394 од ЗОО. Меѓутоа, правилно укажува ревизијата дека во случајот се работи за два фактички и правно различни основи. Договорениот однос е исполнет во целост

во претходно спроведени и правосилно завршени извршни постапки во кој тужителот го наплатил долгот по основ на договорената цена заедно со законската затезна камата. И покрај тоа, тужителот трпи штета како последица на доцнењето во исплатата на цената, а со оглед на енормната инфлација на цените.

И по мислењето на овој суд, во случајот се работи за посебен и фактички и правен основ кој настанал како последица на повредата од тужениот на обврската договорената цена да ја плати во договорениот рок. Таа обврска за тужениот произлегува од член 262 став 1 од ЗОО. Бидејќи не е спорно дека тужениот така не постапил, според став 2 од истиот член тужителот има право да бара тој да му ја надомести штетата што од тоа настанала. Одредбата од член 278 став 2 од истиот закон, е посебен закон во однос на начелото од член 262 став 2 за ваков вид на штета-кога поради доцнењето во исплатата на паричната обврска за доверителот настани штета која не ја покрива ниту наплатената законска затезна камата. Нејзината примена во случајот не се противи на одредбите од член 394 бидејќи постапено е по таа одредба, макар и присилно, договорената обврска е извршена од тужениот. Напротив, нејзината примена ги отстранува настанатите штетни последици за доверителот и е во функција на начелото од член 15 од ЗОО. Повикувањето на тужителот на разликите во номиналните износи на цените на црвениот пипер, како предмет на договорот помеѓу странките, е само критериум според кој би се определила висината на штетата од страна на судот во текот на постапката.

Според мислењето на овој суд, таа би се утврдила на начин што износот на долгот на денот на задоцнувањето на тужениот до неговата исплата, би се зголемил со стапката на порастот на цените на мало, сметано од тој ден до денот на пресудувањето. Така добиениот износ би се намалил за износот на наплатените суми од тужениот после денот на задоцнувањето, зголемени со истата стапка на пораст на цените на мало, сметано од денот на плаќањето на тие износи до денот на пресудувањето.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1119/94 од 15.11.1995 година.

80. При одлучувањето во врска со пресметување на затезна камата, судот е должен по службена должност да внимава дали правилно се применети одредбите од Законот за облигационите односи со кои е пропишано дека не може да се пресметува камата на камата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Побиваните пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право. Имено, согласно со одредбите од член 279 од Законот за облигационите односи, на втасаната, а неисплатена договорна или затезна камата, како и на други втасани повремени парични давања не тече затезна камата, освен кога е тоа определено со закон. Во став 1 од член 400 од ЗОО е предвидено дека е ништовна одредбата на договор со која се предвидува дека на каматата, кога ќе втаса за исплата, ќе почне да тече камата ако не биде исплатена, а со став 3 -дека одредбите од претходните ставови не се однесуваат на кредитното работење на банките и на другите банкарски организации.

Од утврдената фактичка состојба, во предметот, се гледа дека односите помеѓу странките во овој спор односно долгот на тужениот спрема тужителот произлегува од работата на тужениот со неговата тековна сметка која му е отворена кај тужителот. Натаму, од првостепената пресуда, а и од вештачењето на вештото лице, се гледа дека паричниот долг на тужениот потекнува од негативното салдо на неговата тековна сметка на 01.01.1991 година, кое натаму се зголемувало само врз основа на засметувањето на износите на кредитна камата како и затезна камата, со тоа што тие износи се додаваат на претходното салдо, и на ново добиениот износ се пресметува повторно кредитна и затезна камата, па така со ред се до крајот на 1992 година, кога долгот на тужениот од почетните 4.404,20 денари, на крајот на 1992 година, нараснува на 126.635,00 неденоминирани динари. Според тоа, се гледа дека при пресудувањето не се имале предвид одредбите од член 279 односно член 400 од Законот за облигационите односи, па не е ценето дали во овој случај е дозволено да се засметува и наплатува камата на камата.

Со оглед на тоа не е ни утврдено колку изнесувал главниот долг на тужителот од пречекорувањето на неговите влогови, при работењето со чековите од неговата тековна сметка, а колку изнесуваат каматите што тој ги должи на банката-тужителот, ако се правилно пресметани сообразно со цитираните одредби од член 279 и член 400 од ЗОО. Заради тоа и фактичката состојба останала нецелосно утврдена и нема услови за преиначување на побиваната пресуда, па следуваше, согласно со одредбата од член 395 став 2 од ЗПП, и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.836/94 од 13.09.1994 година.

81. Со поднесување на тужба до судот за исплата на определен главен долг, не може да се пресмета затезната камата до денот на поднесувањето на тужбата во судот и таа да се додаде на главниот долг, па натаму на целиот износ да се бара затезна камата, туку затезната камата ќе се бара со главниот долг од втасаноста до денот додека не биде платен главниот долг. Неисплатената затезна камата може да се побарува само откако е исплатен главниот долг, а на неја може да се бара затезна камата само од денот кога до судот е поднесено барање за нејзина исплата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во врска со тужбеното барање на тужителот да се засмета затезната камата и на износот на неисплатената камата, при повторното судење треба да се има предвид и одредбите од член 279 став 2 и 3 од ЗОО, според кои на износот на неисплатената камата може да се бара затезна камата само од денот кога до судот е поднесено барање за нејзина исплата, односно дека на повремено втасаните парични давања тече затезна камата од моментот кога до судот е поднесено барање за нивна исплата. Според правното стојалиште на Врховниот суд на Република Македонија, одредбата од став 2 од овој член треба да се разбере така дека на неисплатената камата може да се засметува затезна камата и таа да се бара само откако е исплатен главниот долг, па затезната камата ќе се пресметува од денот на втасаноста до денот на плаќањето на главниот долг, и на така капитализираната камата, откако ќе се поднесе до судот барање за нејзина исплата, може да се бара и затезна камата. Ова значи дека со поднесување на тужбата до судот за исплата на одреден главен долг, не може да се капитализира т.е. да се пресметува затезна камата до денот на поднесување на тужбата до судот и таа да се додаде на главниот долг, па натака на целиот тој износ да се додаде затезна камата.

Со оглед на тоа првостепениот суд при повторното судење со сигурност треба да утврди кој износ од утуженото барање на тужителот спрема тужениот претставува главен долг поради пречекореното салдо на тековната сметка, а кој износ претставува пресметана-капитализирана затезна камата, за да може, согласно со напред изнесеното, да се одлучи по тужбеното барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.856/94 од 13.12.1994 година.

82. Рокот за исполнување на парична обврска, доколку не е договорен помеѓу странките, изнесува 8 дена сметано од денот на приемот на фактурата или 8 дена сметано од приемот на стоката, односно извршувањето на услугата, кога стоката е примена односно услугата извршена по приемот на фактурата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајот судот не се впуштил во утврдување дали странките имаат склучно таков договор, а од содржината на фактурите каде е пропишано плаќањето да се изврши веднаш, упатува на примена на член 314 од ЗОО, односно оваа одредба се применува кога странките не договориле рок на исполнување на плаќање на купородажната цена. Судската практика го усвои обичајното право, дека под терминот "веднаш" се смета рок од 8 дена, сметајќи од денот на прием на фактурата, или рок од 8 дена сметано од денот на прием на стоката, односно извршената услуга, кога стоката е примена, односно услугата извршена после прием на фактурата- Општа узанса број 177 став 1.

Решение на Стопански суд на Македонија ссж.бр.404/94 од 10.03.1994 година.

83. Поаѓајќи од основните начела на Законот за облигационите односи, посебно оние од член 12-за совесност и чесност, од член 13-за забрана на злоупотреба на правото, од член 15-за еднаква вредност на давањата, имајќи ги предвид инфлационите движења, грубо се повредени тие начела ако тужените се задолжат, на тужителот да му вратат противредност на странската валута според курсот на таа валута што важел во моментот на настанувањето на обврската. Заради тоа оправдано е да се одстапи од примената на одредбите од член 395 од Законот за облигационите односи за да се обезбеди еднаква вредност на заемните давања помеѓу странките, па тужените се задолжени на тужителот да му исплатата денарски противредност на таа валута по курсот на денот на исплатата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбата од член 395 од ЗОО, со која е предвидено дека ако паричина обврска, спротивно на посебен сојузен закон, гласи на плаќање во злато или во некоја странска валута,

нејзино исполнување може да се бара само во домашни пари, според курсот што важел во моментот на настанувањето на обврската, и двата суда пресудиле дека тужените се должни на тужителот да му ја исплатата динарската вредност на 1.000 ДМ по курсот на динарот од 12.08.1985 година, како ден на настанувањето на обврската.

При погоре утврдената фактичка состојба, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, погрешно е применето материјалното право кога е одлучено тужените да се задолжат на тужителот да му ја исплатата динарската противвредност на 1.000 ДМ на денот на настанувањето на обврската., Имено, поаѓајќи од основните начела на Законот за облигационите односи посебно оние од член 12 -за совесност и чесност, од член 13 --за забрана на злоупотребата на правото, од член 15-за начелото на еднаквата вредност на давањата, а имајќи ги предвид изразените инфлациони движења во економијата, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека грубо бисе повредиле тие начела, ако тужените се задолжат на тужителот да му вратат противвредност на 1.000 ДМ според вредноста на германската марка на 12.08.1985 година. Заради тоа, во ваков случај оправдано е да се отстапи од примената на одредбата од член 395 од ЗОО за да се обезбеди еднаква вредност на заемните давања помеѓу странките во овој облигационен однос. Во таа смисла е и преиначена второстепената и првостепената пресуда така што тужените се задолжени на тужителот да му исплатата денарска вредност на 1.000 ДМ по курс на денот на исплатата, а со домицилна камата на германската мрака од 12.12.1990 година, како ден на кој втасала обврската на тужените, до исплатата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.733/93 од 9.09.1993 година.

84. Одредбата за плаќање на затезна камата, се однесува само за задоцнување при исполнување на паричните обврски, и не може да се примени при задоцнувањето со исполнувањето на обврските од договорот за размена на стоки.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил дека помеѓу странките бил склучен договор за размена согласно кој договор тужителот му продал на тужениот клинци а, тужениот на тужителот олово-метал со одредена количина и рок на испорака од 15 дена, дека тужителот својата обврска ја исполнил во договорениот рок а тужениот со

задоцнување, дека тужителот за деновите на задоцнување му пресметал затезна камата како и тоа дека тужениот не ја платил пресметаната камата.

На вака утврдената фактичка состојба правилно првостепениот суд го применил материјалното право кога го одбил тужбеното барање на тужителот како барање неосновано а во смисла на член 125 и 402 од ЗОО и член 154 од ЗПП.

При ваква состојба правилно првостепениот суд нашол дека согласно горе наведениот договор странките договориле размена на стока за стока, па тужениот не е во обврска да плаќа затезна камата, бидејќи во случајот не се работи за парична обврска на која тече камата во случај на доцнење во плаќањето.

Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.264/94 од 22.02.1995 година.

85. При досудувањето на долг кој гласи во странска валута или на нејзината противредност по курсот на таа валута на денот на исплатата, висината на затезната камата се досудува во висина на домицилната камата на таа валута. Висината на стапката на затезната камата определена со Законот за висината на стапката на затезната камата се однесува на парични обврски определени во домашни средства на плаќање-денари.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано во ревизијата на тужениот се наведува дека по однос на висината на досудената камата погрешно е применето материјалното право. Имено, по наоѓањето на Врховниот суд на Републик Македонија, при досудување на долг кој гласи на странски средства на плаќања, или на странски средства на плаќање во денарска противредност по курсот на таа валута на денот на исплатата, висината на каматата на тие странски средства на плаќање се досудува во висина на домицилната камата на таа валута, што досега редовно се применува како правен став во правната практика на судовите во Република Македонија. Висината на стапката на затезната камата определена со Законот за висината на стапката на затезната камата ("Службен весник на РМ" бр.65/92), се однесува на парични обврски определени во домашни средства на плаќање-денари. Поради тоа, следуваеше во тој дел ревизијата да

се уважи и двете пресуди да се преиначат и на тужителот да му се досуди камата во висина на домицилната камата што важи за УСА долари, на која валута гласи и главниот долг.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1288/93 од 16.11.1993 година.

86. Надоместоците за патишта и за наменско издвојување на стоките резерви на Република Македонија што се плаќаат при увоз на нафта согласно Уредбата за начинот на плаќањето на утврдените давачки што се плаќаат при увоз на деривати на нафта ("Службен весник на РМ"бр.59/92) по својата природа не се фискални обврски како што е плаќање на данок на промет на производи и услуги во смисла на член 37 став 1 од Законот за данок на промет и услуги, па ако се платат со задоцнување- не следува плаќање и на камата по стапка од 2,00% за секој ден на задоцнување, туку би можело да се бара камата врз основа на одредбите од Законот за облигационите односи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази помеѓу другото пониските судови во првостепената и побивената пресуда утврдиле дека со првостепеното решение на тужениот од 30.04.1993 година потврдени се побивеното решение на тужениот од 1.07.1993 година е наложено на тужителот, заради отстранување на утврдени незаконитости и неисправности, да преземаат дејствија преку поднесување налози за уплата на цитираните износи во тие решенија на име казнена камата за ненавремено плаќање надомест за патишта и за наменско издвојување за стоките резерви на РМ, кои средства се плаќаат при увозот на деривати на нафта согласно Уредбата за начинот на плаќање на утврдените давачки што се плаќаат при увозот на деривати на нафта ("Службен весник на РМ" бр.59/92).

Спорно е во предметот е - дали тие решенија во тој дел се правилни и законити како што тврди тужениот или не.

Првостепениот суд со првостепената пресуда во однос на спорниот дел од цитираните решенија на тужениот го одбил тужбеното барање на тужителот за поништување на цитираните решенија и во тој дел поаѓајќи од тоа дека согласно законот, тужителот е во обврска да ја плати цитираната затезна камата за ненавремено плаќање на цитираните надоместоци и тоа во висина и за време како што се плаќа затезна камата, и за ненавремено

плаќање на данок на промет и производи. Со подруги зборови кажано, тој суд во однос на казнената камата за ненавремено плаќање на тие надоместоци, истите ги изедначил како и за ненавремено плаќање на данокот на промет како фискална давачка.

Второстепениот суд со побиваната пресуда ја преиначил првостепената пресуда во делот што е предмет на спорот, уважувајќи го тужбеното барање за тој дел и поништувајќи ги во тој дел споменатите решенија. Вака тој суд пресудил од причина што сметал дека цитираните надоместоци не се фискални обврски како што е плаќањето данок на промет и услуги, па во смисла на член 37 став 1 од Законот за данокот на промет на производи и услуги ("Службен весник на РМ" бр.34/92) не следувало да се плаќа на вака подоцна исплатените надоместоци камата по стапка од 2,00% за секој ден задоцнување, каква што казнена камата според оваа одредба на овој закон се плаќа на данокот на промет и услуги што не е платен во рокот пропишан со закон. Според тој суд, ако веќе тужителот закаснил со плаќањето на цитираните надоместоци, тужениот можел да наплати камата за таквото доцнење, но според одредбите од Законот за облигационите односи.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, второстепениот суд со побиваната пресуда правилно го применил материјалното право во делот во кој што е преиначена првостепената пресуда. Правилно тој суд во случајов зазел став дека цитираните надоместоци по својата цел и содржина не претставуваат давачки од присилен, односно фискален карактер како што е плаќањето на данок на промет и услуги, за да потоа и во случај на доцнење во плаќањето - се плаќа казнена камата како што се плаќа при доцнењето во плаќањето на данок на промет. Навистина, во членот 6 став 1 од Одлуката за републички надоместоци на одделни производи ("Службен весник на СРМ" бр.23/91), и член 1 од Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за републички надоместоци на одделни производи ("Службен весник на РМ" бр.18/92), предвидено е дека средствата што обврзниците што по оваа одлука надоместокот го уплатуваат - тоа го вршат "во рок и на начин пропишан за пресметување и плаќање на данокот на промет", но по наоѓање на овој суд, како што правилно сметал и второстепениот суд со побиваната пресуда, - тоа не значи во случај на доцнење да се пресмета камата за овие надоместоци како што предвидува член 37 од понапред цитираниот закон, со подруги зборови кажано-упатувањето на плаќање во рок и начин за пресметување и плаќање на данок на промет во споменатите одлуки во однос на споменатите надоместоци не значи и плаќање на казнена камата како што се плаќа во смисол на член

37 од цитираниот Закон на износот на данокот на промет и услуги што не е платен во рок пропишан со закон. Ова, со оглед на фактот што содржината, природата и целта на таквиот данок како фискална давачка е сосем подруга за разлика од споменатите надоместоци, за да потоа и за нив се плаќа казнена камата како што се плаќа за тој данок. Во однос на ова од што се раководел при одлучувањето второстепениот суд со побиваната пресуда дал доволно образложени причини, па истите ги прифати и овој суд.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гвп.бр.8/94 од 18.10.1994 година.

87. Ако даночниот обврзник платил данок а подоцна бил ослободен од даночна обврска, има право на законска камата сметано од денот на поднесеното барање за враќање на платениот данок од кој е ослободен, а не од денот кога данокот го платил.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето за заштита на законитоста е неосновано.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, погрешно подносителот на барањето за заштита на законитоста смета дека тужителот можел да бара, односно остварува камата во управна постапка, поврзувајќи го ова со одредбата од член 35 и 36 од Законот за промет на недвижности и права. Ова од причина што споменатите законски одредби го регулираат прашањето за враќање на данокот, но не и за правото на камата ако тоа враќање не е навремено извршено како што е случајов во конкретниот спор.

Во конкретниот спор станува збор за камата на ненавремена исплата на износи кои тужителот ги платил, а потоа тужениот решил да му ги врати, но тоа го сторил со задоцнување поради што тужениот е во обврска за времето на задоцнувањето на враќањето на тој износ да му плати и камата на тужителот согласно одредбите од ЗОО. Неспорно е утврдено во предметот дека тужителот платил данок на промет за извршена купопродажба за недвижен имот-куќа, дека од оваа даночна обврска тужителот бил ослободен поради што и на ден 10.04.1989 година поднел барање за поврат на тие средства. Од ова е заклучено дека од тој ден тужениот е во обврска да ги врати тие средства на тужителот.

Врховниот суд на Република Македонија, ограничувајќи се на испитување на повредите што Јавниот обвинител ги истакна во

своето барање за заштита на законитоста согласно член 408 од ЗПП, а со примена на член 393 од ЗПП, пресуди како во изреката.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.72/94 од 22.11.1994 година.

87-А. По барањето на тужителот да се задолжи тужената Република Македонија да му исплати надомест за штетата што ја трпи поради тоа што погрешно наплатениот износ на име данок го немал на располагање за времето од кога морал да го уплати до денот кога надлежниот орган му го вратил, во висина на законската затезна камата на износот на погрешно наплатениот данок за тој период, надлежен е да постапува судот според правилата на парничната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Основано ревизијата приговара дека второстепениот суд погрешно го применил член 277 од Законот за даноците и граѓаните (пречистен текст "Службен весник на РМ" бр.79/92), како последица на што и го донел оспореното решение. Согласно оваа одредба враќање на повеќе или погрешно уплатениот износ на име данок, камата и трошоци на присилната наплата го врши по барање на даночниот обврзник органот на приходи. За враќањето на погрешно или повеќе платениот износ одлучува органот за приходи во рок од 30 дена од приемот на барањето.

Во тужбата јасно се наведува дека на тужителот надлежниот орган на тужената страна му го вратил погрешно наплатениот износ во целост. Сега бара надоместок на штетата што ја трпи поради тоа што тој износ го немал на лично располагање за времето откако морал да го уплати до денот на враќањето. Таа штета во тужбата ја определува во висина на законската затезна камата на износот на погрешно наплатениот данок. Според тоа, очигледно дека се работи за имотно правно побарување-надомест на штета во смисла на член 154 од ЗОО, како се повикува тужителот и во ревизијата, кое побарување во смисла на член 1 од Законот за парничната постапка спаѓа во надлежност на редовните судови, кои одлучуваат според правилата на таа постапка. Според тоа не се работи за враќање на платен данок, односно враќање на платена камата во смисла на

цитираниот член 277 од Законот за даноците на граѓаните, како погрешно заклучува второстепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија,
Рев.бр.1037/95 од 5.09.1996 година.

88. Кога продавачот му испорача на купувачот предмет со недостатоци, купувачот помеѓу другото, е овластен да бара и намалување на цената која ќе се изврши според сразмерот помеѓу вредноста на предметот без недостатоци и вредноста на предметот со недостаток во време на склучувањето на договорот. Во таков случај не можат да се применат одредбите од Законот за облигационите односи за стекнување без основ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Иако ревидентот пресудата ја напаѓа поради суштествени повреди на одредбите од ЗПП, од содржината на истата се заклучува дека всушност од таа причина ревизијата не е изјавена. Оноа што во ревизијата е наведено во врска со суштествени повреди на одредбите од процесната постапка всушност претстаува објаснување на фактичката состојба.

Не постои погрешна примена на материјалното право ако се има предвид утврдената, во редовната постапка, фактичка состојба. Имено, утврдено е дека тужителот од тужениот купил определен киоск, производ на тужениот, кој тужениот и го монтирал. Со вештачење е утврдено дека тужениот спротивно на договорот монтирал помалку три куполи и три столба. Со друго вештачење е утврдено дека вредноста на невградените елементи на киоскот, на денот на монтирањето 1.04.1992 година, изнесува 29.374 денари.

При таква утврдена фактичка состојба, Општинскиот суд делумно го уважил тужбеното барање на тужителот и го задолжил тужениот овој износ да му го плати, со законска затезна камата, а го одбил неговото барање тужениот да му исплати противвредност на 3.077 ДЕМ и тоа по курсот што ќе важи на денот на пресудување со соодветна камата, а Окружниот суд во Б. ваквата пресуда ја потврдил. Причината на судовите за делумно уважување на тужбеното барање се тие што тужениот е должен да ја плати на тужителот против вредноста на помалку вградените елементи, а не и денарската противвредност на износот од 3.077 ДЕМ зошто обврската на тужителот за плаќање била предвидена. Врховниот суд на Република Македонија оценува

дека со ваквото одлучување пониските судови правилно го примениле материјалното право. Навистина пониските судови во своите пресуди не се повикуваат на законски одредби, меѓутоа очигледно е дека во случајов се применети одредбите од Законот за облигационите односи кој се однесуваат за продажба, за одговорност за материјалните недостатоци кај овој вид на договори. Бидејќи тужениот на тужителот му испорачал киоск со материјален недостаток, согласно член 488 од ЗОО, тужителот ги имал правата предвидени во тој член, меѓу кои и да бара од тужениот да ја намали цената. Очигледно стои дека тој се ограничил на тоа да се користи со ова право. Согласно пак член 498 од ЗОО снижување на цената се врши според односот на вредноста на предметот без недостатоци и вредноста на предметот со недостаток во време на склучување на договорот. Во случајов не е така пресудено, туку споредување е вршено според ценовникот на 1.04.1992 година, кога киоскот е монтиран, но со таквото пресудување е пресудено во полза на тужителот, е тужениот ревизија неизјавил.

Ревизискиот навод дека во случајот треба да се применат одредбите од Законот за облигационите односи кој го регулираат прашањето за стекнување без основ, односно одредбите од член 210 и 214 од ЗОО, овој суд го оцени како неоснован, затоа што оценува дека треба да се применат одредбите на кои е погоре укажано.

Пресудено во Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1391/93 од 19.04.1994 година.

89. Едностраното покачување на закупнината од страна на закуподавачот, кое му е соопштено на закупаецот, не го обврзува закупаецот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се ревизиските наводи за погрешна примена на материјалното право поради што фактичката состојба е нецелосно утврдена и нема услови за преиначување на побиваната пресуда врз основа на член 395 став 1 од ЗПП.

Во редовната постапка првостепениот суд утврдил а второстепениот суд прифатил дека странките биле во договорен однос со договор за закуп на деловна просторија, со одредена закупнина од 35,00 денари од метар квадратен.

Неспорно е утврдено е дека помеѓу странките договорената закупнина постојано е менувана со нивна взаемна согласност. Спорот настанал кога тужителот пристапил кон едонстрано зголемување на закупнината со донесување на решение во кое ја утврдил закупнината на 8 ДМ по метар квадратен. На вака зголемената закупнина тужениот изјавил несогласување, известувајќи го за тоа тужителот додека отстапил од договорените услови во договорот и без негова согласност ја зголемил закупнината.

Утврдено е дека тужениот редовно го плаќал неспорниот износ на закупнината, додека разликата до утврдениот износ од 8 ДМ од метар квадратен го оспорил и не го плаќал. Тужениот продолжил да ја користи деловната просторија до истекот на отказниот рок.

При така утврдената фактичка состојба судовите го уважил тужбеното барање на тужителот, го задолжиле тужениот да го плати износот на име разлика на закупнина од оној што е платен до еднострано зголемениот износ утврден од тужителот. По мислење на судовите тужениот бил должен да ја плати зголемената закупнина, бидејќи тужениот продолжил да ја користи деловната просторија и, по нивно мислење, се согласил со утврдената закупнина од тужителот и дека договорна обврска било плаќање на закупнината.

Приговорот на тужениот дека тужителот еднострано и превисоко ја зголемил закупнината, чија висина не е реална спрема месните прилики и дека во договорот за тоа нешто бил предвиден отказ на деловната просторија со отказен рок, судовите го одбиле како неоснован, прифаќајќи дека отказот и отказниот рок не се од влијание за договорената обврска за плаќање на закупнината.

Според наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, судовите при утврдување на фактичката состојба не ги утврдиле сите факти кои се однесуваат на промената на условите од договорот кои се однесуваат на висината на закупнината и тоа придонело материјалното право погрешно да биде применето.

Согласно член 567 од ЗОО, со договорот за закуп се обврзува закуподавачот да му предаде определен предмет на закупаецот на употреба, а овој се обврзува за тоа да му плаќа определена закупнина.

Согласно член 583 од ЗОО, закупаецот е должен да ја плаќа закупнината во роковите определени со договорот или со закон, а во недостиг на договор и закон, како што е вообичаено во местото каде што предметот му е предаден на закупаецот.

Согласно член 17 од ЗОО, учесниците во облигациониот однос се должни да ја извршат својата обврска и се одоговорни за нејзиното исполнување. Обврската може да се угаси само со согласност или врз основа на закон.

Договорот за закуп е двострано товарен договор за чие заклучување е потребна согласност на волјите на договорните страни за битните елементи на договорот. Закупнината, нејзината висина, роковите на плаќање, се битни елементи на договорот. Покачувањето на закупнината за време на траење на договорот за закуп е можно со согласност на волјата на договорните странки. Оттаму покачувањето извршено со едностран акт на закуподавачот без согласност на закупецот, значи менување на договорените услови во договорот и неприфаќањето на новите услови од другата страна може да има за последици откажување на договорот за закуп, како што е предвидено во член 584 од ЗОО. Оттаму, тужителот можел да го откаже договорот за закуп ако закупецот не ја плати закупнината ни во рок од 15 дена откако го повикал да ја плати. Едностраното покачување на закупнината, не го обвзува закупецот.

Од изложеното, согласно член 395 став 2 од ЗПП, се одлучи како во изреката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.525/95 од 17.04.1996 година.

90. Се смета дека не е платена закупнината и дека може да се откаже договорот за закуп, ако плаќањето на закупнината се врши со давање на акцептни налози кои не можат да се реализираат поради немање средства на сметката на закупувачот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази меѓу другото утврдено е дека со договор за закуп тужителот како закуподавач на тужениот како закупувач му ја дал во закуп деловната просторија за време од пет години со закупнина од 210 денари месечно што се плаќа до петиот ден во месецот -за тековниот месец. Во член 7 од договорот било предвидено дека истиот престанува со отказ ако закупецот не ја плати закупнината ни во рок од 15 дена одкако закуподавачот го повика да ја плати. Тужителот неколку пати со писмено известувње

го повикал тужениот да ја испразни деловната просторија, со закана дека во противно истата му ја откажува, бидејќи тужениот не ја плаќал закупнината. Имено, за период од 1.01.1993 година па заклучно со 31.12.1993 година тужениот на тужителот за неплатена закупнина му должел 254.962,00 денари. Точно е тоа дека тужениот за плаќање на закупнината му предал на тужителот на 15.12.1993 година акцептен налог на износ од 78.717,50 денари, а потоа на 15.02.1994 година акцептен налог на износ од 100.000 денари, но истите не можеле да се реализираат, бидејќи тужениот немал средства на својата тековна сметка.

При изнесената состојба, по наоѓање на ревизискиот суд, пониските судови погрешно го примениле материјалното право изведувајќи погрешен заклучок за извршена обврска на тужениот за плаќање на закупнината со дадените акцептни налози од што следувало и да се одбие тужбеното барање за откажување на договор за закуп и задолжение на тужениот да ја испразни деловната просторија од луѓе и предмети и предавање на истата на тужителот. Ова од причини што тужениот не може да се смета дека ја платил закупнината со оглед на тоа што на сметката немал средства, па дадените налози не можеле да се реализираат. При ваква состојба по наоѓање на ревизискиот суд, тужителот во смисла на член 584 став 1 од Законот за облигационите односи, кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ, е важечки закон- се стекнал со право да даде отказ на договорот за закуп, зошто тужениот како закупувач не ја платил закупнината ни во рок од 15 дена од како за ова бил повикан од тужителот како закуподавач. Дадените акцептни налози од тужениот во случајов не можат да претставуваат извршена обврска за платена закупнина, при состојба да истите не можеле да се реализираат со оглед на тоа што на сметката на тужениот немало средства. Ова било причина ревизискиот суд согласно член 395 став 1 од ЗПП да ја усвои ревизијата на тужителот, преиначи првостепената и побивената пресуда и да го уважи тужбеното барање на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.427/95 од 13.03.1996 година.

91. Ако придружникот на вагонот-спална кола не ги презел пропишаните мерки за спречување на кражба, угостителската организација е должна да им ја надомести штетата на патниците нанесена со кражба од непознато лице.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд правилно заклучил дека тужениот како угостителска, туристичка и транспортна организација во домашен и меѓународен промет, е одговорна за штетата што ја претрпеле тужителите со кражба на одземените парични средства и предмети, во вагонот за спиење. Со одредбите на член 729 од ЗОО, е предвидено дека правилата за угостителска остава соодветно се применуваат и за колите за спиење. Според тоа угостителот долгува потполн надомест на штета ако истата настанала по вина на истиот или вина на лицето за кое тој одговара-член 724 став 3 од ЗОО. Од уврдената и делумно неспорна фактичка состојба произлегува дека тужителите со уредно купениот билет од тужениот патувале во кабината за спиење. Меѓутоа, поради невнимание на работникот на тужениот, придружникот на вагонот-колата, додека патниците спиеле, влегло непознато лице и ги одзелo-украло спорните пари и предмети. Одговорноста на тужениот е поради тоа што придружникот, како негово избрано лице да го прати вагонот-колата, не превзело мерки да се спречи кражбата, а освен тоа го оставило вагонот отклучен и тоа челните врати, како и тоа да ги поучи патниците за можноста од кражби, а која и настапила. Тоа покажува дека стои одговорност на тужениот за надомест на штета, во смисла на горе наведениот законски пропис, како што прифатил и второстепениот суд. Овој суд го ценеше ревизиониот навод дека нестои одговорноста на тужениот, дека истиот нема одговорност за рачниот багаж на тужителите каде се наоѓале парите, кога истите не ги оставиле на чување кај тужениот и не ги пријавиле, па најде дека оваа околност била оценета од страна на второстепениот суд. Како што е утврдено во фактичката состојба, тужениот во колата за спиење немал сеф за чување на вредносни ствари, ниту пак при-мал на чување рачен багаж или други работи од патниците. Според тоа, одговорноста на тужениот за сторената штета произлегува доколку истата настане по негова вина или вина на лицето за кое тој одговара. Во текот на постапката била утврдена вината на тужениот и лицето за кое тој одговара, придружникот, затоа што го оставило вагонот-колата незаклучен на влезните врати, било недоволно будно да не допушти влегување на трети лица во кабините за спиење и во вагонот кои можеле да сторат штета, односно да украдат, а немало и поучување на патниците дека е можно да дојде и до сторување штета.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.576/92 од 29.12.1992 година.

92. Воопштено то заклучување дека пожарот е предвидлива и истовремено отстранлива опасност, не може да биде основ за пресудување за одговорноста на складиштарот доколку не се согледаат сите конкретности на дадениот случај.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во врска со оспорувањето на тужбеното барање, решителен факт е околноста дали пожарот кој настанал на ладилникот на тужениот на 10.06.1992 година претставува околност што не можела да се избегне или отстрани. Имено, според одредбата од член 731 од ЗОО, складиштарот одговара за штетата на стоките, освен ако докаже дека штетата е причинета поради околности што не можеле да се избегнат или отстранат итн. Во доказ на своето тврдење предлага увид во известие од 3.09.1992 година, записник за увид од надлежен орган за утврдување на причините на пожарот, како и записниците за дефинитивна процена, така што првостепениот суд бил должен тие докази да ги изведе и да утврди дали конкретниот пожар претставува околност која можела да се избегне или отстрани, па врз основа на тоа да се заклучи дали тужениот може да ја избегне својата одговорност за надоместување на штетата која прилегува од склучениот договор за складирање на стоки. Општото заклучување изнесено во првостепената пресуда, кое го прифаќа и второстепениот суд, дека пожарот е предвидлива и истовремено отстранлива опасност, не може да биде основ за пресудување, доколку не се согледат сите конкретности на дадениот случај, па заради тоа е потребно да се оценат предложените докази од страна на тужениот во врска со тоа прашање и да се одлучи по тужбеното барање.

**Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1300/93 од 16.11.1993 година.**

93. Усната изјава дадена од гарантот во која ветил дека, доколку должникот не го плати долгот, тој тоа ќе го стори, не произведува правно дејство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во оваа постапка утврдено е дека второтужениот, кој е татко на првотужениот му ветил на тужителот лично, дека доколку првотужениот не му го врати на тужителот износот од земениот

заем, тоа ќе го стори второтужениот. Писмен договор за гаранција не бил составен.

И првостепениот и второстепениот суд прифатиле дека второтужениот зел обврска односно дал гаранција дека ќе му го врати на тужителот долгот што првотужениот го имал спрема него, доколку првотужениот не го плати тој долг.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека судовите погрешно го примениле материјалното право.

Според одредбата од член 997 од Законот за облигационите односи (натаму:ЗОО), со договор за гаранција се обврзува гарантот, спрема доверителот дека ќе ја исполни полноважната и втасаната обврска на должникот, ако тоа не го стори овој.

Согласно член 998 од ЗОО, договорот за гаранција го обврзува гарантот само ако изјавата за гаранција ја направил писмено. Согласно оваа одредба, договорот за гаранција по својата суштина е формален договор за кој се бара задолжителна писмена форма. Писмената форма на изјавата за гаранција претставува битен и конститутивен елемент на договорот и одсуството на оваа форма има за последица ништовност на договорот. Усната изјава дадена од второтужениот, во која ветил дека доколку првотужениот не го плати долгот, тој тоа ќе го стори, не може да се прифати дека претставува дадена гаранција во смисла на член 997 и 998 од ЗОО.

Од овие причини второтужениот не може солидарно да одговара и да биде задолжен со главниот должник за плаќање на долгот, па заради тоа во смисла на цитираните законски одредби и член 395 став 1 од Законот за процесната постапка, ревизијата на второтужениот е уважена, првостепената и второстепената пресуда се преиначени и е одбиено тужбеното барање на тужителот спрема второтужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.539/95 од 20.03.1996 година.

94. Издадениот акцептен налог со цел да се употреби за намирување на долгот на друго лице доколку тоа лице не му го плати својот долг на својот доверител, ги има сите карактеристики на изјава за гаранција направена писмено, без оглед на тоа што во самиот акцептен налог тоа не е посебно назначено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неприфатилув е заклучокот на судовите дека тужителот со издадениот акцептен налог, не презел гаранција за плаќање на

долгот.Искажувањата на сведетелите во контекст на писмените докази, судовите погрешно ги ценеле поради тоа дошле до погрешен заклучок кога го одбиле тужбеното барање.

Со член 16 од Законот за финансиско работење, кој согласно член 5 од Уставниот закон се применува како републички пропис, е предвидено, доверителот може да договори должникот да му предаде меница, чек, банкарска гаранција или плаќањето да го обезбеди на друг начин во согласност со законот со кој се уредуваат облигационите односи.

Согласно член 17 од овој закон, освен инструментите од член 16 на овој закон должникот може за обезбедување на плаќањето да му врати на доверителот, налог за пренос со запишан датум на втасаност (акцептен налог). Акцептниот налог го заверува доверителот и го поднесува до надлежниот Завод за платен промет најдоцна на денот на втасувањето.

Согласно член 997 од Законот за облигациони односи, со договорот за гаранција, се обврзува гарантот спрема доверителот дека ќе ја исполни полноважната и втасаната обврска на должникот, ако тоа не го стори овој.

Согласно член 998 од ЗОО, договорот за гаранција го обврзува гарантот, само ако изјавата за гаранција ја направил во писмена форма. Договорот за гаранција по својата функција која ја има во правниот промет, има акцесорна-споредна функција и тој е во зависност или условен од постоење на друг договор или правна работа за чие обезбедување и извршување служи. Друга негова особина е таа што доверителот не ќе може да се обрати на гарантот за исполнување на обврската, ако претходно не се обратил на главниот должник тој неа да ја изврши. Гаранцијата преземена при склучување на договорите во стопанството, секогаш имаат солидарно дејство доколку поинаку не е договорено. Гаранцијата преземена во договорите востопанството со својата солидарна обврска како инструмент, обезбедува поголем степен на правна сигурност.

Согласно член 998 од ЗОО, изјавата за гаранција треба да биде дадена во писмена форма; ова се однесува и за дадената гаранција во договорите од стопанството. Законот покрај тоа што предвидел писмена изјава за гаранција, не ја утврдил формата во која што треба да биде дадена, оттаму, по мислење на овој суд, доволно е гаранцијата или изјавата за гаранција да биде дадена во писмена форма, но не и во строго определена форма.

Издадениот акцептен налог од тужениот на тужителот на износ колку што бил долгот на купувачот према тужителот е во писмена форма и со него издавателот наложил на Заводот за платен

промет од неговата сметка да ги пренесе паричните средства во износ наведени во налогот, на сметката на тужителот. Налогот е потпишан од овластено лице на издавателот и потврден со печат на фирмата.

По мислење на овој суд, издадениот акцептен налог, напоредно со издадените акцептни налози од должникот, во кој се наложува на Заводот за платен промет да се пренесат наведените средства од издавателот во корист на сметката на доверителот, преставува гаранција за плаќање на долгот и тој се смета изјава за гаранција дадена во писмена форма, без оглед на тоа што во самиот акцептен налог посебно тоа не е назначено.

Поради погрешна примена на материјалното право од страна на пониските судови кои не прифатиле дека издадениот акцептен налог е изјава за гаранција, судовите не ги утврдиле решителните факти, поради што следуваše, согласно член 395 став 2 од ЗПП и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

Решение на Вховниот суд на Република Македонија Рев.бр.731/95 од 20.06.1996 година.

95. Ако помеѓу странките не постои писмен договор за орочување на штедни влогови со утврдена фиксна каматна стапка, неосновано тужителот како штедач бара од тужената банка разлика помеѓу исплатениот износ на девизни средства во висина на домицилната каматна стапка и износот од девизните средства што би ги добил по фиксна каматна стапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се ревизиските наводи за погрешна примена на материјалното право кога се има предвид утврдената фактичка состојба. Од изведените докази во редовната постапка утврдено е дека тужителот кај тужениот орочил влог од 8000 западногермански марки на 24 месеци. Во книшката на штедачот не биле внесени посебни одредби за висината и видот на каматата. Тужениот на тужителот му плаќал камата за целиот период од уплатата за секоја календарска година и каматата била упишувана во штедната книшка. Од 1.07.1986 година па наваму на тужителот му била исплатувана домицилна камата според Самоуправната спогодба на банките за политиката на каматните стапки. Во штедната книшка на тужителот не е означена каматната стапка на орочените средства.

На основа вака утврдена фктичка состојба пониските судови го одбиле како неосновано тужбеното барање на тужителот да се задолжи тужениот да му ја плати разликата помеѓу исплатената камата и каматата која тој ја бара во износ од 22.259,40 денари.

И по наоѓање на Врховниот суд на Македонија, со побиваните пресуди правилно е одбиено тужбеното барање со оглед на утврдувањето дека висината на каматните стапки помеѓу странките не била договорена со посебен писмен договор, ниту било означено висината на каматната стапка во штедната книшка, за да може во смисла на член 1043 од Законот за облигационите односи да се смета дека со самото предавање на штедниот влог и издавањето на штедната книшка е склучен договор во поглед на висината на каматната стапка како фиксна камата, времето на орочување и износот на орочените средства. Поради тоа правилен е заклучокот на пониските судови дека во конкретниов случај помеѓу странките не пости договор со фиксна камата, така што правилно е одбиено тужбеното барање на тужителот за разликата меѓу исплатената домицилна камата и фиксната каматна стапка која тужителот ја бара. Од истата причина се неосновани ревизиските наводи дека договорот за штедниот долг е неформален договор и дека не е потребен посебен писмен договор, па дека во случајот погрешно се смета да не постои договор за орочување на девизни средства со фиксна камата.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.12/91 од 8.01.1991 година.

96. Доколку градежната организација како продавач пропуштила навремено да обезбеди електроенергетска согласност, односно потребна градежно техничка документација во врска со изградбата на трансформаторската станица за одредена локација, таа не може дополнителните трошоци за таа цел да ги вкалкуира во продажната цена на веќе продадените станови и деловни простории.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Првостепениот суд го уважи тужбеното барање и го задолжил тужениот да го исполни договорот за здружување на средства, заклучен помеѓу странките, на начин што ќе им го предаде на тужителите во владение деловниот простор предмет на договорот.

Со истата пресуда го одбил противтужбеното барање да се задолжат тужителите да му изплатат на тужениот износот од 6.404 ДМ во денарска противредност, за приклучок на дневната просторија на електроенергетскиот систем.

Второстепениот суд ја одби жалбата на тужениот и таквата пресуда ја потврди.

Врховниот суд на Република Македонија, ја одби ревизијата на тужениот како неоснована, од следните причини:

Странките склучиле договор за здружување на средства заради изградба на деловен простор според кој тужениот зел обврска на тужителите да им го изгради предметниот деловен простор, а за сметка на тоа тужителите го уплатиле на сметка на тужениот износот од 7.366.607,20 денари во договорените рокови. Тужениот го изградил објектот и извршил технички прием на 25.11.1993 година, но деловната просторија не им ја предал на тужителите од причини што одбиле да го потпишат анекс договорот со кој се повикуваат да го исплатат на тужениот износот од 6.606 ДМ, како надомест на трошоците што тужениот ги направил за изградбата на трансформаторската станица, според договорот што го склучил со повеќе градежни организации, претпријатието за изградба и уредување на Скопје и Собранието на град Скопје, од една страна како потрошувачи и ЈП "Електростопанство на Македонија" од друга страна, како испорачател на енергија.

Не е спорен фактот дека тужениот пред почетокот со изградбата како инвеститор, не пријавил градежно техничка документација ниту електроенергетска согласност, иако тоа било потребно.

При таквата неспорна состојба и по мислењето на овој суд, учеството на тужениот во изградбата на трансформаторската станица како енергетски објект во користење и управување на јавното претпријатие, не може да се прифати како вонреден услов и работа која што на тужениот не му била позната ниту можела да му биде позната во време на склучувањето на договорот, ниту пак договорот склучен со јавното претпријатие може да се прифати како барање на орган тужениот да учествува во таа изградба, што би му дале основ за измена на договорената цена на деловниот простор според одредбите на склучениот договор помеѓу странките. Изградбата на ваквите електроенергетски објекти е неопходна заради обавување на дејноста и извршување на законските обврски на јавното претпријатие според одредбите од Законот за енергетика ("Службен весник на СРМ" бр.41/87 и 48/88), заради задоволувањето на потребите на граѓаните и правните лица од електрична енергија. За таа цел Јавното претпријатие стопанисува со таквите објекти и

со електричната енергија и за испорачаната електрична енергија им наплаќа на потрошувачите. Според тоа, не постои никаква врска помеѓу тужителите во врска со пријавувањето на предметниот деловен простор и јавното претпријатие во врска со изградбата на ваквите електроенергетски објекти и стопансиувањето со нив, што би давале основ тужениот да го бара ваквиот надоместок од тужителите по основ на склучениот договор помеѓу странките. Фактот што напојувањето на деловниот простор со електрична енергија треба да се врши преку тие објекти, не може да претставува и законски основ, ниту пак фактот што тужениот заради тоа што го склучил договорот и го платил надоместот на јавното претпријатие, му дава основ таквиот надоместок да го регресира од тужителите по основ на договорот склучен со нив.

Исто така, фактот што обврската превземена со договорот склучен со Јавното претпријатие претставува знатно оптоварување за тужената, не може да се прифати како основ тужителите да бидат задолжени да му го исплатат бараниот надомест врз основа на договорот склучен со нив заради изградба на предметниот деловен простор, бидејќи тоа е последица на обврската што тужениот посебно ја превзел во тој договорен однос и поради тоа што неможноста да ги вкalkулира таквите трошоци во договорената цена е последица на неговите пропусти во навременото обезбедување на електроенергетска согласност односно потребната градежно техничка документација, дотолку повеќе што тужениот предвидел трошоци по основот приклучување на деловниот простор на електроенергетскиот систем и во неговата цена по тој основ се вкalkулирани трошоците. Согласно одредбите од член 39 до 46 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91), опремувањето на градежното земјиште со електроенергетски постројки и инсталации се уредува со Програмата за уредување на градежното земјиште која се финансира преку надоместот за уредување на тоа земјиште.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.785/95 од 18.10.1995 година.

97. Занаетчијата, на кој по основ на дело му се доверени одредени подвижни предмети за вршење на поправка, овластен е да поднесува тужба, во врска со тие доверени предмети од страна на неговите клиенти и да ги остварува правата кои му припаѓаат на сопственикот, па така и правото на надомест на штета спрема лицата кои се одговорни за причинување на штетата врз тие предмети.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека до штета во Занатскиот сервис на тужителот дошло од поплавување со вода од уличната водоводна мрежа, на тој начин што после оштетувањето на водоводната цевка на таа мрежа, интервенирале вработените на првотужениот кој е специјализирана организација, преку вметнување, наместо на оштетената, ново парче цевка, но поради недоволното затрупување и ненабивање на теренот дошло до избивање на водата во истото место. Висината на штетата од оштетувањето на работилницата, и предметите во неа, од кои извесен број се сопственост на лица -муштерии на тужителот кои тие предмети му ги дале на поправка, судот ја утврдил врз основа на стручен наод и мислење.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, тужителот, како занаетчија, кому по основ на договорот за дело му се доверени одредени подвижни предмети за вршење на поправки, е овластен да поднесува тужба во врска со тие доверени предмети од страна на неговите клиенти и да ги остварува правата кои му припаѓаат на сопственикот, па така и правото на надомест на штета спрема лицата кои се одговорни за причинувањето на штетата. Заради тоа, неоснован е приговорот дека тужителот не е активно легитимиран да води спор во таа смисла.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.123/94 од 22.11.1994 година.

98. Кога изведувачот неосновано ја напуштил работата, порачувачот бил должен во разумен рок да ангажира друг изведувач, за довршување на доградбата. Во таков случај порачувачот има право на надомест на разликата на зголемената цена за ангажирање на друг изведувач, ако таа не е резултат на инфлаторни движења, туку претставува зголемена цена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Помеѓу странките не е спорно дека на 2.11.1987 година склучиле договор со кој тужениот се обврзал да ги изведе градежните работи до фаза карабина, на индивидуалната станбена зграда на тужителот во Скопје, согласно одобраниот проект, по цена од 5.700.000 динари во рок од 90 дена од денот на воведувањето во

работата и дека по тој основ тужениот примил аванс 2.950.000 динари, а извршил 18,83% од вкупно договорените работи или во вредност од 1.073.310 динари, така што останала разлика од 1.876.690 динари или 187,66 конвертабилни динари, односно 1,88 деноминирани денари. При таквата состојба, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, тужениот е во законска обврска да го врати овој остаток во номинален износ, со законска затезна камата од приемот на авансот, согласно член 132 став 5 од ЗОО, затоа што го раскинал договорот со напуштањето на работите на објектот и откажувањето да ги продолжи по барањето на тужителот.

Меѓутоа, стојат приговорите на ревизијата дека двете пресуди се засноваат на суштествени повреди на постапката од член 354 став 2 точка 13 во врска со член 385 став 1 точка 1 и 2 од ЗПП, по однос на барањето за надомест на штета поради доцнењето во изградбата на објектот. За тоа пресудите не содржат објаснение дали тужителот навистина претрпел таква материјална штета и во што таа се состои. Од содржината на пресудите се гледа дека во тој дел тие се засноваат исклучиво на наодот на стручните лица изработен според предлогот на самиот тужител во неговиот поднесок, а и првостепениот суд ја прифатил онаа пресметка со која тужителот се согласил. Од дадениот заклучок во наодот на вештите лица се гледа дека пресметката за висината на штетата во тој дел од барањето е направена со примена на клизна скала во градежништвото по расчленета индексна методологија, согласно објавените индекси на Сојузниот односно Републичкиот завод за статистика од јануари 1992 година. Од тоа не може да се види дали тужителот навистина таква штета трпи, поради што основан е ревизиониот навод дека двата суда погрешно го примениле материјалното право кога и во тој дел го уважиле тужбеното барање. Поради таквата погрешна примена на материјалното право и фактичката состојба останала непотполно утврдена, заради што следуваше согласно член 394 став 1 и 395 став 2 од ЗПП, ревизијата во тој дел да се уважи и двете пресуди да се укинат, а предметот се врати на повторно судење пред првостепениот суд.

По мислењето на овој суд, кога тужениот ја напуштил работата на објектот и му ставил до знаење на тужителот дека не се враќа да ја продолжи, тој бил должен во разумен рок да обезбеди други изведувачи, да ангажира други лица кои ќе ја довршат градбата. Ако во таквиот случај тоа би го чинело повеќе од договорената цена со тужениот, би имал право на надомест на разликата во цената, ако таа разлика не е резултат на инфлаторните

движења, туку претставува зголемени цени на работната рака на пазарот, со евентуална камата до исплатата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1238/94 од 15.06.1995 година.

99. Корисникот на радиодифузниот приемник не е должен да плаќа надомест за користење на истиот за периодот по поднесување на барањето за негово одјавување и запечатување, без оглед на тоа што РТС не го запечатил радиодифузниот приемник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 41 од Законот за радиодифузијата, корисникот на радиодифузен приемник, кој не сака од кои и да било причини понатака да го користи радиодифузниот приемник, е должен да поднесе барање до Радиотелевизија-Скопје, за одјавување и запечатување на радиодифузниот приемник. Во член 12 став 1 од Правилникот за начинот на пријавување и одјавување на приемниците, за начинот на водењето евиденција за приемниците и нивните корисници, како и за начинот на собирање и плаќање на надомест за користење на радиодифузни приемници, кој бил во сила во периодот на одјавувањето, е предвидено да по добивањето на барањето за одјавување радиодифузниот приемник се запечатува на начин утврден од стран ана на длежната служба во РТС. Според член 13 од Правилникот, доколку РТС поради вина на корисникот на радиодифузниот приемник во рок од 10 дена од денот на приемот на барањето за одјавување и запечатување, не може да го запечати радиодифузниот приемник, ќе се смета дека радиодифузниот приемник не е одјавен и дека натаму корисникот е должен да го плаќа надоместот за користење на радиодифузен приемник. Во случајов, тужениот постапил согласно законската одредба, односно во јули 1992 година, поднел барање до РТС за одјавување и запечатување на радиодифузниот приемник, но тужителот не постапил по барањето иако бил должен тоа да го стори согласно член 12 од Правилникот. Бидејќи не постои вина кај тужениот за незапечатување на радиодифузниот приемник, како што е предвидено во член 13 од Правилникот, во случајов се смета дека радиодифузниот приемник е одјавен и натаму корисникот-тужениот не е должен да го плаќа надоместот за користење на радиодифузниот

приемник за периодот по поднесеното барање за одјавување и запечатување на приемникот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.830/94 од 18.10.1994 година.

100. Одредбите за правото на претплатникот за пренесување на телефонски приклучок од една ПТТ организација во друга, се однесуваат само на случј кога и двете ПТТ организации се наоѓаат на територијата на Република Македонија, а не и за случај кога едната од нив се наоѓа во некоја од поранешните југословенски републики.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот бил активно воено лице во служба на поранешната ЈНА во гарнизонот во град во Босна и Херцеговина, каде што живеел и имал телефонски приклучок кој го користел до почетокот на војната. На повик на Владата на Република Македонија се вратил во Република Македонија и е примен на служба во Армијата на Република Македонија. Тужителот пред да го напушти градот во БиХ, не го одјавил телефонот, заради тоа што комуницирал со своето семејство а и не сакал да стави на знаење дека сакал да ја напушти ЈНА и да замине од Босна и Херцеговина.

По доаѓањето во Република Македонија, тужителот побарал од тужениот ПТТ да му биде пренесен телефонскиот приклучок на наведената адреса каде што живее, меѓутоа тужениот таквото барање со писмен акт му го одбил, така што тужителот побарал заштита пред судот.

При погоре утврдената фактичка состојба, првостепениот суд го уважил тужбеното барање и го задолжил тужениот да изврши преселување на телефонскиот приклучок на тужителот, а второстепениот суд, одлучувајќи по жалбата на тужениот, првостепената пресуда ја преиначил и ваквото тужбено барање го одбил.

Второстепениот суд, наоѓа дека првостепениот суд погрешно ги применува и толкува одредбите од член 77 од Законот за ПТТ услуги ("Службен лист на СФРЈ" бр.2/86), според кои, секое лице кое ќе се пресели има право да го пресели и телефонскиот број, односно да добие друг телефонски приклучок во новото место каде што ќе се пресели, наместо поранешниот телефонски број од каде што е иселен. По наоѓањето на второстепениот суд, одредбата од овој член од овој Закон кој сега, согласно со одредбите од член 5 од Уставниот закон

за спроведување на Уставот на Република Македонија, се применува како републички, се однесува само на случаите кога се бара пренесување на телефонскиот приклучок од една ПТТ организација во друга на територијата на Република Македонија, а не и во случаи кога пренесување на телефонскиот приклучок се бара од една суверена држава во друга како што е во случајов, бидејќи поранешниот телефонски приклучок на тужителот се наоѓал во суверената држава Република Босна и Херцеговина, а неговото пренесување се бара во суверената Република Македонија.

И по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање на тужителот од причините кои се погоре наведени, а поподробно се образложени во побиваната пресуда на второстепениот суд.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.573/94 од 7.09.1994 година.

101. Промената на претплатничкиот број на телефон од единичен број во двојник е основано, ако тоа е сторено поради барање на претплатникот или ако тоа го наложуваат потребите на телефонскиот сообраќај, но тие потреби треба да бидат, во случај на спор, објективно утврдени и со произнесување на стручни лица.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка по предметот утврдено е дека меѓу тужената страна и месната заедница од с.К. бил склучен договор за заедничка изградба на мрежа за автоматски телефонски сообраќај, со кој биле предвидени правата и обврските на двете страни, но во истиот не било регулирано дали на корисниците на телефонскиот прикличок ќе им се постави единичен број или двојник. Поаѓајќи од тоа, пониските судови во побиваната и првостепената пресуда, извеле заклучок дека согласно член 203 од Самоуправната спогодба на тужената страна, може да се врши префрлување од двоен или групен приклучок на претплатниците на единичен и обратно, па во конкретниот случај прифатиле дека правилно тужителот од единичен приклучок е префрлен во двоен приклучок и да тоа е сторено поради потребите на телефонскиот сообраќај.

Привака утврдената фактичка состојба пониските судови сториле суштествена повреда на одредбите од член 354 став 2 точка 13 ос

ЗПП, со оглед на тоа да со сигурност не утврдиле од кои причини на тужителот телефонскиот број како единечен, работниците на тужената го промениле и му поставиле телефонски број на двојник, кога веќе примиле за утврдено и тоа дека тужителот веќе имал единечен број на телефонскиот приклучок. Во предметот е извршено вештачење од страна на стручно лице преку Републичкиот завод за судски вештачења, но преку истото, па и преку останатите изведените докази со сигурност не е утврдено од кои причини на тужителот единечниот број му е заменет со двојник, за да потоа може да се цени дали во случајов правилно е применета одредбата од член 203 од цитираната Самоуправна спогодба од тужената страна, па и одредбата од член 67 од Законот за ПТТ услугите, според кои до промена на приклучокот од двоен во единечен и обратно може да дојде ако потребите на телефонскиот сообраќај тоа го бара. Според одредбата од член 203 од таа Спогодба, ако потребите на телефонскиот сообраќај бараат, претплатнички телефон, кој за телефонската централа е врзан со посебен телефонски вод, може да се префрли на двоен или групен приклучок на претплатниците под услови утврдени со општиот акт на ПТТ организација донесен врз основа на одредбите од член 67 од Законот за ПТТ сообраќај. Во случајов, вештачењето за утврдување на потребите за промена на телефонскиот приклучок од единечен во двоен број на тужителот е извршено во просториите на единицата на тужената страна во Т., без на лице место на објективен начин да се изврши увид и утврди дали постоела потреба да се замени претплатничкиот број на тужителот од единечен во двојник, од кои причини е тоа сторено и дали тоа понатаму може да се смета да е сторено во смисла на член 203 од цитираната Спогодба. Во смисла на ова, правилно ревидентот укажал во ревизијата дека извршеното вештачење повеќе се однесува на состојба што е предвидена со прописите или конкретно цитираниот закон -самоуправната спогодба, а не за причините во однос на потребата за промена на единечниот број во двојник, што е решителен факт и за правилно одлучување во предметот. Ова упатува понатаму на заклучок дека и погрешно е применето материјалното право со побиваната и првостепената пресуда.

Од изнесеното следувааше овој суд согласно одредбата од член 394 став 1 и член 395 став 2 од ЗПП, да ја уважи ревизијата.

Во повторната постапка по предметот, првостепениот суд ќе изведе дополнителни докази, по потреба ќе изврши дополнително вештачење, за да утврди дали постоеле објективни причини за промена на претплатничкиот број на тужителот од единечен во

двојник, за да потоа со примена на цитираниот закон и цитираната самоуправната спогоба се произнесе по туженото барање.

Промената на претплатничкиот број на телефон од единечен во двојник во смисла на член 203 од цитираната самоуправна спогодба од страна на тужениот може да биде основано ако тоа е сторено по барање на претплатникот или ако го наложуваат потребите на телефонскиот сообраќај, но тие потреби треба да бидат објективно утврдени и со произнесување на стручни лица преку непосреден увид на лице место каде што се поставени инсталациите и слично, а не преку толкување на законските прописи и интерните акти на тужениот во случајот ПТТ организацијата. Во рамките на тоа во утврдувањето на објективните потреби на телефонскиот сообраќај за промените на претплатничкиот број не е без значење и околноста дали посебна комисија на ПТТ организацијата, утврдена во општиот акт на тужената, ја утврдила објективната потреба на телефонскиот сообраќај, за да потоа може да се врши промена на претплатничкиот број од единечен во двојник.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.938/93 од 16.09.1993 година.

102. Родителот кој живее во едно домаќинство со својот син и ги користи телевизиските приемници поставени во различни простории, што заеднички се користат во домаќинството, кога телевизиските приемници се сопственост на синот и тој плаќа надомест за нивното користење, без оглед што родителот има пензија и не е издржувано лице, не е должен посебно да плаќа надомест за користење на телевизиски приемник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во ревизијата во целост се прифаќа дека тужената живее во една економска и семејна заедница со нејзиниот син кој има жена и две деца и во таа заедница тужената ги користи телевизорите поставени во заедничките простории. Од тоа тужителот извлекува заклучок дека тужената поседува телевизиски приемник и со оглед на тоа е во обврска да го плаќа бараниот надоместок.

Вавкиот правен заклучок на тужителот е неприфатлив. Првостепениот суд, врз основа на спроведената постапка, неспорно утврдил дека тужената живее во семејна и економска заедница со својот син и во истата куќа користи посебно една соба на спратот во

која постои телевизор нејзина сопственост, кој е запечатен и уредно одјавен. На приземјето на куќата во две различни простории има два телевизори од кои едниот црно-бел сместен во кујната и другиот во боја, поставен во дневната соба. Тужената престојува во тие простории преку денот додека ги гледа и чува децата на нејзиниот син и во тоа време ја гледа и телевизиската програма. Синот на тужената е редовен претплатник за двата телевизори, а тужената е пензионер.

При таквата фактичка состојба, пониските судови правилно го примениле материјалното право со оспорените одлуки. Не е спорно дека тужената не користи посебно и во посебна просторија телевизиски приемник. При таква состојба, согласно со член 38 од Законот за радиодифузија и Одлуката за висината на надоместокот за користење на радиодифузни приемници ("Службен весник на СРМ" бр. 7/82), на која се повикува тужителот во ревизијата, тужената не е должна посебно да го плаќа бараниот надомест, без оглед што не е издржувана од својот син. По мислењето на овој суд, не може да се смета за корисник на телевизиски приемник и да се задолжи да плаќа надомест за негово користење родителот кој живее во една заедница со потесното семејство на својот син, а кој е редовен претплатник за користењето на телевизорите поставени во заедничките простории.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.263/95 од 7.02.1996 година.

103. Во случај на злоупотреба на чекови по тековна сметка, банката, кај која се води тековната сметка на граѓанинот, е овластена да го врати чекот на Службата на општествено книговодство, наведувајќи дека чекот е злоупотребен, и тогаш Службата за општествено книговодство ќе го сторнира задолжувањето сторено на товар на сметката на банката врз основа за злоупотребениот чек. Доколку банката не постапи така, причинетата штета може да се стави на нејзин товар.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбата од член 99-а од Законот за измени и дополненија на Законот за службата за општествено книговодство (објавен во "Службен лист на СФРЈ" бр.57/89), кој во тоа време се применувал како републички закон, корисник на општествени средства и другото правно лице за примените чекови по тековни сметки на

граѓаните, трасирани на банката и штедилницата, издава налог со кој го уплатува дневниот пазар во чекови на граѓаните во корист на својата сметка која се води кај Службата за општествено книговодство. Врз основа на овластување, Сојузниот секретар за финансии пропишал Правилник за начинот и постапката за уплата на пазарот по основ на примените чекови од граѓаните ("Службен лист на СФРЈ" бр. 81/89, 1/90 и 5/90). Според постапката, поподробно опишана во овој Правилник, банката кај која се води тековната сметка на граѓанинот, може да го врати чекот на Службата на општествено книговодство наведувајќи дека чекот е злоупотребен, и тогаш Службата за општествено книговодство ќе го сторнира задолжувањето извршено на товар на сметката на банката, врз основа на злоупотребениот чек.

Во врска со овие одредби од цитираниот Закон и Правилникот, на чија примена, како материјално право, судот внимава по службена должност, првостепениот суд бил должен да испитува дали тужителката ја известила единицата на стопанската банка кај која има тековна сметка, дека и се украдени чековните бланкети, со што тужителката би спречила да настапи за неа наведената штета, бидејќи банката тогаш, со преземање на наведената постапка би издејствувале да се сторнира задолжувањето на нејзин товар врз основа на злоупотребените чековни бланкети.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1355/94 од 14.03.1995 година.

104. Одредбата од договорот за отворање на тековна сметка со која е предвидено, во случај на пречекорување на средствата на тековната сметка, корисникот на тековната сметка да плаќа камата по каматни стапки утврдени со меѓубанкарска спогодба или со самоуправни акти на банките и други прописи, е очигледно несправедлива спрема имателот на тековната сметка, бидејќи го обврзува на нешто што му е непознато односно на нешто што зависи само од банката, па судот е овластен да ја одбие примената на таквите акти за определување на височината на каматната стапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, во случајов правилно е применето материјалното право кога и е одбиено тужбеното барање на тужителот. Видно од списите по делото,

договорот од 9.02.1987 година е склучен на формулар според однапред отпечатената содржина предложен од банката-тужителот, така што при толкување на таквиот договор ќе се применуваат одредбите од член 100 односно член 142-143 од ЗОО. Според одредбите од член 100 од ЗОО, во случај кога договорот е склучен според однапред отпечатена содржина или кога договорот бил на друг начин подготвен или предложен од една договорна страна, нејасните одредби ќе се толкуваат во корист на другата страна. Според одредбите од член 142 став 3 од ЗОО, општите услови на договорот определени од страна на еден договорач ја обврзуваат договорната страна, ако и биле познати или морале да и бидат познати во моментот на склучувањето на договорот. Според одредбите од член 143 (1), ништовни се одредбите од општите услови што и се спротивни на самата цел на склучениот договор или на добрите деловни обичаи, дури и ако општите услови што ги содржат се одобрени од надлежниот орган, а според став (2), судот може да ја одбие примената на одделни одредби на општите услови што ја лишуваат другата страна од правилото да стави приговори, или оние врз основа на кои таа ги губи правата од договорот или ги губи роковите, или кои инаку се несправедливи или претерано строги спрема неа.

Во овој случај видно од одредбите од член 11 став 2 од договорот за отворање и користење на тековна сметка, банката има право да пресмета и наплати сите видови камати: 1. камата по стапка _____% годишно на одобреното пречекорување на тековната сметка што потекнува од договорот за лимит и 2. на недозоволеното салдо што потекнува од неуредно и несовесно користење на средствата на сопственикот на тековната сметка и тоа покрај каматата под тока 1. од овој член, банката ќе наплатува затезна камата и други камати предвидени во самоуправните акти на банката и други прописи и тоа _____% годишно. Со став 3 од тој член е предвидено дека, доколку дојде до измена на каматните стапки од овој член со закон, со меѓубанкарска спогодба или со самоуправни акти на банката и други прописи, ќе се применуваат новите каматни стапки, и тоа од денот на важењето на новите каматни стапки утврдени со соодветниот самоуправен акт или пропис, со што во целост се согласува долупотпишаниот сопственик на тековната сметка.

Со оглед на горното, очигледно е дека одредбите од член 11 од договорот, се нејасни бидејќи не ги содржат стапките на каматата што треба тужениот да ја плаќа на тужителот, па заради тоа согласно со одредбите од член 100 од ЗОО, тие одредби треба да се толкуваат во корист на другата страна, односно да се применуваат така што

од тужениот, доколку дојде до пречекорување на средствата што ги имал на тековната сметка, ќе се наплатува затезна камата според законските одредби. Впрочем, и во самата одредбата од став 2 точка 2 од член 11 од Договорот се споменува затезна камата, така што и од тој аспект не е основано повикувањето на тужителот во ревизијата на одредбата од член 272 став 2 од ЗОО, според која, ако стапката на договорената камата е повисока од стапката на затезната камата, таа тече и по должниковото задоцнување.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, одредбата од член 11 на став 3 од Договорот-за променливоста на стапката на затезната камата односно на каматните стапки на која дал согласност тужениот со самото потпишување на договорот, е очигледно несправедлива, спрема него бидејќи го обврзува на нешто што му е непознато односно на нешто што зависи само од првата договорена страна, без право и можности да реагира благовремено, посебно што не е содржана обврска на банката да го известува за одлуките за промената на каматните стапки веднаш по нивното донесување. Со оглед на тоа наводот од ревизијата дека тужениот, со самото потпишување на договорот, дал согласност за промената на каматната стапка, не можеше да биде прифатен.

Поради горното, согласно со цитираните законски прописи и одредбата од член 393 од ЗПП, следуваше ревизијата на тужителот да се одбие како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1326/94 од 18.04.1995 година.

105. Во случај кога имателот на чековни бланкети по тековни сметки на граѓани ја известил банката дека му се украдени чековни бланкети издадени од неа, банката е должна од СОК да бара сторнирање на задолжувањето што било одобрено на сметката на работната организација која ги примила чековите. Околноста што банката пропуштила да бара сторнирање на задолжувањето, ја исклучува одговорноста за надомест на штетата на имателот на чековните бланкети кои му биле украдени и злоупотребени од друго лице.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, и двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното

право. Имено, согласно со одредата од член 99-а од Законот за измени и дополненија на Законот за службата за општествено книговодство (објавен во "Службен лист на СФРЈ" бр.57/89), кој бил во важност во време на овој настан, корисникот на општествени средства и другото правно лице за примените чекови по тековни сметки на граѓаните трасирани на банката и штедилницата, издава налог со кој го уплатува дневниот пазар во чекови од граѓаните во корист на својата сметка која се води кај Службата за општествено книговодство. Согласно таа одредба поблизок пропис за ова донесува Сојузниот секретар за финансии.

Врз основ на горното овласување, Сојузниот секретар за финансии пропишал Правилник за начинот и постапката за уплата на пазарот по основ на примените чекови од граѓаните ("Службен лист на СФРЈ" бр.81/89, 1/90 и 5/90). Од одредбите од тој Правилник се гледа дека во вакви случаи корисникот на општествени средства и друго правно лице (уплатувач) и ги предава примените чекови по тековните сметки на граѓаните, најдоцна наредниот ден, на најблиската организациона единица на службата на општествено книговодство, составувајќи спецификација, чија содржина е пропишана со Правилникот, со пропишан "Налог за наплата-образец 43 СОКЈ". Налогот за наплата се издава на вкупниот износ на чековите по тековните сметки на граѓаните на товар на сметката на трасантот, а во корист на сметката на уплатувачот.

Со одредбата од член 4 од овој Правилник пропишано е:

"Ако трасантот установи неоснованост односно неисправност на задолжувањето, на својата жиро-сметка, врз основа на поднесените чекови на граѓаните, може да поднесе барање за сторнирање на задолжувањето, делумно или во целост, во случај:

- 1) Чековите да не се влечени на назначениот трасант;
- 2) Чековите да се злоупотребени;
- 3) Збирот на чековите по спецификацијата да не одговара на налогот за наплатата;
- 4) Чекот да не е поднесен на исплата во согласност со гарантните услови од чековната карта на трасантот, а на сметката на трасантот да нема средства.

Со барањето од став 1 на овој член се поднесуваат и чековите по кои е извршено погрешното задолжување на трасантот.

Службата на општественото книговодство е должна да го сторнира задолжувањето на трасантот најдоцна во рок од два дена од денот на приемот на барањето".

Значи, согласно со овие одредби тужителот, кој како банка се јавува како трасант во чековните бланкети кои му се украдени на тужениот бил должен од како бил известен од соодветната организациона единица на СОК, за примените и реализираните чекови, за кои претходно од страна на тужениот бил известен дека како чековни бланкети му се украдени, да постапи согласно со одредбите од член 4 став 1 точка 2 од горното Упатство, т.е. бидејќи чековите биле злоупотребени да поднесе барање за сторнирање на задолжувањето по тие чекови. Организационата единица на СОК, согласно одредбата од став 3 од член 4 од горното Упатство била должна, врз основа на тоа барање на тужителот да го сторнира задолжувањето на тужителот. На тој начин, значи, не би дошло до реализација на фалсификуваните чекови и до тоа тековната сметка на тужениот да биде задолжена со износите на фалсификуваните чекови. Од друга страна, пак, бидејќи фирмите кај кои се реализирале овие фалсификувани чекови не би ги добиле на својата жиро-сметка средствата кои се пренесени погрешно од жиро-сметката на тужителот, би биле принудени, реализацијата на своето побарување спрема тие чекови да го остваруваат спрема лицата кои чековите ги дале како платежно средство при купувањето на стоката кај нив.

Значи, ако се постапело според одредбите од горните прописи, не би дошло до префрлање на средствата од жиро-сметката на тужителот на жиро-сметката на правните лица, кои чековите ги поднеле со налог за наплата на СОК, ниту пак, би дошло до задолжување на тековната сметка на тужениот кај тужителот.

Поради тоа, видно од утврдената фактичка положба, пропустите кои доведе до ваквото неосновано префрлување на средствата и задолжувањата на тековната сметка на тужениот кај тужителот, се должат исклучиво на тужителната банка, така што нема правен основ тужените да бидат задолжени да му ја исплатата предметната сума на тужителот.

Со ова, се разбира, не се исклучува можноста имателите на бланкет чекови да бидат задолжени по основ на надомест на штета, доколку поради свое винно поведење придонеле кон злоупотреба на чековите. Меѓутоа, во овој случај, тужбеното барање не е поставено по тој основ, па не се ни испитувани околности дали тужениот е виновен заради тоа што дошло до вакви погрешни задолжувања.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1066/93 од 30.09.1993 година.

106. Престанувањето на користење на чекови на тековна сметка и салдирање на состојбата на сметката од страна на банката во случај на утврдено негативно салдо на клиентот-депонентот, се сметаат за акт за раскинување на договор за отворање на тековната сметка, па според тоа, на утврденото негативно салдо клиентот-депонентот е должен да плаќа законска затезна камата, а не договорена камата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази меѓу другото, пониските судови утврдиле дека тужениот со тужителот при Експозитурата во К. на 5.01.1991 година склучил договор за отворање и користење на тековна сметка. Тужениот користел чекови заклучно со 2.03.1991 година кога направил негативно салдо од основен долг од 1.916,00 деноминирани денари. На 11.11.1992 година тужителот извршил салдирање на тековната сметка на тужениот, па утврдил дека состојбата изнесува 52.024,42 деноминирани денари составени од основаниот долг, со засметаната банкарска камата и за наплата на овој долг го поднел барањето-предлогот за присилно извршување, барајќи тој долг да биде исплатен од тужениот со законска затезна камата и трошоци во спорот, по кој предлог првостепениот суд донел решение за извршување, на кое тужениот приговорил, па е заведен конкретниов спор. По пат на вештачење пониските судови утврдиле и тоа дека, заклучно со 31.10.1993 година, основниот долг на тужениот со засметаната банкарска камата достигнал износ од 1.008.526,00 неденоминирани денари.

При утврдената фактичка состојба, пониските судови со побиваната и првостепената пресуда правилно го примениле материјалното право. Правилно тие судови извеле заклучок дека со салдирањето на долгот и пресметаната банкарска камата од негативното салдо со состојба на 11.11.1992 година изнесува 52.024,00 денари, а да за овој износ е заведен спорот од тужителот против тужениот така што и правилно е досудено на тужителот-исплата на ваквиот долг од страна на тужениот со законска затезна камата сметано од 11.11.1992 година, кога е утврдено дека тужениот должи определен долг како резултат на негативното салдо и пресметана камата до тој ден. Од ова, понатаму, следи заклучок дека во останатиот дел тужбеното барање е неосновано, дотолку повеќе што и од однесувањето на тужениот со натамошно некористење на чекови на тековната сметка што ја имал отворено кај тужителот, се смета дека тој изразил волја дека го раскинува договорот.

Од што се раководеле пониските судови при одлучувањето, дадени се доволно образложени причини во побиваната и првостепената пресуда, кои ги прифаќа и овој суд.

Врховниот суд на Република Македонија ги ценеше наводите од ревизијата дека согласно член 6 од договорот склучен меѓу странките за отварање и користење на тековна сметка од 5.01.1991 година, странките се согласни тужителот да ја укине тековната сметка со 15 дневен отказан рок, а да во смисол на член 2 и 3 од истиот договор било предвидено договорот да се раскине писмено како што бил склучен, но најде дека се неосновани и ирелевантни за поинакво одлучување со оглед на тоа што самиот тужител, прифаќајќи го однесувањето на тужениот, со салдирањето и утужувањето на неспорниот износ на име долг од негативно салдо и пресметана камта, изразил волја за раскинување на договорот, како што е понапред наведено. Од овие причини неосновани се и наводите од ревизијата дека согласно член 1058 од ЗОО требало да се смета дека до раскинување на договорот помеѓу странките можело да дојде само со отказан рок од 15 дена, во случаи кога не е утврден рокот на траењето на договорот за отварањето на тековна сметка.

Престанувањето со користење на чекови на тековната сметка и во случаи на утврдено негативно салдо, а во контекст на ова и извршеното салдирање на состојба на сметката со пресметувањето и на банкарска камата до денот на салдирањето а потоа и утужување на утврдените износи на име долг од "црвено" салдо и пресметана банкарска камата, по својата содржина претставува акт, чин на раскинување на договорот за отварање на тековната сметка склучен помеѓу странките-корисникот на сметката и банката, при што на утужениот износ следува да се плаќа законска затезна камата, а не банкарска, бидејќи плаќањето на банкарската камата престанало со денот на салдирањето, односно денот кога е раскинат договорот помеѓу странките.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1631/94 од 14.11.1995 година.

107. Банката кај која биле депонирани девизни штедни влогови до 27.04.1992 година е пасивно легитимирана во спорот по тужба на граѓанинот кој ги депонирал девизите кај неа.

Банката не е должна да врши исплата на девизни и денарски средства од депонираните девизни штедни влогови вон од случаите определени со закон и во износи што Република Македонија како гарант и ги обезбедила.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд неспорно утврдил дека странките имале склучено договори за орочување на девизни штедни влогови и договори за девизно штедење на различни износи и во различни валути, депонирани кај тужената банка до 27.04.1992 година. Тужителите бараат нивна исплата по основ на своето право на располагање со овие девизи. Бидејќи тоа не им го овозможила тужената, бараат поништување на договорите и задолжување тужената да им го исплати штедниот влог.

При изнесената неспорна фактичка состојба, неоснован е приговорот во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Двата судови погрешно се повикуваат на одредбите на Законот за преземање на депонираните девизни влогови на граѓаните од страна на РМ ("Службен весник на РМ" бр.26/92), и на основа него извлекуваат погрешни заклучоци дека тужената банка не е пасивно легитимирана бидејќи девизните влогови ги презела Република Македонија поради што таа треба да биде тужена. Тоа од причини што во времето на пресудувањето од страна на првостепениот суд, веќе бил донесен Законот за гаранција на Република Македонија за депонираните девизни влогови на граѓаните и за обезбедување на средства и начин за исплата на депонираните девизни влогови на граѓаните во 1993 и 1994 година ("Службен весник на РМ" бр.31/93), кој стапил во сила со денот на објавувањето 20.05.1993 година и кој со член 15, цитираниот закон од 1992 година го става вон сила, кој пониските судови не можеле да го применуваат во времето на одлучувањето. Според член 1 од Законот од 1993 година, Република Македонија само гарантира за депонираните девизни влогови на граѓаните и како гарант обезбедува девизни и денарски средства на банките за нивна исплата. Според член 3, банките и понатаму остануваат должни, девизните штедни влогови и девизните сметки на граѓаните да ги водат во оригинални конвертибилни валути, во кои биле депонирани и на нив да ја пресметуваат и припишуваат каматата што ја утврдува Народната банка на РМ. Според член 4, банките и понатаму девизните штедни влогови ги сервисираат, но согласно со прописите на РМ, во висина на средствата утврдени со соодветни пресметки. Заради одржувањето на општата ликвидност на Републиката што се утврдува како јавен интерес, обврските и правата содржани во договорите за девизните штедни влогови и девизните сметки во времето на применувањето на овој закон, мируваат освен во случаевите утврдени со закон. Со одредбите на овој Закон, точно и поединечно се определени случаевите и износите во кои банките се должни да вршат исплата од девизните

штедни влогови. Во случајов, барањето на тужителите не се заснова на тие законски основи.

Според изнесеното, банките и понатаму се пасивно легитимирани во спорите во врска со девизните штедни влогови депонирани кај нив пред 27.04.1992 година, бидејќи остануваат во важност договорите за девизно штедење и тие продолжуваат да ги сервисираат тие влогови и да вршат исплати од нив во случаевите и износите во кои РМ како гарант им обезбедува девизни и денарски средства. Во останатите случаи девизните штедни влогови на граѓаните мируваат и банките не можат да вршат нивна исплата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.199/95 од 24.01.1996 година.

108. Ортаклукот кој се состои само од два члена, со смртта на едниот ортак престанува, така што другиот ортак не може спрема наследниците на умрениот ортак да бара исполнување на договорените обврски од ортаклукот, затоа што тој договор важел само меѓу странките на договорот, туку може да бара само враќање на сразмерниот дел од ортачкиот влог на товар на наследниците на умрениот ортак.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со правосилна пресуда е одбиено тужбеното барање на тужителот имајќи предвид дека ортаклукот, кој бил само од два члена, со смртта на едниот ортак престанал и се врши негова ликвидација, па тужителот спрема тужените може да бара само враќање на сразмерен дел од ортачкиот влог на товар на наследниците на умрениот ортак, поради тоа, тужителот не може спрема наследниците на умрениот ортак да бара исполнување на договорените обврски од ортаклукот зошто тој договор важел само меѓу странките на договорот, ниту може пак да бара надомест за изгубена добивка која би ја остварил за наредните 8 години колку требало уште да важи договорот.

Поаѓајќи од ваквото стојалиште и двата суда го одбиле тужбеното барање на тужителот за пропуштена добивка за ползување на половина од приходот на наредните 8 години.

И по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно одлучиле и двата суда кога тужбеното барање на тужителот во овој дел го одбиле како неосновано. Имено, основ на побарувањето на тужителот да учествува во приходот што во

наредните години ќе го дава предметниот овоштарник, е вложениот капитал во подигнувањето и одгледувањето на насадот и трудот што ќе биде вложуван секоја година за остварување на приходт од тој насад. Меѓутоа, во случајов вложениот капитал на тужителот му е вратен преку враќањето на сразмерниот дел на вложените инвестиции за подигање и одгледување на насадот, со пресудата во делот со кој е уважено тужбеното барање, додека во наредните години тужителот нема да учествува со вложување на труд во обработката на насадот заради добивање на приходи, така што не постои ни еден основ според кој тужителот би можел да бара од тужените да му ја надоместат изгубената добивка, имајќи ги предвид правните правила на имотното право дека, кога ортаклокот се состои само од два члена, тој секогаш престанува со смртта на едниот од нив.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.803/93 од 24.08.1993 година.

109. Не се исполнети законските услови за полноважност на писмен тестамент пред сведоци од член 67 од Законот за наследување, кога тестаментот не е составен по кажување лично од тестаторката, која поради здравствена состојба-потешкотии со формирање на зборовите, не можеле тоа да го чини, туку тестаментот во нејзино име бил составен по кажување на присутно вешто лице-лекар и сопругот на тестаторката. Фактот што на таквиот тестамент е ставен отисок од прстот на тестаторката е без влијание, бидејќи таа како писмена била должна истиот да го потпише, што е исто така еден од условите за составување на писмен тестамент пред сведоци во смисла на член 67 од споменатиот закон.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 67 од Законот за наследување, завештателот што знае да чита и да пишува може да состави тестамент на тој начин што исправата што му ја составил некој друг своерачно ќе ја потпише во присуство на двајца сведоци, изјавувајќи пред нив дека е тоа негов тестамент. Значи, услов за полноважност на ваков вид на тестамент е истиот да е составен врз основа на кажување на завештателот-лично, а не по кажување на други лица, и завештателот своерачно да го потпишал тестаментот во присуство на двајца сведоци, изјавувајќи пред нив дека е тоа негов тестамент. Овие законски услови во

конкретниов случај не се исполнети, бидејќи е утврдено тестаментот да не е составен по кажување лично на тестваторката, која поради здравствената состојба (потешкотии во фомирањето на зборовите), не можела тоа да го чини, туку во нејзино име тестаментот бил составен по кажување на вештото лице и на тужениот. Составениот тестамент на тој начин, не е ни потпишан од тестваторката, иако таа знаела да чита и пишува, туку место потпис на тестаментот е ставен отисок од прстот. Тоа е друг недостаток поради кој предметниот тестамент не може да се призна како писмен тестамент пред сведоци, во смисла на член 67 од Законот за наследување.

Од истите причини, односно поради дефект во говорот на оставителката на предметниот тестамент, не може да му се придаде важност, ни на устен тестамент, во смисла на член 76 од Законот за наследување, од причина што недостасува и другиот законски услов за ваков вид тестамент, односно поради исклучителни околности да не постоела можност да се состави писмен тестамент. Болеста на завештателката сама по себе не може да се смета како исклучителна околност за составување на устен тестамент, во смисла на споменатата законска одредба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.130/91 од 14.02.1991 година.

110. Постапувајќи по тужбата за поништување на писмен тестамент, судот е должен да испита дали таквиот тестамент евентуално не е полноважен како устен тестамент.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка утврдено е дека сега покојната, баба на тужителите, а мајка на тужениот, прележала инфаркт и дека во време од 28.04. до 12.05.1992 година била на лекување во болница, а последица од болеста била таа што десната рака и била парализирана, иако сепак можела да ја движи. На 11.05.1992 година тужениот кај адвокат составил тестамент без присуство на мајка си, го однел дома и го предал на мајка си, која го задржала и му рекла дека ќе го потпише после два-три дена. После неколку дена, во присуство на сведоците откако тужениот го прочитал тестаментот и еден од сведоците три пати ја прашал сега пок. каква е нејзината последна волја, таа на тестаментот ставила свој ракознак, бидејќи раката и се тресела. Таа потоа на тужениот му издала и полномошно. Извршено е вештачење, упоредувани се

отисоците на тестаторката од полномошното, тестаментот и оној ставен при вадењето на личната карта и утврдено е дека отисоците на полномошното и тестаментот не се идентични со оној ставен при вадењето на личната карта.

При така утврдена фактичка состојба, пониските судови го уважиле тужбеното барање на тужителите и тестаментот го поништиле, поради недостиг на формата предвидена во член 67 став 2 од ЗН, а како основна причина за таквото пресудување била што ставањето на ракознакот при неспорната околност дека тестаторката знаела да чита и да пишува, не е доволно за полноважноста на тестаментот, бидејќи законот бара тестаторот истиот да го потпише. Врховниот суд на Република Македонија, оценува дека пониските судови правилно одлучиле кога тестаментот го поништиле, меѓутоа сепак ревизијата на тужениот ја уважи затоа што смета дека во случајов не се утврдени сите решавачки факти за правилно одлучување. Имено, иако тестаментот е неполноважен, посебно што телесната заслабеност на тестаторката била пречка да го стави својот потпис, судот бил должен да испита дали евентуално тестаментот не е полноважен како устен.

Решени на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.1435/93 од 19.04.1994 година.

111. Болеста на завештателот , само по себе не може да се смета како исклучителна околност за составување на устен тестамент во смисла на член 76 од Законот за наследувањето. Болеста на завештателот може да се смета за исклучителна околност, но во склоп и на останатите околности во кои се наоѓа завештателот (на пример длабока старост, исцрпеност, неписменост и сл.), но не и во конкретниот случај, зошто освен болеста, други такви околности кај завештателот не постоеле.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, болеста сама по себе не може да се смета како исклучителна околност за составување устен тестамент во смисла на член 78 од Законот за наследувањето. Во случајот не е утврдено од која болест мајката боледувала и како настапила смртта. Во списите во предметот, имс укажувања дека таа подолго време боледувала од шеќерна болест, но била свесна и разумна до смртта, била подвижна и починала

ненадејно од срцев удар. Таквите околности, ако постоеле, не даваат основ да се заклучи дека имало исклучителни околности. Поимот исклучителни околности во смисла на член 78 од Законот за наследувањето опфаќа низа околности како од објективна, така и од субјективна природа, поради кои завештателот не би бил во можност да направи редовен, писмен тестамент или друг редовен тестамент, каков што е судскиот тестамент. Дали постоеле исклучителни околности требало сестрано да оцени првостепениот суд, според околностите во конкретниот случај. Самиот факт да критичниот ден сега покојната лошо здравствено се чувствувала не е доволна субјективна околност да се потврди релевантност на устниот тестамент.

Затоа е нужно првостепениот суд да ги испита и утврди сите релевантни околности и да утврди дали тие околности би можеле да претставуваат исклучителни околности и услов за полноважност на усниот тестамент во смисла на член 76 и 78 од Законот за наследувањето. Во таа смисла да испита и утврди во каква здравствена состојба се наоѓала сега покојната подолго време пред смртта, која била непосредната причина за смртта, особено нејзината здравствена состојба критичниот ден, нејзините односи со тужителката и со непосредната околина, нејзината писменост и друго. Како околности кои би можеле да се подведат под исклучителни околности исто така од релевантно значење би биле и објективните околности кои би биле пречка сега покојната да сочини писмен тестамент, како на пример оддалеченоста од судот, изнемоштеноста поради староста, годишното време, а со тоа и временските прилики и се друго што очигледно објективно било пречка да се сочини друг вид на тестамент.

Решено во Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.59/91 од 9.04.1991 година.

112. Синот на оставителот не се смета дека е недостоен за наследување поради потешка повреда на обврската за издржување на оставителот, и ако тој не го издржува оставителот, ако оставителот имал доволно средства за издржување, а помош во лечењето му давале неговата ќерка и сопруга.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не постои ни погрешна примена на материјалното право, ако се има предвид утврдената фактичка состојба. Утврдено е дека тужителката Т.З. е мајка на тужениот Н.З., а дека сега покојниот

И. бил сопруг на тужителката и татко на тужениот. Во постапката за расправање на оставината на сега покојниот И. тужителката приговарала на достоинста на тужениот да го наследи својот татко, од причините наведени во член 130 од ЗН, поради што е упатена на процес тоа да го докаже. Во редовната постапка е утврдено и тоа дека во 1991 година тужителката, сега покојниот и сопруг и тужениот постигнале судско порамнување според кое на тужениот му е признат реален дел од семејната станбена зграда, дека тужениот со семејството живеел одвоено од своите родители, дека односите помеѓу нив не биле најдобри, често се карале и тоа главно затоа што тужениот барал да му се даде во сопственост целата зграда, како и тоа дека во последните 3,5 години кога сега покојниот бил тешко болен, грижата околу него целосно ја преземале на себе тужителката и нејзината ќерка. Тужителката и сега покојниот и сопруг не само што не биле материјално необезбедени, туку тие и тужениот материјално го помагале. Во една прилика, тужениот и физички ја нападнал тужителката, а некогаш го навредувал и сега пок. татко.

При таква утврдена фактичка состојба, пониските судови го одбиле тужбеното барање, да се утврди дека тужениот нема право на наследство на оставината од својот татко, односно дека е недостоен да го наследи, заклучувајќи при тоа дека тужениот потешко не ја повредил обврската за издржување на својот татко, ниту не сакал да му укаже нужна помош. Обврската за издржување тужениот не ја повредил затоа што тужителката и нејзиниот сопруг таква потреба немале, а нужна помош и не требал да укажува бидејќи таа била обезбедена од тужителката и нејзината ќерка. Со ваквото одлучување, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека пониските судови правилно го примениле материјалното право, бидејќи не се исполнети условите од член 130 од ЗН да се утврди дека тужениот е недостоен за наследување, а причините изложени во пресудите на пониските судови како логични и на закон основани во целост ги прифаќа како свои.

Ревизискиот навод дека околноста што на сега покојниот помошта за време на болеста ја давале само тужителката и нејзината ќерка не го ослободува тужениот и тој да дава таква помош, овој Суд го оцени како основан, но правно нерелевантен, затоа што со таквото постапување тужениот повредува една морална обврска према својот родител, но сеуште не може да се оцени, како што и пониските судови правилно постапиле, како да тој не укажал нужна помош на својот татко, бидејќи таа е пружана од споменатите лица.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.691/93 од 4.11.1993 година.

113. Доколку до влегувањето во сила на Законот за наследувањето од 1955 година, наследувањето на имотот на покојниот било конечно уредено на друг начин, не можат да се применуваат на одредбите од член 143 од Законот на наследувањето, со кој е регулирана застареноста на правото да се бара оставината со тужба, бидејќи во таков случај, наследникот, со влегување во сила на Законот за наследување од 1955 година, стекнал право на сопственост на наследниот имот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно е одлучено кога е одбиено тужбеното барање на тужителката и тоа од следните причини:

Бидејќи по смртта на сега покојниот во 1938 година неговиот имот го зела во владение и го држела се до својата смрт, непопречувано од никого и без претензии од никој од другите наследници, неговата сопруга-сега покојната, произлегува дека наследството е конечно уредено на друг начин, согласно со одредбите од член 242 од Законот за наследувањето објавен во "Службен лист на ФНРЈ" бр.20/55. Понатаму, исто така никој од наследниците до влегувањето во сила на тој закон во 1955 година, не покажувал претензии на наследство ни спрема сега покојната која го земале имотот во наследство после смртта на својата мајка во 1949 година. Според тоа произлегува дека, до влегувањето во сила на Законот за наследувањето во 1955 година наследувањето на имотот на сега покојниот било конечно уредено на друг начин, така што во прво време тој имот го наследила неговата сопруга, а потоа, и врз основа на решението О.бр.47/69 од 10.09.1969 година, и неговата ќерка. Значи, на овој начин таа станала несомнено неспорен наследник, а со тоа и се стекнала со право на сопственост по основ на наследство на тој имот. Со оглед на ова, не доаѓа предвид примената на одредбите од член 143 од Законот за наследувањето со кој е регулирана застареноста на правото да се бара оставината со тужба, односно тоа дека за примена на тој институт-застареност судот не внимава по службена должност, туку само по приговор на противната страна, во која смисла основано се укажува во ревизијата дека приговор за застареност од страна на тужената не е поднесен.

Со оглед на тоа што, со влегувањето во сила на Законот за наследувањето, оставината на покојниот била расправата на друг начин, немало ни потреба таа да се расправа повторно, врз основа

на одредбите од Законот за наследувањето од 1955 година, туку решението за наследуваше од 10.09.1969 година само ја легализирало затекнатата состојба. Понатака, во врска со расправањето на оставината на сега покојниот се одвивало по законит пат, и правилно за наследник на една половина од оставината е огласен сопругот на умрената, така што тој полноважно можел да располага со делот што му припаднал, па така и го пренел тој дел на тужената со договорот за доживотна издршка од 15.02.1988 година.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1325/94 од 29.06.1995 година.

114. За полноважноста на исклучувањето од наследство не е доволно во тестаментот на завештателот само да се наведат причините за исклучување од наследство, туку е потребно оние што се повикуваат на основаноста на тоа исклучување, во спор да докажат дека основите за исклучување од наследство постојат.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка и погрешна примена на материјалното право, бидејќи и двете пресуди имаат недостатоци поради кои не можат да се испитаат односно не се применети одредби од материјалното право што требало во овој случај да се применат. Имено, видно од причините на двете пресуди, и првостепениот и второстепениот суд се задоволиле со тоа да утврдат дека сега покојниот како завештател, на несомнен начин ги има исклучено од нужен наследен дел тужителите, па врз основа на тоа утврдување го одбиле тужбеното барање како неосновано. Меѓутоа, и двата суда не ја имале предвид одредбата од член 46 став 3 од Законот за наследувањето според која, во случај на спор за основаноста на исклучувањето, должноста за докажување дека исклучувањето е основано, лежи на оној што се повикува на исклучувањето. Покрај тоа судовите не ја имале предвид и одредбата од член 167 став 2 точка 4 од Законот за вонпроцесната постапка, дека судот ќе го прекине расправањето на оставината и учесниците ќе ги упати да поведат процес ако меѓу учесниците настане спор за фактите од кои зависи основаноста на исклучувањето на нужните наследници. Според тоа, од овие одредби несомнено произлегува дека не е доволно само да се наведат причините на исклучувањето во тестаментот на завештателот, туку е потребно оние што се

повикуваат на основаноста на тоа исклучување, во спор да докажат дека таквите основи за исклучување на нужните наследници од нужен наследен дел, и постојат.

Неутврдувајќи ја основаноста на исклучувањето на тужителите од нужен наследен дел, и двата суда не даваат причини за решителните факти, односно не ја примениле одредбата од член 46 став 3 од Законот за наследувањето, па заради тоа согласно со одредбите од член 394 став 1 и 395 став 2 следуваше и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1590/94 од 7.11.1995 година.

115. Стекнување право на сопственост на стан со купување од ЈНА од страна на лице, кое по смртта на носителот на станарското право останатите корисници на станот го овластиле станот да го купи, во случај кога не е исплатено ништо на име цена поради пресметување на порано извршени уплати на име станбен придонес од страна на носителот на станарското право, се изедначува со стекнување на правото на сопственост по основ на наследување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка, утврдено е, а и не било спорно меѓу странките, дека тужителот Х. и тужениот Т. се родени браќа. Нивниот татко како воено лице, од поранешната ЈНА добил на користење трособен стан, сега спорниот, кој се наоѓа во С. т.е. станал носител на станарското право на тој стан. После смртта на таткото на странките, носител на станарското право станала нивната мајка, сега покојната М., која станот продолжила да го користи заедно со странките. После смртта на својата мајка, во станот останале странките. Странките постигнале согласност во иднина носител на станарското право да биде тужениот, врз основа на што давателот на станот на користење го изменил своето решение и со решение од 17.09.1980 година, за носител на станарското право го определил тужениот, а тужителот останал како корисник на станот. Набргу потоа, на 19.09.1980 година, меѓу тужениот и Дирекцијата за управување со воениот станбен фонд, е склучен и договор за користење на стан, во кој тужителот исто така е означен како корисник на станот. На 29.05.1992 година, меѓу Република Македонија - Министерството за одбрана, како продавач и тужениот

како купувач, е склучен договор за продажба на станот, со тоа што цената на станот е утврдена на 1.515.233,30 денари, која цена е намалена врз основа на станбен придонес за износ за износ од 1.712.502,40 денари, што занчи дека при купување на станот не се дадени никакви парични средства. Договорот е заверен кај Општинскиот суд на ден 04.06.1992 година.

При така утврдена фактичка состојба, судовите го одбиле тужбеното барање на тужителот, од причина што зазеле правно стојалиште дека според Законот за продажба на становите во општествена сопственост и Законот за станбено обезбедување во ЈНА, само тужениот, како носител на станарското право, бил овластен станот да го купи, па според тоа и само тој е сопственик на станот, а врз основа на склучениот договор за продажба. Неспорните околности дека после смртта на својата мајка странките меѓу себе се спогодиле тужениот да биде во иднина носител на станарското право и дека тужениот станот го купил без да даде свои парични средства, пониските судови ги оцениле како без правно значење. Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија, оценува дека со таквото одлучување пониските судови погрешно го примениле материјалното право, поради што и одлучи ревизијата на тужителот да ја уважи, пресудите на пониските судови да ги преправи и тужбеното барање да го уважи. Ова од таму што, согласно одредбите од Законот за решавање на станбените прашања на лицата во ЈНА, носителите на станарското право на становите со кои располагала ЈНА имаат право станот да го купат, а притоа во цената на станот се пресметува издвојувањето од личните примања на носителот на станарското право за станбена изградба и платената станарина, па тие се должни да ја платат само разликата. Во случајов разлика немало. Значи, како што веќе е речено, тужениот го купил станот без да плати разлика. Како странките и сега живеат во станот, не може да се смета дека со правото на сопственост се стекнал само тужениот. Стекнувањето на правото на сопственост на овој стан треба да се изедначи со стекнување на правото на сопственост по основа на наследување. Како странките се наследници на своите родители, секоја од нив се стекнала со право на сопственост на по 1/2 идеален дел од станот. Секое поинакво одлучување би преставувало доведување во понеповолна состојба на останатите корисници на станот. Поинаква ќе беше состојбата ако тужениот ја платеше полната вредност на станот или значителна разлика, отколку сега кога за прибавување на станот не дал ништо.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија,
Рев.бр.731/93 од 19.10.1993 година.

116. Тоа што при заверката на договорот за доживотна издршка присуствувал сведок, кој како близок роднина на примателот на издршката не би можел да биде сведок - не е одлучно влијаније за поништување на договорот за доживотна издршка, ако согласно член 73 од ЗОО договорните странки ги извршиле своите договорни обврски во целост или во претежниот дел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка судовите примиле за утврдено дека тужената Н.Н. и Т., сега починат, кој бил нејзин сопруг, на 5.10.1988 година склучиле договор за доживотна издршка во кој тужената е давател на издршката, а сега покојниот Т. бил примател на издршката. Договорот бил прочитан и заверен пред судот во присуство на двајца сведоци од кои едниот бил вујко на примателот на издршката, сега покојниот Т. На ден 11.02.1991 година тужената Н.Н. и сега покојниот Т. и склучиле друг договор за доживотна издршка што бил прочитан и заверен во присуство на двајца сведоци од кои едниот бил зет од сестра на тужената Н.Н. давател на издршката.

При така утврдена фактичка состојба првостепениот суд делумно го уважил тужбеното барање на тужителката и утврдил дека првиот договор за доживотна издршка е ништовен и не произведува правно дејство, а тужбеното барање на тужителката да се утврди дека и вториот договор за доживотна издршка е ништовен, го одбил како неосновано. Второстепениот суд ја потврдил првостепената пресуда, сметајќи како и првостепениот суд дека првиот договор за доживотна издршка е ништовен и не произведува правно дејство бидејќи при заверката на договорот присуствувал сведок, кој не можел да биде сведок, поради сродство со примателот на издршката, а по однос на вториот договор сметајќи дека таква пречка не постоела.

По оценка на Врховниот суд на Република Македонија погрешно сметат судовите дека по однос на вториот договор за доживотна издршка нема недостаток на потребната форма. Ова, од причина што при заверката на договорот присуствувал сведокот Д.Н. кој е зет за сестра на тужената-давател на издршката и истиот не може да биде сведок согласно член 71 став 2 од Законот за наследување поради што и вториот договор за доживотна издршка склучен меѓу странките има недостаток во формата.

Меѓутоа, по наоѓањето на овој суд, првостепениот и второстепениот суд при одлучувањето, поради погрешна примена на материјалното право, фактичката состојба нецелосно ја утврдиле

и поради тоа нема услови за преиначување на побиваната пресуда. Имено, судовите не испитувале дали договорите за доживотна издршка се извршени во смисла на член 73 од Законот за облигационите односи. Судовите исто така не утврдиле кога е починат примателот на издршката- Т.Ц.

Со оглед дека горе наведените околности не се цнети и утврдени, а тие имаат суштествено влијание при одлучувањето заради правилна примена на материјалното право, следуваше согласно член 395 став 2 од ЗПП, ревизијата да се уважи, побиваните пресуди да се укинат и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

При повторното судење, првостепениот суд ќе треба да утврди дали договорите за доживотна издршка се извршени, односно полноважни во смисла на член 73 од Законот за облигационите односи.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.753/95 од 23.05.1996 година.

117. При одлучувањето во спорот за раскин на договорот за доживотна издршка не е доволно само да се утврди дека примателот на издршката се одселил во друго место и со тоа да немало вина кај давателот на издршката што не го исполнил договорот и да не постојат услови за раскин на истиот по барање на примателот, туку потребно било вината за неисполнување на обврските на двателот на издршката објективно да се утврди, односно да се утврди дали тој се обидел на соодветен начин и понатаму да ги исполнува обврските. Доколку примателот на издршката одбил да ја прима издршката на било кој начин, тогаш нема законска можност истиот да бара раскинување на договорот поради неисполнување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По прашањето за раскин на договорот за доживотна издршка поради неисполнување, пониските судови прифатиле дека тужениот не ги исполнувал договорот по вина на тужителката која заминала во С., односно го напуштила тужениот. Меѓутоа, понатаму не е утврдено дали тужениот се обидел да го исполнува договорот во смисла да дава материјални средства за издршка, а тоа тужителката да го одбила. Не е доволно тужителката да заминала во С. и со тоа автоматски тужениот да нема обврска да го исполнува договорот.

Во самиот договор е предвидено, гледање и давање издршка на примателката. Од овие обврски гледањето и грижата би се исполнувале ако тужителката живее кај тужениот или во близината, а издршката може и на друг начин да се дава. Во ова смисла не е доволно утврдено дали издршката може да се дава и на друг начин, освен приготвување храна и други давачки за задоволување на секојдневните потреби.

Со неоценка на изведените докази во доволна мера и при неутврдување на суштествените факти за одлучување по предметот на спорот е сторена повреда на одредбите на процесната постапка, а со тоа постојат услови да се укинат побиваните пресуди и предметот врати на првостепениот суд на повторно судење.

При повторното судење, првостепениот суд треба да ги отстрани сторените повреди на постапката, во смисла што треба да ги оцени, во склопот на другите докази, и изјавите на тужениот дадени во одговор на тужбата и распитан како странка и изјавата на неговата брачна другарка, по прашањето дали помеѓу странките била договорена заедница на живот и дали односите се влошени до степен да не може понатаму да продолжи таа заедница, а при фактот дека тужителката се отселила во С. и таа заедница не е повторно воспоставена. Исто така, не е утврдено дали тужениот се обидел, како давател на издршката, да ја исполнува својата обврска спрема тужителката, иако не живее со неа тука, а таа да одбила примање на било каква издршка. Во ова смисла да се оцени и вината за неисполнување на договорената обврска. Со утврдување на овие факти и околности, а кои имаат влијание за одлучувањето по предметот на спорот, треба да се оцени дали се исполнети условите за раскин на договорите за доживотна издршка во смисла на одредбите од член 124 од Законот за наследување.

Решение на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.693/90 од 30.10.1990 година.

118. Ако примателот на издршката во моментот на склучувањето на договорот за доживотна издршка знаел дека давателот на издршката е осуден со правосилна пресуда на казна затвор и дека му престои издржување на казната, а не е договорена заедница на живот, и ако договорните обврски ги презеле брачниот другар на давателот на издршката и неговите деца, не се исполнети условите за раскинување на договорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При неспорно утврденото дека тужителката (мајка на давателот на издршката) знаела во моментот на склучувањето на договорот за доживотна издршка дека тужениот (синот) е осуден со правосилна пресуда на казна затвор и дека му престои издржување на казната и дека немале договорена заедница на живот и конечно дека обврските од договорот ги превзеле и ги извршувале брачната другарка на тужениот и неговите деца, не стојат условите од член 124 став 3 од Законот за наследување за раскинување на договорот. Имено, согласно оваа законска одредба, секоја страна може да бара раскин на договорот, ако другата страна не ги извршува своите обврски. Во конкретниот случај при неспорните околности да тужителката, иако во одминати години, била животно способна да ги обавува секојдневните лични и домашни потреби, па дури ги обавувала и земјоделските работи, која околност е констатирана и во договорот за доживотна издршка, очигледно е дека не постојат услови за раскинување на договорот.

Бидејќи на тужителката и бил познат фактот дека тужениот ќе оди на издржување на казната затвор и при такви услови пристапила кон склучување на договорот за доживотна издршка, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека таа не може да се повикува на тоа, како на околност поради која тужениот објективно не ќе може да ги извршува договорните обврски. Впрочем, договорните обврски за тужениот ги презеле и ги извршувале неговата брачната другарка и неговите деца што е утврдено во редовната постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.329/90 од 8.05.1990 година.

119. Тоа што при заверка на договорот за доживотна издршка присуствува сведок кој како близок роднина на примателот на издршката кој не би можел да биде сведок-не е од одлучно влијаније за поништување на договорот за доживотна издршка, ако договорните странки ги извршиле своите обврски во целост или во претежниот дел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази во редовната постапка пониските судови утврдиле дека пред околу 20 години тужената вонбрачно се

соживеала со сега покојниот татко на тужителите и дека таа и сега живее во неговиот дом. Со договор за доживотна издршка од 12.05.1985 година, како давател на издршката таа се обврзала да се грижи на сега покојниот татко на сега тужителите како примател на издршката, кој по својата смрт го оставил на неа наведениот имот означен во договорот. Сега покојниот татко на тужителите бил во брак со сега покојната мајка на тужителите се до нејзината смрт, а таа според оставинското решение освен пари на штедна книшка друг имот немала. Од изведените докази и исказите на странките произлегува дека тужената како давател на издршката ги исполнувала обврските што ги превзела со договорот за доживотна издршка, а и тоа дека-при склучувањето на договорот како сведок присуствувала снаата од синот на тужената.

По наоѓање на ревизискиот суд, пониските судови во првостепената и побиваната пресуда, правилно го примениле материјалното право. Според член 124 став 3 од Законот за наследувањето ("Службен весник на СРМ" бр.35/73 и 27/78)- секоја страна во договорот за доживотна издршка може да бара раскин на договорот ако другата страна не ги извршува своите обврски, што не е случај во конкретниот спор. Како тужителите не биле странки во договорот за доживотна издршка тие не можат да бараат раскинување на истиот, а освен ова договорот бил целосно исполнет од тужената. Точно е тоа дека може да биде основано барањето на тужителите да се поништи договорот за доживотна издршка поради недостиг на со закон пропишаната форма за неговото склучување, со оглед на фактот да при неговото склучување како сведок била блиска роднина на тужената (снаа од синот) затоа што таа спаѓа во редот на блиските сродници, кои во смисла на член 121, во врска со член 71 и 72 од Законот за наследувањето при заверка на договорот не можат да бидат сведоци. Меѓутоа, во случајов е утврдено дека договорот за доживотна издршка е целосно исполнет од тужената, па во смисла на член 73 од Законот за облигационите односи, е конвалидиран. Според оваа законска одредба, договор за чие склучување се бара писмена форма се смета за полноважен и ако не е склучен во таа форма, ако договорните странки ги извршиле во целост или претежен дел обврските што настануваат од него, освен ако од целта поради која е пропишана формата очигледно не произлегува нешто друго.

Со оглед да во конкретниот спор се работи за товарен договор, а во услови кога не е спорно дека тужената во целост ги исполнува договорните обврски, за време на животот сега покојниот татко имал од тужената обезбедено исхрана, облека и нега, а по неговата смрт бил пристојно погребен, при што во погребните трошоци покрај

тужителите учествувала и тужената,- правилно пониските судови оцениле дека не постои основ и за поништување на тој договор.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.825/95 од 28.05.1996 година.

120. Кога во договорот за доживотно издржување склучен помеѓу две сестри од кои едната е примател на издршката, а другата која е во брак,-е давател на издршката, е договорена заедница на живот, постојат изменети околности од член 125 став 1 од Законот за наследување кои се причина за раскин на договорот, ако брачниот другар на умрениот давател на издршката заснова нова брачна заедница, а примателот на издршката не се согласи да живее во заедница со неговата брачна другарка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во конкретниот случај, постои измена на околностите кои постоеле во времето на склучувањето на договорот за доживотна издршка кои измени се манифестираат во тоа што после смртта на давателката на издршката, која била помлада сестра на примателката на издршката, сега тужениот, кој бил сопруг на давателката на доживотната издршка,и давател на издршката стапил во брак со друга жена, а примателката на издршката категорично одбива да ја продолжи договорената заедница на живот со нив и отишла да живее кај синот на тужениот.

Според оцената на овој Суд, измената на околностите по склучувањето на договорот за доживотна издршка на кое е укажано претходно, претставува причина во смисла на член 125 став 1 од Законот за наследувањето договорот за доживотна издршка да се раскине, независно што односите помеѓу договорните странки не се нарушени

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.200/91 од 12.03.1991 година.

121. Не е ништовен подоцна склучениот договор за доживотна издршка поради тоа што порано бил склучен друг договор за доживотна издршка во кој е опфатен истиот имот, бидејќи не се исполнети условите од член 103 од ЗОО. Кој од овие договори може да произведе правно дејство, е одделно прашање кое се цени во конкуренција на нив, во одделна постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Видно од списите во предметот, сега пок.В. со нејзината ќерка С., чии наследници се сега тужителите, склучила договор за доживотна издршка, заверен пред Општинскиот суд на 4.06.1983 година, во кој било предвидено да С. се грижи за својата мајка, ја чува и негува, а по смртта да ја погребне, а како надомест за тоа да и го остави целиот подвижен и недвижен имот, кој се состоел од покуќнина и куќа со дворно место. Неспорно е и тоа, дека сега пок.В. склучила договор за доживотна издршка и со нејзината ќерка, сега тужената П. кој е заверен на 10.12.1986 година, со кој договор сега пок.В. се обврзала по смртта да го отстапи нејзиниот имот, кој веќе бил предмет на претходно склучениот договор со нејзината ќерка С.

При ваква фактичка положба, и по мислењето на Врховниот суд на Македонија, погрешно пониските судови сметаат дека договорот склучен во 1986 година е ништовен, бидејќи претходно постоел договор за доживотна издршка, со кој бил опфатен истиот недвижен имот односно погрешно сметаат дека сега пок.В. не можела да склучува нов договор за доживотна издршка кога веќе претходниот не бил раскинат.

Овој суд го прифаќа правното стојалиште изнесено во барањето за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Македонија дека само заради тоа што бил склучен договор за доживотна издршка, кој не бил раскинат, подоцна склучениот договор е ништовен. И овој суд смета дека за ништовноста на вториот договор нема влијание тоа што претходно постоел друг таков договор со кој е распореден истиот имот, така што за ништовност на еден договор, независно кога е истиот склучен, треба да важат одредбите од ЗОО, кои се однесуваат на тоа. Прашањето, пак, за тоа кој договор ќе се примени при конкуренцијата на двата договори, е прашање кое ќе се решава одделно во врска со распределбата на имотот на покојниот, во справувањето за конкуренцијата на двата договори.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Гзз.бр.66/90 од 18.09.1990 година.

122. Краткиот временски интервал од склучувањето на договорот за доживотна издршка до смртта на примателот на издршката, не може да се земе сам по себе како основ за поништување на тој договор, при состојба кога и пред склучувањето на тој договор давателот на издршката ги исполнувал обврските, кои со тој договор странките тоа само го потврдиле

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, на правилно утврдена и неспорна фактичка состојба погрешно пониските судови го примениле материјалното право кога го уважиле тужбеното барање и го поништиле договорот за доживотна издршка склучен помеѓу сега покојниот Н.Н. и тужените. Имено, првостепениот суд го уважил тужбеното барање и го поништил договорот исклучиво поради тоа што договорот не можел да произведува правно дејство при состојба кога од истиот произлегувало дека обврските по договорот почнуваат од денот на склучувањето на договорот, а од договорот не произлегувало друго за дотогашното живеење на договорните страни во семејната и економската заедница, иако таква заедница постоела помеѓу нив. Таквите причини за фактичкото неизвршување на договорните обврски од склучувањето на договорот па до смртта на сега покојниот Н.Н. на полно го прифатил и второстепениот суд. Правната неважност на договорот и двата пониски суда ја наоѓаат во тоа што договорот бил склучен непосредно пред смртта на примателот на издршката и неисполнувањето на договорните обврски на давателот на издршката од склучувањето на договорот па понатаму.

Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека околноста што договорот за доживотна издршка е склучен на три дена пред смртта на примателот на издршката, само по себе не го чини овој договор ништавен. Ова од причини што, не е спорно, дека и пред склучувањето на договорот, примателот на издршката живеел во заедница со тужените-давателите на издршката, кои се грижеле за неговата нега и издршка, како и за неговото здравје така што склучувањето на договорот всушност претставувало правно оформување на дотогашните нивни односи. Од тука, не може да се смета дека договорот не почнал ни да се извршува од страна на давателот на издршката како заклучуваат пониските судови. Од

друга страна, утврдено е дека, примателот на издршката и порано боледувал од истата болест од која настапила и смртта. Според тоа, последното негово лекување во болница, каде и бил склучен договорот, не било сознание на давателите на издршката за негова блиска смрт кое би можело да се оквалификува како нивна побуда за склучување на договорот за доживотна издршка, и според тоа како неморално правно дело.

Од горе изнесеното, краткиот временски интервал од склучувањето на договорот до смртта на примателот на издршката не може да се земе како основ за поништување на договорот, при неспорното дека и пред неговото склучување странките фактички ги извршувале правата и обврските, кои со договорот ги верифицирале.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.219/90 од 17.04.1990 година.

123. Работникот кој не ја напаѓал одлуката за засновање работен однос на определено време нема право со тужба да бара да се утврди дека засновал работен однос на неопределено време.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд го уважил тужбеното барање и утврдил дека тужителката има засновано работен однос со тужениот на неопределено време како наставник по музичка култура, па го задолжил тужениот да ја прими на тоа работно место.

Второстепениот суд таквата пресуда ја потврдил.

Врховниот суд на Република Македонија ревизијата на тужениот ја уважи, пресудите на двата пониски судови ги укина и предметот го врати на повторно судење од следните причини:

Тужениот во текот на целата постапка приговара на ненавременоста на барањето за судска заштита, со оглед дека уште со приемот на работа тужителката била известена дека заснова работен однос на определено време и истиот ќе престане на 31.08. наредната година, со истекот на учебната година за која е примена. Таа не приговорила и се до крајот на учебната година ја обавувала работата согласно таквиот прием во работа. Меѓутоа, двата пониски судови пошле само од фактот дека работното место на кое тужителката е примена е систематизирано како трајно, па според член 7 од ЗРО од 1990 година и член 12 од ЗОПРО од 1989 година не може да биде пополнето на определено време.

Според мислењето на овој суд, во случајот се работи за барање за утврдување на времетраењето за засновање на работниот однос. Имено, спорно е прашањето дали тужителката со тужениот засновала работен однос на определено или на неопределено време. Согласно одредбите од Законот за работните односи и Законот за основните права од работниот однос, кои се применувале во времето на засновањето и траењето на работниот однос на тужителката кај тужениот, работникот за времето за кое се заснова работниот однос признава со објавувањето на огласот за пополнување на работното место и се стекнува со можност да бара заштита на своето право, ако смета дека со тоа му е повредено, со самиот избор по огласот. Во секој случај после приемот на работа, работникот се стекнува со право на заштита на правата од работниот однос, па и со правото да бара работниот однос да го заснова на неопределено време, ако смета дека такво право му припаѓа, но само против одлуката со која е примен на работа на определено време.

Овој суд го прифаќа стојалиштето на пониските судови дека горе цитираните ЗОПРО со член 12 и ЗРО со член 7 определиле во кои случаи може да се заснова работниот однос на определено време, од што произлегува заклучок дека во останатите случаи работниот однос може да се заснова само на неопределено време. Меѓутоа, со оглед на значението на работниот однос за двете страни во односот и пошироко, тој статус на работникот мора да биде утврден во постапката и роковите пропишани со истите законски прописи, за остварување на правата на работниците пред органите на работодавецот и за остварување на правата со судска заштита. После конечноста на така заснованиот работен однос, работникот што е примен на определено време не може да бара судот да утврди постоење на работен однос на неопределено време, доколку претходно ваквото барање не го остварувал пред органите на работодавецот а заштитата пред судот не ја побарал во роковите определени со член 83 од ЗОПРО.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.787/94 од 20.09.1995 година.

124. Кога според конкурсот е дадена можност да се пријават како кандидати за наставници кај тужениот факултет и лицата кои ги исполнуваат условите предвидени со Законот за насоченото образование, со тоа се опфатени и измените и дополненијата на тој Закон бидејќи тие веќе биле во важност и со тоа станале

составен дел на Законот, без оглед што се уште не биле инкорпорирани во општите акти на Универзитетот, па за наставник можело да биде избрано лице кое се здобило со звање доцент и вонреден професор по пат на хабилитација според Законот за високото образование.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е спорен фактот дека според објавениот конкурс кандидатите со пријавата требало да поднесат и диплома за научен степен "магистратура или докторат" и дека примениот кандидат во случајов, нема таков научен степен. Меѓутоа, судот во образложението исто така го прифаќа и фактот дека според истиот конкурс дадена е можност да се пријават како кандидати и сите оние кои ги исполнуваат условите предвидени со Законот за насоченото образование, кој факт исто така неспорно го утврдува и првостепениот суд. Тоа значи дека конкурсот дал можност на него да се јават и кандидатите со одбранет хабилитационен труд, затекнати како наставници.

Фактот што конкурсот се повикува на Законот за насоченото образование а не и на неговите измени и дополненија ("Службен весник на СРМ" бр.29/89), во никој случај нападнатата пресуда не ја прави противречна, бидејќи тие измени и дополненија веќе биле во важност во времето на објавувањето на конкурсот и изборот по него. Со донесувањето на овие измени и дополненија, тие станале составен дел на законот, па повикувањето на конкурсот на овој закон значи повикување на неговиот интегрален текст, со веќе донесените дополненија. Согласно ова, утврдено е правило со член 154 од Законот за насоченото образование, дека за вонреден професор може да биде избран кандидат кој има соодветен докторат на науки, но со дополнението на овој закон пропишано со неговите измени и дополненија од 1989 година во член 26, "наставниците кои се здобиле со звањето-доцент и вонреден професор по пат на хабилитација според Законот за високото образование ("Службен весник на СРМ" бр.49/74 и 36/76), имаат право да напредуваат".

Според изнесеното, погрешно е стојалиштето на ревизијата дека според конкурсот било предвидено кандидатите да имаат само степен на магистратура односно докторат. Точно е дека Самоуправната спогодба за усогласување на условите, критериумите, постапката и начинот за избор во наставно научни и соработнички звања на универзитетот "Кирил и Методиј"-Скопје од 1986 година, не ја инкорпорирала ваквата можност што законот

ја дал со цитираната новела на Законот за насоченото образование. Меѓутоа, како е погоре изнесено, објавениот конкурс изрично ја дава таквата можност, а со цитираната законска одредба неговата примена не е условена со нејзино инкорпорирање во самоуправните општи акти.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1551/94 од 1.11.1995 година.

125. По објавен конкурс и спроведена постапка за избор на помлади асистенти, доколку ги исполнуваат објавените посебни услови во конкурсот, научно истражувачката способност ја оценува рецензионата комисија, како единствен надлежен и стручен орган.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајот е утврдено дека тужениот Институт распишал конкурс за избор на двајца помлади асистенти приправници со завршен Природноматематички факултет-група Биологија, насока биохемиска-физиолошка. Научниот совет на тужениот именува рецензиона комисија која, по разгледувањето на документите достави и извештај со предлог за избор на Научниот совет. Научниот совет го извршил изборот на кандидатите, а со одлука на Советот на институтот изборот бил потврден.

Во текот на постапката, некои од пријавените кандидати приговориле на составот на рецензионата комисија и стручноста на нејзините членови, па тужениот, побарал толкување и мислење од Министерството за наука на РМ на членот 77 од Законот за научно-истражувачка дејност. Од Министерството за наука на РМ до тужениот, се доставени две мислења во кои е дадено толкување на овој член. Според мислењата, рецензионата комисија ја формира научниот совет, кој е најкомпетентен орган да ја оцени стручноста на членовите кои ќе ги избере во оваа комисија. Ваквото мислење го прифаќа и овој суд, затоа што оваа комисија е негов помошен орган во спроведувањето на постапката за избор и не учествува во изборот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1531/94 од 26.10.1995 година.

126. Тужбата за поништување на постапката и одлуката за прием на одредени лица заради стручно оспособување и преквалификување, е недопуштена, бидејќи за таков случај не е пропишана судска заштита.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според став 2 од член 1 од Законот за основните права од работниот однос, под работен однос се подразбира доброволен однос помеѓу работникот и организацијата односно работодавецот, заради вршење на определени работи и економски целосообразно и одговорно користење на средствата и остварување правата и обврските што се стекнуваат на работа и по основ на работа. Според член 83 став 1 од истиот закон, пак на работникот му е обезбедена судска заштита во остварување на правата од работен однос, доколку не е задоволен од конечната одлука на надлежниот орган во организацијата или ако тој орган не донесе одлука во рок од 30 дена, сметано од денот на поднесувањето на барањето односно приговорот и тоа во нареден рок од 15 дена. Според тоа, од содржината на погоре цитираната законска одредба, произлегува дека заштита на правата од работен однос остваруваат работниците, кои имаат засновано работен однос или оние кои учествувале на конкурс односно оглас за засновае на работен однос. Во конкретниов случај, неспорно е дека тужителите учествувале во постапката за стручно оспособување и преквалификација како машински работници-шивачи, за потребата на тужениот, а која постапка била спроведена согласно член 68 од Законот за вработувањето. Како барањето на тужителот не се однесува за прием на нови работници, туку за стручно оспособување и преквалификација тој нема право на судска заштита со примена на одредбите од Законот за основните права од работниот однос и Законот за работните односи, поради што правилно одлучил второстепениот суд кога ја отфрлил тужбата како недопуштена. На таквиот заклучок упатува и одредбата од член 73 од Законот за вработувањето, според која невработеното лице кое стручно се оспособува и преквалификува има право на заштита на своите права како и работниците. Според тоа, тужителите како невработени лица кои учествувале во постапката за стручно оспособување што била водена од СИЗ-от за вработување по барање на тужениот, а не биле примени за стручно оспособување, немаат право на судска заштита односно да бараат поништување на постапката и одлуката за прием на кандидати за

стручно оспособување и да се задолжи тужениот да ја повтори целокупната постапка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1411/94 од 29.06.1995 година.

127. По објавен конкурс и спроведена постапка за избор на помлади асистенти доколку ги исполнуваат објавените посебни услови во конкурсот, научно-истражувачката способност ја оценува рецензионата комисија, како единствен надлежен и стручен орган.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врз основа на одлука донесена од Советот на тужениот, бил објавен конкурс во весникот "Нова Македонија" на ден 2.11.1993 година за избор на двајца помлади асистенти-приправници, со завршен Природно математички факултет, група Биохемија, насока, биохемиска-физиолошка. Со одлука донесена од Научниот совет бр.02-8/13 од 24.10.1993 година била избрана рецензионата комисија. Потоа рецензионата комисија по разгледувањето на приложените документи од пријавените кандидати составила извештај според кој од пријавените 9 кандидати по конкурсот, само еден кандидат не ги исполнувал условите по конкурсот а дала предлог за избор на кандидатите Б.К. и М.С. Научниот совет на тужениот на својата седница одржана на ден 12.01.1994 година донел одлука за избор на кандидатите Б.К. и М. С. Тужителката недоволна од таквата одлука вложила приговор, од кои причини и рецензионата комисија дала свое мислење по поднесениот приговор на тужителката, како и другите кандидати. Потоа советот на тужениот на ден 20.01.1994 година донел одлука со која го потврдил изборот на двете кандидатки за помлади асистенки-приправници.

На така утврдена фактичка состојба, судовите оцениле дека тужениот конкурсот и постапката за избор на двајца помлади асистенти-приправници ја спровел согласно одредбите од Законот за научно-истражувачката дејност, како и своите општи акти, од кои причини го одбила тужбеното барање на тужителката како неосновано.

Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека судовите правилно го примениле материјалното право зошто утврдиле дека тужениот конкурсот и постапката за избор по конкурсот ја спровел

согласно одредбите од Законот за научноистражувачката дејност како и своите општи акти. Имено, врз основа на одлука донесена од советот на тужениот на ден 21.10.1993 година бил објавен конкурсот за избор на двајца помлади асистенти асистенти со завршен Природно математички факултет Група биологија, насока биохемија-физиолошка, согласно член 75 од Законот за научноистражувачка дејност и член 126 од Статутот на тужениот. Потоа постапката за избор по конкурсот била спроведена исто така согласно погоре цитираниот закон, при што биле избрани кандидати кои во целост ги исполнуваат условите предвидени во конкурсот. Рецензионата комисија тужениот ја составил согласно член 77 од Законот за научноистражувачката дејност, и тоа со одлука на научниот совет, кој е единствено надлежен и стручен за именување на истата, па потоа рецензионата комисија исто така како надлежен и стручен орган дала свое мислење и предлог за избор на двајца кандидати за помлади асистенти по објавениот конкурс.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1630/94 од 26.10.1995 година.

128. Надоместот на трошоци за превоз до и од работа следува ако истиот е предвиден во колективниот договор, и ако работодавецот не обезбедил сопствен превоз, а постои јавен сообраќај на релацијата до и од работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази пониските судови, меѓудругото, утврдиле дека тужителите се жители на блиското село и сите се вработени кај тужениот, дека не им е обезбеден превоз од селото до автобуската постојка во близината на градот, односно на крстосницата на патот што оди во правецот на работните простории во градот, а од постојката до работните простории на тужениот превоз е обезбеден. До 10.09.1990 година тужениот на тужителите им надоместувал патни трошоци-превоз за релација од нивното село на живеење до постројката и обратно, но после овој период надоместот го укинал. Исто така, тие судови утврдиле дека не пости посебна релација за користење на автобус од селото каде што живееле тужителите до постојката на крстосницата на патот, кое ова растојание тужителите го минувале пеш и дека од нивните куќи па до постојката растојанието е над 2000 метра.

При вака утврдената фактичка состојба второстепениот суд правилно го применил материјалното право со побиваната пресуда кога-го одбил тужбеното барање. Според одредбата од член 82 од Општиот колективен договор за стопанството на СРМ ("Службен весник на СРМ" бр.30/90), кој се применувал во времето за кој се бара надоместот на превоз и на кој основано се повикува второстепениот суд во побиваната пресуда, - работникот има право на надомест на трошоци за превоз до и од работа над 2 километра само во случај кога нема организиран таков превоз (сопствен превоз на организацијата), со тоа што на него му се надоместуваат трошоците во висина на превозот со јавните сообраќајни средства. И според член 77 од Општиот колективен договор на РМ ("Службен весник на РМ" бр.29/92)- на работниците им се исплатува надомест на трошоци за превоз во локалниот јавен сообраќај до и од работа над 2 километра само во случај кога работодавецот нема организиран превоз, а превозот како услов при работа е утврден со колективен договор односно со општ акт на работодавецот. Колективниот договор за гранката Електроенергетика на Македонија, во која спаѓа тужениот, е објавен во "Службен весник на РМ" бр.48/92 и влегол во сила од 13.08.1992 година што значи во периодот што не го опфаќа времето за кое се бара надоместот, но и во овој акт е предвидено правото на надомест идентично како во член 77 од понапред цитираниот Општ колективен договор.

Од изнесените одредби на цитираните договори, па и решението за укинување на правото на надомест на превоз, произлегува дека тужителите немаат право на надоместот бидејќи не постои превоз со средства на јавниот сообраќај на релацијата од нивното село до постојката на крстосницата на патот во правец на фабриката на тужениот, така што и тужителите не се изложени на трошоци за плаќање на превоз за доаѓање до работа односно до таа постојка при одење на работа, и не се изложени на трошоци за таков превоз, дотолку повеќе што тужениот со сопствени средства им обезбедува превоз од постојката на крстосницата до работното место како при одење на работа, така и при враќањето од работа. Поради ова ревизијата на тужените е одбиена како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.771/94 од 16.02.1994 година.

129. Работникот чиј работен однос престанал поради изречена дисциплинска мерка-престанување на работен однос, нема право на исплата на отпремнина иако во исто време остварил право на пензија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Ревизискиот наводи за погрешна примена на материјалното право, за што директорот не можел да донесе решение за престанок на работниот однос на тужителот, без претходно да му биде доставена одлука донесена по неговиот приговор изјавен против одлуката на дисциплинската комисија, е неоснован. Имено, во редовната постапка е утврдено дека против тужителот е водена дисциплинска постапка поради повреда на работните обврски и дека со одлука на Дисциплинската комисија од 14.12.1991 година изречена му била дисциплинска мерка-престанување на работниот однос. Приговорот изјавен од тужителот против таа одлука бил одбиен од Работничкиот совет на 19.02.1992 година, после што генералниот директор донел решение на 13.03.1992 година со кое на тужителот му престанал работниот однос сметано од 7.03.1992 година. На 14.04.1992 година од страна на СИЗ на ПИОМ - Подрачна единица С. по барањето на тужителот за право на инвалидска пензија, донесено е решение со кое му се признава право на инвалидска пензија сметано од 7.03.1992 година.

При таква утврдена фактичка состојба, пониските судови го одбиле тужбеното барање да се задолжи тужениот на тужителот да му исплати отпремнина во висина на три лични доходи од просекот на месеците наведени во барањето. При одлучувањето, судовите тргнале од тоа што на тужителот му престанал работниот однос поради изречена дисциплинска мерка-престанување на работен однос и поради тоа не му припаѓа право на исплата на отпремнина поради заминување во пензија. Ова особено повеќе што тужениот не донел решение за престанување на работниот однос на тужителот поради негово заминување во пензија, туку работниот однос му престанал како резултат на изречената дисциплинска мерка.

Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека со ваквото одлучување пониските судови правилно го примениле материјалното право, а се согласува и со причините изнесени во пресуда. Имено, и по наоѓање на овој суд, тужителот нема право на исплата на отпремнина поради заминување во пензија, со оглед на

фактот што неговиот работен однос престанал заради изречената дисциплинска мерка. Притоа, дури и да е точно на тужителот дека не му била доставена одлука донесена по неговиот приговор, таквата околност е без значење за поинакво одлучување, зашто тужителот и без тоа можел да бара заштита на своите права пред надлежен суд согласно член 83 став 1 од ЗОПРО.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.157/95 од 11.01.1996 година .

130. Ако наставник, кој работел со неполн работен фонд на часови-13 часа неделно во две училишта, користел годишен одмор во должина како и другите работници, има право на полн износ на регрес за користење на годишен одмор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката како професор по англиски јазик засновала работен однос кај тужениот на неопределено време со неполн фонд на часови-10 неделно сметано од 12.09.1989 година и на истиот начин со 3 часа неделно, засновала работен однос сметано од 16.10.1989 година во друго училиште . Сите права од работниот однос тужителката ги остварувала кај тужениот. За 1989 -1990 година, тужителката користела годишен одмор како и останатите вработени кај тужениот во времето од 1.07. па до 15.08.1990 година. На име регрес за користење на годишен одмор на сите вработени кај тужениот им било исплатено по 3.020,00 денари, а пак на тужителката и било исплатено 2.013,00 денари односно помалку од другите за 1.007,0 денари. СИЗ за образование за оваа намена на тужениот има преведено потребни финансиски средства. Согласно со член 77 од Општиот колективен договор ("Службен весник на СРМ" бр.30/90), кој бил во сила во спорниот временски период, работникот има право на регрес за годишен одмор најмалку во висина на просечниот месечен чист личен доход по работник исплатен од стопанството на Републиката во претходните три месеци, а со истата содржина е и член 44 став 1 од Правилниот за заедничките основи и мерила....., кај тужениот. При состојба, кога не е спорно дека тужителката како и останатите вработени кај тужениот го користеле годишниот одмор за 1990 година, тужителката има право на регрес за користење на годишен одмор

во износ кој им бил исплатен и на останатите вработени кај тужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.409/93 од 1.06.1993 година.

131. Околноста што рабоводниот орган на работната организација има законско овластување да врши избор, односно распоредување на работникот со посебни овластувања и одговорности не го вклучува во себе и правото да распореди работник со вакво својство на друго работно место, доколку распоредувањето не било диктирано од неопходната потреба на процесот и организацијата на работата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот бил во работен однос при тужениот како лекар специјалист по медицина на трудот. Со одлука донесена од советот на тужениот од 28.03.1989 година, а по претходно објавен конкурс, тужителот бил избран за началник на Службата за медицина на трудот. Потоа со одлука донесена од директорот на тужениот од 28.12.1992 година тужителот бил разрешен од началник на службата за медицина на трудот и распореден како лекар специјалист по медицина на трудот во Службата на медицина на трудот сметано од 1.01.1993 година, а согласно член 44 и 45 од Правилникот за работни односи на тужениот. Против наведената одлука тужителот вложил приговор, по кој приговор не се произнел надлежниот орган при тужениот.

Согласно со член 17 став 2 од Законот за основните права од работниот однос, во случај на неопходна потреба на процесот и организацијата на работата работникот може да биде распореден на секое работно место кое одговара на неговиот степен на стручна подготовка од определен вид занимање, знаење и работна способност. Во конкретниот случај се доѓа до заклучок дека тужениот не ја утврдил потребата за разрешување на тужителот и распоредување на друго работно место. Од содржината на одредбата од член 23 став 2 од Законот за основните права од работниот однос произлегува дека на работникот задолжително му се доставува писмена одлука со која се одлучува за остварувањето на неговите поединечни права, обврски и одговорности. Според тоа во одлуката треба да бидат дадени образложени причини за нејзиното

донесување што од една страна на работникот му овозможува да ја оствари заштита на своите права од работен однос, а од друга страна на надлежниот орган, во конкретниот случај на судот му овозможува да оцени дали причините за донесувањето на таквата одлука се законити или не. Во конкретниот случај оспорената одлука не содржи никакви образложени причини, поради што се доаѓа до заклучок дека од страна на тужениот не е уврдена потреба за распоредување на тужителот согласно член 17 став 2 од Законот на основните права од работниот однос и член 48 од Правилникот за работните односи на тужениот. Според тоа, без точно утврдени и образложени причини не може да дојде до законито распоредување на било кој работник, а во конкретниот случај ниту на тужителот како работник на работното место-началник на Службата на медицина на трудот, работно место со посебно овластување и одговорност. Во одлуката за разрешување и распоредување на тужителот, која е без образложени причини, во уводот стои дека е донесена согласно член 44 и 45 од Правилникот за работните односи на тужениот, во кои одредби е предвидено кој носи одлука за разрешување на работник со посебно областување и одговорности, како и тоа дека разрешениот работник се распоредува на работно место кое одговара на неговиот степен на стручна подготовка од определен вид занимање, знаење и способност, што значи дека при донесувањето на одлуката за разрешување и распоредување, а согласно член 48 од истиот правилник, тужениот бил должен да ја утврди неопходната потреба на процесот и организацијата на работата. Од изложеното произлегува дека оспорената одлука за разрешување и распоредување на тужителот, тужениот ја донесол без утврдена потреба на процесот и организација на работата, која одлука е без образложени причини, поради што е незаконита, затоа што е донесена спротивно на одредбите од Правилникот за работните односи на тужениот по член 17 став 2 од Законот за основните права од работниот однос.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.49/94 од 7.04.1994 година.

132. При состојба кога кај тужителот постои заболување на левата рака, а заболувањето е од таков карактер што не бара мирување, истиот не може да биде земен на дисциплинска одговорност само поради тоа што за време на боледување од Комисијата на тужениот не бил затечен дома.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

На повторното судење првостепениот суд треба да ги има во предвид укажувањата изнесени во решението и подробно да се позанимава со прашањето дали тужителот го злоупотребил правото на користење на боледување на таков начин што тоа да претставува потешка повреда на работната обврска од цитираниот член 25 став 1 точка 9 од Правилникот за дисциплинска одговорност на тужениот. Притоа, првостепениот суд треба да го има предвид фактот дека кај тужителот постои заболување на левата рака. Ако болеста на тужителот е од таков карактер што бара физичка активност, истиот не може да биде земен на дисциплинска одговорност само поради тоа што за време на боледување од Комисијата на тужениот не бил затечен дома. Во таа смисла, покрај веќе изведените докази, првостепениот суд треба со сигурност да го провери карактерот на заболувањето кај тужителот за која цел може да постапи согласно член 250 од ЗПП, а потоа согласно со содржината на цитираниот член 54 став 1 од ЗОПРО и член 25 став 1 точка 9 од наведениот Правилник, зависно од тоа што ќе утврди, да одлучи по поставеното барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.593/93 од 2.09.1993 година.

133. Околноста што работникот во одреден временски период изостанал од работа повеќе работни часови, не може неодробените часови да се собираат и да се засметуваат како денови на неоправдано отсуство од работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови го уважиле тужбеното барање на тужителот и ја поништиле оспорената конечна одлука на тужениот со која му била изречена мерката престанување на работниот однос од причина што оцениле дека во дејанието на тужителот не се содржани обележјата на повредата потешка повреда на работната обврска од член 12 точка 23 од цитираниот Правилник-"неоправдано изостанување од работа повеќе од 5 работни дена во текот на 12 месеци". Тужителот неоправдно изостанувал од работа 4 работни дена, меѓутоа околноста што тој на повеќе наврати не бил присутен на работа во текот на целото работно време, односно неоправдано

изостанал од работа повеќе работни часови, не може неодробените часови да се собираат и истите да се претвораат и се засметуваат како работни денови на неоправдано отсуство од работа, така што, и по мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, пониските судови, поаѓајќи од ваквото стојалиште, правилно прифатиле дека во конкретниот случај не е исполнет условот од споменатата одредба на цитираниот Правилник за да би можело за ваква повреда на тужителот да му се изрекне дисциплинската мерка-престанување на работниот однос. Оваа, и другите причини кои поблиску се дадени во образложението на побиваната пресуда, се правилни и на закон основани, па како такви и Врховниот суд на Република Македонија во целост ги прифаќа.

Врховниот суд на Република Македонија го ценеше ревизискиот навод во кој се истакнува дека во дисциплинската постапка, врз основа на изведените докази и од признанието на тужителот, било утврдено дека тој самоволно ја напуштил работата и дека ваквото дејание има елементи на тешка повреда на работната обврска за која, според одредбите на член 21 од Правилникот за дисциплинско и материјалните одговорности, задолжително се изрекува дисциплинската мерка престанување на работниот однос. Меѓутоа, имајќи ги предвид горенаведените причини, овој навод е неоснован. Имено, кога тужителот е огласен за виновен само за потешката повреда на работната обврска утврдена во член 12 точка 23 од Правилникот, а не и за други повреди, а од друга страна кога се има во вид дека за оваа повреда, како што пониските судови правилно оцениле, не постоеле услови за изрекување на дисциплинската мерка престанување на работниот однос, одредбата од член 21 од цитираниот Правилник, на која тужениот се повикува во ревизијата, по наоѓањето на овој суд, нема практично значење, бидејќи наведената одредба од овој член може да се примени само под претпоставка ако повредата на работната обврска е сторена, што пак не е случај во конкретниот спор.

Пресудено во Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.953/93 од 11.11.1993 година.

133-А. Во случај кога и покрај сторените пропусти од работникот за непријавување на своето отсуство поради болест во рок од 24 часа, нему му било дозволено да продолжи со работа, со што се смета дека боледувањето било одобрено во смисла на член 113 точка 4 од ЗРО, не постојат оправдани причини за

престанок на работниот однос со отказ, даден од страна на работодавецот, согласно член 115 став 1 точка 7 од ЗРО.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд со побиваната пресуда прифаќајќи ја во целост утврдената фактичка положба од страна на првостепениот суд, искажал стојалиште дека во случајот треба да се примени член 115 став 1 точка 7 од ЗРО, односно дека работниот однос на тужителот му престанал со отказ на работодавецот поради кршење на работната дисциплина, бидејќи поради болест отсаствувал од работа, а за тоа во рок од 24 часа не го известил работодавецот. Во тоа тој суд го наоѓа основот за законитоста на решението за престанок на работниот однос. Во побиваната пресуда второстепениот суд прифатил дека поднесеното боледување од страна на тужител е прифатено од страна на тужениот, со што му биле оправдани деновите во кои што отсаствувал пред 23.05.1994 година, и да после овој датум продолжил со редовно извршување на своите работни задачи се до 13.06.1994 година. Меѓутоа, на вака утврдената фактичка положба со побиваната пресуда, погрешно е применето материјалното право кога судот го применил член 115 став 1 точка 7 од ЗРО. Всушност во овој случај требало да се примени член 112 од ЗРО, со кој е пропишано дека работниот однос на работникот не може да му престане со токаз од страна на работодавецот ако не постои оправдана причина врзана за неговото однесување, меѓу кои оправдани причини пропишани со член 113 од ЗРО, е и онаа од точка 4, заради одобрено боледување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.903/95 од 19.06.1996 година.

134. Во спор за плаќање на неисплатена плата, судот е должен да утврди дали тужителот во спорниот временски период ги извршувал или не ги извршувал своите работни задачи, зошто за остварување на правото на плата не е доволно работникот само физички да биде присутен на работа, а да не ги извршува своите работни задачи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека пониските судови во побиваната и првостепената пресуда, поради погрешна

примена на материјалното право, фактичката состојба нецелосно ја утврдиле, што била причина по тужбеното барање да одлучат на наведениот начин, иако за таквоото одлучување немало доволно прифатливи причини во делот кој се однесува врз прашањето на право на личен доход според вложениот труд, на што основано се укажува во изјавената ревизија. Во врска со ова прашање, пониските судови поаѓаат од фактот дека тужителот во спорниот временски период доаѓал на работа, дека не бил суспендиран и дека неговото неработење и отсуство на придонес во остварувањето на добивката не е утврдено со правосилна судска одлука, за кое прашање се води спор пред првостепениот суд, па изведуваат заклучок дека поради тоа тужителот има право на личен доход. Меѓутоа, таквиот заклучок овој суд не може да го прифати како основан. Имено, согласно член 49 став 2 од Законот за основните права од работниот однос на работникот му припаѓа правото на личен доход како дел од доходот кој е сразмерен на придонесот на работникот во создавањето на тој доход. Тоа значи дека личниот доход на работникот зависи од неговиот однос кон работата, односно од индивидуалниот придонес во создавањето на доходот во организацијата. Во конкретниов случај, пониските судови биле должни да проверат дали во спорниот временски период за кој тужителот бара да му биде исплатен личен доход според вложениот труд, ги извршувал своите работни задачи и кои, бидејќи во смисла на наведеното не е доволно работникот само физички да биде присутен на работа без да ги извршува работните обврски, а токму на тоа укажува тужениот во текот на постапката и во изјавената ревизија. Притоа, пониските судови, без оглед на тоа што во фактичката состојба утврдуваат дека со одлука на тужителот му престанува работниот однос поради сторена потешка повреда на работната обврска, испуштаат од предвид дека оваа мерка, видно од наведената одлука, е изречена токму поради неизвршување и несовесно извршување на работните обврски од страна на тужителот во спорниот временски период.

Како поради погрешна примена на материјалното право во овој дел фактичката состојба по предметот не е целосно утврдена, нема услови за преиначување на побиваните пресуди согласно член 395 став 1 од ЗПП, а и поради начинот на кој е одлучено по тужбеното барање во останатиот дел, следуваеше согласно член 395 став 2 од ЗПП побиваните пресуди да бидат укинати и предметот да биде вратен на повторно судење на првостепениот суд.

Во текот на повторното судење првостепениот суд треба да ги има предвид укажувањата изнесени во решението и подробно да се позанимава со прашањето дали и кои работни задачи тужителот

ги извршувал во спорниот временски период за кој бара да му биде исплатен личниот доход според вложениот труд, за која цел ќе треба да изведе нови докази кои ќе бидат предложени од странките, а исто така и оние согласно член 7 став 3 од ЗПП, па зависно од тоа што ќе утврди преку, согласно цитираниот член 49 од ЗОПРО и член 133 став 1 од Колективниот договор кај тужениот, ќе одлучи по тужбеното барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.63/94 од 21.04.1994 година.

135. Кога Општинскиот одбор на месните заедници своите приходи ги остварувал од буџетот на општината, како и заради тоа што општината не донела одлука за престанок на неговиот субјективитет, обврската за солидарно исплаќање на неисплатениот личен доход и другите надоместоци на вработените во тој Општински одбор паѓа и на општината.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не постои погрешна примена на материјалното право, ако се има предвид утврдената, фактичка состојба. Утврдено е дека првотужениот Општински одбор на месни заедници - Б. е основан од страна на тогашната Општинска конференција на ССРМ - Б. и Општината Б. и тоа во 1970 година. Првотужениот немал свои самоуправни општи акти: статут на работната заедница, правилник за работа, Правилник за работни односи и друго, а тужителите биле вработени во Општинскиот одбор, додека средствата за исплата на нивните лични доходи и други надомести од работен однос за целиот период на нивното работење се обезбедувани од буџетот на Општината се до 1.01.1991 година, кага финансирањето престанало и на тужителите од тогаш не им се исплатувани личните доходи и надоместоците, означени во изреката на пресудата на Општинскиот суд во Б. утврдени со вештачење. Еден од тужителите, ПА на 19.06.1991 година заминал во пензија, а некои од нив од 1.09.1992 година се преземени на работа во службата на општи и заеднички работи при Владата на Република Македонија, додека останатите тужители се уште се водат како вработени кај првотужениот.

При така утврдена фактичка состојба, која всашност и не била спорна, освен во делот дали првотужениот е основан и од тужената општина, Општинскиот суд во Б. го уважил тужбеното барање на

тужителите спрема првотужениот заклучувајќи дека тој е во обврска на тужителите да го плаќа личниот доход, како и надоместоците со оглед на тоа дека тој претставува посебен субјект во правото, има својство на правно лице, со свои органи, надлежности и општи акти, а го одбил тужбеното барање према тужената Општина поради немање на пасивна легитимација на нејзината страна, затоа што сегашната Општина не е правен следбеник на поранешната општина Б. и што првотужениот и не бил основан директно од поранешната Општина. Меѓутоа, Окружниот суд во Б. го уважил тужбеното барање и спрема тужената Општина, затоа што заклучил дека и таа, покрај првотужениот, ја има истата обврска, образлагајќи го тоа со утврдениот факт дека првотужениот е основан и од поранешната Општина. Со ваквото одлучување, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека пониските судови правилно го примениле материјалното право, а причините изнесени во нивните пресуди, во пресудата на Општинскиот суд по однос на обврската на првотужениот, а во пресудаа на Окружниот суд по однос на обврската на второтужениот, како правно одржани ги прифаќа.

Ревизискиот навод, инаку истакнуван и во текот на редовната постапка, дека тужителите засновале работен однос со првотужениот, кој е правно лице, а не со тужената Општина и дека до 1.07.1991 година преку првотужениот примале личен доход, каде и ги остварувале своите права од работен однос, и дека тужената Општина не е во никаква обврска према нив, овој Суд го оцени како неоснован, затоа што неспорно е дека првотужениот приходите ги остварувал од буџетот на Општината, дека нема одлука за престанок на субјективитетот на првотужениот, па според тоа дека тужителите правото на личен доход и надоместоците треба да ги остваруваат како и досега, а тоа значи дека према нив во обврска се како првотужениот, така и второтужената Општина, до донесување на Законот за локалната самоуправа.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија под Рев.бр.165/93 од 16.03.1993 година.

136. При состојба кога тужителката сметано од 18.04. па до 31.12.1991 година била привремено спречена за работа поради боледување, истата нема право на годишен одмор за таа година. Ова поради тоа што согласно член 31 став 3 од ЗОПРО работникот мора да започне со користењето на годишниот одмор во текот на календарската година. Тужителката веќе е отсутна

од работа по основ-боледување, поради што не може едновременно по друг основ-годишен одмор, да отсутствува од работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил, меѓу останатото, дека тужителката е вработена кај тужениот како лаборант и дека во временскиот период од 18.04. па до 31.12.1991 година била на боледување, за кој временски период примила надомест на личен доход. На ден 25.12.1991 година тужителката поднела молба да и се одобри користењето на годишен одмор за 1991 година, меѓутоа, со решението на директорот на тужениот од 29.04.1992 година барањето и било одбиено.

При изнесената фактичка состојба, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, судовите од понизок степен во побиваната и првостепената пресуда, правилно го примениле материјалното право. Имено, согласно член 31 став 3 од Законот за основните права од работниот однос и член 93 став 1 од Правилникот за работните односи кај тужениот, на кои инаку се повикуваат судовите од понизок степен, годишен одмор може да се користи во два дела и тоа првиот дел се користи без прекин во траење од најмалку 12 работни дена во текот на календарската година, а вториот дел најдоцна до 30 јуни наредната година. При состојба кога е неспорно дека тужителката сметано од 18.04. па заклучно со 31.12.1991 година била привремено спречена за работа поради боледување, правилен заклучок извеле судовите од понизок степен дека не биле исполнети законските претпоставки тужителката да се стекне со право на користење на годишен одмор за таа година. Во однос на ова прашање судовите од понизок степен даваат детално образложени причини, кои овој суд ги прифаќа. Во врска со тоа, ревизискиот навод дека во побиваната и првостепената пресуда е погрешно применето материјалното право поради тоа што судовите заклучуваат дека тужителката требала да го прекине боледување, со цел да го искористи годишниот одмор за 1991 година, според наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, не е од влијание за поинакво одлучување. Одбивајќи го тужбеното барање, како што е тоа веќе образложено, судовите од понизок степен поаѓаат од тоа дека согласно член 88 став 1 од наведениот Правилник работникот може годишен одмор да го користи во текот на календарската година врз основа на планот за користење на годишен одмор, а само дека според условите од цитираниот законски пропис

може да го користи и до 30 јуни наредната година, односно дека работникот мора да започне со користењето на годишниот одмор во текот на календарската година. Врховниот суд на Република Македонија се согласува со ваквиот заклучок во побиваната и првостепената пресуда, кој е од суштествено значење за одлучување по тужбеното барање. Токму поради тоа, и овој суд наоѓа дека нема основ да се прифати дека тужителката требало да го прекине боледувањето со цел да го искористи годишниот одмор за 1991 година, зошто работник за време боледувањето не може да користи годишен одмор. Кога работникот веќе е отсутен од работа по основ боледување, тој не може истовремено и по основ на користење на годишен одмор да отсутува од работа. Во таков случај, со право да користи годишен одмор работникот би се стекнал само под услов да го заклучи боледувањето. Меѓутоа, ваквото образложение на судовите од понизок степен, според наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, само претставува едно укажување кое, поради сите други образложени причини, не било од влијание за одлучување по тужбеното барање.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.581/93 од 16.09.1993 година.

137. Работникот не може да води судски спор за поништување на одлуката на работодавецот со која е утврдено постоењето на штетата причинета од работникот, зошто таа одлука не го обврзува работникот. Тоа не значи дека работникот, доколку докаже правен интерес за тоа, нема право да поднесе тужба со која ќе бара да се утврди дека не постои обврска да му ја надомести таквата штета на работодавецот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се наводите во ревизијата за погрешна примена на Законот за основните права од работниот однос. Второстепениот суд со побивеното решение смета дека со првостепеното решение правилно првостепениот суд се огласил за ненадлежен за постапување по тужбата на тужителката и истата ја отфрлил од причини што решението од 25.11.1993 година донесено од тужениот што го напаѓа тужителот е за надомест на штета што тужителот ја сторил на тужениот, па без оглед што таа одлука е конечна, таа не го обврзува работникот да ја надомести штетата. Поради ова,

според истиот суд, овој спор не може да се третира како спор за заштита на правата на работникот во смисла на одредбата од 83 од ЗОПРО.

По наоѓање на ревизискиот суд, без оглед на одредбите и причините на кои се повикуваат пониските судови во нападнатите решенија, правилно е применет ЗПП кога првостепениот суд ја отфрлил тужбата на тужителката. Имено, според член 80 став 3 од ЗОПРО, поднесувањето на приговор од став 1 на овој член, го задржува извршувањето на одлуката до донесување на конечна одлука во организацијата односно кај работодавецот, освен во случаите утврдени со закон. Во член 72 од истиот закон предвидено е дека постоењето на штетата го утврдува надлежен орган на организацијата односно работодавецот, но одлуката со која истата е утврдена, не го обврзува работникот, така што организацијата, односно работодавецот е тој кој преку суд може да бара надоместување на штетата. Со оглед дека нападнатото решение донесено од тужениот не е извршливо, ниту по него тужителката мора да постапи, таа не може да бара тоа да се поништи. Ова не значи дека тужителката не може да бара со тужба да се утврди дека кај неа не постои обврска да ја надомести штетата. Но прашање е дали таа за ова би имала правен интерес кога веќе нападнатото решение за надомест на штета нејзе не ја обврзува, односно по тоа решение не мора да постапи.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.968/94 од 18.04.1995 година.

138. Постои придонес на работникот за настанатата штета поради неостварена плата ако се утврди дека тој ги сторил повредите на работната должност (обврска), а одлуките на дисциплинските органи со кои му е изречена дисциплинската мерка престанување на работниот однос се поништени само поради суштествена повреда на дисциплинската постапка или поради застареност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајот не е спорно дека тужителот бил во работен однос кај тужениот на работно место одговорен продавач. На 5.02.1993 година, му престанал работниот однос на основа одлука донесена од дисциплинската комисија на тужениот. Во постапка за заштита на правата, со пресуда на првостепениот суд од 2.04.1993 година,

уважено е тужбеното барање и поништени се одлуките на дисциплинските органи на тужениот само поради застареност на водењето на дисциплинската постапка. Тужителот е вратен на работа на 5.11.1993 година. На основа таквата состојба двата суда изведуваат заклучок дека тужителот бил незаконито спречен да ја оствари платата за предметниот период, поради што има право на надомест за платата.

Меѓутоа, уште во одговорот на тужбата тужениот го оспорил тужбеното барање истакнувајќи дека одлуките на дисциплинските органи на тужениот за престанување на работниот однос на тужителот се поништени само поради застареност на водењето на дисциплинската постапка, а тоа упатува на заклучок дека тужениот укажувал на факти и околности кои се од значење за утврдувањето на придонесот на тужителот во настанувањето на штетата во смисла на член 192 од ЗОО.

Во повторната постапка првостепениот суд ќе треба да изведува докази за тоа дали тужителот ги сторил повредите за кои му била изречена дисциплинската мерка-престанок на работниот однос и дали за тоа постоела негова одговорност. Тоа од причини што, по мислењето на овој суд, постои придонес на работникот во смисла на цитираната законска одредба во настанувањето на штетата со неостварување на платата кај работодавецот, ако тој ги сторил повредите и постоела негова одговорност, заради што е поведена дисциплинската постапка и му е изречена мерката престанување на работниот однос, без оглед што во постапката за заштита на неговите права одлуките на дисциплинските органи на работодавачот, се поништени како незаконити, поради застареност на водењето на дисциплинската постапка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.76/95 од 19.12.1995 година.

139. Кога во решението за престанување на работниот однос не е содржан отказниот рок, иако работникот има право на отказан рок, решението е незаконито во делот за денот на престанокот на работниот однос, и судот ќе го поништи решението само во тој дел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, стојалиштето на двата суда дека во овој случај решението на тужениот работодавец во целост е незаконито, поради тоа што во

него не се содржани одредби за отказниот рок, е погрешно. Имено, со одредбите од член 115 став 1 точка 6 од Законот за работните односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93), работниот однос на работникот му престанува со отказ од страна на работодавецот поради кршење на работната дисциплина или неисполнување на обврските утврдени со закон, колективен договор и договор за работа, особено ако неоправдано изостане од работа три последователни работни дена или пет работни дена со прекин во текот на една година. Согласно со член 12 1 од истиот закон, отказниот рок не може да биде пократок од 30 дена ниту подолг од шест месеци, во зависност од должината на работниот стаж и причините за отказ согласно со колективниот договор. Согласно став 2 од тој член, за време на траење на отказниот рок, работникот има права и обврски од работен однос.

Значи, согласно со овие одредби, доколку се утврди во случајов дека тужителот неоправдано изостанал три последователни работни дена, решението за престанувањето на работниот однос на тужителот би било незаконито само во делот со кој е определен денот во кој му престанува работниот однос на тужителот. Според тоа, со пресудата на судот имало место решението за престанок на работниот однос да се поништи само во тој дел, а по тоа, сообразно со барањето на тужителот да биде вратен на работа, судот требало да утврди дека работниот однос на тужителот му престанува со истекот на отказниот рок, доколку работникот има право на таков отказан рок и со означување во пресудата на денот ког истекол отказниот рок.

Со оглед на тоа што со првостепената и второстепената пресуда не е одлучувано во смисла на погоре изнесеното, и не е утврдувано дали изостанувањето на тужителот од работа во наведените денови е неоправдано, нема услови за преиначување на побиваната пресуда согласно со одредбите од член 395 став 1 од Законот за процесната постапка, туку следуваше, согласно со одредбите од член 395 став 2 од тој закон, поради погрешната примена на материјалното право и нецелосно утврдена фактичка состојба и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд за да се постапи според горните укажувања во ова решение.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.183/95 од 10.01.1996 година.

140. Работодавецот треба да го устрои следењето на редовноста на доаѓањето на работникот на работа така што на несомнен начин ќе може да се утврди дали работникот во определени денови доаѓал на работа, и, во случај на судски спор, товарот на докажувањето за недоаѓањето на работа на работникот паѓа на работодавецот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, и двата суда правилно го примениле материјалното право, кога го уважиле тужбеното барање на тужителката. Имено, за да престане работниот однос на работникот без негова согласност, ако неоправдано изостанал од работа последователно 5 работни дена во смисла на одредбите од член 75 став 2 точка 3 од Законот за основните права од работниот однос, кој согласно со Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, се применува како републички закон, потребно е на несомнен начин да се утврди дека работникот изостанал од работ последовно пет работни дена. Несомнениот начин на следењето на редовноста на работа на работникот се состои во тоа што, доколку не постојат технички услови кај работодавецот за воведување на лични картони на кои се одбележува доаѓањето на работа, се воведува книга за присутност, односно отсутност од работа, во која работникот со свој потпис го потврдува своето доаѓање односно времето на своето доаѓање на работа, така што, доколку одреден ден не дојде на работа, потписот во таа книга изостанува. Можни се и други начини на следењето на присутноста, односно отсутноста на работникот на работа, кои во секој случај несомнено го утврдуваат тој факт и кои оневозможуваат евентуално да се изврши злоупотреба од страна на работникот, односно од страна на работодавецот или лицата овластени да ја следат присутноста, односно отсутноста на работникот. Во секој случај, таа евиденција треба да биде устроена така што на работникот да му се овозможи, доколку ја оспорува, да може на сигурен начин да докаже дека тој ден, односно тие денови бил присутен на работа. Самото констатирање на фактот дека работникот одредени денови бил отсутен од работа, од страна на работодавецот треба да му биде соопштено на работникот во еден краток-разумен рок, за да може работникот, евентуално сомневајќи се во таа евиденција, да обезбеди докази во спротивната смисла. Доколку констатацијата му е соопштена на работникот по истекот на повеќе денови, односно недели, а да пред тоа воопшто не му е

ставено до знаење, веднаш по неоправданото отсуство од работа, дека ќе трпи одредени негативни последици било во намалување на личниот доход, било во тоа што ќе му престане работниот однос, и работникот продолжува да доаѓа на работа како да такво нешто не се ни случило, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, тоа не може да биде основа за престанок на работниот однос без согласност на работникот во смисла на одредбата од член 75 став 2 точка 3 од Законот за основните права од работниот однос.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1033/93 од 21.09.1993 година.

141. Во постапката по тужба во која е поставено тужбено барање за поништување на одлука на дисциплинска комисија со која е изречена мерка - престанување на работниот однос, судот нема овластување да цени дали изречената мерка е престрога или пак поблага, туку само треба да оцени дали одлуката е донесена во согласност со закон и општиот акт на работодавецот со кој се уредени прашањата на дисциплинската одговорност на работниците.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основан е наводот во ревизијата за сторена суштествена повреда од член 354 став 2 точка 13 од ЗПП. Имено, по наоѓање на овој суд, таквата повреда со побиваната и првостепената пресуда е сторена бидејќи истите не се јасни и разбирливи. Судот е должен наполно и вистинито да ги утврди спорните факти, а кои факти ќе ги земе како докажани одлучува тој по свое уверение врз основа на совесна и грижлива оценка на секој доказ посебно и сите докази заедно, како и врз основа на резултатите во целокупната постапка. Тоа значи дека во конкретниот случај расправајќи по прашањето на утврдена дисциплинска одговорност на тужителот пред дисциплинските органи кај тужениот, пониските судови биле должни меѓу другото да го утврдат решителниот факт- дали навистина тужителот на ден 31.12.1990 година предизвикал неред и тепачка во просториите на тужениот, како што е утврдено со оспорената одлука од 9.02.1991 година, па дека на тој начин ја сторил повредата на работната обврска од член 9 став 1 точка 16 од Правилникот за дисциплинска одговорност кај тужениот. На таа околност пониските

судови не обрнале доволно внимание, а таа е од суштествено значење за одлучување по тужбеното барање. Ова поради тоа што остварувањето на дејствието на наведената повреда значи предизвикување на неред и тепачка во просториите на тужениот. Пониските судови само прифаќаат дека дошло до конфликт помеѓу тужителот и лицето З.С. при што тужителот го удрил тоа лице со шише и му нанел повреда во пределот на надлактицата, меѓутоа сметаат дека изречената мерка не е адекватна на тежината на сторената повреда, а и самиот настан се случил после работното време односно после 14,00 часот.

Меѓутоа, овој суд не може да се согласи со таквиот заклучок на пониските судови, на што основано се укажува во ревизијата. Во постапка по тужба во кое е поставено барање за поништување на одлука со која спрема работникот е изречена дисциплинска мерка, судот нема овластување да цени дали изречената мерка е престога или преблага, туку само треба да оцени дали е донесена во согласност со општиот акт со кој се уредени прашањата на дисциплинската одговорност на работниците. Пониските судови требало да го проверат заклучокот на дисциплинските органи кај тужениот дали навистина тужителот на критичниот ден предизвикал неред и тепачка во просториите кај тужениот, меѓутоа тие така не постапиле од што понатаму следува заклучок дека причините кои пониските судови во побиваната и првостепената пресуда ги изнеле се нејасни, бидејќи не се утврдени сите факти од релевантно значење за одлучување по тужбеното барање, што довело и до погрешна примена на материјалното право, поради што и согласно член 394 став 1 од ЗПП, овој суд ја уважи ревизијата ги укина првостепената и вторстепената пресуда и предметот го врати на повторно судење на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.235/95 од 20.06.1995 година.

142. При состојба кога не бил склучен Општиот колективен договор за стопанството на РМ и кога кај тужениот се уште не било извршено усогласување односно склучување на Колективен договор на ниво на работодавецот, тужениот може да води дисциплинска постапка за сторена повреда против тужителот на начин и во постапка определена со Правилникот за дисциплинска иматеријална одговорност, кој бил во сила во време на поведувањето на дисциплинската постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Имено, од изведените докази првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека тужителот бил вработен кај тужениот, на работно место комерцијален референт. Со Одлука на Дисциплинската комисија на тужениот од 4.11.1993 година тужителот е оддалечен од претпријатието до утврдување на неговата дисциплинска и материјална одговорност. Со Одлука на Дисциплинската комисија од 25.05.1994, година по спроведената дисциплинска постапка, тужителот е огласен за одговорен виновен за потешки повреди на работната дисциплина: неоправдано отуство од работа, излегување за време на работа, собирање на разни потписи и создавање неред во организацијата, поради кое му е изречена дисциплинска мерка престанување на работен однос. Тужителот против одлуката на Дисциплинската комисија вложил приговор до Управниот одбор, но истиот не го разгледал и по истекот на законскиот рок не му одговорил на тужителот. Тужителот во благовремениот рок поднесол тужба, со барање да биде поништена одлуката на Дисциплинската комисија за престанување на работниот однос.

При таква фактичка состојба, пониските судови го уважиле тужбеното барање на тужителот и заклучиле дека по стапување во сила на Законот за работни односи од 1993 година е дерогиран Законот за основните права од работен однос според кој закон одговорноста на работникот за повреда на работните обврски се оценува од страна на Дисциплинската комисија, а Законот за работни односи во член 111 предвидува работниот однос на работникот да му престане со отказ од страна на работодавецот, меѓу другите причини и поради кршење на работната дисциплина и работниот ред. Пониските судови прифатиле дека оспорената одлука била донесена во време кога веќе стапил во сила новиот Закон за работни односи, па тужениот бил должен да ја продолжи постапката по новиот Закон, во постапка за давање на отказ. Покрај овие причини судовите прифатиле дека и Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност на тужениот до денот на водењето на постапката против тужителот, не бил усогласен со Законот за работните односи.

По мислење на пониските судови, дисциплинската постапка со која била изречена дисциплинската мерка престанок на работен однос на тужителот од страна на Дисциплинската комисија, била незаконита и во спротивност со одредбите од Законот за работни

односи. Од овие причини првостепениот суд го уважил тужбеното барање на тужителот, а второстепениот суд ваквата одлука ја потврдил.

Врховниот суд на Република Македонија не го прифаќа како основан таквиот заклучок на пониските судови кој довел до погрешна примена на материјалното право, на што основано укажува тужениот во изјавената ревизија.

Имено, Законот за работни односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93), стапи во сила на 7 јануари 1994 година и тој го дерогира Законот за основните права од работниот однос според кој (член 54), работникот за неизвршување на работните обврски сноси дисциплинска одговорност која во текот на дисциплинската постапка ја утврдуваше Дисциплинска комисија, а Законот за работни односи повеќе не предвидува таква одговорност на работникот, туку со член 111, 115 и 121 определува дека на работникот поради кршење на работната дисциплина и работниот ред може да му престане работниот однос со отказ од страна на работодавецот со право на отказан рок. Законот за работни односи не содржи преодни одредби со кои го регулираат прашањето, според кој правен режим треба да биде окончана постапката против работникот за сторена повреда на работните обврски, кога повредата била сторена за време на важење на Законот за основните права од работниот однос, ако постапката била отпочната и завршена во време кога стапил во сила Законот за работни односи.

Пониските судови прифаќајќи дека целокупната постапка со која била изречена дисциплинската мерка престанок на работен однос од страна на тужениот, е незаконита и спротивна на одредбите од Законот за работни односи, ја испуштиле од предвид содржината на член 147 од Законот за работни односи, според кој колективните договори се склучуваат, односно усогласуваат во рок од три месеци од денот на влегување во сила на овој закон. Овој рок истекува заклучно со 7 април 1994 година. Во овој временски период тужениот бил должен да склучи поединечен колективен договор на ниво на работодавец, согласно член 84, 87 и 90 од Законот за работни односи, зошто по влегување во сила на овој закон со колективен договор се доуредуваат, во согласност со закон и со други прописи, правата, обврските и одговорностите на работниците и работодавецот од работен однос, како и обемот и начинот на остварување на правата и обврските и другите прашања од интерес на работниците и работодавецот. Ваква обврска не постоеше според одредбите од Законот за основните права од работниот однос.

Општиот колективен договор за стопанство на Република Македонија склучен врз основа на член 88 од Законот за работни односи влезе на сила на 8.06.1994 година ("Службен весник на РМ" бр.29/94).

При состојба кога не бил склучен Општиот колективен договор за стопанство на Република Македонија, кога кај тужениот сеуште не било извршено усогласување односно склучување на колективен договор на ниво на работодавец, тужениот може да води дисциплинска постапка за сторена повреда против тужителот на начин и во постапката определена со Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност.

Дали тужениот се придржувал кон одредбите од Правилникот, дали тужителот ја сторил потешката повреда на работната обврска која му се става на товар со оспорената одлука се прашања кои пониските судови со побиваната и првостепената пресуда воопшто не ги расправале, а како резултат на погрешната примена на материјалното право.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.311/95 од 3.04.1996 година.

142-А. Доколку не е потпишан грански колективен договор ниту колективен договор на ниво на работодавец, исплатата на регресот за годишен одмор може да се врши согласно одлуката на работодавецот и тоа во височина и на начин утврден со таа одлука.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 45 од Општиот колективен договор за стопанството на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.24/94), работникот има право и на други надоместоци и примања утврдени со колективен договор, со тоа што основицата за пресметување на надоместоците за регрес при користењето на годишниот одмор изнесува 100% од просечната месечна плата во стопанството на земјата исплатена во претходните три месеци.

Во овој случај, ни првостепениот ни второстепениот суд не испитувале и не утврдувале дали постои грански колективен договор и колективен договор на ниво на работодавец со кој е предвидено правото на исплата на регрес при користењето на годишниот одмор

на вработените кај тужениот. Доколку таков договор постои, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, регресот за користење на годишниот одмор може да се исплатува само во височината утврдена со тој колективен договор. Меѓутоа, доколку таков колективен договор нема, во тој случај исплатата на предметниот регрес може да се врши согласно одлуката на работодавецот и тоа во височина и на начин утврдени со таа одлука.

Притоа, при повторното одлучување треба да се има предвид дека со одредбата од член 11 став 2 од Законот за исплати на платите и пензиите во Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.78/93), е предвидена обврска само за платите на работниците правното лице да ги исплатува исклучиво во паричен износ или чек издаден од банка или од пошта, додека за другите надоместоци, каков што е и надоместокот за регрес при користење на годишниот одмор, таква обврска односно забрана не постои.

Поради горното ревизијата на тужениот е уважена, пресудите се укинати и предметот е вратен на повторно судење на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1033/95 од 3.09.1996 година.

142-Б. Оценката на олеснителните и отежителните околности при изрекување на дисциплинска мерка за сторена повреда на работните обврски врши дисциплински орган на работодавецот. Во поведениот спор за поништување на актот со кој е изречена мерката, судот врши проверка дали навистина постоеле околности што ги ценел дисциплинскиот орган на работодавецот, но не и на нивното влијание при изрекувањето на мерката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Во редовната постапка во спорот утврдено е дека поради меѓусебна расправа и тепачка за време на работа, на тужителите за сторена потешка повреда на работните обврски предизвикување нереди, расправи или тепачки, им е изречена мерката-престанок на работниот однос. Пониските судови во заведениот спор за поништување на одлуката за изречената мерка и враќање на работа, сметајќи дека изречената мерка не морала да се изрече, го

уважиле тужбеното барање на тужителите. Во постапката по ревизија Врховниот суд на Република Македонија зазел спротивно стојалиште, одбивајќи го тужбеното барање на тужителите, особено од следните причини:

Точно е тоа дека за повредата која ја сториле тужителите облигаторно не се изрекува мерката-престанок на работниот однос и дека за истата повреда таа мерка може да се изрече во зависност од отежителните околности, како што произлегува и од одредбата од член 14 став 3 од Правилникот за материјална и дисциплинска одговорност на работниците кај тужениот. Но точно е и тоа, што утврдиле во редовната постапка пониските судови, дека тужителите биле и порано казнувани, и дека отежителните околности за изречената мерка на тужителите биле токму околностите што тие биле и порано казнувани, а и фактот-да тие казни односно мерки на нив воспитно и поправно не делувале, за да и понатаму не чинат повреди на работните обврски. Оценката на отежителните околности за изрекување на мерката, при состојба кога неспорно е утврдено дека повредата е сторена, ја врши дисциплинскиот орган, а во постапка пред судот по поведениот спор се врши само проверка во смисол на тоа-дали тие околности навистина постоеле или не, но не и нејзиното односно нивното влијание при изрекувањето на мерката, зошто тоа е право и обврска на дисциплинскиот орган, а не на судот. Оттука следи заклучок дека пониските судови со побиваната и првостепена пресуда, при правилно утврдена фактичка состојба, погрешно го примениле материјалното право како резултат на неправилни правни заклучоци во однос на тоа да во случајот биле преценети отежителните околности од тужениот за изречената мерка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1063/96 од 16.10.1996 година.

143. Не може да му престане работниот однос на работник кој при засновањето на работниот однос дал неистинити податоци за завршено образование, доколку тоа не е од значење за видот на работите за чие вршење го засновал работниот однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од увидот во оспорените одлуки на тужениот се гледа дека на тужителот му била изречена мерката престанување на работниот однос поради повреда на члџн 177 став 2 точка 5 од Правилникот за

работни односи.....односно поради повреда од член 75 став 2 точка 5 од Законот за основните права од работниот однос, кој се применува како републички, на основа член 5 од Уставниот закон за примена на Уставот на Република Македонија. Од образложението на тие одлуки се гледа дека мерката е изречена затоа што при засновањето на работниот однос со тужениот на 25.12.1984 година тужителот не дал оригинално свидетелство за завршеното основно учулиште-осмо одделение, ами презентирал сомнително фотокопие и кога бил повикан при изготвувањето на кадровската квалификациона структура на вработените, да достави оригинално свидетелство со кое ќе го потврди фотокопието, такво не доставил, од што се заклучува дека тужителот дал неистинити податоци од значење за извршувањето на работите и приемот на работа, односно пропуштил да даде оригинално свидетелство кое е битен услов за засновање на работниот однос, со што ја сторил повредата што му се става на товар.

Согласно цитираните одредби од Правилникот и цитираниот член од ЗОПРО "на работникот му престанува работниот однос без негова согласност ако при засновањето на работниот однос премолчел или дал неистинити податоци од значење за извршувањето на работите и задачите заради кои засновал работен однос".

При неспорните факти дека тужителот засновал работен однос при тужениот во 1984 година и повеќе години работел на работното место чистач на стопански двор до донесувањето на оспорената одлука, по мислењето на овој суд, правилно двата пониски судови ги примениле цитираните одредби на правилникот и законот кога го уважиле тужбеното барање на тужителот, бидејќи правилен е нивниот заклучок дека не е од никакво значење за извршување на работите и задачите што ги извршувал тужителот на работното место чистач на стопанскиот двор, фактот дали истиот поседувал оригинално свидетелство за завршено осмо одделение основно училиште или пак немал такво свидетелство, без оглед што тоа било услов за засновање на работниот однос при приемот на работа. На такво значење не укажал во текот на постапката ниту тужениот, ниту пак сега се укажува во ревизијата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.913/94 од 6.09.1995 година.

144. Правото на отпремнина преставува лично право на работникот со кое сам располага, што значи дека тој може да одлучи средствата што требало да ги прими на име отпремина да се уплатат за докуп на неговиот стаж за остварување на предвремена пензија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот бил во редовен работен однос при тужениот и на 5.07.1993 година, побарал заминување во предвремена пензија со докуп на стаж, на кој начин би ги исполнил условите за пензија сметано од 1.08.1993 година. Потоа тужителот потпишал писмена изјава во која навел дека, доколку тужениот се согласува да му го откупи стажот се откажува од отпремнината, на кој начин ќе учествува во постапката за докуп на стажот со свои средства. Откако на тужителот му бил докупен стажот, му престанал работниот однос при тужениот на 1.07.1993 година, а сметано од 1.08.1993 година остварил право на предвремена старосна пензија.

На така утврдена фактичка состојба, судовите со побиваната и првостепената пресуда го одбиле тужбеното барање на тужителот како неосновано, за да се задолжи тужениот да му исплати на име отпремнина сума во износ од 9.753,00 денари со законска затезна камата сметано од 1.08.1993 година до исплатата, затоа што било заклучено дека тужителот сам се согласил средствата на име отпремнина при заминување во пензија да се уплатат за докуп на работниот стаж.

Врховниот суд на Република Македониј, оценува дека судовите правилно го примениле материјалното право на утврдената фактичка состојба. Имено, во член 77 став 4 алинея 1 од Општиот колективен договор на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.29/92 од 8.05.1992 година) е предвидено дека на работникот му припаѓа на име отпремнина трикратен износ од основицата при заминување во пензија. Од писмената изјава дадена од тужителот на 5.07.1993 година, на неспорен начин се утврдува дека тужителот побарал да му биде овозможено да оствари предвремена пензија со докуп на стаж со тоа што се согласил средства на име отпремина што требало да ги прими, тужениот да ги уплати при одкуп на стажот. Постапувајќи тужениот според волјата на тужителот, со наведените средства на тужителот му било откупено стаж во траење од 1-една година 4-четири месеци и 29-дваесет и девет дена а потоа остварил право на предвремена пензија сметано од 1.08.1993 година. Според тоа, а како што заклучиле и судовите, тужителот не се

откажал од правото на отпремина, туку се согласил средствата што требало да ги прими на име отпремина тужениот да ги уплати за докуп на неговиот стаж за остварување на предвремена пензија. Тужителот како работник при тужениот можел да располага со своето лично право за исплата на отпремина, што и го сторил со потпишувањето на писмената изјава од 5.07.1993 година, кога сам се согласил средствата на име отпремина тужениот да ги искористи за докуп на неговиот работен стаж за остварување на предвремена пензија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1457/94 од 12.10.1995 година.

145. Правото на отпремина е право кое му припаѓа на работникот по основ на неговиот работен однос поради остварување право на пензија, без оглед на основот по кој ја остварил пензијата (старосна, инвалидска или предвремена пензија).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот бил во редовен работен однос при тужениот на работно место молеро-фарбар. Работниот однос на тужителот му престанал при тужениот на ден 30.11.1992 година поради остварување на право на предвремена пензија со докуп на работен стаж сметано од 1.12.1992 година. Тужениот не му исплатил на тужителот отпремина поради одење во пензија во висина од трократен износ од основицата при заминување во пензија, што изнесува износ од 2.254,10 денари. Со побиваната пресуда уважено е тужбеното барање на тужителот затоа што второстепениот суд заклучил дека согласно член 77 од Општиот колективен договор на Република Македонија, тужителот има право на отпремина во висина од трикратен износ од основицата при заминување во пензија, затоа што тоа право припаѓа на работниците поради заминување во пензија, при што е без влијание дали работникот остварил инвалидска, предвремена или старосна пензија.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека согласно член 77 став 4 од Општиот колективен договор на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.29/92 од 8.05.1992 година) на работникот му се исплатува трикратен износ од основицата при заминување во пензија. Според став 2 од истиот

член, основница за пресметување на надоместоци и други примања на работниците, претставува просечната месечна плата во стопанството на Републиката исплатени во претходните три месеци. По мислење на овој суд, а како што заклучил и второстепениот суд, правото на отпремина е право кое му припаѓа на работникот по основ на неговиот работен однос, кој се исплатува при заминување во пензија на работникот. Според тоа, важно е да му престане работниот однос на работникот поради остварување право на пензија, но нема влијание по кој основ остварил работникот пензија, т.е. дали работникот остварил инвалидска, предвремена или старосна пензија, а имајќи ја предвид содржината од погоре наведената одредба од Општиот колективен договор на Република Македонија дека трикратен износ од основницата на име отпремина се исплатува при заминувањето во пензија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1265/94 од 28.09.1995 година.

146. Претпријатието кое во својот општ акт, во зависност од природата на својата дејност, ги утврдило условите под кои работниците не можат да основаат приватно претпријатие, односно дуќан, може да предвиди повреда на работните обврски заради непочитување на таа одредба, но само во оние дејности кои со општиот акт на претпријатието се утврдени како нелојална конкуренција.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првотужителот работел на работно место автомеханичар, додека второтужителот на работно место автолимар. Брачната другарка на второтужителот имала регистрирано претпријатие за производство, сервис, услуги и трговија "Електро сервис-комерц". додека првотужителот исто така имал регистрирано фирма. Од тие причини ВД директорот на тужениот поднел барање за поведување на дисциплинска постапка против првотужителот, поради сторена тешка повреда на работните обврски, обавување на работни задачи од дејноста на друштвото и злоупотреба на неплатено отсуство од работа. Постапувајќи по барањето за поведување на дисциплинска постапка, Дисциплинската комисија на тужениот првотужителот го огласува за виновен за сторена потешка повреда на работните обврски од член 24 точка 13 од Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност, за што му била изречена дисциплинска

мерка-престанување на работниот однос. По приговорот поднесен од тужителот одлучувал Управниот одбор, кој со одлука од 1.09.1993 година го одбил приговорот како неоснован а ја потврдил одлуката на Дисциплинската комисија. Врз основа на споменатите одлуки ВД директорот на тужениот го донел решението од 1.09.1993 година за престанување на работниот однос на првотужителот сметано од 31.08.1993 година. Исто така, директорот на тужениот поднел и барање за поведување на дисциплинска постапка према второтужителот и тој, во спроведена дисциплинска постапка од страна на дисциплинската комисија бил огласен за виновен за сторена потешка повреда на работните обврски од член 24 точка 13 од Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност за што му била изречена дисциплинска мерка-престанување на работниот однос со одлука од 1.09.1993 година. По приговорот одлучувал Управниот одбор на тужениот кој со одлука од 1.09.1993 година приговорот го одбил како неоснован а ја потврдил одлуката на Дисциплинската комисија. Потоа ВД директорот на тужениот донел решение за престанување на работниот однос на второтужителот сметано од 31.08.1993 година. Во член 58 од Законот за основните права од работниот однос се предвидени потешките повреди на работните обврски за кои може да се изрече дисциплинска мерка-престанување на работниот однос, со можност во Општиот акт организациите да утврдат и други потешки повреди на работните обврски, како и условите и околностите под кои може да се изрече споменатата дисциплинска мерка, во согласност со природата на дејноста, односно природата на работата што ја врши одделен работник. Според член 178 -а и 178-б од Законот за претпријатијата, претпријатието со општ акт ги пропишува условите под кои работниците додека се во работен однос, а најдолго 2-две години по престанувањето на работниот однос во тоа претпријатие, не можат да основаат претпријатие односно дуќан кои со вршењето на дејноста би можеле да предизвикаат штета на претпријатието. Ако работниците постапат спротивно на пропишано претпријатието има право пред надлежниот суд да бара надомест на настанатата штета и право на тужба за бришење од судскиот регистар на дејноста чие вршење ја предизвикало штетата. Според тоа, нема законски пречки работник, кој е во работен однос, да основа приватно претпријатие или дуќан, но не може да биде на штета на претпријатието каде што работи. Од тие причини, претпријатијата имаат законско овластување во свој општ акт, во зависност од природата на својата дејност односно од природата на работата на определени работници, да ги утврдат условите под кои работниците

не можат да основаат приватно претпријатие односно дуќан. Дури потоа претпријатието може да предвиди во својот Општ акт повреда на работните обврски во вид на непочитување на општите акти може да предвиди и основањето на претпријатие или дуќан, да претставува повреда на работните обврски, но само во оние дејности кои со Општиот акт на претпријатието се утврдени како нелојална конкуренција. Меѓутоа, не може да се предвиди како потешка повреда на работните обврски основање на претпријатие или дуќан, без да се утврдат дејностите кои претставуваат нелојална конкуренција.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.476/94 од 1.12.1994 година.

147. Кога работникот врши кражба на предмети на претпријатието, исполнети се услови за неговото привремено оддалечување од организацијата бидејќи таквото дејствие во себе содржи штетни последици за работењето на претпријатието.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При утврдената фактичка состојба по предметот, според наоѓањето на овој суд, пониските судови правилно го примениле материјалното право кога одлучиле на наведениот начин, бидејќи по овој работен спор одлучувале врз основа на одредбите кои се однесуваат на прашањето на привременото оддалечување на работник од работа. Имено, согласно член 69 став 1 од Законот за основните права од работниот однос, работникот може да биде привремено одалечен и од организацијата, а според член 41 став 3 од Законот за работните односи, до оддалечувањето на работникот од организацијата може да дојде во случај ако неговото присуство и натамошна работа штетно ќе се одразува врз работењето на организацијата. Во конкретниов случај пониските судови во побиваната и првостепена пресуда токму поаѓаат од цитираните законски прописи, при што заклучуваат дека одлуката за оддалечување на тужителката од работа ја донел надлежниот орган - секретарот кај тужениот, што е во согласност со член 56 став 1 од наведениот Правилник, а таквата одлука е потврдена со одлуката на Дисциплинската комисија од 9.11.1993 година, што е во согласност со член 56 став 2 од истиот Правилник, со кој заклучок овој суд се согласува.

Ревизискиот навод дека не биле исполнети материјално правните претпоставки за суспензија на тужителката, односно дека не било утврдено дека тужителката со своето однесување ги загрозувала животот и здравјето на другите работници кај тужениот, е неоснован. Ова, поради тоа што согласно веќе цитираниот член 41 став 3 од ЗРО за привремено оддалечување на работникот од организацијата, потребно е неговото присуство и натамошна работа штетно да се однесува врз работењето на организацијата. Според утврденото во редовната постапка, тужителката е затечена во вршење кражба на имотот на тужениот поради што спрема неа, во текот на водената дисциплинска постапка, е изречена мерката - престанување на работниот однос. Оттука и овој суд наоѓа дека се исполнети законските претпоставки од цитираниот член 41 став 3 од ЗРО за привремено оддалечување на тужителката од работа, до каков што правилен заклучок дошле пониските судови во побиваната и првостепената пресуда, зошто противправно присвојување на имотот на тужениот во себе содржи штетни последици врз работењето кај тужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1014/94 од 26.09.1995 година.

148. Кога со одлука на судот на здружениот труд е одложено извршувањето на дисциплинската мерка престанување на работниот однос, работникот нема право на надомест на штетата за неосвоен личен доход за времето од престанување на работниот однос до денот кога организацијата според судската одлука требало работникот да го врати на работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Пониските судови правилно го примениле материјалното право кога го одбиле тужбеното барање. Одговорноста на тужениот према тужителот како работник што претрпел штета со цени според општите начела за одговорноста на штета како е предвидено во член 73 став 1 од ЗОПРО. Тоа укажува дека тужената организација ќе одговара за штета према тужителот поради неисплатен личен доход и други надоместоци кои му следуваат само ако сноси вина за тоа. Со одредбите на член 154 став 1 од Законот за облигационите односи е предвидено дека оној што на друг му стори штета должен е да ја надомести доколку не докаже дека штетата настанала без негова

вина. Во случајот е утврдено дека не стои вина кај тужениот што тужителот не работел во наведениот период и не остварувал личен доход, затоа што сторил потешка повреда на работна должност и му била изречена дисциплинска мерка престанок на работен однос. Во судска постапка оваа мерка е потврдена, а само е одложено нејзиното извршување за една година. Тоа покажува дека тужителот самиот се довел во ситуација да не ги остварува правата во наведениот период како работник.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.843/92 од 18.03.1993 година.

149. Нема вина на работникот ако во време кога ја сторил повредата на работната обврска не бил во состојба да го сфати значењето на својата постапка или не можел да управува со своите постапки, доколку сам не се ставил во таква состојба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка утврдено е, а и небило спорно помеѓу странките, дека тужителката е вработена кај тужениот на работно место припремач на преса. Таа спаѓа во категорија на лица на лесна ментална заостанатост, развиеност, поради што се школувала во специјална паралелка и била ставена под старателство на нејзиниот татко. Врз основа на решение од 13.01.1978 година од Општинската заедница за здравство и здравствено осигурување, на неа и е признато право на професионална рехабилитација во траење од две години, сметано од 29.12.1977 година заради оспособување за живот и работа за занимање кое ќе биде определено по пат на тестирање од страна на соодветна стручна служба во институцијата каде што ќе се изврши рехабилитацијата. Таа е личност со амнестички функции со ослабено сфаќање, не е способна да разликува битно од небитно, а за решавање на практичните проблеми располага со оскуден број на решенија, силно е сугестивна и лесно се одава на работа кои се општествено недопуштени. Таквата нејзина состојба е од траен карактер и потекнува уште од детството и не може да се корегира со лекарства. Нејзината интелегенција е со количник Ику 66, намалена и е ефикасноста во процесот на памтењето, намалена и е способноста за причинско расудување и тоа поради примарната инфериорност како и од ситуационата неурооптерест поради интерфамилијарни конфликти на релација со сопругот кој е душевно

болно лице и е невработен, како и заради немање средсва за егзистенција. Нејзината заборавеност посебно е изразена на работното место и дома при обавување на секојдневните животни активности. На ден 30.10.1991 година, во состојба на расеаност и поради својата интелектуална инфериорност, материјалот кој што се произведува кај тужениот, а кој што за време на работата го завиткала околу телото за да не и студи, при напуштањето на работата заборавила да го одстрани од себе и истиот е најден (во прашање е чаршаф) при контролата на излезната капија. Поради тоа, против неа е покрената дисциплинска постапка, за сторена тешка повреда на работната дисциплина од член 94 став 1 точка 8 - проневера и кражба на имот на претпријатието, независно од вредноста на украдениот предмет и од страна на дисциплинската комисија на тужениот, донесено е решение од 16.01.1992 година со кое таа е огласена за виновна за сторената повреда и и е изречена дисциплинска мерка парична казна во износ од 15% од просечната месечна аконтација на личниот доход во месецот во кој мерката е изречена, во траење од шест месеци. По приговорот на директорот на тужениот, Второстепената дисциплинска комисија донела одлука од 28.01.1992 година со која одлуката на Првостепената комисија дисциплинска е преправена и на тужителката и е изречена дисциплинска мерка престанок на работниот однос.

При таква фактичка состојба, пониските судови го уважиле тужбеното барање, ја поништиле одлуката на Второстепената дисциплинска комисија, а ја потврдиле одлуката на првостепената дисциплинска комисија, од причина што заклучиле дека тужителката немала намера пронајдениот кај неа чаршаф да го присвои туку дека заборавила да го одстрани од себе. Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека со ваквото одлучување пониските судови правилно го примениле материјалното право. Согласно член 54 став 1 од ЗОПРО, работникот кој по своја вина не ги исполнува своите должности и работни обврски или не се придржува кон одлуките донесени во организацијата односно кон одлуката што ја донел работодавецот, прави повреда на работната обврска. Значи, за да спрема работникот се изрече некоја од дисциплинските мерки предвидени во член 55 од Законот услов е работникот да не ги исполнува своите должности и работни обврски или да не се придржува кон одлуките кој се донесени, ако за тоа е виновен. Во случајов, утврдено е дека вина на страна на тужителката нема, па според тоа и не бил исполнет условот према неа да се изрекуваат дисциплински мерки. Навистина со потврдувањето на мерката изречена од Првостепената комисија пониските судови

отстапиле по ова правило, но овој суд не беше во стојба да интервенира и во тој дел, бидејќи ревизија од тужителката не е изјавена.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.925/92 од 28.01.1993 година.

149-А. На основацата за исплата на придонеси за пензиско и инвалидско осигурување и здравствено осигурување, без влијание е фактот што во спорот за надомест на штетата од неостварена заработувачка, работникот ја намалил штетата за времето додека не работел.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија при утврдување на височината на надоместот на штета поради незаконит престанок на работниот однос, правилно одлучиле пониските судови кога од вкупниот износ што одговара на нето личниот доход на работникот што би го остварил за времето кога бил спречен да работи, го намалиле износот кој работникот во тоа време го остварил по основ вршење превозничка дејност. Меѓутоа, во ваков случај организацијата е должна да ги уплати сите придонеси од личниот доход кој требало да му биде исплатен, а кои износи судот требало да ги утврди за секој месец во полн износ без намалување на износите за кои штетата е намалена, како и на работникот во работната книшка да му го внесе работниот стаж за кој е утврден надоместот на личниот доход.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.700/94 од 13.09.1995 година.

149-Б. Работодавецот може отказот на работникот да го замени со парична казна, која не може да биде поголема од 15% од месечната плата на работникот во траење од 6 месеци, во зависност од степенот на одговорноста од работникот, условите под кои е направена навредата на работните обврски, поранешната работа и однесување на работникот, тежината на повредата и нејзината последица, а не и судот, затоа што судот ја цени само законитоста на одлуката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека со побиваната и првостепената пресуда на утврдената фактичка состојба погрешно е применето материјалното право. Имено, согласно член 121-а став ж точка 4 од Законот за изменување и дополнување на Законот за работните односи, работниот однос на работникот му престанува во отказан рок во случај на кршење на работниот ред и дисциплина или неисполнување на работните обврски утврдени со закон колективен договор и договор за работа, е особено ако внесува, употребува или е под дејство на алкохол или наркотички средства. Според член 94 став 1 точка 22 од Правилникот за работни односи на тужениот е предвидено дека работниот однос на работникот му престанува со отказ поради кршење на работниот ред и дисциплина и на работните обврски ако дојде на работа под дејство на алкохол или наркотично средство. Според тоа, а како со побиваната и првостепената пресуда на неспорен начин е утврдено дека на критичниот ден тужителот дошол на работа во алкохолизирана состојба со намера да работи, но не отпочнал со извршување на работните задачи, затоа што од неговиот претпоставен тоа не му било овозможено, на неспорен начин се утврдува дека тужителот со своето однесување довел до кршење на работниот ред и дисциплина при тужениот. Затоа основано од страна на тужениот било донесено оспореното решение за престанување на работниот однос на тужителот со отказ согласно погоре цитираните одредби од Законот и општиот акт на тужениот. Во побиваната и првостепената пресуда судовите дошле до погрешен правен заклучок по однос на одговорноста на тужителот.

Имено, овој суд не можеше да го прифати како основан заклучокот во побиваната и првостепената пресуда, дека тужениот бил должен да ја примени одредбата од член 116 од Законот за работни односи според која работодавецот може и отказот на тужителот да го замени со парична казна до 15% од месечната плата за период од 1 до 6 месеци, во зависност од степенот на одговорноста на работникот, условите под кои е направена повредата и работните обврски и поранешната работа и однесување на работникот. Ова, бидејќи од цитираната одредба произлегува дека правото да се замени отказот е дадено на работодавецот, кој ги цени сите олеснителни и отежителни околности под кои е сторена повредата на работните обврски. Фактот што тужениот како работодавецот отказот на тужителот не му го заменил со парична казна, решението за престанување на работниот однос со отказот на тужителот не

му го заменил со парична казна, решението за престанување на работниот однос со отказ на тужителот, донесено од тужениот, поради кршење на работниот ред и дисциплина од страна на тужителот, не го прави решението незаконито.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија, под Рев.бр.1488/95 од 25.12.1996 година.

150. Фиктивни боледувања преку кои тужителите сакаат да го оправдат своето неоправдано отсуство од работа не можат да бидат прифатени како доказ кој го оправдува таквото нивно отсуство од работа. Поради тоа тужениот правилно постапил кога со оспорените решенија, согласно член 75 став 2 точка 3 од ЗОПРО одлучил на тужителите да им престане раотниот однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од изведените докази првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил, меѓу останатото, дека тужителите биле вработени кај тужениот како возачи на товарни возила. Истите живеат надвор од седиштето на тужениот и бидејќи вработените често пати каснеле на работа, Работничкиот совет на ден 27.12.1990 година, донел одлука со која го регулира редовното доаѓање на работниците на работа, предвидувајќи работното време стриктно да почнува од 7 часот а да завршува во 14,30 часот. За оние работници кои нема да доаѓаат редовно на работа, и не се потпишани во книгата за евиденција што се води на капија-портирница, пет работни дена едно по друго, ќе им престане работниот однос и работниците кои не се потпишани во книгата ќе се смета дека не биле на работа и не им следува личен доход. Тужителите сметано од 3-8.01.1991 година не се јавиле на своите работни места, ниту се јавиле на било кој од претпоставените за да го оправдаат своето отсуство. Поради тоа, согласно член 75 став 2 точка 3 од Законот за основните права од работниот однос и член 122 од Правилникот за работните односи, директорот кај тужениот на ден 9.01.1991 година ги донел оспорените решенија за престанок на работниот однос на тужителите.

При така утврдената фактичка состојба по предметот, според наоѓањето на овој суд, судовите од понизок степен, во побиваната и првостепената пресуда, правилно го примениле материјалното право кога го одбиле тужбеното барање на тужителите. Имено,

согласно член 75 став 2 точка 3 од ЗОПРО на работникот, без негова согласност, му престанува работниот однос доколку неоправдано отсуствува од работа пет дена последовно. Во конкретниот случај судовите од понизок степен токму поаѓаат од цитираниот законски пропис кога ја оценуваат законитоста на оспорените решенија за престанок на работниот однос на тужителите, кои инаку се донесени во согласност со член 122 од Правилникот за работните односи кај тужениот и кој содржински се исти со цитираниот законски пропис.

Наводот во ревизијата дека судовите од понизок степен неправилно одбиваат да ги прифатат боледувањата на тужителите и дека воопшто не се ценети сите околности во врска со задоцнувањето, а не и отсуството од работа на тужителите, е неоснован. Имено, како што е тоа утврдено во редовната постапка, кај тужениот со соодветни одлуки детално се регулирани прашањата на работното време, доаѓањето на работа, евидентирање на присутноста и др. Исто така е утврдено дека тужителите во временскиот период од 3. па до 8.01.1991 година, не биле присутни на работа, не го најавиле ниту пак го оправдале своето отсуство од работа. Поради тоа правилен е заклучокот на судовите од понизок степен дека се исполнети условите од цитираниот член 75 став 2 точка 3 од ЗОПРО, на тужителите да им престане работниот однос без нивна согласност. Што се однесува пак до прашањето на боледувањата на тужителите издадено на 14.01.1993 година за времето од 3 па до 8.01.199 година и на тужителите издадено на истата дата за времето од 7-16.01.1991 година, според наоѓањето на овој суд, судовите од понизок степен правилно постапиле кога истите одбиле да ги прифатат како оправдување за отсуството на тужителите од работа и во тој поглед ги прифаќа дадени причини во целост. Имено, споменатите боледувања се издадени на ден 14.01.1991 година, значи денот кога тужителите одбиле да ги примат решенијата за престанок на работниот однос. Според тоа, правилен е заклучокот на судовите од понизок степен дека тужителите на овој начин, преку боледувањето кое не е пријавено, сакаат да го оправдаат своето неоправдано отсуство од работа. Притоа, тужителите и во текот на постапката пред судот боледувањето, кое е издадено на 14.01.1991 година за времето од 3. па до 8.01.1991 година, го појаснуваат на различен начин. Според тоа, така издадените извештаи за времетраењето на привремената спреченост за работа и според наоѓањето на овој суд, не можат да бидат прифатени како доказ кој го оправдува отсуството на тужителите од работа, зошто поради сето образложено во побиваната и првостепената пресуда, како и во образложението, наведува на

заклучокот дека во случајов станува збор за фиктивни боледувања преку кои тужителите сакаат да го оправдаат своето неоправдано отсуство од работа.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1135/93 од 28.03.1993 година.

151. Кога претпријатието на огласна табла истакне соопштение со повик до работниците дека може да им престане работниот однос ако се согласат да примат од отпремнината дел само во висина од 60% од просечните лични доходи на работниците остварени во тромесечието октомври-декември 1993 година, кои средста ги обезбедува Републиката, а не и останатите 40% зошто тужениот такви средства нема, па работникот потпишал изјава со која се согласил под тие услови да му престане работниот однос, се смета дека работниот однос престанал спогодбено, а не поради тоа што работникот е прогласен за технолошки вишок. Според тоа, поставеното тужбено барање на работникот против претпријатието за исплата на преостанатите 40% од остварените просечни лични доходи од тоа тромесечие, е неосновано.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е основан и ревизискиот навод за погрешна примена на материјалното право, имајќи ја предвид утврдената фактичка состојба. Во редовната постапка е утврдено дека тужениот на огласна табла објавил соопштение до вработените кои сакаат да им престане работниот однос како на технолошки вишок, со тоа што ќе им се обезбеди да примаат отпремнина од 60% од просечните лични доходи на работниците остварени во тримесечието октомври-декември 1993 година, а не и 40% бидејќи такви средства тужениот немал. Тужителката, која била на неплатено отсуство, телефонски била известена од страна на свидетелот С.Б. за ваквото соопштение. Тужителката се обратила на секретарот на тужениот кој ја запознал со условите и начинот на престанок на работниот однос и дека ќе им бидат исплатени само републички средства, па тужителката се согласила под овие услови да и престане работниот однос и потпишала изјава на 20.12.1993 година. После тоа тужениот донел решение од 27.12.1993 година со кое на тужителката и престанал работниот однос со право на испратнина од 60% републички средства.

При така утврдена фактичка состојба, Општинскиот суд го одбил тужбеното барање на тужителката, да се задолжи тужениот да и плати испратнина 40% од 24 просечни лични доходи на работниците кај тужениот, остварен во тримесечието октомври-декември 1993 година во износ од 40.866,00 денари, а тоа го потврдил и второстепениот суд.

Врховниот суд на Република Македонија, оцени дека со побиваните пресуди пониските судови правилно одлучиле кога го одбиле тужбеното барање на тужителката бидејќи, тужителката се согласила со условите што ги објавил тужениот за престанок на работниот однос, поради што произлегува дека нејзе работниот однос всушност и престанал со спогодба, а не поради тоа што е прогласена за технолошки вишок, без оглед што во соопштението на тужениот и во решението за престанок на работниот однос така е наведено.

Ревизискиот навод дека во решението за престанок на работниот однос не е означено дека ќе и се исплати само 60% од отпремнината е точен, но овој суд, како и пониските судови што наведуваат во тој смисол, го оцени како неоснован, зошто, како што веќе е речено, е утврдено дека решението не одговара на вистинската волја на странките на кој начин на тужителката да и престане работниот однос.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.143/95 од 14.12.1995 година.

152. Без оглед на тоа што поминале повеќе од 30 дена откако работникот вложил приговор против решението за престанок на работен однос, тој не го губи правото на судска заштита, ако тужбата во судот ја поднел пред истекот на рокот од 15 дена откако ја примил одлуката од второстепениот орган во врска со вложениот приговор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неоснован е ревизискиот навод дека тужителот го испуштил законски предвидениот рок во член 83 од Законот за основните права од работен однос, за поднесување тужба до судот. Ваквиот навод е неоснован бидејќи не може да се прифати дека тужителот го пропуштил рокот за поднесување тужба до судот, ако се има предвид дека тој во рок од 15 дена од како ја примил одлуката по вложениот

приговор од негова страна, побарал заштита на своите права пред надлежен суд. Имено, не е суштествено како што се наведува во ревизијата, дали е поминат вкупен рок од 45 дена кој одговара збирно на рокот од 30 дена за вложување приговор и рокот од 15 дена за барање на судска заштита, туку суштествен е датумот кога тужителот ја примил одлуката донесена по неговиот приговор, зошто од тој датум се оценува дали го запазил рокот од 15 дена за барање на судска заштита.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1022/92 од 9.02.1993 година.

153. И покрај тоа што е уважено тужбеното барање, за поништување на решението за престанување на работниот однос, судот нема да наложи работникот да биде вратен на работа и во тој дел ќе го одбие тужбеното барање, доколку во меѓувреме на работниците кај тужениот им престанал работниот однос поради отворање на стечајна постапка против истиот, без оглед на тоа што стечајната постапка потоа била запрена поради постигнато присилно порамнување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со примена на член 93 став 1 од Законот за присилно порамнување, стечај и ликвидација, првостепениот суд нашол дека со денот на отварањето на стечајната постапка, а тоа е 5.03.1993 година на тужителката по сила на овој пропис како правна последица на отварање на стечајната постапка, во секој случај би престанал работниот однос кај тужениот. Притоа, првостепениот суд во смисла на член 152 став 6 од цитираниот закон, утврдил дека во случај на запирање на стечајната постапка, одлуките за престанување на работниот однос остануваат на сила. Според тоа, тужителката треба да биде ставена во иста положба како и останатите вработени при тужениот кои што биле засегнати со примената на овие прописи, те заради тоа првостепениот суд, иако го поништил решението за престанување на работниот однос, нашол дека нема законски основ тужителката да биде вратена на работа и работни задачи, кои ги извршувала пред донесувањето на тоа решение.

Токму со тоа што решението за престанување на работниот однос на тужителката е поништено, со што истата се стекнува со право по основ надомест на штета да биде целосно обештетена за

времето додека неоправдано била отстранета од работа, едновременно повлекува и примена на сите прописи кои што за тој временски период ги засегаат останатите работници било во позитивна, било во негативна смисла.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1073/94 од 19.09.1995 година.

155. Доколку со правилникот за дисциплинска и материјална одговорност за парична казна не е утврдено за какви повреди на работните обврски се изречува, таа може да се изрече и за потешки повреди на работните должности.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот е во работен однос при тужениот како раководител на одделот за светло и тон. Директорот на тужениот на ден 7.12.1991 година поднел барање до Дисциплинската комисија за поведување на дисциплинска постапка према тужителот поради сторени потешки повреди на работните обврски од член 10 алинеа 1, 6 и 12 од Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност. Дисциплинската комисија на тужениот по одржаната расправа на ден 19.05.1992 година донела одлука под бр.0405-108/3 со која тужителот бил огласен за виновен за сторени тешки повреди на работната обврска од член 10 алинеа 1, 6 и 12 од Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност и му била изречена дисциплинска и материјална одговорност и му била изречена дисциплинска мерка-парична казна во висина од 15% од личниот доход во траење од шест месеци. Тужителот незадоволен од сопоменатата одлука благовремено вложил приговор до Работничкиот совет на тужениот. Работничкиот совет со одлука од 2.07.1992 година го одбил приговорот како неоснован и ја потврди одлуката на дисциплинската комисија. Судовите во своите пресуди оениле дека во текот на дисциплинската постапка била сторена материјална повреда при самото водење и одлучување во постапката. Имено, одлуката на Дисциплинската комисија била донесена од ненадлежен орган затоа што била донесена спротивно на член 13 од Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност на тужениот и член 59 став 1 и од Законот за основните права од работниот однос, според кој Дисциплинската комисија одлучува за дисциплинската одговорност на работниците за сторени

потешки повреди на работните обврски и изрекува дисциплинска мерка престанување на работниот однос, а директорот како орган за дисциплинска одговорност на работниците одлучува за сторени повреди на работните обврски и изрекува дисциплински мерки: јавна опомена и парична казна.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека според одредбите од член 13 став 1 од Правилникот за материјална и дисциплинска одговорност и член 59 став 1 од Законот за основните права од работниот однос, директорот одлучува за дисциплинска одговорност на работниците за сторени повреди на работните обврски и изрекува дисциплинска мерка јавна опомена и парична казна. Во член 7 од наведениот правилник е предвидено дека дисциплинската мерка јавна опомена може да се изрече за лесни повреди на работните обврски. По однос на дисциплинската мерка парична казна, тужениот во својот акт нема утврдено за кои повреди на работните обврски се изрекува, од што се доаѓа до заклучок дека може да се изрече и за потешки повреди на работните обврски. Од друга страна, барањето за поведување на дисциплинска постапка спрема тужителот за утврдување на одговорност за сторени потешки повреди на работните обврски согласно член 17 од Правилникот за дисциплинска и материјална одговорностго има поднесено директорот. Според тоа, дисциплинската постапка спрема тужителот била поведена и водена за сторени потешки повреди на работните обврски за кои можело да се изрече дисциплинска мерка престанување на работниот однос. Меѓутоа, иако Дисциплинската комисија на тужениот утврдила дека тужителот ги сторил повредите на работните обврски за кои била водена дисциплинската постапка, меѓутоа водејќи сметка за сите околности, му била изречена дисциплинска мерка парична казна 15% од личниот доход во траење од шест месеци, сметајќи дека и со таквата дисциплинска мерка ќе се постигне целта на казнувањето. Тоа значи дека треба да се прави разлика на утврдените потешки повреди на работните обврски за кои се изрекува дисциплинска мерка престанување на работниот однос и други потешки повреди на работните обврски за кои на работникот би можело да му се изрече и парична казна, а што произлегува од содржината на одредбата од член 58 став 3 од Законот за основните права од работниот однос.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.628/93 од 14.09.1993 година.

155-А. Ако доказите, а посебно изјавите на сведоците сослушани пред дисциплинската комисија на организацијата се контрадикторни, а притоа на нив се заснова одлуката на дисциплинскиот орган, судот е должен сите такви докази непосредно да ги изведе во постапката за разрешување во конкретниот спорен однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот е должен на полно и вистинито да ги утврди спорните факти, а кои факти ќе ги земе како докажани одлучува судот по своето уверение врз основа на свесна и грижлива оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно, како и врз основа на резултатите од целокупната постапка. Тоа значи дека расправајќи по прашањето на утврдената дисциплинска одговорност на тужителот пред дисциплинските органи кај тужениот, првостепениот и второстепениот суд биле должни, меѓу другото, решителните факти да ги утврди со сослушување на сведоци, очевидци на настанот. Во случајов, пониските судови примаат за утврдено дека тужителот ја сторил потешката повреда на работната обврска од член 47 точка 32 од Правилникот за работните односи, квалификувани како кражба од имотот на тужениот, на тој начин што на ден 11.01.1993 година, зел машка вентилација, ја изнесол од претпријатието, противправно ја присвоил на кој начин се стекнал со противправна имотна полза. Меѓутоа, за таквото утврдување пониските судови не даваат доволно прифатливи причини. Во спорите во врска со дисциплинска одговорност, судовите ќе ги прифатат доказите изведени во дисциплинската постапка како веродостојни доколку тие непосредно се изведени и на нив странките не ставаат никакви забелешки. Меѓутоа, ако доказите, а посебно изјавите на сведоците сослушани пред дисциплинската комисија се контрадикторни, а при тоа на нив се заснова одлуката на дисциплинскиот орган, судот е должен сите такви докази непосредно да ги изведе во постапката за разрешување на конкретниот спорен однос.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.609/94 од 4.04.1995 година.

156. По конечността на одлуката со која на работникот му престанал работниот однос по друг основ, против него не може да се води дисциплинска постапка и да му се изрече мерка-престанување на работниот однос, затоа што изгубил својство на работник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со одлука од 27.04.1991 година односно решение од 29.04.1991 година, на тужителот на ден 3.05.1991 година, му престанал работниот однос кај тужениот. На ден 1.06.1991 година, пак против тужителот било поднесено барање за поведување на дисциплинска постапка, по кое било одлучено на ден 4.06.1991 година, со изрекување на мерката-престанување на работниот однос на тужителот. Со фактот на престанок на работниот однос на тужителот по друг основ не можело повеќе да биде водена дисциплинска постапка, ниту пак да биде изречена дисциплинска мерка. Предното поради тоа што субјектот на дисциплинската одговорност секогаш е работник односно лице кое е во работен однос, зошто дисциплински не може да одговара лице кое не е во работен однос, бидејќи тоа лице не извршува работни обврски, а тоа значи дека не може ниту да ги повреди. Поради тоа нема основ ниту за дисциплинска одговорност на работникот после престанок на работниот однос, бидејќи такво лице повеќе не подлежи на работната дисциплина односно не извршува работни обврски. Нема место за одговорност на поранешниот работник ниту за повреда на работната обврска извршена за времетраењето на работниот однос и тоа не само поради тоа што повеќе таквиот работник го нема статусот на работник, туку поради тоа што во таков случај изрекувањето на најтешката мерка-престанување на работниот однос нема, ниту може да има дејство. Со денот на престанок на работниот однос започнатата дисциплинска постапка се стопира бидејќи на работникот му престануваат сите права, должности и одговорности од работникот однос, а изречените мерки повеќе не можат да бидат извршени. Впрочем, во член 1 од Правилникот за дисциплинска одговорност кај тужениот е утврдено дека дисциплински може да одговара само работник кој по своја вина не ги исполнува должностите и работните обврски. Според тоа, поради фактот на престанок на работниот однос на тужителот, против него не може да се биде водена дисциплинска постапка, ниту пак можела да биде изречена дисциплинска мерка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.623/93 од 4.11.1993 година и Рев.бр.624/93 од 4.11.1993 година.

157. Кога тужителот бил уредно поканет на претресот пред Дисциплинската комисија на тужениот на кој не се јавил, а кој претрес траел повеќе дена едно по друго, се смета дека уредната достава има важност и за деновите на претресот кои што уследиле подоцна.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со побиваната пресуда погрешно е применето материјалното прво, на што основано се укажува во изјавената ревизија и барањето за заштита на законитоста, поради следниве причини: согласно член 63 став 2 од Законот за основните права од работниот однос, работникот мора да биде сослушан пред дисциплинскиот орган, освен ако без оправдани причини не се одзове на уредно доставената покана и не може да му се ускрати одбрана. Тоа значи дека на работникот против кога е покрената дисциплинската постапка мора да му биде овозможено да ја изнесе својата одбрана, меѓутоа не значи дека работникот кој е уредно поканет на дисциплинскиот претрес може без оправдани причини да не се јави на истиот. Во конкретниов случај, како што е тоа правилно заклучено во првостепената пресуда, а на што основано се укажува во изјавената ревизија и барањето за заштита на законитоста, тужителот со нејавување на претресот закажан на 4.06.1990 година, сам го презел ризикот од можните последици на таквото постапување. Ова при услови кога веќе еднаш, по неговото барање, претресот закажан за 23.05.1990 година, бил одложен. Тоа што тужителот барал од тужениот да му биде доставен соодветна документација е без влијаније врз прашањето на законитоста на одржаните дисциплински претреси, бидејќи тужителот требало да се јави пред Дисциплинската комисија на ден 4.06.1990 година и да сочека нејзина одлука во врска со ова прашање, меѓутоа тој така не постапил. Според наоѓањето на овој суд, дисциплинските претреси одржани во деновите кои следат едно по друго после 4.06.1990 година претставуваат континуитет на претресот закажан за 4.06.1990 година, а тоа значи дека имало услови за нивното одржување бидејќи станува збор за утврдување на дисциплинската одговорност на тужителот за кои веќе еднаш бил закажан дисциплинскиот претрес за 23.05.1990 година, кој токму по барањето на тужителот бил одложен.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.106/93 од 10.02.1994 година.

158. Судот по службена должност внимава дали тужителот остварил претходно заштита на своите права од работен однос пред надлежниот орган во организацијата, освен кога се работи за парично побарување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во конкретниов случај пониските судови не утврдиле дали биле исполнети условите од член 83 став 1 и 2 од ЗОПРО, и воопшто да се впуштат во одлучување по поставеното тужбено барање, а при услови кога не станува збор за парично побарување за кое може да се бара директна заштита пред судот.

Како поради погрешна примена на материјалното право фактичката состојба по предметот не е целосно утврдена, тоа нема услови за преиначување на побиваната пресуда согласно член 395 став 1 од ЗПП, поради што следуваше и двете пресуди да бидат укинати и предметот да биде вратен на повторно судење на првостепениот суд, согласно член 395 став 2 од ЗПП.

Во текот на повторното судење првостепениот суд треба да ги има предвид укажувањата дадени во решението, а тоа значи дека со сигурност треба да провери дали тужителката пред поднесувањето на тужбата постапила согласно член 79 став 1 од ЗОПРО, односно дали во врска со поставеното тужбено барање, претходно се обратила со барање до надлежниот орган кај тужениот, од што ќе зависи одговорот на прашањето дали биле исполнети условите од член 83 став 1 и 2 од ЗОПРО. Зависно од тоа што ќе утврди, првостепениот суд ќе треба да одлучи по тужбеното барање при што ќе го има предвид фактот дека ЗОПРО и Законот за работните односи не познаваат институт - трансформација на работниот однос од определено на неопределено време, на што тужениот основано укажува во изјавената ревизија.

Решено во Врховниот суд на Република Македонија под Рев.бр.677/94 од 22.09.1994 година.

159. Кога претпријатието во својот Правилник за дисциплинска и материјална одговорност предвидело можност за повторување на дисциплинската постапка, дисциплинскиот орган на претпријатието не може да одбие да решава по таквото барање на работникот само од причини што законитоста на одлуката за изречената дисциплинска мерка била ценета и во судска постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка е утврдено, дека тужителот бил вработен кај тужениот, како вклопничар. Со решение на дисциплинската комисија на тужениот од 12.12.1989 година, тужителот е оддалечен од претпријатието сметано од 12.12.1989 година се до конечноста на одлуката за утврдување на неговата одговорност за повреда на работната обврска. Потоа, Советот на дисциплинската комисија на тужениот донел одлука од 12.12.1989 година, со која на тужителот му е изречена дисциплинска мерка-престанок на работниот однос, против која тужител завел работен спор пред Основниот суд на здружен труд, кој со одлука од 18.04.1990 година барањето го одбил, а Судот на здружениот труд на Македонија со одлука од 7.02.1991 година ја потврдил.

Тужителот поднел предлог до Основниот суд на здружен труд во С. за повторување на постапката, со оглед да се стекнал со нови докази кои би биле од влијание за донесување на поповолна одлука со која е ослободен од обвинението за делото за кое бил обвинети. Основниот суд на здружен труд со одлука од 12.06.1991 година, предлогот го одбил како неоснован, а Судот на здружениот труд на Македонија со одлука од 7.11.1992 година, таквата одлука ја потврдил.

Тужителот поднел предлог за повторување на постапката пред дисциплинската комисија, но истата му го одбила и потоа тој го завел овој спор.

При така утврдена фактичка состојба, а и при утврдена околност дека според Правилникот за дисциплинска и материјална одговорност на работниците при тужениот, при определени услови во истиот е дозволено повторување на постапката, во определени рокови и дека во случај на негативно одлучување е дозволена и судска заштита, пониските судови го одбиле тужбеното барање на тужителот заклучувајќи дека ваквите одредби од Правилникот се применуваат само во случај кога за изречената дисциплинска мерка не е водена судска постапка, односно кога не постои судска одлука. Како во случајов е водена судска постапка во врска со изречената мерка престанок на работниот однос, која правосилно неповолно за него е завршена, а и со правосилни судски одлуки е одбиен предлогот на тужителот за повторување на судската постапка, пониските судови заклучиле дека тужениот основано не дозволил повторување на дисциплинската постапка.

Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека основано во ревизијата се укажува дека пониските судови во

случајов погрешно го примениле материјалното право. Имено, точно е дека дисциплинската постапка е регулирана со ЗОПРО. Меѓутоа, при неспорна околност дека тужениот во својот Правилник за дисциплинска и материјална одговорност на работниците, во членот 73, предвидел можност за повторување на завршената дисциплинска постапка и постапката што ќе се применува, доколку таков предлог биде поднесен, а водењето на таа постапка не е условено со околности од кои се раководеле пониските судови при сегашното одлучување, потребно било да се утврди во судската постапка, дали одлуката на дисциплинската комисија е законита. Како тоа не е сторено, а таа околност е од влијание за правилното одлучување, потребно беше согласно член 395 став 2 од ЗПП, ревизијата да се уважи, а пресудите на пониските судови се укинат и предметот врати на Општинскиот суд на повторно судење.

Значи, при повторното судење ќе треба да се утврди, дали се исполнети условите и запазени роковите предвидени во Правилникот на тужениот за да се дозволи повторување на дисциплинската постапка во врска со изречената мерка од страна на тужениот спрема тужителот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1295/94 од 11.07.1995 година.

160. Времетраењето на користење на службен стан е сврзано со траењето на вршењето на службената должност и функцијата, меѓутоа ако во договорот за давање на стан е определено времето за користење на станот, корисникот на станот е должен да се исели од станот по истекот на рокот, определен со договорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неспорно е дека предметниот стан е од Фондот за службени потреби во смисла на членот 45 од Законот за станбени односи и по однос на таквите станови се применува принципот дека се даваат на користење на неодредено време, односно користењето е сврзано со вршењето на службената должност и функција. Во случајот, поаѓајќи од тој законски принцип и условите на општиот акт, тужениот би имал право да го користи станот додека му трае службената должност односно функција, што е регулирано и во договорот за користење на станот.

Меѓутоа, по мислење на Врховниот суд на Република Македонија, во овој случај не може да се примени одредбата од договорот за користење на станот додека трае функцијата и службената должност, ниту принципот за давање на станот на неодредено време од причини што и барањето за стан било наменско и условено, а и договарањето меѓу тужениот и давателот на станот било условено со рокот на траењето на користењето. Имено, со договорот помеѓу странките изрично е договорен рокот на користењето на станот од тужениот за една година.

При положба кога странките ги договориле сите услови вклучително и рокот на важноста на договорот за користење на станот и договорот го насловиле како времен договор, Врховниот суд на Република Македонија оценува дека нема примена на принципот за сврзаноста на користењето на станот со вршење на службената должност и функција.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.29/93 од 23.02.1993 година.

161. Во станбен спор, независно од тоа што во тужбата како тужена странка е означена само организацијата која вршела распределба на станови, работниците чиј приоритет се оспорува, се нужни спораничари и се пасивно легитимирани, така што во процесната заедница на сопарничарите мора да се најдат и тие како субјекти спрема кои може да се реши спорот само на еднаков начин. Доколку тужителот тужбата не ја уреди и не ги опфати сите нужни сопарничари, таа ќе се отфрли.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Независно од тоа кога во тужбата како тужена странка се означува само еден субјект, судот во специфични спорови испитува кои се странки во постапката во конкретниот случај, имајќи го предвид карактерот и содржината на спорниот материјално-правен однос. Задача на судот во ваквите спорови е да внимава на правата и обврските, бидејќи со тоа ги идентификува нужните странки во спорот. Притоа, треба да се има предвид дека како странка во спорот може да се јави секој субјект чие право или непосреден правен интерес би бил повредени со судската одлука. Во некои спорови, според природата на работите, одредени субјекти нужно се јавуваат како странка во спорот. Меѓу нив, најкарактеристични во областа

на станбените спорови, се споровите во врска со распределбата на становите, а во областа на работните спорови, се споровите за засновање на работен однос. Во споровите за распределба на становите, судската пресуда за поништување на огласот за распределбата на становите или поништување на ранг-листата за приоритет, како и одлуката за конкретната распределба на становите, влијае на правната положба: 1) на тужителот кој ја побива одлуката за распределба на станови, 2) на правното лице кое извршило распределба на становите и 3) на работникот или на работниците на кои им се распределени станови.

Во станбениот спор, првиот субјект ја задржува и ја губи можноста да го добие станот, за вториот субјект (правното лице), како давател на станот постои можност неговата одлука да се поништи, додека третиот субјект (работникот или работниците) го задржува или го губи доделениот стан, иако веќе се стекнал со станарско право. Доколку доделениот стан е купен од работникот, настануваат уште посложени спорни правни односи, што можат да бидат повод за настанување на други судски спорови.

Во конкретниов спор, како што е понапред изнесено, дејството на судската пресуда непосредно се протега и на работниците на кои им се распределени 55-те спорни станови, и заради тоа, со оглед на природата на материјално-правниот однос, тие се нужни сопарничари во овој спор и се пасивно легитимирани, така што во процесната заедница на сопарничарите мора да се најдат и тие како субјекти према кои може да се реши спорот само на еднаков начин.

Со оглед на тоа, поради погрешната примена на материјалното право која се состои во тоа што на страната на тужениот не се опфатени сите лица што требало да бидат опфатени, значи не постои потполна пасивна легитимација, судовите пропуштиле да утврдат и факти кои се однесуваат на тоа кои од работниците на кои им се доделени становите, со правилно рангирање, односно бодирање на тужителот, би дошле на пониски места на ранг-листата од она на кое би се нашол тужителот. Заради тоа, согласно со одредбите од член 395 став 2 од ЗПП, следувахе и двете одлуки-пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

При повторното судење првостепениот суд должен е да превземе мерки за да во постапката учествуваат на страната на тужениот, сите лица врз чии права односно на со закон засновани интереси ќе се однесува пресудата што треба да се донесе по тужбеното барање на тужителот. Заради тоа, во смисла на

одредбите од член 109 од ЗПП, судот треба да го поучи тужителот и да му помогне да ја исправи, односно дополни тужбата и со неа да ги опфати сите лица на кои е претходно укажано, а доколку тужителот тоа не го стори во определениот рок, со тужбата да се постапи како со неуреден поднесок, (член 109 од ЗПП).

Притоа, доколку тужителот ја прошири тужбата и на лицата, кои согласно претходно изложеното правно становиште во ова решение, се нужни сопарничари во овој спор, проширувањето на тужбата спрема нив не е условено со нивна согласност да стапат во процесот (член 196 став 2 од ЗПП), па по наоѓањето на овој суд, судот треба да го дозволи проширувањето на тужбата и кога таквите тужени се противат на тоа.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1144/93 од 14.10.1993 година.

162. Како член на семејно домаќинство во смисла на член 9 став 2 од Законот за станбените односи се смета внукот, ако тој од рано детство бил одделен од родителите и подолго време живеел кај својот чичко со кого имал цврсти емоционални и економски врски кои се карактеристики за семејното домаќинство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека од причините кои во постапката пред првостепениот суд биле утврдени дека тужениот од своето рано детство живеел во заедничко домаќинство со својот чичко и стрина, кои го чувале, издржувале и школувале, иако имал живи родители, со кои не одржувал економски или фамилијарни односи, туку повремени лични контакти, тужениот може да се изедначи како член на семејното домаќинство во смисла на Законот за станбените односи и тој, поради тоа, има право да продолжи со користење на станот на умрените носители на станарското право-чичкото и стрината. Според тоа терминот "од раѓањето" употребен во Законот за станбените односи, не треба да се сати рестриktivно, во буквална смисла на зборот, туку пошироко, секаде каде се стекнати низа субјективни и објективни околности кои упатуваат на цврсти заеднички економски и емоционални односи кои нераскинливо ја поврзуваат семејната заедница. Во таа смисла, како член на семејната заедница на носителот на станарското право

се смета и внукот, под услов од рано детство да бил трајно одделен од своите родители, следователно и објективно лишен од родителската грижа и да непрекинато живеел во заедничко домаќинство со носителите на станарското право, кои за него исклучиво се грижеле.

Тоа се фактички прашања кои неспорно треба да се утврдат во секој одделен случај.

Во конкретниот случај, неспорно е утврдено дека кај тужениот се стекнати сите овие субјективни и објективни околности. Имено, од рано детство (8-10 години) бил примен кај својот чичко-носителот на станарското право, кој го школувал, воспитувал, до вработувањето го издржувал и во сите односи го сметал за свој син (и ако имал и свои родени деца кој по полнолетството се иселиле од предметниот стан и си оформиле свои семејства). Вака воспоставената заедница меѓу внукот и чичкото уште од детството на внукот продолжила до неговото полнолетство и во таа заедница владееле односи својствени на односите меѓу родители и деца, следователно нема оправдани причини таквото живеење да не се изедначи со живеење со чичкото "од раѓањето" и овој факт да не се признае како законски основ за стекнување право на користење на предметниот стан од страна на внукот, после смртта на носителите на станарското право.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.709/91 од 4.02.1992 година.

163. Ако внукот од раното детство живее со дедото, се смета како член на семејното домаќинство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Уважувајќи го тужбеното барање на тужителот за иселување на тужената од предметниот стан, пониските судови погрешно го примениле материјалното право. Утврдените факти: од својата рана возраст, односно уште од 15-16 годишна возраст тужената да се преселила во домот на нејзиниот дедо, кој бил носител на станарско право на предметниот стн, со него да живеела во едно семејно домаќинство до неговата смрт; во нивната заедница да биле воспоставени блиски односи својствени на односите меѓу родителите и децата, бидејќи дедото на тужената поради својата старост и болест бил упатен на тужената и се потпирал исклучиво на неа како негова

внука, а таа му пружала целосна нега и грижа соодветна на грижата на дете према родител, ја упоредуваат тужената со член на семејното домаќинство на нејзиниот дедо, во смисла на Законот за станбените односи. Како таков - член на семејното домаќинство на дедо и тужената има право да продолжи со користење на предметниот стан и после смртта на дедо и . Според тоа, терминот "од раѓањето" употребен во Законот за станбените односи не треба да се сфати во буквална смисла на зборот туку пошироко, секаде каде се стекнати низа објективни и субјективни околности кои упатуваат на цврсти заеднички економски или емоционални односи кои нераскинливо ја поврзуваат семејната заедница. Во таа смисла, како член на семејна заедница на носителот на станарското право се смета и внукот односно внуката на носителот на станарското право, под услов тие од раното детство да се одвоиле од своите родители и заснивале такви односи со дедото и бабата кои се својствени на односи меѓу родители и деца, каков што е конкретниов случај. Ваквото живеење нема оправдани причини да не се уподоби со живеење на внукот со дедото или бабата "од раѓањето" и овој факт да не се признае како законски основ за стекнување право на користење на станот на кој носители на станарско право биле дедото и бабата, од страна на внукот и после нивната смрт.

Интенцијата на законската одредба од член 7 од Законот за изменување и дополнување на Законот за станбените односи е да го ограничи кругот на лицата кои и после смртта на носителот на станарското право можат да го задржат правото и натаму да го користат станот, од внуците на носителот на станарското право кои со него живееле од раѓањето. Со поширокото толкувањето на поимот "од раѓањето" во смисла на образложението, по мислењето на овој суд, се постигнува саканата цел, односно не се изигрува Законот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1027/92 од 5.01.1993 година.

164. Ако тужениот не е носител на станарско прво туку по смртта на носителот на станарското право клучевите од затворениот стан се наоѓаат кај него, а не сака да ги предаде на давателот на станот на користење, ниту на организацијата за стопанисување на станови и станбени згради, давателот на станот на користење е активно легитимиран со тужба да бара тужениот да го испразни станот од луѓе и предмети и да му го предаде во исправна состојба во владение.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во конкретниот случај пониските судови го одбиле тужбеното барање поради немање на активна легитимација на страна на тужителот. Притоа со примена на член 62 од Законот за станбените односи наоѓаат дека отказот на договорот за користење на станот го давала организацијата за стопансиување со станбени згради, следователно тужителот не бил легитимиран да води таков спор.

Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека основано во ревизијата се укажува дека оваа одредба се однесува во случаевите кога се дава отказ на договорот за користење на стан спрема носителот на станарското право.

Во случајот, тужениот не е носител на станарско право нити е во некаков однос со давателот на станот или организацијата која стопанисува со становите. Фактички тужениот ниту се вселил, ниту живее во спорниот стан. Како син на носителот на станарското право, после неговата смрт ги чува само клучевите од станот и без основ не ги враќа на сопственикот, во случајот тужителот.

Од тие причини, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека тужителот е активно легитимиран, поради што и уважувајќи ја ревизијата одлучи да ги укине пресудите на двата пониски суда, со тоа што ќе треба при повторното судење првостепениот суд мериторно да расправа и одлучува за основаноста, односно неоснованоста на тужбеното барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.389/90 од 28.06.1990 година.

165. Отказ на договор за користење на општествен стан, може да му се даде на носителот на станарското право ако кредитот даден за купување односно изградба, доградба, надградба или реконструкција на сопствената станбена зграда или стан, потекнува од средствата наменети за станбена изградба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужениот по основ на неговиот работен однос го добил предметниот стан на користење во текот на 1984 година. Во текот на 1987 година тужениот почнал со изградба на индивидуална станбена зграда, за што му бил одобрен кредит од Стопанската банка. Индивидуалната станбена зграда сеуште тужениот не ја имал

довршено и истата не е вселива. Спорниот стан од страна на тужителот во текот на 1989 година бил доделен на друг работник, но во истиот сеуште живее тужениот со неговото семејство. Согласно член 67 став 1 од Законот за станбените односи отказ на договор за користење на стан се дава на носителот на станарското право кој ќе добие кредит за купување односно изградба, доградба, надградба или реконструкција на сопствена станбена зграда или стан од средствата наменети за станбена изградба. Во конкретниот случај неспорно е помеѓу странките дека од страна на Стопанска банка во текот на 1986 година на тужениот му бил одобрен кредит од 500.000,00 денари, а во ист износ бил одобрен кредит и на неговата сопруга. Од писмото-известие доставено од Стопанска банка до тужителот на 11.05.1993 година произлегува дека тужениот има користено станбен кредит за изградба на неговата станбена зграда. Меѓутоа, од потврдата од 26.11.1993 година исто така издадена од Стопанска банка произлегува дека тужениот и неговата брачна другарка користеле кредит по основ орочени динарски средства, а кредитот бил одобрен од средствата на банката кои се формирале од орочени и средства по видување на граѓаните. Според погоре цитираната законска одредба, услов за давање отказ на договор за користење на стан, носителот на станарско право да добие кредит за купување, односно изградба, доградба, надградба или реконструкција на сопствена станбена зграда или стан од средствата наменети за станбена изградба.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.185/94 од 26.05.1994 година.

166. И во случај кога купувачот на стан во општествена сопственост бара да се изврши пресметка и да се утврди висината на цената што купувачот треба да ја плати одеднаш во случај кога станот е купен со отплата на цената во рати, купувачот може само до исплатата на цената да стави приговор на пресметката, а доколку утврдената цена ја плати без приговор, не може дополнително да се бара нејзина корекција.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителите, како носители на станарското право на општествени станови, врз основа на Законот за продажба на становите во општествена сопственост ("Службен весник на СРМ"

бр.36/90) склучиле договори за купување секој на својот стан, со тужениот, со отплата на цената во рати кои судски ги завериле. Цената на становите била утврдена со пресметување заклучно со октомври 1991 година. По склучувањето на договорите, тужителите и други кандидати биле заинтересирани купопродажната цена за становите да ја отплатат одеднаш. Утврдено е и тоа дека комисијата за продажба на становите на тужениот, издала писмено соопштение со кое ги известува сите заинтересирани лица кои поднеле барање за откуп на општествените станови, како и оние кои судски ги завериле, односно не ги завериле договорите, дека, доколку до 31.03.1992 година станот го купат во готово, имаат 10% попуст од револаризираната вредност со месец февруари 1992 година, со тоа што како основа на продажната цена ќе биде пресметката изготвена од СИЗ-от за становање и на неа ќе се врши револаризација за месец ноември и декември 1991 година и за месец јануари и февруари 1992 година, според коефициентите на порастот на цените на мало, и добиениот износ ќе се намали за 10%. Добиените пресметки за продажната цена на становите за плаќање во готово, на погоре наведениот начин била прифатена од тужителите, така што секој од нив ја уплатил во целост во месец март 1992 година.

Поаѓајќи од оваа фактичка состојба, второстепениот суд го прифатил стојалиштето на првостепениот суд за одбивање на тужбеното барање на тужителите, дека со уплатувањето на продажната цена на становите утврдена во пресметките на тужениот, не може да се прифати дека тужениот неосновано се збогатил, исто така не може да се прифати дека тужителите биле ставени во заблуда според член 60 и 61 од Законот за облигациони односи, бидејќи тужителите не морале ниту пак биле принудени да ја прифатат и уплатат цената која ја утврдил тужениот.

И по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, во овој случај правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање на тужителите, поради следното:

Согласно со одредбите од член 4 од цитираниот Закон за продажба на становите во општествена сопственост, продажната цена на станот се утврдува врз основа на градежната вредност, трошоците за уредување на градежното земјиште, место-положбата и амортизацијата на станот. Продажната цена на станот ја утврдува сопственикот на станот. Со став 3 од истиот член е пропишано дека купувачот има право на увид во елементите што ја образуваат продажната цена на станот и врз основа на тоа може, со стручно економски докази да му предложи на продавачот соодветна корекција, а согласно со став 4 од тој член, продавачот е должен

предлогот на купувачот да го разгледа и во рок од 8 дена да му ја соопшти на купувачот конечната продажна цена на станот.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, одредбите од став 3 и 4 од член 4 на овој Закон се однесуваат и на случаи кога продавачот на станот, на барање на купувачот врши пресметка и ја утврдува висината на цената што купувачот треба да ја плати одеднаш, доколку тоа самиот го побара, односно доколку тоа му е понудено, а претходно е склучен договор за купување со отплата на цената во рати.

Видно од утврдувањето од страна на судовите, тужителите кои биле запознати со ново утврдената цена што требало да ја исплатат одеднаш во врска со купувањето на становите, не постапиле согласно со одредбите од став 3 од член 4 од Законот за продажба на становите во општествена сопственост ("Службен весник на СРМ" бр.36/90), туку без секаков приговор цената ја исплатиле наеднаш. Во овој закон, како посебен закон со кој се регулира продажбата на становите во општествена сопственост, не е предвидена можност за дополнителна корекција на утврдената цена откако цената ќе биде исплатена, па во таа смисла неосновани се тужбените барања на тужителите сега, односно во постапката поведени по нивните тужби, да се изврши корекција на цените со повторно пресметување на нивната висина, и да им се врати евентуално повеќе платениот износ.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.806/94 од 13.12.1994 година.

167. На територијата на Република Македонија не произведуваат правно дејство правните акти на органите на ЈНА во Република Македонија, донесени после 17.11.1991 година, како ден на влегување во сила на Уставот на Република Македонија, доколку такво дејство не им е признато со пропис на Република Македонија, па такво дејство нема ни понудата за откуп на стан во Република Македонија дадено од станбената комисија на гарнизонот на ЈНА во град во Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно е применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање на тужителот. Имено, со Уредбата за начинот и

условите за продажба на становите и деловниот фонд на ЈНА што се во државна сопственост на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.24/92), пропишани се условите и начинот на продажба на тие станови. Со член 3 од таа Уредба, пропишано е дека носителот на станарското право кој склучил договор за купопродажба на стан во ЈНА со право на плаќање на цената на станот во целост или во рати, а истиот не го заверил, должен е договорот да го завери кај надлежниот суд во Републиката. Со одредбите од член 4 пак, е пропишано дека носителот на станарското право, кој не склучил договор за купопродажба на стан со ЈНА, а кој има живеалиште на територијата на републиката, може да склучи договор за купопродажба на стан со Републиката-Министерство за одбрана, под исти услови под кои е извршена продажбата на становите на носителите на станарското право од член 2 на таа Уредба.

Видно од овие одредби од цитираната Уредба, санкционирана е продажбата на становите што е извршена од бившата ЈНА, на лица во Република Македонија, но доколку се исполнети условите од таа Уредба. Меѓутоа, дејствијата што ги презел тужителот во врска со понудената продажба на предметниот стан од страна на Станбената комисија на Гарнизонот, не може да се смета дека довеле до склучување на полноважен договор во смисла на одредбите од член 3 од цитираната Уредба. Имено, согласно со член 13 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.52/91), вооружените сили на Република Македонија, до донесувањето на законот за одбраната на Република Македонија, ги сочинуваат единиците, командите и штабовите на Територијалната одбрана на Република Македонија. Значи, органите на ЈНА во критичното време повеќе не се сметале како органи на Република Македонија, имајќи ги предвид и одредбите од член 5 став 4 од тој Уставен закон, со кои е пропишано дека сојузните прописи со кои се уредува организацијата и надлежноста на органите на Федерацијата не се применуваат во Република Македонија. Значи, понудата за откуп на предметниот стан која му е дадена на тужителот на 10.02.1992 година од страна на Станбената комисија на Гарнизонот, како орган на ЈНА, согласно со цитираните прописи од Уставниот закон, не можела да произведе правно дејство на територијата на Република Македонија, бидејќи организацијата и надлежноста на органите на федерацијата, каков што бил и овој станбен орган, не се признаваат и не произведуваат правно дејство во Република Македонија.

Со оглед на горното, независно од причините изнесени во првостепената и второстепената пресуда, правилно е одлучено кога е одбиено тужбеното барање на тужителот, па согласно со одредбата од член 393 од ЗПП, ревизијата на тужителот е одбиена како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1400/94 од 6.04.1995 година.

168. Општествено правно лице станот, во кој нема определено носител на станарско право ниту е отпочната и спроведена постапка за негова распределба, има право да го продаде по пат на јавна лицитација, независно од одредбите од Законот за продажба на становите во општествена сопственост.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека пониските судови правилно го примениле материјалното право кога прифатиле дека договорот за продажба на спорниот стан не е во спротивност со принудните прописи и истиот произведува правно дејство помеѓу договорените странки.

Согласно член 16 од Законот за промет со земјишта и згради, продажбата на недвижности од страна на општествени правни лица на граѓани, здружение на граѓани и други граѓански и правни лица со врши по пат на јавно наддавање.

Тужениот продажбата на станот ја извршил по пат на јавно наддавање во кое е достигната највисока цена на станот што ја понудиле второтужените.

Според член 1 од Законот за продажба на станови во општествена сопственост-пречистен текст ("Службен весник на РМ" бр.8/93), со тој Закон се уредуваат условите, начинот и постапката за продажба на станови во општествена сопственост.

Согласно член 3 став 1 од Законот, станот може да се продаде на носителот на станарско право или со негова согласност на член на неговото семејно домаќинство кој е корисник на станот (во натамошниот текст: купувач). Наведените одредби упатуваат на продажба на станови во општествена сопственост во кои постои носител на станарско право. Од овие причини првотужениот како правно лице во чија сопственост е спорниот стан на кој нема определено носител на станарско право, станот може да го продаде

по пат на јавна лицитација во согласност со член 16 од Законот за промет со земјишта и згради.

По мислење на овој суд, продажбата ќе може да се изврши во согласност со условите, начинот и постапката предвидени во Законот за продажба на станови во општествена сопственост само доколку кај првотужениот била отпочната или спроведена постапка за распределба на станот на носител на станарско право од редот на вработените, до влегување во сила на овој закон.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија под Рев.бр.169/95 од 7.02.1996 година.

169. Република Македонија е активно легитимирана во спорот во врска со правата и обврските кои произлегуваат од судското порамнување склучено на 6.11.1989 година помеѓу тужената и Сојузниот девизен инспекторат-Одделение во Скопје, со која на тужената и се дава на привремено користење двособен стан кој припаѓал на работната заедница на тој орган.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е спорен фактот дека предметниот стан и е доделен на тужената во редовна постапка за распределба заради решавање на нејзините станбени потреби, како работник на Сојузниот девизен инспекторат.

Правилно пониските судови не го прифатиле приговорот на тужената за немање на активна легитимација на страна на тужителот. Од списите по предметот се гледа дека предметниот стан бил прибавен од Самоуправната интересна заедница за домување во Скопје по основ на здружување на средства издвоени од личните доходи на работниците во Сојузниот девизен инспекторат-Одделение во Скопје, -наменети за станбена изградба заради решавање на нивните станбени потреби. Со оглед на тоа тој стан бил на располагање на работната заедница и како таков распределен во постапка спроведена од нејзините самоуправни органи. По прогласувањето на самостојноста и независноста и донесувањето на Уставот на Република Македонија во 1991 година, согласно член 5 став 2 и 3 од Уставниот закон за спроведување на овој Устав, и Одлуката на Владата на Република Македонија донесена на 66-та седница на 20.02.1992 година, девизната инспекција на подрачјето на РМ со работниците во неа, продолжи да работи како републички

орган во состав на Министерството за финансии. Со тоа и правата на располагање врз предметниот стан по основ на склучено судско порамнување преминаа на Министерството за финансии, бидејќи уште со донесувањето на Законот за органите на управата ("Службен весник на СРМ" бр.40/90), и усвојувањето на Амандманите бр.82 и 85 на Уставот на СРМ("Службен весник на СРМ" бр.27/91), престанаа да постојат работните заедници во тие органи, а со тоа и нивните самоуправни права. Поради тоа, Владата на Република Македонија, со горе цитираната Одлука ги уреди условите и начинот на доделување на ваквите станови на користење како државни, со единствен општ акт и преку единствен орган-Комисија за станбени прашања за сите републички органи.

Од сето изнесено, јасно произлегува дека тужителот е активно легитимиран за поведување и водење на овој процес. Впрочем, тужената, иако приговара на активната легитимација, во текот на целата постапка изјавува дека е согласна да се исели од предметниот стан ако именованата Комисија при Владата на Република Македонија и додели едноособен стан, како соодветен според судското порамнување.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.71/95 и Рев.бр.395/95 од 24.01.1996 година.

170. Становите во општествена сопственост кои се стекнати од средствата за заедничка потрошувачка, можат да бидат предмет на продажба според Законот за продажба на становите во општествена сопственост само доколку претходно е извршена нивна распределба на работниците, кои како носители на станарското право на тие станови можат да ги откупат.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во оваа правна работа не е спорно дека станот, кој е предмет на договорот за продажба, а се наоѓа во населба е сопственост на ГП, организациона единица ЕЕ-8, градилиште, по основ на здружените средства, дека работничкиот совет на ГП на ден 7.07.1993 година донел одлука да се изврши продажба на овој стан, вредноста на станот да ја утврди службата за подготовки на претпријатието, а одделение за инвестиции да изготви договор за продажба со кои ќе се утврдат условите за продажба на станот и дека врз основа на таа одлука генералниот директор на ГП со лицето

А.С., склучил договор за продажба на станот, со кој договор е утврдена цена на 16.094 ДМ по продажен курс на Народната банка на денот на исплатата и е утврден рокот во кој најкасно купувачот треба да ги уплати средства и дека претпријатието до Општинскиот суд поднело барање пред тој суд да се изврши заверка на договорот.

Општинскиот суд во Г. донел решение со кое барањето го одбил, затоа што то се работи за стан во општествена сопственост по основ на здружени средства кој се води во евиденцијата на поранешниот СИЗ за становање, па според тоа тој може да се продава согласно Законот за продажба на становите во општествена сопственост само на носители на станарско право или со нивна согласност, на член на нивното семејно домаќинство, ако е тој корисник на станот, а во случајов купувачот го нема тоа својство. Во прашање е стан кој што треба да се распредели на носители на станарско право, а не е основно средство на продавачот. Доколку пак не се работи и не би се работело за таков стан, туку стан кој што е основно средство на продавачот и е наменет за пазар, вредноста на истиот-цената, треба да се утврдува или според одредбите на Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал или според Законот за промет со земјиште и згради, а во секој случај, и според двата закона, продажбата треба да се изврши по пат на јавно наддавање, а со непосредно сподогување само ако јавното наддавање било безуспешно. Имајќи го во предвид тоа и околноста дека на судот не му е приложен доказ како станот од станбениот фонд на претпријатието преминал евентуално во фондот на основните средства на истото, не постојат услови истиот да се продава и затоа е негативно одлучено по барање на претпријатието. Меѓутоа, Окружниот суд не се согласил со ваквото мислење на Општинскиот суд, поради што ја уважил жалбата на продавачот, решението на Општинскиот суд го преправил и дозволил да се изврши заверка на договорот затоа што смета дека при неспорната околност дека станот не е распределен на носител на станарско право согласно Законот за станбените односи и Општиот акт на продавачот до стапувањето на сила на Законот за продажба на становите во општествена сопственост, тој не може да се продава под условите на тој Закон, бидејќи тој Закон не дозволува тој стан да се распределува т.е. дека станот може да се продаде согласно условите утврдени во Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, појаснувајќи притоа дека согласно член 111 од тој Закон, додека не се отпочне со реализација на избраниот начин на трансформација, претпријатијата не можат да продаваат градежни објекти и други свои основни средства, ако

нивната вредност е поголема од 50.000 ДМ без согласност на Агенцијата. Во случајов се работи за основно средство под таа вредност, па според тоа продавачот е овластен да врши продажба на станот без да бара согласност од Агенцијата.

Врховниот суд на Република Македонија не се согласува со изразеното правно мислење на Окружниот суд и затоа одлучи барањето за заштита на законитоста да го уважи, решението на Окружниот суд да го преправи и жалбата на купувачот да ја одбие како неоснована, согласувајќи се во се притоа со причините дадени во решението на Општинскиот суд. Имено, и овој суд се согласува дека становите во општествена сопственост стекнати по пат на здружување на средства за заедничка потрошувачка можат само да се распределуваат на работници кои на нив ќе стекнат станарско право, а по ниеден позитивен пропис не може да бидат предмет на продажба. Тие можат да се продаваат само откако ќе се изврши распределба и тоа на лицата предвидени со Законот за продажба на становите во општествена сопственост.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.85/94 од 21.02.1995 година.

171. Одредбата од член 140-а од Законот за претпријатијата за одговорноста на единствениот основач на претпријатието за обврските на претпријатието, се однесува како на случајот кога единствен основач на претпријатието е физичко лице, така и во случај кога таков е правно лице.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При повторно судење, првостепениот суд со сигурност треба да утврди колку изнесува основачкиот влог на второтужениот при основањето на првотужениот, и притоа да го расправа и прашањето за тоа од каде прилегува обврската на второтужениот, како основач, да одговара за обврските на првотужениот со основачкиот влог. Имено, треба да се испита дали основачкиот влог останал кај второтужениот и со него второтужениот одговара за обврските на првотужениот спрема трети лица, или пак, основачкиот влог е уплатен и станал сопственост на првотужениот, така што натамошната одговорност на второтужениот за обврските на првотужениот, со оглед на тоа што се работи за друштво со ограничена одговорност, е исклучена во натамошното работење

на првотужениот. Меѓутоа, со оглед на истакнатите наводи во досегашниот тек на постапката од страна на тужителите, и со оглед на утврдувањето од страна на првостепениот и второстепениот суд за однесувањето на второтужениот во врска со работењето и отплатата на долговите на првотужениот, првостепениот суд треба да се позанимава и со прашањето за тоа дали обврската на второтужениот не произлегува од одредбите од член 140-а од Законот за претпријатијата ("Службен лист на СФРЈ" бр.77/88, 40/89, 46/90 и 61/90), кој закон се применува како републички, врз основа на одредбите од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија. Имено, со одредбите од тој член 140-а од тој закон е пропишано дека, ако единствениот акционер на акционерското друштво, единствениот член на друштвото со ограничена одговорност или единствениот сопственик на приватното претпријатие со своите дејствија или со мешање на својот имот или на имотот на претпријатието создава кај другите привид на стопански идентитет со претпријатието, им одговара на доверителите за обврските на претпријатието, неограничено солидарно. Притоа, при оценката на оваа одредба, треба да се има предвид и одредбата од член 138 став 1 од тој закон, дека претпријатие во приватна сопственост се основа со средства на физички лица и на граѓански правни лица, така што одредбата од член 140-а од тој закон се однесува како на основачи кои се физички лица, така и на основачи кои се правни лица.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.591/95 од 11.04.1996 година.

172. Доколку Републиката не изврши делегирање на свои претставници во органите на управувањето во претпријатијата што вршат комунална дејност од посебен општествен интерес, работничкиот совет на јавното претпријатие со мнозинство на гласови на внатрешните членови може полноважно да одлучува, па и да именува ВД директор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со донесувањето на Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија У.бр.81/95 од 15.05.1995 година, со која е укинат Законот за работењето и управувањето на организациите на здружен труд што вршат комунални дејности од посебен општествен интерес,

објавена во "Службен весник на РМ" бр.28/95 од 1.06.1995 година и Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија У.бр.177/93 од 7.06.1995 година со која е укинат член 1-е од Одлуката за дополнување на одлуката за организирање на Јавно претпријатие на 16.09.1992 година, објавена во "Службен весник на РМ" бр.33 од 5.06.1995 година, престанал законскиот основ од делегирање на преставници од Општината во органите на управување во претпријатијата што вршат комунална дејност од посебен општествен интерес. Во одлучувањето за именување на работоводен орган - ВД директор, а доколку Република не изврши делегирање на преставници во органите на управувањето во претпријатија што вршат комунална дејност од посебен општествен интерес, Работничкиот совет на јавното претпријатие со мнозинство на гласови на внатрешните членови може полноважно да одлучува, па и да именува ВД директор.

Јавното претпријатие во правниот промет постои како правно лице, со регистрирана дејност која е од суштинско значење и неопходен услов за животот и работата на граѓаните и другите корисници на комунални услуги и поради постоење на правна и законска празнина не може да биде пречка да се изврши именување ВД директор, кој ќе раководи со него.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.110/95 од 29.02.1996 година.

173. Во случај кога со статутот на друштвото е уредено дека органите на друштвото се Собранието и директорот, а не и управниот одбор, разрешувањето и именувањето на директорот на друштвото од страна на Собранието не е спротивно на член 127 став 1 точка 1 од Законот за претпријатијата, доколку надлежноста на Собранието да врши именување и разрешување на директорот е утврдена со статутот на друштвото.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајов не е спорно дека предлагачот е претпријатие во мешовита сопственост, настанато преку усогласувањето извршено во согласност со наведената Уредба за начинот и постапката за усогласување на работењето на претпријатијата и другите правни лица што вршат стопанска дејност со седиште на територијата на друга република и Автономните покраини Косово и Војводина.

("Службен весник на РМ" бр.9/92). Имено, во друштвата на капиталот, каков што е предлагачот, договорот за основање е само акт за основање на друштвото, а општествено економските и управувачките односи во идното друштво ќе се уредат со статутот, односно правилата на друштвото кои имаат карактер на основен нормативен акт. Во Законот за претпријатијата нема одредби за донесување на статутот на друштвото со ограничена одговорност. Според член 106 став 2 точка 4 од Законот за претпријатијата, во друштвото со ограничена одговорност не мора да се образува собрание ако вложувачите така се договориле со договорот за основање на друштвото. Поточно, во друштвото се образува собрание и управен одбор ако оснивачите со договорот за основање не се договорат поинаку. Во конкретниов случај, со член 14 од Договорот за усогласување на работењето на предлагачот, кој поради карактеристиките на случајов, има карактер на договор за основање, договорачите-сооснивачите се договориле дека органите на управувањето на претпријатието, нивниот избор, состав и начинот на работата и овластувањата, поблиску ќе се уредат со статутот на друштвото, што значи дека собранието како орган на управување не е исклучено. Како пак согласно член 106 став 1 од ЗП, статутот го донесува друштвото, тоа според наоѓањето на овој суд, во негово име треба да го стори собранието аналогно на член 98 од истиот Закон, кој инаку се однесува на акционерското друштво. Оттука, следува заклучокот дека кај предлагачот законито е спроведена постапката за разрешување на ВД директорот и за именување на директорот.

Според наоѓањето на овој суд, разрешувањето и именувањето е извршено согласно член 21 од Статутот на предлагачот според кој таа функција спаѓа во надлежноста на собранието. Како пак со член 15 од Статутот, органи на друштвото се собранието и директорот, а не и управен одбор, во таквиот случај како единствен орган кој може да ја преземе таа функција е собранието на предлагачот, бидејќи кај него не постои друг орган на управување, а тоа значи дека не е постапено спротивно на член 127 став 1 точка 1 од ЗП според кој управниот одбор го назначува и разрешува директорот.

Со оглед на горното, согласно член 408 став 2 а во врска со член 400 и 393 од ЗПП, како не постојат причините поради кои барањето за заштита на законитоста е поднесено тоа е одбиено како неосновано.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.64/94 од 20.06.1995 година.

174. Создава привид на стопански идентитет со претпријатието, единствениот сопственик на приватно претпријатие кој како купувач односно продавач склучил усмен договор за купопродажба на стока, а купопродажната цена или дел од неа, ја платил, односно примил во готово-на рака, па како таков им одговара на доверителите за обврските на претпријатието неограничено и солидарно.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Правилно истакнува ревизијата дека првостепениот суд во пресудата утврдил дека странките имаат свои фирми, дека тужителот продава стока на големо и дека тужениот за неговата фирма му продал 127 електрични апарати за правење на палачинки од кои два апарати тужениот ги зел за свои потреби. Тоа не е спорно. Меѓутоа, не е спорен и фактот дека за ова продажба не е составена ниту книжена никаква писмена документација согласно важечките прописи што го уредуваат работењето на правните лица во областа на прометот на стоки. Не е спорно и тоа дека тужениот дел од договорената цена ја платил во готово на рака на тужителот и тоа знатно повеќе отколку што изнесува вредноста на двата апарати што ги зел за себе, а не преку сметките на фирмата и Заводот за платен промет. Конечно, не е спорен и фактот дека странките се единствени и исклучиви сопственици на приватните фирми и лично го засновале овој договорен однос. Иако во ревизијата се тврди дека првостепениот суд погрешно ја утврдиле фактичката положба, изнесените факти не се оспоруваат. Ниту во жалбата, кога тужениот ги истакнал приговорите за легитимацијата на странките во овој спор, ниту во ревизијата, тој, приговарајќи на надлежноста на судот, не презентира докази дека оваа продажба е извршена помеѓу двете приватни претпријатија на начин како тоа го уредуваат законските прописи.

При ваквата неспорна фактичка положба, неосновани се приговорите за неправилна примена на материјалното право, бидејќи очигледно е дека тужениот во овој однос, како единствен сопственик на неговото претпријатие, со ваквиот начин на работење создава привид на стопански идентитет со своето претпријатие, па согласно член 140-А од Законот за претпријатијата, одговара на тужителот за така превземените обврски неограничено и солидарно дури и да ги презел за своето претпријатие. Во таков случај постои надлежност на редовниот суд по ова барање на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1219/94 од 20.04.1995 година.

175. Престанувањето со работа на штедно-кредитна организација и другите финансиски организации регистрирани во Република Македонија до влегувањето во сила на Законот за банките и штедилниците ("Службен весник на РМ" бр.31/93), кои што во рок од шест месеци од влегувањето во сила на овој закон не се пререгистирале и не го усогласиле своето работење со одредбите на овој закон, во смисла на член 129 од Законот за банките и штедилниците, претпоставува бришење на овие организации од судскиот регистар, по претходно спроведена постапка за ликвидација, во смисла на член 121 од Законот за банките и штедилниците.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основањето на штедно кредитна организација е пред стапување на сила на Законот за банките и штедилниците кој што стапи на сила на 28 мај 1993 година, така што требало да се усогласи во рок од 6 месеци со одредбите на овој закон. Тоа се обидела да го стори, меѓутоа барањето за основање на штедилница од страна на Народна банка на Република Македонија, е одбиено, како што е наведено во жалбата. При ваква положба, треба да се примени член 129 став 2 од цитираниот закон, односно таа да престане со работа. Престанокот со работа во смисла на цитираниот закон претпоставува бришење од судски регистар, меѓутоа, по претходно спроведена постапка за ликвидација во смисла на член 121 од Законот за банките и штедилниците. Погрешно е стојалиште искажано во жалбата, дека е постапено согласно член 129 став 2 од цитираниот закон, со бришење на дејноста која била регистрирана при основањето на штедно-кредитна организација. На преставениот начин е дојдено до ситуација запишаниот правен субјект да останал без дејност, што е невозможно согласно позитивните законски прописи. На преставениот начин е дојдено до ситуација да останале само фирмата, без дејност, па при таква состојба не би имало што да се припојува кон предлагачот. Меѓутоа, интенцијата на законодавецот е оние штедно - кредитни организации, кои не се пререгистирале и не го усогласиле своето работење со одредбите од Законот за банките и штедилниците, да престанат на начин пропишан со Законот, што подразбира спроведување на постапка за ликвидација во која доверителите на штедно - кредитна организација ќе бидат намирени, а ликвидациона постапка се

спроведува по одредбите од Законот за стечај, присилно порамнување и ликвидација.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.835/94 од 10.05.1994 година.

176. Поранешниот директор, кој е разрешен пред истекот на времето на кое е избран, не е активно легитимиран да води спор за оценка на законитоста и правилноста на одлуката за именување на вд директор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот бил директор кај тужениот и на ден 21.03.1991 година до Работничкиот совет поднел барање за неговото предвременно разрешување од таа должност, по кое барање била донесена одлука за негово разрешување од 2.04.1991 година, а истовремено била донесена и одлука за именување на ВД директор од 2.04.1991 година на лицето Г.Ц. Со решението на ВД директорот од 2.04.1991 година тужителот бил распореден на работно место "референт по увоз-извоз". На ден 27.04.1991 година Работничкиот совет кај тужениот заедно со штрајкувачкиот одбор донеле одлука за престанок на работниот однос на тужителот, сметано од 3.05.1991 година која е извршена со решението на ВД директорот од 29.04.1991 година. Именувањето на ВД директор со одлуката на Работничкиот совет од 2.04.1991 година, е законито, затоа што именување на ВД директор, го врши Работничкиот совет, а со истата содржина е член 81 од Статутот на тужениот. Според тоа, наведената одлука била донесена законито и поради фактот на предвременно разрешување на тужителот од таа функција. Наводот во ревизијата дека именуваното лице не ги исполнува условите за таа функција, е без влијание за одлучување по предметот зошто тужителот и не е активно легитимиран да води постапка за оцена на законитоста на таквата одлука. Прашањето дали странката има легитимација е од материјалноправно значење и доколку судот утврди дека тужителот или тужениот не е субјект во материјалноправниот однос од кој тужителот го изведува своето право, со пресудата ќе го одбие таквото барање, на кое прашање, инаку, судот внимава по приговор на тужениот но исто така и по сопствено наоѓање. Во конкретниов случај, тужителот не е во никаков материјалноправен однос со лицето кое е именувано кај тужениот за ВД директор, а тоа значи

дека кај тужителот нема активна легитимација за оспорување на наведената одлука за именување на ВД директор.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.624/93 од 4.11.1993 година.

177. Премачкувањето на муралот на ѕид од хотелска просторија на хотелот не претставува повреда на авторското право на авторот (тужителот) од член 28 од Законот за авторското право, бидејќи муралот ја дели правната судбина на ѕидот како дел од хотелскиот објект, и сопственикот на објектот(тужениот) можел да располага во границите на своето овластување (премачкување, президување, поставување ламперија и сл.)

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓање на Врховниот суд на Македонија, второстепениот суд во побиваната пресуда правилно го применил материјалното право. Во случајов сликаријата била изработена по порачка на тужениот и за негова потреба, инкорпорирана во хотелскиот објект - напред на ѕидовите од објектот, што значи во затворени простории. За истата била платена на тужениот договорената цена така што тужениот можел со неа да располага како со сопствен предмет, меѓу кое и да ја уништи. Според ова, во смисла на одредбата од член 155 од Законот за облигационите односи, во случајов не настанала штета за тужителот по основ на претрпена психичка болка со тоа што сликаријата (муралот), била премачкана од страна на тужениот бидејќи таа била сопственост на тужениот, па со неа тој можел да располага според свое наоѓање. Имено, според оваа законска одредба, нематеријална штета постои во колку некому се нанесува и психичка болка, но за ваква болка во случајов не се работи, со оглед да сликаријата била сопственост на тужениот.

Во жалбата неосновано тужителот се повикува на примената на одредбата од член 28 од Законот за авторското право, според која-авторските морални права ги сочинуваат:-правото на авторот да биде признаен и означен како творител на делото, правото на авторот да се спротистави на секое деформирање, осакатување или друго менување на делото и правото на авторот да се спротистави на секоја употреба на делото која би ја повредила неговата чест и углед.Ова од причини што спорната сликарија била изведена од тужителот во угостителска просторија, во која, со оглед на намената

и начинот на употреба, ноторно е дека истата е изложена на однапред предвидени и предвидливи штетни дејствија, предизвикани од пушење, испарување на задушен воздух, присуство на хранливи миризби и слични дејствија својствени на хотелско-ресторанската дејност и амбиент, а сето ова наведува на заклучок дека таквата сликарија е подложена на забрзано оштетување и на кус период на егзистенција. Впрочем, оваа законска одредба и не би можела да биде повредена бидејќи таа предвидува морални права на авторот кои се однесуваат на признавање и означување како творител на соодветно авторско дело, спротивставување на неговото деформирање, сакатење или друго менување на истото, како и право на авторот да се спротивстави на секоја употреба на делото кое би ја повредувало неговата чест и углед. Со подруги зборови кажано-ова законска одредба во случајов не би можела да се примени од причина што не станува збор за непризнавање или неозначување на тужителот како автор на сликаријата, ниту пак истата е деформирана, осакатена или на друг начин променета од тужениот, со што би се повредила на тужителот честа и угледот, зошто сето тоа подразбира натамошно постоење на делото односно сликаријата, што би довело до предизвикување до определена болка кај него, навреда, омаловажување или други манифестации како кај лице кое е автор на сликаријата.

Неосновано во жалбата тужителот се повикува и на повреда на правото на наследство од одредбата од член 40 од Законот за авторското право, во која меѓу другото е предвидено дека - авторот мора од сопственикот на делото да биде известен за новиот сопственик, за да во случај на препродажба му се исплатува определен процент од продажната цена. Ова од причина што во случајот не станува збор за промена на сопственикот на сликаријата со нејзиното препродавање, дотолку повеќе што и прашање е дали сликаријата може да се препродаде со оглед на тоа што е насликана на внатрешните ѕидови на спомнатиот објект на тужениот.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија Гж.бр.2/90 од 13.03.1990 година.

178. Одредбата од член 8, реченица втора од Тарифата за награда и надоместок на трошоци за работа на адвокатите, треба да се сфати така што ако странката му го откаже полномошното на адвокатот, адвокатот би имал право на награда уште за едно дејствие само доколку постапката во судот продолжила да тече, а не и во случај кога тужбата е повлечена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно одлучиле и двата суда кога го одбиле тужбеното барање на тужителката како неосновано. Имено, со одредбата од член 8 реченица втора од Тарифата за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите ("Службен весник на РМ" бр.15/92 од 12.03.1992), е пропишано дека ако странката го отповика полномошното на адвокатот без причина, должна е да му исплати на адвокатот за едно дејствие што требало да го преземе. Според толкувањето бр.63 од 17.02.1993 година доставено од Адвокатската комора на Македонија, произлегува дека за вонсудска спогодба следува награда како за спогодба постигната пред суд на расправа и дека тужителката има право на надомест на награда за наредното дејствие кое во овој случај се состои во спогодбата помеѓу нејзините клиенти и тужениот ПОС што е постигнато вонсудски. Во овој случај, видно од утврдената фактичка состојба, полномошното на тужителката од страна на тужениот и е дадено за водење на судски спор. Меѓутоа, тужбата од страна на тужениот е повлечена, така што отпаднала потребата од натамошното водење на судската постапка, па полномошното дадено на тужителката за водење на тој судски спор станало беспредметно. Според тоа, и да не било повлечено полномошното од страна на тужениот, во таа судска постапка не би имало повеќе потреба од преземање на какви и да е процесни дејствија. Значи, по наоѓањето на овој Суд, одредбата од член 8 реченица втора од цитираната Тарифа, треба така дека се сфати да адвокатот би имал право на награда уште за едно дејствие само доколку полномошното му е откажано, а сепак постапката во судот продолжила да тече, било на тој начин што самата страка понатаму се застапува, било на тој начин што таа би ангажирала друго лице кое натаму би ја застапувало. Со оглед на тоа што во случајов се работи за парнично полномошно, не може да се смета дека адвокатот би имал право на награда за дејствие што странката би го преземала лично или преку друг, за вонсудско разрешување на спорниот однос, односно би склучила вонсудска спогодба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1277/93 од 9.11.1993 година.

179. Ако одговорноста за нематеријална штета произлегува од стореното кривично дело на тужителот, судот во поглед на постоењето на кривичното дело и кривична одговорност е врзан за правосилната пресуда на кривичниот суд со која обвинетиот е огласен за виновен. Меѓутоа, судот во процесната постапка може да ги утврдува и оние факти и околности сврзани за истиот настан, кои не се утврдени во кривичната постапка, ако се од значење за утврдување на видот и обемот на нематеријалната штета како и за примената на правилата за поделена одговорност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При неспорно утврденото дека тужените биле огласени за виновни за кривично дело "тешка телесна повреда" од член 43 став 1 од КЗ на РМ и осудени на соодветни казни, во процесната постапка за надомест на нематеријална штета по тужбата на оштетениот-тужител, првостепениот суд делумно го уважил тужбеното барање со примена на член 12 став 3 од Законот за процесната постапка, според кој во процесната постапка судот во поглед на постоењето на кривично дело и постоењето на кривична одговорност на сторителот е врзан за правосилната пресуда на кривичниот суд со која обвинетиот е огласен за виновен. Меѓутоа, истовремено првостепениот суд исто така утврдил дека тужителот имал придонес при настанување на штетата која ја оценил на 30% и затоа, согласно член 192 став 1 од Законот за облигационите односи, нашол поделена одговорност, па на тужителот му досудил сразмерно намален надомест.

Второстепениот суд во жалбената постапка, пак со примена на член 12 став 3 од ЗПП, го одбил тужбеното барање во целост со образложение дека граѓанско правната одговорност за настанатата штета на тужителот не била обусловена од кривичната пресуда и кривичната одговорност на тужените и според тој суд не стоел законски основ за досудување на ваква штета на тужителот бидејќи исклучиво тужителот ја предивикал со своето однесување.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека правилен е заклучокот на првостепениот суд дека правосилната кривична пресуда го обврзува судот на утврдување вина на страна на тужениот за штетата што му е причинета на тужителот. Во одредбата од член 12 став 3 од ЗПП, изрично е наведено дека во парничната постапка судот во поглед на постоењето на кривично дело и кривична одговорност на сторителот е врзан за правосилната пресуда на кривичниот суд со која обвинетиот е огласен за виновен.

Меѓутоа, судот во парничната постапка може да ги утврдува сите други факти врзани за истиот настан кои во кривичната постапка не се утврдени како елементи на кривичното дело или кривичната одговорност. Така, во конкретниот случај, покрај видот и обемот на материјалната и нематеријалната штета, може да се утврди и поделена одговорност на оштетениот и штетникот за таа штета, односно дека и оштетениот со своето однесување придонел штетата да настане и во кој обем во проценти.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1014/92 од 11.02.1993 година.

180. Судовите се апсолутно ненадлежни да постапуваат и одлучуваат по спор поведен од лице против претпријатие за забрана на паркирање на товарно возило во јавен простор кој се наоѓа пред зградата на претпријатието.

За режимот за паркирање на возила на површина која служи како јавно добро, надлежен е да одлучува надлежниот орган на управата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од содржината на тужбата и произнесувањето на тужителот и неговиот полномошник, видно е дека тужбеното барање е поставено поради злоупотреба на правото од член 4 од ЗОСПО. Во постапката по предметот и по одржана расправа утврдено е од пониските судови дека местото каде што се паркира моторното возило - камионот на тужените и за кое тужителот бара да се забрани на тужените да го паркираат и користат местото, носи ознака на КП бр.1776 и е општествена сопственост, поплочено и служи како јавно добро за поминување на неопределен број на граѓани, со оглед да се наоѓа во центарот на градот и преку него се поврзуваат две главни улици.

При изнесента состојба, по наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, со побиваното и првостепеното решение пониските судови не сториле суштествени повреди на одредбите од ЗПП и правилно го примениле материјалното право.

Во одредбата од член 16 од ЗПП, предвидено е дека судот во текот на целата постапка по службена должност внимава дали решавањето на спорот спаѓа во судска надлежност. Во случајов станува збор за користење на јавни простори, а во паркирањето

на возилото на тужените нема злоупотреба на правото или евентуални имисии, што понатаму подразбира дека не постојат нити законски претпоставки за можност односно право од судска заштита, како во случајов се бара со тужбата во предметот. Оттука, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека со правилна примена на одредбата од член 16 став 1 од ЗПП пониските судови се произнеле со првостепеното и побиееното решение, по што наводите на тужителот во ревизијата се неосновани.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.898/93 од 24.08.1993 година.

181. Само со одлука на Судскиот совет, кој ја продолжил постапката која е отпочната пред судија поединец, постапката може да продолжи пред судија поединец во случај кога е неспорно дека се работи за спор што треба да го суди судија поединец.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основан е наводот во барањето за заштита на законитоста за сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка. Видно од списите по предметот, во случајов се работи за имотно-правен спор, а вредноста на предметот на спорот тужителот ја означил на тогашни 300 илјади динари. За овој вид на спорови, според вредноста, надлежен да одлучува бил судија поединец. Така постапката пред Општинскиот суд и започнала и одржани се повеќе рочишта. Меѓутоа, на рочиштето одржано на 27.12.1990 година од необјасниви причини, постапката продолжила пред совет, за да наредното рочиште одржано на ден 12.03.1991 година продолжи пред судија поединец. Тоа рочиште е одложено и е закажано ново за 3.04.1991 година, но пак пред совет, кога расправата е и заклучена. Меѓутоа, видно од записникот за тоа рочиште донесено е решение од претседателот на советот и еден од судиите поротници за преотварање на расправа и потоа постапката продолжила пред судија поединец, кој ја донел првостепената пресуда, потврдена од страна на Окружниот суд со нападнатата пресуда.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека основано во барањето за заштита се укажува дека пред првостепениот суд е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка, која повреда не ја отстранил ни второстепениот суд. Ова оттаму што, кога веќе постапката согласно

одредбите од Законот за процесната постапка започнала пред судија поединец, тој требал и да ја доврши. Навистина така започнатата постапка може да се доврши и од страна на совет, што е сторено. Ако во текот на советувањето и гласањето советот заклучи дека треба расправата повторно да се отвори, тоа може да го стори само во полн состав, а не како во случајов само од претседателот на советот и еден од судиите поротници. Со таквото постапување, овој суд оценува дека пред првостепениот суд е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 1 од ЗПП, поради што и беше потребно барањето за заштита на законитоста да се уважи, пресудите на пониските судови да се укинат и предметот врати на Општинскиот суд на повторно судење. Покрај горните причини, на овој начин потребно беше да се одлучи и затоа што и после отварањето на расправата, повторно, постапката продолжила само пред претседателот на советот. Имено, кога веќе е одлучено постапката да се води пред совет, а советот во текот на постапката, било по службена должност или по приговор на странките, утврди дека се работи за спор кој треба да го суди судија поединец на истиот суд, постапката по правосилноста на решението ќе продолжи пред судија поединец и тоа по можност пред претседателот на советот, како судија поединец. Во конкретната правна работа, од советот таква одлука нема, што е спротивно на член 18 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.35/93 од 7.09.1993 година.

182. Постојат важни причини во определен предмет да се определи да постапува друг стварно надлежен суд, доколку постои реална опасност за загрозување на физичката безбедност на тужителот и на неговиот полномошник од страна на неидентификувано мнозинство на граѓани од седиштето на стварно и месно надлежниот суд.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од извештајот на претседателот на Општинскиот суд во К. се потврдува дека група вработени (која во еден момент постигнале до бројот од 250 работника), кај тужениот сакале да се пресметаат физички со тужителот така што претседателот на судот бил принуден да повика полиција, бидејќи оценил дека тоа може да

изроди несакани последици, по што подоцна, двајца од тужителите со нивниот полномошник, со асистенција на полицијата и во полициско комбе биле пренесени до Управата за внатрешни работи, а насобраните работници се преселиле пред таа зграда со револт и набој на емоции уперени против тужителот.

Врховниот суд на Република Македонија, ценејќи ги наводите во предлогот на полномошникот на тужителот и извештајот на претседателот на Општинскиот суд, најде дека постојат важни причини да определи во овој предмет да постапува друг стварно надлежен суд, а не Општинскиот суд во К. Имено, уставно право на граѓанинот е да може да остварува заштита на своите права пред надлежниот суд. Во овој случај, поради загрозување на физичката безбедност на тужителот, односно и на неговиот полномошник од страна на поголем број на вработени кај тужениот, значително е отежнато пристапувањето на тужителот пред Општинскиот суд, така што се доведува во прашање можноста на тужителот за остварување на правото да бара судска заштита на она што смета дека му припаѓа по законот. Заради тоа, Врховниот суд на Република Македонија согласно член 68 од ЗПП, најде дека е поцелосообразно на овој начин со делегирање друг стварно надлежен суд да постапува во овој предмет, а не со применување на други присилни методи, да му овозможи на тужителот слободно да пристапува во судот кој треба да одлучува по неговото тужбено барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Р.бр.55/95 од 13.06.1995 година.

183. Ако тужителот спогодбата за месна надлежност не ја приложил кон тужбата, околноста што тужителот во текот на судската постапка се повикал на спогодбата, не ги исклучува правилата пропишани за општа месна надлежност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Општинскиот суд во Р. закажал расправа за 19.11.1992 година на која не се јавил тужителот кој бил уредно викан, но во поднесок истакнал за месна надлежност на тој суд, повикувајќи се на член 9 од Договорот за отварање и користење на тековна сметка склучен помеѓу странките, во која е предвидено во случај на спор месно надлежен да биде судот во местото каде е седиштето на банката. На 19.11.1992 година Општинскиот суд во Р. донел решение со кое

се огласил за месно ненадлежен за решавање на овој спор, согласно член 70 став 1 од ЗПП и член 9 од споменатиот договор и во смисла на член 20 и 21 од ЗПП. По донесувањето на ова решение, на ден 4.12.1992 година Општинскиот суд го примил договорот за отварање и користење на тековна сметка на тужената. Меѓутоа, според член 70 став 4 од ЗПП, исправата за спогодбата за месната надлежност мора да се приложи кон тужбата. Овој суд наоѓа дека исправата на спогодбата мора да биде приложена кон тужбата, а не е доволно тужителот само да се повика на спогодбата.

Со оглед на изнесеното следува заклучок дека месно надлежен за постапување по предметот е општинскиот суд во Р., со оглед дека живеалиштето на тужената се наоѓа на подрачјето на негова надлежност, а со законот не е определена исклучива месна надлежност на некој друг суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Р.бр.6/93 од 4.03.1993 година.

184. На заедницата на сопствениците на посебните делови од повеќестанбена зграда може да и се признае својство на странка со правно дејство за определен процес, ако се утврди, дека со оглед на предметот на спорот, ги исполнува суштествените услови за стекнување способност на странка, а особено ако располага со посебни средства, односно со имот на кој може да се спроведе извршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд посебно ќе треба да го расправи прашањето за тоа дали тужителот-заедницата на станарите на станбената зграда може да биде странка во постапката со оглед на одредбата од член 77 став 1 од Законот за процесната постапка, со кој е пропишано дека странка во постапката може да биде секое физичко и правно лице. Во случајов, неспорно е дека тужителот - собир на станарите на станбената зграда односно заедницата на сопствениците на посебните делови од зградата, нема својство на правно лице, бидејќи Законот за самоуправните интересни заедници на становањето, со кој беше предвидено такво својство, е укинат и повеќе не е во сила.

Меѓутоа, со оглед на одредбата од член 77 став 3 од Законот за процесната постапка, треба да се оцени дали не може по исклучок,

со правно дејство во овој процес, на заедницата на сопствениците на посебните делови од зградата, да му се признае својство на странка, ако се утврди, со оглед на предметот на спорот, дека во суштина ги исполнува суштествените услови за стекнување на способност на странка, а особено ако располага со посебни средства, односно со имот над кој може да се спроведе извршување. Доколку првостепениот суд утврди дека не може да се признае својство на странка во постапката на сега тужителот-собир на станарите од станбената зграда односно заедница на сопствениците на посебните делови од станбената зграда, ќе треба да постапи сообразно со одредбата од член 83 од Законот за процесната постапка, т.е. ќе преземе дејствија за извршување на потребни исправки во тужбата до колку тоа може да се стори, а потоа ќе одлучи за признавање на својството на таквиот тужител, на странка во постапката односно ќе ја отфрли тужбата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.505/95 од 15.02.1996 година.

185. Полномошникот во процесот кој е адвокат, е овластен и без посебно полномошно да поднесе предлог за извршување, и во извршната постапка, без посебно полномошно понатаму да ја застапува странката, која ја застапувал во процесот, а исто така е овластен без посебно полномошно и од спротивната странка да ги прими досудените процесни трошоци, без оглед на тоа дали плаќањето на тие трошци се врши доброволно или се наплатени од должникот во постапката за присилно извршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 95 став 1 од Законот за процесната постапка, ако странката му издала на адвокат полномошно за водење на процесот, а поблиску не ги определила овластувањата во полномошното, адвокатот врз основа на таквото полномошно е овластен; меѓу другото:

2) да става барање за извршување или обезбедување и да презема потребни дејствија во постапката по повод такво барање:

3) од противната странка да ги прими досудените трошоци.

Според горните одредби значи полномошник во процесот, кој е адвокат, и без посебно полномошно е овластен да стави барање за извршување и во извршната постапка, без посебно полномошно

натаму да ја застапува странката која ја застапувал во процесот, а исто така е овластен и без посебно полномошно од противната странка да ги прими досудените трошоци. Законот притоа не прави разграничување дали тоа примање на досудените трошоци се врши доброволно или во постапката за присилно извршување, што значи дека оваа одредба од ЗПП, го овластува полномошникот на странката-адвокат да ги прими трошоците кои се наплатени од должникот и во постапката за присилно извршување.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.53/94 од 29.11.1994 година.

186. Диспозиција на странката е дали жалбата ќе ја поднесе директно во судот или по пошта. Ако последниот ден на рокот за жалбата паѓа во сабота кога судот не работи, рокот истекнува со истекот на првиот работен ден. Околноста што во таа сабота поштата работела, ирелевантна е за оценка на рокот за жалба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Основано во ревизијата се укажува дека со побиваното решение се сторени суштествени повреди на одредбите од процесната постапка од член 354 став 1 во врска со член 112 став 3 од Законот за процесната постапка. Имено, погрешил второстепениот суд кога заклучил дека жалбата поднесена од тужителите против првостепеното решение е неблагоприятна, односно дека е поднесена по истекот на рокот од 15 дена. Неспорно е дека тужителите првостепеното решение го примиле на 13.03.1992 година преку својот полномошник а вложиле жалба против тоа решение исто така преку својот полномошник, на 30.03.1992 година.

Согласно член 112 став 3 од ЗПП, ако последниот ден од рокот паѓа во државен празник, или во недела или во некој друг ден кога судот не работи рокот, истекува со истекот на првиот нареден работен ден.

Имајќи ја предвид погоре цитираната одредба од Законот, во конкретниот случај погрешно решил второстепениот суд кога со побиваното решение ја отфрлил жалбата на тужителите како неблагоприятна, со образложение дека и ако навистина 28.03.1992 година е сабота, и е неработен ден за судот, сепак полномошникот на тужителите можел тој рок да го запази доколку ја поднел жалбата по пошта со препорачана пратка.

Ваквото образложение е неприфатливо и е во спротивност со одредбите од ЗПП, затоа што денот 28.03.1992 година е сабота, неработен ден на судот, па полномошникот на тужителите ја поднел жалбата на 30.03.1993 година (понеделник), кој е прв нареден работен ден, па според тоа жалбата е благовремено поднесена. Впрочем, диспозиција на странките е дали поднесокот во случајов жалбата ќе ја поднесат директно во судот или по пошта, но во рамките на роковите што ги пропишува законот.

Со оглед на горе наведеното следуваше ревизијата на тужителите да се уважи, побиваното решение укине и предметот се врати на второстепениот суд за да истиот одлучува по благовремено поднесената жалба на тужителит.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.202/93 од 11.03.1993 година.

187. Кога правниот лек е предаден до ненадлежниот суд пред истекот на рокот а ќе стигне до надлежниот суд по истекот на рокот, ако тој е поднесен преку полномошник-адвокат, поднесувањето до ненадлежниот суд, поради својството на адвокатот како стручно лице за давање на правна помош, не може да му се препише на неговото незнаење или неговата грешка, па се смета дека поднесокот е ненавремено поднесен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во овој случај побиваната второстепена пресуда е доставена на адвокат кој бил полномошник на тужениот во текот на процесот, на ден 9.12.1992 година. Истиот адвокат ја составил ревизијата на тужениот, и ја насловил до Врховниот суд на Македонија, Скопје. Ревизијата е примена во Врховниот суд на Македонија на ден 30.12.1992 година. Согласно со одредбите од член 388 од ЗПП, ревизија се поднесува до судот што ја изрекол првостепената пресуда. Со оглед на оваа одредба, Врховниот суд на Македонија ја препратил ревизијата до првостепениот суд во кој е примена на 21.01.1993 година

Со одредбата од член 113 став 1 од ЗПП, е пропишано дека кога поднесокот е врзан за рок, се смета дека е даден во рокот, ако пред да истече рокот му е предаден на надлежниот суд. Со одредбата од став 7, од истиот член, е пропишано дека ако поднесокот што е врзан за рок му е предаден или упатен до ненадлежниот суд пред

истекот на рокот, а ќе стигне до надлежниот суд по истекот на рокот, ќе се смета дека е поднесен на време, ако неговото поднесување до ненадлежниот суд може да му се припише на незнаење или на очигледна грешка на подносителот.

Според стојалиштето на Врховниот суд на Република Македонија, кога правниот лек е предаден до ненадлежниот суд пред истекот на рокот, а стигне до надлежниот суд по истекот на рокот ако тој е поднесен преку полномошникот-адвокат, поднесувањето до ненадлежниот суд поради својството на адвокатот како стручно лице за давање на правна помош, не може да му се припише на негово незнание или на очигледна грешка во смисла на одредбата од член 113 став 7 од ЗПП. Заради тоа во таков случај поднесокот ќе се смета како да е ненавремено поднесен.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.426/94 од 13.09.1994 година.

188. Кога правниот лек поднесен преку полномошник-адвокат е предаден до ненадлежниот суд пред истекот на рокот, а истиот стигнал до надлежниот суд по истекот на рокот, направениот пропуст, во смисла на член 113 став 7 од ЗПП не може да се препише на незнаење или на очигледна грешка на полномошникот-адвокат.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето за вонредно преиспитување на цитираната правосилна пресуда е ненавремено поради што Врховниот суд на Република Македонија го отфрли.

Согласно член 65 од Законот за Службата на општественото книговодство ("Службен лист на СФРЈ" бр.70/83), против решението на Службата донесено во втор степен може да се води управно-сметководен спор, а таков е случајот во конкретниот предмет. Согласно член 66 од овој Закон, кој во смисла на член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ се применува како важечки пропис, - против правосилната пресуда во управносметководен спор може да се поднесе барање за вонредно преиспитување, кое непосредно се доставува до највисокиот суд, што во случајов е Врховниот суд на Република Македонија, во рок од 30 дена од денот на доставувањето на побиваната одлука.

Од списите во предметот видно е дека барањето за вонредно преиспитување на побиваната пресуда тужителот го поднел преку својот полномошник-адвокат преку Окружниот стопански суд во Б. и истиот е примен во тој суд на 13.01.1993 година со препорачана пратка. Меѓутоа, барањето во Врховниот суд на РМ е доставено на 24.03.1993 година, што е видно од приемниот печат на судот. Побиваната пресуда што е предмет на барањето, полномошникот на тужителот ја примил на 15.12.1992 година, што е видно од потписот на доставницата за извршениот прием, а рокот за поднесувањето на барањето од 30 дена до надлежниот суд, односно до Врховниот суд на РМ истекло заклучно со ден 14.01.1993 година. Бидејќи во овој суд барањето е доставено односно примено на 24.03.1993 година, следи заклучок дека истото е ненавремено, поради што согласно одредбата од член 68 од споменатиот Закон за Службата на општественото книговодство и член 420 а во врска со член 389 став 1 од ЗПП, се донесе решение како во изреката.

Навистина барањето преку својот полномошник, тужителот до првостепениот суд го поднел на 13.01.1992 година, што значи во рокот од 30 дена од денот на приемот на побиваната пресуда, но со оглед дека овој правен лек следува да се поднесува директно на судот кој по него одлучува, што значи во случајов на Врховниот суд на РМ, а што во истиот суд е поднесен по истек на рокот од 30 дена, следуваше да се донесе решението како во изреката. Вака е решено и со примена на одредбата од член 113 став 1 и 7 од ЗПП, според кој -кога поднесокот е врзан за рок, се смета дека е даден во рокот ако пред да истече рокот му е предаден на надлежниот суд, со тоа што ако таквиот поднесок е предаден на ненадлежен суд во законскиот рок, а истиот стигне до надлежниот суд по истек на таквиот законски рок, ќе се смета дека е поднесен навреме ако неговото поднесување до ненадлежниот суд му се препише на незнаење или на очигледна грешка на подносителот. Меѓутоа, во случајов подносителот не е странка која од незнаење или од очигледна грешка го поднела до ненадлежен суд, со оглед на тоа да истиот го сторил преку полномошник-адвокат, како стручно лице за давање на правна помош.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гвп.бр.5/93 од 30.03.1993 година.

189. Доколку странката ангажира друг полномошник во процесот, а не го известила судот дека го отповикала полномошното, издадено на претходниот полномошник, доставувањето е уредно извршено, ако судската одлука е доставена на претходниот полномошник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по делото тужената, се до заклучувањето на главната расправа, ја застапувал полномошник-адвокат. По добивањето на првостепената пресуда, тужената му дала полномошно за застапување на друг адвокат, кој ја составил и жалбата против првостепената пресуда. Меѓутоа, во тоа полномошно тужената не го отповикала полномошното, ниту пак на кој и да е друг начин го известил судот дека го отповикува полномошното на претходното ангажираниот адвокат.

Побиваната пресуда од 9.03.1994 година е доставена на претходно ангажираниот адвокат на ден 5.04.1994 година.

Ревизијата поднесена од другиот адвокат е дадена препорачано на пошта на 20.07.1994 година, т.е. по истекот на рокот од 30 дена откако претходниот полномошник на тужената ја примил второстепената пресуда.

Согласно со одредбата од член 138 став 2 од ЗПП, ако странката има повеќе законски застапници односно полномошници, доволно е доставување да се изврши до едниот од нив.

Во овој случај, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, доставувањето извршено на претходно ангажираниот адвокат, како полномошник на тужената, е уредно извршено бидејќи тужената не го отповикала полномошното дадено на тој адвокат. Заради тоа ревизијата е ненавремена, бидејќи е изјавена по истекот на рокот од 30 дена предвиден со одредбата од член 328 став 1 од ЗПП и затоа согласно со одредбата од член 392 од ЗПП е отфрлена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1243/94 од 18.04.1995 година.

190. Ако поради хоспитализацијата на тужениот не постоеле услови лично да се достави поканата за расправа пред судот, во која е содржана констатацијата дека тој ќе биде сослушан како странка, а судскиот позивар испуштил да постапи во смисла на одредбата на член 143 од ЗПП, се смета дека доставата е неуредна. Со ваков пропуст на судот се чини суштествена повреда на одредбите од процесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се утврдува дека покана за главната расправа за ден 28.05.1992 година не е оставена во домот на тужениот, ниту е констатирано дека неговата жена одбила прием. При таква констатација и при таква состојба на работите, првостепениот суд констатирал дека за расправата од 28.05.1992 година тужениот бил уредно поканет и таа расправа ја одржал, ги извел расположивите докази и конечно ја завршил со донесување на првостепената пресуда.

Врховниот суд на Република Македонија, оценува дека првостепениот суд немал законски претпоставки да ја одржи и да ја заврши расправата по предметот на ден 28.05.1992 година. Пред се, затоа што тужениот не бил уредно поканет како е предвидено согласно член 140 и 141 од ЗПП, а особено што на поканата за тужениот за оваа расправа има констатација дека тужениот ќе биде распитан како странка. При таква состојба, поканата требало да се достави лично или во крајна линија, ако останало безуспешно доставувањето на начинот од член 140, 141 и 142 од ЗПП, судскиот позивар требало да постапи согласно член 143 и 144 од ЗПП. Во конкретниот случај, во домот на тужениот безуспешно била доставата затоа што тужениот во тоа време се наоѓал на лекување во болница, а таму се наоѓал и на денот на расправата, и сосема е неизвесно дали неговата жена можела да го информира за закажаната расправа. Во секој случај, Врховниот суд оценува дека судскиот доставувач не постапил согласно одредбите од член 143 и 144 од ЗПП, па така тужениот останал неуредно поканет. Првостепениот суд немал законски претпоставки да ја одржи расправата и од причини што претходно одлучил дека на таа расправа ќе изведе доказ со распит на странките, а расправата ја одржал без да ја измени таквата одлука и расправата ја завршил без изведување на тој доказ.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.134/92 од 9.02.1993 година.

191. Барањето за досудување на трошоци во постапката што странката ќе го достави по завршувањето на расправата која и претходи на одлучувањето, односно по истекот на рокот кој судот ќе го определи за доставување на таквото барање, не може да се земе предвид и да биде уважено, без оглед на тоа што пресудата

е писмено изготвена после доставување на таквото барање од страна на странката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според одредбата од член 164 став 1 од ЗПП, за надомест на трошоците одлучува судот на определено барање на странката без расправање.

Ставот 2 од цитираната одредба предвидува дека странката е должна во барањето определено да ги наведе трошоците за кои бара надомест и согласно ставот 3 од истиот член, барањето за надоместот на трошоците странката е должна да го постави најдоцна до завршување на расправата која претходи на одлучувањето за трошоците, а ако се работи за донесувње одлука без претходно расправање, странката е должна барањето за надомест на трошоците го стави во предлогот за кој треба да се одлучи.

Во случајот не е спорно дека се работи за трошоци по повод постапката по правниот лек-жалбата на тужениот, односно за трошоци сторени во постапката за самата жалба и утврдувањето релевантноста на доставата на првостепената пресуда, а во врска пак со благовременоста на жалбата. Во завршниот збор на крајот на рочиштето од 26.03.1993 година, полномошниците на обете странки предјавиле барање за трошоци, меѓутоа не приложија определено барање со спецификација на трошоците. На истото рочиште судот им определил рок од 3 дена заради доставување на определено и специфицирано барање на трошоците. Ниту една од странките во определениот рок од 3 дена не доставила определено барање како што тоа е предвидено во погоре цитираните одредби од член 164 од ЗПП.

При таква состојба на работите кога Законот за процесната постапка изрично определува дека определеното барање со попис на трошоците странката е должна да го постави најкасно до завршување на расправањето кое претходи на одлучувањето за трошоците или во рокот кој судот ќе го определи, тоа значи дека законот исклучува можност такво барање да се зема предвид ако е поднесено после роковите.

Законот обврската за доставување определено барање за трошоците го условува со денот на завршување на расправата која претходи на одлучувањето за трошоците, односно рокот кој судот ќе го определи, а не за денот на формалното изготвување на одлуката за трошоците.

Во случајот завршетокот на расправата која претходела на одлучувањето за трошковите бил на ден 26.03.1993 година, односно 29.03.1993 година дополнителниот рок кој го определил судот.

Полномошникот на тужителот определен попис на трошкови доставил на судот на 31.05.1993 година а судот сега побиваното решение го изготвил во формална одлука на 3.06.1993 година. Имајќи ги предвид одредбите за роковите од член 164 од ЗПП не може да се земе предвид денот на изготвувањето на писмената одлука. Денот на писменото изготвување на одлуката не е истовремено и ден на одлучување по барањето. Како, во случајот, определениот и специфициран трошковник од тужителот е доставен пред формалното изготвување на одлуката но значително после завршувањето на расправањето кое претходело на одлучувањето за трошоците и после определениот рок од три дена од судот од завршувањето на рочиштето, тоа Врховниот суд на Република Македонија оценува дека правилно постапиле пониските судови кога одлучиле секоја странка да си ги сноси сторените трошоци, бидејќи во законски определените ракови ниедна од нив не приложи определено барање во смисла на член 164 од ЗПП, независно дали барањето за трошоците би било основано.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.24/94 од 7.04.1994 година.

192. Ако во текот на процесот е склучено вонсудско порамнување, процесот не згаснува по сила на законот туку продолжува, па зависно од волјата на странките, може да биде склучено и судско порамнување, односно тужбата може да биде повлечена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со решение на Окружниот стопански суд во Б. било констатирано повлекување на тужбата поради тоа што странките заемно до судот испратиле спогодба за вонсудско порамнување со која тужителот ја повлекува тужбата, а овие причини ги прифатил и второстепениот суд.

Меѓутоа, според наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, пониските судови погрешно ги примениле одредбите од ЗПП. Имено, спогодбата за вонсудско порамнување нема правно дејство на судско порамнување и како такво не претставува извршна

исправа. Ако во текот на процесот е склучено вонсудско порамнување, каков што е конкретниот случај, процесот не згаснува по сила на законот, туку продолжува. Во понатамошниот тек на постапка зависно од волјата на странките, може да биде постапено согласно член 322 од ЗПП, или пак тужителот да ја повлече тужбата согласно член 193 од ЗПП. Во конкретниот случај не е постапено на наведениот начин, бидејќи од содржината на доставената спогодба за вонсудско порамнување не е видно дека тужителот ја повлекол тужбата за да би можел да се примени цитираниот член 193 од ЗПП, на кои се повикуваат пониските судови.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.739/93 од 28.10.1993 година.

193. Кога тужителот против тужениот, по еднаков правен основ и за еднаков паричен износ, поднел две тужби, и при неспорната околност, дека кога е заклучена главната расправа по подоцна заведената тужба, а во порано заведената тужба, процесот сеуште не почнал да тече (тужбата не му била доставена на тужителот), немало законски основ подоцна заведената тужба да се отфрли поради течење на процес, туку напротив, постоел законски основ за отфрлање на порано поднесената тужба поради таа причина.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по предметот, тужителот против тужениот по ист основ и за ист износ пред Окружниот стопански суд поднел две тужби, едната заведена под Пбр.2568/92 а втората под Пбр.9772/91 и дека тужбата Пбр.9772/91 ја примил на 17.03.1993 година, а тоа значи после приемот на тужбата заведена под Пбр.2568/92 зошто по истата веќе била завршена главната расправа на ден 11.03.1993 година.

Согласно член 194 став 1 од ЗПП, процесот почнува да тече со доставување на тужбата на тужениот, а согласно став 3 од истиот член додека процесот тече, не може во поглед на истото барање да се покренува нов процес, меѓу истите странки, а ако таков процес биде покренат, судот тужбата ќе ја отфрли. На оваа околност согласно став 4 од член 194 од ЗПП, судот внимава во текот на целата постапка. Согласно член 354 став 2 точка 11 од ЗПП, судот прави суштествена повреда процесна постапка ако одлучувал за барање за кое веќе тече парница.

Имајќи го предвид горното и утврдената околност дека во времето кога е заклучена главната расправа во предметот заведен под Пбр.2568/92, процесот по предметот заведен под Пбр.9772/91 уште не течел, бидејќи како што погоре е речено, тужбата на тужениот му е доставена покасно, произлегува дека немало законски основ тужбата заведена под Пбр.2568/92 да се отфрли поради течење на процес. Во случајов постои законски основ за отфрлање на тужбата заведена пред судот под Пбр.9772/91.

Утврденото од страна на Стопанскиот суд на Македонија дека процесот по тужбата заведена под Пбр.2568/92 почнал да тече на ден 17.03.1993 година, а по предметот Пбр.9772/91 на 8.03.1993 година противречи на доказите во предметот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.481/94 од 6.10.1994 година.

194. Согласноста во одреден предмет да постапува и суди судија поединец до окончување на првостепената постапка, односно и за донесување првостепената пресуда, треба да биде недвосмислена и јасна, па не може да се смета дека странките дале таква согласност кога се согласиле определено рочиште за главна расправа да се одржи без судии поротници.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано во ревизијата на тужениот се укажува на суштествена повреда на ЗПП од член 354 став 2 точка 1 во врска со член 42 и 43 од истиот закон, поради непрописен состав на судот при донесување на првостепената пресуда, која и покрај тоа е потврдена со побиваната второстепена пресуда. Имено, од дадената изјава за согласност судот да суди без порота, на записникот за главна расправа на 12.11.1992 година, не може да се заклучи дека странките дале согласност судот и да ја заврши постапката преку судија поединец, како е постапено во конкретниов случај. Напротив, наведувајќи оправдани причини за отсуство на судиите поротници на споменатата расправа, логички се заклучува дека странките се согласиле наведената расправа да се одржи во отсуство на судии поротници, односно пред судија поединец, прифаќајќи да се тие отсутни од оправдани причини, но не и согласност постапката да заврши, вклучително и да се донесе првостепена пресуда, без судии поротници. Со други зборови, согласноста да суди судија поединец

до окончување на првостепената постапка, односно и за донесување првостепена пресуда, во смисла на член 42 и 43 од ЗПП, треба да биде недвосмислена и јасна, а таква согласност во конкретниов случај не постои.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1480/93 од 22.02.1994 година.

195. Изземени се од натамошно постапување и одлучување во предметната правна работа судиите и судиите поротници кои учествувале во донесувањето на претходната пресуда, доколку при нејзиното укинување, повисокиот суд наредил новата главна расправа да се одржи пред друг судски совет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во ревизијата за сторени суштествени повреди на одредбите од процесната постапка од член 385 став 1 точка 1 и 2 во врска со член 354 став 2 точка 2 од Законот за процесната постапка (натаму ЗПП). Имено, основано укажува тужениот во ревизијата, а пред тоа и во жалбата против првостепената пресуда, дека главната расправа е одржана и првостепената пресуда е донесена од истиот судски совет кој ја донел и претходната првостепената пресуда иако, со решението на второстепениот суд со кое таа првостепена пресуда е укината, е определено новата главна расправа да се одржи пред друг судски совет.

Како што се гледа во списите по делото, оваа првостепена пресуда ја донел Општинскиот суд во ист состав како и претходната веќе укината првостепена пресуда, што значи и ова судење е одржано пред истиот судски совет, и со тоа не е поштована одлуката во решението на второстепениот суд, новата главна расправа да се одржи пред друг судски совет.

Со одредбата од член 354 став 2 точка 2 од ЗПП е пропишано дека суштествена повреда на одредбите од процесната постапка секогаш постои ако во донесувањето на пресудата учествувал судија или судија поротник кој по законот морал да се из земе (член 71 став 1 точка 1 до 5 од ЗПП) односно кој со решение на судот бил изземен. По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, оваа одредба ја опфаќа и ситуацијата кога второстепениот суд, согласно

со одредбите од член 371 од ЗПП, со укинувањето на пресудата на првостепениот суд ќе нареди новата главна расправа да се одржи пред друг совет т.е. во таков случај се смета дека судиите кои што ја донеле претходната, укинатата пресуда, се изземени од натамошно постапување и одлучување во предметната работа. Бидејќи и второстепениот суд оваа повреда сторена од првостепениот суд не ја отстранил, следуваше согласно со одредбите од член 394 став 1 од ЗПП, и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд, со тоа што е определено новата главна расправа да се одржи пред друг судски совет, за да се отстрани сторената суштествена повреда на одредбите од процесната постапка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.181/95 од 10.01.1996 година.

196. Кога странката во текот на постапката издаде полномошно и неговата важност ја определи до правосилното окончување на постапката, постои обврска судот одлуката на второстепениот суд да му ја достави на полномошникот определен со тоа полномошно.

Постапката правосилно завршува со уредно доставување на второстепената одлука на странката, или на лицето кое ја застапува.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во претходното испитување на ревизијата судот утврди дека тужениот му издал посебно писмено полномошно на адвокат да изготви и поднесе жалба против пресудата на првостепениот суд. Важноста на полномошното ја определил до правосилното окончување на отпочнатата постапка. И покрај тоа, доставувањето на пресудата на второстепениот суд е извршено директно на тужениот на 2.03.1994 година. Ревизијата е поднесена од истиот полномошник, со посебно полномошно, на 13.05.1994 година со препорачана пратка преку пошта. Ваквата ревизија судот ја зеде како навремена, бидејќи кога странката го определи важењето на полномошното на ваков начин, постои обврска судот второстепената одлука да му ја достави на полномошникот определен со тоа полномошно. Постапката правосилно завршува со уредното

доставување на одлуката на второстепениот суд на странката што се жалела.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.270/96 од 14.03.1996 година.

197. Недоволно е определено тужбеното барање, со кое се бара исплата на камата, односно законска камата, без да се определи каква камата се бара: затезна или пак некоја друга, па судот е овластен да го повика тужителот да ја исправи тужбата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При повторното судење првостепениот суд ќе треба со сигурност да утврди што претставува износот од 278,50 деноминирани денари, кој на тужителот му е вратен, на товар на тужената, на ден 12.04.1993 година, т.е. уште пред деноминацијата на денарот со размер 1 : 100, која е извршена со важност од 10.05.1993 година, т.е. дали е тоа камата на штеден влог која му е одземена на тужителот во 1986 година, па му е вратена во 1993 година, или е тоа камата пресметана на одземените девизни средства, за периодот од одземањето во 1986 година до враќањето во 1993 година, па согласно со утврденото се одлучи по тужбеното барање.

Притоа, бидејќи се работи за тужбено барање на надоместување на штета, тужителот ќе треба да го прецизира тужбеното барање во таа смисла - каква камата бара: затезна или некоја друга, бидејќи изразот "законска камата", или "камата", не се доволно прецизни и при извршувањето би дошло до нејаснотии. Првостепениот суд ќе треба да го расправи и со прашањето дали по основ надомест на штета може да се досудува затезна камата, или евентуално камата на паричните средства која тужителот би можел да ја оствари со употреба на одземените парични средства.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.27/
95 од 26.09.1995 година.

198. Не е пропуштен рокот за жалба ако доставувањето на судската одлука до странката не е уредна, па нема законски претпоставки за користење на правното средство враќање во поранешна состојба заради пропуштен рок за жалба - член 117 од Законот за процесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од дадените причини произлегува дека судот прима дека доставувањето на извршното решение не е уредно, бидејќи е извршено спротивно на член 134 став 1 од ЗПП, и заради тоа биле исполнети условите да се дозволи враќање на поранешна состојба согласно член 117 од ЗПП, заради пропуштен рок за приговор.

Враќањето во поранешна состојба претпоставува уредно доставување за рочиште или на писмено против кое е дозволена жалба или друг правен лек во определен рок. Во конкретниот случај станува збор за доставување на решение за извршување кое подлежи на приговор, а кој не бил поднесен од причини што должникот решението за извршување воопшто не го примил, заради тоа што била извршено неуредно доставување на адреса каде што не се наоѓа седиштето на должникот. При таква состојба, за должникот воопшто не почнал да тече рокот за приговор, па според тоа судот во постапката по приговорот треба да оцени дали е истиот благовремен или не.

Користење на институт враќање во поранешна состојба заради пропуштање на рок за жалба-приговор, би можел да дојде предвид едино доколку судот утврдеше дека е извршена уредно доставување на решението за извршување, но и покрај тоа, заради околности кои што судот ќе ги оцени како оправдани, должникот ќе го пропуштеше рокот за вложување на приговор, можеше да уследи решение за да се дозволи враќање на поранешна состојба.

При повторното постапување, со оглед на тоа што судот утврдил дека доставувањето фактички не е извршено, следува приговорот да го прифати како благовремен и да постапува по него.

Решение на Стопански суд на Македонија, Ссж.бр.513/93 од 23.03.1993 година.

199. Не претставува општо познат факт во смисла на член 121 став 2 од ЗПП околноста дека полномошникот на тужителот бил болен па не можел да пристапи на рочиштето за главна расправа, така што во таков случај судот бил должен да закаже рочиште по предлогот за враќање во поранешна состојба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Основани се наводите во ревизијата за сторени суштествени повреди на одредбите на процесната постапка, бидејќи првостепениот суд го донел побиваното решение без да одржи

рочиште по предлогот за враќање во поранешна состојба во смисла на одредбите од член 121 од ЗПП, со што е сторена повредата од член 354 став 2 точка 9 од ЗПП. Исто така постои суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 13 од ЗПП, бидејќи и двете решенија имаат недостатоци поради кои не можат да се испитаат затоа што не се наведени причините за решителните факти.

Со одредбата од член 121 став 2 од ЗПП, пропишано е дека по предлогот за враќање во поранешна состојба судот ќе закаже рочиште освен ако фактите врз кои се заснива предлогот се општо познати. Во овој случај првостепениот суд го донел решението со кое се одбива предлогот за враќање во поранешна состојба само врз основа на писмените докази наоѓајќи дека се работи за општо познати факти, и затоа не одржал рочиште.

Меѓутоа, првостепениот суд воопшто не дава причини за решителниот факт за тоа зошто смета дека во случајов се работи за општо познат факт кога претходно утврдил дека полномошникот на тужителот на главната расправа од 10.04.1992 година, во 10,30 часот, не пристапил, а подоцна изостанокот го оправдувал со недобрата здравствена состојба. Оваа околност, по мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, не може никако да претставува општо познат факт во смисла на одредбата од член 121 став 2 од ЗПП, бидејќи не е околност која е позната на знатно голем број на лица и кои за такво сознание би дошле врз основа на публикувани податоци во јавноста или на сличен начин. Оваа околност - за тоа дали полномошникот на тужителот бил спречен да пристапи на рочиштето за главна расправа и за причините за тоа, можела, да биде позната само на сосема ограничен круг на лица кои биле во контакт во тоа време со него.

Заради тоа, првостепеното решение не содржи причини за овој решителен факт, а бидејќи се работи за суштествена повреда на одредбите од процесната постапка по член 354 став 2 точка 13 од ЗПП, и за неодржување на рочиштето по предлогот за враќање во поранешна состојба - член 121 во врска со член 354 став 2 точка 9 од ЗПП, второстепениот суд сторил суштествена повреда од член 394 во врска со член 365 став 2 од ЗПП, бидејќи, иако на тие повреди внимава по службена должност, истите не ги отстранил на начин што во смисла на член 380 став 1 точка 3 од ЗПП, првостепеното решение не го укинал и не го вратил предметот на повторна постапка.

Со оглед на тоа во смисла на одредбите од член 400 во врска со член 394 од ЗПП, следувахе и двете решенија да се укинат и

предметот врати на повторна постапка на првостепениот суд за да се отстранат наведените пропусти во постапувањето на судот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.636/93 од 24.06.1993 година.

200. Во случај кога курирот во правното лице е овластен и за примопредавање на поштата за правното лице, доставувањето на судските писмена до правното лице извршена преку неговиот курир се смета за уредно.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од повратницата за извршеното доставување, се гледа дека овластеното лице на тужениот, ја примило пресудата Гж.бр.98/94 на ден 16.03.1994 година, според печатот, што поштата го ставила, од својот овластен работник.

Со оглед, дека ревизијата на таа пресуда е изјавена на ден 18.05.1994 година, правилно првостепениот суд со решение истата ја отфрлил како неблагоприятно поднесена, а второстепениот суд тоа го потврдил.

Курирот вработен кај тужениот, треба да се смета за овластено лице, за примање на писмена, затоа што во член 134 став 1 од ЗПП, децидно е наведено дека, доставувањето на правните лица се врши со предавањето на писменото, на лицето овластено за примање на писмена, а курирот пак во таа смисла се вработува, со овластување, да врши примопредавање на пошта во организацијата.

Според тоа, доставувањето не мора да се изврши во правната служба во организацијата, туку на овластеното лице, како во случајов-на курирот, па роковите за поднесување на правен лек-ревизија, треба да се сметаат, од денот, кога курирот, како овластено лице, ја примил пресудата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1589/94 од 18.10.1995 година.

201. Неосновано е тужбеното барање за утврдување на постоење на право и правен однос доколку тие произлегуваат од ништовна правна работа, бидејќи како такви не уживаат правна заштита.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врз основа на изведените докази неспорно е утврдено дека помеѓу странките е склучен договор на 24.04.1985 година, со кој тужителот продал на тужената земјоделско земјиште, кое во тоа време влегувало во градежниот реон на градежното земјиште на градот, поради што тоа земјиште не било во промет и неможело да биде предмет на продажба, па таквиот договор е ништовен согласно член 103 од ЗОО.

Од изнесените причини правилно постапија двата судови кога го одбија поставеното противтужбено барање да се утврди дека помеѓу странките е склучен предметниот договор по кој тужената му ја исплатила на тужителот договорената цена, а на основа тоа тужителот го предал имотот во владение и во сопственост на тужената, од причини што не може да се бара во судска постапка утврдување на факти и околности за склучувањето и исполнувањето на договорот. Според член 187 од ЗПП, тужба за утврдување може да се поднесе заради утврдување на постоење, односно непостоење на некое право или правен однос, или вистинитост или неvistинитост на некоја исправа. Меѓутоа, по мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, не може да се бара утврдување на право и правен однос доколку произлегуваат од ништовна правна работа, бидејќи како такви не уживаат правна заштита.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.265/95 од 15.02.1996 година.

202. Доколку не се исполнети условите од член 189 став 1 од ЗПП, судот не може со решение како недозволена да ја отфрли противтужбата на тужениот, туку со неа ќе постапува како со самостојна тужба и постапката по истата ќе ја издвои.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано се укажува во ревизијата дека се сторени суштествени повреди на постапката кога со побиваното решение било одлучено да се отфрли како недозволена противтужбеното барање на тужениот, од причини што противтужбеното барање не било во врска со тужбеното барање, како и тоа дека во моментот на поднесувањето на противтужбеното барање биле созреани условите

само за одлучувањето по тужбеното барање, а доколку се одлучувало и по противтужбеното барање, тужителката би претрпела поголема штета во поглед на остварувањето на своето право поставено со тужбеното барање.

Врховниот суд на Република Македонија оценува дека таквите заклучоци на пониските судови се неправилни, од следните причини:

Согласно член 189 став 1 од ЗПП, тужениот може до заклучувањето на главната расправа пред судот кај истиот суд да поднесе противтужба, ако барањето на противтужбата е во врска со тужбеното барање или ако тие барања можат да се пребијат или ако со противтужбата се бара утврдување на некое право или правен однос од чие постоење или непостоење зависи во целост или делумно одлуката за тужбеното барање.

Од вака цитираната законска одредба произлегува дека противтужбата по својот карактер е самостојна тужба, па доколку не се исполнети сите претпоставки од член 189 од ЗПП, судот не е овластен да ја отфрли противтужбата туку со неа ќе постапува како со секоја друга самостојна тужба, што значи дека постапката по противтужбата ќе ја издвои и во одвоена постапка мериторно ќе одлучува по поставеното барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.174/94 од 5.04.1994 година.

203. Недозволена е ревизијата на замешувачот, кој стапил во процесот на страната на едната од странките во спорот по правосилноста на одлуката, а странката на која и се придружил не изјавила ревизија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно член 206 став 2 од ЗПП, замешувачот може да стапи во процесот во текот на целата постапка, се до правосилноста на одлуката на тужбеното барање, како и во текот на постапката продолжена со поднесување на вонреден правен лек.

Исто така, замешувачот е должен да ги доведе во склад своите процесни дејствија што ги презема со оние дејствија што веќе ги презема самата странка, на која и се придржува, во роковите определени за самата странка, што значи дека замешувачот нема право на свои посебни рокови.

Според погоре изнесеното, замешувачот, во случајов на страната на тужениот, стапил во процесот по правосилноста на одлуката и изјавил вонреден правен лек-ревизија, самостојно, кој вонреден правен лек во случајов се јавува како недопуштен, затоа што странката на која замешувачот и се придружил, не изјавила ревизија. Со оглед на тоа дека вакво самостојно право не е предвидено за замешувачот во Законот за процесната постапка, следуваеше согласно член 392 од ЗПП, ревизијата на замешувачот да се отфрли како недозволеност.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1363/94 од 24.01.1995 година.

204. Доколку првостепениот суд смета дека тужбата е неуредна, односно тужбата не содржи се што е потребно за по неа да се постапува не може само заради тоа да го одбие тужбеното барање, туку ќе побара од тужителот да ја исправи тужбата со поука за последиците кои би настапиле, ако не постапи по таквиот налог на судот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање поаѓајќи од тоа дека тужбеното барање не може да се уважи бидејќи се бара враќање на недвижен имот без означување на мери и граници, па според тоа и кога би се уважило тужбеното барање, таквата пресуда не би можела да се изврши. Заради тоа судот не се впуштил во оценка и утврдување дали тужениот ја платил целата купопродажна цена или не и дали се работи за исполнет договор за купопродажба.

Второстепениот суд пак одбивајќи ја жалбата на тужителката, наоѓа дека жалбата е неоснована бидејќи правилно е одбиено тужбеното барање на тужителката да се задолжи тужениот да и го предаде во владение недвижниот имот.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија и со двете пресуди сторени се суштествени повреди на одредбите од процесната постапка. Имено, доколку тужбата била неуредна, првостепениот суд не можел само заради тоа да го одбие тужбеното барање туку требало да постапи во смисла на одредбите од член 109 од Законот за процесната постапка т.е. да побара од тужителот да ја исправи тужбата со поука за последиците кои би настапиле ако по таквиот налог на судот не постапи.

При повторното судење првостепениот суд, доколку смета дека тужбата не содржи се што е потребно за по неа да се постапува, ќе постапи во смисла на одредбите од член 109 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.899/94 од 22.11.1994 година

205. На замешувачите кои во конкретниот спор имаат положба на единствени сопарничари, задолжително им се доставува примерок од второстепената одлука односно примерок од ревизијата на противната странка, за да можат согласно со член 395 од ЗПП да дадат одговор на ревизијата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по делото, во овој предмет како замешувачи учествувале лицата Н. и Ј. Во овој спор замешувачите, со оглед на одредбата од член 209 од ЗПП, имаат положба на единствен сопарничар (член 201 од ЗПП), бидејќи правното дејство на пресудата се однесува и на нив, со оглед на тоа што со одлуката на доделување на општествен стан, кој се побива, се доделени станови на замешувачите.

Со оглед на цитираните одредби од член 209 во врска со член 201 од ЗПП, и положбата на замешувачите како единствени сопарничари, нужно било второстепената одлука и ревизиите на тужителите да се достават на замешувачите, кои согласно член 390 од ЗПП, имаат право да дадат одговор во рок од 30 дена од денот на доставувањето.

Акт на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.933/93 од 4.11.1993 година.

206. Второстепениот суд не можел да оцени дали поднесената жалба против пресудата на првостепениот суд од страна на замешувачите е процесно дејствие во спротивност со дејствијата на странката на која и се придружиле, кога примерок од жалбата не и е доставен, ниту пак на друг начин странката се изјаснила за тоа процесно дејствие на заемшувачите.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 208 од ЗПП, замешувачот мора да ја прими парницата во онаа состојба во каква се наоѓа во моментот кога се

замешува. Во понатамошната постапка тој е овластен да ги превзема сите процесни дејствија во роковите во кои би можела да ги превзема самата странка на која и се придружил. Ако замешувачот поднесе правен лек, примерок ќе се достави и на странката на која и се придружил. Парничните дејствија на замешувачот имаат правно дејство за странката на која и се придружил ако не се во спротивност со нејзините дејствија.

Од списите по предметот се гледа дека првостепениот суд не му доставил примерок од изјавената жалба на замешувачите против пресудата на првостепениот суд на застапникот на тужената страна Јавното правобранителство на Македонија, ниту пак застапникот на друг начин се има изјаснето за ова процесно дејствие на замешувачот. При таква состојба второстепениот суд не можел да процени дали поднесената жалба од замешувачите против пресудата на првостепениот суд е дозволена во смисол на погоре цитираните законски одредби.

Во натамошната постапка првостепениот суд ќе следува примерок од изјавената жалба од замешувачите против пресудата на првостепениот суд, да му ја достави на законскиот застапник на тужената страна, па после тоа ќе следува да се одлучи по истата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија,
Гзз.бр.35/96 од 19.09.1996 година.

207. Прекинатата процесна постапка поради смрт на тужителот, не може да продолжи со децата на тужителот доколку нема податоци дека тие се огласени за наследници врз основа на решение за наследување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Основани се наводите во ревизијата за сторени суштествени повреди на постапката кои се состојат во тоа што има низа пропусти и контрадикторности кои двете пресуди на пониските судови ги чини манливи.

Пред се, тужбата е поднесена за прв пат, како тужител, од таткото на сега тужителите. Долго време постапка се водела со првобитните странки, а имено со таткото на сега тужителите како тужител во спорот и сега тужениот.

Во списите нема податоци, нити тоа судот го констатирал, кога починал таткото на сега тужителите Н.Н., но почнувајќи од

расправниот записник од 28.03.1991 година во предметот, како тужител повеќе не се појавува првобитниот тужител (таткото), туку од тој ден како тужители настапуваат сега тужителите Н.Н. и првостепениот суд како такви ги прифаќа.

Инаку, од списите исто така е видно дека првобитниот тужител (таткото на сега тужителите) со покренување на спорот имал и свој полномошник-адвокат со овластување да го застапува во спорот. При таква состојба на работите, со оглед дека првобитниот тужител имал свој полномошник-адвокат, а тужителот во текот на постапката починал, постапката по тужбата требало да продолжи и со полномошникот да се доврши со првобитните странки како субјекти во спорот и немало услови судот постапката да ја прекине во смисла на член 212 од ЗПП, како што во случајот постапил, а потоа ја продолжил со сега тужителите Н.Н. Кога пак еднаш судот ја прекинал постапката, тогаш требало да ја продолжи со вистинските наследници на првобитниот тужител, односно таткото. Во списите нема податоци дали сега тужителите се огласени за единствени наследници, а во ревизијата се укажува дека покојниот им татко имал и други наследници, а не само сега тужителите.

Од горе изнесеното произлегува дека првостепениот суд немал законски претпоставки постапката да ја продолжи само во името на сега тужителите Н.Н., а имал можност да ја продолжи само во името на првобитниот тужител, кој имал свој полномошник-адвокат.

Само во случај да е расправена оставината на покојниот татко, како првобитен тужител и да се огласени наследници со оставинско решение, има законски претпоставки постапката да продолжи, од името на наследниците.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.209/93 од 18.03.1993 година.

208. За да настапат последиците предвидени во одредбата од став 4 од член 216 од ЗПП, т.е. да се смета дека тужбата е повлечена ако во истата постапка повторно се исполнат условите за мирување, потребно е првото мирување да настане по влегување во сила на измените и дополнувањето на ЗПП, т.е. после 1.07.1990 година.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано се укажува во барањето за заштита на законитоста на повреда на одредбите од член 216 став 4 од ЗПП, во врска со одредбата од член 58 од Законот за измени и дополнување на

Законот за процесната постапка ("Службен лист на СФРЈ" бр.27/90), кој согласно Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, се применува како републички закон. Имено, со одредбата од член 24 од тој Закон, во член 216 од ЗПП, по став 3 се додава нов став 4, кој гласи: "Ако во истата постапка повторно се исполнат условите за мировање, ќе се смета дека тужбата е повлечена". Согласно член 58, овој Закон влегува во сила на 1 јули 1990 година.

Видно од списите по делото, во овој предмет прв пат е утврдено мировање на постапката на 2.11.1987 година. Според одредбите од член 216 од ЗПП, (пред измените и дополненијата од 1990 година), мирувањето на постапката можело да настапи неограничен број пати (освен во постапката во стопанските спорови). Според ова, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, за да настапат последиците предвидени во одредбата од став 4 од изменетиот ЗПП во 1990 година, потребно е во истата постапка повторно да се исполнат условите за мировање, но само под услов доколку и првото мирување станало по влегување во сила на тие измени и дополнување на ЗПП, т.е. после 1 јули 1990 година.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.99/93 од 16.11.1993 година

209. Кога тужениот е уредно поканет и не се јави на рочиштето за главна расправа, а тужителот не предложи судот да донесе пресуда поради изостанок или не ја преиначи тужбата, тогаш судот не може рочиштето да го одржи и да изведува докази ниту по предлог на тужителот, туку е должен да утврди дека настанало мирување на постапката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во повторната постапка судот треба да има во вид дека во случајот, кога тужениот бил уредно поканет и не се јавил на рочиштето од 26.04.1993 година, немал законски услови расправата да ја одржува и да изведува докази. Во таквите случаеви судот е овластен согласно член 332 од ЗПП, да донесе пресуда поради изостанок на тужениот, доколку тоа го предложи тужителот кој е присутен на рочиштето, а доколку тоа не го предложи, тогаш согласно член 216 од ЗПП, бил должен постапката да ја стави во мирување. Доколку пак тужителот го изменил фактичкиот основ

за тужбата, тогаш судот бил должен рочиштето да го одложи и да му достави препис од записникот на тужениот заради запознавање со изменетата содржина на тужбата, а согласно основното начело на процесната постапка од член 4 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија.
Рев.бр. ~~287/95~~ од 7.02.1996 година.

267/95

210. Судот не може по свое слободно уверение врз основа на искази кои потекнуваат од лица, кои не се стручни во одредена област, да не го прифати наодот и мислењето на вештите лица туку, доколку има недостатоци во наодот односно мислењето на вештите лица, ќе постапи според одредбите од член 216 од Законот за процесна постапка, односно тие недостатоци ќе ги одстрани со повторно сослушување на истите вештаци или вештачењето ќе го обнови со истите или со други вештаци, а така судот ќе постапи и во случај кога ќе се појави основано сомневање во правилноста на даденото мислење на вештаците.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, причините и во двете пресуди се нејасни, и заради тоа не може да се прифати ставот и на двата суда изразен во првостепената односно второстепената пресуда. Имено, согласно со одредбата од член 250 од Законот за процесната постапка, судот ќе го изведе доказот со вештачење кога заради утврдување или разјаснување на некој факт е потребно стручно знаење со кое судот не располага. Според тоа, и одредбата од член 8 од ЗПП, за тоа кои факти ќе ги земе како докажани одлучува судот по свое уверение врз основа на совесна и грижлива оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно, како и врз основа на резултатите од целокупната постапка, при оценката на наодот и мислењето на вештаците треба да се применува во смисла и во духот на цитираната одредба од член 250 од ЗПП. Значи, судот не може по свое слободно уверение, врз основа на други докази кои потекнуваат од лица кои не се стручни во одредена област, да не го прифати наодот и мислењето на вештите лица. Со одредбата пак од член 261 од ЗПП, дадени се правила како ќе постапи судот во случај кога има недостатоци во наодот односно мислењето на вештите лица особено кога наодот е нејасен, нецелосен или во противречност самиот со себеси или со извидените

околности. Тогаш судот може тие недостатоци да ги отстрани со повторно сослушување на вештаците или вештачењето да го обнови со истите или со други вештаци. Исто така судот ќе постапи ако се појави основано сомневање во правилноста на даденото мислење на вештаците.

Според тоа, бидејќи судот не располага со стручно знаење кое било потребно во овој случај да се оцени способноста за расудување на сега покојниот, судот бил должен да постапи во смисла на одредбите од член 261 од ЗПП а не, со примена на одредбите од член 8 од ЗПП, да го надоместува наодот и мислењето на вештите лица со свои заклучоци кои се базираат на дадените искази на сослушаните сведоци, од кои пак ниту еден не е стручно лице во ова област.

Со оглед на горното, заради сторените стусштествени повреди на одредбите од процесната постапка, следуваше и двете пресуди да се укинат согласно со одредбите од член 394 став 1 од ЗПП, и предметот да се врати на повторното судење.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1091/94 од 13.06.1995 година.

211. Ако судот на рочиштето за главна расправа донел решение за одлагање на расправата за друг ден и на тужителот му соопштил дека на закажаното рочиште ќе се изведе доказ со сослушување на странките, а не го предупредил за последиците од недоаѓањето, па на одржаното рочиште ја сослушал само другата странка, чини суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 7 од Законот за процесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Според член 268 став 1 од Законот за процесната постапка, поканите за рочиштето за главна расправа на кое ќе се изведува доказ со сослушување на странките, ќе се достави лично до странките односно до лицето што ќе се сослуша за странката. Во став 2 од истиот член, во поканата ќе се назначи дека на рочиштето ќе се изведува доказ со сослушување на странките и дека странката што ќе дојде на рочиштето, може да биде сослушана во отсуство на другата странка (член 265 став 2).

Имајќи ја во предвид цитираната одредба од Законот, произлегува дека штом судот се определил да изведува доказ со сослушување на странки, тогаш е должен во поканата за рочиштето за главна расправа или пак доколку странката е лично присутна, да ја предупреди за последиците од нејзиниот изостанок кои се состојат во тоа што доколку изостане од рочиштето, при уредна достава, ќе се сослуша само странката која е присутна.

Со оглед на тоа дека Општинскиот суд, кога на рочиштето за главна расправа одржана на ден 26.10.1992 година, донел решение за одлагање на расправата за 10.11.1992 година, и на тужителот само му соопштил дека на тоа рочиште ќе се изведе доказ со распит на странки, а не му обрнал внимание на последиците од недоаѓањето и на тоа рочиште ја сослушал само другата странка, сторил суштествена повреда на процесната постапка од член 354 став 2 точка 7 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија, Рев.бр.545/93 од 28.09.1993 година.

212. При постоење на повеќе контрадикторни докази, судот е должен во својата одлука да образложи, која од спорните околности од кои докази ја примил за утврдена, за да би можело да се оценува дали тоа што судот го утврдил, произлегува од доказите на кои се повикува. Ако така не се постапи, пресудата не е разбирлива и не може да се испита и се чини суштествена повреда на одредбите од процесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од пресудите на пониските судови, во редовната постапка не било спорно дека тужителите С. и С.Б. во 1985 година со тужениот склучиле договор со кој тужениот земал обврска да ги наводнува нивните ниви во место викано "Горни и Долни дупки" и "Круша", во површина од 16713 метри квадратни, посеани со оризова култура, како што не било спорно и тоа дека нивите недоволно биле наводнувани поради што и приносите се намалени за 5870 кгр. Спорно било помеѓу странките што е причината за ненаводнувањето или недоволното наводнување. Во врска со спорната околност, видно од списите по предметот, изведувани се повеќе писмени и усмени докази, врз основа на кои судовите извлекле заклучок дека причината за ненаводнувањето била невообичаено големата суша

во тој период, што значи дека немало вина од тужениот, па затоа и го одбиле тужбеното барање на тужителите да им се надомести причинетата штета. Меѓутоа, основано во ревизијата се укажува дека таквата пресуда на првостепениот суд, па и на второстепениот суд, не е јасна и не може да се испита, а од причина што ниту едниот ниту другиот суд не образложило во своите пресуди врз основа на кои докази ја утврдиле спорната околност т.е. од кои докази таа произлегува. Со таквото постапување, Врховниот суд наоѓа дека и двата пониски суда сториле суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 13 од ЗПП, поради што согласно член 392 од ЗПП, следуваеше ревизијата да се уважи. При постоење на повеќе контрадикторни докази, судот е должен во својата одлука да образложи која од спорните околности од кој доказ ја примил за утврдено, за да би можело да се оцени дали утврденото од судот произлегува од доказите на кои тој се повикува. Ако така не се постапи, тогаш пресудата не е разбирлива и не може да се испита. Во случајов е токму така сторено, бидејќи како што веќе е речено, во пресудата на пониските судови воопшто не се ценети доказите изведени во текот на редовната постапка.

При повторното судење и одлучување, Општинскиот суд ќе треба да ги повтори веќе изведените докази, а по потреба да изведе и нови и во својата одлука да образложи, применувајќи го начелото од член 8 од ЗПП, која од спорните околности врз основа на кој доказ ја примил за утврдена, зошто само на тој начин неговата одлука ќе може да биде оценувана од повисокиот суд.

Решение на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.5/90 од 27.02.1990 година.

213. Не може со решение да се отфрли тужбата како преуранета поради тоа што побарувањето не е втасано, туку со пресуда мериторно ќе се одлучи по спорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во текот на постапката првостепениот суд утврдил дека помеѓу странките бил склучен писмен договор за изградба на деловен простор кој чинел 53.804,40 германски марки. Од договорената цена тужителот му должи на тужениот уште износ од 1.356 германски марки. Тужителот навреме ги плаќал ратите согласно склучениот писмен договор, а тужителот му нудел на тужениот да му го исплати

и остатокот од делот на купопродажната цена, но тужениот не го примил со образложение дека ќе ја плати наведената сума пред предавањето на објектот. Тужениот деловниот простор требало да му го предаде на тужителот на 30.10.1993 година. Во член 10 став 2 од договорот склучен помеѓу странките за изградба на деловен простор, предвидено е дека конечната вредност на деловниот простор ќе се утврди со анекс на договор.

На така утврдена фактичка состојба, со првостепената пресуда е утврдено дека тужбата е поднесена предремено, односно пред да се предаде деловниот простор на тужителот, од кои причини го одбил тужбеното барање како неосновано.

Окружниот суд во Б. одлучувајќи по жалбата вложена од тужителот, жалбата ја одбил како неоснована, а по повод жалбата по службена должност првостепената пресуда ја укинал и тужбата ја отфрлил, наоѓајќи дека првостепениот суд не требал мериторно да одлучи по спорот и да го одбие тужбеното барање на тужителот како неосновано и во таков случај тужителот не ќе може да поднесе повторно тужба за надомест на штета од причина што стојат претпоставките дека истиот ќе претрпи штета.

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека со побиваното решение второстепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 1 од ЗПП. Имено, Законот за процесната постапка не предвидува можност за отфрлање на тужба како преуранета. Според одредбата од член 326 од ЗПП, дадена е можност судот да му наложи на тужениот да изврши определено чинење само ако тоа втасало до заклучување на главната расправа. Според тоа, не може со решение да се отфрли тужбата поради тоа што побарувањето, кое е предмет на спорот, не е втасано, туку за тоа мора со пресуда мериторно да се одлучи.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.892/95 од 19.06.1996 година.

214. Рокот од четири месеци, после кој се смета дека тужбата е повлечена во предметот во кој настапило мирување на постапката, почнува да тече со денот кога настапило мирување на постапката, без оглед на тоа кога решението за тоа, а пред истекот на рокот од три месеци откако настапило мирувањето на постапката, и е доставено на странката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд донел решение со кое утврдил дека тужбата на тужителот, во постапката во која предметот бил ставен во мирување, се смета за повлечена, а предлогот поднесен од полномошникот на тужителот за продолжување на постапката го отфрлил како недозволен, бидејќи нашол дека предлогот е поднесен после истекот на рокот од четири месеци од денот кога постапката во овој предмет е ставена во мирување. Имено, постапката е ставена во мирување со решение на тој суд од 6.05.1994 година, со тоа што е изречено дека постапката ќе мирува од 6.05. до 6.09.1994 година, а на странките им е дадена поука во тоа решение дека по протекот на три месеци секоја странка може да поднесе поднесок за давање тек на постапката и доколку таков поднесок нема да биде поднесен, ќе се смета дека тужбата е повлечена.

Поднесокот на полномошникот на тужителот со кој е барано продолжување на постапката е примен во првостепениот суд на ден 15.09.1994 година, што значи после истекот на рокот од четири месеци од денот кога настапило мирување на постапката.

Второстепениот суд исто така го прифатил правното стојалиште на првостепениот суд, па повикувајќи се на одредбите од член 217 од Законот за процесната постапка, жалбата на тужителот ја одбил како неоснована и го потврдил првостепеното решение.

Неосновано се повикува тужителот во ревизијата, на одредбите од член 328 став 3 од Законот за процесната постапка, која одредба се однесува на случај на донесување на пресуда со која на странките им е наложено извршување на некое чинење, и дека во тој случај рокот за извршување на чинењето почнува да тече првиот ден од доставување на преписот на пресудата до странката на која и е наложено извршување. Во овој случај не се работи за таква пресуда, ниту пак на тужителот му е наложено некакво чинење да би можело да се применат одредбите од тој член.

Во овој случај не можат да се применат ни одредбите од член 334 од Законот за процесната постапка, посебно онаа од став 2 од тој член, со која е пропишано дека спрема странките пресудата има дејство дури од денот кога им е доставена. Имено, одредбата од член 217 од Законот за процесната постапка е сосема

јасна и таа е категорична дека, ако ниедна странка во рок од четири месеци од денот кога настапило мирувањето на постапката не стави предлог за продолжување на постапката, се смета дека тужбата е повлечена. Друго би било кога на странката не и е оставен ни еден месец од примањето на решението со кое постапката е ставена во мирување, за да може да даде предлог за продолжување на постапката. Меѓутоа, во овој случај полномошникот на тужителот, кој решението, и спрема неговите наводи, го примил во месец јуни 1994 година имал повеќе месеци време до 6.09.1994 година, за да стави предлог за продолжување на постапката, така што елаборирањата во ревизијата за тоа што би се случило ако странката тоа решение би го добила по истекот на четири месеци од денот кога постапката мирува, се без секакво значење и се неумесни во овој случај. Поради тоа, ревизијата на тужителот, согласно со цитираните законски одредби и одредбата од член 400 од Законот за процесната постапка е одбиена како неоснована.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.663/95 од 23.04.1995 година.

215. Постои пресудена работа ако предмет на спорот заведен по основ стекнување без основ, е паричен износ наплатен врз основа на извршна исправа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При неспорна фактичка состојба дека сега утужениот износ тужениот го наплатил врз основа на извршни исправи-правосилни платни налози, нема правен основ за стекнување на овие средства од страна на тужителот без основ, па поради тоа овој суд согласно член 365 став 2 од ЗПП, ја укина првостепената пресуда и тужбата на тужителот ја отфрли согласно член 333 став 2 од ЗПП. Ова од причина што согласно со горе цитираниот член, судот во текот на целата постапка по службена должност внимава дали спорот се води за барање за кое веќе правосилно е одлучено, па тужбата ја отфрли.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.361/91
од 22.02.1991 година.

216. Судот при одлучувањето не е врзан за правниот основ на барањето, ниту за правната квалификација на односот од кој произлегува тоа барање, па постои пресудена работа кога тужителот го побарува истиот паричен износ и од истиот однос со тужената по основ на договор за размена со девизи, за што пред тоа правосилно било одлучено по основ на договор за заем.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Ревизијата смета дека второстепениот суд неправилно ја применил одредбата од член 333 став 2 од ЗПП, кога ја отфрлил тужбата како пресудена работа.

Со ревизијата всушност не се спори дека со предметната тужба тужителот го побарува од тужената истиот паричен износ и од истиот однос со тужената за што било одлучувано со пресудата на истиот суд П.бр.1585/93 од 14.03.1994 година и со пресуда на второстепениот суд Гж.бр.1388/94 од 25.05.1994 година. Разликата се прави само во начинот на поставувањето на тоа побарување и во правната квалификација на односот со тужената од која произлегува побарувањето, во првата тужба по основ на договор за заем, а во предметната тужба по основ на договор за размена со девизи, што не е од суштествено значење за правилната оценка дали во случајот постои правосилна пресуда за ова барање во смисла на членот 333 став 2 од ЗПП. Тоа од причини што судот при одлучувањето не е врзан за правната квалификација на односот од кој тоа барање произлегува што тужителот ја дава во тужбата. Дека во случајот се работи за иста правна работа произлегува и од содржината на самата тужба во која јасно се вели со оглед на доказите, првенствено изјавата на тужената во тој предмет, а во контекст и на другите изведени докази, исполнети со елементите на договор за размена, по кој што основ тужителот сега го поставува тужбеното барање. Значи тужителот го менува само правниот основ за да го постави истото тужбено барање.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија,
Рев.бр.1338/95 од 20.11.1996 година.

217. Кога судското порамнување е поништено со правосилна пресуда, се смета дека процесот во кој порамнувањето е постигнато се уште не е завршен и судот ќе ја продолжи постапката во предметот во кој е постигнато порамнувањето,

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителите поднеле тужба против тужениот за сопственост пред Општинскиот суд на записник од 12.07.1989 година било постигнато судско порамнување меѓу тужителите и тужениот. Меѓутоа, ваквото судско порамнување е поништено со пресуда од 11.03.1993 година. Поради тоа тужителите поднеле предлог да се насрочи предметот во кој било постигнатото сега веќе поништено порамнување но Општинскиот суд го одбил предлогот. Окружниот суд, како второстепен, го потврдил првостепеното решение, сметајќи дека првостепениот суд правилно одлучил кога предлогот на тужителите за насрочување на конкретниот предмет го одбил, со оглед на тоа што во случајов постапката завршила со судско порамнување, па во таков случај нема потреба од насрочување на истиот.

Врховниот суд на Република Македонија, наоѓа дека пониските судови со нападнатите решенија погрешно го примениле законот кога го одбиле предлогот на тужителите за продолжување на постапката по тој предмет, бидејќи по поништување на судското порамнување, со кое била завршена постапката се смета дека постапката не е завршена и дека таа треба да продолжи.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.70/95 од 11.01.1996 година.

218. Исправка на решението за трошоци во пресудата може да се изврши во секоја фаза на постапката па и по донесување на одлука од Стопанскиот суд на Македонија по изјавената жалба против пресудата за која се врши исправката, од причини што со решението за исправка не се носи нова одлука, туку се врши исправка на очигледна грешка во збирот на досудените трошоци.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неоснован е жалбениот навод на тужителот дека првостепениот суд со донесувањето на обжаленото решение сторил суштествена повреда од член 354 став 2 точка 11 од ЗПП, од причина што донесеното решение за исправка првостепениот суд го заснива на член 342 од ЗПП, кое решение може да се донесе во секоја фаза на постапката бидејќи со тоа решение не се одлучува, туку се врши корекција на очигледна грешка-во случајот во сметањето на

трошоците кои што се признати на тужителот и таксативно наброени за кои дејствија и за кој износ, па грешката е во збирот на тие поединачно признаени износи.

Решение на Стопански суд на Македонија Ссж.бр.588/95 од 8.11.1995 година.

219. Предлогот за дополнување на одлуката на Врховниот суд на Република Македонија, по однос на трошоците во постапката, поднесена по истекот на рокот од 15 дена, се отфрла како ненавремен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно член 339 став 1 од ЗПП ако судот пропуштил да одлучи за сите барања за кои мора да одлучи со пресудата или пропуштил да одлучи за дел од барањето, странките можат во рок од 15 дена од приемот на пресудата да му предложат на процесниот суд да се изврши дополнување на пресудата. Во конкретниов случај, видно од списите во предметот, со пресудата на Општинскиот суд, потврдена со пресудата на Окружниот суд уважено било тужбеното барање на тужителката и поништено решението од 21.10.1992 година со кое на тужителката и престанал работниот однос и тужениот задолжен да ја врати тужителката на работа на работно место како раководител на финасова оператива. Со пресудата на овој суд ревизијата изјавена од тужениот е уважена, па побиваната пресуда на Окружниот суд и првостепената пресуда се преиначени и пресудено на начин што тужбеното барање на тужителката е одбиено како неосновано. Од списите во предметот се утврдува дека полномошникот на тужениот адвокат Н.Н. пресудата на овој суд ја примил на ден 20.01.1994 година. Како предлогот за дополнување на пресудата на овој суд го поднел на ден 8.03.1994 година, што е видно од приемниот печат на судот, истиот е отфрлен како ненавремен, бидејќи е поднесен по истекот на законскиот рок од 15 дена утврден во член 339 став 1 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.1075/93 од 19.04.1994 година.

220. Кога пресудата на првостепениот суд не содржи поука за правен лек, благовременоста на жалбата се цени според законскиот рок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд пропуштил да напише поука за правниот лек, а бил должен тоа да го направи и поради тоа тужителот, како неука странка, го испуштил рокот за жалба. Оваа околност била ценета од страна на второстепениот суд. Иако првостепениот суд пропуштил да даде поука за правен лек, странката е должна да поднесе жалба во рокот предвиден во законскиот пропис, а тоа е 15 дена од приемот на препис на пресудата.

Рокот за изјавување жалба е законски рок и тој не може да се продолжува. Посебно е прашањето за случај кога судот даде погрешна поука за правен лек и странката ја доведе во заблуда, а во случајов поука не е дадена што значи дека останува законскиот рок за изјавување на жалба.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.846/92 од 15.12.1992 година.

221. Се смета дека судот бил непрописно составен при донесувањето на одлуката, ако при советувањето и гласањето, по заклучување на главната расправа, не се во исто време присутни сите членови на советот, кои според законот учествуваат во донесувањето на одлуката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 1 во врска со член 335 став 2 и член 130 и 131 од ЗПП. Имено, видно од списите по делото, кон жалбата односно ревизијата приклучени се своерачни изјави од членовите на советот-судиите поротници, во кои, помеѓу другото се наведува дека, по завршувањето на главната расправа по која е донесена првостепената пресуда од 21.02.1994 година, не е одржана седница на судечкиот совет во полн состав, туку претседателот на советот седницата ја одржал прво со едниот судија поротник, а потоа во отсуство на едниот судија поротник, со другиот судија поротник.

Со одредбите од член 335 став 2 од ЗПП, е пропишано дека, кога главната расправа се одржува пред советот, пресудата ја донесува претседателот на советот и членовите на советот што учествувале на рочиштето на кое е заклучена главната расправа. Со член 130 став 1 и 2 од ЗПП е пропишано дека одлуките на советот се донесуваат по советувањето со гласање, а во просторијата во која се врши советување и гласање можат да бидат присутни само членовите на советот и записничарот. Од одредбите од член 131 од ЗПП пак, недвосмислено произлегува дека при советувањето и гласањето неопходно потребно е во исто време присуство на сите членови на советот.

Од пропратното писмо на претседателот на советот во предметот, видно е дека не се тврди дека изјавите од судиите поротници од кои едната е приклучена кон жалбата а другата кон ревизијата, не потекнуваат од судиите поротници членови на судечкиот совет.

Со одредбата од член 354 став 2 точка 1 од ЗПП пропишано е дека суштествена повреда на одредбите од процесната постапка секогаш постои ако судот бил непрописно составен.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, се смета дека судот бил непрописно составен при донесување на одлуката, ако при советувањето и гласањето, по заклучувањето на главната расправа, не се во исто време присутни сите членови на советот кои по закон учествуваат во донесувањето на одлуката.

Со оглед на горното, согласно со цитираните законски прописи и одредбата од член 394 став 1 од ЗПП, следувахе и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

Со оглед на карактерот на суштествената повреда на одредбите од процесната постапка, согласно со одредбите од член 399 во врска со член 371 од ЗПП определено е новата главна расправа да се одржи пред друг совет.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.1155/94 од 10.11.1994 година.

222. Во смисла на одредбата од член 351 од ЗПП, процесна претпоставка за отфрлање на непотпишана жалба, како нецелосна жалба, е подносителот на жалбата во определениот судски рок истата да ја дополни, односно потпише. Ако оваа процесна претпоставка не се спроведе, туку без неа жалбата биде отфрлена, постои суштествена повреда на одредбата од член 354 став 1 а во врска со член 351 од ЗПП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите приложени кон предметот, второстепениот суд со побиваното решение ја отфрлил жалбата на тужениот како непотполна, наоѓајќи дека истата не ги содржи сите задолжителни елементи на жалба предвидени во член 350 од ЗПП. Имено, судот заклучува дека во случајов не може да стане збор за потполна жалба, бидејќи се работи за жалба изјавена по пат на телеграма, на која не следува уредно потпишан поднесок, со оглед на што како таква и ја отфрлил.

Ваквото постапување на второстепениот суд, по оценка на Врховниот суд на Македонија, е неправилно, бидејќи е во спротивност со одредбите од член 351 став 1 од ЗПП, каде е предвидено дека ако на основа на податоците од жалбата не може да се утврди која пресуда се побива или ако жалбата не е потпишана, првостепениот суд со решение против кое не е дозволена жалба, ќе го повика жалителот во определен рок да ја дополни или корегира жалбата со поднесок или на записник кај судот. Понатаму во став 2 е предвидено дека доколку жалителот во одреден рок не постапи по барањето на судот, судот со решение ќе ја отфрли жалбата како непотполна. Значи, процесна претпоставка за отфрлање на непотпишана жалба, како нецелосна, според цитираните законски одредби е подносителот на жалбата во определен судски рок да не ја дополни, односно потпише поднесената жалба. Во конкретниов случај не е постапено така, односно не е повикан тужениот да ја потпише поднесената жалба од страна на неговиот полномошник во определен рок, туку без тоа истата е отфрлена. Одлучувајќи на тој начин со побиваното решение второстепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка од член 354 став 1 во врска со член 351, поради која според член 382 точка 2 во врска со член 400 од ЗПП, ревизија е дозволена.

Решение на Врховниот суд на Македонија Рев.бр.10/91 од 8.01.1991 година.

223. Кога се пренесува правото на сопственост на предметот, истиот мора да биде точно определен за да може да се идентификува, односно разликува од другите предмети. Кога пак, се пренесува право на сопственост врз недвижност, истата треба да биде точно означена со сите катастарски ознаки.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по предметот, не било спорно меѓу странките дека тужената била сопственик на определен имот, запишан во Пл.бр.58 . Со нејзино знаење, нејзиниот брат во 1988 година имотот го продал на тужителот за износ од 3.000.000 динари, кој договор е исполнет од двете странки-тужителот го примил имотот во владение, а цената ја платил во рати. Меѓутоа, откако братот на тужената ги прибрал потребните документи за заверка на договорот, кој во меѓувреме е составен и во писмена форма и во судот е оформен предмет, тужената одбила истиот да го потпише, така да осносите меѓу неа и тужителот до крај не се расчистени.

При таква фактичка состојба, пониските судови го уважиле тужбеното барање на тужителот, утврдувајќи дека договор меѓу него и тужената е склучен, ја задолжиле тужената да го признае постоењето на договорот и во рок од 15 дена истиот да го потпише, а во спротивно тужителот да може врз основа на пресудата да изврши промена во катастарот на свое име, повикувајќи се притоа на одредбите од член 73 од ЗОО, според кои договорот за чие склучување се бара писмена форма се смета дека е полноважен иако не е заклучен во таа форма, ако договорните странки ги извршиле во целост или во претежен дел обврските кои што по него настануваат. Меѓутоа, Врховниот суд на Македонија оценува дека е основан наводот во барањето за заштита на законитоста дека пресудите на пониските судови содржат недостатоци поради кои не можат да бидат испитани, а имено дека тие не се јасни. Ова од таму што во случајов не е запазено едно од основните начела на стварното право, а тоа е начелото на специјализација, а тоа значи дека предметот на стварното право треба точно да е определен. Имено, кога се пренесува правото на сопственост, како што било во случајов, предметот треба да е точно определен за да може да се идентификува, да се разликува од другите. Кога е во прашање правото на сопственост врз недвижности, тоа значи дека недвижноста треба да биде точно означена, со сите катастарски ознаки. Во случајов така не било. Не е доволно да се рече дека предмет на договорот за продажба е имот означен во одреден поседовен лист, туку е потребно секој да биде поодделно означен.

Од горните причини, следуваше барањето за заштита на законитоста да се уважи, пресудите на пониските судови да се укинат и предметот врати на Општинскиот суд на повторно судење и одлучување, при што од тужителот ќе се бара да го прецизира тужбеното барање во смисол што точно ќе наведе кој се имот го

купил од тужената, преку нејзиниот брат и тоа со назначување на бројот на катастарската парцела, месноста каде имотот се наоѓа и се друго што е потребно за да се запази начелото на специјализација, а потоа да донесе одлука, имајќи ги предвид, како и досега одредбите од член 73 од ЗОО, Законот за заштита и искористување на земјоделското земјиште и Законот за промет со земјиште и згради.

Решение на Врховниот суд на Македонија под Гзз бр.1/91 од 5.02.1991 година.

224. Второстепениот суд одлучил на штета на странката којашто се жалела, доколку само врз основа на жалбата на тужителот против пресудата со која е одбиено тужбеното барање, со решение ја преиначил пресудата утврдувајќи дека тужбата е повлечена, што е спротивно на забраната од член 374 од Законот за процесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

На записник за главна расправа од 29.04.1993 година, после повеќе одржани расправи во тој предмет, тужениот преку својот полномошник укажал на тоа дека тужителот ја повлекол тужбата на една од поранешните расправи, и дека во меѓувреме не е поднесена нова тужба. Меѓутоа, кога на рочиштето за главна расправа од 27.05.1993 година, судот донел решение со кое го одбил ваквиот навод и предлогот на полномошникот на тужениот да се смета дека тужбата е повлечена, полномошникот на тужениот се впуштил во расправа давајќи одговор на тужбата. Со тоа всушност по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, се смета дека тужителот поднел нова тужба, по кое се одржани повеќе рочишта за главна расправа, а на 24.12.1993 година е донесена и првостепената пресуда.

Со оглед на горното, второстепениот суд погрешно нашол дека во случајот се работи за повлечена тужба, а покрај тоа и со донесувањето на решението од 29.06.1994 година, ја повредил забраната предвидена со одредбата од член 374 од ЗПП, со која е пропишано дека второстепениот суд не може да ја преиначи пресудата на штета на странката што се жалела само ако таа изјавила жалба. Имено второстепениот суд, одлучувајќи по жалбата на тужителот против пресудата со која е одбиено неговото тужбено барање, со побиваното решение жалбата ја уважил, првостепената

пресуда ја преиначил и одлучил така што тужбата на тужителот со тужбеното барање нашол дека е повлечена.

Заради тоа, поради сторената суштествена повреда на одредбите од член 354 став 1 во врска со член 193 од Законот за процесната постапка, следуваше побиваното решение да се укине и предметот да се врати на повторна постапка односно на повторно судење на второстепениот суд за тој суд, впуштајќи се во оценка на наводите од жалбата на тужителот, да донесе мериторна одлука во овој спор.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.813/95 од 23.05.1996 година.

225. Нема место за отфрлување на дополнувањето на жалбата кое е поднесено по истекот на рокот пропишан за поднесување на жалба, а во него се изнесуваат наводи по однос на нови факти кои до тогаш воопшто во постапката не биле изнесени, ниту пак биле изнесени во жалбата, туку таквото дополнување нема да се земе во разгледување, што второстепениот суд ќе го констатира во образложението на одлуката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно постапил второстепениот суд кога не се впуштил во оценка на наводот истакнат во дополнението на жалбата од 27.07.1992 година, дека тужениот не го држи ова возило, туку дека го држат вработените во поранешната Деловна единица, која била единица на тужителот. Имено тоа дополнување на жалбата е поднесено по истекот на рокот од 8 дена за жалба, а во него се изнесуваат наводи по однос на нови факти кои до тогаш воопшто во постапката не биле изнесени, ниту пак биле изнесени во жалбата која била поднесена во рокот од 8 дена од приемот на пресудата. Заради тоа, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, таквото дополнително образложение на жалбата не требало да се отфрли, бидејќи за тоа нема основа во процесните прописи, односно во Законот за процесната постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.999/93 од 14.09.1993 година.

226. Вредноста на предметот на спорот меродавна за правото на изјавување на ревизија, кога тужбеното барање се однесува на исплата на противвредност во денари на странска валута, се определува според денарската противвредност на странската валута по курсот во времето на поднесувањето на тужбата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Видно од списите по делото, тужбата на тужителот која е поднесена на 3.07.1990 година содржи тужбено барање за исплата на противвредност од 906,43 ДМ во една девизна книшка и износ од 53,72 ДМ по друга девизна книшка, односно во вкупна противвредност од 7.305,70 конвертибилни динари со затезна камата.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, вредноста на предметот на спорот за правото на изјавување на ревизија кога тужбеното барање се однесува на исплата на противвредност на девизи, се определува според денарската противвредност на странската валута во времето на поднесувањето на тужбата. Вака се постапува и во случај кога тужителот во текот на постапката бара да му се исплати поголем износ отколку што е оној во тужбата поради промената на курсот на странската валута, кој е поголем од оној според кој е пресметана противвредноста на странските средства во тужбата.

Со оглед на горното, бидејќи вредноста на предметот на спорот во време на поднесување на тужбата упатува на недозволеност на ревизија како вонредно правно средство, според одредбите кои биле во важност во времето на поднесувањето на тужбата, ревизијата на тужениот против оваа пресуда е недозволена, па како таква следуваше да се отфрли согласно со одредбите од член 392 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1488/93 од 18.01.1994 година.

227. Не е дозволена ревизија поднесена само против делот од пресудата со која е одлучено за трошоците од спорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со член 35 од ЗПП, кога за утврдување на стварната надлежност, составот на судот, правото на изјавување на ревизија и во други случаи предвидени со тој Закон, е меродавна вредноста на

предметот на спорот, како вредност на предметот на спорот се зема предвид само вредноста на главното барање. Каматите, процесните торшоци, договорната казна и другите споредни барања не се земаат предвид ако не го сочинуваат главното барање.

Во овој случај предмет на спорот било утврдување право на сопственост, а со предметното решение е одлучено по трошоците во спорот, па бидејќи ревизијата се поднесува против тоа решение кое не се однесува на предметот на спорот, таа е недозволена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1388/94 од 23.03.1995 година.

228. Рокот од 30 дена за поднесување на ревизија се смета од приемот на правосилната одлука од страна на полномошникот, без оглед што подоцна таква одлука и е доставена и лично на странката, бидејќи кога странката има полномошник чие полномошно не е отповикано во текот на постапката, сите писмена се доставуваат на полномошникот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите по предметот се гледа дека тужената во текот на постапката била застапувана од полномошник, адвокат, кој поднел и жалба против првостепената пресуда, лично му е доставена и второстепената пресуда на 2.12.1994 година што се гледа од приложената доставница. Ревизијата тужената ја има поднесено на 13.01.1995 година директно на првостепениот суд, што значи после истекот на рокот од 30 дена определен со член 382 од ЗПП за понесување на ова правно средство, сметано од приемот на нападнатата одлука од страна на полномошникот на тужената. Доставата на нападнатата пресуда лично на тужената извршена на 4.01.1995 година нема правно значење, бидејќи согласно член 138 став 1 од ЗПП, кога странката има полномошник доставувањето на сите писмена се врши на полномошникот. Полномошното на полномошникот не е отповикано во текот на постапката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.305/95 од 21.02.1996 година.

229. За главно барање се смета она барање поради кое е поведена процесната постапка, додека барањето за исплата на камата се смета како споредно барање, ако е истакнато кон барањето за исплата на главниот долг од кој произлегува, па доколку со ревизијата се побива второстепената пресуда само по однос на споредното барање-камата, ревизијата е недозволена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со одредбата од член 35 од ЗПП, е пропишано дека кога за утврдување на стварната надолжност, составот на судот, правото на изјавување ревизија и во други случаи предвидени во овој закон е меродавна вредноста на предметот на спорот, како вредност на предметот на спорот се зема предвид само вредноста на главното барање. Каматите, процесните трошоци, договорната казна и другите споредни барања не се земаат предвид ако не го сочинуваат главното барање.

За главно барање се смета она барање поради кое е поведена процесната постапка, додека барањето за исплата на камата се смета како споредно барање, ако е истакнато кон барањето за исплата на главниот долг од кој произлегува.

Со оглед на тоа дека во овој случај со ревизијата се побива второстепената пресуда само по однос на споредното барање-каматата, произлегува дека ревизијата е недозволена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1140/93 од 2.12.1993 година.

230. Рокот од 30 дена за изјавување на ревизија почнува да тече од денот на извршената достава на правосилната пресуда на полномошникот на странката, без оглед што по приемот на истата, полномошникот го откажал полномошното и ја вратил пресудата до судот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Полномошникот доставил поднесок до Општинскиот суд, со кој го известува судот дека го откажува полномошното и едновременно го вратил примерокот од побиваната пресуда кој му бил доставен на 7.11.1994 година, со укажување дека ќе ги штити

интересите на тужителот уште 30 дена, но нема да превзема никакви дејствија како адвокат.

Согласно член 382 став 1 од ЗПП, странките можат да изјават ревизија во рок од 30 дена против правосилна пресуда донесена во втор степен од денот на доставување на преписот на пресудата. Од ова произлегува дека вложената ревизија е неблаговремена. Судот го имаше предвид поднесокот од полномошникот од 2.12.1994 година, меѓутоа најде дека истиот не влијае за поинакво пресудување. Ова од причини што согласно член 99 став 1 од ЗПП, полномошникот во секое време може да го откаже полномошното, меѓутоа во став 4 од истиот пропис е пропишано дека после откажување на полномошното, полномошникот е должен уште еден месец да ги врши дејствијата на лицето кое што му го издало полномошното, ако е потребно од него да отстрани некаква штета која во тоа време би можела да настапи. Со оглед да во време на вршење на доставата на побиваната пресуда, лицето З. П. се уште бил полномошник на тужителот, рокот за ревизија почнал да тече наредниот ден од извршениот прием на таа пресуда, односно од 8.11.1994 година, па во наредните 30 дена согласно член 99 став 4 од ЗПП, овој полномошник бил должен да ги врши дејствијата во полза на давателот на полномошното, под кои дејствија се подразбира и вложување на вонредни правни лекови, како што е ревизијата, доколку тој оцени дека таков вонреден лек треба да се вложи против побиваната пресуда. Со оглед на тоа што во законскиот рок ревизија не е поднесена, поднесената ревизија по протек на законскиот рок е ненавремена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.368/95 од 19.09.1995 година.

231. Кога во ревизијата не се наведува во што се состои суштествената повреда на одредбите на процесната постапка сторена во второстепената постапка, туку само воопштено се наведува дека има недостатоци, противречности и слично, самото повикување во ревизијата на наводите од жалбата не е доволно за да може да се даде оценка дека и во второстепената пресуда постојат недостатоци. Недостатоците опишани во жалбата можат да се однесуваат само на првостепената, а не на второстепената постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се наводите во ревизијата за суштествени повреди на одредбите од процесната постапка, бидејќи и двете пресуди имаат доволно причини за решителните факти, разбирливи се и во целост можат да се испитаат. Впрочем, тужителот и не наведува во што се состои суштествената повреда на одредбите од процесната постапка сторена со второстепената пресуда, туку само воопштено наведува дека има недостатоци, односно противречности, контрадикторности и слично. Самото повикување во ревизијата на наводите од жалбата, не е доволно за да може да се оцени дека и во второстепената пресуда постојат недостатоци, бидејќи недостатоците опишани во жалбата можат да се однесуваат само на првостепената, а не и на второстепената пресуда. Конечно, во второстепената пресуда дадени се доволно причини од кои тој суд смета дека првостепениот суд правилно ги ценел сите изведени докази и дал доволно причини од кои пошол при утврдувањето на фактичката состојба, па заради тоа и второстепениот суд ја прифатил таквата фактичка состојба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.633/93 од 22.06.1993 година.

232. Ревизијата која странките ја повлекле, односно се откажале од неа, се отфрлува како недозволена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со поднесок доставен до овој суд на 1.12.1995 година тужениот изјавува дека ја повлекува поднесената ревизија, тој постапил по правосилната пресуда, па не бара одлучување по нејзе.

Со оглед на изнесеното, бидејќи согласно член 389 став 2 во врска со член 392 од истиот закон, се отфрлува како недозволена и ревизијата која странката ја повлекла, односно од која странката се откажала, се одлучи како во диспозитивот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.198/95 од 16.01.1996 година.

233. Ако поради пропуст на судот, врз основа на неуредна тужба во врска со назначувањето на вредноста на предметот на спорот, е донесена пресуда која понатаму се побива, дозволеноста на ревизијата се цени според основицата по која тужителот ја платил таксата за тужба за делот кој се однесува на побиваниот дел на второстепената пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Во случајов вредноста на предметот на спорот во тужбата е наведена како неопределена, а таква останала до окончувањето на редовната постапка. Во таков случај кога во тужбата не е назначена вредност на предметот на спорот или таа е назначена како неопределена, со таквата тужба се постапува како со неуреден поднесок во смисла на член 109 од ЗПП.

Ако поради пропуст на судот, на основа неуредна тужба во врска со назначувањето вредноста на предметот на спорот е донесена пресуда која понатаму се побива, како што е во случајов, дозволеноста на ревизијата се цени според основицата по која тужителот ја платил таксата за тужбата за делот кој се однесува на побиваниот дел на второстепената пресуда. Таксената пак обврска за поднесоците кои се предаваат, според Законот за судските такси, настанува кога тие се предаваат.

Видно од списите по предметот, тужителот платил такса за тужбата во износ од 3,00 денари која согласно таксената тарифа ("Сл.весник на СРМ" бр.64/90), која била во примена во моментот на предавањето на тужбата во судот - 26.08.1992 година.. се плаќа на вредност на спорот од 2.500 до 5.000 тогашни динари.

Со оглед на оваа вредност на спорот, а согласно погоре наведените законски прописи, произлегува дека изјавената ревизија од тужителот е недозволена.

**Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.870/93 од 23.09.1993 година.**

234. Не е дозволена ревизија изјавена против решението со кое е одбиен приговорот за неблагоприятност на тужбата, бидејќи тоа е решение со кое постапката не е правосилно завршена.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Согласно член 400 став 1 од ЗПП, странките можат да изјават ревизија и против решението на второстепениот суд со кое

постапката правосилно е завршена. Со решението со кое е одбиен како неоснован приговорот на тужениот за неблагоприятност на тужбата поднесена од тужителката, да се поништи ранг листата и одлуката за распределба на општествен стан, постапката конечно не се завршува туку со тоа решение само се управува постапката, со цел да се донесе конечна одлука. Според тоа не е дозволена ревизија изјавена против решение со кое се одбива приговорот за неблагоприятност на тужбата, бидејќи тоа е решение со кое постапката не е правосилно завршена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.824/94 од 20.09.1995 година.

235. Решението на првостепениот суд, против кое не е дозволена посебна жалба, не е правосилно, бидејќи тоа може да се побива само во жалбата против конечната одлука во тој процес, па против таквото неправосилно решение Јавниот обвинител не може да подигне барање за заштита на законитоста.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Барањето за заштита на законитоста не е дозволено.

Согласно со одредбите од член 442 од Законот за процесната постапка, во текот на постапката во процес поради смеќавање на посед, судот може по службена должност и без сослушување на противната странка да определи привремени мерки што се применуваат во извршната постапка заради отстранување на итна опасност од противправно оштетување или спречување насилство или отстранување на ненадоместлива штета, против кое решение не е дозволена посебна жалба.

Согласно со одредбите од член 378 став 2 од ЗПП, ако тој закон изрично определува дека посебна жалба не е дозволена, решението на првостепениот суд може да се побива само во жалбата против конечната одлука.

Од овие одредби произлегува дека решението донесено во смисла на одредбата од член 442 од ЗПП, не е правосилно, бидејќи против него е дозволена жалба но таа жалба може да се изјави само во жалбата против конечната одлука во тој процес.

Согласно со одредбите од член 401 став 1 од ЗПП, против правосилна судска одлука Јавниот обвинител може да подигне барање за заштита на законитоста во рок од 3 месеци.

Со оглед на тоа што од одредбите од член 442 во врска со член 378 став 2 од ЗПП, произлегува дека побиваното решение не е правосилно, согласно со одредбата од член 401 став 1 од ЗПП, против него Јавниот обвинител не може да подигне барање за заштита на законитоста.

Заради тоа, согласно со одредбите од член 392 во врска со член 408 став 2 од ЗПП, барањето за заштита на законитоста е отфрлено како недозволено.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.4/95 од 6.07.1995 година.

236. Против решението на второстепениот суд со кое е завршена постапката по предлогот за повторување на постапката, во која причината за повторување на постапката настанала пред второстепениот суд, жалба не е дозволена. Против таквото решение може да се изјави ревизија но само доколку ревизијата би била дозволена во редовната постапка по тој спор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно член 400 став 1 и 2 од ЗПП, странките можат да изјават ревизија и против решенија на второстепениот суд, со кој постапката е правосилно завршена. Ревизија против решение од став 1 на овој член не е дозволена во споровите во кои не би била дозволена ревизија ни против правосилна пресуда (член 382 став 2 и 3 од ЗПП).

Од вака цитираната одредба од Законот произлегува дека во законот не е предвидена можност да се изјавува жалба против решенијата на второстепениот суд до Врховниот суд на Република Македонија, туку само ревизија и тоа на оние решенија со кои постапката е правосилно завршена.

Во случајов не постои можност на изјавената жалба од тужителот, овој суд да и даде третман како на ревизија, затоа што согласно член 443 став 2 од ЗПП, против решенија донесени во процесите поради смеќавање на посед, ревизија не е дозволена, па аналогно на тоа ниту на решенија со кои се одлучува за повторување на постапката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гж.бр.7/94 од 29.11.1994 година.

237. Барањето за исплата на камата се смета за споредно барање ако е истакнато кон барањето за исплата на главниот долг од кој произлегува, па доколку одлуката од побиваната пресуда се однесува само на споредното барање-законска затезна камата, ревизија не може да се изјави.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Тужителите со тужбата побарале да се задолжи тужениот да им врати определен износ на пари, означен поподробно во тужбата и прецизиран на расправите, со законска затезна камата која е означена во тужбата и прецизирана на главните расправи. Меѓутоа, во текот на спорот тужениот доброволно им го исплатил главниот долг на тужителите па, првостепениот суд одлучил само во врска со барањето за затезната камата.

Согласно со одредбите од член 35 од Законот за процесната постапка, кога за утврдување на стварната надолжност, составот на судот, правото на изјавување на ревизија и во други случаи предвидени во тој закон, е меродавна вредноста на предметот на спорот, како вредност на предметот на спорот се зема предвид само вредноста на главното барање, а каматите, процесните трошоци, договорната казна и другите споредни барања не се земаат предвид ако не го сочинуваат главното барање.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, за главно барање се смета она барање поради кое е поведена процесната постапка, додека барањето за исплата на камата се смета за споредно барање ако е истакнато кон барањето за исплата на главниот долг од кој произлегува. Затоа, доколку одлуката од побиваната пресуда се однесува само на споредното барање-законската затезна камата, вредноста на тоа барање за кое се поднесува ревизијата, не се зема предвид како вредност според која се определува правото на изјавување на ревизија. Според тоа, согласно со одредбата од член 382 став 2 и 3 од Законот за процесната постапка, бидејќи споредното барање не се зема предвид во врска со можноста за изјавување на ревизија, ревизијата само за такво споредно барање и во случај само кога за него е донесена побиваната пресуда, не може да се изјави.

Со оглед на тоа, ревизијата на тужениот, бидејќи е изјавена против пресуда со која е одлучено само за споредното барање-законската затезна камата, е недозволена и како таква, следуваше, согласно со одредбите од член 392 од ЗПП, да се отфрли.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1491/94 од 20.10.1995 година.

238. Не е дозволена ревизија против решение со кое судот се огласува за стварно и месно ненадлежен, бидејќи со такво решение постапката пред судот не завршува правосилно .

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 400 од Законот за процесната постапка (натаму:ЗПП), странките можат да изјават ревизија и против решението на второстепениот суд со кое постапката правосилно е завршена.

Во овој случај постапката не е правосилно завршена, бидејќи се смета дека постапката е правосилно завршена кога со одлука на судот конечно ќе се одлучи за она што претставува главно барање во односниот спор, а не и во случај кога постапката пред еден вид на суд ќе заврши, но треба да продолжи пред друг вид на суд.

Во овој случај постапката, по правосилноста на решението со кое Општинскиот суд се огласил за наенадежен треба да продолжи пред Окружниот стопански суд, така што не може да се смета дека се исполнети условите од член 400 од ЗПП, за поднесување на ревизија. Поради тоа изјавената ревизија е недозволена и како таква следуваше да се отфрли согласно со одредбите од член 400 во врска со член 392 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1395/94 од 24.10.1995 година.

239. Во случај кога странката благовремено изјавила ревизија, а образложението, го доставила по истек на 30 дена по приемот на второстепената пресуда, и во кое се изнесуваат причини за побивање на нападнатата пресуда кои не се содржани во ревизијата, судот нема да се впушти во оценката на наводите изнесени во образложението.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Врховниот суд на Република Македонија не се впушти во оценка на наводите од образложението кон најавената ревизија кое е поднесено до Судот на 17.02.1993 година т.е. по истекот на рокот од 30 дена од како тужениот ја примил второстепената пресуда,

бидејќи тоа образложение изнесува причини за побивање на нападнатата пресуда кои не се содржани во ревизијата која е поднесена во законскиот рок од 30 дена.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.611/93 од 15.06.1993 година.

240. Претседателот на советот е овластен да донесе решение дека тужбата на тужителот се смета за повлечена во согласност со одредбата од член 499 став 2 од Законот за процесната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Донесувањето на решението согласно член 499 од ЗПП, е во доменот на овластувањата на претседателот на советот, кој што согласно член 277 од ЗПП, раководи со припремање на главната расправа, па во врска со тоа му се дадени овластувањата по член 278 од ЗПП, за донесување на решенија кои што се можни да се донесат на подготвителното рочиште, а понатаму претседателот на советот раководи со главната расправа на начин што ја отвора главната расправа, го објавува предметот на расправањето, а потоа утврдува дали дошле сите повикани лица, па ако не дошле проверува дали се уредно викани и дали го оправдале својот изостанок, кои овластувања за претседателот на советот се пропишани во член 294 од ЗПП. Според ова, утврдувањето дека на закажаните рочишта означени во нападнатото решение и двете странки не дошле, а биле уредно викани, во секој случај спаѓа во доменот на овластувањата на претседателот на советот, дадени во врска со раководењето со главната расправа, а последицата од недоаѓањето на двете странки на двете последователни рочишта е пропишана во член 499 од ЗПП. Според тоа, во секој случај претседателот на советот е овластен да го донесе решението врз основа на член 499 од ЗПП, бидејќи со истото мериторно не се одлучува по спорот, туку само се констатираат одредени состојби, сврзани со раководење со главната расправа.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.798/94 од
9.05.1994 година.

241. Во спор од мала вредност по тужба и противтужба, ако на првото рочиште пристапи само полномошникот на тужениот кој не се впуштил во расправа по тужбата, нема законски пречки за тужбата да се примени член 465 став 1 од ЗПП, а по противтужбата да се суди во отсуство на противтужениот и мериторно да се одлучи.

О д б р а з л о ж е н и е т о :

И тужбата и противтужбата претставуваат иницијални акти со кои се поведува постапка пред судот, што значи дека со тужбата е поведена постапка по однос на тужбеното барање, а со противтужбата пред истиот суд е поведена постапка по противтужбеното барање. Околноста што пред првостепениот суд се водела иста постапка и по барањето на тужителот и по барањето на тужениот, не значи дека првостепениот суд бил должен истовремено да одлучи и по двете барања и со примена на истите процесни институти, на против, судот согласно член 329 став 2 од ЗПП, може да донесе пресуда и само по однос на противтужбеното барање, доколку најде дека само тоа узрело за одлука. Оттука произлегува дека тужбата и противтужбата, иако за нив се води една постапка и пред ист суд, ја задржуваат својата самостојност како два рамноправни иницијални акти со кои се поведува постапка пред судот, поради што судот во текот на постапката и при донесувањето на одлуките е слободен да применува различни процесноправни одредби како по однос на тужбата така и по однос на противтужбата.

Во смисла на изнесеното со оглед на тоа што од извршениот увид во списите на предметот судот утврди дека по однос на тужбеното барање биле исполнети условите од член 465 став 1 од ЗПП, односно дека тужителот уредно поканет не се јавил на првото рочиште за главна расправа, а тужениот на истото рочиште не се впуштил во расправање по однос на тужбеното барање, а се работи за спор од мала вредност, Стопанскиот суд на Македонија наоѓа дека првостепениот суд правилно ја применил одредбата од член 465 став 1 од ЗПП кога со решението од став 2 по однос на тужбеното барање констатирал повлекување на тужбата.

По однос на противтужбеното барање, првостепениот суд на одржаното рочиште во отсуство на тужителот, а при исполнети услови од член 295 од ЗПП, откако врз основа на изведените докази утврдил дека по фактурата бр.4026357 тужителот му должи на тужениот износ од 105,30 динари при што тужителот, со поднесок

од 9.02.1990 година го признал противтужбеното барање за овој износ, па истото се јавува како неспорно помеѓу странките, правилно одлучил дека тужителот е должен да му го плати на тужениот износот од 105,30 динари со камата сметано од 29.09.1989 година, до исплатата.

Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.1113/91 од 10.06.1991 година.

242. Околноста што странките не приговориле на тоа што процесот го водел и пресудил судија поединец, иако според Законот требало да суди совет, не значи дека не е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка и не може да се смета дека странките постигнале спогодба за тоа да им суди судија поединец.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано во ревизијата се укажува дека во редовната постапка е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 2 точка 1 од ЗПП.

Согласно член 494 од ЗПП (измените и дополнувања - "Службен лист на СФРЈ" бр.27/90), кој според Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија се применува како републички пропис, во постапката во стопанските спорови судијата поединец суди ако вредноста на предметот на спорот не преминува 15.000 д. и во споровите за плаќање камата, без оглед на вредноста на предметот на спорот. Во текот на постапката странките можат да се спогодат стопанските спорови да ги суди судијата поединец, без оглед на вредноста на предметот на спорот.

Видно од списите по предметот, во случајов се работи за стопански спор чија вредност на предметот на спорот го преминува погоре означениот износ, а тоа значи дека истиот требал да биде суден во совет, а не од судија поединец, а дека пак спорот е суден од судија поединец без да постои спогодба на странките. Впрочем ова околност меѓу странките не е спорна, што произлегува и од одговорот на ревизијата.

Со ваквото постапување Окружниот стопански суд ја сторил суштествената повреда на одредбите од процесната постапка од член 364 став 2 од ЗПП, на која се укажува во ревизијата, поради што и беше нужно ревизијата да се уважи, пресудите на Стопанските

судови да се укинат, бидејќи второстепениот суд таа повреда не ја отстранил иако на неа треба да внимава по службена должност, и предметот да се врати на Окружниот стопански суд на повторно судење.

При повторното судење, ќе треба да се отстрани споменатата суштествена повреда на одредбите од процесната постапка, водејќи притоа сметка и на правилноста на застапување на тужениот, на што исто така се укажува во ревизијата.

Наводот во одговорот во ревизијата дека може да се смета дека се исполнети условите од член 494 став 2 од ЗПП, спорот да го решава судија поединец наместо совет, бидејќи странките иако забележале дека составот не е прописно составен не реагирале да се суди во совет, овој Суд го оцени како неоснован, затоа што според цитираната законска одредба услов да суди судијата поединец, е странките за тоа да се спогодиле, а не и да не приговориле на составот на судот. Впрочем на составот на судот самиот суд внимава по службена должност, а составот зависи од вредноста на предметот на спорот. Може и предмет за кој е надлежен да го суди советот да го суди судијата поединец, но само под услов странките да постигнале спогодба за тоа, а не и во случај, како што се обидува тужениот да го толкува законот, судот да не е прописно составен, а странките да не приговараат. Накусо, молчаливо пристапување на странките не може да се изедначи со нивна спогодба.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.671/93 од 4.11.1993 година.

243. Во постапката за стопански спорови судот одлучува врз основа на изнесените факти и предложените докази до заклучувањето на главната расправа, како и врз основа на изнесени нови факти и предложени нови докази во жалбената постапка за кои жалителот ќе го стори веројатно тоа дека без своја вина не можел да ги изнесе, односно да ги предложи до заклучувањето на главната расправа, па околноста изнесена во жалбата дека тужениот по донесувањето на пресудата доброволно го платил долгот на чие плаќање бил задолжен со обжалената пресуда, не влијае на законитоста на обжалената пресуда.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Обжалената пресуда, судот ја испита врз основа на доказите кои биле предложени од судот до заклучување на главна расправа, а од истите произлегува дека постои долг на тужениот спрема

тужителот со камата и досудени судски трошкови. Плаќањата кои што тужениот ги извршил по заклучување на расправа и донесување на пресудата, всушност претставува доброволно исполнување на обврската или врз основа на спогодба склучена по донесување на пресудата, што не влијае на законитоста на донесената пресуда.

Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.1478/93 од 10.09.1993 година.

244. Приложените индосирани меници во текот на постапката пред првостепениот суд, за кои и самиот тужител призна дека ги примил со писмениот поднесок доставен до судот, а на кој се повикува тужениот во жалбата, не можат да се сметаат за нов доказ во смисла на одредбата од член 496-а од Законот за парнична постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовна постапка во спорот е утврдено дека тужителот дал позајмица на тужениот. Тужениот во одговор на тужбата изјавил дека долгот во целост го платил со индосирани меници. Судот делумно го уважил приговорот на тужениот, прифаќајќи дека долгот е делумно платен, а во останатиот дел го одбил приговорот на тужениот, бидејќи тужениот не ги презентирал мениците на кои се повикува.

Во списите по предметот е содржан поднесок на тужителот пред одржување на главната расправа во кој не оспорува дека ги примил наведените меници, но оспорува дека тие се однесуваат за плаќање на спорниот долг.

Второстепениот суд со побиваната пресуда ја одбил жалбата на тужениот како неоснована и ја потврдил првостепената пресуда, прифаќајќи притоа дека мениците на кои се повикува тужениот во жалбата, претставуваат нови докази во смисла на член 496-а од Законот за парнична постапка и тие се недопуштени бидејќи тужениот бил должен да го стори веројатно дека без своја вина пропуштил да ги изнесе и предложи до заклучување на главната расправа.

По наоѓање на ревизискиот суд, мениците за кои и самиот тужител призна дека ги примил во писмениот поднесок доставен до судот, а на кој се повикува тужениот и во жалбената постапка, не може да се сметаат нови докази во смисла на одредбата од член 496-а од ЗПП. Второстепениот суд можел да побара да се спроведат

извидни дејствија заради проверка на основаноста на наводите во жалбата, во состојба кога се нашол во дилема дали тие претставуваат нов доказ, но така не постапил.

Од тие причини основани се наводите во ревизијата за суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 1 од ЗПП поради што ревизијата е уважена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија,
Рев.бр.1291/95 од 6.11.1996 година.

245. Уредувањето на затезните камати не претставува уставна одредба, ниту пак влегува во утврдените основи на општественото уредување на Република Македонија, па поради тоа не може да се бара по тој основ поништување на пресудата на избран суд во делот со кој е одлучено за затезните камати.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 485 точка 6 од ЗПП, (измени објавени во "Службен лист на СФРЈ" бр.27/90), а кој се применува и во Република Македонија, согласно член 5 став 1 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.52/91), поништување на пресуда на избран суд може да се бара, ако пресудата на избраниот суд е во спротивност со Уставот на Република Македонија и со утврдените основи на општественото уредување.

Во Уставот на Република Македонија и во утврдените основи на општественото уредување на Република Македонија, уредувањето на затезните камати не претставува уставна одредба ниту влегува во утврдените основи на општественото уредување на Република Македонија.

Според тоа, од погоре цитираната одредба на ЗПП, произлегува дека не може да се бара поништување на пресуда на избраниот суд поради погрешна примена на материјалното право, без оглед на тоа што е повреден присилен пропис (во случајот Законот за облигационите односи за висината на стапката на затезната камата), доколку таквиот пропис не претставува одредба на Уставот на Република Македонија, односно не произлегува од утврдените основи на општественото уредување на Република Македонија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1419/93 од 16.06.1994 година.

246. Пред да ја отфрли ненавремената жалба во вонпроцесната постапка, првостепениот суд е должен претходно да оцени дали може по неа да решава ако постојат укажувања дека со таа не се засегаат правата на други лица.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд со решение го прифатил предлогот на предлагачот и одлучил за начинот на вршење на физичка делба на сопственичкиот имот на странките. Истиот првостепен суд, изјавената жалба на противните учесници во постапката ја отфрлил како ненавремена.

Врховниот суд на Република Македонија во постапката по изјавеното барање за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Македонија најде дека првостепениот суд го повредил Законот за вонпроцесната постапка во следното:

Според член 25 од Законот за вонпроцесната постапка, повисокиот суд решава по жалбите што се поднесени во законскиот рок, а по ненавремена жалба може да решава, ако со тоа не се засегаат правата на други лица, кои се засновани врз обжаленото решение. Според тоа во конкретниот случај првостепениот суд немал законска основа за отфрлање на жалбата иако истата е ненавремена, бидејќи во вонпроцесната постапка, кога жалбата е ненавремена таа се доставува до второстепениот суд, кој цени дали е целесообразно да решава по неа.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.19/93 од 25.03.1993 година.

247. Фактот што оставината била расправена и било донесено наследно решение не претставува законска пречка да се прогласи усниот тестамент. Ако меѓу учесниците настане спор за полноважноста на тестаментот, судот го прекинува расправањето и учесниците ги упатува да поведат процес.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето на предлагачот е поставено по основ прогласување на усен тестамент.

Според одредбата од член 76 од Законот за наследување завештателот својата последна влоја може да ја изјави усно пред

двајца сведоци само ако поради исклучителни околности не е во можност да состави писмен тестамент.

Материјалноправните и процесноправните одредби, по однос на сите видови тестаменти се предвидени во Законот за наследувањето и во Законот за вонпроцесна постапка.

Така со одредбата на член 152 став 1 од ЗВП, е предвидено дека ако умрениот направил устен тестамент, а за тоа постои исправа која сведоците ја потпишале своерачно, содржината на оваа исправа судот ќе ја прогласи на начин пропишан за прогласување на писмен тестамент. Според став 2 од погоре цитираниот член од ЗВП, ако нема таква исправа, сведоците пред кои е изјавен усниот тестамент ќе се сослушаат секој посебно за содржината на тестаментот, а особено за околностите од кои зависи неговата полноважност, па записникот за сослушувањето на сведоците ќе се прогласи според одредбите што важат за прогласување на писмен тестамент.

Оттука се заклучува дека првостепениот суд требало во вонпроцесна постапка да постапува согласно одредбата на член 152 од Законот за вонпроцесната постапка и да изврши прогласување на усниот тестамент на начинот определен со таа одредба, независно дали тестаментот е полноважен според законот и без оглед дали оставината на покојната била претходно расправата и донесено наследно решение (член 150 став 2 од ЗВП).

Во вонпроцесната постапка се констатира само фактот дека умрениот оставил устен тестамент и во таа постапка се прогласува содржината на последната волја согласно член 152 став 2 во врска со член 151 од ЗВП.

Околностите по однос на тоа дали тестаментот е полноважен според законот, нема да се расправаат во вонпроцесната постапка, туку ако за тоа настане спор меѓу наследниците, тоа се расправа по правилата на процесната постапка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.9/93 од 4.03.1993 година.

248. Дознавањето на тужителката на рочиштето за давање наследничка изјава дека постои устен тестамент сочинет пред сведоци и нејзината изјава дека тестаментот не го признава, не значи прогласување на тој тестамент.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се приговорите во ревизијата дека пресудите на двата пониски судови се зановаат на суштествени повреди на

постапката. Имено, првостепениот суд врз основа на списите по оставинскиот предмет О.бр.582/87 утврдува дека на тужителката на ден 16.12.1987 година и било соопштено дека постои устен тестамент и дој ден таа дознала за тестаментот и изјавила дека не го признава. На основ вака утврдените факти погрешно заклучуваат дека тестаментот бил прогласен на ден 16.12.1987 година кое нешто пак не произлегува од доказите. Имено, од содржината на записникот О.бр.582/87 од 16.12.1987 година се гледа дека тужителката тој ден дала наследничка изјава во која изјавила дека тестаментот составен пред сведоци како устен тестамент не го признава. Но на тој записник не е прогласен и тестаментот. Прогласувањето на тестаментот е посебно уредено процесно дејствие и се врши согласно правилата утврдени во член 150 и 151 и посебно за прогласување на устен тестамент во член 152 од Законот за вонпроцесна постапка. Во списите на тој предмет таков записник не постои. Ревизијата категорички тврди дека прогласувањето на предметниот тестамент не е извршено. Според тоа, суштествен факт е дали и кога е прогласен предметниот устен тестамент на покојната. Овој суштествен факт не е испитуван и утврдуван воопшто. На ваквиот недостаток жалбата на тужителката укажа, но и второстепениот суд ваквиот недостаток не го отстрани.

Во повторната постапка првостепениот суд ќе треба да испита и утврди дали и кога е извршено прогласување на предметниот тестамент на покојната во смисла на цитираните законски одредби. Тоа е суштествен факт за правилна оценка дали во случајот настапила застареност на ваквото барање. Тоа од причини што по наоѓањето на овој суд, согласно член 80 од Законот за наследување, рокот од 1 година во кој што може да се бара поништување на тестаментот поради недостиг на форма, не може да започне да тече пред прогласувањето на тестаментот, па и во случај кога лицето што тоа го бара да дознало за тестаментот и на рочиштето за расправање на оставината.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.388/95 од 20.03.1996 година.

249. Не е дозволена ревизија против решение на второстепениот суд, со кое е потврдено првостепеното решение, со кое е прекината постапката за расправање на оставината до донесување на одлука во спорот, на кој е упатен некој од наследниците.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 33 од Законот за вонпроцесната постапка (ЗВП), ако со тој закон не е поинаку одредено, во вонпроцесната постапка сообразно ќе се применуваат одредбите од Законот за процесната постапка, освен одредбите за мирување и повторување на постапката. Согласно со став 2 од тој член, против правосилно решение, донесено во втор степен, може да се изјави ревизија кога е тоа одредено со тој закон.

Според член 182 од ЗВП, во постапката за расправање на оставина е дозволена ревизија кога меѓу учесниците настанал спор за примената на правото, а правните прашања ги решил судот (член 167 став 3 од ЗВП).

Согласно член 400 од ЗПП, странките можат да изјават ревизија, и против решението на второстепениот суд со кое постапката правосилно е завршена. Оваа одредба, согласно член 33 од ЗВП, сообразно се применува и во вонпроцесната постапка.

Во овој случај, со првостепеното решение, кое е потврдено со побиваното решение на второстепениот суд, постапката за расправање на оставината не е правосилно завршена, туку е само прекината до донесувањето на одлуката во спорот што треба да го заведе учесникот М. Поради тоа, ревизијата против тоа решение е недозволена и следуваше согласно член 392 од ЗПП, да се отфрли.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1422/94 од 4.03.1995 година.

250. Не е дозволена ревизија против правосилно решение за наследување, во кое не е решавано за издвојување од оставината на делот што одговара на придонесот на одредени лица во зголемувањето на вредноста на оставината. Нема пречка таквото барање да се остварува во процес.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд со своето решение ги огласи за наследници на оставината сопругот и децата на оставителката на еднакви делови.

Второстепениот суд го потврди таквото решение.

Врховниот суд на Република Македонија ревизијата на учесникот ја отфрли како недозволена од следните причини:

Согласно член 182 од ЗВП, во постапката за расправање на оставина е дозволена ревизија кога меѓу учесниците настанал спор за примената на правото, а правните прашања ги решил судот. Притоа оваа одредба се повикува на случаите од член 167 став 3 од истиот закон. Тоа се случаевите кога судот ја прекинува постапката за расправање на оставината и учесниците ги упатува да поведат процес, односно управна постапка, ако помеѓу учесниците настане спор за фактите од кои зависи примената на некое право, а особено фактите наведени во став 2 од цитираниот член. Меѓутоа, во истите случаи ако помеѓу учесниците нема спор за тие факти ами се спорат само за примената на право, правните прашања ги расправа оставинскиот суд.

Од списите по предметот се гледа дека помеѓу учесниците во оваа оставинска постапка не постоел никаков спор, ниту во поглед на фактите од кои зависи нивното право на предметната оставина, ниту пак настанал спор околу примената на правото.

Прашањето на правото на издвојување од оставината на делот што одговара на наведениот придонес на подносителот на ревизијата и неговата сопруга во зголемувањето на вредноста на оставината, ниту било истакнато во текот на постапката, ниту било предмет на оваа постапка, а ниту има пречки засебно да се остварува во редовна постапка.

Од изнесените причини, овој суд наоѓа дека во смисла на цитираната одредба од член 128 од ЗВП, како исклучок од правилото, поднесената ревизија од учесникот не е дозволена од причини што во текот на оставинската постапка немало спор помеѓу учесниците за примената на правото за кое одлучувал судот со правосилното решение.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1164/94 од 28.04.1995 година.

251. Не се работи за примена на правото кога се бара поправање на решение за наследување, така што во таков случај не е дозволена ревизија против решението донесено во втор степен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Според член 33 од Законот за вонпроцесната постапка, ако со тој закон не е определено поинаку, во вонпроцесната постапка

се применуваат одредбите од Законот за процесната постапка, освен одредбите за мирување и повторување на постапката. Против решението, донесено во втор степен, ревизија може да се изјави, кога тоа е предвидено со тој закон. Со Законот за вонпроцесната постапка е определено дека ревизија може да се изјави, против решенијата донесени во постапката за лишување од деловна способност и за прогласување на лице за деловно способно-член 56, и против решенијата во постапката за расправање на оставината кога меѓу учесниците настанал спор за примена на правото, а правните прашања ги решил судот - член 182 од истиот закон.

Во конкретниов случај, се работи за постапка за расправање на оставината, меѓутоа, не се работи за настанат спор за примена на правото, туку за барање за исправка на тоа решение, во смисла на член 342 од ЗПП, па во смисла на изнесеното, произлегува дека ревизијата не е дозволена поради што овој суд ја отфрли согласно член 392 од ЗПП.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1605/94 од 21.11.1995 година.

252. Недозволена е ревизијата против решението со кое е одбиен предлог за повторување а постапката по правосилно оставинско решение, од причини што против решенијата во оставинската постапка не е дозволен правен лек-повторување на постапката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Ревизијата е недозволена.

Во член 33 став 1 од Законот за вонпроцесната постапка е пропишано дека ако со овој закон не е поинаку одредено, во вонпроцесната постапка сообразно ќе се применуваат одредбите од Законот за процесната постапка, освен одредбите за мирување и повторување на постапката. Во став 2 од истиот член, пропишано е дека против правосилно решение донесено во втор степен, може да се изјави ревизија кога е тоа одредено со овој закон.

Согласно член 182 од ЗПП, во постапката за расправање на оставина е дозволена ревизија кога меѓу учесниците настанал спор за примената на правото, а правните прашања ги решава судот.

Спрема тоа, недозволена е ревизија против решение со кое е одбиен предлогот за повторување на постапката по правосилно

оставинско решение, од причини што во оставинската постапка не е дозволен вонреден лек-повторување на постапката.

Со оглед на изнесеното, а согласно одредбите од член 392 од ЗПП, следуваше да се одлучи како во изреката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1253/95 од 5.11.1996 година.

253. Носителот на правото на користење може да поведе постапка за преуредување на начинот на користењето на заедничкото дворно место и покрај тоа што при купувањето на становите, кои се изградени на една катастарска парцела, на секоја странка посебно и е определен начинот на користењето на заедничкото дворно место.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

За правилно и законито пресудување по овој предмет, и двата суда пропуштиле да утврдат дали становите на тужителката и на тужената во бараката која се наоѓала под заеднички кров, се изградени на една и иста катастарска парцела, или пак секој на посебна градежна парцела, што е од значење за тоа кои прописи на материјалното право ќе се применат за решавање на овој спор. Доколку и двата стана се изградени на една иста катастарска парцела, во тој случај правниот однос на странките треба да се разреши со примена на член 16 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91). Според одредбите од член 16 став 3 и 4 од тој закон, сопствениците на посебни делови од згради подигнати на земјиште на кое постои право на користење, спогодбено го утврдуваат начинот на користење на тоа земјиште, а во случај на несогласување, решава надлежниот суд во вонпроцесна постапка. Доделената градежна парцела на која е изградена зграда спрема урбанистичкиот план, не може да биде предмет на физичка делба помеѓу сопствениците на посебни делови од зградата.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, доколку се работи за една катастарска парцела, на која се изградени становите на тужителката и на тужената а исто така и помошните простории кои служат за користењето на тие станови, има место да се поведе постапка за преуредување на начинот на користењето на заедничкото дворно место и покрај тоа што при купувањето на становите од страна на странките, и на двете странки односно на

секоја посебно и е определен начинот на користењето на заедничкото дворно место и тие, заедно со своите претходници, продолжиле да го користат дворното место заедно со помошните објекти изградени на него, на првобитниот начин. Меѓутоа, доколку тоа го наложуваат променетите околности, како на пример промена на урбанистичкиот план и слично, секоја странка може да бара да се преуреди начинот на користењето на дворното место, така што евентуално може и да се наложи преместувањето на некои од помошните објекти на друго место во заедничкото дворно место на странките, при што се разбира, оној што има поголеми издатоци за тоа има право да бара, односно ако е тоа преместување сторено во корист на другата страна, страната која има корист од тоа, ќе биде должна на другата страна да и ги надомести тие издатоци. Ова, бидејќи во склопот на користењето на главниот објект-станот, согласно урбанистичкото решение, доколку се работи за една градежна парцела, ќе се определи и поставувањето и начинот на користењето на споредните објекти кои им служат на становите на странките.

Во таков случај, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија спорот не може да се решава во процесна постапка, туку тој треба да се решава во вонпроцесната постапка, согласно со одредбите од член 186 до 194 од ЗВП, бидејќи таа постапка дава можност најцелосообразно да се разрешат спорните односи помеѓу странките, при што судот не е врзан цврсто за нивните барања и желби. Судот во таа постапка, ќе ги цени економските и другите потреби на странките и во склопот на утврденото ќе одлучи дали ќе го преуреди користењето на заедничкото дворно место и лоцирањето на помошните објекти или пак ќе го одбие барањето на едната или на двете странки за преуредување на начинот на користење на дворното место.

Доколку во повторната постапка се утврди дека станот на секоја од странките е изграден на посебна катастарска парцела, во тој случај има место да се преиспита дали спорот заведен со тужбата на тужителката ќе може да се реши со примена на одредбите од Законот за основните сопственоправни односи ("Службен лист на СФРЈ" бр.6/80 и 36/90), кои се однесуваат на правото на службеност-член 49 до 60 од ЗОСПО. Имено, доколку се утврди дека предметната шупа на тужената е изградена на дворното место односно на катастарската парцела што и припаѓа на станот на тужителката, а и тужената врви преку дворното место односно катастарската парцела што и припаѓа на станот на тужителката за да дојде до својата шупа, првостепениот суд треба поподробно да се

позанимава со прашањето по тоа дали е можно на туѓо дворно место да се создаде енклава на земјиште врз кое некој трет може да се стекне со право на користење само на земјиштето од таа енклава, кое пак право на користење, како имотно право ги има главно истите карактеристики како и правото на сопственост. Ако е тоа можно, тогаш треба да се испита од каков карактер е првото на премин на тужената преку дворното место на тужителката за да дојде до својата шупа, доколку тоа право на премин не се третира како право на службеност на тужената врз дворното место на тужителката.

Со оглед на горното бидејќи и двете пресуди немаат причини за овие решителни факти кои се погоре изнесени, и со оглед на тоа не можат да се испитаат, односно не може да се оцени дали материјалното право е правилно применето, следуваше, согласно со одредбите од член 394 став 1 и член 395 став 2 од ЗПП и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.1125/94 од 30.05.1995 година.

254. Кога под името порамнување, договорачите ќе склучат некое друго правно дело, врз нивните односи не се применуваат одредбите од законот што важат за порамнувањето, туку оние што важат за вистински склученото правно дело. Во овој случај под името порамнување, странките всушност извршиле физичка делба на нивната заедничка куќа и затоа ќе се применат одредбите од Законот за вонпроцесна постапка, а не и одредбите од член 1093 став 2 од Законот за облигационите односи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката го побива порамнувањето склучено меѓу странките пред општинскиот суд на 7.12.1992 година, со кое е извршена физичка делба на нивната заедничка куќа заради тоа што таквиот начин на делбата е на нејзина штета бидејќи е приморана да вложува дополнителни средства во големи размери, а исто така и бидејќи не добива визба-сутерен од наведената куќа, а за гаража пак е потребно да внесе инвестиција од поголеми размери и согласно Деталниот урбанистички план смета дека такво нешто не е дозволено.

Првостепениот суд, основите на тужителката за побивање на склученото порамнување, не ги испитувал од аспект на тоа дали е дозволено градењето на тие објекти, туку сметал дека тоа ќе биде релевантно во време кога тужителката ќе побара да се изведат тие градежни работи, па тогаш ќе може да бара утврдување на неизвршливост на предметното побарување, додека окружниот суд како второстепен, повикувајќи се на одредбите од член 1094 од Законот за облигационите односи смета дека од таа одредба произлегува да тужителката нема законски основ за поништување на спогодба поради прекумерно оштетување.

Согласно со одредбите од член 1093 став 2 од Законот за облигационите односи, кога под називот порамнување договарачите ќе извршат некоја друга работа, врз нивните односи не се применуваат одредбите од законот што важат за порамнувањето, туку оние што важат за вистински извршената работа.

Во овој случај со порамнувањето склучено меѓу странките, согласно со одредбите од член 223 од Законот за вонпроцесната постапка, меѓу странките е извршена физичка делба на нивната заедничка куќа. Согласно со член 215 од ЗВП, ако во текот на постапката учесниците се спогодат за начинот на делбата, таквата спогодба судот ќе ја внесе во записник, водејќи сметка да не бидат повредени задолжителните прописи. Значи, во овој случај под називот порамнување странките всушност извршиле физичка дела, така што согласно со цитираната одредба од член 1093 став 2 од ЗОО на тоа порамнување ќе се применат веќе цитираните одредби од ЗВП, а не одредбите од член 1089 до 1098 од ЗОО.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Рев.бр.873/94 од 29.11.1994 година.

255. Судското порамнување за делба на заеднички предмет извршено согласно одредбата од член 215 од Законот за вонпроцесната постапка, по својата содржина и последици е извршен наслов идентичен на порамнувањето извршено по правилата на процесната постапка. Поради ова против истото не е дозволена жалба, туку со тужба може да се побива поради присилба, закана или измама на една од странките.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Во случајот се работи за одлуки на пониските судови донесени по повод изјавена жалба против судско порамнување.

Врховниот суд на Република Македонија решавајќи по барањето за заштита на законитоста најде дека против судско порамнување не е дозволена жалба од следните причини:

Порамнувањето е посебен договор со кој странките ги уредуваат меѓусебните спорни односи, на начин за кој наоѓаат дека најмногу им одговара. Судското порамнување исто така е извршен наслов. Спрема тоа, судското порамнување не може да се побива со жалба бидејќи тоа не е судска одлука, туку слободно изразен договор на странките. Поради тоа, со тужба може да се бара поништување на порамнувањето, ако до заклучувањето на порамнувањето дошло поради принуда, закана или измама на една од странките.

Поради таквата неможност порамнувањето напаѓа да се со жалба, Врховниот суд на Република Македонија следуваше да ја одбие ревизијата на предлагачот, изјавена против решението на второстепениот суд со кое жалбата на предлагачот е отфрлена.

Решение на Врховниот суд на Република македонија Гзз.бр.39/91 од 13.06.1991 година .

256. Одредбата од член 191 од Законот за процесната постапка, во смисла на зголемување на поставеното барање за главен долг, не може да се примени во постапката за извршување. Доколку доверителот во текот на извршната постапка по поднесен предлог за извршување, го зголеми барањето за главен долг, зголеменото барање треба да се смета како нов предлог за извршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Извршната постапка односно Законот за извршна постапка во однос на ЗПП е лекс специјалис, а истиот не дозволува во врска со дозволено извршување кое произлегува од ист облигационен однос меѓу странките во таа извршна постапка, да се зголемува барањето, а доколку тоа биде сторено, треба да се смета како нов предлог за извршување и по истиот да се спроведе севкупната постапка пропишана со ЗИП, врз основа на веродостојна исправа, што подразбира донесување на ново решение за извршување и давање можност должникот против истото да вложи приговор. Не може во случајов да се примени член 191 став 3 од ЗПП, кој е применлив само во редовен процес по тужба, бидејќи ЗИП, тоа не

го дозволува, од причина што целосно ја има регулирано постапката по предлогот за извршување конечно до неговото извршување.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.617/94 од 7.04.1994 година.

257. Правосилната одлука на судот на здружениот труд, со која претпријатието е задолжено да го уплати придонесот за пензиско и инвалидското осигурување за доверителот - работникот, претставува извршна исправа подобна за извршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано Јавниот обвинител на Македонија смета дека е повреден законот затоа што пониските судови го одбиле предлогот за извршување впуштајќи се неовластено во оценка на законитоста на извршната исправа.

Овие наводи дека е повреден законот се основани затоа што извршниот суд не бил овластен да цени дали одлуката на Основниот суд на здружен труд претставува извршна исправа, односно дали истата е правосилна и законита. Ова, од причина што е таа донесена од надлежен суд во постапка предвидена со законот, правосилна е и извршна и според насоката во диспозитивот е сосема погодна за извршување.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.110/92 од 3.11.1992 година.

257-А. Доверителот во предлогот за извршување и судот во решението за извршување можат да ја опфатат само онаа обврска, и тоа по вид, обем и време на исполнување, што е содржана во извршната исправа, а не некаква обврска која е различна од онаа во извршната исправа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано укажува Јавниот обвинител на Република Македонија во барањето за заштита на законитоста на тоа дека, иако спогодбата за ставање на заложно право на недвижноста на должникот е склучена за долг кој се состои во денари, со решението

за извршување определено е извршување за наплатата на долг кој гласи во германски марки.

Со одредбата од член 35 од Законот за извршната постапка (ЗИП) е пропишано дека во предлогот за извршување мораат да бидат назначени: доверителот и должникот, извршната или веродостојната исправа, обврската на должникот, средството и предметот на извршувањето и други податоци што се потребни за спроведување на извршувањето. Со одредбата пак од член 20 од ЗИП е пропишано дека извршната исправа е подобна за извршување ако во неа се назначени доверителот и должникот, како и предметот, видот, обемот и времето на исполнувањето на обврските.

Од овие одредби произлегува дека предлогот за извршување може да гласи само онака како што тоа произлегува од извршната исправа а со предлогот не може да биде опфатено барање за извршување на обврска која не е опфатена со извршната исправа. Тоа произлегува и од сите останати одредби на ЗИП, а посебно од: член 22 со кој е регулиран преминот на побарувањето или обврската: член 23 со кој се регулирани условните и заемните обврски: член 24 со кој е регулирана алтернативната обврска по избор на должникот, член 25 со кој е регулирано факултативното овластување на должникот и други.

Со одредбата пак од член 38 од ЗИП е пропишано дека во решението за извршување мораат да бидат назначени доверителот и должникот, средството и предметот на извршување, извршната односно веродостојната исправа, обврската на должникот и други податоци што се потребни за спроведување на извршувањето. Според тоа, несомнен е заклучокот дека доверителот во предлогот за извршување, а судот во решението за извршување можат да ја опфатат само онаа обврска и тоа по вид, обем и време на исполнување, како што е тоа предвидено во извршната исправа, така што не можат да опфатат друга обврска на должникот која е различна по видот, обемот и времето на исполнувањето од онаа во извршната исправа.

Во овој случај, бидејќи предлогот содржи барање за извршување на обврска која по својот вид се разликува од онаа содржина во извршната исправа, а судот таквиот предлог на доверителот го прифатил со решението за извршување, тогаш решението за извршување е донесено спротивно на законските одредби со кои е регулирано присилното извршување, и следуваше да биде укинато и предметот вратен на повторна постапка.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.51/
96 од 20.11.1996 година.

258. Одредбата од член 20-А од Законот за извршна постапка, со која е предвидено дека, ако во извршната исправа се определени и трошоци на постапката судот, по предлог на доверителот, со решението за извршување, ќе ја определи наплатата на затезната камата за износот на определените трошоци спрема пропишаната стапка, од денот на донесувањето на извршната исправа до наплатата, претставува бенифиција за доверителот, а не скратување на неговото право во процесната постапка да може да го истакне и барањето за досудување на затезна камата за трошоците што ги побарал при заклучување на главната расправа, па во таков случај процесниот суд ќе одлучи и по таквото барање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, одредбата од член 20-А од Законот за извршната постапка ("Службен лист на СФРЈ" бр.27/90), кој се применува како републички закон, со која е предвидено дека, ако во извршната исправа се определени и трошоците на постапката, судот, на предлог од доверителот, со решение ќе определи наплата на затезната камата, на износот на определените трошоци според пропишаната стапка, од денот на донесувањето на извршната исправа до наплатата, не треба да се свати така што странката нема право да бара камата на трошоците што ги побарала во процесната постапка од денот кога е заклучена главната расправа. Имено, оваа одредба од член 20-а треба да се сфати во таа смисла дека, доколку се досудени трошоци на постапката од која потекнува извршната исправа, а извршната исправа не содржи и обврска за плаќање на затезна камата на така досудените трошоци, доверителот може-има право да бара извршниот суд таа камата да му ја пресмета и наплати од должникот, но само од денот кога настанала извршната исправа.

Трошоците на постапката во која настанала извршната исправа, во овој случај трошоците на процесната постапка, по својата правна природа претставуваат паричен долг како и секој друг паричен долг. Обврската за нивно плаќање настанува со денот на заклучувањето на главната расправа, кога и се поднесува трошковникот во смисла на одредбите од член 164 од ЗПП. Право е на странката да бара, со поднесувањето на трошковникот, судот да и досуди и затезна камата на тие трошоци од денот на заклучувањето на главната расправа, и во тој случај судот е должен со пресудата

или со решението со кое одлучува по тие побарани трошоци да одлучи и за барањето за затезната камата. Во тој случај, извршната исправа, или во конкретниов случај, пресудата ќе содржи изрека за досудените трошоци така и за затезната камата која странката што го изгубила спорот, треба да и ги плати на странката што го добила спорот. Во тој случај не доаѓа до примена одредбата од член 20-а од Законот за извршната постапка, бидејќи самата извршна исправа содржи изрека и за затезната камата, па извршниот суд неа ќе ја пресмета не врз основа на член 20-а, туку врз основа на извршната исправа. Според тоа одредбата од член 20-а од Законот за извршната постапка претставува бенифиција за доверителот, а не скратување на неговото право да не може во процесната постапка да истакне и барање за досудување и на затезна камата на трошоците што ги побарал при заклучување на главната расправа.

При одлучувањето по оваа правна работа Врховниот суд, поаѓајќи од тоа дека трошоците претставуваат паричен долг како и секој друг паричен долг, и втасуваат за исплата, доколку се однесуваат на првостепената постапка, со денот на донесувањето на првостепената одлука, ја имаше предвид одредбата од член 277 од Законот за облигационите односи со која е предвидено дека должникот што ќе задоцни со исполнувањето на парична обврска, покрај главницата должи и затезна камата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.113/94 од 6.04.1995 година.

258-А. Друштвото со ограничена одговорност не е правен следбеник на основачот па по сила на закон не одговара за неговите обврски. Следователно нема место за примена на член 22 од ЗИЦ, освен ако не се утврди дека ДОО прифатило договорна обврска за измирување на обврските за основачот, содржани во извршната исправа против него.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Погрешно е стојалиштето искажано во побиваните решенија, дека со самото тоа што должникот на кого гласи извршната исправа, и кој се јавува како основач на ПТП А.Л. (што значи дека вложил свои средства за основање на новото претпријатие, ново основаното претпријатие) дека одговара за обврските на својот основач. Новото друштво, можно е да е организирано, односно основано един

согласно член 104 од Законот за претпријатијата, со кој е пропишано дека друштвото со ограничена одговорност е друштво во кое секој од вложувачите учествува со определен влог. Во став 4 од истиот пропис пропишано е дека друштвото за своите обврски одговара со сиот свој имот. Во истиот пропис е пропишано дека членовите на друштвото не одговараат за обврските на друштвото, а исто така никаде не е пропишано дека друштвото одговара за обврските на своите основачи колку и да ги има. Според тоа со самото основање автоматски не доаѓа до одговорност на ново основаното друштво за обврските на основачот, ниту пак новото основано друштво може да се третира како правен следбеник на основачот, односно основачот да се третира како правен претходник на ново основаното друштво. Новооснованото друштво е посебен правен субјект кој што одговара само за своите обврски со сиот свој имот. Евентуално е можно да одговара за обврски на основачот новото основано друштво но не по основ на уписот во судскиот регистар при основањето, туку по друг основ, односно договорен основ со прифаќање доброволно да одговара за некои обврски на основачот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.42/94 од 16.10.1996 година.

259. Со оглед на тоа што е вообичаено во пактиката, на судските одлуки судот да стави потврда за правосилноста, а не потврда за извршност, таа потврда го има истото значење како и потврдата за извршност, која е регулирана со одредбите од член 36 од Законот за извршната постапка. Заради тоа, за укинувањето на клаузулата за правосилност ставена врз определена судска одлука, треба да се води постапка предвидена во одредбите од член 36 став 3 од Законот за извршната постапка. Доколку таквата постапка е поведена со тужба и донесена е пресуда, пресудата само заради тоа не е незаконита.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со одредбите од член 36 став 1 од Законот за извршната постапка, ако предлогот за извршување се поднесува до суд кој не одлучувал за барањето во прв степен, кон предлогот се поднесува извршната исправа, во оригинал или заверен препис, на која е ставена потврда за извршност. Според став 2 од тој член, потврдата за извршност ја дава судот односно органот кој што

одлучувал за барањето во прв степен, а според став 3 од истиот член, неоснованата потврда за извршност ќе ја укине со решение истиот суд, односно орган, на предлог или по службена должност. Според член 16 став 1 од ЗИП, судот го определува извршувањето врз основа на извршна исправа, а според член 18 став 1 од ЗИП, судската одлука или одлуката донесена во прекршочната постапка е извршна ако станала правосилна и ако поминал рокот за доброволно исполнување на должниковата обврска.

Од горните одредби произлегува дека првостепениот суд што ја донел извршната одлука, доколку се исполнети условите од член 18 од ЗИП, на оригиналот на таа одлука или на нејзиниот заверен препис, става потврда за извршност. Меѓутоа, во практиката вообичаено се става клаузула за правосилност, како што е тоа сторено и во конкретниов случај, која клаузула, по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, го има истото значење како и потврдата за извршност, која е регулирана со одредбите од член 36 од ЗИП. Заради тоа за укинување на клаузулата за правосилност ставен на определена судска одлука, треба да се води постапка предвидена со одредбите од член 36 став 3 од ЗИП.

Согласно со одредбите од член 19 од Законот за процесната постапка, до донесувањето на одлука за главната работа судот со решение ќе ја запре процесната постапка ако утврди дека постапката би требало да се спроведе според правилата на вонпроцесната постапка. Според став 2 од истиот член, дејствијата што ги спровел процесниот суд (увид, вештачење, сослушување на сведоци и др.), како и одлуките што ги донел тој суд, не се без важност само поради тоа што се преземени во процесната постапка.

Несомнено е дека одредбата од член 36 став 3 од ЗИП, упатува на вонпроцесна постапка за укинување на потврдата за извршност, бидејќи постапката се поведува по предлог, што е одлика на вонпроцесната постапка, а по тој предлог се одлучува со решение, што исто така е одлика на вонпроцесната постапка-член 2 односно член 19 од Законот за вонпроцесната постапка. Меѓутоа, цитираната одредба од член 19 од Законот за процесната постапка, несомнено упатува и на тоа дека доколку една правна работа е решена во процесната постапка, наместо во вонпроцесна, со самото тоа, одлуката донесена во процесната постапката не е незаконита. Исто тоа произлегува и од одредбите од член 14 од Законот за вонпроцесната постапка кои го регулираат прашањето за тоа кога одредена одлука е донесена во вонпроцесна постапка, а постапката требало да се спроведе според правилата на процесната постапка.

Според тоа, неоснован е наводот истакнат во барањето за заштита на законитоста дека овој спор не е во надлежност на судовите па заради тоа требало тужбата на тужителот да биде отфрлена. Обратното произлегува од законските одредби, посебно од одредбата од член 36 став 3 од Законот за извршната постапка.

Во овој случај, со нападнатата пресуда е поништена клаузула на правосилност ставена на платен налог кој не бил потпишан од страна на судија, значи ставена е клаузула на правосилност на непостоечка судска одлука. Правниот интерес, а и водењето на судска постапка од страна на тужителот за укинување на ваквата клаузула, не само што има смисла и основа, туку е и единствено можен начин да се одстранат ефектите на ваквата непостоечка судска одлука што таа ги предизвикала во животот, односно во правните односи меѓу луѓето, бидејќи точно врз ваквата клаузула на правосилност на платниот налог, спроведено е извршување и се префрлени значајни средства од имотот на тужителот во имотот на тужениот. Од друга страна пак е несомнено дека ваквата клаузула за правосилност е неоснована, бидејќи е ставена врз непостоечка судска одлука, па заради тоа и правилно е применет ЗИП, кога е таа укината. Според тоа не е важно и не е од значење тоа што во конкретниов случај судовите не испитувале дали доставувањето на ваквиот платен налог е правилно или не е правилно извршено до тужителот, бидејќи самата околност што клаузулата за правосилност е ставена на непостоечка судска одлука, ја чини таа клаузула неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.55/94 од 27.09.1994 година.

260. Истакнувањето на ново барање во текот на извршната постапка, кое барање не е содржано во досуденото побарување по извршната исправа по која се спроведува извршувањето, не претставува одстранување на неправилностите при спроведувањето на извршувањето, во смисла на член 47 од Законот за извршната постапка, туку претставува ново барање, за кое доверителот, доколку смета дека му припаѓа, треба да поднесе нов предлог за извршување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Истакнување нови барања на име износ кој што претставува пресметана камата на камата со тековна камата на тој износ, е

надвор од досуденото побарување по извршната исправа и дозволеното извршување со решението за извршување, па правилно првостепениот суд зазел стојалиште дека поставеното барање за наплата на износот од 28.064,00 д. со камата, не претставува отстранување на неправилности при спроведување на извршувањето во смисол на член 47 од ЗИП, туку тоа претставува ново барање кое што не е содржано во извршната исправа и решението за извршување, за кое, доколку доверителот смета дека му приаѓа, треба да поднесе нов предлог за извршување и по редовен пат да се обиде да го наплати тоа свое побарување.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.559/94 од 7.04.1994 година.

261. Не може да се бара присилно извршување на пресуда, со која доверителот е вратен на функција директор кај должникот, доколку во меѓувреме изминало времетраењето на мандатот на неговата функција директор кај должникот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со пресуда на Општинскиот суд која е потврдена со пресуда на Окружниот суд, уважено е тужбеното барање и тужениот задолжен да го врати тужителот, сега доверителот, на работно место директор. Врз основа на оваа правосилна пресуда доверителот поднел предлог за присилно извршување против должникот за враќање на работно место директор. Општинскиот суд го дозволи извршувањето и во исто време донел решение со кое му наложил на должникот во рок од 3 дена по добивањето на решението да го врати доверителот на работно место директор. Доверителот бил директор на оваа функција од 21.06.1989 година и мандатот му траел и му истекол на 21.06.1993 година што значи функцијата директорот му траела до 21.06.1993 година. По донесувањето на второстепената одлука која е донесена на 15.06.1993 година, функцијата на доверителот му траела уште 6 дена, што значи после донесувањето на второстепената одлука, односно после 21.06.1993 година настапиле факти врз основа на кои, побарувањето на доверителот престанало, кои факти должникот не можел да ги истакне во постапката, па ги истакнал во приговорот. Во меѓувреме, по распишан конкурс со одлука од 30.03.1993 година, за директор на должникот било именувано друго лице.

При таква состојба, правилно првостепениот суд го уважил приговорот на должникот и го запрел извршувањето а спроведените извршни дејствија ги укинал, бидејќи доверителот не може да бара враќање на истата должност-директор поради истекот на мандатот на функцијата директор. Со истекот на мандатот, од 21.06.1993 година настапиле нови факти-околности врз основа на кои престанало побарувањето, а кои факти должникот не можел да ги истакне во првостепената и во жалбената постапка, па истите ги истакнал во приговорот. Поради истекот на времетраењето на мандатот на функцијата директор на доверителот, доверителот не може да бара враќање на истата должност согласно одредбите од член 50 став 1 точка 7 и 8 од Законот за извршна постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.37/94 од 26.05.1994 година.

262. Дополнителното стекнување на правото на сопственост од страна на должникот на недвижноста, во однос на која е утврдено дека должникот му го нарушил мирното владение на доверителот и е задолжен да му ја врати недвижноста на доверителот, не може да биде основ, согласно со одредбите со член 50 точка 8 и член 53 од Законот за извршната постапка, да се запре дозволеното извршување за предавање на недвижноста на доверителот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во овој случај приговорот на должникот со предлог за запирање на извршувањето се заснова на околност што должникот, после настапувањето на извршноста на извршната исправа, го купил предметниот стан, за кој со извршната исправа е утврдено дека му го нарушил владението на доверителот и му е наложено станот да му го предаде на доверителот во владение.

Согласно со одредбната од член 78 од Законот за основните сопственоправни односи, судот дава заштита според последната состојба на владението и настанатото смеќавање, при што не е од влијание правото на владение, правната основа на владението и совесноста на владетелот.

Согласно со одредбат од член 441 став 2 од Законот за процесната постапка, расправањето за тужбата поради смеќавање на посед ќе се ограничи само на претресување и докажување на

фактите за последната состојба на поседот и за настанатото смеќавање. Исклучено е претресување за правото на посед, за правниот основ, совесноста или несовесноста на поседот или за барањата за надомест на штета.

Во овој случај настанувањето на новиот факт-купувањето на станот од страна на должникот, после извршноста на решението од 22.10.1992 година, нема значење во таа смисла што би престанало побарувањето на доверителот кое се заснива на извршната исправа, - решението од 22.10.1992 година. Согласно со цитираните одредби од член 78 од ЗОСПО и член 441 став 2 од ЗПП, околноста дали должникот бил или не бил сопственик на предметниот стан не би била од никакво значење ни во самата процесна постапка во која се справало по тужбата на доверителот против должникот за смеќавање на предметниот стан. Според тоа, тој факт-купувањето на станот од страна на должникот не може да биде од било какво значење и во извршната постапка, па Врховниот суд на Република Македонија смета дека правилно е применет законот кога е одбиен предлогот на должникот со тоа што должникот како сопственик на предметниот стан, евентуално во друга постапка би можел да ги оствари своите права.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.81/94 од 22.06.1995 година.

263. Ако должникот покрене процес или друга постапка за прогласување дека не е допуштено извршувањето, а извршувањето сеуште е во тек и претходно не поднел приговор против решението за извршување, неговата тужба нема да се отфрли како недопуштена, туку процесната постапка ќе се запре и списите ќе се достават на судот кој го спроведува извршувањето, за да одлучи по тужбата како по приговор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка не било спорно дека тужената порано против тужителката поднела мандатна тужба до Општинскиот суд кој го издал предложениот платен налог, кој станал правосилен на ден 12.04.1991 година. Потоа тужениот, до истиот суд поднел предлог за извршување и судот донел решение со кое го дозволил извршувањето на начин што ќе се наплатува 1/3 од личниот доход на тужителката кој што таа го прима по основ на работен однос и

со попис и процена и продажба на сиот имот на тужителката, во висина потребна за подмирување на побарувањето и трошоците за извршување. Тужителката не приговорила на решението со кое е дозволено извршувањето.

При таква фактичка состојба, пониските судови со примена на член 54 став 1 од ЗИП тужбата на тужителката, со која барала да се утврди недопуштеност на извршувањето, ја отфрлиле со образложение дека таква тужба може да се поднесе само ако претходно должникот изјавил приговор против решението со кое е дозволено извршувањето, па потоа биде упатен на процес, што во случајов не е така зошто тужителката приговор не поднела. Врховниот суд на Република Македонија оценува дека со ваквото одлучување пониските судови погрешно ги примениле одредбите од член 54 од ЗИП, а поради неутврдување на сите факти решавачки за правилно одлучување. Навистина според одредбите на член 54 став 1 од ЗИП, ако решението по приговорот зависи од некоја околност која се однесува на самото побарување, а меѓу странките таа е спорна, судот ќе го упати должникот во определен рок да поведе процес или друга постапка заради прогласување дека извршувањето е недопуштено. Значи, за да може да се поведе процес или друга постапка заради прогласување дека извршувањето е недопуштено услов е претходно должникот да приговори на решението со кое е дозволено извршување. Меѓутоа, ако должникот поведе процес или друга постапка за прогласување дека извршувањето не е допуштено, а извршувањето сеуште е во тек, а претходно не поднел приговор против решението за извршување, тогаш, според мислењето на Врховниот суд на Република Македонија, неговата тужба не треба да се отфрли како недопуштена, туку процесната постапка треба да се запре и списите да се достават на судот кој го спроведува извршувањето за да одлучи по приговорот (во таква ситуација тужбата има исто значење како и приговор) имајќи ги притоа предвид одредбите на член 51 од ЗИП дека ваков вид на приговори може да се поднесуваат се до окончување на извршната постапка. Ова од таму што смислата на ЗИП е во тоа што сите спорни прашања, кои би можеле да доведат до прогласување на извршувањето за недопуштено, мора претходно да бидат истакнати во приговорот, па дури тогаш, по решение на судот кој одлучува по приговорот, да се покрене постапка пред надлежниот суд.

Како во случајов нема податоци за тоа дали извршната постапка е сеуште во тек, нужно беше ревизијата да се уважи, решенијата на пониските судови да се укинат и предметот да се врати

на Општинскиот суд на повторно одлучување, за да се оцени дали поднесената тужба може да се смета за приговор против решението за извршување. Ако се утврди дека извршувањето е завршено тогаш се исполнети условите за отфрлање на тужбата.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија, под Рев.бр.471/93 од 16.12.1993 година.

264. После поднесениот приговор од должникот против решението за извршување врз основа на веродостојна исправа (член 21 од Законот за извршна постапка), постапката продолжува како по приговор против платен налог-парнична постапка, па од овој момент дадената изјава за повлекување на предлогот за извршување нема дејство во извршната постапка, односно извршниот суд не може да донесе решение за запирање на извршната постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите кон предметот се утврдува дека судот постапувал по предлог на доверителот кој се заснова на член 21 од ЗИП, и по истиот предлог судот со решение го задолжил тужениот во рок од 8 дена да го плати побарувањето за главен долг и камата, како што стои во решението, со трошоци. Доверителот со приговор го оспорил решението во целост, а тужителот после поднесениот приговор од должникот го повлекол предлогот, но останал при барањето за трошоци. При ваква постапка првостепениот суд требал да постапува во смисла на член 55 -а од ЗИП и немал основ после истакнат приговор од должникот да ја применува одредбата од член 37 од истиот закон. Ова од причини што после поднесен приговор од должникот по решение за извршување врз основа на веродостојната исправа, постапката продолжува како по приговор по платен налог (парнична постапка), и само во таа постапка доверителот, сега тужителот може да ја повлекува тужбата во дел или целосно, во која постапка ќе се применат и останатите одредби од ЗИП.

Примената на одредбата од член 37 од ЗИП е само во постапка по предлог за извршување, кога не е приговорено по задолжение од барањето. Спротивно, кога со приговор ќе се оспори решението за извршување кое се заснова на веродостојна исправа, судот ќе постапува по приговорот во смисла на член 55-а од ЗИП откако

претходно ќе го стави вон сила претходното донесено решение, односно решението против кое што е приговорено.

Решение на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.475/94 од 18.03.1994 година.

265. Извршниот суд со решение за извршување кога се работи и за наплата на камата, на определен предлог на доверителот должен е да ја определи висината на каматата во апсолутен износ, па доколку должникот приговори во однос на висината и начинот на пресметувањето на каматата, судот е должен пресметувањето да го изврши самиот или со помош на вешто лице и потоа да одлучи за основаноста на приговорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По предлогот на доверителот, првостепениот суд во извршна постапка донел решение за извршување во кое определил дека должникот требало да плати домицилна камата на главниот долг од пресудувањето до исплатата на главниот долг и тоа во денарска противвредност, а по однос на трошоците во износ од 1.994,00 денари, затезна камата сметано од 25.09.1992 година до денот на исплатата. Против ваквото решение, должникот изјавил жалба и ја оспорувал висината на паричната сума што требало да ја плати, дека истата ја платил, а второстепениот суд при одлучувањето во жалбена постапка, го потврдил првостепеното решение, односно жалбата ја одбил.

Според наоѓањето на овој суд, извршниот суд, при донесување на решенијата за извршување, потребно е паричното побарување да го определи и спроведе само во износот кој е потребен за намирување на доверителовото побарување, а во смисла на член 95 став 1 од Законот за извршната постапка. Исто така, истиот Закон во член 4 налага извршувањето заради остварување на парично побарување да се спроведе и определи во обемот што е потребен за намирување, односно обезбедување на тоа побарување.

Во случајов, должникот го платил главниот долг, а имал приговор и по прашањето за платени износи и на споредните побарувања, и тоа каматата на главниот долг и досудените трошоци во постапката и каматата на трошоците. Кога вака било оспорено побарувањето и висината, односно дека била платена, судот во решението за извршување бил должен точно да го определи обемот

на извршувањето и тоа, како главниот долг, односно каматата и трошоците во постапката и каматата. Притоа, треба да се пресмета платениот износ и остатокот. Доколку должникот приговара по однос на висината и начинот на пресметување на затезната камата, судот е должен пресметувањето да го изврши самиот или со помош на вешто лице и да наведе колку изнесува затезната камата. На тој начин, должникот треба да знае по кој основ и колкав износ платил и треба да плати.

Со оглед дека донесените извршни решенија не ги содржат сите податоци по прашањето за обемот на извршувањето на паричното побарување, следуваше да се уважи барањето за заштита на законитоста, укинат побиваните решенија и предметот врати на првостепениот суд на повторно судење, односно извршување.

При повторното судење, првостепениот суд треба да ги има предвид горните укажувања со тоа што ќе определи и спроведе извршување врз парично побарување само во износ кој е потребен за намирување на доверителовото побарување. Притоа, треба да се определи обемот на извршување на главното побарување, каматата, споредното побарување - трошоците. Точните износи за намирување на парично побарување треба да се наведат во решението и должникот да има увид и прегледност на износите што треба да ги плати, по кои основи и висина.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.19/95 од 25.05.1995 година.

266. Согласно Законот за извршната постапка полноважна е хипотеката која со согласност на сопственикот на недвижноста е ставена врз неговата недвижност, за долг на трето лице, без оглед на тоа што сопственикот на недвижноста во исто време не е и должник спрема односниот доверител.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во барањето за заштита на законитоста подносителот изнесува дека во случајов се работело за судско порамнување склучено во смисла на член 251-в од Законот за извршната постапка. Според член 251-б од тој Закон, во постапката за обезбедување доверителот и должникот можеле заеднички да бараат од судот да определи и спроведе укинување на заложно право на недвижноста на должникот, а тоа се врши на начин и постапка од член 251-в од

тој Закон. Согласно пак со одредбите од ЗИП можело, врз основа на спогодба во смисла на член 251-в од тој Закон, да се одреди и спроведе извршување само спрема должникот а не и спрема трето лице, што значи не и спрема хипотекарниот должник. Ова од причина што хипотекарниот должник не е должник на доверителот. Според одредбите од глава 22 - а од ЗИП, можело да се врши обезбедување со засновање на заложно право на недвижен и движен имот врз основа на спогодба на странките само помеѓу доверителот и должникот, и да се заснива заложно право само на недвижни и подвижни предмети на кој има право сопственост должникот, а и да се спроведе извршување само спрема должникот, а не и спрема друго лице, односно и спрема хипотекарниот должник, затоа што склученото порамнување меѓу нив не претставува извршен наслов, па спрема тоа не може да биде основ за спроведување на извршување.

По наоѓање на Врховниот суд на Република Македонија, наводите од барањето за заштита на законитоста се неосновани. Во случајов постои судско порамнување меѓу странките што е полноважно. Во смисла на член 63 од Законот за основните сопствено-правни односи, кој согласно член 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија се применува како републички пропис, носителот на обврската (а тоа значи должникот) како и сопственикот на недвижноста оптоварена со хипотека, (а тоа значи хипотекарниот должник) може, но не мора да биде исто лице, додека носителот на побарувањето што се обезбедува со хипотека (а тоа значи доверителот) како и носителот на хипотеката, (а тоа значи хипотекарниот доверител) секогаш е едно и исто лице. Освен тоа што својата обврска должникот може да ја зајакне со ставање хипотека врз својата недвижност, можно е обврската на должникот да биде зајакната со ставање хипотека врз недвижност во сопственост на друго лице, па во тој случај должникот и хипотекарниот должник се две различни лица.

Во конкретниот случај, неспорно е дека судското порамнување е со учество и согласност на хипотекарниот должник и истото претставува извршна исправа. Од доказите и списите во предметот, видно е дека хипотекарниот должник не ја оспорува конституираната хипотека, туку тврди дека долгот должникот го платил на доверителот, без за ова да презентира писмени докази, со тоа што посочува сведоци кој во спорот ќе го потврдат исплатувањето на долгот.

Барањето за заштита на законитоста се однесува на тоа дека хипотекарниот должник не е должник на доверителот и дека странки

во случајов можеле да бидат само доверителот и должникот, па според одредбите од ЗИП, побиваното и првостепеното решение биле донесени со повреда на истите.

Откако Врховниот суд на Република Македонија најде дека во случајов предложеното извршување се темели на полноважна извршна исправа - цитираното судско порамнување, а хипотекарниот должник може да биде должник и на доверителот, согласно одредбата од член 393 а во врска член 408 од ЗПП, се донесе решение како во изреката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.107/93 и Рев.бр.1318/93 од 21.12.1993 година.

267. Во спогодбата за постоењето на побарувањето на доверителот и за времето на неговото втасување, како и за согласност на странките дека со укнижувањето на заложното право над недвижност на должникот се обезбедува паричното побарување на доверителот, и при запишувањето на таквата во интабулационите книги, нужно е да се внесат не само главниот долг, туку и стапката на каматата што се должи, времето од кога почнува да тече каматата и други околности од кои со сигурност може да се утврди целокупниот износ на долгот на кој се однесува интабулацијата. Меѓутоа не постои пречка извршувањето да се спроведе и кога во интабулационата книга е запишано дека се должи камата според спогодбата и договорите на странките.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основано укажува Јавниот обвинител на Република Македонија во барањето за заштита на законитоста, и Врховниот суд на Република Македонија тоа го прифаќа, дека во спогодбата постигната во смисла на член 251-а од Законот за извршната постапка (ЗИП), треба да се утврди постоењето на побарувањето и времето на неговото втасување, како и согласноста за укнижување на заложното право врз недвижноста. Исто така, при укнижувањето на заложното право-хипотеката врз недвижноста на залогодавецот, односно запишување во интабулационите книги, треба да се внесат сите елементи за долгот на должникот: големината на износот на долгот, стапката на каматата што треба да се плати, времето од кога таа започнува да тече и други околности од кои со сигурност може да се утврди големината на долгот, што е од значење за

информирање на останатите лица кои сакаат да се запознаат со тоа со какви износи е ставена хипотека односно интабулација врз односната недвижност.

Меѓутоа, иако во овој случај така не е постапено, туку во интабулационите книги е внесен само главниот долг, со означување дека побарувањето на заложниот доверител втасува за наплата со камата и други трошоци според условите и утврдена динамика во договорот за кредит склучен меѓу странките и означен во интабулационата книга, не постои пречка, извршувањето, по предлог на доверителот, да се спроведе онака како што е содржано во спогодбата склучена меѓу странките со повикување на договорот потпишан од нив.

Заради тоа во тој дел, барањето за заштита на законитоста не е прифатено.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.51/96 од 20.11.1996 година.

268. Не е дозволена ревизија против решение за привремена мерка донесено во процесна постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд со решение издал временна мерка со која е задолжена тужената на име придонес за издршка на малолетните деца на странките месечно да плаќа определен износ сметано од 17.01.1994 година, па и во иднина, да плаќа по ист основ по 25% од својата плата за секое од децата или вкупно за двете деца 50% од платата, се додека не настанат изменети околности, односно до правосилно завршување на постапката за развод на бракот.

Второстепениот суд во жалбена постапка, делумно уважувајќи ја жалбата на тужената, го преиначил првостепеното решение така што го намалил процентот за плаќање на издршката, сведувајќи го на 30% од платата.

Против второстепеното решение изјавена е ревизија. Ревизискиот суд ја отфрлил ревизијата како недозволена од следните причини:

Согласно член 263 од Законот за извршната постапка, привремена мерка може да се определи пред покренување и во текот на судската постапка или управната постапка, како и по завршувањето на тие постапки, се додека извршувањето не биде

спроведено. Условите за одредување привремени мерки за обезбедување, пропишани се во тој закон, а не во Законот за процесната постапка. Со член 9 од Законот за извршната постапка пропишано е дека против правосилна одлука донесена во постапка за извршување и обезбедување не е дозволена ревизија. Иако решенијата за привремени мерки се донесуваат и во процесна постапка, сепак условите за определување на истата и правните лекови, предвидени се во одредбите на извршната постапка и тие треба да се применуваат. Така во случајов, ревизијата изјавена против решение за временна мерка произлегува дека е недозволена, поради што согласно член 392 а во врска со член 389 од ЗПП, следуваеше таа како таква да се отфрли.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Рев.бр.5/95 од 20.04.1995 година.

269. Одредбата со која издавањето на привремена мерка, е условено со направено веројатно постоењето на опасноста дека без издавањето на мерката, остварувањето на побарувањето ќе се осуети или значително отежне, односно дека издавањето е потребно за да се спречи употребата на сила или настанувањето на ненадоместлива штета, се однесува на позицијата на доверителот, а не на позицијата на должникот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил дека барањето за издавање на привремена мерка на предлагачката е основано во смисла на одредбите од член 267 од Законот за извршната постапка, од причини што судот смета дека е нецелисходно ниту оправдано, наред учебната година да биде отстранет еден наставник за да биде примен друг, при непостоење на правосилна одлука по спорот што предлагачката го има заведено пред Општинскиот суд, за утврдување на тоа дека тужителката има засновано работен однос со тужениот на неопределно работно време. Доколку тужбеното барање на тужителката во заведениот спор биде усвоено, а истата претходно биде отпуштена од работа, за тужителката, како и за пошироката заедница односно Републиката, би настанала штета со плаќањето на заостанатите лични доходи. Заради тоа првостепениот суд го усвоил предлогот на тужителката за издавање на привремена мерка.

Окружниот суд како второстепен, одбивајќи ја жалбата на тужениот против ова решение, наоѓа дека првостепениот суд правилно заклучил дека би се нарушил наставниот процес во училиштето, доколку тужителката престане да оди на работа, а пак доколку спорот биде решен во нејзина полза, за неа би настанала штета односно таа штета би ја платила пошироката општествена заедница, во вид на изгубен личен доход.

Согласно со одредбите од член 435 од Законот за процесната постапка, во текот на постапката во процесите од работните односи, судот може и по службена должност да определи привремени мерки што се применуваат во извршната постапка заради спречување на насилно постапување или заради отстранување на недоместлива штета.

Според тоа, а и според одредбите од член 267 од Законот за извршната постапка, значи привремена мерка може да се определи ако доверителот го стори веројатно постоењето на побарувањето и опасноста дека инаку остварувањето на побарувањето ќе се осуети односно знатно отежне, односно и кога доверителот стори веројатно дека мерката е потребна да би се спречила употребата на силата или настанување на ненадоместлива штета.

По наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, одредбите за осуетување односно знатно отежнување на остварувањето на побарувањето, односно за спречување на употреба на сила или настанување на ненадоместлива штета, се однесуваат на позицијата на доверителот, односно во овој случај на тужителот, а не на позицијата на должникот односно во овој случај на туженото училиште. Ниту тужителката во својот предлог навела, ниту пак судовите утврдиле дека во случајов постојат претпоставки за настанување на услови за ненадоместлива штета на тужителката, доколку не биде издадена оваа привремена мерка. Според тоа, поради непостоење на претпоставките за издавање на привремена мерка, Врховниот суд на Република Македонија најде дека барањето за заштита на законитоста на Јавниот обвинител на Република Македонија е основано, и поради тоа предлогот за издавање привремена мерка е одбиен.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.65/95 од 12.09.1995 година.

270. Договорот за продажба на недвижност, кој е склучен спротивно на забраната за продажба на таа недвижност со судско решение за издадена привремена мерка, за кое знаеле и двете странки, е склучен спротивно на принудните прописи во смисла на член 103 од Законот за облигационите односи и не произведува правно дејство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во редовната постапка со побиваната и првостепената пресуда утврдено е дека на ден 5.08.1994 година пред првостепениот суд заклучен е и заверен договор за купопродажба на деловен простор-локал. Како продавач на деловниот простор се јавува четвртотужениот, а како купувачи се јавуваат другите тужени. Тужителите водат постапка за раскинување на договори и парично побарување, по кој предмет е во тек постапката и донесени решенија за привремена мерка од 7.03.1994 година и 11.04.1994 година за забрана за отуѓување на недвижен имот.

На така утврдена фактичка состојба со првостепената пресуда одбиено е тужбеното барање на тужителите како неосновано, затоа што првостепениот суд оценил дека со донесените привремени мерки од 7.03.1994 година и од 11.04.1994 година, забраната за отуѓување на недвижен имот се однесува само на една страна, па договорот во смисла на член 103 став 2 од Законот за облигационите односи може да остане во сила ако со законот не е предвидено нешто друго.

Окружниот суд како второстепен со побиваната пресуда го уважил тужбеното барање на тужителите во целост, затоа што заклучил дека со донесените решенија за времена мерка од 7.03.1994 година и 11.04.1994 година се забранува отуѓување на недвижен имот. Тие решенија се донесени пред склучувањето на договорот за купопродажба на недвижен имот НД.бр.25/94 од 5.08.1994 година, од каде што произлегува дека тужените знаеле за таквата забрана за отуѓување на недвижниот имот, во кој спаѓа и локалот, па сепак го склучиле договорот за купопродажба, на кој начин тие се однесувале спротивно на моралот и на принудните прописи, поради што склучениот договор за купопродажба претставува изигрување на правата на тужителите, и е ништовен согласно одредбата од член 103 став 3 од Законот за облигационите односи (ЗОО).

Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека, иако странките знаеле за привремените мерки кои што биле донесени од страна на првостепениот суд на ден 7.03.1994 година и 11.04.1994

година, за забрана за продажба на недвижен имот, сепак тие на 5.08.1994 година го склучиле договорот за купопродажба на локалот. Од тие причини, а со таквото постапување тужените се однесувале несовесно и спротивно на издадените времени мерки од овластен орган донесени врз основа на закон, со кои бил забранет прометот на локалот, а кое нешто повлекува ништавност на склучениот договор, па тој како таков не може да произведува правно дејство.

По оценка на овој суд, правилно наоѓа второстепениот суд дека склучениот договор за продажба на локалот е ништовен во смисла на член 103 од ЗОО. И по наоѓањето на овој суд, договорот за продажба на недвижен имот кој е склучен спротивно на забраната за продажба на таа недвижност со судско решение за издавање таква привремена мерка, е склучен спротивно на принудните прописи во смисол на цитираната законска одредба и не произведува правно дејство. Судот при донесувањето на таквите решенија, како надлежен орган, постапувал во спроведувањето на одредбите од ЗИП како принуден пропис, поради што и таквата судска забрана има карактер на принуден пропис. Уште повеќе што во овој случај забраната се однесува и на двете страни од договорот. Имено, како што наоѓа првостепениот суд, за забраната знаеле и купувачите кои се тужени во овој случај. Според тоа логично е дека изречената забрана за продажба се однесува и за купувачите, бидејќи се работи за двостран правен однос.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија под Рев.бр.386/96 од 14.11.1996 година.

271. Против решението за продажба на имотот на стечајниот должник жалба не може да изјави заинтересираното лице, туку единствено стечајниот должник и доверителите.

Истите субјекти имаат активна легитимација за поведување спор за поништување на продажбата единствено ако се оштетени интересите на доверителите, а не и на заинтересираните лица (член 136 од Законот за присилно порамнување, стечај и ликвидација).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со Законот за присилно порамнување, стечај и ликвидација и со Законот за процесна постапка, не е пропишано дека заинтересирани лица за купување на имот на стечаен должник се

овластени да вложуваат жалба против решението за продажба на стечајната маса на стечајниот должник. што се однесува до самиот договор за продажба на стечајниот должник, во член 136 од Законот за присилно порамнување, стечај и ликвидација, како лекс специјалис, е пропишано кој е овластен да бара поништување на продажбата и тоа под услов, ако се оштетени побарувања на доверителите, а според овој пропис, тоа се доверителот и должникот.

Предвид на ваквата законска одредба, не е пропишано право на заинтересираните лица да вложат жалба против решението за продажба на имотот на стечајниот должник, ниту пак право да бараат поништување на продажба на имотот на стечајниот должник, со тужба за заведување на спор, што е во духот и согласно со Законот за присилно порамнување, стечај и ликвидација.

Решение на Стопански суд на Македонија Ссж.бр.316/92 од 16.03.1992 година.

272. При доставувањето на писмен доказ до Окружниот суд Скопје на 15 дена пред истекот на 1994 година, постојните политички партии би требало во целост да докажат дека ги исполнуваат условите за постоење како политичка партија, кои се пропишани со одредбите од Законот за политичките партии т.е. да достават докази дека во неа членуваат најмалку 500 полнолетни граѓани-државјани на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неосновани се и наводите во жалбата за погрешна примена на материјалното право. Имено, Окружниот суд во Скопје како суд кој го води судскиот регистар на политичките партии, побиваното решение го донел врз основа на член 17 став 1 точка 4 и став 2 во врска со член 7 став 2 од Законот за политичките партии ("Службен весник на РМ" бр.41/94), повикувајќи се при тоа и на одредбите од член 13 став 2 од Законот за политичките партии.

Спрема одредбите од член 7 став 2 од споменатиот закон, политичката партија е должна 15 дена пред истекот на секоја година да доставува писмен доказ до Окружниот суд во Скопје со кој ќе се утврди дека бројот на основачите не е намален. Притоа, со одредбите од став 1 од тој член е пропишано дека, политичка

партија можат да основаат најмалку 500 полнолетни граѓани-државјани на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија.

Согласно со одредбите од член 13 став 1 од тој Закон, Окружниот суд во Скопје е должен во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето за запишување во судскиот регистар, да донесе решение за упис на политичката партија во судскиот регистар. Со став 2 од тој член е пропишано дека, ако Окружниот суд во Скопје утврди дека барањето за запишувањето во судскиот регистар е нецелосно, односно Статутот не ги содржи прашањата определени со членот 9 од овој Закон, ќе го повика подносителот на барањето за регистрација во рок од 30 дена да го дополни барањето за регистрацијата, а со став 3 од тој член дека, доколку подносителот на барањето за запишување во судскиот регистар не постапи согласно со ставот 2 од овој член, Окружниот суд во Скопје ќе донесе решение со кое ќе го одбие барањето за запишување во судскиот регистар.

Со одредбите од член 17 став 1 од тој Закон, се пропишани случаите кога политичката партија престанува, меѓу кои е и случајот од точка 4, според која одредба политичката партија престанува и кога бројот на членовите ќе се намали под законски определениот број за нејзино основање. Според став 2 од тој член, случаите од став 1 на тој член ги утврдува Окружниот суд во Скопје со решение за престанок на политичката партија.

Во одредбата од член 35 од тој Закон е пропишано дека, постојните политички партии се должни своите програми и статuti да ги усогласат со одредбите на овој Закон во рок од три месеци од денот на неговото влегување во сила. Според оваа одредба, значи во Статутот на политичката партија, согласно член 9 од тој Закон, треба да бидат предвидени и случаите за престанок на политичката партија содржани во член 17 од Законот, меѓу кои и случајот кога бројот на членовите ќе се намали под законски определениот број за нејзино основање, а тоа е бројот од 500 полнолетни граѓани-државјани на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија. Со оглед на тоа што овој Закон влезе во сила на 12.08.1994 година (објавен е на 5.08.1994 година), значи усогласувањето на програмите и статутите на постојните политички партии требало да се изврши до 12.11.1994 година, што значи веќе при првото постапување според одредбата од член 7 став 2 од Законот, политичките партии биле должни да достават докази дека во се го сообразиле своето постоење и работење според одредбите на споменатиот Закон за политичките партии.

Со оглед на погоре изнесените одредби од тој Закон, и по наоѓањето на Врховниот суд на Република Македонија, правилно е правното стојалиште изнесено во побиваното решение на Окружниот суд во Скопје дека во првичното постапување според одредбата од член 7 став 2 од Законот, постојните политички партии во целост треба да докажат дека ги исполнуваат условите за постоење како политичка партија кои се пропишани со одредбите од тој Закон за политичките партии. Според тоа, политичката партија при крајот на 1994 година, требало да ја достави сета потребна документација за да се утврди дали навистина во неа членуваат најмалку 500 полнолетни граѓани-државјани на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија.

Жалителот во овој случај, таквата потребна документација не ја ни доставил иако судот тоа го побарал, па според тоа оправдано е да се смета дека бројот на нејзините членови е намален под законски определениот број за нејзино основање предвиден со одредбата од член 7 став 1 од Законот, и заради тоа Окружниот суд во Скопје правилно го применил материјалното право кога согласно со одредбата од член 17 став 2 од Законот, со побиваното решение утврдил престанок на таа политичка партија.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гж.бр.8/95 од 12.09.1995 година.

273. Со оглед на тоа што запишувањето во судскиот регистар се врши според правилата на вонпроцесната постапка доколку во текот на постапката за запишување во судскиот регистар на својството директор, односно престанокот на тоа својство на определено лице, се постави прашање за правилноста и законитоста на избирањето на органот што го именувал односно разрешил директорот, регистарскиот суд е овластен да испита само тоа дали изборот на тој орган е оспорен или не во соодветна судска постапка, но не и да испитува и утврдува дали изборот на тој орган е правилно и законито извршен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При утврдената фактичка состојба по предметот, првостепениот и второстепениот суд заклучиле дека не се исполнети формалните и материјалните услови од член 33 и 34 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар, за бришење на лицето Б.В.

како директор на предлагачот без ограничување и запишување на лицето И.С. како В.Д. директор без ограничување. Ова, поради тоа што на два члена на Работничкиот совет не се дадени гласовите кои се утврдени од Изборната комисија и што не е постапено во согласност со член 12 од Законот за избор на органите на упавување и на другите органи на ОЗТ, односно поради тоа што денот на изборот требало да го определи Собранието на општината.

Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија не може да го прифати како основан таквиот заклучок на пониските судови поради следниве причини:

Запишувањето во судскиот регистар се врши според правилата на вонпроцесната постапка што произлегува од содржината на член 1 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар ("Службен лист на СФРЈ" бр.13/83). Тоа значи дека, доколку во текот на постапката за запишување во судскиот регистар се појават спорни прашања во врска со избирачкото право, истите не може да ги расправа и решава регистарскиот суд, туку друг суд во спорна постапка. Прашањето на повредата на избирачкото право и повреди при изборната постапка за членови на Работничкиот совет, се решава во спорна постапка. Имено, согласно член 65 од Законот за избор на органите на управување и на другите органи во ОЗТ ("Службен весник на СРМ" бр.42/77 и 48/88, кој престанал да важи врз основа на Одлуката на Уставниот суд на Република Македонија, У.бр.208/95 од 19.11.1995 година, на ден 26.12.1995 година - "Службен весник на РМ" број 62/95), меѓу другото, секој работник и синдикална организација имаат право на приговор до Изборната комисија за неправилностие кои се однесуваат на изборната постапка, кој се поднесува во рок од 24 часа. Со член пак 68 став 1 од истиот Закон е определено дека против актот на Изборната комисија секој работник и синдикалната организација можат да побараат заштита пред надлежниот суд во рок од 3 дена од денот на доставувањето на актот. Оттука следува заклучок дека прашањето на законитоста на спроведената постапка кај предлагачот, за избор на членовите на Работничкиот совет-во смисла на тоа дали во конкретниот случај навистина се избрани членовите на Работничкиот совет, односно дали е постапено спротивно на член 12 од наведениот Закон, кога денот на изборите не го определило Собранието на општината и тн., не може да се оценува пред регистарскиот суд и во вонпроцесна постапка, туку во постапка иницирана од овластените субјекти и пред надлежниот суд, согласно цитираниот член 68 став 1, на што основано укажува подносителот на барањето.

Поради наведеното, Врховниот суд на Република Македонија наоѓа дека пониските судови со побиваните решенија погрешно го примениле материјалното право и поради тоа не биле во можност да утврдат целосна фактичка состојба по предметот по однос на прашањет-дали некој од овластените субјекти од цитираниот член 65 и 68 од Законот за избор на органите на управување и на другите органи во ОЗТ, побарал заштита на избирачкото право и каков е резултатот на таквата заштита.

Поради тоа, нема услови за преиначување на побиваните решенија согласно член 395 став 1 а во врска со член 408 став 2 од ЗПП, поради што следувахе да биде решено согласно член 366 став 2, член 395 став 2 и член 408 став 2 од истиот закон, т.е. решенијата да бидат укинати и предметот вратен на повторна постапка на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.105/95 од 11.04.1996 година.

274. Законот за постапката за упис во судскиот регистар и Уредбата за упис во судскиот регистар на претпријатијата и други правни лица што вршат стопанска дејност, не налагаат уписот на субјектите кои настанале со поделба на претпријатието, пред регистарскиот суд да биде истовремен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Стопанскиот суд на Македонија ја одбил жалбата на учесникот и ги потврдил решенијата на Окружниот стопански суд, со кои е запишано бришењето на учесникот а запишано е организирање на други две претпријатија кои произлегле од бришаниот учесник.

Во барањето за заштита на законитоста Јавниот обвинител на Македонија ги побива правосилните решенија покрај другото и поради тоа што уписот на новите субјекти кои произлегле од бришаното претпријатие требало да биде истовремено извршен.

Врховниот суд на Република Македонија, решавајќи по барањето за заштита на законитоста, најде дека тоа е неосновано поради следното:

Согласно член 24 став 1 од Уредбата, ако субјектот на уписот се подели на два или повеќе субјекти во судскиот регистар се запишува новиот субјект. Ниту Законот за постапката за упис во судскиот регистар, ниту Уредбата за уписот во судскиот регистар

на претпријатија и други правни лица што вршат стопанска дејност, не налагаат уписот на субјектите кои настанале со поделба пред регистарскиот суд да биде истовремен. Спротивно на тоа, согласно член 30 од наведениот Закон и член 27 од наведента Уредба, истовременоста се бара само во врска со уписот на новиот субјект и бришењето на уписот на субјектот кој престанува, а тоа е сосема друга работа која нема и не може да има влијание врз прашањето на истовременоста на уписот на новите субјекти. Дикцијата на цитираниот член 24 став 1 од Уредбата укажува дека во судскиот регистар се упишува новиот, а не новите субјекти, што пак упатува исто така, на фактот дека овие прописи не налагаат потреба од истовременоста на уписот на новите субјекти во судскиот регистар.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.84/93 од 30.09.1993 година.

275. Одлуката за именување на вршител на должноста директор на земјоделска задруга, ако е донесена од стечајниот совет по одобрување на присилното порамнување, не произведува правно дејство. Врз основа на таа одлука не може да се бара промена во судскиот регистар на лицето овластено за застапување на задругата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според наоѓањето на овој суд, стечајниот совет немал понатаму овластување да назначува вршител должност на директор на Земјоделската задруга, а понатаму работоводен орган на задругата може да назначува собрнieto на задругата, во смисла на член 11 од Законот за задругите ("Службен лист на СФРЈ" бр.3/90), кој се применува како републички пропис.

Регистарскиот суд немал услови да донесе решение за промена на лицето овластено за застапување на задругата од причина што донесеното решение од стечајниот совет не било исправно, односно тоа решение за назначување ВД директор е донесено од ненадлежен орган. Според тоа, истото не може да служи како исправа во смисла на член 58 став 2 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар, да се изврши промена на лицето за застапување. Тоа покажува дека донесеното решение е незаконито и следувахе да се укине.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.136/92 од 18.03.1993 година.

276. Пропишаните материјалноправни рокови се утврдуваат кон Република Македонија односно кон нејзините органи, а не кон Јавниот правобранител на Македонија, кој што во споровите во кои Република Македонија учествува, е процесуален застапник пред судовите.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Овој суд го дели стојалиштето на првостепениот суд, дека Јавното правобранителство на Македонија е само процесуален застапник на Република Македонија, а да поимот на подносителот на тужбата треба да се поврзе со прописот од член 71-а став 2 од Законот за постапката за упис во судски регистар, каде е пропишано дека тужба може да поднесе лицето кое има правен интерес да се утврди ништовност на уписот. Министерството за финансии е управен орган на РМ, па според тоа РМ, како држава има право и правен интерес да се јави како тужител по овој спор. Во член 1 од Законот за јавното правобранителство е пропишано дека истото превзема мерки и правни средства определени со законот, заради правна заштита на имотот и имотните права и интереси на Републиката. Во член 3 од истиот закон е пропишано дека државните органи се должни да го известат надлежното ЈП, за сторената повреда на имотните права и интереси. Во член 5 став 2 од истиот Закон дури е пропишано, ако странката што ја застапува ЈП, без оправдана причина не ги достави навреме бараните податоци и известувања, па поради тоа настане штета, ЈП ќе го извести за тоа надлежниот старешина, односно индивидуален орган на управување, а може да предложи и поведување постапка за надомест за предизвиканата штета. Од ова произлегува дека ЈП на Македонија, за правна заштита на имотните права и интереси на РМ, пред судовите се јавува како процесуален застапник со оглед дека на РМ поседува целосен правен субјективитет и деловна способност. Според тоа, правилно постапил првостепениот суд кога роковите пропишани во член 71-а став 3 од Законот за постапка за упис во судски регистар ги утврдувал спрема РМ, односно спрема Министерството за финансии, кое е дел на државната управа во смисла на член 95 од Уставот на Република Македонија.

Пресуда на Стопанскиот суд на Македонија Ссж.бр.5/95 од 1.02.1995 година.

277. Неправилно избран член во Управниот одбор на Акционерско друштво, не го доведува во прашање легитимитетот на целиот Управен одбор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд го одбил барањето на предлагачот за промена на лице овластено за застапување поради тоа што нашол дека Управниот одбор кога на седницата од 8.06.1995 година одлучувал за избор на нов генерален директор, не бил конституиран согласно Статутот во легитимен состав, за да може да одлучува. Спрема тоа, одлуката била донесена од нелегитимен орган, па врз основа на таква одлука неосновано било барањето на предлагачот да се изврши бараната промена на лицето овластено за застапување. Притоа, се мисли на нелегитимно избраното лице Д. Б. како член на Управниот одбор.

Второстепениот суд, прифаќајќи ја тезата изнесена во првостепената одлука во целост, исто така наоѓа дека согласно член 32 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар, пред донесувањето на решение за барањето за упис во судскиот регистар, регистарскиот суд испитува дали се исполнети формалните и материјалните услови. Формални услови по член 33 став 1 точка 4 од истиот Закон се дека исправите треба да бидат донесени во пропишана постапка. Поради тоа, правилно првостепениот суд сметал дека одлуката за избор на С.Г. за генерален директор не е донесена во пропишана постапка токму поради тоа што Управниот одбор, кој ја донел оваа одлука, не бил во состав избран согласно член 30 од Статутот на предлагачот, што претставува формален услов од член 33 став 1 точка 4 од цитираниот Закон.

Овој суд наоѓа дека стојалиштето на пониските судови е погрешно и дека наводите во барањето за заштита на законитоста се основани, ако се имаат предвид одредбите од Статутот на предлагачот. Имено, согласно член 32 став 1 од Статутот, управниот одбор на друштвото се состои од 7 члена. Согласно член 35 став 1 од истиот акт, управниот одбор на друштвото работи и одлучува на седници, а согласно став 2, седница на управниот одбор може да се одржи ако се присутни мнозинство од членовите на управниот одбор. Понатаму, согласно член 36 став 1 од Статутот, управниот одбор одлучува со мнозинство на гласови од присутните членови. Спрема тоа, основани се наводите во барањето за заштита на законитоста дека тоа што еден член е неправилно избран, не може

да го доведува во прашање легитимитетот на целиот Управен одбор за донесување на Одлуката за разрешување, односно избор на генерален директор. Ова дотолку повеќе што, неспорно, на седницата на Управниот одбор присутни биле мнозинство од членовите и дека од нив за Одлуката гласале потребен број членови во смисла на одредбите од член 36 став 1 од Статутот.

Поради изнесеното, а како пониските судови со побиваните решенија го повредиле Законот за постапката за упис во судскиот регистар, во врска со Статутот на предлагачот, при што заради потребата од испитување на другите услови за бараниот упис во судскиот регистар од страна на првостепениот суд нема услови за преиначување на побиваните решенија, согласно член 395 став 2 во врска со член 408 од ЗПП, укинати се побиваните решенија и предметот е вратен на повторна постапка на првостепениот суд.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.1/96 од 6.02.1996 година.

278. Лицето што се именува за вршител на должноста директор на друштвото, заради упис во судскиот регистар како лице овластено за застапување, не е нужно да ги исполнува и посебните услови во поглед на стручната спрема, утврдени со статутот на друштвото за именување на директор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Второстепениот суд во нападнатото решение наоѓа дека првостепениот суд погрешно го применил член 34 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар во врска со член 48 и 51 од Статутот на предлагачот кога го уважил предлогот и дозволил упис во судскиот регистар како лице овластено за застапување именуваниот вршител на должноста директор, од причини што тоа лице нема висока стручна спрема економски или правен факултет, каков услов е предвиден според член 51 од Статутот на предлагачот за директор на друштвото.

Ваквото правно стојалиште на второстепениот суд е неправилно. И според овој суд, таквото стојалиште нема основ ниту во цитираните законски прописи, ниту во цитираните одредби од Статутот на тужениот. Законот за претпријатијата во одредбите што се однесуваат на претпријатијата во мешовита сопственост,

каков што е предлагачот, не содржи никакви правила за посебните услови што треба да ги исполнува директорот на таквото претпријатие, додека пак за вршител на должноста директор не содржи никаква регулатива. Правила за тоа не содржи законот ниту во општите ниту во заедничките одредби што се однесуваат за сите претпријатија. Тоа е оставено да го уредуваат самите претпријатија во своите Статути. Според член 48 од Статутот на тужениот, ако Управниот одбор не именува директор во определен рок ќе донесе одлука за именување на вршител на должноста. Вршителот на должноста ги има сите права и должности на директорот. Вршителот на должноста ја врши таа функција до именувањето на директорот, а најмногу 1 година. Според член 51 од Статутот на тужениот, за директор на друштвото може да биде именувано лице кое покрај општите услови предвидени во законот, ги исполнува и следните посебни услови: да има висока стручна спрема-економски факултет. Од овие одредби, на кои се заснова одлуката на второстепениот суд, не произлегува основ за изразеното стојалиште во нападнатата одлука на второстепениот суд. Напротив од нив јасно произлегува дека вршителот на должноста се поистоветува со директорот само во поглед на правата и должностите, како изречно стои во членот 48 став 2 од Статутот.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Гзз.бр.49/96 од 11.12.1996 година.

279. Второстепениот суд не е овластен да го преиначи првостепеното решение во смисла на одредбите од член 64 став 1 точка 1 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар, во случај кога решението се заснова на искази на сведоци, односно ако тоа решение не е засновано исклучиво врз оценка на исправи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основани се наводите во барањето за заштита на законитоста за сторени суштествени повреди на одредбите од постапката од член 354 став 1 од ЗПП во врска со член 17 и 64 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар. Имено, со одредбите од член 64 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар пропишано е

дека второстепениот суд ќе го преиначи решението на регистарскиот суд: 1) ако регистарскиот суд погрешно ги оценил исправите, а решението на судот е засновано исклучително врз тие исправи, 2) ако регистарскиот суд од фактите што ги утврдил, извел неправилен заклучок за постоење на други факти, а врз тие факти е засновано решението, 3) ако фактичката состојба е правилно утврдена, а регистарскиот суд погрешно го применил материјалното право.

Стопанскиот суд на Македонија, одлучувајќи по жалбата на предлагачот, првостепеното решение го преиначил со повикување на одредбата од член 64 став 1 точка 1 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар, цитирајќи ја оваа одредба поинаку отколку што таа гласи. Имено, во побиваното решение се цитира дека "првостепениот суд погрешно ги оценил доказите врз основа на кои го засновал своето решение", а потоа во заграда се означува "член 64 став 1 точка 1 од Законот за постапката за запишување во судскиот регистар". Меѓутоа, одредбата од член 64 став 1 точка 1 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар гласи: "Второстепениот суд ќе го преиначи решението на регистарскиот суд: 1) ако регистарскиот суд погрешно ги оценил исправите, а решението на судот е засновано исклучително врз тие исправи".

Значи во овој случај, во цитиранат законска одредба немало основ второстепениот суд да ја преиначи првостепената одлука, бидејќи решението на првостепениот суд не само што не е засновано исклучително врз исправи кои се изведени како доказ, туку главно се заснова на искази на сведоци кои првостепениот суд ги ценел, па така и ја утврдил онаа фактичка состојба која е наведена во првостепеното решение.

Со оглед на тоа, сторена е наведената суштествена повреда на одредбите од процесната постапка од член 354 став 1 од ЗПП, во врска со член 17 и 64 од Законот за постапката за упис во судскиот регистар, па заради тоа следуваše согласно со одредбата од член 394 од ЗПП, во врска со член 408 од ЗПП, второстепеното решение да се укине и предметот да се врати на повторна постапка на второстепениот суд заради отстранување на наведената суштествена повреда на одредбите од постапката.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
Гзз.бр.40/93 од 13.07.1993 година.

280. Во правна работ по предлог за упис на политичка партија во судски регистар, стварно надлежен е Основниот суд Скопје I во Скопје.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

"Основниот суд Скопје I- Скопје со решение Срег.бр.2986/96 од 28.10.1996 година се огласил за стварно ненадлежен да постапува по предлогот на предлагачот Сојуз на ромите на Македонија" Сојуз-Скопје, за упис на политичка партија, па по правосилноста на ова решение предметот со сите списи му го отстапил на Апелациониот суд Скопје како на стварно надлежен суд.

Апелациониот суд Скопје, сметајќи дека е ненадлежен да постапува по предметниот предлог за упис на политички партии, предизвика судир на стварна надлежност и предметот со сите списи го доставил за одлука до овој суд.

Врховниот суд на Република Македонија по разгледување на настанатиот судир на надлежност и по увидот во списите по предметот, согласно член 34 став 1 точка 5 од Законот за судовите, најде:

Согласно член 11 став 1 и 2 од Законот а политичките партии ("Службен весник на РМ" бр.41/94), политичките партии се запишуваат во судски регистар, а судскиот регистар го води Окружниот суд во Скопје. Со член 40 од истиот закон е предвидено дека одредбите кои се однесуваат на надлежноста на регистрација на политичките партии на Окружниот суд во Скопје, по донесувањето на Законот за судовите, го врши судот кој ги презема надлежностите на Окружниот суд во Скопје.

Во преодните и завршните одредби од Законот за судовите ("Службен весник на РМ" бр.36/95), во член 110 став 2 е предвидено дека општинските и окружните судови и Врховниот суд на Република Македонија основани според досегашните прописи продолжуваат со работа како основни, апелациони и Врховен суд на Република Македонија според организација и надлежност уредени со овој закон од 1 јули 1996 година.

Основните судови, покрај надлежноста утврдена со член 30 од Законот за судовите, за подрачјата за кои се основани, согласно член 32 став 3 од истиот закон, надлежни се и за водење на судски регистар, што значи и за водење на судски регистар на политички партии. Ова дотолку повеќе што согласно одредбите од Законот за судовите не е предвидена каква надлежност на апелационите судови.

Како во случајов член 11 од Законот за политичките партии не е во согласност со одредбите од подоцна донесениот Закон за судовите, а во овој закон ова прашање е решено со член 32 став 3 од истиот закон, следувахе да се одлучи како во изреката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија Р.бр.35/96 од 10.12.1996 година.

281. Заменикот претседател на Работничкиот совет нема законско овластување по однос на застапувањето и претставувањето на претпријатието; тоа дури и кога постои одлуката на Работничкиот совет за давање на вакво овластување, бидејќи такво право Работничкиот совет нема.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето за заштита на законитоста е неосновано.

Со побиваното решение отфрлена е жалбата на предлагачот како недозволена. Во образложението второстепениот суд наведува дека согласно член 169 од Законот за претпријатијата, претпријатието го застапува и претставува директорот. Со Статутот, односно правилата на претпријатието може да се определи покрај директорот, претпријатието да го застапуваат и други работници. Согласно оваа законска одредба единствено надлежен за застапување и претставување на претпријатието е директорот, особено повеќе што во конкретниот случај со Статутот на претпријатието нема овластување на други работници за застапување. Тоа значи дека заменикот претседател на Работничкиот совет нема законско овластување по однос на застапувањето и претставувањето на претпријатието, за давање полномошно за одредено дејствие во име на правниот субјект кое е директно врзано со ваквото право за застапување и претставување. Поради тоа ирелевантно е дали постои одлука на Работничкиот совет за давање на вакво овластување, бидејќи такво право. Работничкиот совет нема, а такво овластување нема на заменикот претседател на Работничкиот совет без соодветна одлука. Тоа што судот прифатил да постапува по поднесено барање за промена во судскиот регистар по однос на лицето овластено за застапување, не значи дека прифатил да постапува по предлог потпишан од овластено лице за тоа, затоа што се работи само за иницирање на

постапката. Поради тоа согласно член 17 од ЗПУСР и член 367 во врска со член 358 од ЗПП одлучил како во изреката.

Јавниот обвинител на Македонија смета дека второстепениот суд погрешно ги применил одредбите од член 367 во врска со член 358 став 3 од ЗПП, од причините изнесени во образложението на барањето.

Овој суд наоѓа дека второстепениот суд правилно постапил кога ја отфрлил жалбата против првостепеното решение како недопуштена, а се согласува и со причините изнесени во побиваното решение. Имено, правилно е стојалиштето на судот дека заменикот претседател на Работничкиот совет нема законско овластување за застапување и претставување на предлагачот, правилно се применети одредбите од член 367 во врска со член 358 став 3 од ЗПП кога е отфрлена жалбата на предлагачот. За ваквата одлука дадени се доволно образложени причини, а наводите во барањето за заштита на законитоста заради тоа се неосновани и неприфатливи.

Со оглед на изнесеното не стојат причините наведени во барањето за заштита на законитоста, заради што согласно член 408 во врска со член 393 од ЗПП се одлучи како во изреката.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија под Гзз.бр.20/96 од 3.07.1996 година.

IV. УПРАВНО ПРАВО

УПРАВНО ПРАВО

УПРАВНИ СПОРОВИ

1. Фактот дека државјанин на Република Македонија е корисник на странска пензија што ја остварил како судија на воен суд, сам по себе не може да го доведе во прашање неговиот углед за вршење на адвокатска дејност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 9 став 1 од Законот за адвокатурата ("Службен весник на РМ" бр.80/92), во Именикот на адвокатите може да се запише државјанин на Република Македонија кој ги исполнува општите услови за засновање работен однос, дипломиран правник со положен правосуден испит, кој ужива углед за вршење на адвокатската дејност.

Од оспореното решение се гледа дека првостепениот орган повторно го одбил барањето на тужителот за упис во Именикот на Адвокатската комора на Република Македонија, а тужениот орган ја одбил жалбата, при што и двата органи нашле дека тужителот не ги исполнува условите од член 9 од означениот Закон, затоа што не ужива углед за вршење на адвокатската дејност. Тоа го заклучуваат врз основа на фактот што бил корисник на странска пензија и тоа странски воен пензионер, воен судија, кој во никој случај не можел да ужива углед во Република Македонија за извршување на адвокатската дејност.

Судот наоѓа дека во оспореното решение не се наведени прифатливи причини, ниту е укажано на факти и докази од кои може да се заклучи дека тужителот не ужива углед за вршење на адвокатската дејност. Судот смета дека фактите што тој како државјанин на Република Македонија е корисник на странска пензија и што ја остварил како судија на воен суд, сами по себе не можат да го доведат во прашање неговиот углед за вршење на адвокатска

дејност, а тужениот орган не укажува на други факти и околности во врска со тоа.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2926/94 од 27.12.1995 година.

2. Ветеринарниот инспектор нема овластување да забрани работа на ветераната установа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Републичкиот ветеринарен инспектор врз основа на член 77 од Законот за здравствена заштита на животните ("Службен весник на СРМ" бр.30/77 и бр.28/91), му забрани на тужителот да врши ветеринарна дејност-заштита, лечење, вештачко семенување и други ветеринарни услуги.

Ова затоа што по Законот за ветеринарната служба ("Службен весник на СРМ" бр.15/73 и бр.28/91 и на РМ 83/92), ветеринарна служба можат да вршат само ветеринарни установи и ветеринарни служби во земјоделски и други организации - член 3 од Законот, а по член 27 од Законот, доколку Републичката управа за ветеринарство утврди дека ветеринарните установи ги исполнуваат условите од член 8, 10, 12 и 22 од овој Закон, донесува решение за запишување во регистар на ветеринарни установи и ветеринарната установа се здобива со право да ја врши дејноста со денот на запишувањето во регистарот што го води Републичката управа за ветеринарство. Бидејќи не е регистрирана таква установа во регистарот и не се исполнети условите од член 8 од Законот, ветеринарниот инспектор му забрани на тужителот да врши заштита, лечење, вештачко семенување и други ветеринарни услуги (овие дејности по Законот може да ги врши ветеринарна станица, ако ги исполнува условите од член 8 од Законот).

Ценејќи ја законитоста на оспореното решение, судот најде дека тужениот орган пропушти да го оцени овластувањето на ветеринарниот инспектор да изрекува ваква мерка.

Имено, во Законот за ветеринарната служба, надзорот над законитоста на работата на ветеринарните установи и ветеринарните служби е регулиран со одредбите од член 45, 48, 47 и 47. Според член 45, надзорот над законитоста на работата го врши Републичката управа за ветеринарство, а според член 46, ако органот кој го врши надзорот најде дека ветеринарната установа, односно ветеринарната служба не ги исполнува пропишаните услови за вршење на ветеринарната дејност, со решение ќе ја забрани натамошната работа.

Затоа второстепениот орган треба да оцени дали Републичкиот ветеринарен инспектор имал овластување да изрече ваква забрана или пак такво овластување има Републичката управа за ветеринарство.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1254/93 од 8.06.1995 година.

3. Водостопанска согласност се издава за изградба на востопански и други објекти кои имаат влијание врз режимот на водите, а не за приклучување на одделни корисници на веќе изграден водостопански објект (водовод).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од првостепеното решение се гледа дека со него е издадена водостопанска согласност за приклучување на лицето Д.С. на веќе изграден водовод од страна на граѓаните во с.П.

Според член 37 од Законот за водите ("Службен весник на СРМ" бр.6/81, 37/87, 51/88, 20/90, 23/90 и 24/91), на кој се повикал првостепениот орган, водостопанска согласност се издава за изградба на водостопански и други објекти кои имаат влијание врз режимот на водите и без водостопанска согласност не смее да започне изградба на водостопански објект. Според член 41 од Законот, водостопанска согласност издава Републичката управа за водостопанство.

Од овие одредби на Законот за водите, а ниту од другите негови одредби, не произлегува дека органот на управата надлежен за работите на водостопанството, ќе издава водостопанска согласност за приклучување на одделни корисници на веќе изграден водостопански објект, каков што е и изградениот водовод.

Од друга страна, одредбите на член 53, 54 и 55 од Законот за водите, на кои се повикал тужениот орган во образложението на оспореното решение, се однесуваат на одобрување, употреба или користење на вода од природните водотеци и природните извори кои не се функционално вклопени во хидромелиоративен систем, објект или постројка, за наводнување и за други локални потреби. Во конкретниот случај, меѓутоа, не е во прашање употреба на природен водотек, туку приклучување на веќе изграден водовод.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1652/92 од 21.10.1993 година.

4. На регрутот кој е оценет како привремено неспособен за воена служба, патувањето во странство поради вработување или користење на годишен одмор, без да се наведе времето во кое ќе се користи годишниот одмор, не може да претставува основ за издавање на одобрение од органот на народна одбрана за привремен престој во странство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа, дека тужителот побара да добие одобрение за привремен престој во странство, како регрут, според член 57 став 1 од Законот за воената обврска ("Службен лист на СФРЈ" бр.64/85 и 26/89), затоа што бил оценет како привремено неспособен за воена служба во траење од 4 години.

Во управната постапка патувањето во странство го образложи со намера да се лекува, па бидејќи по барање на органот не достави никакви докази за тоа, ја промени намерата и одобрението го побара за работа во Грција.

Според наводите во тужбата, патувањето било со намера да оди на годишен одмор во Грција или Бугарија.

При таква состојба, Судот наоѓа дека оспореното решение е законито.

Во одредбата од член 57 став 2 точка 1 до 6, од цитираниот Закон, точно се наведени причините поради кои регрутот може да патува во странство и да му се издаде одобрение за привремен престој во странство и е определено времето на престојот, а во точка 7 од овој став, заради вршење на приватни и службени работи, ако регрутот е оценет како привремено неспособен за воена служба на време од 2 или повеќе години - до истекот на времето за кое е оценет како привремено неспособен за воената служба, заради школување по основ на меѓународна размена на студенти, или заради користење на стипендија- до завршувањето на школувањето.

При таква состојба, правилно заклучиле органите дека во отсуство на доказ оти во странство ќе се лекува, наведената намера за вработување во странство не може да се подведе под ниедна од причините во точките од 1 до 7.

Тоа што според тужбата, одобрението му е потребно заради користење на годишен одмор не е од значење за законитоста на оспореното решение.

Според став 2 точка 2 од тој член од од законот, на регрутот може да му се издаде одобрение за привремен престој во странство заради користење на годишен одмор до 40 дена, но со оглед на тоа

што во постапката не ја образложи категорично таквата намера и не го наведе времето во кое ќе го користи годишниот одмор во странство, таквите наводи не се од значење за донесување поинаква одлука.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.555/90 од 17.05.1990 година.

5. Лицето кое е евидентирано како невработено лице и остварило право на старосна пензија, има право на отпремнина, иако во моментот на пензионирањето веќе не користело право на паричен надомест за време на невработеност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителката била евидентирана како невработено лице. Нејзиниот последен работен однос бил како сезонски работник од 5.05.1992 до 26.11.1992 година, а потоа користела право на паричен надомест за време на невработеност од 27.01.1992 до 26.02.1993 година. На 07.03.1993 година остварила право на старосна пензија и поднела барање за остварување право на отпремнина по член 29-а од Законот за вработувањето ("Службен весник на СРМ" бр.38/87, 18/89, 36/89, 17/91 и 36/91).

Органите нашле дека не може да оствари такво право, затоа што во моментот на остварувањето на правото на пензија не била корисник на паричен надомест, а по оваа одредба од Законот и по член 23 од Правилникот за утврдување на мерилата и критериумите за користење на средствата од придонесот за вработување, правото на отпремнина било непосредно поврзано со правото на паричен надомест, што значело дека право на отпремнина можело да оствари само невработното лице, кое за време на користењето на правото на паричен надомест остварило право на пензија.

Судот наоѓа дека ваквото правно сфаќање не произлегува од Законот.

Кое лице се смета за невработено лице е определено во одредбата од член 14 став 2 од Законот, а во останатите одредби од член 17 до 36 се утврдени правата и обврските на невработените лица.

Правото на паричен надомест е едно од тие права и трае ограничено време зависно од стажот на осигурување, а правото на отпремнина е друго право. Тоа право е утврдено со член 29-а од Законот и според оваа одредба невработеното лице има право на

отпремнина при одење во пензија, така што според Законот, користењето на ова право не е врзано со користењето на право на паричен надомест во време на остварувањето на правото на пензија.

Поврзувањето на правото со користењето на правото на паричен надомест не произлегува ниту од одредбата од член 2 и 3 од Правилникот. Единствено во одредбата од член 14, во која е определена висината на отпремината, се споменува примениот паричен надомест исплатен во претходниот месец, но и во оваа одредба не е означено дека тоа треба да биде исплатениот надомест на конкретното невработено лице или во смисла на општите колективни договори треба да се смета исплатениот просечен надомест во претходниот месец. Освен тоа, Правилникот, на кој е засновано решението не е објавен во "Службен весник на РМ" така што тој во смисла на член 52 од Уставот на Република Македонија не влегол во сила и не може да се применува.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2519/94 од 25.04.1996 година.

6. Рокот од 30 дена за остварување на паричен надомест поради невработеност почнува да тече од приемот на конечното решение за престанок на работниот однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите приложени кон предметот се гледа дека првостепениот орган не му признал право на паричен надоместок на тужителот како на невработено лице заради тоа што барањето било поднесено после истекот на времето од шест месеци за кое имал право на паричен надомест. Од решението на Земјоделската задруга од 15.06.1992 година се гледа дека работниот однос на тужителот му престанал на 1.03.1991 година, а решението било донесено на 15.06.1992 година.

Согласно член 30 став 1 од Законот за вработувањето ("Службен весник на СРМ" бр.32/87) паричен надомест на невработено лице му припаѓа од денот на престанокот на работниот однос ако невработеното лице поднесе барање до Заедницата за вработување кај која е уплатуван придонесот за вработување, во рок од 30 дена од денот на престанокот на работниот однос.

Во конкретниов случај неспорно е дека со првостепеното решение работниот однос на тужителот му престанал на 1.03.1991

година. Меѓутоа, решението за престанок на работниот однос е донесено на 15.06.1992 година, кога тужителот и дознал дека му престанал работниот однос. Според тоа, овој суд наоѓа дека правото за остварување на паричен надомест поради невработеност почнува да тече 30 дена од денот на престанокот на работниот однос односно од приемот на решението. До овој ден тужителот објективно не можел да го користи ова право кое по законот му припаѓа заради тоа што немал решение за престанок на работниот однос. Барањето за остварување на ова право тужителот го поднел на 22.06.1992 година, односно во предвидениот законски рок. Според тоа овој суд наоѓа дека со оспореното решение повреден е законот на штета на тужителот поради што оспореното решение го поништи и предметот го врати на повторна постапка на разгледување и одлучување на тужениот орган.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1424/92 од 3.12.1992 година.

7. Не може да се нареди отстранување на времен објект за обавување на дејност, додека не се расчистат наследните односи, ако еден од наследниците бара да ја обавува истата занаетчиска дејност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека отстранувањето на времениот објект е наложено врз основа на член 18 став 1 точка б од Одлуката за начинот и условите за изградба на времени објекти ("Службен гласник на Општина Кичево " бр.7/87), според кој времениот објект ќе се отстрани доколку сопственикот престане со вршење на дејноста за која е наменет времениот објект. Во случајот органите утврдија дека Н.В. кој го добил одобрението за вршење на казанциска дејност починал и времениот објект се издавал под наем.

При вакви околности, правилно првостепениот орган заклучил дека не постојат услови времениот објект да остане и понатаму, меѓутоа, во жалбата наследниците укажаа дека Д.В. кој бил исто казанција, има намера во него да обавува казанциска дејност и предложија да не се одлучува додека не се расчистат имотните односи помеѓу наследниците. Второстепениот орган не одговори на ваквите наводи, поради што судот најде дека со тоа ги повредил

правилата на постапката, по член 245 став 1 од Законот за општата управна постапка, и погрешно се повикал само на причините наведени во првостепеното решение, според став 2 од истиот член.

Ова, особено поради тоа што во тужбата тужителот достави договор за физичка делба помеѓу наследниците од 10.12.1989 година, според кој времениот објект нему му припаднал и укажа дека поднел барање за обавување на казанциска дејност во тој објект, што очигледно може, според наоѓањето на судот да биде од значење за утврдување на поинаква фактичка состојба и укажува на нецелосообразноста од уривањето на објектот без оцена и на овие факти.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.14/90 од 22.03.1990 година.

8. Сообраќајната дозвола издадена во СФРЈ во времето кога таа како држава повеќе не постоеше, во постапката на регистрацијата на моторните возила не може да се смета за соодветен доказ за потеклото, односно за сопственоста на возилото, издаден од надлежен државен орган.

О д б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е неоснована.

Според член 5 став 3 точка 3 од Правилникот за регистрација на моторни и приклучни возила ("Службен весник на РМ" бр.23/93), при регистрацијата и при продолжување на регистрацијата на возилото, сопственикот на возилото поднесува доказ за сопственост на возилото, ако возилото прв пат се регистрира или при промена на сопственост.

Според член 6 став 1 точка 1 од истиот Правилник, возилото нема да се регистрира ако не постојат соодетени докази за потеклото односно за сопственост на возилото.

По разгледување на барањето и списите на предметот, судот најде дека органите правилно одлучиле кога го одбиле барањето на тужителот за регистрација на моторното возило. Имено и судот наоѓа дека приложената сообраќајна дозвола БХ 507-10 не може да се прифати како соодветен доказ за потеклото, односно за сопственост на возилото затоа што од неа не произлегува дека е издадена од надлежен државен орган. Таквиот заклучок Судот го заснива на фактот што сообраќајната дозвола е издадена на 26.08.1993

година, а државата во која е издадена е СФРЈ, која, пак, во тоа време повеќе не постоеше како држава.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1167/94 од 7.06.1995 година.

9. Жители на местото каде се доделува неизграденото градежно земјиште се сите жители на општината, вклучувајќи ги и жителите на селата што припаѓаат на таа општина.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот, од наводите во жалбата и тужбата произлегува дека првостепениот орган распишал конкурс на 31.03.1992 година за доделување на градежни парцели-локалитетот бензиска пумпа во Д.Х. за изградба на индивидуални станбени згради во смисла на Уредбата за условие, начинот и постапката за доделување на градежно земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.26/91). Во постапката по конкурсот биле утврдени резултатите за кандидатите на кои им биле доделени градежни парцели, и на оние кои што исполнувале исти услови им е дадено право да учествуваат во јавно наддавање за определени градежни парцели на кои конкурирале. Од записникот од 24.04.1992 година се гледа дека за градежната парцела број 1 на јавното наддавање помеѓу кандидатите В.Т., Б.К., Г. и З. П., Д.Л., С. Т. и Ц. Т. највисока цена постигнал В.Т., поради што со решението градежната парцела е доделена на ова лице кое е од с. Б.

Тужителот решението го оспорува од причина што според член 7 став 1 точка 2 од цитираната Уредба, учесник на конкурсот можело да биде само лице кое е жител на местото каде се доделува земјиштето, сметајќи дека лицето треба да биде жител на градот Д.Х. а не на селата што припаѓаат на таа општина.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на правилна примена на материјалното право.

Со Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/70, 18/89 и 26/91), се утврдени условите и постапката за определување, доделување, користење и правата врз градежното земјиште, поради што и разрешувањето на спорното прашање од член 7 став 1 точка 2 од Уредбата за условите, начинот и постапката за доделување на градежно земјиште, како услов за доделување, треба да се сфати во смисла на одредбите од овој закон. Така, поаѓајќи од тоа дека со член 2 од Законот е определено земјиштето што се

смета како градежно земјиште во смисла на овој Закон и дека е определена постапката за доделување на градежно земјиште во случајот определено за општина Д.Х., правилно прифатија органите дека поимот жител на местото каде што се доделува земјиштето треба да се сфати како жител на општината, а тоа се и жителите на селата што припаѓаат на таа општина. Поинаквото толкување би било спротивно на овој Закон и жителите на селата би ги довело во нерамноправна положба во однос на жителите од градот на истата општина.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1040/92 од 5.11.1992 година.

10. Земјиште на кое е изграден помошен објект од времен карактер кој не е во функција на другите објекти од траен карактер, не се смета за изградено градежно земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со решение на Секретаријатот за финансии на Општина Ц. од 7.12.1981 година е одземено од владението на тужителот неизградено градежно земјиште што се наоѓа на КП 866/2 КО С. во површина од 255 метри квадратни, за оформување на градежна парцела за изградба на индивидуална станбена зграда. Со спогодба склучена пред овој орган на 16.12.1981 година на тужителот му е признат паричен надомест за земјиштето и за насадите.

На 18.09.1993 година тужителот поднел барање да му се врати земјиштето, а во текот на постапката барањето го дефинирал како барање за огласување на решението за ништавно од причини што на земјиштето се наоѓале објекти, кои на земјиштето му давале карактер на изградено градежно земјиште и поради тоа извршувањето на решението за одземање воопшто не било можно.

Од списите на предметот се гледа дека на записник од 9.11.1993 година, во присуство на тужителот, со помош на две вешти лица, врз основа на изјавата на тужителот и увидот во изводот од урбанистичкиот план е утврдено дека во времето на донесувањето на решението за одземање на земјиштето постоеле две помошни простории, означени со дијагонални линии, што значело дека биле изградени од слаб материјал, дека тие објекти повеќе не постојат, туку постојат сидови од печена тула-бондручна конструкција, без кров, со делумно срушени сидови, а до овој објект постои полско

ВЦ од печена тула во варов малтер и кокошарник од печена тула во варов малтер, без кров и двата залепени до првиот објект. Во помошниот објект постоела водоводна инсталација, која сеуште постои и бетонско корито над кое е поставена цевка и славина за чешма.

Во текот на постапката тужителот е сослушан и на записник од 7.10.1993 година година ијзави дека земјиштето сеуште е во негово владение, на него и тогаш и сега постоела шупа (времена барака) изградена без одобрение за градба по земјотресот во Скопје, дека тој објект бил опфатен со аерофотограметриско снимање во 1964 година и дека паричниот надомест за земјиштето и насадите не го подигнал.

При таква состојба, Судот наоѓа дека не погрешил тужениот орган кога заклучил дека не постојат услови за огласување на решението за ништовно во смисла на член 267 став 1 точка 3 од Законот за општата управна постапка, затоа што правилно со решението, чие поништување се бара, е одземено земјиштето од владението на тужителот како неизградено градежно земјиште, односно правилно не е водена постапка за експропријација.

Според член 12 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91), како градежно изградено земјиште се смета земјиштето на кое е изграден објект од траен карактер.

Во случајот, а според изјавата на тужителот, во прашање бил објект од времен карактер, изграден без одобрение за градба. Освен тоа, според намената, помошниот објект и другите објекти што се наоѓаат на земјиштето не се во функција на друга зграда од траен карактер за да може евентуално да постои изградено градежно земјиште, а сега постојат само остатоци од објекти.

При таква состојба, судот наоѓа дека наводите од тужбата со кои се укажува дека одредбите од Законот за експропријација, со кои е утврден општиот интерес, се укинати со Одлука на Уставниот суд на Република Македонија, па се поставувало прашањето кој е јавниот интерес градежното земјиште да се одземе од владението на тужителот, се без значење за донесување поинаква одлука. Ова затоа што не била водена постапка за експропријација и не постоеле услови за водење на таква постапка од претходно наведените причини, ниту за таквите помошни објекти, изградени без одобрение за градба, се признаваше право на паричен надоместок.

Со оглед на тоа Судот наоѓа дека правилно е образложението дадено во оспореното решение дека на земјиштето не се изградени објекти од траен карактер, а решението за одземање на земјиштето ќе биде основ за нивно отстранување.

Поради тоа, а согласно член 42 став 2 од Законот за управните спорови, судот ја одби тужбата како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1801/94 од 11.05.1995 година.

11. Конечното решение со кое општината доделила градежно земјиште на времено користење на неопределено време, не може да биде заменето со ново решение со определен рок во траење од 3 години, донесено од републичкиот орган надлежен за имотно-правни работи, само затоа што сега земјиштето е на Републиката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во постапката е неспорно утврдено дека со решение на Извршниот совет на СО Д. од 01.04.1989 година, врз основа на член 14 став 2 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79), на тужителот му е доделено на времено користење земјиште во општествена сопственост за изградба на деловна просторија, со обврска земјиштето да го ослободи во рок од 30 дена по добивањето на известувањето дека е потребно заради реализација на урбанистичкиот план.

Со првостепеното решение врз основа на член 14 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91), и согласно член 7 од Уредбата за условите и начинот за давање на градежно неизградено земјиште на времено користење ("Службен весник на РМ" бр.26/91), рокот на времено користење на земјиштето е продолжен за три години сметано од 1.01.1992 година, со тоа што со донесувањето на ова решение престанува да важи решението од 1.04.1989 година.

Според образложението, решението е донесено по службена должност заради усогласување на актите со кои порано е извршено доделувањето на земјиштето на времено користење со Уредбата и Програмата за уредување на градежното земјиште на општината Д.

Ваквото правно сфаќање го прифати и тужениот орган, со дополние дека согласно член 16 од цитираната Уредба, со влегувањето во сила на Уредбата, престануваат да важат прописите на општините за давање на градежно земјиште на времено користење и дека според Законот надлежен орган за давање на земјиштето

сега е Министерството за финансии-Републичка управа за имотно-правни работи.

При таква состојба, судот наоѓа дека со оспореното решение е повреден законот на штета на тужителот.

Од списите во предметот се гледа дека со решението од 1989 година му е дадено на времено користење означеното земјиште врз основа на прописот на Општината кој тогаш бил во сила, со обврска да го ослободи и предаде на Општината кога ќе се јави потреба од реализација на урбанистичкиот план.

Ваквото конечно решение, со кое тужителот се стекнал со право на користење на земјиштето и со обврска да го ослободи и предаде во владение кога ќе се пристапи кон реализација на урбанистичкиот план, може да се менува само во некоја од постапките предвидени во Законот за општата управна постапка за измена на конечно решение. Од оспореното решение се гледа дека решението донесено во 1989 година, не е изменето во смисла на тие одредби од Законот.

Правното сфаќање на органите дека решението е донесено заради усогласување со измената на Законот на градежното земјиште и Уредбата за условите и начинот за давање на градежно земјиште на времено користење, затоа што сега Републичкиот орган надлежен за имотно-правни работи може градежното земјиште на Републиката да го даде на времено користење и затоа што со влегувањето во сила на ова Уредба престанале да важат прописите на општината за давање на градежно земјиште на времено користење, е погрешно.

Ова, затоа што измената на носителот на правото на општествената сопственост од општината на Републиката и на надлежноста на органот кој го дава земјиштето на користење, не може да биде основ за измена на веќе воспоставена правна состојба со определени права и обврски под условите од поранешните прописи и кои се утврдени со конечно решение, ако тоа со закон не е поинаку определено. Во Законот за изменување и дополнување на Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.21/91), со кој е извршена измената на носителот на правото на општествената сопственост, така што сега градежното земјиште е на Републиката и е изменета надлежноста на органот кој го дава земјиштето на времено користење, нема таква одредба. Според одредбата од член 28, отпочнатите постапки за доделување на градежно неизградено земјиште до денот на влегувањето во сила на овој закон, ќе се довршат според одредбите на овој Закон, а според условите определени со прописите на општината, што значи дека и започнатите постапки ќе се довршат под условите определени со прописите на општината.

Повикувањето на одредбата од член 16 од Уредбата за престанување на важењето на прописите на Општината, исто така не е основ за измена на воспоставените правни состојби, затоа што тоа не повлекува ставање вон сила и на конечните акти донесени врз тие прописи, туку престанување на нивната важност во иднина.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.991/92 од 23.10.1992 година.

12. Станарот на колективна станбена зграда има право да го користи земјиштето што припаѓа на таа станбена зграда и да изгради гаража, па според тоа не постои основ за отпочнување постапка за узурпација против него.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека дел од КП бр.13424/1 во површина од 410 метри квадратни, припаѓа на градежната парцела од истата КП, на која е изградена општествената станбена зграда од четири стана. Оваа состојба е утврдена со мерење на самото место и е изготвена скица со записник, од вешто лице-геометар.

Со оглед на тоа што спорното земјиште припаѓа на предметната градежна парцела на која е изградена станбената зграда и служи за нејзиното користење, судот смета дека правилно укажал второстепениот орган дека нема место за покренување на постапка за утврдување на противправно заземање на спорното земјиште, затоа што аналогно на член 16 став 1 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79), тој како корисник на станот има право да го користи земјиштето што припаѓа на таа градежна парцела.

При одлучувањето судот ги ценеше наводите дека од тоа право не произлегува правото да гради објекти на тоа земјиште, но ги оцени како неосновани, затоа што за начинот на користењето во отсуство на согласнот меѓу тужителот и останатите корисници, надлежен да одлучува е вонпроцесниот суд - член 16 став 1 од Законот, а доколку објектите се изградени без одобрение за градба, надлежниот орган по урбанистичките и градежните прописи.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.416/90 од 31.05.1990 година.

13. Во постапката за признавање на предимствено право на користење на градежно земјиште и одземање на градежно земјиште, заради изградба на деловен објект, согласно урбанистичкиот план, лицето од кое се одзема градежното земјиште не може со успех да ја оспорува законитоста на решението за одземањето на земјиштето, наведувајќи дека лицето на кого му е признато предимствено право на користење, не бил поранешен сопственик, затоа што таков не бил и неговиот претходник, кога тоа право е утврдено врз евиденцијата во катастарот заснован врз правно дело склучено во законска форма и врз основа на судска одлука.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со првостепеното решение на лицето Д.Б. од О. му било признато предимствено право на користење на градежно земјиште означено како дел од КП 11216 на КО О., во површина од 78 метри квадратни, на кое тој бил корисник, а поранешен сопственик на истото бил неговиот татко Д.Т.Ј.

За оформување на локација во корист на Република Македонија се одземало дел од КП бр.11201 на КО О. во површина од 45 метри квадратни од корисникот ПП "Г" од О. и се доделувало на Д.Б.

Фактот дека таткото на лицето Д.Б. бил поранешен сопственик на КП бр.11216, бил утврден од известието од Одделението на премер и катастар О. Фактот дека лицето Д.Б. бил сегашен корисник на КП бр.11216, бил утврден од решението од 5.08.1981 година на Општинскиот суд во О. и договорот за доживотна издршка од 16.02.1981 година склучен помеѓу Д.Т.Ј. и Д.Б.

Од приложениот извод од урбанистичкиот план на град О., поткрепен со список на индикации за градежна и катастарска парцела, било утврдено дека, земјиштето поранешна сопственост на таткото на Д.Б. КП бр.11216 во површина од 78 метри квадратни и земјиштето дел од КП бр.11201 во површина од 75 метри квадратни, чиј корисник бил ПП "Г" од О., било предвидено како градежна парцела за изградба на деловен објект, согласно Деталниот урбанистички план за зона на индустрија и колективно становање-локалитет "Г" извод број 2291 /94.

Со оспореното второстепено решение, жалбата на тужителот изјавена против првостепеното решение била одбиена како неоснована.

Тужителот во тужбата, исто како и во жалбата, наведува дека оспорениот акт бил незаконит, затоа што претходникот на лицето Д.Б., неговиот татко не бил поранешен сопственик на КП бр.11216 на КО О., па поради тоа лицето Д.Б. не можело да се стекне со предмиствено право на градба на таа парцела, како и тоа дека со изградбата на предвидениот деловен објект ќе се затворел пристапниот пат до неговиот објект.

Судот ги ценеше ваквите наводи, но, ги одби како неосновани од причините изнесени во оспореното решение, кои во целост ги прифаќа и судот, а тоа се дека од изведените докази во постапката со сигурност било утврдено дека поранешен сопственик на КП бр.11216 на КО О. бил таткото на лицето Д.Б., и дека со изградбата на предвидениот деловен објект со урбанистички план немало да се попречи влегувањето на тужителот во неговиот објект, бидејќи влезот за објектот бил оформен од улицата "Е." (што било утврдено со извршениот увид на лице место и вештачење од 18.04.1995 година).

Судот, исто така го ценеше и наводот од тужбата дека со изградбата на деловниот објект, кој требало да биде сервис, ќе се загрозила безбедноста на тужителот, кој работел со лесно запаливи материјали, но, и овој навод го одби како неоснован од причина што за дејноста што ќе се обавува во објектот што треба да се изгради и за евентуалната опасност од неа за објектот на тужителот, ќе се одлучува во друга постапка според соодветни прописи.

Судот, на крај, го ценеше и дополнителниот навод од тужбата, дека според записникот од 26.01.1996 година на Општинскиот суд во О., за обезбедување на докази, таткото на лицето Д.Б. не бил поранешен сопственик на КП бр.11216 на КО Охрид, меѓутоа истиот го оцени како без значење за донесување на поинаква одлука, затоа што прашањето за тоа дека таткото на лицето Д.Б. бил поранешен сопственик на наведената парцела, претходно во управната постапка било утврдено врз основа на релевантни докази.

Од изнесените причини судот наоѓа дека оспорениот акт е правилен и законит, бидејќи управната постапка била спроведена согласно одредбите од Законот за општата управна постапка, а за барањето на лицето Д.Б. било одлучено со правилна примена на материјално-правните одредби од член 17 и 36 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79 и 21/91), а тоа значи дека Законот не бил повреден на штета на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2149/95 од 25.04.1996 година.

14. Градежно неизградено земјиште не може да се доделува со непосредна спогодба за оформување на градежна парцела на која е изграден објект од времен карактер.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со решение на Одделението за комунално-станбени прашања и урбанизам на општината, на тужителот му било одобрено лоцирање на времен објект на земјиште во општествена сопственост, сега на Републиката.

Тужителот изградил објект од тврд материјал со димензии 9,4 x 7 метри квадратни на КП 3185/1 - општествена сопственост, сега на Република Македонија, а според приложената документација требал да изгради објект со димензии 5 x 6 метри.

Во 1994 година поднел барање за надградба на постојниот времен објект, со претходно доделување на градежното земјиште по пат на непосредна спогодба согласно Уредбата за условите, начинот и постапката за доделување на градежно земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.26/91).

Со цитираната Уредба предвидена е можност за доделување на градежно земјиште по пат на непосредна спогодба и тоа под условите предвидени во член 3 .

Тужителот побарал да му биде доделено земјиштето согласно став 2 од овој член, според кој, со непосредна спогодба се доделува земјиште за дооформување на градежна парцела и за изграден објект со градежна документација, за кој не е извршено доделување на земјиштето.

Судот наоѓа дека не се исполнети условите за доделување на земјиштето по пат на непосредна спогодба поради следното:

Градежното земјиште, според член 36 и член 37 а од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10.79, 18/89 и 21/91), се доделува заради изградба на објекти на физички и правни лица под услови, начин и постапка што ги пропишува Владата на Република Македонија. Во Законот и во цитираната Уредба нема посебна одредба за тоа што се смета за објект, но, имајќи ја предвид одредбата од член 12 од овој Закон, се заклучува дека се однесува на објект од траен карактер и тоа на градежна парцела предвидена со урбанистичкиот план, или за изграден објект со градежна документација, за кој не е извршено доделување.

Во случајот, на тужителот земјиштето му било додело на времено користење за изградба на времен објект и затоа правилно заклучиле

органите дека Републиката нема обврска земјиштето да му го доделува по пат на непосредна спогодба по оваа Уредба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.195/95 од 25/01.1996 година.

15. Кога градежната парцела на која е предвидена изградба на деловен простор е оформена од повеќе катастарски парцели, земјиштето не може да се одземе од владение на поранешните сопственици само затоа што земјиштето на секој поединечно не влегува во градежната парцела со над 50%. Во таков случај органот е должен претходно, а по нивно барање, да одлучи дали земјиштето може да им биде доделено со непосредна спогодба за заедничка изградба на објектот по Уредбата на условите, начинот и постапката за доделува градежно земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.26/91).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Земјиштето било одземено од владението на тужителите, согласно член 15 од Законот за градежното земјиште, во корист на Републиката, за изградба на агропрометен центар со бензиска пумпа.

Барањето на тужителите за остварување предимствено право на градба било одбиено од причина што секој поединечно не можел да оствари такво право во смисла на член 17 став 1 од Законот, затоа што земјиштето не влегува во градежната парцела со над 50%.

Со оглед дека тужителите, кои се браќа и сестра, бараат земјиштето да им биде доделено на користење, како би можеле тројцата да го изградат објектот, Судот наоѓа дека погрешил тужениот орган кога по ваквото барање на тужителите не одлучил.

Ова затоа што според член 37 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91) и Уредбата за условите, начинот и постапката за доделување на градежно земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.26/91), земјиштето може да се доделува со непосредна спогодба за изградба на станбени и деловни згради на лица чии недвижности се одземаат во постапката за уредување на градежно земјиште. Во такви случаи, по наоѓањето на Судот, органот е должен претходно да одлучи дали земјиштето може да им биде доделено на лицата од кои би се одзелo заради уредување, па потоа, доколку не им биде доделено, земјиштето да се одземе од нивно владение.

Со оглед на тоа што органите не утврдиле и не испитале дали има можност земјиштето да им биде доделно на тужителите за изградба на објектот предвиден со урбанистичкиот план, се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија под У.бр.955/92 од 3.12.1992 година.

16. Остварувањето на предимственото право на користење на градежна парцела за изградба на деловен простор не може да се доведува во зависност од дејноста што ќе се врши во деловниот простор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение е уважено барањето на тужителката и е признато предимствено право на користење на неизградено градежно земјиште на градежна парцела за изградба на деловна просторија според урбанистичкиот план на К.П.

Тужениот орган, решавајќи по жалбата на ЈП "К." од К.П., првостепеното решение го поништил, а барањето на тужителката го одбил како неосновано од причини што на градежната парцела на која на тужителката и е признато предимствено право на користење, такво право не можела да оствари затоа што во прашање била градежна парцела предвидена за изградба на јавен пазар и, според изводот од урбанистичкиот план, претставувала единствена градежна парцела-една градежна целина која опфаќала пазар за селско стопански производи и објекти за дневно и повремено снабдување, во вкупна површина од 2531 метри квадратни, а во вкупната површина на парцелата, земјиштето на тужителката учествувало со многу помалку од 50%

Судот наоѓа дека таков заклучок не произлегува од списите приложени во предметот.

Имено, на приложениот извод од урбанистичкиот план на К.П. бр.04-13/205 од 8.07.1992 година се прикажани две градежни парцели: бр.20-јавен пазар и бр.21-дневно и повремено снабдување. Според тоа, тужениот орган неосновано смета дека во прашање е една градежна парцела.

Со оглед на тоа што од изводот на урбанистичкиот план јасно се гледа дека во конкретниот случај се во прашање две градежни парцели, а имајќи предвид дека предимствено право на користење на

неизградено градежно земјиште се остварува на една градежна парцела под услов земјиштето на поранешниот сопственик да учествува во неа со повеќе од 50%, Судот не гледа причини зошто тужителката, ако ги исполнува условите, не може да оствари такво право. Тоа, што објектите предвидени на градежната парцела бр.21 по намена, односно по дејноста која е предвидена да се обавува во нив, треба да претставуваат една целина со објектите на градежната парцела бр.20, според мислењето на Судот, е прашање кое во постапката за признавање на предимствено право на користење не може да има решавачко значење, затоа што обврската да се обавува само предвидената дејност во деловни простории-на определена локација, не зависи од тоа кој е сопственик на деловната просторија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.940/93 од 31.08.1993 година.

17. На граѓанско лице кое ќе оствари право на старосна или инвалидска пензија, а има поминато најмалку 15 години ефективен работен стаж во штаб, команда, единица, или установа, на територијалната одбрана или во Југословенската народна армија, пензиската основа му се утврдува од просечниот личен доход остварен во последната година пред пензионирањето, без оглед на тоа што определен работен стаж е докупен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот орган на тужителот му признал право на старосна пензија од месечниот просечен личен доход остварен во најповолните последователни 10 години во периодот од 1980 до 1989 година, пресметани на ниво на личните доходи од 1989 година. Врз оваа основа на тужителот му била одредена старосна пензија во висина од 85% од пензискиот основ што изнесувало 6.471.421 динари. Тужителот, старосната пензија за вкупен пензиски стаж од 40 години, ја остварил со докуп на стаж од 4 години 9 месеци и 28 дена. Заради тоа што на тужителот му е докупен стаж, пензиската основа му е утврдена врз основа на најповолните последователни 10 години, а не врз основа на просечниот месечен личен доход остварен во последната година пред пензионирањето, иако имал поминато 20 години непрекинат работен стаж во територијалната одбрана на СР Македонија.

Согласно член 42 од Законот за граѓанските лица на служба во територијалната одбрана ("Службен весник на СРМ" бр. 32/87), на граѓанско лице кое ќе оствари право на старосна или инвалидска пензија, а има поминато најмалку 15 години ефективен работен стаж во штаб, команда, единица или установа на територијалната одбрана, или во Југословенската народна армија, пензиски основ претставува просечниот месечен личен доход остварен во последната година пред пензионирањето.

Во конкретниов случај тужителот има поминато 20 години ефективен работен стаж во територијалната одбрана на СР Македонија. Според тоа, а имајќи ја предвид цитираната законска одредба, овој суд наоѓа дека со оспореното решение повреден е законот на штета на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.770/91 од 17.10.1991 година.

18. За да се смета дека на даночниот обврзник земјоделството му е основна дејност, потребно е во домаќинството барем еден член да е осигуран според прописите за здравствено осигурување на земјоделците по основ на земјоделска дејност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 3 став 2 од Законот за изменување и дополнување на Законот за републичките даноци на граѓаните ("Службен весник на СРМ" број 21/91), за даночните обврзници на кои земјоделството не им е основана дејност, данокот од личен доход од вршење земјоделска дејност се плаќа по стапка од 50%.

Во управната постапка е утврдено дека тужителката земјоделската дејност не ја обавува како основано занимање, поради што и данокот од личен доход од земјоделска дејност и е утврден по стапка од 50%.

При таква фактичка и правна состојба на работите по предметот, Судот најде, дека тужениот орган правилно одлучил и не го повредил Законот на штета на тужителката кога ја одбил жалбата како неоснована.

Наводите во тужбата дека на тужителката земјоделство и е единствено занимање, иако здравственото осигурување го остварува преку нејзиниот сопруг кој е корисник на старосна пензија и дека при утврдувањето на данокот требало да се примени стапката за

земјоделците на кои земјоделието им е единствено занимање, Судот ги ценеше, но најде дека се неосновани. Имено, според член 53 од Законот за даноците на граѓаните, за да се смета дека на даночниот обврзник земјоделството му е основна дејност, во смисла на овој Закон, потребно е барем еден член од домаќинството здравствено да е осигуран по основ на земјоделска ејност. Домаќинството на тужителката, според наводите во тужбата, се состои од два члена-таа и нејзиниот сопруг-а никој од нив не е здравствено осигуран по основ на земјоделска дејност.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.757/92 од 8.10.1992 година.

19. Од Законот за даноците на граѓаните не произлегува дека даночниот обврзник треба да плати данок и за време на неспособност за работа само затоа што не пријавил привремено запирање на работата по Законот за самостојно вршење на стопанска дејност. Во такви случаи органот е должен да ги оцени доказите за неспособност на работа и да утврди дали навистина остварил приходи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека тужителот поднел даночна пријава за остварен приход од автотаксичка дејност за 1990 година, во која навел оти од 1.06.1989 година до 30.11.1990 година бил на боледување, поради што не остварил приход.

Исто така се гледа дека за 1990 година не водел работни книги и помошна евиденција, поради што оданочувањето е извршено согласно член 63 став 1 точка 3 од Законот за даноците на граѓаните, со споредување со даночниот обврзник-С.И. По однос на боледувањето, тужениот орган изразил став дека тоа не било од значење затоа што не го пријавил престанокот на вршењето на дејноста според законските прописи.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на непотполно утврдена фактичка состојба и погрешна примена на материјалното право.

Според член 37 од Законот за даноците на граѓаните, основницата на данокот што се обложува е вистинскиот доход што ја сочинува вкупниот приход наплатен во текот на годината намален за нужните трошоци.

Од ваквата одредба, по наоѓањето на Судот, произлегува дека органот е должен да го утврди вистински остварениот приход, поради што погрешиле органите кога не ги оцениле приложените докази за спреченоста на тужителот да ја обавува дејноста поради боледувањето. Ова особено што со тужбата ги достави, сите мислења на лекарската комисија при Здружената самоуправната интересна заедница за здравствена заштита за продолжување на боледувањето за целото време означено во пријавата, како време проведено на боледување.

Тоа што според Законот за самостојно вршење на стопанска дејност бил должен привременото запирање со работа поради боледувањето да го пријави на надлежниот орган на управата, а не го пријавил, не значи дека само поради тоа треба да се смета оти во тоа време остварувал приходи. Тоа не произлегува од Законот за даноците на граѓаните, така што органите биле должни да ги оценат доказите со кои надлежната комисија ја потврдила неспособноста за работа и само доколку од други докази утврдат дека и покрај тоа ја обавувал дејноста, да го задолжат со данок на остварен приход.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1513/91 од 19.12.1991 година.

20. Кога таткото, со договор за подарок му подарил на синот патнички автомобил, не се плаќа данок на промет бидејќи не е во прашање промет, туку подарок на сродник од прв наследен ред.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Овој суд најде дека тужбата е основана.

Од списите приложени кон предметот произлегува дека тужителот, на својот син, со договор за подарок му подарил патнички автомобил. Органите на управата утврдиле дека преносот на сопственоста на моторни возила според член 5 од Законот за оданочување на производи и услуги во прометот ("Службен лист на СФРЈ" бр.33/72, 31/88) се третира како промет на кој се плаќа посебен данок на промет и при тоа не е од влијание дали даропримачот и дародавачот се од прв наследен ред.

Овој суд најде дека со оспореното решение е повреден законот на штета на тужителите.

По наоѓањето на овој суд, овие одредби не се однесуваат на конкретниов случај. Органите на управата не ги имале предвид одредбите од член 125 и 132 од Законот за даноците на граѓаните ("Службен

весник на СРМ" бр.12/87). По член 125 од овој Закон, данок на наследство и подарок се плаќа на недвижен и движен имот, како и на правото на продолжување и користење на недвижен имот со кој граѓаните се стекнуваат на територијата на СР Македонија врз основа на Законот за наследување, односно договорот за подарок, а по член 132, данок на наследство и подарок не плаќа: 1) наследникот односно примателот од прв наследен ред.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија, У.бр.1553/80 од 25.06.1990 година.

21. На прометот извршен пред 1.01.1994 година, се применуваат одредбите за ослободување од плаќање на данок на промет по член 5 од Законот за данокот на промет на недвижности и права, иако средствата се вложени за купување стан по влегувањето во сила на Законот за даноците на имот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Од списите на предметот се гледа дека со решение на Министерството за финансии - Секретаријат за финансии од 7.06.1993 година, тужителката и други лица биле задолжени со данок на промет на недвижности и права за продаден стан. Данокот на промет бил пресметан по стапка од 20%. Тужителката својот дел го платила и на 1.06.1994 година поднела барање за враќање на платениот данок, во смисла на член 5 од Законот за данокот на промет на недвижности и права, затоа што добиените средства од продажбата на станот во рок од 2 години ги вложила за купување на нов стан. Приложи договор за купопродажба заверен во суд на 11.03.1994 година.

Барањето е одбиено како неосновано, затоа што по член 24 од Законот за даноците на имот ("Службен весник на РМ" бр.80/93), даночната обврска за овој вид данок настанува на денот на склучувањето на договорот за пренос на правото, односно по стапувањето во владение на имотот. Бидејќи, пак, според овој закон, кој се применува од 1.01.1994 година, не е предвидено ослободување од плаќање данок на промет на недвижности и права, нема основ за враќање на платениот данок.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на погрешна примена на материјалното право, следствено на што и фактичката состојба е непотполно утврдена.

Тужителката бара враќање на платениот данок на промет за станот што таа го продала и бидејќи е во прашање оданочувањето на промет извршен пред 1.01.1994 година, погрешиле органите кога по нејзиното барање одлучувале врз основа на Законот за даноците на имот, наместо по прописите кои беа во сила во моментот на продажбата на нејзиниот стан.

По Законот на данокот на промет на недвижности и права ("Службен весник на СРМ" бр.40/84....38/90) - член 5 од Законот, од данокот на промет на недвижности и права се ослободуваше даночниот обврзник кога продажбата на недвижноста ја вршеше заради решавање на станбеното прашање, ако добиените средства од продадената недвижност ги вложи во рок од 2 години за купување на стан.

Затоа, а имајќи ја предвид и одредбата од член 23 од тој Закон и одредбата од член 24 од Законот за даноците на имот, според кој даночната обврска настанува со денот на склучувањето на договорот за пренос на правото на сопственост, органите требале да утврдат дали се исполнети условите за ослободување, односно во случајот за враќање на платениот данок на промет, за продадениот стан во кој тужителката се јавува како даночен обврзник.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2303/94 од 14.09.1995 година.

22. Кога давателот на издршката која била предмет на договорот за доживотна издршка со свои средства ја доградува куќата, за доградениот станбен простор не може да се бара плаќање на данок на промет по основ на договорот за доживотна издршка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Од списите приложени во предметот се гледа дека првостепениот орган со решение го задолжил тужителот со данок на промет на недвижности и права за добиената недвижност од неговата мајка врз основа на договор за доживотна издршка. Во оставинската постапка тужителот изјавил дека со покојната мајка имал склучен договор за доживотна издршка, но не сакал да се користи со правата од тој договор и изјавил недвижноста која била предмет на истиот да влезе во оставинската маса и да се расправи според Законот

за наследување. Оставинскиот суд ја примил оваа изјава како законита и ја расправил оставината според одредбите на Законот за наследување, при што другите наследници се откажале од својот наследен дел и за единствен наследник бил прогласен тужителот.

Овој суд смета дека во постапката за расправање на оставината оставинскиот суд погрешил кога дознал дека за предметниот имот постои договор за доживотна издршка и одлучил да продолжи постапката согласно одредбите од Законот за наследувањето. Во ваков случај оставинскиот суд требало постапката да ја запре бидејќи немало имот, со оглед на тоа што имотот бил отуѓен со споменатиот договор за доживотна издршка.

Согласно член 120 став 1 од Законот за наследувањето ("Службен весник на СРМ" бр.35/73), договорот со кој единиот договорувач се обврзува да го издржува доживотно другиот договорувач, или некое трето лице, а во кој другиот договорувач изјавува дека му го остава целиот овој имот или еден негов дел во наследство, не е договор за наследување, туку договор за отуѓување со надомест на сите недвижни ствари што му припаѓаат на примателот на издршката во времето на склучувањето на договорот, или на определен дел на тие ствари чие предавање на давателот е одложено до смртта на примателот на издршката (договор за доживотна издршка).

Од друга страна согласно член 23 став 4 од Законот на данокот на промет, ("Службен весник на СРМ" бр.40/84) ако пренесувањето на правото на сопственост е извршено врз основа на договор за доживотно издржување, даночната обврска настанува во моментот на смртта на примателот на издршката.

Со член 4 став 1 точка 11 од истиот Закон е утврдено дека данок на промет на недвижности и права не се плаќа кога правото на сопственост на недвижност се пренесува на давателот на доживотно издржување кој во однос на примателот на издржувањето се најде во прв наследен ред и тоа само за делот за недвижноста што би го наследил според Законот за наследување и без давање на издршката.

Во конкретниов случај, органите на управата правилно постапиле кога тужителот го задолжиле со данок на промет за 3/4 од вредноста на станбениот објект кој бил предмет на договорот за доживотна издршка, меѓутоа погрешиле кога нецелосно ја утврдиле фактичката состојба. Имено, со договорот за доживотна издршка точно е утврдено за каков имот станува збор односно дека е тоа куќа со 127 метри квадратни станбен простор, 500 метри квадратни двор и мочвара од 34 метри квадратни. Во точката 1 од ставот 2 прецизно е

утврдено дека давателот на издршката, во согласност со примателот на издршката, еднаш во 1965 година и уште еднаш во 1971 година извршил доградба и адаптација на станбената зграда со метаријални средства на давателот на издршката и тоа: една спална соба, кујна, трепезарија, проширувае на дневната соба, купатило, посебен клозет и нов влез. Овие доградени простории, по оценка на Судот, треба да бидат изземени од прометната вредност на станбениот објект при определувањето на данокот на промет.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.169/90 од 25.05.1990 година.

23. Ако објектот -деловна просторија, не бил почнат да се гради во моментот на склучување на договорот за купопродажба, обврската за плаќање на данок на промет на недвижности не настанал во моментот на склучување на договорот за купопродажба, туку по изминување на рокот од 6 месеци од стапување во владение на објектот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во образложението на првостепеното и второстепеното решение е наведено дека даночната обврска за плаќање данок на промет на недвижности и права во конкретниов случај настанала во моментот на склучувањето на договорите за купување на деловни простории, а тоа е 26.02.1990 година, бидејќи измената на член 4 од Законот за данокот на промет на недвижности и права влегла во сила на 27.11.1990 година, во рок од 6 месеци купувачите на деловните простории не отпочнале да вршат дејност како основно занимање и според член 12 од Законот за данок на промет на недвижности и права даночен обврзник е продавачот на недвижноста.

Според член 4 став 1 точка 6 и став 3 и 4 од Законот за данок на промет на недвижности и права ("Службен весник на СРМ" бр.40/84, 51/88, 29/89 и 38/90), данок на промет на недвижности и права не се плаќа кога претпријатието од точка 5 на овој член врши продажба на деловна просторија на граѓани. Даночното ослободување од став 1 точка 6 на овој член се дава и на граѓаните кои за прв пат почнуваат со вршење на дејност, доколку во рок од 6 месеци отпочнат да вршат дејност. Ако граѓанинот од став 3 на овој член во рок од 6 месеци од денот на купувањето на деловната просторија не отпочне да врши

дејност како основно занимање, дополнително ќе биде задолжен со данок зголемен со затезна камата со примена на стапките што важеле во тој период.

Според член 23 став 1 од истиот Закон, даночната обврска настанува во моментот на склучувањето на договорот за продажба, замена на недвижноста или правото, односно во моментот на стапувањето во владение на недвижноста.

Од записникот за извршен технички преглед на градежните работи на објектот "Локали" на 8.02.1991 и 11.01.1991 година, се гледа дека биле утврдени незавршени работи и недостатоци што се точно наведени, поради што на крајот е наведена констатација дека објектот може да се даде во употреба по завршување на незавршените работи и отстранување на недостатоците.

Од записникот за извршен технички преглед на предметните објекти од аспект на санитарно-технички услови на 11.01.1991 година, се гледа дека може да се даде дозвола за нивна употреба.

Имајќи го сето тоа предвид, Судот наоѓа дека органите во управната постапка погрешиле кога како момент на настанување на обврската го зеле денот на склучувањето на договорите за купување на деловните простории, а не денот на стапување во владение на недвижноста, бидејќи во конкретниов случај се работи за новоизградени објекти. Даночната обврска не настанала во моментот на склучувањето на договорот за продажба, бидејќи тогаш објектите и не биле почнати да се градат, туку настанала во моментот на стапувањето во владение на недвижноста.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1328/91 од 13.12.1991 година.

24. Во случаите кога купувачот на деловна просторија не почне да врши за прв пат дејност во рок од 6 месеци, тој ќе биде задолжен, а не продавачот, со данок на промет на недвижности и права, а контролата дали во тој рок е почнато со вршење на дејноста треба да ја врши органот надлежен за приходи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е спорно дека тужителот му доставил список на првостепениот орган за продадените локали со наведување на адреси на купувачите. Не е спорно ни тоа дека во тоа време била во сила одредбата од член 4 точка 6 од Законот за данокот на промет на недвижности и права ("Службен весник на СРМ" бр.40/84, 51/88 и

29/89), според која данок на промет не се плаќа кога претпријатието од точка 5 на овој член врши продажба на деловна просторија на граѓани кои за прв пат почнуваат со вршење на дејност, доколку во рок од 6 месеци започнат да вршат дејност, како и дека според член 12 од истиот закон, даночен обврзник е продавачот на недвижноста.

Од наведената одредба, се заклучува дека е одложено плаќање на данок на промет за купување на деловна просторија на граѓани кои за прв пат почнуваат со вршење на дејност, доколку во рок од 6 месеци започнат да вршат дејност. По мислење на овој суд, одложното дејство за плаќање данок на промет не треба да се сфати така што продавачот треба да контролира дали некој ќе врши дејност во рок од 6 месеци, туку дека таа контрола треба да ја врши органот за приходи, во конкретниот случај првостепениот орган. Тужителот, по мислење на овој суд, постапил правилно кога на првостепениот орган му доставил списоци за продадените локали со наведување на адреси на купувачите. Всушност, првостепениот орган со својот акт од 6.12.1990 година, побарал од тужителот да му доставува списоци на купувачите од продадените локали заради задолжување со данок на имот. Тие списоци требале да се користат и за контрола во врска со отпочнување на дејноста поради наплата на евентуалниот данок на промет на недвижности.

Освен тоа, со одредбите на став 3 и 4 од член 4 од Законот, е определено дека даночното ослободување се дава на граѓаните кои за прв пат почнуваат со вршење на дејност и ако не почнат да вршат дејност во рок од 6 месеци, дополнително граѓаните ќе бидат задолжени со данок, што значи дека со тие одредби за таквите случаи се прави исклучок од определеното од член 12 од Законот.

Имајќи го сето тоа предвид, овој суд оцени дека тужбата е основана, поради што ја уважи, а оспореното решение го поништи и предметот го врати на повторно разгледување и одлучување, согласно член 39 став 2 од Законот за управните спорови.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.63/92 од 2.04.1992 година.

25. Кога на даночниот обврзник му се враќа погрешно платениот данок, органот не е должен да одлучи во управна постапка да му се плати камата на сумата што му се враќа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот неспорно произлегува дека купувачот Б.Ч. од с.Ц.-битолско, откако ја купил куќата од тужителот, со писмен

договор склучен на 24.06.1985 година, и покрај тоа што во договорот било наведено дека данокот на промет треба да падне на терет на продавачот, купувачот го платил данокот на име на тужителот на 6.05.1986 година, во износ од 1.238.058 динари, кој износ, накнадно со првостепеното решение е вратен на тужителот затоа што бил ослободен од плаќање на данок за извршениот промет помеѓу него и купувачот.

Според член 35 од Законот за данок на промет на недвижности и права ("Службен весник на СРМ" бр.40/84), доколку договорот за пренос на недвижности, односно права, ќе биде раскинат по волја на странките пред да биде извршен преносот за сопственост во катастарските и други јавни книги или ако договорот со судска одлука биде поништен, по извршениот пренос, по барање на лицето што го платило данокот, ќе се изврши враќање на платениот данок.

По став 2 од истиот член ако договорот за пренос на недвижности, односно права, поради некаква пречка не може да се изврши и ако се изврши само делумно, по барање на лицето што го платило данокот на промет на недвижности и права, ќе се изврши враќање на данокот, односно соодветниот дел од платениот данок.

Со оглед на изнесената фактичка и правна состојба на работите по предметот, Судот најде дека тужениот орган правилно и законито одлучил кога ја одбил жалбата како неоснована, со оглед дека правилно е пресметан износот на платниот данок кој му се враќа на тужителот и правилно сметал дека според наведениот пропис не е предвидено и враќање на камата на платениот данок, односно негова ревалоризација, во управна постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.209/90 од 12.04.1990 година.

26. Кога пренесувањето на правото на сопственост се врши со договор за купопродажба, даночната обврска настанува во моментот на склучувањето на договорот, а не во моментот на предавањето на недвижноста, поради што данокот се наплатува според прописот кој важел кога е склучен договорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителот на 22.08.1989 година склучил договор за купување на стан и се обврзал купопродажната цена да ја плати на 29.08.1989 година.

На 2.11.1991 година, поднел барање за ослободување од плаќање данок на промет на недвижности и права. Органот утврдил дека живее во с.В. каде имал сопствена станбена зграда, поради што заклучил дека не се исполнети условите од член 4 став 1 точка 5 од Законот за данокот на промет на недвижности и права ("Службен весник на СРМ" бр.40/84), за неплаќање на данок на промет и го задолжил со данок на промет. Според оваа одредба не се плаќаше данок на промет кога организација што се занимава со производство на станови врши продажба на уште ненаселена зграда-станбена зграда, односно стан на граѓанин под услов да нема друг стан, односно станбена зграда во сопственост.

Тужителот го оспори задолжението од причина што станот го примил во владение на 19.08.1991 година, кога според Законот за изменување и дополнување на Законот за данокот на промет на недвижности не се плаќа данок на промет кога претпријатие што се занимава со производство на станови врши продажба на уште ненаселена новоизградена станбена зграда односно посебен дел од зграда, така што неплаќањето на данок на промет не е врзано со никакви услови.

При таква состојба Судот наоѓа дека органите правилно заклучиле оти прометот во случајов треба да се оданочи согласно прописот што важел во моментот на склучување на договорот.

Според член 43 од Законот за данокот на промет на недвижности и права, на прометот на недвижностите и права за кој даночната обврска настанала до денот на влегување во сила на овој Закон, ќе се применуваат прописите за данокот на промет на недвижности и права кои важеле во моментот на настанувањето на даночната обврска.

Бидејќи оваа одредба упатува на моментот на настанувањето на даночната обврска, Судот укажува дека според член 23 од овој Закон даночната обврска настанува во моментот на склучувањето на договорот за продажба на недвижност, односно во моментот на стапување во владението на недвижноста. Како во случајов пренесувањето на правото е извршено со договор за продажба, даночната обврска настанува во моментот на склучувањето на договорот, без оглед кога станот е предаден во владение, следствено на што правилно органите за неплаќањето на данокот на промет одлучувале согласно прописот кој важел во моментот на продажбата.

Меѓутоа Судот наоѓа дека оспореното решение е незаконито од причина што данокот на промет е задолжен да го плати тужителот, кој како купувач не е даночен обврзник, затоа што според

член 12 став 1 од Законот, даночен обврзник е продавачот на недвижноста. Фактот што според договорот тужителот требало да достави доказ за ослободување од плаќање данок на промет или доказ за платен данок на промет, е од значење за имотните односи меѓу продавачот и купувачот, но тоа не го чини купувачот даночен обврзник.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.556/92 од 28.08.1992 година.

27. Во Законот за оданочување на производите и услугите во прометот, не е предвидено органот на општествени приходи да пресмета и да му исплати на даночниот обврзник камата на паричните средства што даночниот обврзник погрешно ги уплати на име на данок на промет или затезна камата, додека тие средства се наоѓале во приходите на општествено политичката заедница, поради што таквото право во управната постапка не може да биде остварено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Тужбата е неоснована.

Со првостепеното решение му се враќа на тужителот износ од 72,00 конв. динари на име повеќе уплатена камата со која бил задолжен поради ненавременото плаќање на основен данок на промет и републички данок на промет за купено моторно возило.

Тужителот во жалбата и во тужбата истакнува дека незаконито наплатениот износ од 72,00 конв. динари не може да му се врати само во номинален износ, туку треба да му се признае револаризација по важечките есконтни стапки, така што бара да му биде вратена сумата од 2.700,00 конв. динари со положба на 31.03.1990 година со 12% камата од 1.04.1990 година до денот на плаќањето.

Разгледувајќи го оспореното решение, наводите во тужбата како и списите во предметот, Судот најде дека тужениот орган законито и правилно одлучи кога ја одби жалбата како неоснована.

Имено, во Законот за оданочување на производите и услугите во прометот не е предвидено органот на општествените приходи да пресметува и да му исплати на даночниот обврзник камата на парични средства што даночниот обврзник погрешно ги уплатил на име данок на промет или затезна камата за време додека тие средства се наоѓале во приходите на општествено-политичката заедница. Според

член 48 став 1 од овој закон, даночниот обврзник од кој е наплатен данок на промет, а што не бил должен да го плати, има право на поврат само на платениот данок и платената затезна камата, платените трошоци за присилната наплата на платените парични казни. Според тоа, во управната постапка барањето на тужителот не може да биде уважено.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.515/90 од 10.05.1990 година.

28. Менувањето, односно ограничувањето на основното право на детски додаток, под условите утврдени со закон, како едно од правата за посебна заштита на децата, не може да се врши со Правилник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со решение на првостепениот орган на тужителката Н.Н. не е признато право на додаток на деца за детето Н. сметано од 1.01.1994 година.

Во образложението на донесеното решение органот се повикал на член 2 од Правилникот за изменување на Правилникот за утврдување на висината, условите и начинот на остварувањето на додаток на деца ("Службен весник на РМ" бр.11/93), со кое е ускратено правото на додаток на деца кои се школуваат надвор од територијата на Република Македонија.

Второстепениот орган, решавајќи по жалбата на тужителката вложена против решението на првостепениот орган, жалбата ја одбил како неоснована од исти причини наведени во образложението на решението на првостепениот орган.

Од списите приложени кон предметот се гледа дека тужителката Н.Н. е во редовен работен однос. До 1.01.1994 година истата остварувала право на детски додаток за две деца и тоа за Н. родена 11.04.1980 година и за М. роден 16.05.1981 година. Малолетната Н. се наоѓа на престој во Брисел-Белгија од здравствени причини, бидејќи над неа биле извршени оперативни зафати од здравствена установа во Брисел-Белгија каде што и престојувало и заради други оперативни зафати. Таа се наоѓала на редовно школување во Брисел - Белгија. Мајката, односно тужителката Н.Н. ги исполнува сите услови предвидени во Законот за добивање на право на детски додаток за двете деца односно како за детето М. така и за детето Н.

Горната фактичка состојба што е прифатена и од тужениот, е резултат на изведените докази соржани во списите кон предметот.

На вака утврдената фактичка состојба тужениот во примена на материјалното право постапил спротивно на законските прописи на штета на тужителката, поради што тужбата е основана.

Согласно член 42 став 1 од Уставот на Република Македонија е предвидена обврска на Републиката за посебна заштита на мајчинството, децата и малолетните лица.

Во член 6 од Законот за општествена заштита на децата ("Службен весник на СРМ" бр.6/81), општествената заштита на децата е дејност од посебен општествен интерес.

Согласно член 18 став 1 од Законот, додатоците на деца како облик на општествена заштита на децата се остваруваат во вид на додаток на деца, посебен додаток и учество во опременување на новороденото дете.

Во член 19 од Законот се предвидени законските услови за остварување на правото додаток на деца и истото се остварува во зависност од возраста на детето и од материјалната состојба на родителите. Корисници на детски додатоци во смисол на став 1 од овој член се децата од навршена 15-годишна возраст, како и децата над таа возраст, доколку се на редовно школување а најдоцна до навршена 26-годишна возраст.

Во член 20 и 23 од Законот е предвидено дека детски додаток се обезбедува за децата чии родители се во работен однос, и кои родителите ги издржуваат.

Фактичката состојба што е утврдена и што произлегува од списите кон предметот упатува на заклучок дека тужителката во целост ги исполнува условите наведени во погоре-наведените законски одредби. Тоа значи дека истата ги исполнува законските услови за остварување на право на детски додаток и за нејзиното дете Н. за кое до 1.01.1994 година го остварувала кога со нападнатото решение тоа право е укинато. Во Законот за измени и дополнувања на Законот за општествена заштита на децата ("Службен весник на СРМ" бр.38/91) е предвидено висината, условите и начинот на остварувањето на додатоци на деца да ги утврдува со општ акт Министерството за труд и социјална политика. Оваа одредба од Законот го овластува Министерот да донесува општ акт во горната смисла, но без да се ограничува или ускратува основното право на додаток на деца ако децата, односно родителите во целост ги исполнуваат законските услови за остварување на ова право. Менувањето, односно ограничувањето на основното

право на детски додаток, што претставува едно од правата за посебна заштита на децата, може да се врши само со Закон.

Имајќи ги предвид наведените законски одредби, и фактот дека во конкретниот случај се исполнети условите предвидени во член 18, 19 и 20 од Законот, Судот најде дека тужбата на тужителката е основана и донесеното решение, со кое не и е признато право на додаток на деца за детето Н., е донесено на штета на тужителката спротивно на Законот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2794/94 од 17.10.1995 година.

29. Таткото на детето од разведениот брак, доколку мајката не е во работен однос, има право на додаток на деца независно од тоа што со пресудата детето е доделено на воспитување и одгледување на мајката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека првостепениот орган на тужителот не му признал право на додаток на деца за едно дете сметано од 1.01.1992 година, затоа што мајката на детето до 31.12.1991 година остварила додаток на деца, а после тоа заминала за Република Србија. Со пресуда на Општинскиот суд К. П при разводот на бракот на тужителот со неговата поранешна сопруга, детето било доделено на воспитување и одгледување на мајката. Заради оваа состојба првостепениот орган смета дека таткото на малолетното дете, не може да оствари право на додаток на деца.

Согласно член 23 став 1 од Законот за општествена заштита на децата ("Службен весник на СРМ" бр.6/81), додаток на деца припаѓа за сите деца што родителот односно старателот ги издржува и тоа за: деца родени во брак или вон брак, посвоени деца, внучиња, браќа и сестри како и за други деца земени на издржување.

Во конкретниот случај неспорно е дека детето, за кое се бара остварување право на детски додаток, е родено во брак на тужителот. Независно што бракот е разведен, тужителот е должен да го издржува тоа дете, за што е донесена и пресуда. Фактот што сега бракот е разведен, по наоѓање на Судот, е без значење во поглед на обврската на родителот да го издржува своето малолетно дете независно кај кој родител тоа е доделено на воспитување и одгледување. Затоа, доколку тужителот ги исполнува другите услови утврдени со

Законот, може да оствари право на додаток за своето малолетно дете кое се наоѓа на воспитување и одгледување кај неговата мајка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1726/92 од 1.02.1993 година.

30. Само фактот дека детето е со тешки пречки во физичкиот развој, поради одземеност на долните екстремитети, не е доволен за остварување право на посебен додаток, доколку тоа остварува образование, без оглед што тоа го чини со помош на своите родители кои го носат и враќаат од училиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение на тужителката не и било признато право на посебен додаток за детето А. сметано од 1.01.1995 година.

Со оспореното второстепено решение била одбиена како неоснована жалбата на тужителката изјавена против првостепеното решение. Од образложението на оспореното решение се гледа дека со наодот, оценката и мислењето од 10.04.1990 година, на Првостепената комисија за оцена на работната способност, неспорно се утврдува дека детето А. било телесно инвалидно лице со одземеност на долните екстремитети. Од приложената школска потврда пак, исто така неспорно се утврдува дека детето А. се наоѓа на редовно школување во III-ти клас гимназија во учебната 1994/95 година.

При таква состојба, тужениот орган застанал на мислење дека правилно постапил првостепениот орган кога со своето решение на детето А. не му признатл право на посебен додаток, затоа што не биле исполнети условите од член 19 од Правилникот за утврдување на висината, условите и начинот на остварувањето на додатоците на деца ("Службен весник на РМ" бр.38/92), во кој било одредено дека право на посебен додаток може да оствари дете со умерени, тешки и најтешки пречки во физичкиот и психичкиот развој доколку заради видот на попреченоста на може да оствари образование, а најмногу до 26 години живот.

И овој суд смета дека детето А. не може да се стекне со право за посебен додаток, во смисол на наведената одредба од цитираниот Правилник, од причина што тоа и покрај постоењето на пречки во физичкиот развој, остварува образование.

Неостварувањето на образованието, како последица од пречки во физичкиот развој, е услов за стекнување со право на посебен додаток за дете. Бидејќи е неспорно дека детето А., остварува образование на истото не му припаѓа право на посебен додаток.

Тоа пак значи, дека оспореното решение е правилно и законито.

Судот го ценеше наводот од тужбата дека детето А. го остварувало образованието благодарение на помошта и ангажирањето на тужителката, без што не би можел да се образува, но истиот го оцени како без значење за донесување на поинаква одлука. Според словото и духот на наведената правна одредба, како што е веќе истакнато, услов за остварување на наведеното право е неможноста да се оствари образование, а ако истото се остварува (како што е во конкретниот случај), без значење е фактот дали во остварувањето на истото се добива помош од друго лице. Впрочем, тужителката е мајка на детето А. и нејзината помош што ја дава за неговото образование е израз на нејзината желба и љубов истиот да се образува.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1599/95 од 9.05.1996 година.

31. Во примената на одредбата од член 7 став 5 од Законот за државјанство на Република Македонија, органот не е ослободен од обврската да се придржува на начелата и постапката за утврдување на фактите и на начелото за сослушување на странката, со тоа што не е должен да ја запознае странката само со доказите и фактите од доверлива природа.

Во управниот спор таквите докази треба да му бидат доставени и на судот, а доколку се во прашање докази од доверлива природа, тоа ќе се направи на начин со кој во постапката ќе се зачува тајноста на фактите.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Првостепениот орган го одби како неосновано барањето на тужителот за прием во државјанство на Република Македонија, затоа што не ги исполнувал условите од член 7 од Законот за државјанството на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.67/92), и, со примена на одредбата од став 5 на овој член, во образложението на решението не ги наведе причините според кои се раководел при донесувањето на решението.

Второстепениот орган исто така најде дека не ги исполнувал условите по член 7 и 9 од Законот и заклучи дека не погрешил првостепениот орган кога не ги наведе причините според кои се раководел при донесувањето на решението.

Ценејќи го оспореното решение и доставените списи на предметот, во кои како единствен доказ, за донесувањето на ваквото решение е известувањето од соодветната служба за државна безбедност, Судот наоѓа дека во предметот нема доволно докази за да може да се оцени неговата законитост.

Според член 7 став 1 точка 7 од Законот за државјанството на Република Македонија, странец може да стекне државјанство на Република Македонија со природување под услов неговото примање во државјанството на Република Македонија да не ја загрозува безбедноста и одбраната на Република Македонија. И според став 5 од овој член, во решението со кое се одбива барањето за прием во државјанството на Република Македонија со природување по став 1 точка 7, не мора да се наведат причините според кои се раководел надлежниот орган при донесувањето на решението.

Од одредбата од член 7 став 1 точка 7 произлегува дека органот треба да ги утврди фактите врз основа на кои нашол дека со примањето во државјанството ќе се загрози безбедноста и одбраната и на органот не му е дадено овластување, во случаите кога не постојат одредени причини за тоа, да одлучува по слободна оценка.

Во примената на одредбата од член 7 став 5, според која е дадено овластување на органот само да не ги наведе причините, тој не е ослободен од обврската да се придржува на начелата на постапката за утврдување на фактите што се од значење за донесување на законито решение и на начелото за сослушување на странката, со тоа што органот не е должен да ја запознае странката само со доказите и податоците од доверлива природа.

И во управниот спор против решението донесено со примена на одредбите од член 7 став 5 од Законот, Судот, врз основа на доказите и списите на предметот, оценува дали тоа е донесено во законито спроведена постапка и дали првостепениот орган ги утврдил сите факти кои се од значење за донесување законито решение, а тоа бара во списите на предметот да постојат докази кои упатуваат на тоа дека одредбата од член 7 став 1 точка 7 е основано и законито применета. Во спротивно, правото на жалба и правото на судска заштита би било сведено на едно формално право.

Во случајот очигледно тужителот не е сослушан и не е запознат со фактите, освен, се разбира, што не се однесува на фактите и доказите кои се од доверлива природа. Исто така во списите нема докази

кои Судот треба да ги оцени за да провери дали во постапката се утврдени фактите за донесување решение со кое ќе се одбие барањето за прием во државјанство на Република Македонија. Известувањето, само на кое очигледно е засновано решението, Судот не може да го прифати како доволен доказ за правилно утврдена фактичка состојба и правилна примена на материјалното право.

Поради тоа се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување.

Во натамошната постапка треба да се отстранат недостатоците во постапката со тоа што ќе се сослуша тужителот и ќе се прибават и други докази за утврдување на фактите од значење за правилна примена на одредбата од член 7 став 1 точка 7 од Законот, кои органите треба да ги оценат, без обврска да ги наведат причините според кои се раководеле при донесувањето на решението. Таквите докази треба да му бидат доставени и на судот и, доколку се во прашање докази од доверлива природа, тоа ќе треба да се стори на начин со кој во постапката би се зачувала тајноста на фактите.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.203/95 од 12.10.1995 година.

32. Странец, кој е во брак со државјанин на Република Македонија, не може да се стекне со државјанство на Република Македонија со природување, ако до поднесувањето на барањето законски не престојувал во Република Македонија најмалку една година и ако не е во брак со државјанин на Република Македонија најмалку три години од денот кога другиот брачен другар е примен во државјанство на Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека со првостепеното решение е утврдено дека тужителката Е.Б., како државјанин на друга република од поранешната СФРЈ, не ги исполнува условите за стекнување државјанство на Република Македонија, пропишани во член 26 од Законот за државјанството на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.67/92), бидејќи нема доказ дека до поднесувањето на барањето законски престојувала на територијата на Република Македонија најмалку 15 години. Против ова решение тужителката изјавила жалба во која навела дека со сопругот Ј. е во

браќ повеќе од 12 години и дека ги исполнува условите за прием во државјанство.

Постапувајќи по жалбата, тужениот орган ја одбил како неоснована, од причина што тужителката не ги исполнува условите од член 9 од Законот за државјанство на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.67/92), според кој, странец кој е во браќ со државјанин на Република Македонија најмалку три години и до поднесувањето на барањето законски престојува најмалку една година, може со природување да стекне државјанство на Република Македонија. Имено, сопругот на тужителката се стекнал со државјанство на Република Македонија на 14.10.1993 година (на денот на приемот на решението), што значи дека таа не е во браќ со државјанин на Република Македонија најмалку три години.

При таква состојба на работите, Судот смета дека правилно одлучил тужениот кога ја одбил жалбата како неоснована и не го применил законот на штета на тужителката, од причина што таа не била во браќ со државјанин на Република Македонија, најмалку три години, како што е предвидено во член 9 од споменатиот Закон и не може да стекне државјанство на Република Македонија со природување, а тоа може да го стекне по протекот на три години од денот кога нејзиниот сопруг се стекнал со државјанство на Република Македонија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1676/93 од 3.03.1994 година.

33. Постапката за стекнување на државјанство на Република Македонија не се поведува по службена должност, туку само по барање на полнолетното лице кое саќа да стекне државјанство во Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Од списите на предметот се гледа дека на 3 Февруари 1993 година во првостепениот орган е примено барање (молба) од А.М. од Скопје, со кое бара да биде примена во државјанство на Република Македонија. Во барањето не е споменато ниту едно нејзино дете, ниту има други потписи, освен нејзиниот потпис. Освен тоа, доказите поднесени со барањето се однесуваат само на А.М.

Со оглед на така поднесеното барање, а бидејќи е утврдено дека тужителката А.М. ги исполнува условите од член 26 став 3 од Законот за државјанство на Република Македонија, со решение на

првостепениот орган од 18.03.1993 година таа е примена во државјанство на Република Македонија.

По повод поднесената жалба против ова решение од тужителката А.М. и нејзините деца, првостепениот орган со решение од 9.09.1994 година ги примил во државјанство само нејзините две малолетни деца.

Тужителката го оспорува решението поради тоа што со него не се примени во државјанство на Република Македонија и нејзините четири полнолетни деца, при што истакнува дека тие се родени во Скопје и живеат со неа.

Оценувајќи ја законитоста на оспореното решение, Судот најде дека тужениот орган одлучил во согласност со Законот, кога ја одбил жалбата.

Имено, постапка за стекнување државјанство на Република Македонија не се поведува по службена должност, туку само по барање на полнолетното лице кое сака да стекне државјанство.

Со оглед на тоа што во конкретниот случај барање поднела само тужителката, со решението на првостепениот орган од 18.03.1993 година, во државјанство на Република Македонија е примена само таа. Барањето што го поднела тужителката и кое е потпишано само од неа, не може да се смета за барање поднесено и од нејзините четири полнолетни деца.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.29/95 од 13.09.1995 година.

34. Само со фактот за засновање на работен однос на територијата на Република Македонија не се исполнува законската обврска за пријавено живеалиште, како услов за прием во државјанство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека во управната постапка е неспорно утврдено дека тужителите С. и К. Б., како државјани на друга република во поранешната СФРЈ, не ги исполнуваат условите за стекнување на државјанство на Република Македонија пропишани во член 26 од Законот, затоа што до поднесувањето на барањето (28.04.1993 година), законски не престојувале на територијата на Република Македонија 15 години. Имено, утврдено е дека тужителот С. како жител на К.П. е пријавен во 1984 година, кога му е издадена

и лична карта, а неговата сопруга-тужителката К. за жител на К.П. е пријавена во 1980 година, кога и е издадена и лична карта .

Со оглед на изнесеното, Судот оцени дека оспореното решение е законито.

Наводите на тужителите истакнати во тужбата дека нивното законско престојување на територијата на Република Македонија треба да се цени од моментот кога се доселиле и засновале работен однос во Република Македонија, односно од 1974 година, а не од кога го пријавиле живеалиштето, Судот ги оцени како неосновани, затоа што обврската на граѓаните да го пријават новото живеалиште е уредена со Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните, и таа законска обврска за граѓанинот не може, а и според поранешните прописи не можеше, да се смета за исполнета со фактот на засновање на работен однос.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1596/93 од 13.01.1994 година.

35. Решението со кое согласно член 25 и 70 од Законот за експропријација ("Службен весник на СРМ" бр.47/73), е извршен административен пренос на правото за користење на земјиште во корист на општината за комунално уредување, а за изградба на спортски терен-хиподром, не претставува основ земјиштето да се евидентира на спортскиот клуб што го користи хиподромот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека во 1979 година била извршена измена и земјиштето, оформено како КП бр.453 во површина од 102379м², било евидентирано на име на тужителот Клуб за коњички спорт "Илинден"-Хиподром врз основа на решение на секретаријатот за финансии на општината од 14.04.1978 година.

Од ова решение, што е приложено со списите, се гледа дека врз основа на член 25 и 70 од Законот за експропријацијата ("Службен весник на СРМ" бр.47/73), е извршен пренос на правото на користење на земјиштето од дотогашниот корисник факултетско стопанство "Вардар" во корист на општина Гази Баба Скопје за комунално уредување на земјиштето, а за изградба на спортски терен "Хиподром" сопоред локација бр.1760/77 и како КП бр.449, 450, 451, 452, 453, 455, 456, 457 и 325. Целата површина, означена во

решението и врз основа на решението, во катастарскиот операт е оформена како КП бр.453 во површина од 102379м² и била заведена на името на тужителот.

Првостепениот орган со решението од 29.11.1993 година ја поништил измената извршена во 1979 година, затоа што нашол дека била направена грешка во спроведувањето на решението од 14.04.1978 година, бидејќи правото на користење на земјиштето со тоа решение не е пренесено на тужителот, туку на општината Гази Баба, сега Република Македонија.

Таквата фактичка состојба и примената на правото го прифати и второстепениот орган.

Судот наоѓа дека оспореното решение е законито.

По Законот за премерот и катастарот на земјиштето ("Службен весник на СРМ" бр.34/72 и 13/76), откако Републичката геодетска управа ќе потврди дека катастарскиот операт е изработен во согласност со постојните прописи - член 48 од Законот, измените во него, согласно член 49 став 3 од Законот, можат да се вршат само врз основа на правосилна одлука на суд или друг надлежен орган како и врз основа на договор за промет на земјиштето заверен во суд.

Во случајот правилно заклучиле органите дека, во смисла на оваа одредба, не постоел основ земјиштето што било евидентирано на Факултетското стопанство "Вардар" да се евидентира на тужителот, затоа што според решението и според Законот за експропријацијата, административниот пренос не е извршен во корист на тужителот, туку во корист на општина Гази Баба за комунално уредување на земјиштето. Затоа правилно, согласно член 51 став 1 од овој закон, во оваа постапка, органите го отстраниле недостатокот во катастарскиот операт како направена грешка во спроведувањето на решението за административен пренос и правилно земјиштето го евидентирале на Република Македонија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2258/94 од 6.07.1995 година.

36. Поништувањето на правосилно решение за експропријација не е условена од фактот дали експроприраниот објект е урнат или не, туку од фактот дали се извршени позначителни работи во врска со објектот, односно работата за чија цел е експроприрана недвижноста, притоа имајќи ја предвид природата, големината и вредноста на тој објект.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со решение од 4 април 1955 година е експроприано земјиште на КП бр.4110 во површина од 280 метри квадратни заедно со приземната станбена зграда од три соби, сопственост на Љ.С.А., за пресечување и проширување на улицата

Тужителите, како правни следбеници на поранешниот сопственик на експроприраната недвижност, на 23.12.1991 година поднеле барање за поништување на решението за експропријација, од причини што од денот на експропријацијата поминале роковите предвидени во член 26 од Законот за експропријација, целта на експропријацијата не била реализирана, а експроприраната недвижност не им била одземена од владение и тие сеуште живееле во куќата.

Со првостепеното решение барањето на тужителите е одбиено, а тужениот орган ја одбил жалбата како неоснована од причини што во управната постапка, со увид извршен на самото место било констатирано дека експроприраните објекти се срушени, а на КП бр.4110 постојат станбени згради кои не постоеле во време на донесување на решението за експропријација.

Судот наоѓа дека од приложените списи не може со сигурност да се утврди фактичката состојба на која се темели оспореното решение, а особено фактот дали на тужителите им била одземена од владение експроприраната куќа, со оглед на нивните наводи дека куќата не им е одземена и дека тие сеуште живеат во неа. Утврдувањето на тој факт, според мислењето на Судот е од битно значење за правилно решавање на барањето, со оглед на роковите предвидени во член 26 од Законот за експропријација, во кои може да се бара поништување на правосилно решение за експропријација.

Во постапката тоа не е утврдено, затоа што тужениот орган погрешно сметал дека во случајот доволна причина за одбивање на барањето е што експроприраните објекти се урнати. Меѓутоа, Судот наоѓа дека таквото правно сфаќање нема основ во член 26 став 3 од Законот за експропријација, затоа што деекспропријацијата не е условена од фактот дали експроприраниот објект е урнат или не, туку од фактот дали се извршени позначителни работи во врска со објектот, односно работата за чија цел е експроприрана недвижноста, притоа, имајќи ја предвид природата, големината и вредноста на тој објект.

Со оглед на тоа што во конкретниов случај експропријацијата била извршена со цел да се прошири улицата, потребно е да се утврди дали се преземени позначителни работи во врска со таа цел. Доколку такви

работи не се преземени и доколку се исполнети другите пропишани услови по член 26 од Законот за експропријација, решението треба да биде поништено, без оглед дали објектите постојат уште, затоа што е потребен правен основ за враќање на земјиштето на кое биле изградени експроприраните објекти, како и земјиштето кое служело за нивна редовна употреба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.812/92 од 24.12.1992 година.

37. Правото за поднесување на барање за поништување на правосилно решение за експропријација, во случај на склучување на договор за доживотна издршка, преминува од примателот на издршката како поранешен сопственик на експроприраната недвижност, на давателот на издршката, без оглед што експропријацијата е извршена пред склучување на договорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите се гледа дека со решението од 21.05.1963 година, се експроприра потполно во корист на потребите на О. К., а за изградба на универзитет во С., станбена зграда на КП бр.6045 КО С. сопственост на С.С. од С. Тужителот и С.С. склучиле договор за доживотна издршка (С. С. починал 1976 година). Договорот за доживотна издршка е склучен и заверен од Општинскиот суд С. на 16.01.1968 година. Со тој договор тужителот по смртта на С. ја прими куќата со дворно место во С. како негова сопственост.

Во образложенијата на двете решенија и наведено дека тужителот нема активна легитимација во постапката за поништување на правосилното решение за експропријација, бидејќи куќата и земјиштето за редовна употреба на куќата, не можеле да бидат во промет затоа што преминале во општествена сопственост со решението за експропријација и договорот за доживотна издршка не може да произведе правно дејство.

Тужителот во тужбата наведува дека експроприраната недвижност не е приведена на намената, таа е во владение на поранешниот сопственик-тужителот, како негов следбеник, дека не е примен надомест и дека се уште во службените книги се води на име на тужителот.

Со таква иста содржина тужителот дал изјава на записник составен на 9.10.1990 година.

Во списите нема доказ дека е исплатен надомест.

Според член 26 став 3 и 5 од Законот за експропријација ("Службен весник на СРМ" бр.46/89 и 36/91), по барање на поранешниот сопственик на експроприраната недвижност, ќе се поништи правосилното решение за експропријација во целост или делумно ако во рокот од три години по правосилноста на решението корисникот на експропријацијата не извршил позначителни работи во врска со објектот, односно работата, за чија цел е експроприрана недвижноста, притоа имајќи ја предвид природата, големината и вредноста на тој објект. Кога експроприраната недвижност не била одземена од владение од поранешниот сопственик, барањето може да се поднесе и по истекот на 10 години од неговата правосилност.

Овој суд смета дека органите во управната постапка погрешиле кога нашле дека тужителот нема право да поднесе барање на поништување на означеното решение за експропријација. По мислење на овој суд, тужителот има такво право и тоа произлегува од договорот за доживотна издршка, кој е склучен пред да се донесе решението за експропријацијата.

Навистина поранешниот сопственик С.С. починал на 1.12.1976 година, но, со неговата смрт не згаснува и правото да се поднесе барање за поништување на решението за експропријација. Тоа право преминало на тужителот. Одделно е прашањето дали во конкретниов случај се исполнети условите за поништување на решението за експропријација. Тоа прашање ќе треба органите во управната постапка да го ценат врз основа на доказите, откако ќе прифатат дека тужителот има право да поднесе барање за поништување на решението за експропријацијата.

При повторното одлучување ќе треба да се има предвид ставот на овој суд согласно член 62 од Законот за управните спорови.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1444/91 од 26.12.1991 година.

38. Намерата за постојано живеење во местото каде странката е омажена, не може да се оспорува само затоа што се наоѓа на времена работа во странство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето на тужителката за пријавување на живеалиште во с.Р. Гостивар првостепениот орган го одбил само со образложение дека не ги исполнувала условите од член 2 од Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните ("Службен весник на РМ" бр.36/92). Второстепениот орган жалбата ја одбил како неоснована со образложение дека не живеела во с. Р., туку дека живеела и работела во Австрија.

Од доказите што се изведени во управната постапка се гледа дека тужителката била родена во Дебар во 1965 година и се омажила за лице од с.Р.-Гостивар во 1983 година. Сопругот имал пријавено живеалиште во ова село и со службена белешка на ОВР Гостивар од 12.05.1994 година, преку увид на лице место, било утврдено дека тужителката со сопругот живеела во ова село во сопствена куќа и дека наведеното лице било на привремена работа во Австрија.

Во списите на предметот се наоѓа и уверение за државјанство на тужителката на Република Македонија со живеалиште во с.Р., лична карта за сопругот со пријавено живеалиште во с.Р. и изјава од свекорот на тужителката дека живеел заедно со синот и снаата во неговата куќа во село Р.. Со тужбата пак е доставена и патна исправа на тужителката што е издадена од ОВР Гостивар.

Од ваквите докази, по наоѓањето на Судот, не произлегува заклучокот дека тужителката не ги исполнувала условите од член 2 став 1 од цитираниот Закон, според кој живеалиште е местото во кое граѓанинот се населува со намера во него постојано да живее.

Ова поради тоа што тужителката се омажила за жител на тоа село и со семејството живее во тоа село, со што се манифестира нејзината намера за живеење во тоа место. За таа цел и го одјавила живеалиштето во Дебар.

Образложението дека не живеела во селото, туку била на работа во странство, не произлегува од списите и од тужбата, бидејќи нејзиниот сопруг бил во странство и тоа на привремена работа. Од друга страна, привременото вработување претпоставува и привремен престој, а не постојано живеење, поради што и не може само за тоа на тужителката да и се оспорува намерата да живее во тоа село, иако уште со стапувањето во брак се преселила таму и таму и се родени и децата

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.59/95 од 14.09.1995 година.

39. Ако во постапката е неспорно утврдено дека странецот живее во куќата на неговиот брат во село и таму има пријавено живеалиште, треба да се смета дека обезбедил стан за живеење. Склучувањето на договорот за користење на станот е невообичаено меѓу браќа, и органот неосновано го задолжил да склучи судски заверен договор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето на тужителот за прием во државјанство на Република Македонија е одбиено како неосновано, затоа што, во смисла на член 26 став 3 од Законот за државјанството на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр.67/92), немал законски престој на територијата на Република Македонија од најмалку 15 години, а по член 9 од овој закон, затоа што немал обезбедено стан за живеење.

Во постапката тужителот изјавил дека живеел во село во станбената зграда на неговиот брат и приложил изјава од ова лице, во која тој потврдува дека на тужителот му отстапил на трајно користење три соби.

Второстепениот орган, повикувајќи се на Законот за станбени односи нашол дека тужителот не можел да се смета како корисник на стан во смисла на член 9 став 2 од тој Закон. Исто така нашол дека и по Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните, не може да се смета дека имал обезбедено стан за живеење, затоа што, во смисла на член 2 став 2 од овој Закон, немал вселив стан по основ на сопственост и договор за користење на стан во согласност со законот и го задолжил тужителот да склучи судски заверен договор за користење на стан.

Судот наоѓа дека, во случајов, ако е неспорно дека тужителот живеел во станбената зграда на неговиот брат што се наоѓа во село, таму има пријавено и живеалиште, и ако се има предвид дека тој не бара да оствари право на корисник на стан во смисла на Законот за станбените односи, со правата што произлегуваат од таквиот статус, неосновано органите, врз основа на тој закон наоѓаат дека нема обезбедено стан за живеење. Исто така, поаѓајќи од тоа дека е невообичаено меѓу браќа да се склучува договор за користење на стан, неосновано органите сметаат дека со отсуството на таков договор, тужителот не го решил станбеното прашање. Впрочем со тужбата тужителот достави таков договор заверен во суд.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.2553/94 од 6.07.1995 година.

40. Ако лице има сопствен стан во едно место во земјата, а привремено е вработено во странство, треба да се смета дека има обезбедени услови за живеење и нема пречка да пријави живеалиште во тоа место.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение била одбиена жалбата на тужителот Б.К. од С. изјавена против решението на првостепениот орган кој го одбил барањето за пријавување на живеалиште, бидејќи бил на привремена работа во странство а имал во сопственост стан во градот С. во кој живеело неговото семејство.

Тужителот со тужба заведе управен спор и предложи оспореното решение да биде поништено.

Тужбата е основана.

Од списите приложени во предметот се гледа дека првостепениот орган го одбил барањето на тужителот за пријавување на живеалиште во градот С. заради тоа што бил на привремена работа во странство, а имал во сопственост стан во кој живеело неговото семејство.

Согласно член 9 од Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето ("Службен весник на СРМ" бр.42/88), при пријавувањето и одјавувањето на живеалиштето и престојувалиштето, односно пријавувањето на промената на адресата на станот, граѓанинот е должен да покаже лична карта, или друга исправа заради утврдување на неговиот идентитет и на факти од значење за евиденциите што со овој или со друг закон се водат. При пријавувањето на живеалиште од граѓанинот се бара доказ дека го одјавил претходното живеалиште и дека во местото во кое го пријавува своето живеалиште има обезбедено услови за живеење за себе и за лицата што ги пријавува.

Во случајов тужителот има во сопственост стан во кој живее неговото потесно семејство. Според тоа Судот смета дека тужителот ги исполнува условите за пријавување на живеалиштето предвидени со член 9 од споменатиот Закон.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.645/90 од 8.06.1990 година.

41. Во случаите кога лицето пријавува живеалиште во местото каде неговите деца имаат живеалиште и кога наведува дека живее со своите деца или со едно од нив, не може да се смета дека нема обезбедено услови за живеење само затоа што нема свој стан, односно постојана работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката во жалбата и во тужбата наведува дека таа била жител на град С. од 1965 година до 1980 година во кое време била во брак со лицето К.Х., а во Н.П кај своите родители отишла во 1980 година по разводот на бракот со тоа лице, но во 1983 година дошла во С. и сега живее со својата ќерка. Наведува и тоа дека има уште две ќерки кои се омажени и живеат во С., поради што и нејзината желба е да остане со своите деца во С.

Судот наоѓа дека тужениот орган одлучувал врз непотполно утврдена фактичка состојба.

Имено, во списите е приложена фотокопија од личната карта на ќерката на тужителката, Е.К. од која се гледа дека е издадена во С. Меѓутоа, од списите не се гледа дека е земена изјава на околности дали тужителката живее со неа, односно дали таа е согласна со тоа, ниту пак се проверени наводите дека тужителката има уште две ќерки кои се омажени и живеат во Скопје.

Според мислењето на судот, во случаите кога лицето пријавува живеалиште во местото каде неговите деца имаат живеалиште и кога наведува дека живее со своите деца, односно со едно од нив, не може да се смета дека нема обезбедено услови за живеење само затоа што нема своја стан, односно постојана работа. Во тие случаи би морало да се поаѓа од фактичките односи кои постојат меѓу родителот и децата, при што треба да се имаат предвид и законски уредените односи меѓу нив, кои под определени услови предвидуваат обврски и за децата кон родителите.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1415/91 од 16.01.1992 година.

42. Својството на корисник го утврдува заедницата за здравствена заштита врз основа на поднесена пријава во време на работниот однос. Ако пријава не се поднесе, корисникот на здравствена заштита може да бара од заедницата за здравствена заштита со решение да му го утврди својството на корисник, но исто така, во времето на работниот однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека на тужителот не му било признато својството на осигуреник на здравствена заштита за времето од 1.09.1986 до 23.10.1986 година, во кое време бил на работа во Електротехничкиот сервис на Д.Р. од С.

Во образложенијата на двете решенија е наведено дека од извршениот увид во здравствена евиденција (картотека), било утврдено дека тужителот не бил пријавен за здравствено осигурување од страна на работодавачот каде што работел, а кој бил должен тоа да го стори.

Според член 63 став 2 и 4 од Законот за здравствена заштита ("Службен весник на СРМ" бр.10/83), својството на корисник го утврдува Заедницата за здравствена заштита врз основа на пријава што ја поднесува самоуправната организација и заедница, работодавачот, корисниците работни луѓе, корисникот земјоделец и други корисници на здравствена заштита како и органите и организациите на корисниците кои обезбедуваат средства на здравствена заштита според овој закон. Ако пријавата не се поднесе, корисникот на здравствена заштита може да бара од заедницата за здравствена заштита со решение да му го утврди својството на корисник.

Тужениот орган во одговор на тужбата наведе дека можноста својството на корисник, ако не е поднесена пријава, да му ја утврди заедницата значи утврдување на својството на осигуреник за време на работен однос за работник за кој не ќе се поднесе пријава.

Тужителот со тужбата не прилага никаков доказ, ниту пак во списите на предметот има доказ со кој се потврдува дека бил во работен однос во наведеното време и евентуално дека била поднесена пријава.

Имајќи го сето тоа предвид, овој Суд оценува дека органите во постапката извлекле правилен заклучок од фактичката состојба и врз основа на тоа правилно го примениле законот. Навистина Законот не определува рок до кога корисникот може да бара од Заедницата да му го утврди својството на корисник ако не била поднесена пријава, меѓутоа овој Суд, исто така, смета дека целта за утврдување својство на осигуреник на таков начин можело да се оствари за време на работниот однос, за што по донесувањето на решението со кое се утврдува такво својство му се издава здравствена легитимација врз основа на која осигуреникот може

да користи одредени права од здравствената заштита и здравственото осигурување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.841/92 од 30.09.1992 година.

43. Лицата на кои им се препишани лекарства што се утврдени во листата на лекови кои паѓаат на товар на средствата на Фондот за здравствено осигурување, имаат право на надомест на цената на лекарствата, кога се набавени во аптека со која Фондот нема склучено договор, ако тие лекарства ги нема во аптеките со кои Фондот склучил договор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителот бара надомест за направени трошоци за набавени лекови-кордипин и палин во износ од 11.830 денари. За тие лекови во предметот има и две сметко-потврди бр.1/78 и 19/83.

Во образложението на оспореното решение е наведено дека според евиденцијата што се води во Министерството за здравство-Фонд за здравствено осигурување, предметната аптека не ги има уредено односите со Фондот, односно не склучил договор со Фондот со што би бил вклучен во системот на здравствено осигурување согласно законот и не постои и обврска за надоместување на трошоците за купениот лек. Ова од причини што Фондот нема увид и контрола во висината на цената на лековите кои во приватните аптеки се многу повисоки отколку во аптеките во здравствените организации. Имено, согласно член 131 од Законот за здравствена заштита, односите меѓу здравствената организација и Фондот за здравствено осигурување за укажување на здравствена заштита на осигурениците, како и за спроведување на посебни програми за здравствена заштита се уредуваат со договор.

Според член 11 став 1 точка 8 од Законот за здравствена заштита ("Службен весник на РМ" бр.38/91), со задолжително здравствено осигурување врз начелата на заемност и солидарност, на осигурениците им се обезбедува право на лекови, помошни материјали кои служат за примена на лековите и санитарски материјал потребен за лекување според Листата на лекови што ја утврдува Министерството за здравство.

Според член 26 став 2 и член 27 од Правилникот за начинот на остварувањето на правата и обврските од здравственото осигурување

("Службен весник на РМ" бр.3/92 и 12/92), осигуреникот го остварува правото на лекови на товар на средствата на Фондот за здравствено осигурување според општиот акт со кој се утврдува листата на лекови, а врз основа на рецепт издаден од избраниот лекар во примарната здравствена заштита. Ако аптеката не располага со пропишаниот лек, овластениот здравствен работник во аптеката, го известува осигуреникот за можноста за набавка во друга аптека или му понудува соодветен лек од ист состав кој под друго име се наоѓа во промет.

Од списите на предметот произлегува дека не е спорно дека наведените лекови што тужителот ги купил се на Листата на лекови кои паѓаат на товар на средствата на Фондот за здравствено осигурување. Не е спорно, како што произлегува исто така од списите на предметот, дека наведените лекови ги немало во градските аптеки.

Со оглед на наведеното, овој суд оценува дека тужбата е основана поради што ја уважува, а оспореното решение го поништува и предметот го враќа на повторно разгледување и одлучување. Имено, во случајот битно е дека наведените лекарства се утврдени во Листата на лекови кои паѓаат на товар на средствата на Фондот за здравствено осигурување, затоа што доколку тие би ги имало во градските аптеки Фондот истите би ги платил. Во конкретниов случај не е битно дали Фондот за здравствено осигурување има склучно договор со предметната аптека кај која се набавени лековите со која ќе ги уреди односите. Несклучувањето на таков договор не претставува објективна пречка за исполнување на обврската предвидена со наведените одредби од Законот и Правилникот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1149/92 од 28.12.1992 година.

44. Исплатените надоместоци на личниот доход, меѓу кои и надоместот поради остварен помал личен доход, не влегуваат во основицата на надоместот на личниот доход што се исплаќа за време на привремена спреченост за работа, затоа што основицата ја сочинува исплатената аконтација на личниот доход.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со поднесеното барање тужителот бара, при утврдувањето на основицата на надоместот на личен доход како и при усогласувањето

на истиот за време на привремена спреченост за работа (боледување), да се земе предвид и надоместот што тој, како инвалид на трудот, го прими како надомест поради помал личен доход.

Според член 20 од Законот за здравствената заштита ("Службен весник на СРМ" бр.38/91), основницата на надоместот на личниот доход за време на привремена спреченост за работа ја сочинува просечната аконтација на личниот доход остварена во последните три месеци пред настапувањето на случајот поради кој се стекнува право на надомест, а ако осигуреникот во последните три месеци не остварил личен доход, односно нема утврдена основа за плаќање на средства за здравствена заштита, основницата за надомест на личен доход ќе му се утврди од аконтацијата на личниот доход утврдена со општ акт на организацијата во која е вработен.

Вака утврдената основа, според член 21 од истиот Закон, ако привремената спреченост траела повеќе од 30 дена, се усогласува со движењето на личниот доход во организацијата во месецот за кој се исплатува надоместот во однос на личниот доход остварен во тримесечниот период кој е земен при утврдувањето на основницата на надоместот на личниот доход.

Од наведените законски одредби јасно произлегува дека исплатените надоместоци на личен доход, не ја сочинуваат основницата, туку неа ја сочинува исплатената аконтација на личен доход. Впрочем, надоместот поради помал личен доход се исплатува врз основа на прописите од пензиското и инвалидското осигурување, па ако на тужителот му е признато право на таков надомест, истиот му го исплатува Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, под услови и на начин пропишан во прописите од пензиското и инвалидското осигурување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.575/92 од 18.06.1992 година.

45. Усогласувањето на надоместот на личен доход за време на спреченост на работа поради бременост се врши со движењето на личниот доход во организацијата за месецот за кој се исплатува надоместот, а не со аконтацијата на личниот доход, поради што усогласувањето треба да се изврши со стварно исплатениот личен доход, а не со аконтацијата, независно од тоа што личниот доход за тој месец е исплатен подоцна.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката стекнала право на остварување надомест на личен доход за време на спреченост на работа поради бременост и породување сметано од 9.03.1992 година. Надоместок и бил редовно исплатуван и усогласуван заклучно со 31.10.1992 година, според потврдите за просечниот личен доход, односно за порастот на личниот доход во организацијата до 31.10.1992 година.

Тужителката дополнително доставила потврда од 1.12.1992 година за зголемен просечен месечен личен доход во организацијата за месец септември и октомври 1992 година и побара да се исврши усогласување на надоместот на личниот доход со порастот на личниот доход за тие месеци во работната организација. Органот прифатил дека зголемениот личен доход за овие месеци бил исплатен на 27.11.1992 година.

Барањето било одбиено како неосновано од причина што усогласувањето се врши со зголемувањето на личните доходи втасани за исплата во месецот за кој се исплатува, додека зголемувањето на личните доходи што се врши ретроактивно за одреден период, односно по завршната сметка, не се зема предвид за усогласување на надоместот. Ова и од причина што усогласувањето не се вршело со личниот доход остварен во тие месеци, туку со остварената аконтација.

Судот наоѓа дека таквото правно сваќање на органот е спротивно на одредбата од член 21 од Законот за здравствената заштита.

Од оваа одредба јасно произлегува дека усогласувањето на надоместот се врши со движењето на личниот доход во организацијата во месецот за кој се исплатува надоместот, а не со аконтацијата на личниот доход исплатен за тој месец и без значење е тоа кога е исплатен личниот доход за тој месец.

Поинаквото толкување би било спротивно на одредбите со кои е уредено прашањето на надоместот на личниот доход, според кои, работникот за време на спреченост од работа, остварува надоместок на личен доход, а не надоместок на аконтација на личниот доход, како што е изречно наведено во член 18 од цитираниот закон.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.551/93 од 28.10.1993 година.

46. За време на отсуство од работа поради бременост, раѓање и мајчинство работничката има право на надомест на личниот доход и остварувањето на тоа право не зависи од тоа дали придонесите за здравствено осигурување се платени или не, ниту пак, тоа право зависи од времетраењето на осигурувањето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во управната постапка е одбиено барањето на тужителката за надомест на личен доход во врска со отсуство од работа поради бременост и породување, од причини што придонесот за здравствено осигурување бил платен само за трите месеци што претходат на започнувањето на отсуството поради бременост и породување, односно бил платен за месеците април, мај и јуни 1992 година, а породилното отсуство е започнато на 1.07.1992 година. За останатото време и тоа почнувајќи од 1.12.1990 година, кога тужителката засновала работен однос со ПП за трговија на големо и мало, па се до денес ,придонесот не бил платен. Врз основа на тоа органите заклучуваат дека тужителката очигледно настојува да ги изигра законските прописи кои се однесуваат на плаќање придонеси, поради што сметаат дека надомест на личниот доход за време на породилното отсуство не треба да и признаат.

Судот наоѓа дека фактичката состојба која произлегува од списите не дава основ за таков заклучок.

Имено, неспорно е, а така прифатил и тужениот орган, дека тужителката е во работен однос од 1.12.1990 година, односно неспорно е дека таа била во работен однос кога го започнала породилното отсуство, а според прописите од областа на работните односи, работничката за време на бременост и породување има право на породилно отсуство од најмалку 270 дена непрекинато, и за тоа време и припаѓа надомест на личниот доход. Остварувањето на тоа право, прописите за работни односи не го доведуваат во зависност од тоа дали придонесите се платени или не, ниту пак, тоа право зависи од времетраењето на осигурувањето. Во таа смисла е и ставот на Уставниот суд на Република Македонија изразен во одлуката У.бр.186/91 од 22.10.1992 година ("Службен весник на Република Македонија" бр.73/92), со која е укинат член 194 став 2 од Законот за здравствена заштита.

Судот смета дека само од фактот што придонесите за здравствено осигурување работодавецот на тужителката ги платил само за три месеци, а не за целото време на вработување, не може да се заклучи дека тужителката сака да ги изигра прописите, ниту пак, поради неплатените

придонеси, може да и биде ускратено правото на надомест за време на бременоста и породувањето. Притоа, Судот има предвид дека наплатата на заостанатите придонеси органот може да ја изврши во согласност со одредбите на Законот за здравствена заштита кои се однесуваат на плаќањето на придонесите и соодветните прописи донесени за нивно извршување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.935/93 од 17.03.1994 година.

47. Без оглед дали инвеститорот има одобрение за изградба на објект или не, надлежниот инспектор е овластен да нареди уривање на објектот ако се гради во заштитен појас и со чија изградба ќе дојде до загадување на човековата околина.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со акт на првостепениот орган од 25.12.1990 година, на тужителот му е издадено одобрение за изградба на "мини фарма" за чување на стока. Во одобрението е определено мини фармата да се изгради на дел од КПбр.4767 во КО К., односно мини фармата да се изгради на местото одредено од Комисијата за лоцирање на мини фарми, со записникот од 20.06.1990 година.

Во одобрението, понатаму, е определено во склоп на мини фармата да се изградат и придружни објекти-магацини за храна и просторија за сточарот, вкупниот габарит на мини фармата да изнесува 20,00 x 5,00 м., со приземна висина, а да се изгради со материјал од времен карактер, без употреба на цврст градежен материјал.

Од записникот изготвен од стручна комисија по извршен увид на 25.12.1991 година на местото каде што тужителот го гради објектот, како и од записникот на градежниот инспектор од 26.12.1991 година, се гледа дека при увидот на лице место е констатирано дека објектот не се гради во согласност со одобрението и одобрениот проект ТВ-165. Имено, констатирано е дека не се гради на одобрената локација, туку на друга локација, и тоа на неполни 100 метри од веќе урбанизираниот дел и постојната станбена зона, така што објектот навлегол во потесната заштитна зона на филтер станицата за добивање вода за пиење на градот и околните села. Освен тоа, е констатирано дека е изменета основната функција на објектот, па наместо мини

фарма се гради станбена зграда за живеење, при што изменети се и просториите внатре, како и отворите на објектот, а е изведен и оцак, кој со проектот не е предвиден, ниту пак е потребен за фарма.

Исто така е констатирано дека и употребениот материјал не е од времен карактер, туку спротивно на одобрението, е употребен цврст градежен материјал.

Со оглед на тоа што тужителот објектот го гради на локација која не му е одобрена и што за објектот, таков каков што го гради нема одобрение, Судот најде дека органите во постапката правилно одлучиле кога согласно член 39 став 1 од Законот за изградба на инвестициони објекти му наредиле да го урне објектот.

При одлучувањето Судот ги ценеше наводите на тужителот дека од надлежната комисија била определена локацијата токму на местото каде што го гради објектот, што со своја изјава од 26.06.1991 година го потврдува и претседателот на комисијата, но најде дека тие наводи немаат влијание за поинакво одлучување. Притоа, Судот особено го има предвид констатираниот факт дека објектот се гради во заштитениот појас во кој не е дозволена никаква градба и дека со изградбата на таков објект ("мини фарма") ќе доаѓа до загрозување на човековата околина. Тој факт, без оглед на другите причини и без оглед на постоење на одобрение за градба, е доволен, врз основа на член 37 став 1 точка 3 од Законот за изградба на инвестициони објекти, инспекторот да нареди уривање на објектот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1356/92 од 22.04.1993 година.

48. По влегување во сила на Законот за изменување и дополнување на Законот за изградба на инвестициони објекти ("Службен весник на СРМ" бр.1/91), не може да се нареди уривање на објект врз основа на прописи донесени од собранијата на општините.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение на тужителката и е наредено во рокот определен во решението да го урне објектот (деловен објект) изграден во с.Б., односно да воспостави ситуација (изградба) во согласност со издадената градежно-техничка документација од 7.10.1991 година.

Уривање на објектот е наредно затоа што во издадената градежно-техничка документација било предвидено објектот да се изгради од монтажно-демонтажна конструкција, а на лице место објектот се изведувал од материјал што не овозможува монтажно-демонтажен третман.

Првостепеното решение е донесено од подрачната единица на Министерството за урбанизам, градежништво, сообраќај и екологија на 24.12.1992 година и е засновано на член 17 од Одлуката за начинот и условите за изградба и поставување на временни објекти ("Службен лист на град Скопје" бр.20/87 и 18/88).

Тужениот орган во целост го прифатил првостепеното решение и во одговор на наводите во жалбата се повикал на член 245 од Законот за општата управна постапка.

Судот најде дека оспореното решение е незаконито, од следните причини:

Со влегувањето во сила на Законот за изменување и дополнување на Законот за изградба на инвестициони објекти ("Службен весник на СРМ" бр.11/91), прописите на општините за изградба на објекти, во сопственост на граѓаните како и прописите за поставување на временни објекти не можат да се применуваат ни како републички прописи туку и во врска со изградбата на тие објекти се применува Законот за изградба на инвестициони објекти, во кој, со измените објавени во означениот "Службен весник", се пропишани и одредби со кои е уредено прашањето за поставување на временни објекти.

Според тоа, во време кога е донесено првостепеното решение не постоеше правна можност првостепениот орган да заснова надлежност и да нареди уривање на објектот врз основа на пропис на општината, дотолку повеќе што и со претходниот Закон за изградба на инвестициони објекти, прашањето на надзорот и мерките кои во тие рамки можеа да бидат преземени беа пропишани, со Законот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1207/93 од 3.02.1994 година.

49. Кога станбената задруга го продаде станбениот објект што го изградила на свое земјиште, договорот за купопродажба на објектот е основ земјиштето од името на задругата да се запише на името на купувачот на објектот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Од списите приложени во предметот се гледа дека првостепениот орган со решение го одбил барањето на тужителите да изврши промена на корисниците на земјиштето, бидејќи странките не поседувале правен основ за доделување на земјиштето на користење, ниту пак во однос на корисниците на кои се заведени овие парцели, постои извршен наслов за бришење од евиденција, согласно член 49 став 3 од Законот за премер и катастар на земјиштето. Првостепениот орган барањето го одбил и заради тоа што тужителите поседувале договори за етажна сопственост на зградата. Освен тоа, на приземниот дел на станбената зграда во која се изградени четири стана се наоѓа и деловен простор кој го користи Месната заедница "М. М." а постои и стакларски дуќан, кој го користи општествено претпријатие.

Согласно член 12 став 1 од Законот за основните сопственоправни односи ("Службен лист на СФРЈ" бр.6/80), кога зградата на која постои право на сопственост е изградена, во согласност со закон, на земјиште во општествена сопственост, сопственикот на зградата има право на користење на земјиштето, на кое е изградена зградата и на земјиштето што служи за редовна употреба на таа зграда додека таа постои.

Во ставот 2 на истиот член е утврдено дека правото на користење од став 2 на овој член може да се пренесува само со пренесување на правото на сопственост на зградата.

Во конкретниов случај, неспорно е утврдено дека тужителите на предметното земјиште изградиле четири стана во сопственост, врз основа на комплетна градежна документација. Станбената зграда ја изградила станбено штедната задруга на која и било доделено градежното земјиште, со решение од 28.04.1961 година на поранешниот Народен одбор на општината К. В.. Во ова решение е утврдено дека во новоизградената станбена зграда ќе има и општествени простории. Оваа задруга повеќе не постои.

Од цитираната законска одредба произлегува дека предметното земјиште на кое е изградена станбената зграда во индивидуална сопственост во која има и општествен деловен простор, треба да биде заведена во катастарскиот операт на сопствениците на становите и на корисниците на деловниот простор. Фактот што повеќе не постои штедно-станбената задруга не може да претставува основ да не се врши измена во катастарскиот операт.

Со оглед на изложената правна и фактичка состојба, овој Суд наоѓа дека со оспореното решение повреден е законот на штета на тужителот кога тужениот орган жалбата ја одбил, а го потврдил првостепеното решение.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.46/91 од 10.05.1991 година.

50. Сопствениците на делови од згради по основ на правото да го користат земјиштето што е под зградата и земјиштето што е потребно за нејзината редовна употреба, имаат право да бидат запишани во катастарскиот операт како корисници на земјиштето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот и тоа од приложената тапија, договор за заедничка градба ,договор за отстапување правото на градба, скица, копие од катастарскиот план, поседовен лист и договорот Ов.бр.2202/59 се гледа дека тужителот, по основ на заедничка градба на станбен објект со лицата М. Н. и Т. М. се здобил со сопственост на целиот стан изграден во приземјето на станбената зграда и на едното поголемо одделение во подрумот.

Од списите исто така се гледа дека со список промена 148/60, спорната парцела со површина под зграда 115 метри квадратни и двор 113 метри квадратни е запишана на тужителот, на Ч. С. и на М. Н., на сите тројца по 1/3 идеален дел. Во истата година, без акт од надлежен орган, од катастарскиот операт избришани се како корисници тужителот и Ч.С. , а парцелата е запишана на М. Т. и Н. М. по 1/2 идеален дел.

Приговорот на тужителот на вака извршената промена во катастарскиот операт, во управната постапка е одбиен со образложение дека сите приложени документи не се од влијание за одлучување и дека не се исполнети условите од член 49 став 3 од Законот за премер и катастар на земјиштето, затоа што сите приложени акти укажувале дека тужителот се стекнал со сопственост на дел од станбената зграда изградена на посреден начин. Таквиот заклучок, пак, органите го извлекуваат од фактот што "писменото" од 26 септември 1957 година, за отстапување на правата од договорот за заедничка градба, не е заверено во суд, па органите сметаат дека своето право на сопственост тужителот треба претходно да го докаже во спор пред редовен суд.

Судот наоѓа дека од утврдената фактичка состојба органите извлекле погрешен заклучок, поради што погрешно го примениле и материјалното право.

Погрешен е заклучокот дека од доказите што ги приложил тужителот не може да се утврди дека тој е сопственик на дел од станбената зграда изградена на спорната парцела и корисник на земјиштето под зградата, како и на земјиштето кое претставува дворно место. Имено, правото на сопственост се стекнува и по основ на градба со уредна градежна документација, што во случајот очигледно постои. Писменото од 26 септември 1957 година со кое М.Н. му го отстапил на тужителот своето право на градба со договорот за заедничка градба од 15.05.1957 година, со што се согласиле идругите двајца договарачи од договорот за заедничка градба-М.Н. и Т.М., ги има сите елементи на договор за заедничка градба и неговата писмена форма во времето кога е склучен, била доволна да произведе правно дејство, затоа што со прописите кои важеа тогаш судска заверка на потписите на договорните странки не беше пропишана. Погрешно е, правното дејствие на тој договор да се цени од гледиште на денешните прописи, па еден полноважен договор за заедничка градба, после кој е склучен и договор со кој договарачите ги определиле реалните делови од станбената зграда, да се смета само како меѓусебен договор кој на посреден начин укажува дека тужителот се стекнал со сопственост. Тоа што член 49 став 3 од Законот за премер и катастар на земјиштето ("Службен весник на СРМ" бр.34/72), бара договорот да биде судски заверен, не може да биде причина тужителот да не биде запишан како корисник на спорната парцела, особено со оглед на фактот што во 1960 година, врз основа на истиот договор бил евидентиран како корисник 1/3 идеален дел, а потоа без нов акт за извршена промена на поседовноста, е избришан од катастарската евиденција.

Според мислењето на Судот, при решавањето на барањето на тужителот, органите во постапката требаше да го имаат предвид и членот 16 од Законот за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79, 18/89 и 21/91), според кој, сопственикот на зградата има право да го користи и земјиштето што е под зградата и земјиштето што е потребно за нејзината редовна употреба од денот кога тоа земјиште станало општествена сопственост. Тоа право припаѓа и на сопствениците на делови од згради.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1180/91 од 13.12.1991 година.

51. Кога со правосилна судска пресуда е утврдено право на сопственост на семејна станбена зграда по основ на градба и право на користење на земјиштето под зградата, пресудата преставува основ за измена во катастарскиот операт.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека со правосилна пресуда на општинскиот суд, е утврдено дека тужителот е сопственик по основ на градба на семејна станбена зграда, изградена на КП с.Г. Л., во површина од 100 метри квадратни, а тужените А.Ј. и М.А. се задолжени ова право да му го признаат.

Барањето на тужителот да се изврши измена во катастарскиот операт и, врз основа на оваа пресуда, земјиштето и објектот да се евидентираат на име на тужителот, првостепениот орган го одбил од причини што објектот кој е евидентиран во катастарскиот план бил изграден без уредна градежно техничка документација. Во прашање била измена која не е во согласност со важечките прописи и не можела да се спроведе во катастарот во смисла на член 56 од Законот за премерот и катастарот на земјиштето.

Второстепенниот орган ја одбил жалбата на тужителот од причините наведени во образложението на првостепеното решение.

Судот смета дека со оспореното решение погрешно е применет законот на штета на тужителот.

Согласно член 49 став 3 од Законот за премер и катастар на земјиштето ("Службен весник" бр.27/86 и 17/91), пресудата е основ за измена во катастарскиот операт.

Со оглед на тоа што од пресудата се гледа дека на тужителот му е признато право на сопственост по основ на градба на станбената зграда и право на користење на земјиштето под објектот по прописите наведени во пресудата, органот е должен да изврши измена и утврденото право со пресудата да го евидентира во катастарскиот операт на името на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1372/93 од 25.11.1993 година.

52. Договорот за заедничка градба склучен пред донесувањето на Одлуката за изградба на објекти во сопственост на граѓани, заверен кај надлежниот суд и пресудата со која е утврдено дека тужителот е сопственик на 1/2 од станбената зграда по основ на заедничката градба, представуваат основ за промена во катастарскиот план и операт. Врз основа на тие правни акти, сопственикот на станбената зграда се стекнал со право и на градежното земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Од списите во предметот и од образложението на првостепеното решение се гледа дека врз основа на решение за доделување градежно неизградено земјиште, на означената парцела е евидентирано на името на М.Т. и тоа: под зграда 121 метри квадратни, двор од 100 метри квадратни и градина 293 метри квадратни, М.Т. добил градежна документација за изградба на индивидуална станбена зграда. Меѓутоа, врз основа на договор за заедничка градба склучен со тужителот Д.П. и заверен пред Општинскиот суд на 26.10.1968 година, зградата била изградена од двајцата. Со песуда на Општински суд од 17.03.1986 година е утврдено дека Д.П. е сопственик на една половина од зградата по основ на заедничка градба и има појако право на владение на дел од дворното место во површина од 387 метри квадратни, како што странките меѓусебно го поделиле дворното место.

При таква состојба, органите, иако прифаќаат дека договорот за заедничка градба има правно дејство затоа што е склучен пред донесувањето на Одлуката за изградба на објекти во сопственост на граѓани ("Службен гласник на град Скопје" бр.25/71), до кога за изградба на објектот по основ на договор за заедничка градба не мора да се прибави одобрение за заедничка градба, барањето да се изврши промената во катастарот, така што земјиштето и зградата ќе се евидентираат и на тужителот, го одбија како неосновано согласно член 56 од Законот за премер и катастар на земјиштето ("Службен весник на СРМ" бр.34/72 и 13/76). Ова од причина што било во прашање земјиште што се наоѓа во градежен реон, а прометот на градежното земјиште е забранет.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на погрешна примена на материјалното право.

Погрешно сметаат органите дека во случајот основ за промена во катастарската евиденција е промет на градежно неизградено земјиште,

затоа што тоа не произлегува од списите на предметот, ниту од фактите што ги утврдија органите.

Тужителот на дозволен начин во смисла на означената одлука, се стекнал со право на сопственост на дел од станбената зграда по основ на зедничка градба, а тоа е утврдено и со пресудата на судот за општа надлежност. Бидејќи е сопственик на станбената зграда и тоа на дел од неа, во смисла на член 16 став 1 и 2 од Законот за градежното земјиште, која одредба се однесува на општественото земјиште, има право да го користи земјиштето што е под зградата и што е потребно за нејзината редовна употреба од денот кога тоа земјиште стнало општествена сопственост, така што по основ на сопственоста на зградата, земјиштето може да се запише на негово име.

Оттука, погрешен е заклучокот на органите дека е во прашање измена што не настанала во согласност со важечките прописи, во смисла на член 56 од Законот за премерот и катастарот на земјиштето, поради што се јавува потреба од повторно разгледување.

Во понатамошната постапка, органот треба да постапи по правното сфаќање на Судот, дека во случајот не се работи за недозволен промет на неизградено градежно земјиште, поради што, договорот за заедничката градба и пресудата со која е утврдено правото на сопственост на дел од станбениот објект, треба да се спроведат во катастарската евиденција и тоа на начин што земјиштето ќе се евидентира на двајцата сопственици на зградата во смисла на член 16 став 4 од Законот за градежното земјиште, а не на посебни делови, независно што со пресудата е утврдено појакано право на владение на тужителот на посебен дел од земјиштето што припаѓа на зградата.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.77/90 од 22.02.1990 година.

53. Комунална такса за фирма се плаќа само доколку на деловната просторија за која се врши извесна дејност или занимање е истакната фирма. Кога според прописите дејноста мора да се врши во деловна просторија, тогаш за работниот човек кој ја врши дејноста, постои обврска да истакне фирма на видно место, а ако не постапи така, прави прекршок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот најде дека тужбата е основана.

Според член 4 став 1 точка 2 од Законот за комуналните такси ("Службен весник на СРМ" бр.10/81), комунална такса се плаќа за

секоја фирма односно назив истакнат на деловна просторија. Според ставот 3 на овој член, под истакнатата фирма, односно назив во смисла на став 1 точка 1, се подразбира секое обележје или натпис кој означува дека одредено физичко или правно лице врши извесна дејност или занимање.

Тужителката и во жалбата и во тужбата наведува дека нема истакнатата фирма затоа што нема ни деловна просторија, а производитите кои ги изработува ги продава на пазарите каде на овластено службено лице секојдневно му плаќа комунална такса.

Од списите на предметот не се гледа дека тужителката има истакнатата фирма, односно било какво обележје на деловна просторија.

Од друга страна во списите е приложено решение за основање на занаетчиски дуќан на име на тужителката со дејност плетачка, со седиште на дуќанот во с.З. Обавувањето на плетачката дејност, пак, (домашно ракотворење) според прописите кои важеа до донесување на Законот за самостојно вршење на дејност со личен труд ("Службен весник на СРМ" бр.18/89), односно до донесување на Одлуката за определување на дејностите што се вршат во деловна просторија ("Службен весник на СРМ" бр.23/89), работниот човек не мораше да го врши во деловна просторија.

Со оглед на тоа што тужителката тврди дека немала истакнатата фирма затоа што нема ни деловна просторија, а од списите на предметот не произлегува дека дејноста ја обавува во деловна просторија на која има истакнатата фирма, Судот најде дека тужениот орган погрешно кога жалбата ја одби како неоснована.

Поради тоа, Судот ја уважи тужбата, оспореното решение го поништи и предметот го врати на повторно разгледување и одлучување.

Во понатамошната постапка органите треба да имаат предвид дека од наведените одредби на Законот за комунални такси јасно произлегува дека комунална такса се плаќа за фирма (обележје, натпис) која е истакната на деловна просторија. Притоа, ако според важечките прописи дејноста мора да се врши во деловна просторија, тогаш за работниот човек постои обврска да истакне фирма на видно место, а ако не постапи така прави прекршок по член 22 став 1 точка 1 од Законот за самостојно вршење дејност со личен труд.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.95/91 од 12.04.1991 година.

54. Просветниот инспектор нема овластување да нареди запишување на студент на факултет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од образложението на оспореното решение произлегува дека Републичкиот просветен инспектор констатирал дека кандидатот П.Ј. , погрешно, врз основа на член 81 , 82 и 83 од Законот за внатрешни работи, не била запишана како студент во учебната 1989-1990 година во Центарот, затоа што тие одредби се однесувале за засновање на работен однос во органот на управата надлежен за внатрешни работи, а не за прием на студенти во првата година.

Поради тоа му нареди на Центарот да изврши рангирање на кандидатот и доколку ги исполнува и посебните услови да ја запише и укажа дека приемот на студенти во првата година во Центарот е регуларно со член 29 од Законот за Центарот за образование на кадри за безбедност и општествена самозаштита ("Службен весник на СРМ" бр.10/84 и 36/88) и член 85 до 89 од Законот за насоченото образование ("Службен весник на СРМ" бр.16/85,29/86, 7/88, 18/89 и 29/89). Притоа, констатирал дека во смисла на овие одредби П.Ј. го положила квалификациониот испит, дека според успехот била рангирана на 37-то место, а се примиле 55 студенти и психофизичката способност била утврдена од стручна комисија на начин определен за лицата што се примаат на работа, поради што конкурсната комисија не можела да ја елиминира врз основа на општиот впечаток на таа комисија.

Ценејќи ја законитоста на ова решение, Судот најде дека се заснова на погрешна примена на материјалното право.

Според член 40 став 2 од Законот за државната управа, органите на управата во вршењето на инспекциски надзор, во рамките на своите овластувања, остваруваат непосреден увид во работењето и постапувањето на организациите на здружен труд во поглед на придржувањето кон законите, другите прописи и општи акти, преземаат управни и други мерки за кои се овластени со закон, односно со одлука на собранието на општината.

Во смисла на оваа одредба, според наоѓањето на Судот, инспекторот во вршењето на надзорот може да презема само такви управни и други мерки за кои е овластен со закон, со општи акти и одлуки на собранието, па во смисла на оваа одредба, во Законот за насочено образование се определени овластувањата на просветниот инспектор, со одредбите од член 277 до 281.

Меѓутоа, од овие одредби не произлегува овластувањето на инспекторот да нареди запишување на студент во прва година и таквата наредба не може да се подведе под овластувањата дадени во член 281 став 2, затоа што тоа би значело во случајот наредба да се измени актот на Центарот, со кој П.Ј. не била запишана. Тој акт Центарот го донел во вршењето на јавни овластувања и не може да биде поништен по наредба на инспекторот, туку само во соодветна постапка по Законот за општата управна постапка или во управен спор пред Врховниот суд на Македонија, независно дали со таквиот акт е правилно применет Законот.

Ова, особено што во случајот со увид во решението на овој суд У.бр.1719/89 од 8.01.1990 година, Судот констатира дека П.Ј. водела управен спор против решението на Центарот бр.24/15 од 18.10.1989 година, со кое бил одбиен нејзиниот приговор изјавен против решението на Центарот бр.75/55 од 19.09.1989 година, со кое не е запишана како студент во прва година, но со поднесок ја повлече тужбата, поради што постапката по тој управен спор е запрена.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.70/90 од 6.07.1990 година.

55. Огранокот во Македонија на здружението на граѓани регистрирано во Сојузниот секретаријат за правосудство и управа, не може да се запише во регистарот што го води органот на управата надлежен за внатрешни работи на општината на чие подрачје е седиштето на огранокот, ако основањето не е извршено на начин предвиден во член 12 и 13 од Законот за општествените организации и здруженија на граѓани.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Барањето на тужителот да се запише во регистарот на општествените организации и здруженија на граѓани што го води органот на управата за внатрешни работи на општината С. е одбиено како неосновано затоа што со барањето не достави докази од кои може да се види дека основањето е извршено согласно член 12 и 13 од Законот за општествените организации и здруженија на граѓани ("Службен весник на СРМ" бр.13/90-пречистен текст). Имено, кон барањето достави статут на Хуманитарно добротворно здружение на Косово "МТ" со седиште во Приштина и решение на оваа организација, за основање огранок во С. Првостепениот орган

со писмо од 11.04.1992 година, побара од тужителот да ги отстрани недостатоците, но недостатоците не се отстранети.

При таква состојба Судот наоѓа дека оспореното решение е законито.

Според член 12 од цитираниот Закон, општествена организација и здружение на граѓани може да основаат најмалку 10 полнолетни граѓани со постојано живеалиште во СР Македонија. Основачи на општествена организација и здружение на граѓани не можат да бидат лица кои се осудени за кривични дела против основите на општественото уредување и безбедноста на СРМ; против вооружените сили, против човечноста и меѓународното право, против слободите и правата на човекот и граѓанинот.

Според член 13 од овој Закон, општествената организација и здружение на граѓани се основа на собрание на основачите. Општествената организација и здружението на граѓаните на собрание на основачите донесуваат одлука за основање и статутот на општествената организација и на здружението на граѓани, со тоа што во одредбата е наведено и што содржи одлуката за основање.

Како основањето не е извршено на овој начин, правилно заклучија органите дека не се исполнети условите за запишување во регистарот и правилно во смисла на член 19 став 3 од Законот го одбиле барањето.

Наводите од тужбата дека Хуманитарно добротелното здружение на Косово "МТ" - огранок во С. било регистрирано според сојузниот закон и тоа во регистарот на Сојузниот секретаријат за правосудство и управа, поради што не било потребно повторно одржување на основачко собрание и не било потребно повторно да се испитува дали е основано во смисла на член 12 и 13 од цитираниот Закон, Судот ги оцени како неосновани. Со Законот за општествените организации и здруженија на граѓани се уредува здружувањето на граѓаните во општествени организации и здруженија на граѓани во Република Македонија, па со оглед дека тужителот бара да биде регистриран во Република Македонија, не може да се изврши само пререгистрација, како што бара тужителот, туку основањето мора да се изврши на начин како што предвидува овој Закон, па потоа организацијата ќе може да се запише во регистарот што го води органот на управата надлежен за внатрешни работи на општината на чие подрачје е седиштето на општествената организација, односно здружение на граѓани.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1100/92 од 15.10.1992 година.

56. Кога во решението за одземање на патна исправа не се наведени причините од кои се раководел органот при донесувањето на таквата одлука, Судот треба да биде известен за причините, ако тие не произлегуваат од списите приложени кон предметот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во образложението на оспореното решение е наведено дека правилно се применети одредбите од член 43 став 1 точка 6 и член 43 став 5 од Законот за патните исправи на државјаните на СФРЈ ("Службен лист на СФРЈ" бр.30/79, 36/79 и 53/85), од страна на првостепениот орган. По овие одредби патни исправи нема да се издаде, рокот на важењето на патните исправи нема да се продолжи, ниту ќе се издаде виза на лицето ако тоа го бара заштита на јавниот поредок или ако тоа го бараат интересите за одбрана на земјата. Во решението со кое се одбива барањето за издавање на патна исправа, надлежниот орган не мора да го наведе причините од кои се раководел при донесувањето на такво решение.

По наоѓањето на овој суд, органот на управата може да не ги наведе причините од кои се раководел при одлучувањето во решението меѓутоа, истиот е должен да го извести Судот за причините со цел да се оцени законитоста на решението. Во конкретниов случај, органот на управата во оспореното решение не ги навел причините при кои се раководел при одлучувањето, ниту за исите го известил Судот.

При повторно одлучување, органот на управата е должен врз основа на изведување на докази во текот на постапката целосно да ја утврди фактичката состојба, со цел да утврди дали постојат основани причини за одбивање на барањето и да ги наведе во решението или за истите да го извести Судот, и да ги има предвид останатите наводи на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.1209/90 од 5.10.1990 година.

57. Во случаите кога помеѓу родителите нема согласност за внесување на малолетното дете во патната исправа на еден од родителите, органот за старателство за тоа треба да одлучи со посебен акт.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Со решение на тужениот орган, беше одбиена како неоснована жалбата на М.А. од О., изјавена против решението на првостепениот орган, со кое е одбиено барањето во нејзината патна исправа да биде запишано малолетното дете М.А., со образложение дека брачните другари се разведени, а таткото не се согласува малолетното дете да биде запишано во патната исправа на мајката повикувајќи се на член 43 став 1 точка 3 од Законот за патните исправи на државјаните на СФРЈ ("Службен лист на СФРЈ" бр.30/79).

Со пресуда на Врховниот суд на Македонија, е поништено решението на второстепениот орган, затоа што, во смисла на цитираната одредба ускратувањето на правото на средба со таткото не може да се смета како ненамирена втасана имотнаправна обврска од брачниот однос или од односот на родителите и децата, во смисла на цитираната одредба од тој закон.

Во натамошната постапка второстепениот орган повторно ја одбил како неоснована жалбата со следното образложение: Согласно точка 6 од Упатството за спроведување на Законот за патните исправи на државјаните на СФРЈ ("Службен лист на СФРЈ" доверлив гласник бр.13/1990) кога родителското право го врши еден од родителите, барање за лице помладо од 18 години поднесува и го потпишува родителот на кого детето му е доделено на чување и воспитување. Ако другиот родител на лицето од став 1 на оваа точка, се противи на издавањето, односно продолжувањето на рокот на важењето на патната исправа или на издавањето виза, органот надлежен за издавање на патни исправи и виза ќе постапи во склад со републичкиот односно покраинскиот закон за односите помеѓу родителите и деца. Органот надлежен за издавање патни исправи и визи, на барање од родителот на кого детето е доделено на чување и воспитување, ќе го поништи запишувањето на детето во пасошот кај другиот орган согласно член 41 став 2 од Законот за односите на родителите и децата ("Службен весник на СРМ" бр.5/73), ако другиот родител не се согласи со некои негови постапки и мерки, тој може да го извести надлежниот орган за старателство кој решавал за тоа, а Центарот за социјална работа од О., со писмо од 26.10.1989 година, го извести органот дека не е согласен малолетниот А. да биде внесен во патната исправа на неговата мајка.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснива на погрешна примена на материјалното право.

Цитираната одредба од Упатството, кое впрочем не е ни доставено, упатува на републичките односно покраинските закони со кои се регулирани односи на родителите и децата кога е во прашање барање за издавање на пасош на малолетно дете. Во случајот во прашање е запишување во пасошот на родителот на малолетното дете и, според ова Упатство, запишувањето органот може да го поништи во случаите кога детето е запишано во пасошот на родителот на кој детето не му е доделено на чување и воспитување.

Од друга страна, со оспореното решение погрешно е применета и одредбата од член 41 став 2 од Законот за односите на родителите и децата, според кој, во случај на развод на брак, ако едниот родител не се согласи со некои постапки на родителот на кого детето му е доделено на чување и воспитување, тој може да го извести надлежниот орган за старателство, кој решава за тоа. По наоѓањето на Судот, таквата одредба, значи дека доколку Центарот за социјална работа најде дека основано таткото не се согласува со постапката на мајката да го запише името на детето во нејзиниот пасош, тој орган треба да одлучи со посебен акт, против кој недоволната странка има право на жалба и судска заштита. Во случајот, такво решение не е донесено, а со прибавеното мислење од Центарот за социјална работа не може да се смета дека надлежниот орган решил за тоа.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.1280/90 од 20.09.1990 година.

58. Внесената клаузула во патната исправа за немање парични средства за време на престој во странска земја, не е основ за непродолжување на важноста на патната исправа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Од образложението на првостепеното и второстепеното решение се гледа дека на тужителот му е одземена патната исправа врз основа на член 43 став 1 точка 5 од Законот за патните исправи на државјаните на СФРЈ ("Службен лист на СФРЈ" бр.30/79), според кој патна исправа нема да се издаде, односно ќе се одземе ако лицето со својата активност за време на престојот во странство им нанело штета на меѓународните или други интереси на СФРЈ.

Ваквата одлука е донесена од причини што во постапката е утврдено дека во патната исправа на тужителот, на страна 25, му била внесена клаузула за враќање поради немање доволно средства

, па тужителот да ја прикрие истата, а со цел да се здобие со нова и непремено да патува повторно во Грција, намерно ја оштетил со тоа што со хемиско пенкало ишкртал неколку страни.

Ценејќи ги овие причини, Судот најде дека е погрешен заклучокот на органите во постапката дека внесената клаузула на патната исправа на тужителот, поради немање на доволно парични средства за да влезе во соседна Грција, може да се смета како активност за време на престој во странство со која е нанесена штета на меѓународните и другите интереси на земјата, а со таквата одлука донесена во управна постапка, без оправдани причини, се ограничува слободата на движењето на тужителот во останатите земји во светот, како негово лично право.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.274/90 од 13.04.1990 година.

59. Исполнети се законските услови за признавање во стаж на осигурување времето поминато на работна акција Шамац-Сараево, ако осигуреникот на 22.10.1947 година-непосредно по враќањето од акцијата на 30.09.1947 година, заминал на отслужување на воениот рок во ЈНА, а по отслужување на воениот рок засновал работен однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Според член 134 став 2 од Основниот закон за пензиско осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр.51/64), како стаж на осигурување се смета и времето кое осигуреникот го поминал на јавна работа до 31.12.1957 година, организирано во државни органи или друштвени организацији, ако на такви работи работел со полно работно време и ако по престанок на таквата работа, во рок од 6 месеци стапил во работен однос, со полно работно време.

Од списите на предметот неспорно произлегува дека тужителот бил на работна акција на пругата "Шамац-Сараево" и тоа за времето од 1.08.1947 до 30.09.1947 година. Исто така, неспорно е дека тој заминал на отслужување на воениот рок во Југословенската народна армија и тоа на 22.10.1947 година и служел до 27.11.1950 година, што се потврдува од уверението на Собранието на општина Б. -Секретарјат за народна одбрана.

Органите во постапката го одбиле барањето да го утврдат во пензиски стаж времето кое тужителот го поминал на работна акција,

затоа што не ги исполнувал условите предвидени според член 134 став 2 од Основниот закон за пензиското осигурување, без да ги оценат наводите што тужителот ги истакнал во жалбата, а ги повторува и во тужбата, дека од оправдани причини не можел да се вработи во редовен работен однос по завршувањето на акцијата, бидејќи веднаш односно на 22.10.1947 година заминал на отслужување на воениот рок.

Според член 245 став 2 од Законот за општата управна постапка, во образложението на второстепеното решение мора да се оценат сите жалбени наводи. Во конкретниот случај така тужениот орган не постапил бидејќи не дал причини зошто одслужувањето на воениот рок не може да се смета како оправдана причина, а посебно што тужителот навел дека по отслужување на воениот рок веднаш засновал работен однос во селската работна задруга, а поради кое смета дека ги исполнил условите за признавање во стаж на осигурување на времето поминато на работна акција.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.805/90 од 24.-9.1990 година.

60. Како повреда при работа се смета само онаа повреда на осигуреникот која е причински врзана со вршењето на работите и работните задачи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката го оспорува решението за семејна пензија поради неправилно утврдена висина на пензијата, при што истакнува дека смртта на нејзиниот сопруг била последица од повреда на работа.

Според член 34 став 1 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, како повреда при работата, во смисла на овој Закон, се смета повредата на осигуреникот причинета со непосредно и краткотрајно механичко, физичко или хемиско дејство, како и повредата причинета со нагли промени на положбата на телото, ненадејно оптоварување на телото или со други промени на физиолошката состојба на организмот, ако таквата повреда причински е врзана со вршењето на работите, односно на работните задачи.

Од наведената законска одредба јасно произлегува дека повредата на осигуреникот за да се смета дека е повреда при работата, мора причински да е врзана со вршењето на работите односно на работните задачи.

Од списите на предметот, меѓу кои и записникот на Републичкиот инспектор за труд-Подрачно одделение - О. од 12.03.1992 година, се гледа дека покојниот сопруг на тужителката З.Н. бил вработен во АД "И.-Г." во Охрид на работно место- келнер, но дека на ден 11.03.1992 година, од претпоставените во организацијата, заедно со други работници добил задача да товари шталско ѓубре за потребите на земјоделската економија "И.-Г.". Тој ден, до несреќата дошло затоа што покојниот сопруг на тужителката по своја волја, во отсуство на тракторист, се качил на тракторот, го запалил со контакт клучот кој бил на тракторот и тргнал по патот кон селото, при што дошло до несреќата во која тој го загубил животот.

Од така утврдената фактичка состојба, неспорно произлегува дека смртта на покојниот сопруг на тужителката не може да се смета дека настанала како последица од повреда при работата, затоа што причински не е врзана со работите кои критичниот ден осигуреникот требал да ги врши. Имено, критичниот ден, по налог од претпоставените пок. З.Н. требало на тракторот да товари шталско ѓубре, а не да го вози, и несреќата се случила при возење на тракторот.

Имајќи го предвид изнесеното, Судот најде дека тужениот орган правилно одлучил и не го повредил законот на штета на тужителката, кога ја одбил жалбата како неоснована.

Наводите на тужителката истакнати во тужбата дека сите факти и околности на случајот зборуваат за несреќа на работа, Судот не ги прифати затоа што не прилегуваат од списите и од фактичката состојба утврдена во управната постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1232/92 од 12.03.1993 година.

61. Органот кој одлучува за признавање на правото на осигурениот на распоредување на други работи и работни задачи поради постоење опасност од настанување на инвалидност, не е овластен да одлучува и за конкретното распоредување на работникот на работно место.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во постапката по жалба поднесена од А.М., за утврдување на фактичката положба по однос на нејзината работна способност, Второстепената комисија за оцена на работната способност, врз

основа на медицинската и друга документација и непосреден преглед, со наод, оценка и мислење од 21.01.1993 година, констатира дека кај жалителката постои опасност од настапување на инвалидност доколку и натаму продолжи да работи на работни задачи како чистачка на просториите во Диспанзерот за гинекологија, бидејќи условите за работа, без оглед на мерките за заштита при работа кои се применуваат или можат да се применат, влијаат врз здравствената состојба, и на работната способност во смисла на влошување, поради што е неопходно потребно да се изврши промена на работните задачи заради спречување на настанување на инвалидност, па жалителката да биде распоредена на работно место чистачка во Специјалистичка амбуланта во Болницата, со полно работно време.

Врз основа на таквиот наод на Второстепената комисија, е донесено оспореното решение со кое жалбата е уважена, а првостепеното решение е изменето така како што е погоре наведено, односно на жалителката, поради опасност од настапување инвалидност, и е признато распоредување на работно место чистачка во специјалистичка амбуланта.

Тужителот-Медицински центар, како организација во која жалителката е вработена, го оспорува решението од причини што смета дека Второстепената комисија излегла од рамките на своите овластувања затоа што не ги утврдила само факторите од кои кај жалителката постои опасност од настапување инвалидитет, туку го определила и работното место на кое треба да биде распоредена.

Оценувајќи ја законитоста на оспореното решение, судот најде дека тоа е незаконито.

Имено, од одредбите на член 37 став 3 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, како и од член 43 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, не произлегува овластување за органот кој одлучува за признавање на правото на осигуреникот на распоредување на други работи и работни задачи поради постоење опасност од настапување на инвалидност, да одлучи и конкретно на кое работно место и во која организациона единица во работната организација да се распореди. Распоредувањето, според наведените законски одредби, е во надлежност на организацијата во која работи осигуреникот и тоа распоредување се врши под услови и на начин утврдени во општиот акт на организацијата.

Во конкретниот случај, Второстепената комисија кога утврдила кај жалителката А.М. постоење на опасност од настанување на инвалидност, требало да се ограничи само на утврдувањето на факторите и околностите кои негативно влијаат врз

нејзината здравствена и работна способност и во таа смисла да одлучи, а тужениот орган и да признае право на распоредување на друго работно место, а не да го определуваат и работното место. Во случајот дури и видот на работата е ист, само е сменета организационата единица.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.451/93 од 10.06.1993 година.

62. Кога со писмен доказ се докажува членство во СРЗ, а времетраењето на членството со изјави на сведоци, не може да се смета дека стажот се докажува само со изјави на сведоци.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека тужителката на 21.08.1990 година, поднесе барање во стаж да и се утврди времето од 7.05.1949 до 8.09.1954 година поминато на работа во членство во СРЗ- "Д. Н. ". Со барањето достави уверение од Архивот во П од 8.08.1990 година, со кое се потврдува дека Ц. Р. бил член на оваа задруга-бил заведен во списокот за пресметка со задругарите при ликвидирањето на задругата.

Барањето и е отфрлено како неблагоприятно. Приложеното уверение е прифатено како делумен доказ, затоа што не гласи на подносителот на барањето и не содржи податоци за времетраењето на членството, поради што се јавувала потреба од проширување на доказната постапка со сослушување на сведоци. Тоа пак било неможно затоа што според член 36 од Законот за изменување и дополнување на Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр.44/90), со влегувањето во сила на овој Закон, во постапката за докажување на стажот не може стажот да се докажува со изјава на сведоци.

Судот наоѓа дека во случајот заедниците и покрај тоа што прифаќаат дека уверението е писмен доказ, погрешно заклучуваат дека барањето се докажува со сведоци спротивно на цитираната одредба.

Според член 36 од цитираниот Закон, со денот на влегувањето во сила на овој закон, стажот навистина не може да се докажува со сведоци. Меѓутоа, по наоѓањето на Судот, тоа се однесува на случаите кога стажот исклучиво се докажува со сведоци, а што сеуште беше можно во смисла на член 184 став 2 од Основниот закон за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен лист на

СФРЈ" бр.51/64), а не и кога постои писмен доказ со кој се потврдува основот, и со други докази се докажува времетраењето. Поради тоа, а со оглед дека со уверението се потврдува членството во задругата на нејзиниот татко и од матичната книга на родени се гледа дека тужителката била член на неговото семејство (родена во 1934 година и се омажила во 1956 година), нема пречки другите факти да се докажуваат со изјави на сведоци.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.71/91 од 28.03.1991 година.

64. Земјоделска старосна пензија може да оствари само оној индивидуален земјоделец кој на денот на влегувањето во сила на Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидско осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.4/89), имал својство на осигуреник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителот е корисник на минимална старосна пензија остварена според Законот за старосно осигурување на земјоделците, по решение од 12.09.1989 година, со исплата сметано од 1.07.1988 година.

На ден 14.09.1992 година поднел барање за признаање право на земјоделска старосна пензија според Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Со член 6 од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.4/89), е воведено задолжително пензиско и инвалидско осигурување и за индивидуалните земјоделци, а според член 151 - а од истиот Закон, правата од пензиското и инвалидското осигурување, осигурениците од член 6 ги остваруваат под услов утврден со овој Закон по истекот на 3 години од денот на неговото влегување во сила.

Според мислењето на Судот, од овие одредби произлегува дека земјоделска старосна пензија според одредбите на Законот за пензиското и инвалидското осигурување може да оствари индивидуален земјоделец кој на денот на влегувањето во сила на означениот закон, имал својство на осигуреник.

На корисниците, пак, на минимална старосна пензија кои правото на пензија го оствариле пред влегувањето во сила на означениот

закон, тоа право им е обезбедено и по влегување во сила на Законот (член 151-а од Законот).

Со оглед на тоа што тужителот на денот на влегувањето во сила на наведениот закон немал својство на осигуреник, туку бил корисник на пензија, Судот наоѓа дека органите правилно одлучиле кога го одбиле неговото барање за остварување право на земјоделска старосна пензија.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1934/92 од 11.03.1993 година.

65. Задолжителното пензиско и инвалидско осигурување по основ на работен однос, не може да се однесува на корисникот на лична пензија, кој и покрај изречената законска забрана, засновал работен однос. За такво лице не може да постои ниту обврска за плаќање на придонес за пензиско и инвалидско осигурување, а доколку е и плаќано, не може само по себе да биде основ за стекнување на право на пресметување нов износ на пензија. Признавањето на ова право би значело постапување на органите спротивно на законската забрана, односно нејзино дерогирање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите приложени кон предметот се гледа дека со привремено решение од 15.11.1988 година на Подрачната единица во Ш., на тужителот му е призната предвремена старосна пензија сметано од 1.11.1988 година. По донесеното решение, тужителот засновал работен однос во РП "С." во М. Б. каде што работел од 1.02.1989 година до 31.10.1993 година. Со решение од 11.07.1989 година, на тужителот му е прекратено правото на исплата на предвремената старосна пензија сметано од 1.02.1989 година, поради тоа што повторно засновал работен однос. Со решение од 6.12.1993 година на тужителот му е воспоставена исплатата на предвремената старосна пензија во ненамален износ од 1.11.1993 година, при што не му е земен предвид дополнителниот стаж од 1989 до 1993 година при повторното пресметување на пензиската основа. Имено, тужениот орган смета дека осигуреник кој стекнал право на пензија и истата ја користел, со засновањето на работниот однос не може повторно да стекне својство на осигуреник, бидејќи има статус на корисник на пензија, што било во согласност со прописите од пензиското

и инвалидското осигурување според кои на корисник на пензија, додека е во работен однос, му се запира исплатата на пензијата. Тоа, значи, смета органот, дека законодавецот ја исклучил можноста корисник на пензија да заснова работен однос, односно повторно да стекне својство на осигуреник, поради тоа што со законот не е предвидена можност за повторно одредување на висината на еднаш веќе одредената пензија, туку само право на усогласување на одредената пензија до денот на повторниот престанок на работниот однос. Од фактот дека корисникот на пензија, ако заснова работен однос, не може да оствари нов износ на пензија, според мислењето на тужениот орган, произлегува дека не постои ни обврска да плаќа придонес за пензиско и инвалидско осигурување, односно доколку бил наплатен таков придонес, тоа не може да биде причина за поинакво правно мислење.

Според член 1 од Законот за измени и дополнување на Законот за работни односи ("Службен весник на СРМ" бр.3/83), корисник на лична пензија не може да заснова работен однос. Исто така и според член 3 и 56 од Законот за работни односи ("Службен весник на СРМ" бр.20/90), корисник на лична пензија не може да заснова работен однос, а организацијата, односно работодавецот ќе се казни за прекршок ако заснова работен однос со корисник на лична пензија.

Законот за работни односи што сега е во важност ("Службен весник на РМ" бр.80/93), не предвидува таква забрана за засновање на работен однос од страна на корисник на лична пензија.

Имајќи ги предвид цитираните одредби од законите со кои се забранува корисник на лична пензија да може да заснова работен однос, Судот смета дека задолжителното пензиско и инвалидско осигурување по основ на работен однос, во смисла на член 9 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.18/83) и член 18 од ЗОПPIO ("Службен лист на СФРЈ" бр.23/82), не може да се однесува на корисник на лична пензија, кој и покрај изречната законска забрана засновал работен однос. За такво лице не може да постои ниту обврска за плаќање придонес за пензиско и инвалидско осигурување, а доколку е и плаќано, не може само по себе да биде основ за стекнување на право за пресметување нов износ на пензија. Признавањето на ова право би значело постапување на органите спротивно на законската забрана односно нејзино дерогирање. Со цитираните закони од 1983 година, не е предвидена можност за утврдување нов износ на пензија на корисник на пензија, како што тоа го предвидувал Законот за пензиско и инвалидско осигурување од 1972 година ("Службен весник на СРМ" бр.46/72), а во кој поблиску се утврдени условите и правото

на корисникот на пензија, ако стапи во работен однос да му се признае нов износ на пензија, ако пензијата е остварена со пензиски стаж помалку од 40 години (маж) односно 35 години (жена). Законите за пензиско и инвалидско осигурување од 1983 година предвидуваат само запирање на исплатата на пензијата додека корисникот на пензија е во работен однос.

Имајќи го предвид напред изнесеното, а имено дека основот за стекнување на својството осигуреник, е работниот однос односно неговата валидност, Судот смета дека, во согласност со законската забрана за корисникот на пензија да заснова работен однос, не може да се смета дека тој и покрај таа законска одредба, ако стапи во работен однос, повторно стекнува својство на осигуреник со задолжително пензиско и инвалидско осигурување. Од тие причини Судот смета дека оспореното решение е законито и со него не е повреден законот на штета на тужителот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.474/95 од 1.11.1995 година.

66. Придонесот за пензиско и инвалидско осигурување го плаќаат само земјоделците кои по овој основ се здравствено осигурани, а на кои земјоделието им е единствено и главно занимање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Од списите приложени кон предметот се гледа дека првостепениот орган со решение ја задолжил тужителката со данок од личен доход и придонеси за самоуправните интересни заедни од вршење на земјоделска дејност. Тужителката со тужбата за управен спор смета дека е неправилно задолжена со придонесот за пензиско и инвалидско осигурување на индивидуалните земјоделци и во тој дел го оспори решението на тужениот орган.

Согласно член 9 став 1 точка 4 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.18/83 и 4/89), правата од пензиското и инвалидското осигурување, покрај работниците од членовите 18,19 и 20 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, доколку со овој закон не е поинаку определено, со задолжително пензиско и инвалидско осигурување ги обезбедуваат и остваруваат и други работни луѓе и

тоа: индивидуалните земјоделци-обврзници на данок од личен доход од земјоделска дејност на која земјоделска дејност им е единствено занимање.

Во конкретниов случај тужителката не се занимава со земјоделска дејност, туку е домаќинка, земјоделското земјиште го стекнала по пат на наследство од нејзиниот покоен татко во текот на 1985 година и не е здравствено осигурана како земјоделец туку е осигурана по основ на нејзиниот сопруг, кој е пензионер. Бидејќи на тужителката земјоделието не и е единствено занимање, таа не може да биде задолжена со придонес за пензиско и инвалидско осигурување на индивидуалните земјоделци. Според тоа, со оспореното решение во поглед на плаќањето на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување на индивидуалните земјоделци, повреден е законот на штета на тужителката, затоа што не се исполнети законските услови за задолжување со ваков придонес.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.223/92 од 16.04.1992 година.

67. Како лице на кое, во смисла на член 61 став 3 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, по престанување на правното лице му се обезбедува право на паричен надомест до вработувањето на товар на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, се смета лицето кај кое настапила инвалидност по престанокот на правното лице, ако во тоа време поради невработеност, примало паричен надомест-осигуреник по член 11 став 1 точка 9 од Законот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителката на 25.10.1994 година поднесе барање да и се признае право на паричен надоместок до вработувањето, затоа што со наод оценка и мислење на Првостепената комисија за оцена на работната способност било утврдено оти има преостаната работна способност со право на распоредување на други работи и работни задачи.

Барањето е одбиено како неосновано затоа што во пензиски стаж и било утврдено времето од 1.03.1973 до 30.06.1993 година, кога и престанал работниот однос поради стечај на претпријатието, а инвалидноста настанала на 14.10.1994 година. Појдувајќи од тоа дека инвалидноста настанала на овој ден, а работниот однос и престанал

пред тоа, таа не била опфатена со осигурениците од член 61 став 3 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ" бр.80/93), на кои по престанокот на правното лице им се обезбедува право на паричен надоместок до вработувањето кое може да се остварува во Фондот.

Судот наоѓа дека ваквото образложение не дава доволно основ за тоа дали сепак не е во прашање лице кое може да оствари такво право. Ова поради тоа што правото е признато на осигурениците, а по член 11 став 1 точка 9 од овој закон, како осигуреник со задолжително пензиско и инвалидско осигурување е и осигуреникот кој прима паричен надомест.

Со оглед на тоа се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување.

Во натамошната постапка треба да се провери дали на тужителката и е признато право на распоредување на други работи и работни задачи, да се утврди дали тужителката во време на настанувањето на инвалидноста имала статус на невработено лице кое прима паричен надомест и до кога го примала, па зависно од сето тоа да се одлучи дали во смисла на член 11 став 1 точка 9 од овој Закон во врска со член 39 став 2 и член 61 став 3, може да оствари право на надомест до вработувањето, односно до рокот определен во овој член.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.309/94 од 28.09.1995 година.

68. Предвремена пензија не може да се оствари со докуп на пензиски стаж.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според став 1 на член 21 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр.23/82), кој се применувале како републички закон, осигуреникот (маж) стекнуваше право на старосна пензија со наполнети 60 години возраст и 20 години пензиски стаж.

Во одредбата од член 22 од тој закон, како и во одредбата од член 15 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.18/83...) беше предвидена можност за остварување право на предвремена старосна пензија кога осигуреникот ќе наполнише најмалку 35 години пензиски стаж и 55

години живот (маж), односно 30 години пензиски стаж и 50 години живот (жена).

Од наведените одредби јасно се гледа дека можноста за остварување на предвремена пензија беше востановена за осигурениците кои не ги исполниле годините на возраст пропишани во означениот член 21 став 1 од Законот - 55 години (жена), и 60 години (маж), но кои имаат пензиски стаж поголем од оној пропишан во член 21 став 1 од Законот, односно кои имат 35 години (маж) и 30 години (жена) пензиски стаж.

Правото пак, на докуп на пензиски стаж беше предвидено во член 84 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување и се однесуваше на осигуреници или лица кои не ги исполнуваат условите во поглед на пензиски стаж за здобивање со право на старосна или инвалидска пензија, односно за остварување право на семејна пензија. Предвремената пензија во овој член не е спомната. Значи, предвремената можност за докуп на стаж се однесуваше на осигурениците кои ги наполниле годините на возраст пропишани во член 21 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, но кои не ги исполниле годините на пензиски стаж пропишани во истиот член.

Од изнесеното произлегува дека предвидената можност за остварување право на предвремена пензија и предвидената можност за докуп на пензиски стаж за остварување право на старосна пензија, значат отстапување од условите за остварување право на старосна пензија што беа пропишани во член 21 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, но со очигледна разлика-за предвремена пензија се отстапуваше од пропишаните години на возраст, а за старосна пензија со докупот на стаж се отстапуваше од пропишаните години на пензиски стаж, односно пропишаните години на пензиски стаж осигуреникот кој не ги наполнил работејќи, можеше да ги наполни со докуп на стаж. Притоа, ниту од член 15 ниту од член 84 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување не произлегуваше можност за уште едно отстапување од пропишаните услови за остварување на старосна пензија, односно не произлегуваше можност за остварување право на предвремена пензија со докуп на стаж.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.1775/94 од 7.06.1995 година.

69. Право на паричен надомест за време на чекање на распоредување на друго работно место имаат само лицата со преостанатата работна способност, а не и лицата со изменета работна способност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од барањето на тужителката се гледа дека по основ на изменета работна способност во претпријатието била распоредена на друго работно место и по тој основ во претпријатието примала надомест поради разлика во личниот доход. Во барањето е наведено и тоа дека работниот однос и престанал поради стечај на претпријатието и дека е пријавена во Заедницата за вработување, поради што бара да и се признае право на паричен надомест за време на чекање на вработување, според прописите од пензиското и инвалидското осигурување.

Барањето и е одбиено како неосновано од причини што со прописите од пензиското и инвалидското осигурување, такво право не е предвидено за лицата со изменета работна способност.

Судот наоѓа дека оспореното решение е правилно и законито.

Правата што можат да се остваруваат врз основа на изменета работна способност се уредени со одредбите на член 42 и 43 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување и лицата со таква способност, според член 37 став 3 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, немаат статус на инвалиди на трудот.

Во Законот за пензиското и инвалидското осигурување и Статутот на самоуправната интересна заедница, сега Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, нема одредби според кои лицата со изменета работна способност имаат право на паричен надомест на товар на Фондот. Имено, според член 37 и 38 од Законот и член 53 од Статутот, паричен надомест за време на чекање на распоредување на други работи и работни задачи имаат само лицата со преостанатата работна способност. Бидејќи кај тужителката не е утврдена инвалидност со преостанатата работна способност туку само изменета работна способност, правилно на тужителката не и е признато право на паричен надомест врз основа на таквата способност.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1659/92 од 11.02.1993 година.

вршат самостојна и професионална дејност, а немаат определена даночна основица, што е донесена врз основа на член 127 став 5 од Законот, е определена основицата и на естрадните уметници, меѓутоа, примената на оваа Одлука претпоставува остварен личен доход од вршење на таа дејност. Затоа, доколку е точно дека тужителот во 1989 година не остварил личен доход затоа што бил на боледување, тогаш не може да биде задолжен да плати придонес ниту врз основа на оваа Одлука.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија : У.бр.195/90 од 26.04.1990 година.

72. Фактот дека тужителот е сопственик на земјоделско земјиште, не е доволен да се смета дека тој има својство на осигуреник со задолжително пензиско и инвалидско осигурување, доколку не се утврди дека земјоделската дејност му е единствено занимање и не се оцени од страна на органот од какво значење е тоа што тужителот во надлежниот завод за вработување е евидентиран како лице кое бара вработување.

Од образложението се забележува дека одредбата во амбигуантниот законски текст не е доволно јасна и јавноста не ја разбира. Од списите на предметот се гледа дека тужителот на ден 8.08.1994 година до првостепениот орган поднел барање за ослободување од плаќање на придонес за пензиско и инвалидско осигурување образложувајќи дека не е во можност да ги подмири овие придонеси.

Првостепениот орган со решение го одбил барањето на тужителот како неосновано со образложение дека, согласно член 11 точка 8 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ" бр.80/93), како обврзници со задолжителното пензиско и инвалидско осигурување за плаќање придонес за пензиско и инвалидско осигурување се и индивидуалните земјоделци обврзници на данок од приход од земјоделие на кои земјоделската дејност им била единствено занимање, а во случајов тоа били барателот.

Тужителот незадоволен од ваквото решение на првостепениот орган, навремено вложил жалба во која, меѓу другото, истакнал дека земјоделската дејност не му било единствено занимање, туку напротив барал вработување, за што приложил како доказ и уверение издадено од Заводот за вработување, во кое било содржано дека

тужителот се водел во евиденцијата на лица кои барале вработување од 30.08.1994 година.

Тужениот орган со оспореното решение, одбивајќи ја жалбата на тужителот како неоснована, во целост гиприфатил причините дадени во решението на првостепениот орган, притоа не давајќи оценка на жалбениот навод дека тужителот бил пријавен во Заводот за вработување и дека таму бил евидентиран како лице кое барало работа.

Тужителот, оспорувајќи ја законитоста на оспореното решение, наведува дека земјоделското земјиште што го поседувал во сопственост, го наследил од неговот татко, дека земјоделската дејност не му била единствено занимање, туку напротив бил невработен, па заради тоа бил и пријавен во Заводот за вработување, каде што се водел во евиденцијата на лица што барале работа.

Судот оценувајќи ја законитоста на оспорениот акт, најде дека со истиот е повреден законот на штета на тужителот.

Повредата на законот на штета на тужителот се состои во тоа што биле повредени правилата на постапката од Законот за општата управна постапка кои биле од влијаније за решавање на работата и што фактичката состојба била непотполно утврдена.

Имено, во член 245 став 2 од Законот за општата управна постапка е одредено дека во образложението на второстепеното решение мораат да се оценат и сите наводи од жалбата. Во конкретниот случај, со оспореното решение не биле оценети сите наводи од жалбата, а особено не бил оценет жалбениот навод дека тужителот не бил вработен и дека како таков бил пријавен во Заводот за вработување каде што бил евидентиран како лице кое барало вработување, а за што приложил и соодветен доказ - уверение издадено од истиот завод.

Непотполно утврдената фактика состојба пак се состои во тоа што не било утврдено дали тужителот имал својство на осигуреник и како истото било воспоставено, односно утврдено.

Според член 133 став 2 точка 3 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ" бр.80/93 и 14/94), својството на осигуреник се воспоставува врз основа на пријава за осигурување што, во согласност со прописите за матична евиденција, ја поднесуваат индивидуалните земјоделци-сами за себе.

Според став 3 пак, од истиот член, ако лицата од членот 3 на ставот 2 не поднесат пријава, својството на осигуреник го утврдува Фондот по службена должност.

Во случајов ниту од оспореното ниту од првостепеното решение не се гледа како тужителот се стекнал со својство на осигуреник-

дали со пријава за осигурување поднесена лично од него или пак врз основа на утврдување по службена должност од страна на фондот.

Утврдувањето на овој факт е од решавачко значење за правилно одлучување во оваа управно-правна работа, бидејќи својството на осигуреник се стекнува само на еден од наведените начини, а од тоа пак зависи дали тужителот се занимава со земјоделска дејност како единствено занимање што го определува во категоријата на осигуреници опфатени со задолжително пензиско и инвалидско осигурување од член 11 точка 8 од наведениот закон.

Само утврдувањето дека тужителот е сопственик на земјоделско земјиште (што во случајов не е спорно), не е доволно да се смета дека е и со својство на осигуреник со задолжително пензиско и инвалидско осигурување, доколку не се утврди како го стекнал својството на осигуреник и дали земјоделската дејност му е единствено занимање.

Ова дотолку повеќе што тужителот до органот приложил уверение издадено од Заводот за вработување кое потврдува дека истиот е евидентиран како лице кое е невработено и бара вработување.

Од изнесеното, а согласно член 39 став 2 од Законот за управните спорови следуваše Судот тужбата да ја уважи а оспореното решение да го поништи и предметот да го врати на повторно разгледување и одлучување.

При повторното постапување, потребно е да се отстранат повредите на правилата на постапката кои биле од влијаније за решавањето на работата, а фактичката состојба потполно да се утврди во погоре наведената смисла. По отстранувањето на повредите на правилата на постапката и по правилното утврдување на фактичката состојба, органот ќе одлучи во оваа правна работа.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2941/94 од 21.03.1996 година.

73. На наследникот на умрен осигуреник кој фактички го плаќал придонесот за старосно осигурување на земјоделците, не може времето за кое го плаќал тој придонес да не му се утврди во пензиски стаж само поради тоа што во документацијата за плаќање на придонесот стои името на неговиот покоен татко.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение на тужителот не му е признато право на старосна земјоделска пензија затоа што не го исполнува

условот во поглед на пензискиот стаж-нема 20 години пензиски стаж, бидејќи е утврдено дека има пензиски стаж само 8 години по основ на работен однос. Времето од 1.07.1978 до 31.12.1990 година на тужителот не му е признато во пензиски стаж, затоа што за тоа време тој лично не бил даночен обврзник, туку обврската за плаќање данок и придонеси за пензиско и инвалидско осигурување одела преку неговиот покоен татко.

Тужителот во жалбата истакнал дека со неговиот татко живеел во иста кукна заедница се до 1971 година, кога татко му починал и дека плаќањето придонеси се вршело на име на татко му, поради нерасправена оставина, но дека тој-тужителот ги плаќал тие придонеси.

Во прилог на овие наводи во жалбата е Уверението од 27.07.1993 година, приложено во списите, од кое се гледа дека тужителот бил здравствено осигуран по основ на вршење на земјоделска дејност преку татко му, сметано од 5.05.1965 година до 30.05.1992 година, а од 1.06.1992 година е лично осигуран.

Судот наоѓа дека тужениот орган го повредил законот на штета на тужителот затоа што недоволно ги оценил наводите во жалбата и приложените докази во врска со нив, а жалбата ја одбил како неоснована.

Имено, Судот смета дека во конкретниот случај, за правилно одлучување по предметот од суштествено значење е да се утврди со сигурност дали тужителот е наследник на покојниот и дали придонесите за пензиско и инвалидско осигурување за спорното време фактички ги плаќал тој. Ако фактички ги плаќал тој, тогаш не може спорното време да не му се признае во пензиски стаж само затоа што во документацијата за плаќање на тие придонеси стои името на неговиот покоен татко. Дотолку повеќе што умрено лице не може да биде субјект во правото, односно не може да биде носител на права и обврски, па фактот што органот надлежен за наплата на даноците и придонесите не водел сметка за тоа, не може да биде причина на тужителот да не му биде признато во пензиски стаж спорното време.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У, бр.3324/94 од 7.02.1996 година

74. На индивидуалниот земјоделец, кој ги исполнува условите за осигуреник како индивидуален земјоделец, не може да му се оспорува својството на осигуреник само затоа што бил корисник на странска пензија.

Од образложението:

Барањето е одбиено како неосновано, затоа што тужителот бил корисник на странска пензија од 01.07.1980 година, а како корисник на пензија немал својство на осигуреник во смисла на член 6 од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.4/89).

Од списите во предметот се гледа дека тужителот е корисник на странска инвалидска пензија по основ на стажот остварен во Германија и Австрија, дека имал стаж остварен од работен однос во Загреб и дека со решение на СИЗ на пензиското и инвалидското осигурување на работниците на Хрватска не му е признато право на инвалидска пензија, затоа што немал една третина од работниот век.

Во списите на предметот е приложено уверение од Министерството за финансии-Одделение за даноци, од 23.08.1993 година со кое се потврдува дека сметано од 1.01.1983 година заклучно до 31.12.1990 година редовно бил задолжуван со данок од вршење на земјоделска дејност, и придонеси за пензиското осигурување на земјоделците и дека обврските биле исполнети.

При таква состојба на работите, Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на недоволна оценка на изведените докази и непотполно утврдена фактичка состојба, која може да биде од значење за донесување поинаква одлука, а со оглед дека не остварил пензија по прописите за пензиското и инвалидското осигурување на нашата земја.

Осигурувањето на земјоделците е востановено со Законот за старосно осигурување на земјоделците ("Службен весник на СРМ" бр.15/78) и тоа како задолжително старосно осигурување. Како земјоделец по член 1 став 2 од овој закон се сметаше лицето кое се занимава со земјоделство како единствено занимање, работејќи со средствата на кои постои право на сопственост или со земјиште земено под закуп, ако не е осигурано според Законот за пензиското и инвалидското осигурување, а по член 19 став 1, осигуреници во смисла на овој закон се земјоделците кои се здравствено осигурани по основ на земјоделско осигурување.

Поради тоа, по однос на осигурувањето на тужителот по овој закон, а тоа е периодот од донесувањето на Законот до донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, од фактичката состојба неспорно произлегува дека не бил осигуран според Законот на пензиското и инвалидското осигурување и затоа, за утврдување на својството на

осигуреник за тој период, органот беше должен да провери дали се занимавал со земјоделство како единствено занимање и дали бил здравствено осигуран по основ на земјоделско осигурување. Ова особено и поради тоа што според податоците од Министерството за финансии, тој редовно бил задолжуван и ги плаќал придонесите за пензиското осигурување на земјоделците од 1983 година, што упатува на неговото својство на осигуреник по Законот за старосното осигурување на земјоделците.

За осигурувањето на тужителот за периодот по донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, кое исто така е задолжително осигурување, органот беше должен во смисла на член 6 од тој закон, да провери дали се занимавал со земјоделска дејност како единствено занимање, имајќи предвид дека ги плаќал придонесите за неговото осигурување како земјоделец.

Со оглед на тоа, Судот најде дека оспореното решение е незаконито, па согласно член 39 став 2 од Законот за управните спорови, одлучи да ја уважи тужбата и да го поништи решението.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1358/94 од 20.03.1995 година.

75. Земјоделец може да оствари право на инвалидска пензија иако инвалидноста настанала за време на важењето на Законот за старосно осигурување на земјоделците ("Службен весник на СРМ" бр.15/78), а не по влегувањето во сила на Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, ("Службен весник на СРМ" бр. 4/89).

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Од списите во предметот се гледа дека тужителот е индивидуален земјоделец, со потполна и трајна загубена способност поради болест од пред 1.01.1989 година, односно од 28.08.1986 година.

Со решението на првостепениот орган не му било признато право на инвалидска пензија со образложение дека согласно член 151 - 3 од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" бр.4/89), индивидуалните земјоделци можат да остварат право по основ на загубена работна способност ако инвалидноста настанала по 1.01.1989 година.

Со оспореното решение тужениот орган жалбата ја одбил како неоснована, повикувајќи се на одредбата од член 151-а од цитираниот закон и на фактот дека пред 1989 година за оваа категорија на осигуреници се применуваше Законот за старосно осигурување на земјоделците ("Службен весник на СРМ" бр.15/78), според кој не постоеше инвалидско осигурување, туку само осигурување по основ на старост и смрт.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на погрешна примена на материјалното право и укажува на следното:

Правата од пензиското и инвалидското осигурување што ги остваруваат индивидуалните земјоделци се предвидени со преодните одредби од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување. Според одредбата од член 151-а став 1, индивидуалните земјоделци тие права, под условите утврдени во овој закон, ги остваруваат по истекот на рокот од 3 години од влегувањето во сила и овој закон, од што јасно произлегува дека се одлага само остварувањето на тие права. Исклучокот од став 2 на овој член, според кој индивидуалните земјоделци за инвалидноста настаната по влегувањето на сила на овој закон остваруваат право на инвалидска пензија врз основа на загубена работна способност причинета со повреда на работа или професионална болест со денот на влегувањето во сила на овој Закон, исто така се однесува само на моментот од кога се остварува правото на инвалидска пензија во вакви случаи, што е привилегија во однос на останатите инвалиди - индивидуални земјоделци.

Наводите на тужениот орган дека по поранешните прописи индивидуалните земјоделци биле осигурани само по основ на старост и смрт, а не по основ на загубена работна способност, поради што, за инвалидноста настаната по тие прописи, односно во времето на важењето на тие прописи, тие не можат да остваруваат права предвидени со Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, Судот не ги прифати.

Според член 2 од овој Закон, индивидуалните земјоделци со задолжително пензиско и инвалидско осигурување ја обезбедуваат својата материјална и социјална сигурност во случај на загубување на работната способност и на старост, а во случај на смрт - права за членовите на семејството и тие согласно член 6 се изедначени со осигурениците од член 9 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување во поглед на правата што можат да ги остварат по тој основ.

Поради тоа, а поаѓајќи од фактот дека инвалидноста, во смисла на член 33 став 1 од Законот за основните права од пензиското и

инвалидското осигурување, постои кога кај осигуреникот ќе настане намалување или загубување на работната способност и од тоа дека според член 151-а од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување заради, исполнување на условите за инвалидска пензија во стаж на осигурување на индивидуалните земјоделци им се смета и времето поминато според Законот за старосното осигурување на земјоделците, логично произлегува дека признатиот стаж на осигурување остварен по поранешниот пропис повлекува и својство на осигуреник за тоа време, со сите права што како таков може да ги оствари.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.498/93 од 8.07.1993 година.

76. Кога осигуреникот остварил право на еднократен надомест од 24 просечни лични доходи по член 21 став 1 точка 4 од Законот за основните права од работниот однос, затоа што изјавил дека во смисла на оваа одредба сака да му престане работниот однос и дека со еднократниот надоместок ќе го решава своето работно ангажирање, тој се прирамнува со лицата кои се во работен однос и не може да остварува право на предвремена пензија за периодот за кој му е обезбеден надоместот.

О д б р а з л о ж е н и е т о

На тужителката не и е признато право на предвремена старосна пензија, иако има 51 години живот и 30 години, 10 месеци и 3 дена стаж на осигурување. Ова затоа што, во смисла на член 21 од Законот за основните права од работниот однос ("Службен лист на СФРЈ" бр.60/89), што беше преземен како републички пропис, како на работник за чија работа престанала потребата поради технолошки вишок, и е обезбедено право на еднократен надомест во вид на испратнина од најмалку 24 просечни лични доходи на работниците во организацијата и поради тоа не може истовремено да остварува две права.

Бидејќи во управната постапка и во управниот спор е неспорно дека тужителката остварила право на еднократен надомест од работен однос, Судот наоѓа дека со оспореното решение не е повреден законот на штета а тужителката.

Според член 21 став 1 точка 4 од Законот за основните права од работниот однос, на работникот за чија работа престанала потребата поради технолошки или други унапредувања, не може да му престане работниот однос додека не му се обезбеди право на еднократен надомест во вид на испратнина, во височина од 24 просечни лични доходи на работниците во организацијата остварени во тримесечјето во кое остварува право на испратнина, ако писмено изјави дека сака да му престане работниот однос и дека со тие средства трајно го решава своето натамошно работно ангажирање, под условите и на начин утврдени со законот. Ова е едно од можните права на работникот што може да ги оствари по овој член.

Оттука, кога работникот ќе изјави дека сака да му престане работниот однос и дека со еднократниот надомест ќе го решава своето работно ангажирање, произлегува дека треба со тие средства сам да го решава вработувањето или другото работно ангажирање. Поради тоа во смисла на прописите на пензиското и инвалидското осигурување треба да се прирамни со лицата на кои не им престанал работниот однос.

Ова дотолку повеќе што ваквиот работник, во смисла на член 21 став 1 точка 1 од цитираниот Закон, имал можност да оствари право на докуп на стаж, но не се определил за остварување на право на докуп на стаж, туку за испратнина.

Поради тоа Судот наоѓа дека правилно заклучија органите дека тужителката не може да оствари право на предвремена пензија за периодот за кој и е обезбеден надоместок.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1924/93 од 24.03.1994 година.

77. Републичкиот инспектор за труд имал овластување да го одложи извршувањето на решението за престанување на работниот однос до правосилноста на одлуката на судот по заведениот работен спор, затоа што утврдил дека од ВД-директорот, кој бил запишан во регистарот на окружниот стопански суд како овластен застапник, работникот добил решение за користење на колективен одмор од 3 месеци.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со решенијата означени во изреката на првостепеното решение, а донесени од ВД директорот, на

лицата, исто така означени во изреката на ова решение, им престанал работниот однос, затоа што не доаѓале на работа од 2.06.1995 година до 14.07.1995 година. Републичкиот инспектор на труд, утврдил дека против овие решенија работниците вложиле приговор, по кој не било одлучено и дека поднеле тужби пред надлежниот општински суд за поништување на овие решенија.

Републичкиот инспектор за труд исто така утврдил, а тоа произлегува и од списите, дека претходниот ВД директор во времето кога бил запишан како овластен застапник на 23.05.1995 година, за себе и за другите работници, донел решение за платено користење колективен одмор од 3 месеци и тоа од 24.05.1995 година до 24.08.1995 година. Појдувајќи од тоа дека работниците на легитимен начин добиле решенија за отсуство од работа и на 25.08.1995 година се пријавиле за работа, заклучил дека со решенијата за престанок на работниот однос бил повреден законот на штета на работниците и согласно член 142 од Законот за работните односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93, 3/94 и 14/95), го одложил нивното извршување до правосилноста на одлуката на судот по заведените работни спорови.

При таква состојба, Судот наоѓа дека Републичкиот инспектор за труд имал овластување да го одложи извршувањето на решенијата, затоа што нашол постоење на повреда на правото на работниците, поради што оспореното решение е законито.

Наводите од тужбата дека ВД директорот на 18.05.1995 година успеал да влезе во службените простории и тука ги затекнал вработените, тие доаѓале неколку дена и биле известени за последиците од недоаѓањето на работа, Судот ги ценеше, но најде дека се без значење за донесување поинаква одлука во оваа постапка, затоа што тие факти ќе се утврдат во работните спорови.

Наводите дека тие спорови биле сеуште во тек, па се поставувало прашањето што ќе стане со решението на инспекторот ако работниците не успеат во работниот спор, исто така ги ценеше, но ги оцени дека се без значење за законитоста на оспореното решение, затоа што ова решение ќе произведува правни последици само до правосилноста на одлуката на судот по поведените работни спорови.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.3612/95 од 23.05.1996 година.

78. Работничката која била отсутна од работа поради бременост и породување, има право на надомест на плата во траење од 9-девет месеци сметано од денот кој го определила здравствената организација, како ден на почеток на користењето на отсуството иако не го користела задолжителното отсуство од 28 дена пред породувањето.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од образложението на првостепеното, второстепеното решение, а и од наводите во тужбата, произлегува дека на тужителката не и бил исплатен надомест за плата за девет месеци за време на отсуство од работа поради бременост, раѓање и мајчинство, односно и било ускратено плаќање на надомест на плата за онолку дена колку што не го користела задолжителното отсуство од 28 дена пред раѓањето, во смисла на член 58 став 2 од Законот за работните односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93).

Второстепениот орган одлуката ја засновал врз сфаќањето дека работничката требала да користи отсуство задолжително 28 дена пред раѓањето и 8 месеци и 2 дена по раѓањето, доколку не се работи за предвремено породување и дека никој немал право, поради лични и други неоправдани причини и лични интереси, да не го користи отсуството пред раѓањето.

Тужителката во тужбата навела дека врз основа на наод од надлежниот здравствен орган отишла на отсуство на 24.01.1994 година, и имала одобрено отсуство до 24.10.1994 година, а се породила на 27.01.1994 година, без да знае дека тогаш ќе се породела.

Притаква состојба, кога според тужбата тужителката имала наод од надлежната здравствена организација за отсуство од работа од 24.01. до 24.10.1994 година, Судот смета дека органите, од причините кои ги наведоа во образложенијата на решенијата, немале основ да и го ускратат правото на надомест за целото време на траењето на отсуството.

Ова поради тоа што правото на работничката да отсуствува од работа за време на бременост, раѓање и мајчинство е едно од правата утврдени во Законот за работните односи, со цел за посебна заштита на жената.

Со член 58 став 1 од овој закон, на работничката за време на бременост, раѓање и мајчинство и е признато право на отсуство од работа во траење од 9 месеци непрекинато, односно 1 година ако роди повеќе деца. Во одредбата од став 2 од овој член е определен начинот на користењето на отсуството, така што работничката може

да го започне породилното отсуство 45 дена пред раѓањето, а задолжително 28 дена пред раѓањето и тоа врз основа на наод на надлежната здравствена организација.

Тргувајќи од тоа дека ова е посебно право на работничката, ваквата одредба има значење и на обврската на работодавецот да и обезбеди отсуство од 28 дена пред раѓањето и тоа право по никој основ не може да и биде ускратено, а бидејќи според став 2, основ за користењето на ова право е наодот на надлежната здравствена организација, по прашањето од кога започнуваат да течат тие 28 дена, работничката па и работодавецот, се врзани со тој стручен наод.

Затоа, по наоѓањето на Судот, ако работничката користела породилно отсуство, така како што и било определено од надлежната здравствена организација, таа има право на надомест на плата за цело време на отсуството.

Во спротивно би и било ускратено правото на породилно отсуство во траење од 9 месеци, за кое, според став 5 од овој член и припаѓа надомест на плата и дури би била доведена во состојба во еден период да не добие плата, поради отсуство од работа, ниту надомест на плата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1122/95 од 4.07.1996 година.

79. Републичкиот инспектор за труд, во вршењето на инспекциски надзор од областа на работните односи и заштита при работата, кога ќе утврди дека на градилиштето е монтирана и пуштена во работа градежна дигалка во чиј маневарски и манипулативен простор на дејствување влегуваат стационарни објекти (покриви, конструкции, столбови на простории, подови, огради на работни платформи и минувалишта, столбови на електрични и други водови, електрични водови и цевоводи и сл), а дејствувањето на дигалката претставува непосредна опасност за лицата што живеат, работат и минуваат во границите на маневарскиот простор, е овластен да забрани користење и работа на градежната дигалка.

Од обрзано е и етоа обврска на инспекторот да ги изврши следните работи од областа за заштита при

работата: се забранува користење и работа на градежната дигалка која е лоцирана на објектот во изградба.

Ваквото решение било донесено врз основа на записникот за извршен инспекциски надзор од областа на работните односи и заштита при работа на ден 25.04.1994 година од страна на Републичкиот инспектор за труд, на објектот во изградба - зграда, каде што на градилиштето била монтирана и пуштена во работа градежна дигалка која со својот манипулативен и маневарски простор го зафаќала северозападниот дел на судската палата и еден крак од Бул. "К. М.", а така лоцираната дигалка претставувала непосредна опасност по вработените во судската палата, минувачите и возачите на Бул. "К. М.", со што била сторена повреда на одредбата од член 7 од Правилникот за општите мерки и нормативи за заштита при работа со дигалка.

Тужителот во тужбата ја оспори законитоста на оспореното решение, наведувајќи дека тој како изведувач на работите поседувал шема на организација на работите за време на градбата, заверена и потпишана од подрачната единица "Ц.", што значело наод и одобрение за нејзина примена, а во која шема била вцртана и столбната дигалка со обележан простор на движење, како и тоа дека материјалот кој бил транспортиран до објектот со дигалката воопшто не излегувало од оградениот простор и не претставувала потенцијална опасност.

Судот наоѓа дека со оспореното решение правилно е применето материјалното право.

Според член 7 став 3 од Правилникот за општите мерки или нормативи за заштита при работа со дигалка ("Службен лист на СФРЈ" бр.30/69 и 41/69), во маневарскиот и манипулативниот простор за дејствување на дигалката не смеат ниту во нив да навлегуваат делови од стационарни објекти (покриви, конструкции, столбови на простории, подови, огради на работни платформи и минувалишта, столбови на електрични и други водови, електрични водови и цевоводи и сл.)

Како во случајот записнички, во присуство на претставници на тужителот (кои не приговориле на содржината на записникот), било утврдено дека дигалката со својот маневарски и манипулативен простор претставува непосредна опасност за вработените во Судската палата, минувачите и возачите, Судот смета дека на тужителот правилно му било забрането користењето и работата на градежната дигалка.

Наводот во тужбата дека тужителот поседува одобрена шема на организација на работите за време на градбата, како и тоа дека

дигалката воопшто не излегувала надвор од оградниот простор, Судот го ценеше, но истиот е без значење за поинаква одлука од погоре наведените причини, како и поради тоа што поседувањето на наведената шема на организација на работите за време на градбата не го ослободува тужителот од обврската да постапува согласно одредбата од член 7 став 3 од цитираниот Правилник.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.1824/94 од 30.11.1995.

80. Во одредбите од член 8 став 1 точка 4 и член 10 од Законот за вршење дејност со личен труд нема основ барањето за упис во регистарот на надлжниот орган да биде одбиено, само затоа што странката не поседува градежна документација за деловната просторија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека И.О. на 4.12.1993 година поднел пријава до Министерството за стопанство Подрачна единица во Б. да му се издаде одобрение за вршење на дејност-чистење на чевли и бојадисување на кожни работи во деловната просторија што се наоѓа на Булевар 1-ви Мај бб во Б. Кон пријавата приложил решение на пазаришниот инспектор, со кое се утврдува дека просторијата ги исполнува условите во поглед на техничката опременост за вршење на таква дејност и решение на инспекторот, со кое се утврдува дека просторијата, орудијата и опремата ги исполнуваат општите и посебните мерки за заштита при работата, како и решение на здравствениот инспектор со кое се дава одобрение за пуштање во употреба на објектот, затоа што се исполнети санитарно хигиенските услови за вршење на дејноста.

Од списите на предметот се гледа и тоа дека пазаришниот инспектор на записник од 1.12.1993 година констатирал дека објектот претставува метална барака поставена на ова место пред 20 години, а според наводите од жалбата и тужбата, лицето И. О. оваа дејност во ова просторија ја вршело од тогаш, кога бараката му била доделена од Одделението за стопанство на Општината.

Првостепениот орган го одби барањето на И.О. да се донесе решение за вршење на дејност, затоа што не ги плаќал обврските за користење на земјиштето и немал решение за локација на објектот, што било спротивно на член 34 б од Законот за изградба на инвестициони објекти ("Службен весник на СРМ" бр.15/90 и 11/91),

а по известувањето од надлежното министерство дека во времените објекти, за кои нема решение за локација од надлежниот орган, нема да се дозволи вршење на дејност.

Со оспореното решение жалбата е одбиена како неоснована затоа што не поседувал решение за локација за поставување на времен објект според цитираниот Закон и доказ дека не платил надомест за земјиштето на кое е поставен објектот.

Судот наоѓа дека со оспореното решение е повреден законот на штета на тужителот

Условите за вршење на дејност со личен труд се утврдени во одредбата од член 8 од Законот за самостојно вршење дејност со личен труд ("Службен весник на СРМ" бр.18/89, 46/89, 23/90 и на РМ бр.13/93), и според одредбата од член 10 од овој закон, работниот човек за основање дуќан поднесува пријава до органот на управата надлежен за работите од стопанска дејност и со пријавата е должен да поднесе докази за исполнување на условите од член 8 од Законот, а органот е должен во рок од 3 дена да донесе решение за упис на дејноста во регистарот што го води надлежниот орган.

Имајќи ги предвид овие одредби, а посебно одредбата од член 8 став 1 точка 4, според која работниот човек може да основа дуќан ако деловната просторија ги исполнува условите пропишани за вршење соодветна дејност, Судот не наоѓа основ во Законот да се одбие барањето за донесување решение за упис на дуќанот во регистарот од причините наведени во првостепеното и второстепеното решение.

Ова, поради тоа што според овој Закон од работниот човек не се бара да достави решение за локација на објектот, ниту доказ дека ги платил обврските за користење на земјиштето, туку решенија од надлежните органи за тоа дека деловната просторија ги исполнува условите во поглед на техничката опременост и заштита при работа, заштита на унапредување на човековата околина и другите услови пропишани со член 9 од Законот.

Законот за изградба на инвестициони објекти го регулира поставувањето на времените објекти, но во него нема одредба за тоа како ќе се постапува со постојните времен објекти, а во случајот тоа е од значење и со оглед дека се укажува дека на И. О. бараката му била доделена уште во 1960 година и нема било каков акт од надлежен орган за отстранување на објектот.

Образложението на првостепениот орган дека спорд цитираното известување на Министерството за стопанство, во времените објекти, за кои не се поседува решение за локација, нема да се дозволи вршење на определена дејност, Судот не го прифаќа

како основ за одбивање на барањето, ако тоа не произлегува од закон.

Поради тоа се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2610/94 од 19.10.1995 година.

81. Независно од тоа што не е донесен детален урбанистички план, ако со одлука на општината е предвидена можност за изградба во согласност со одредбите од основниот урбанистички план, нема пречки да биде издадена локација за реконструкција на станбената зграда, која според основниот урбанистички план се наоѓа во зона наменета за индивидуална станбена изградба, а со планот се задржува.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение на лицето Р.Б. му е издадена локација за реконструкција на семејна станбена зграда во Т.В.

Тужителот со жалбата и со тужбата ја оспорува издадената локација затоа што одобрената реконструкција, всушност, претставувала новоградба, а за улицата на која требало да се изгради зградата немало урбанистичко решение, поради што, тужителот смета дека локацијата е издадена спротивно на Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање. Од списите на предметот неспорно произлегува дека за подрачјето на кое се наоѓа спорната локација, не е донесен детален урбанистички план.

Според член 22 став 1 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на СРМ" бр.38/85), кон изработување на просторни и урбанистички планови се пристапува врз основа на одлука на собранието на општествено политичката заедница, а според став 3 на овој член, со таа одлука се пропишува и начинот и условите за градба на просторот за кој се однесува планот до неговото донесување.

Од списите во предметот се гледа дека спорната локација е издадена врз основа на член 11 од Одлуката за изработување детален урбанистички план на подрачјето на месната заедница "Т. К."Т.В. ("Службен гласник на општина Т.В." бр.9/87), а во согласност со Основниот урбанистички план на Т.В.

Имено, според член 11 од наведената Одлука, до донесување на детален урбанистички план, реконструкција, доградба и надградба на објекти ќе се врши во согласност со одредбите на основниот урбанистички план на градот Т.В.

Од приложениот извод од Основниот урбанистички план (геодетскиот ситуационен план), се гледа дека постојниот станбен објект на заинтересираното лице Р.Б. се наоѓа во зона наменета за индивидуална станбена изградба и дека со планот објектот е задржан.

Имајќи ја предвид ваквата фактичка и правна состојба на работите по предметот, а особено фактот што со Основниот урбанистички план на град Т.В. постојниот станбен објект на лицето Р.Б. е задржан, а со издадената локација е одобрена реконструкција на тој објект, Судот најде дека тужениот орган законито и правилно одлучил кога ја одбил жалбата како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.516/90 од 27.09.1990 година.

82. При издавањето на одобрение за градба не можат да се ценат околности кои по својот карактер се ценети при издавањето на решението за локација и урбанистичка согласност, поради што во постапката за издавање одобрение за градба не може повторно да се испитува правилната примена на прописот на општината за изменување и дополнување на деталниот урбанистички план во помал обем.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е неоснована.

Од списите во предметот се гледа дека со решение на првостепениот орган на Ј.А., Ј.Б. и З.Ѓ. било одобрено да извршат надградба и реконструкција на станбена зграда.

Со решение на тужениот орган ова решение било поништено и предметот вратен на повторно разгледување и одлучување, а првостепениот орган задолжен да ги има предвид одредбите од член 6 став 2 алинеја 4 од Одлуката за изменување и дополнување на деталните урбанистички планови од помал обем на подрачјето на град Скопје ("Службен гласник на град Скопје" бр.18/87), според кои измената на габаритот може да се врши под услов минималното растојание на најистакнатиот дел од габаритот на објектот до оградата да изнесува 1 метар, а во конкретниот случај минималното растојание изнесува 60 сантиметри.

По тужбата на Јавниот правобранител, Врховниот суд на Македонија со пресуда го поништи решението на тужениот орган и предметот го врати на повторно разгледување и одлучување. Судот утврди дека околноста за растојанието на објектите е ценета со решението за урбанистичка согласност од 15.06.1988 година, што е потврдено со решение на тужениот орган и станало правосилно со пресуда на Врховниот суд на Македонија.

При таква состојба, а имајќи предвид дека условите за градба се утврдуваат во решението за локација, а со решението за урбанистичка согласност се потврдува дека инвестиционо-техничката документација е изработена според условите за градба во решението за локација, а во случајот и двете решенија се правосилни, судот во таа пресуда изразил правен став дека не може во постапката за одобрение за градба да се ценат таквите околности кои по својата природа се ценети со решението за локација и урбанистичка согласност, како што сториле органите. Поради тоа, ако одобрението за градба е издадено во согласност со условите предвидени во решението за урбанистичка согласност, во кое пак се ценети условите од Одлуката, не може повторно да се оценуваат при издавањето на решението за одобрение за градба.

Во понатамошната постапка тужениот орган со оспореното решение одлучувајќи повторно по жалбата на Г.К., го поништил решението од 12.10.1988 година и предметот го вратил на повторно разгледување и одлучување, а првостепениот орган го задолжи да постапи по правното сфаќање и забелешките на судот.

При таква состојба на работите судот наоѓа дека оспореното решение е законито. Наводите на Јавниот правобранител дека постапувајќи по пресудата, тужениот орган требал да го потврди првостепеното решение, со оглед дека околностите од жалбата биле оценети со решението за локација и урбанистичка согласност се неосновани, затоа што со тоа што предметот е вратен на повторно разгледување и одлучување, не е повреден законот на штета на општествено-политичката заедница во смисла на член 2 став 5 од Законот за управните спорови. Ова, особено што правилно укажал второстепениот орган дека во понатамошната постапка треба да се утврди дали одобрението за градба е издадено во согласност со решението за локација и урбанистичка согласност.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.915/90 од 4.10.1990 година.

83. Не е овластен урбанистичкиот инспектор да нареди запирање на натамошната градба на објект кој се гради со уредна техничка документација, а уште повеќе да нареди во определениот рок да се уплатат средствата за изградба на засолнишни места.

О д о б р а з л о ж е н и е :

Од списите на предметот се гледа дека првостепениот орган-урбанистичкиот инспектор на општина Р., со решение им наредил на тужителите да престанат со натамошна градба на викенд-куќата во с.С. и во рок од 10 дена да уплатат средства за изградба на засолниште, а доколку не постапат по решението, ќе им се донесе решение за уривање на дополнително изградениот дел. Незадоволни од ова решение, тужителите изјавиле жалба во која истакнале дека викенд-куќата ја градат со уредна техничка документација, па при прибавувањето на документацијата било договорено засолништето сами да го изградат во согласност со проектот за викенд куќата, и затоа не биле задолжени да платат посебни средства за засолниште. Постапувајќи по жалбата второстепениот орган ја одбил жалбата, со образложение дека засолништето не е изградено, а што е констатирано од општинскиот урбанистички инспектор.

Меѓутоа, овој суд смета дека од член 67 и 68 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Служен весник на СРМ" бр.38/85), не произлегува овластување на урбанистичкиот инспектор да нареди запирање на натамошна изградба на објект кој се гради со уредна техничка документација, а уште повеќе да нареди во определениот рок тужителите да уплатат средства за изградба на 5 засолнишни места. Во записникот составен при извршениот инспекциски преглед се констатира дека објектот се гради со уредна техничка документација, но не е утврдено каде ќе се гради засолништето, иако тужителите и во жалбата и во тужбата истакнале дека истото ќе го изградат на крајот од градбата и тоа според одобрениот проект, а не да бидат задолжени со плаќање посебни средства, бидејќи не се работи за заеднички засолништа.

Поради изнесеното, се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување, при што во натамошната постапка ќе треба точно да се утврди дали ќе се гради засолништето и дали во се тужителите се придржуваат на проектот во однос на засолништето, па потоа да се донесе решение, во оваа правна работа.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.894/90 од 7.09.1990 година.

84. Урбанистичкиот инспектор има овластувања да нареди уривање и на времен објект ако утврди дека е изграден без решение за локација и одобрение за градење, а неговата изградба не е во согласност со програмата за поставување на временни објекти.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во управната постапка било неспорно утврдено дека тужителот без решение за локација и друга градежно-техничка документација во своето дворно место поставил лимена гаража.

Урбанистичкиот инспектор утврдил дека според урбанистичкиот план таквиот објект не бил предвиден. Овој факт произлегува и од приложениот извод од урбанистичкиот план.

При таква состојба, Судот наоѓа дека не погрешил урбанистичкиот инспектор кога, врз основа на член 68 став 1 алинеа 1 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на СРМ" бр.38/85 и 38/90), му наложил на тужителот да ја отстрани гаражата.

Според член 67 став 1 алинеа 1 од цитираниот Закон, урбанистичкиот инспектор во вршењето на надзорот проверува особено дали изградба на објектот, на одредено подрачје се врши или е извршена во согласност со намените, решенијата и одредбите утврдени со просторниот и урбанистичкиот план, односно актот од член 20 на овој Закон.

Според член 68 став 1 алинеа 1 од овој Закон, во вршењето на надзорот урбанистичкиот инспектор има право и должност да нареди уривање на објектот или на дел од објектот, во случаите кога се гради или е изграден спротивно на одредбите од алинеа 1 на член 67 на овој Закон и во случаи на поништување на решението за локација и урбанистичка согласност од став 2 на овој член.

Бидејќи поставувањето на лимената гаража не е во согласност со планот и со програмата за поставување на временни објекти, а тужителот не поседува решение за локација и друга градежно-техничка документација, Судот најде дека урбанистичкиот инспектор имал овластување да нареди уривање на гаражата.

Наводите од тужбата дека тука постоела провизорна барака уште од 1968 година, Судот ги оцени како без значење за донесување поинаква одлука од претходно наведените причини.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.54/95 од 9.05.1996 година.

85. Урбанистичкиот инспектор не може да нареди уривање на времен објект од причини што се гради или е изграден спротивно на урбанистичкиот план.

О д о б р а з л о ж е н и е:

Според член 68 став 1 алинеја 1 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на СРМ" бр,38/85), урбанистичкиот инспектор во вршењето на надзорот има право и должност да нареди уривање на објект или дел од објект во случаите кога се гради или е изграден спротивно на намените, решенијата и одредбите утврдени во урбанистичкиот план, како и во случај на поништување на решението за локација и урбанистичка согласност.

Од списите на предметот се гледа дека спорниот објект бил поставен како времен објект, дека тужителот во него обавува чевларска дејност од 1974 година и дека во изминатите години склучувал со општината договори за користење на земјиште за поставениот времен објект, а за 1989 и 1990 година плаќал наемнина за земјиштето. Дека е во прашање времен објект, се гледа и од приложеното известие на Секретарјатот за станбено комунални работи и урбанизам - Служба за имотно правни работи, како и од договорот за меѓусебните односи за користење на општествено земјиште за поставување на времен објект, склучен меѓу тужителот и општината, приложен со тужбата.

При таква правна и фактичка состојба на работите по предметот, судот наоѓа дека урбанистичкиот инспектор не можел, со повикување на член 68 став 1 алинеја 1 од Законот за системот на просторно и урбанистичко планирање, да нареди уривање на спорниот објект, затоа што во прашање е времен објект. Таквите објекти, пак, се поставуваа, по правило, за време до реализација на урбанистичкиот план.

Имајќи го предвид изнесеното, судот наоѓа дека тужениот орган погрешил и го повредил законот на штета на тужителот кога ја одбил жалбата како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.100/92 од 5.03.1992 година.

86. Со бришењето на одредбата од член 53 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на СРМ" бр.38/85), според која решение за локација може да се издаде само врз основа на детален урбанистички план, решение за локација за доградба на купатило може да се издаде ако е донесен основен урбанистички план или одлука на собранието што го заменува тој план.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Првостепениот орган го одбил барањето за издавање решение за локација за изградба на купатило-санитарен чвор затоа што за тој дел од градот не бил донесен детален урбанистички план. Одлуката ја засновал на член 47 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на СРМ" бр.38/85).

Тужениот орган не го прифатил ваквиот став на првостепениот орган, затоа што со член 30 од Законот за изменување и дополнување на Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на СРМ" бр.38/90), е избришана одредбата од член 53 од Законот, со која решение за локација можеше да се издаде само врз основа на деталниот урбанистички план и укажа дека решение за локација може да се издаде и врз основа на основниот урбанистичкиот план, односно одлука на собранието која го заменува планот.

При таква состојба судот наоѓа дека со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителот, кој се вклучи во постапката како заинтересирано лице со покренувањето на управниот спор. Со оглед пак на тоа што предметот е вратен на повторно разгледување и одлучување, тужителот има право да учествува во натамошната постапка пред органот и ќе може да ги застапува и заштитува своите права и интереси.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1691/93 од 13.01.1994 година.

87. Кога е во прашање изградба на станбен објект предвиден со деталниот урбанистички план, оправданоста и целисходноста за негова изградба е утврдена со урбанистички план и реализацијата не зависи од согласноста на другите сопственици, иако зафаќа дел од зградата што служи како целина. За тоа, дали

со таквата изградба ќе се наруши стабилноста на другиот дел не се одлучува во вонпроцесна постапка, туку и тој факт се оценува и утврдува во постапката за издавање решение за локација.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот, а тоа го прифаќа и второстепениот орган како неспорен факт, се гледа дека тужителот е сопственик на една половина од куќата што се наоѓа на КПбр.16639 КО-О. На другата половина од куќата сопственици се жалителите Л.Б. од С. и Љ.С. и Н. од О. и нивниот дел е евидентиран и се наоѓа на КП бр.16640. Според урбанистичкиот план на местото на овие две парцели и тоа на локацијата на стариот објект е предвидена изградба на две станбени згради како двокуќа.

Тричлена комисија, на записник за извршен увид на лице место утврдила дека двата дела претставуваат еден станбен објект кој функционално е поделен на два дела и дека објектот што треба да го гради тужителот, по рушењето на неговиот дел, не навлегува во сопственост на другата половина, но проблемот бил во начинот на реализацијата како не би се нарушила стабилноста на другата половина од објектот.

Сопствениците на другата половина од објектот не се согласуваат да се издаде локација за изградба, затоа што ќе се доведе во прашање стабилноста на нивниот дел.

Со оспореното решение, со кое е поништена издадената локација, второстепениот орган изрази правен став дека во случајот, бидејќи не е постигната согласност со заинтересираните лица сопственици на другиот дел од објектот, постапката треба да се прекине додека во вонпроцесна постапка, во смисла на член 20 став 3 и 4 од Законот за сопственост на делови од згради ("Службен весник на СРМ" бр. 20/74), судот не одлучи дали со изградбата на новиот објект ќе се намали сигурноста и стабилноста на другиот дел од постојниот објект.

Судот најде дека оспореното решение се заснова на погрешна примена на материјалното право.

Одредбата од член 20 од означениот Закон се однесува на поправките и преправките на деловите од семејната станбена зграда што служат на зградата како целина, кои можат да се вршат врз основа на спогодба на сопствениците од сите делови на зградата, а ако до спогодба не дојде тогаш општинскиот суд во вонпроцесна постапка ќе одлучи дали ќе се извршат определени преправки,

односно поправки, водејќи притоа сметка дали таквите поправки, односно преправки се целисходни и оправдани.

Со оглед на тоа што во случајот, не е во прашање поправка или преправка на заеднички делови од зграда, туку изградба на станбен објект што е предвиден со урбанистичкиот план, оваа одредба не може да се примени. Оправданоста и целисходноста на изградбата на објектот, па дури и да зафаќа дел што служи на зградата како целина, е утврдена со урбанистичкиот план и неговата реализација не може да зависи од согласноста на сопствениците, ниту од одлуката на судот. Ова, особено што во вонпроцесната постапка не може да се утврдува дали со таквата изградба ќе се наруши стабилноста на другиот дел, туку тоа треба да го оцени органот при издавањето на решението за локација.

Поради тоа погрешил тужениот орган кога првостепеното решение го поништил и укажал да се прекине постапката, па се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување.

Во натамошната постапка, поаѓајќи од тоа дека изградбата на објектот е во согласност со планот, органите треба само да го утврдат начинот на реализацијата-рушењето на делот на тужителот, како што впрочем укажува и комисијата и барањето за локација да го одбијат само доколку се утврди дека не постои никаков начин да се урне делот на тужителот, а притоа да не се наруши сигурноста и стабилноста на другиот дел.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.673/90 од 21.06.1990 година.

88. Ако органот за труд и социјална политика утврди дека еден од родителите на потешко хендикепираното дете работи со половина од полното работно време, кое пак се смета за полно работно време, за правото на надомест на плата должен е да одлучи согласно на одредбите од Законот за социјална заштита, иако во истиот закон не е содржана изречна одредба која го утврдува таквото право.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од оспореното решение се гледа дека тужениот орган ја одбил како неоснована жалбата на тужителката поднесена против решението на првостепениот орган, со кое било одбиено нејзиното барање за остварување на право на скратено работно време, како мајка на хендикепирано дете. Ова го сторил со образложение дека

според сегашниот Закон за социјална заштита немало утврдено такво право.

Тужителката во тужбата наведува дека таа како мајка на хендикепирано дете имала право на работа со половина од полното работно време, затоа што детето не било сместено во никаква социјална здравствена установа за згрижување, туку се наоѓало во нејзиниот дом каде што живееле сами заедно со својот сопруг, кој бил во работен однос и нивните два сина. Нејзиното право произлегувало од член 62 од Законот за работни односи.

Според член 62 став 1 од Законот за работните односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93), еден од родителите на потешко хендикепирано дете има право да работи со половина од полното работно време, ако двајцата родители се во работен однос или ако родителот е самохран, врз основа на наод од надлежна лекарска комисија, ако детето не е сместено во установа за социјално-здравствено згрижување.

Според став 2 пак од истиот член, скратеното работно време од став 1 на овој член се смета како полно работно време, а правото на надомест на плата се исплатува според прописите за социјална заштита.

Од ваквата јасна и конзистентна законска одредба, неспорно е правото на еден од родителите да работи со половина од полното работно време, а правото на надомест на плата да се исплатува според прописите за социјална заштита, кога се исполнети условите од таа одредба.

Во конкретниот случај, барањето на тужителката да и се признае право на скратено работно време како мајка на хендикепирано дете, било одбиено со образложение дека такво право не било утврдено во Законот за социјалната заштита.

Таквиот став на органите на управата, според мислењето на судот, е погрешен од причини што за правото на тужителката утврдено со Законот за работните односи, доколку ги исполнува предвидените законски услови во истиот, органите на управата треба позитивно да одлучат со согласна примена на одредбите од Законот за социјална заштита ("Службен весник на СРМ" бр.9/86, 17/91, 38/91 и 14/95), независно од тоа што со овој Закон изречно не е утврдено право на надомест на плата за работа со половина од полното работно време.

Бидејќи не било постапено во наведената смисла, Судот наоѓа дека со оспореното решение повреден е законот на штета на тужителката, поради што следуваше, согласно со член 39 став 2 од Законот за управните спорови, тужбата да се уважи, а оспореното

решение да се поништи и предметот да се врати на повторно разгледување и одлучување.

При повторното одлучување, потребно е за барањето на тужителката да се одлучува така што најнапред ќе се утврди дали истата ги исполнува условите од член 62 од Законот за работните односи и ако се утврди дека ги исполнува, потоа за правото на надомест на платата да се одлучи согласно со одредбите од Законот за социјална заштита.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.846/95 од 29.02.1996 година.

89. Лицето кое се наоѓа на редовни студии во странска земја не се наоѓа во состојба на социјална потреба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека на тужителот не му било признато право на надомест до висина на социјално заштитно ниво бидејќи од извршениот непосреден увид од комисија при центарот за социјална работа било констатирано дека не се наоѓал на назначената адреса, односно се наоѓал на редовни студии во странска земја.

При таква состојба, Судот наоѓа дека органите, во смисла на член 13 од Одлуката за критериумите, мерилата, начинот и постапаката за остварување право на надомест до висина на социјално заштитно ниво ("Службен весник на РМ" бр.80/93), правилно заклучиле дека тужителот, со фактот што се наоѓал на редовни студии во странска земја, не се наоѓа во состојба од социјална потреба.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2444/94 од 15.06.1995 година.

90. Спомениците на културата се заштитени со Законот за заштита на спомениците на културата без оглед на тоа дали се во општествена сопственост или во сопственост на граѓани, поради што и прашањето за нивна експропријација мора да се решава во согласност со одредбите на тој Закон, како специјален закон.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение, во корист на Република Македонија, а заради изградба на колективни станбени згради во согласност со Деталниот урбанистички план на град Б., се експроприра куќа изградена на КП бр. 7236 КО "Б"., како и други објекти на истата парцела (наведени во првостепеното решение). Со решението е одземено од користење и дворното место на истата парцела.

Тужителот, во жалбата, а исто така и во тужбата, меѓу другото, наведува дека неговата куќа која е предмет на експропријацијата, е споменик на културата и е под заштита на Заводот за заштита на спомениците на културата и природните реткости во Б., како објект со карактеристична архитектура.

Со тужбата приложи и докази-акти на Заводот за заштита на спомениците на културата, природните реткости, музеј и галерија-Б., од кои се гледа дека објектот на тужителот е евидентиран како објект со споменично својство во Секторската студија од 1976 година на Заводот.

Тужениот орган овие наводи не ги оценил, а жалбата ја одбил како неоснована.

Оценувајќи ја законитоста на оспореното решение, Судот најде дека тоа решение е незаконито, од следните причини:

Експропријацијата која се врши во конкретниот случај, се врши заради изградба на нов објект (колективна станбена зграда), а тоа подразбира уривање на куќата на тужителот. Тоа, пак, е во директна спротивност со член 6 од Законот за заштита на спомениците на културата ("Службен весник на СРМ" бр.24/73), според кој, никој не смее да оштети ниту да уништи споменик на културата и никој не смее да презема какви и да било дејствија на споменик на културата или во негова непосредна близина без дозвола на надлежниот завод.

Според член 2 став 3 алинеја 2 од Законот за експропријација ("Службен весник на СРМ" бр.46/89 и 31/91), недвижноста може да се експроприра и со цел за заштита, обнова, конзервација или реставрација на објект прогласен за споменик на културата или заради задоволување на културните и другите потреби.

Прашањето за можноста да се експроприра споменик на културата е уредено и во Законот за заштита на спомениците на културата, така што и според член 9 став 2 од овој Закон, недвижен споменик на културата може да се експроприра, ако е тоа во општ

интерес, но според ставот 4 на овој член, постоењето на општиот интерес се утврдува со решение на Извршниот совет, односно сега со решение на Владата на Република Македонија.

Според мислењето на Судот, кога се во прашање споменици на културата, мора да се има предвид дека тие се заштитени со Законот за заштита на спомениците на културата, без оглед дали се во општествена сопственост или во сопственост на граѓани, поради што и прашањето за нивна експропријација мора да се решава во согласност со одредбите и на овој Закон, како специјален закон.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1056/92 од 29.12.1992 година.

91. Кога на носителот на станарското право по основ на договорот за користење на станот му е наложено да се исели, лицето кое останало во станот иако било вселено со негова согласност, нема право да продолжи да го користи станот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителката не склучила договор за користење на станот со давателот на станот. Во станот се вселила со одобрение на носителот на станарското право В.Ј.. На В.Ј. со пресуда на Општинскиот суд С. од 22.08.1988 година, по тужба на СИЗ за становање на град С. и е даден отказ на договорот за користење на стан, согласно со член 60 став 1 од Законот за станбените односи ("Службен весник на СРМ" бр.36/82), затоа што престанала да го користи станот непрекинато подолго од една година, а за тоа време престојувала во странаство.

При таква состојба, кога на носителот на станарското право, врз основа на отказ на договорот за користење на станот му е наложено да се исели од станот, лицето кое останало во станот и по отказот, иако се вселило со негова согласност, нема право да продолжи да го користи станот.

Поради тоа правилно, согласно со член 58 став 1 од Законот за станбените односи ("Службен весник на СРМ" бр.48/88-пречистен текст), на тужителката и е наложено да се исели од станот.

Наводите истакнати во тужбата дека во станот живеела три години со носителот на станарското право, која е нејзина тетка,

Судот ги оцени дека се без значење за поинакво одлучување, од претходно наведените причини.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1272/90 од 4.10.1990 година.

92. Кога со договор за продажба на станбената зграда, склучен со Република Македонија врз основа на Законот за продажба на станови во општествена сопственост, на купувачот не му е пренесено и правото на користење на земјиштето, купувачот не може да бара земјиштето да му биде доделено со решение на органот на управата за имотно правни работи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот со договор, склучен меѓу Република Македонија и него, согласно со Законот за продажба на станови во општествена сопственост, купил куќа во општествена сопственост, во површина од 37,70м² и побарал со посебно решение на органот да му се додели и земјиштето што припаѓа на зградата.

Според член 12 од Законот за градежно земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.10/79 и 21/91), како градежно изградено земјиште се смета земјиштето на кое е изграден објект од траен карактер и земјиштето што служи за редовна употреба на тој објект.

Според член 7 став 1 од Законот за промет со земјишта и згради ("Службен весник на СРМ" бр.36/75), со оттуѓувањето на зграда на која постои право на сопственост се пренесува и правото на сопственост, односно правото на користење на земјиштето на кое таа се наоѓа, како и на земјиштето што служи за редовна употреба на зградата, ако со договор не е поинаку определено, а според став 3 од овој член, со оттуѓувањето на зграда што е во општествена сопственост, оној што ја стекнува зградата се здобива со правото на користење на тоа земјиште додека зградата постои.

Од цитираните законски одредби произлегува, дека договорот за продажба на куќата на тужителот е воедно и основ по кој тужителот се стекнал со правото на користење на земјиштето на кое се наоѓа куќата, како и на земјиштето што служи за редовна употреба на куќата. Од друга страна не е спорно, дека изграденото земјиште на кое се наоѓа куќата еднаш било доделено и со него сега располага продавачот на таа куќа. Поради тоа правилно укажал тужениот орган дека правото на користење на земјиштето на кое се

наоѓа куќата, како и на земјиштето што служи за редовна употреба на куќата, а кое не било означено во договорот, може да му се пренесе на тужителот со анекс кон договорот за купопродажба или, пак, со поведување на судска постапка со барање да се утврди дека се стекнал и со право на користење на земјиштето.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2890/94 од 6.07.1995 година.

93. Пропис на Владата на Република Македонија кој не е објавен на начин предвиден со член 52 од Уставот на Република Македонија, не влегол во сила и не може да се применува.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека тужителот побара да му се одобри пребивање на побарувањата со долгувањето на странската фирма во смисла на член 38 став 1 од Законот за девизното работење ("Службен лист на СФРЈ" бр.66/85, 71/86, 3/88, 39/88 и 85/89) и Одлуката за условите под кои претпријатијата и други правни лица можат да извршат пребивање на долговите и побарувањата со странство ("Службен лист на СФРЈ" бр.17/90).

Барањето е одбиено како неосновано со образложение дека не се исполнети условите од Одлуката на Владата на Република Македонија, за условите под кои Народната банка на Македонија ќе издава одобрение за пребивањата со странство на претпријатијата и другите правни лица од Република Македонија број 23-2435/1 од 21.11.1991 година, и списокот на стоки за широка потрошувачка кои се од витално значење за снабдување на домашниот пазар..... на Министерството за стопанство број 02-2454.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова на погрешна примена на материјалното право од причина што е донесено со примена на пропис кој не влегол во сила. Според член 52 став 1 од Уставот на Република Македонија, законите и другите прописи се објавуваат пред да влезат во сила, а според став 2, законите и другите прописи се објауваат во "Службен весник на Република Македонија", најдоцна во рок од 7 дена од денот на нивното донесување. Бидејќи цитираната одлука на Владата на Република Македонија не е објавена на начин како предвидува Уставот, таа не влегла во сила и не може да се применува.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.560/92 од 29.10.1992 година.

94. Одлуките на Уставниот суд се конечни и извршни и обврската за нивно извршување за сите правни субјекти кои одлучуваат во одредена правна работа настапува со денот на нивното објавување, така што тие се должни од тој ден да не го применуваат укинатиот или поништениот закон и да го спречат натамошното создавање на последиците од укинатиот или поништениот закон, со тоа што не смеат да дозволат ниту да спроведуваат извршување на правосилни поединечни акти донесени врз основа на укинатиот или поништениот закон, а ако извршувањето е започнато, должни се да го запрат.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение одбиена е како неоснована жалбата на тужителот поднесена против решението на Управата за јавни приходи, а со кое на тужителот му е наложено за отстранување на констатираните неправилности да преземе определени дејствија. При тоа тужениот орган утврдил дека во постапката на контрола констатирано е дека тужителот има платено помал износ на данок на промет, што е спротивно на Законот за данок на промет на производи и услуги.

Судот смета дека оспореното решение е незаконито и со него е повреден законот, затоа што е донесено од ненадлежен орган, односно не е обезбедена двостепеност во одлучувањето. Имено, оспореното решение е донесено врз основа на член 21 од Законот за Управата за јавни приходи, кој со Одлука на Уставниот суд на Република Македонија У.бр.162/95 од 13.09.1995 година (објавена во "Службен весник на РМ" бр.45/95 од 27 септември 1995 година), е укинат. Со укинатиот член од Законот е предвидено и во прв и во втор степен да се одлучува во рамките на ист орган, односно во рамките на Управата за јавни приходи, што е во спротивност со член 15 од Уставот на Република Македонија, според кој се гарантира право на жалба против поединечните правни акти донесени во постапката во прв степен, што подразбира дека со жалбата треба да се обезбеди двостепеност во одлучувањето, односно по истата да одлучува орган кој не учествувал во одлучувањето во прв степен.

Според член 112 став 3 од Уставот на Република Македонија, одлуките на Уставниот суд со кои се укинува или поништува некој закон, се конечни и извршни, а согласно член 79 од Деловникот на Уставниот суд, тие произведуваат правно дејство од денот на објавувањето во Службен весник на Република Македонија. Тоа значи дека од тој ден престанува да се применува укинатиот закон, односно

истиот не може веќе да произведува правни последици. Исто така според член 80 од Деловникот на Уставниот суд и самото извршување на веќе правосилните поединечни акти, донесени врз основа на укинатата одредба од законот, не може да се дозволи ниту да се спроведе, а ако извршувањето е започнато ќе се запре.

Во конкретниот случај оспорено е решение на тужениот орган донесено во управна постапка, кое сеуште не е правосилно затоа што против истото е поведен управен спор. Од ова произлегува дека со објавувањето на означената Одлука на Уставниот суд, оспореното решение не може да опстане во правниот поредок затоа што во постапката за оцена на неговата законитост во управен спор е укинат правниот основ врз основа на кој е донесено, а согласно цитираниот член 12 од Законот за општа управна постапка, истото се смета за неправосилно.

Со оглед на изложеното, Судот испитувајќи ја законитоста на оспорениот управен акт во границите на барањето во тужбата, а без оглед на причините кои се наведени во тужбата, одлучи согласно член 42 став 2 а во врска со член 10 став 1 точка 2 од Законот за управните спорови, да ја уважи тужбата и да го поништи оспореното решение.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1934/95 од 24.04.1996 година.

95. Решенијата што поранешните сојузни органи ги донеле по 17.11.1991 година, -денот на прогласување на Уставот на РМ, се сметаат како решенија донесени од ненадлежен орган, затоа што по тој датум сојузните прописи со кои се уредува организацијата и надлежноста на органите на федерацијата не се применуваат во Република Македонија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Со решението на Сојузниот совет за прекршоци-Белград од 05.03.1992 година, е одбиена како неоснована жалбата на тужителите изјавена против решението на Комисијата за царински прекршоци при Царинарницата во С.

Со првостепеното решение се прекинува прекршочната постапка покрената против Н.Н. за царински прекршок од член 371 став 1 точка 1 во врска со член 380 -б став 1 од ЦЗ, согласно член 119 став 1 точка 1 од Законот за прекршоците со кои се повредуваат сојузните

прописи, поради непознатост и достапност на истото и постапката ќе продолжи кога тоа ќе биде достапно за сослушување. Обвинетите Р.М. од Тетово, К.А. од с.П.-тетовско и Ј.М. од с.К. Д. -како соизвршители се договориле и купиле од Н.Н., странско патничко моторно возило марка "Голф-ГТИ" произведено 1989 година, со точни податоци наведени во решението, за кое возило, од околностите кои постоеле во моментот на купувањето и преземањето на возилото, можеле да знаат дека со ова возило Н.Н. сторил царински прекршок од член 371 став 1 точка 1 во врска со член 380-б став 1 од ЦЗ, односно дека ова возило не е пријавено за царинска контрола при внесувањето во СФРЈ согласно член 16 од ЦЗ и за истото не се платени царинските и други увозни давачки. Со опишаното дејание обвинетите сториле царински прекршоци од член 378 став 1 и 3 од ЦЗ, поради кое се огласени за виновни и казнети Р.М. и К.А. со парична казна во износ од 50.000 динари и Ј. М. со парична казна во износ од 150.000 динари. Согласно член 383 став 1 од Царинскиот закон, времено одземеното патничко моторно возило се одзема.

Незадоволни од наведеното второстепено решение К.А. и Р.М. од Тетово, поднесоа заедничко барање за судска заштита (тужба) до Врховниот суд на Република Македонија со предлог решението да се поништи и предметот да се врати на повторно разгледување и одлучување затоа што е повреден материјалниот пропис, повредени се одредбите од постапката и што погрешно и нецелосно е утврдена фактичката состојба.

Тужениот орган во одговор на тужбата наведе дека останува при своето решение од причините изнесени во образложението на решението.

Овој суд најде дека барањето е основано.

Според член 5 став 4 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, сојузните прописи со кои се уредува организацијата и надлежноста на органите на Федерација не се применуваат во Република Македонија.

Според член 17 од Уставниот закон, Уставниот закон го прогласува Собранието на Република Македонија и влегува во сила истовремено со прогласувањето на Уставот.

Уставот на Република Македонија и Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија се прогласени на седницата на Собранието на Република Македонија одржана на 17.11.1991 година.

Оспореното решение е донесено на 5.03.1992 година, по влегувањето во сила на Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија, а тоа значи дека е донесено од ненадлежен орган, бидејќи според наведената одредба од Уставниот

закон, сојузните прописи со кои се уредува организацијата и надлежноста на органите на Федерацијата не се применуваат во Република Македонија.

Врз основа на изложеното, овој суд најде дека барањето е основано, поради што го уважи, решението го поништи и предметот го врати на Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање во втор степен од областа на царински прекршоци на повторно разгледување и одлучување, согласно со член 39 став 2 од Законот за управните спорови.

При повторното одлучување треба да се има предвид ставот на овој суд, согласно член 62 од Законот за управните спорови.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.601/92 од 28.12.1992 година.

96. Почнувајќи од 08.01.1991 година надлежен второстепен орган во управните работи е Владата на Република Македонија преку комисиите што за таа цел ги образува.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е основана.

Од списите приложени во предметот се гледа дека инспекторот за труд на општина Д.Х. констатирал дека Правилникот за работни односи на ЦОУ "Г. Д." од Д. Х. не бил усогласен со Законот за основните права од работен однос, па според тоа и преземањето на работникот Р.В. не било извршено во согласност со законот.

Исто така се гледа дека по жалбата против тоа решение во втор степен, на 1.07.1991 година, одлучувал Републичкиот инспектор за труд.

Согласно член 9 од Уставниот закон за спроведување на Амандманите 57 до 80 од Уставот на СР Македонија ("Службен весник на СРМ" бр.28/90), до усогласувањето на законите со кои се уредуваат правата и должностите на Републиката, согласно Амандманот 69 и Амандманот 73 од Уставот на СР Македонија, општинските органи ќе продолжат да ги извршуваат прописите кои важеле до денот на влегувањето во сила на амандманите. Републиката може непосредно преку свој орган да ги извршува овие работи на територијата на Републиката. Ако Републиката непосредно преку органите ги извршува прописите заради обезбедување

двостепеност во одлучувањето во предметите, Владата на СР Македонија ќе одлучува во втор степен преку комисиите што за таа цел се образуваат.

Според член 1 став 1 од Одлуката за начинот на преземање на работите од општинските органи на управата ("Службен весник на СРМ" бр.1/91 и 8/91), досегашните надлежности, работниците, опремата, инвентарот и другите работи, архивата и документацијата на општинските органи на управата и на градот Скопје, ги преземаат надлежните органи на управата и управните организации на СР Македонија во рамките на делокругот на нивната работа определена со Законот на органите на управата.

Со член 4 од истата Одлука е утврдено дека таа влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на СРМ" Одлуката е објавена во "Службен весник на СРМ" број 1 од 8.01.1991 година.

Од изложеното произлегува дека оспореното решение кое е донесено на 1.07.1991 година, е донесено од ненаделжен орган. Од 8.01.1991 година по наваму, надлежен второстепениот орган е Владата на Република Македонија, односно комисиите што за таа цел се образуваат.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.290/91 од 14.06.1991 година.

97. Овластувањето на инспекторот за труд да врши инспекциски надзор над спроведувањето на прописите од областа на работните односи, не содржи во себе овластување да ги задолжува органите на управување и работоводните органи на работните организации каков поединечен акт од работните односи да донесат, односно не содржи во себе овластување за инспекторот тој да одлучува кому ќе му престане работниот однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот најде дека тужбата е основана, а оспореното решение ништовно.

Од списите на предметот се гледа дека по извршениот инспекциски надзор, првостепениот орган со решението ги задолжил советот и деканот на тужителот да донесат одлука и решение за престанок на работниот однос на д-р Д.Т. и на Д.Н. затоа што констатирал дека тие ги исполниле условите за лична пензија, а одлука за престанок на работниот однос по сила на законот не била донесена.

Првостепеното решение е донесено во управна постапка врз основа на член 16 од Законот за инспекцијата на трудот ("Службен весник на СРМ" бр.31/85), а во врска со член 202 од Законот за општата управна постапка.

Во член 34 став 1 точка 2 од Законот за инспекцијата на трудот, непостапувањето по решението на инспекторот на трудот донесено врз основа на член 16 од тој Закон, е предвидено како прекршок за кој се казнува организацијата.

Според член 40 став 2 како и член 148 од Законот за државната управа ("Службен весник на СРМ" бр.45/80), инспекторите во вршењето на инспекцискиот надзор можат да преземат само такви управни и други мерки за кои се овластени со закон, односно со одлука на собранието на општината.

Во Законот за основните права од работниот однос, а и во Законот за работните односи не е предвидено овластување за инспекторот на трудот да презема мерка каква што презел во конкретниот случај. Впрочем, овластувањето на инспекторот за труд да врши инспекциски надзор над спроведувањето на прописите од областа на работните односи, според мислењето на Судот, не содржи во себе овластување да ги задолжува органите на управување и рабководните органи на работните организации, каков поединечен акт од областа на работните односи да донесат, односно не содржи во себе овластување за инспекторот, тој да одлучува кому ќе му престане работниот однос. Такво овластување за инспекторот на трудот, според мислењето на Судот, не произлегува ни од член 16 од Законот за инспекцијата на трудот, врз кој е засновано првостепеното решение.

Според прописите од областа на работните односи, за засновање како и за престанок на работниот однос, без оглед од кои причини, во работните организации одлучуваат надлежните органи утврдени со општиот акт на организацијата, а не органите на управата. Притоа, ниту за засновање ниту за престанок на работен однос, определените надлежни органи не одлучуваат во управна постапка. Прашањата од областа на работните односи спаѓаат во оние работи за кои воопшто не може да се решава во управна постапка.

Според член 267 став 1 точка 1 од Законот за општата управна постапка, за ништовно се огласува решението што во управната постапка е донесено во работа за која воопшто не може да се решава во управна постапка.

Според член 241 став 1 од истиот Закон, ако второстепениот орган утврди дека во првостепената постапка е сторена неправилност која решението го прави ништовно (член 267), ќе го огласи таквото

решение за ништовно, како и оној дел од постапката што е извршен по таа неправилност.

Според член 40 став 2 од Законот за управните спорови, судот по службена должност внимава на ништовноста на управниот акт.

Имајќи го предвид изнесеното, Судот смета дека со првостепеното решение, првостепениот орган се впуштил во решавање на работа за која воопшто не може да се решава во управна постапка. Поради тоа, тужениот орган требаше во постапката по жалба по службена должност да го огласи за ништовно првостепеното решение од причините наведени во член 267 став 1 точка 1 од Законот за општата управна постапка, а не да се впушта во решавање на суштината на работата.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.993/90 од 28.09.1990 година.

98. Здравствениот инспектор не може да забрани вршење на определена дејност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Судот најде дека тужбата е основана.

Со првостепеното решение на тужителот му се забранува вршење на стоматолошка дејност со личен труд, самостојно во вид на занимање, затоа што, при извршениот инспекциски надзор во просториите на куќата во с.В., на 26.07.1989 година, констатирал дека тужителот врши стоматолошка дејност со личен труд, без одобрение од надлежен орган. Притоа, за изречената мерка првостепениот орган се повикал на член 7 став 1 точка 3 од Законот за здравствената инспекција, што со оспореното решение го прифатил и тужениот орган.

Судот наоѓа дека оспореното решение се темели врз погрешна примена на материјалното право.

Од одредбите на Законот за државната управа, ("Службен весник на СРМ" бр.45/80) кои се однесуваат на инспекцискиот надзор, произлегува дека инспекторите можат да преземат само такви управни и други мерки за кои се овластени со закон, односно одлука на собранието на општината.

Во Законот за здравствена инспекција ("Службен весник на СРМ" бр.6/85), а и во Законот за здравствена заштита, не е предвидено овластување за здравствениот инспектор да забрани вршење на определена дејност, самостојно со личен труд во вид на занимање, затоа што се врши без одобрение од надлежен орган.

Работен човек, кој , спротивно на одредбите од Законот за здравствена заштита самостојно врши стоматолошка дејност, а тоа, покрај другото, опфаќа и вршење на таа дејност без одобрение, согласно член 228 - а, од тој Закон, може да се казни за прекршок, а согласно став 2 на овој член може да биде изречена и заштитна мерка забрана на вршење дејност во траење од 6 месеци до една година.

Овластувањето на здравствениот инспектор предвидено во член 7 став 1 точка 3 од Законот за здравствена инспекција се однесува на забрана на спроведување на мерки и работи кои се спротивни на закон или на прописи донесени врз основа на закон, а вршењето на определена дејност, во случајот стоматолошка, со личен труд, самостојно во вид на занимање, не може да се смета ниту како спроведување мерка, ниту како спроведување работа, во смисла на Законот за здравствена инспекција.

Според мислењето на Судот, во случајот здравствениот инспектор може да поднесе барање за поведување прекршочна постапка, како што и сторил, што се гледа од списите .

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.1845/89 од 15.02.1990 година.

99. Подносителот на иницијатива во постапката на инспекцискиот надзор не добива статус на странка со самиот факт што поднел иницијатива, поради што не може да изјави ни жалба против известувањето добиено во врска со иницијативата.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителите на 28.10.1993 година, до Министерството за стопанство поднеле барање да се забрани на "Ф." Скопје , да обавува продажба на половни возила и автоделови на терминалот за товарни возила, поради промена на условите врз чија основа е издадено одобрението од 1991 година.

Со акт од 11.11.1993 година на Министерството за стопанство, тужителите се известени, меѓу другото, дека надлежните органи можат во секое време да ги утврдат условите под кои работи терминалот за тешки возила и автопазарот "Ф." и, во согласност со утврдената состојба, да преземат и соодветни мерки.

Жалбата на тужителите против ова известие, тужениот орган со оспореното решение ја одбил како недопуштена.

Судот наоѓа дека тужениот орган правилно заклучил дека тужбата на тужителите е недопуштена, само што како недопуштена требало да ја отфрли, а не да ја одбие. Притоа, Судот го има предвид следното:

Од барањето на тужителите поднесено на 28.10.1993 година се гледа дека тоа е, всушност, иницијатива за преземање на инспекциски надзор и изрекување на соодветни мерки-забрана за вршење дејност поради непостоење на услови.

Според член 106 од Законот за органите на управата ("Службен весник на СРМ" бр.40/90 и "Службен весник на РМ" бр.63/94), секој има право да даде иницијатива за вршење на инспекциски надзор и за преземање на соодветни мерки од органите на управата надлежни за инспекциски надзор, но постапката на инспекцискиот надзор, согласно со член 107 од овој Закон, инспекторот ја поведува и ја води по службена должност, според правилата на управната постапка.

Со оглед на тоа што преземањето мерки од страна на инспекторите не се врши по барање на странка, туку по службена должност, подносителот на иницијативата не добива статус на странка со самиот факт што поднел иницијатива, поради што не може да изјави ни жалба против известување добиено во врска со иницијативата. Впрочем, известувањето во таквите случаи, какво што е и во конкретниот случај, нема карактер на управен акт.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.471/94 од 27.12.1995 година.

100. Ако во постапката за царинење од името на царинскиот обврзник се појават други лица (шпедитери и др.), тие лица се одговорни за правилноста на преземените дејствија, односно за неизвршувањето на дејствијата што требало да се извршат, но тие мораат да имаат писмено овластување, односно диспозиција од царинскиот обврзник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со решение на Царинарницата во Скопје од 20.02.1991 година, се утврдени конечните податоци за стоката оцаринета по увозна царинска декларација од 6.11.1990 година и тужителот е задолжен со дополнително плаќање царина и други увозни давачки. Тоа решение е доставено на тужителот преку Претпријатието за меѓународна шпедиција "Ц." од Скопје

на 24.05.1991 година со доставница, а жалбата на тоа решение е предадена непосредно на Царинарницата на 20.06.1991 година.

Првостепениот и тужениот орган прифаќаат дека решението од 20.02.1991 година на тужителот му е доставено на 24.05.1991 година, па со оглед на тоа што, сметано од таа дата жалбата е поднесена по истекот на рокот од 15 дена, жалбата ја сметаат за неблагоприятна.

Тужителот во тужбата истакнува дека жалбата не може да се смета за неблагоприятна, од причини што решението од 20.02.1991 година не му е доставено лично, туку преку Претпријатието за меѓународна шпедиција "Ц."-Скопје, кое не било полномошник на тужителот, а посебно што тужителот не му дал полномошно за примање на писмена.

Според член 239 став 1 од Царинскиот закон ("Службен лист на СФРЈ" бр.34/90-пречистен текст), што се применуваше како републички пропис, ако во постапката за царинење од името на царинскиот обврзник се појават други лица (шпедитери и др.), тие лица се одговорни за правилноста на преземените дејствија, односно за неизвршувањето на дејствијата што требало да се извршат, а според ставот 2 на овој член, тие лица мораат да имаат писмено овластување, односно диспозиција од царинскиот обврзник.

Во натамошните одредби на Законот кои се однесуваат на поднесување на царинската декларација, е пропишано што се треба да стори подносителот на декларацијата во постапката за царинење, па меѓу другото, тој во декларацијата ги запишува потребните податоци за потеклото, количеството, видот, квалитетот и вредноста на стоките врз основа на кои може да се утврди царинската основица и да се изврши распоредување на стоките според Царинската тарифа и други тарифи.

Во конкретниот случај, од приложената царинска декларација од 6.11.1990 година се гледа дека подносителот на таа декларација е шпедитерот "Ц", кој со својата гаранција се обврзал и за плаќање на царинските давачки. Од друга страна, во списите нема доказ дека тужителот како царински обврзник приговорил на поднесената царинска декларација од гледиште на овластувањето на шпедитерот во негово име да учествува во постапката за царинење.

При таква состојба на работите, кога е неспорно дека во постапката за царинење во име на тужителот, кој е царински обврзник, учествувало и било подносител на декларацијата претпријатието "Ц.", тогаш според мислењето на Судот, првостепениот орган не ги повредил правилата на постапката за доставување на писмената, кога решението од 20.02.1991 година,

со кое се утврдени конечните податоци за стоките пријавени за царинење со царинската декларација од 6.11.1990 година, го доставил до подносителот на таа декларација, кој, од гледиште на одредбите од Законот за општата управна постапка, се јавува како полномошник на странката, а за полномошникот на странката не е потребно да има и посебно овластување за примање на писмена.

Со оглед на тоа што според член 87 став 3 од Законот за општата управна постапка, доставувањето на писменото до полномошникот се смета како да е извршено до самата странка, Судот наоѓа дека органите во постапката правилно заклучиле дека доставувањето на решението од 20.02.1991 година е извршено на денот кога му е доставено на претпријатието "Ц." и правилно одлучиле кога жалбата ја отфрлиле како неблагоприятна.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.61/93 од 1.07.1993 година.

101. Кога со решението за прекршок не е одземена стоката што била предмет на прекршокот, износот на царината за таа стока се утврдува според прописите што важат на денот на поведувањето на постапката за наплата на царината по службена должност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со решение на Комисијата за царински прекршоци при Царинарницата Г. од 20.04.1993 година, тужителот е казнет со царински прекршок од член 370 став 1 точка 11 од Царинскиот закон кој се применуваше како републички, односно член 349 став 1 точка 11 од пречистениот текст на тој Закон ("Службен лист на СФРЈ" бр.34/90).

Со решението за прекршок не е одземена стоката што била предмет на прекршокот.

Според член 368 став 1 од истиот Закон, ако со решението за прекршок од член 349 став 1 точка 11 не се одземаат стоките, царинарницата, по службена должност, ќе поведе постапка заради наплата на царината и другите увозни давачки.

Со оглед на тоа што со решението за прекршок не е одземена стоката што е предмет на прекршокот, Судот наоѓа дека во управната постапка е одлучено во согласност со законот кога тужителот е задолжен да ја плати царината и другите увозни давачки за

стоката наведена во првостепеното решение. Судот исто така наоѓа дека и износот е правилно пресметан согласно член 22 став 12 од Законот за царините ("Службен весник на РМ" бр.20/93), односно тужителот е правилно задолжен со износ пресметан според прописите кои важат на денот на поведувањето на постапката за наплата на царината по службена должност.

При одлучувањето Судот ги ценеше наводите на тужителот истакнати во тужбата, според кои со првостепеното и со оспореното решение е повредено начелото за забрана на ретроактивното дејство на законите, бидејќи царината е пресметана според новиот закон кој бил построг, а прекршокот бил сторен во време на важењето на стариот закон, па стариот закон требало да биде применет, но најде дека се неосновани. Имено, точно е дека прекршокот е сторен во време на важењето на Царинскиот закон, (стар закон) но решенијата кои се донесени во оваа управна постапка не се однесуваат на прекршокот, туку на наплатата на царина. Кога е во прашање, пак, наплата на царина за стоки што биле предмет на прекршок, а не се одземени во прекршочна постапка, обврската за плаќање царина настанува со денот на извршувањето на прекршокот (член 9 став 1 точка 11 од Законот за царините), а износот на царината за тие стоки се утврдува според прописите што важат на денот на поведувањето на постапката за наплата на царината по службена должност (член 22 став 12 од истиот Закон).

Во конкретниот случај, постапката за наплата на царината е поведена во време на важењето на Законот за царините, па нема основ барањето на тужителот за примена на Царинскиот закон како стар закон. Освен тоа, за повратно дејство на новиот закон не може да се зборува затоа што прашањето на кое се однесув одредбата на член 22 став 12 од Законот за царините, не беше уредено со Царинскиот закон.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.623/94 од 17.05.1995 година.

102. Управната постапка се смета за поведена штом надлежниот орган извршил кое и да е дејствие со цел за водење на постапката.

Во случаите кога постапката се поведува по службена должност, испраќањето на покана до странката поради сослушување, претставува преземање на службено дејствие со цел за водење на постапката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот најде дека тужбата е основана.

Со првостепеното решение, кое е потврдено со оспореното решение, на тужителот врз основа на член 13 од Законот за станбени односи, му е наложено да се исели од станот во општествена сопственост, затоа што е утврдено дека се стекнал со семејна станбена зграда во сопственост, која се состои од приземје и три ката, а со димензии 10 x 12 м.

Од списите на предметот се гледа, што како неспорно го прифатиле и органите во постапката, дека со договор за подарок ЗОВ.бр.219/89 од 18.07.1989 година, семејната станбена зграда тужителот ја подарил на своите три сина. Но, и покрај тоа, органите во постапката донеле одлука за иселување од општествениот стан, без претходно да ги утврдат битните факти од кои зависи дали наведениот договор за подарок влијае или не влијае врз донесување на одлуката за иселување.

Имено, според член 13 став 6 од Законот за станбените односи ("Службен весник на СРМ" бр.48/88), отуѓувањето на сопствената семејна станбена зграда, односно стан, не влијае врз донесувањето на одлуката за иселување од општествениот стан само доколку е извршено во текот на постапката поведена според одредбите на овој член.

Според тоа, одлука за иселување од општествениот стан, во конкретниот случај, може да се донесе само доколку договорот за подарок е склучен (заверен) во суд по поведувањето на постапката за иселување на тужителот од спорниот стан. Управната постапка, пак, согласно член 125 став 1 од Законот за општата управна постапка, се смета за поведена штом надлежниот орган извршил кое и да е дејствие со цел за водење на постапката. Така, во случаите кога постапката се поведува по службена должност, каков што е и конкретниот случај, испраќањето на покана до странката заради сослушување, според мислењето на Судот, претставува преземање на службено дејствие со цел за водење на постапката.

Со оглед на тоа што од списите на предметот не може да се види кога е поведена постапката за иселување на тужителот, судот најде дека има потреба од повторно разгледување и одлучување.

Во натамошната постапка потребно е правилно и целосно да се утврди фактичката состојба и со сигурност да се утврди кога е поведена постапката спрема тужителот. Притоа, органите треба да имаат предвид дека постапката спрема тужителот не може да се смета за поведена со испраќањето на писмото на првостепениот орган до работната

организација, ниту со известувањето добиено од таа работна организација во врска со работниците кои истовремено користат општествен стан и имаат стан во сопственост. Заради правилно одлучување по предметот, мора да се утврди кое прво службено дејствие и кога е преземено конкретно спрема тужителот, па во зависност од резултатот да се донесе одлука во согласност со законот.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.36/92 од 14.05.1992 година.

103. Враќање во сопственост на поранешните сопственици или на нивните наследници на недвижностите кои поминале во општествена сопственост врз основа на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште ("Службен лист на ФНРЈ" бр.52/58), (денационализација), не е можно без пропис кој ќе го предвиди тоа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека на 11.03.1992 година, тужителите поднеле барање за изземање од национализација на деловните простории утврдени како предмет на национализација, со решение од 24.01.1960 година, (точка III), донесено од Комисијата за национализација при Народниот одбор на општината при што барањето го засновале врз член 36 од Уредбата за постапката за спроведување национализација на наемните згради и градежното земјиште ("Службен лист на ФНРЈ" бр.4/59, 53/60 и "Службен лист на СФРЈ" бр.8/64 и 1/65).

Првостепениот орган, со заклучок донесен врз основа на член 125 став 2 од Законот за општата управна постапка, го отфрлил барањето, со образложение дека според важечките прописи нема услови за поведување на постапка за изземање од национализација на национализираните недвижности, а дека Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште и Уредбата за спроведување на постапката за национализација на наемните згради и градежно земјиште, по Уставот од 1974 година се вон сила, поради што не може да се прифати стојалиштето на тужителите нивното барање да се решава врз основа на тие прописи.

Тужениот орган во целост го прифтил заклучокот на првостепениот орган и жалбата ја одбил како неоснована.

Тужителите го оспоруваат решението на тужениот орган поради повреди на постапката и на материјалното право кои се состоеле во тоа што тужениот орган, а пред него и првостепениот орган, погрешно ја интерпретирале одредбата на член 125 став 2 од Законот за општата управна постапка, како материјално-правна одредба во која се утврдени услови поради кои не може да се поведе постапка, па спротивно на таа одредба не навеле кои се тие важечки прописи според кои нема услови да се поведе постапка по нивното барање.

Оценувајќи ја законитоста на оспореното решение од гледиште на правилната примена на член 125 став 2 од Законот за општата управна постапка, Судот најде дека во конкретниот случај органите не постапиле спротивно на таа одредба. Притоа, Судот го има предвид следното:

Во Законот за општата управна постапка не е пропишана должност на надлежниот орган да донесе посебен заклучок за поведување на управна постапка, но кога по повод поднесено барање ќе најде дека според важечките прописи нема услови за поведување постапка, органот, согласно член 125 став 2 од тој Закон, должен е да донесе заклучок за тоа, против кој е допуштена посебна жалба. Важечките прописи според кои нема услови за поведување постапка не се содржани ниту во член 125 став 2 ниту во другите одредби на Законот за општата управна постапка, туку, како што истакнуваат и тужителите во тужбата, тие секогаш се други прописи и надлежниот орган е должен да ги наведе во заклучокот за nepovedување постапка, кога такви прописи постојат.

Првостепениот орган во уводот на заклучокот се повикал на наведената одредба, што секако морал да го стори со оглед на нејзиниот процесен карактер, а во образложението на заклучокот ги навел причините поради кои тој смета дека нема услови да се поведе постапка по барањето на тужителите. Притоа, важечки прописи не можел да наведе затоа што во важечките прописи нема прописи кои предвидуваат денационализација на национализираните недвижности, односно, во конкретниот случај, враќање во сопственост на поранешните сопственици или на нивните наследници, на недвижностите кои станале општествена сопственост врз основа на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште ("Службен лист на ФНРЈ" бр.52/58 и 3/59). Отсуството, пак, на такви прописи, според мислењето на Судот, исто така значи дека во важечките прописи нема услови за поведување постапка по барањето на тужителите.

Поведување на постапка за изземање од национализација, што, според мислењето на тужителите е само друг израз за денационализација, не е можно ни врз основа на одредбите од

Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште, ниту врз основа на одредбите од Уредбата за постапката за спроведување национализација на наемните згради и градежното земјиште, затоа што тие прописи иако, како историски, изречно не се укинати, но по влегувањето во сила на Уставот од 1974 година, повеќе не се во примена од причини што тој Устав не содржеше одредби кои дозволуваат со закон да се определи таква национализација. Од тие причини и Уставниот суд на Југославија во 1986 година не ја прифати иницијативата за оценување на уставноста на одделни одредби од тој закон (решение на УСЈ објавено во "Службен лист на СФРЈ" бр.57/86).

Од истите причини, според мислењето на овој Суд, не е можна примена на наведените прописи ни по донесувањето на Уставот на Република Македонија и тоа не само одредбите кои се однесуваат на национализацијата, туку ни одредбите кои се однесуваат на изземањето од национализација. Тоа, меѓу другото и затоа што за изземањето од национализација на згради и делови од згради, кои според Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште, се изземаа од национализација и се оставаа во сопственост на поранешните сопственици, се решаваше во постапката за спроведување на национализацијата, по барање на поранешниот сопственик, кое барање можеше да се поднесе заедно со приговорот против барањето за утврдување предметот на национализацијата или подоцна, но во определен рок по истекот на кој поранешниот сопственик не можеше да поднесе такво барање (член 37 од Уредбата). Впрочем, и во конкретниот случај благовремено било поднесено барање за изземање од национализација во постапка во која е донесено решението од 24.01.1960 година, со кое се изземени од национализација и оставени во сопственост одделни становите во национализираната зграда, а деловните простории во зградата се национализирани и станале општествена сопственост. Нивна денационализација, според мислењето на Судот, не е можно без пропис кој ќе го предвиди тоа.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1711/92 од 16.09.1993 година.

104. Ако се врши одземање на возачка дозвола со која е заменета странска возачка дозвола затоа што се работело за фалсификат на странска возачка дозвола, претходно е потребно во кривична постапка да се утврди дали постои кривично дело фалсификат или, доколку е застарено, тоа да се утврди во управна постапка, па потоа да се одземе возачката дозвола.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите приложени кон предметот се гледа дека Секретарјатот за внатрешни работи при СО Т. на 11.12.1980 година на тужителот му издал возачка дозола од "Б" категорија, во замена за странска возачка дозвола издадена во Ташкент-СССР на 28.04.1979 година.

Подоцна, преку надлежните органи во СССР и Сојузниот секретарјат за внатрешни работи, било откриено дека повеќе возачки дозволи од СССР биле фалсификувани, како што произлегува од писмото на Сојузниот истражувачки институт од Москва и писмото на Сојузниот секретаријат за внатрешни работи од 17.08.1989 година, со кое се вратени 103 возачки дозволи заменети во СРМ, кои по извршената проверка од надлежните органи на СССР претставувале потполн фалсификат.

Во постапката за одземање на возачката дозвола, издадена на тужителот во замена на странската возачка дозвола, првостепениот орган извршил вештачење преку Секторот за стручно криминалистичко технички работи во С. и по извршеното споредување со оригиналната возачка дозвола, биле утврдени разлики во димензијата, квалитетот на хартијата, заштитните знаци, како и разлика во формата на буквите, цифрите и интерпукциските знаци во текстот, па според наодот на вештите лица странската возачка дозвола не била оригинална.

При таква фактичка состојба, со првостепеното решение на тужителот му е поништена издадена возачка дозвола од "Б" категорија, со образложение дека странската возачка дозвола не била оригинална.

Со оспореното решение жалбата е одбиена како неоснована, со образложение дека странската возачка дозволата тужителот ја стекнал на нерегуларен начин, кој факт е потврден со вештачењето, поради што правилно е применет член 143 од Законот за безбедност на сообраќајот на патиштата ("Службен весник на СРМ" број 21/84 и 32/85).

Судот наоѓа дека со оспореното решение се повредени правилата на постапката и погрешно е применето материјалното право.

Според член 267 став 1 точка 5 од Законот за општата управна постапка, за ништовно се огласува решението што содржи неправилност која што според некоја изречна законска одредба е предвидена како причина за ништовност.

Според член 143 став 1 од цитираниот Закон, возачкиот испит ќе се поништи и возачката дозвола за возач на трактор, односно возачка потврда ќе се одземе ако се утврди дека полагањето на испитот е

одобрено врз основа на лажна исправа и неточни податоци во пријавата за полагање на истиот, или ако испитот е спроведен спротивно на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на него, како и во случај кога дозволата е издадена врз основа на странска дозвола стекната на нерегуларен начин.

Во таква состојба на работите, според сфаќањето на Судот возачката дозвола не може да биде огласена за ништовна од член 267 став 1 точка 5 од Законот за општата управна постапка, затоа што според член 143 став 1 од Законот за безбедноста на сообраќајот на патиштата се поништува возачки испит, додека дозволата издадена врз основа на странската возачка дозвола се одзема, така што не е со закон изречно предвидена ништовноста на дозволата.

Во случајов возачката дозвола не може да се одземе врз основа одредбите од член 143 став 1 од Законот и член 6 од Правилникот, затоа што не е во прашање странска возачка дозвола издадена на регуларен начин или не е веродостојна странска возачка дозвола, туку според утврдените факти, фалсификувана странска дозвола.

Фалсификувањето на странска возачка дозвола претставува кривично дело, чие постоење во смисла на член 144 од Законот за општата управна постапка е претходно прашање. Кога е во прашање постоење на кривично дело, согласно член 145 став 2 од Законот за општата управна постапка, органот може како претходно прашање да го расправа само ако нема можност за кривично гонење.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.747/90 од 12.09.1990 година.

105. Времето поминато како демонстратор во Институтот на медицинскиот факултет со редовни месечни примања не се признава во месечен стаж на осигурување, доколку во службената евиденција на факултетот не постојат податоци за тоа дека се работи за редовен работен однос.

О д о б р а з л о ж е н и е т о:

Овој суд најде дека тужбата е неоснована.

Тужителката во тужбата наведува дека не и е признато во стаж на осигурување времето од 1.10.1949 година до 1.10.1951 година, во кој период работела под посебни услови подготвувајќи и одржувајќи вежбисо студенти на Институтот за хистологија при Медицинскиот факултет

во Скопје со редовни месечни примања од 1.500 динари. За тоа, прилага потврда од Медицинскиот факултет во Скопје.

Во потврдата на Медицинскиот факултет е наведено дека врз основа на потврдата од 5.09.1967 година, Деканатот на Медицинскиот факултет потврдува дека учебната година почнала на 1.10. а завршила на 30.09. Потврдата се издава на барање на З.Т. која работела како демонстратор во Институтот за хистологија во учебната 1949, 1950 и 1951 година.

Во образложението на оспореното решение е наведено дека потврдата на Медицинскиот факултет во Скопје, не е јавна исправа врз основа на која означеното време на жалителката може да и се признае во стаж на осигурување, бидејќи таа не е издадена согласно податоците од службената евиденција на Факултетот во смисла на член 171 од ЗОУП. Наведено е и тоа дека од содржината на потврдата не произлегува дека се работи за редовен работен однос во смисла на член 126 од Основен закон за пензиското осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр.51/64)

Според член 171 став 1, 2, 3 и 4 од ЗОУП, државните органи издаваат уверенија односно други исправи (сертификати, потврди и друго), за фактите за кои водат службена евиденција. Под наведените услови и самоуправните организации и заедници издаваат уверенија, односно други исправи за фактите во врска со работите што ги вршат врз основа на јавно овластување. Уверенијата и другите исправи за фактите за кои се води службена евиденција мораат да се издават согласно со податоците на службената евиденција. Таквите уверенија односно други исправи имаат значење на јавна исправа. Под службена евиденција се подразбира евиденцијата што е востановена со пропис, односно со самоуправен општ акт на организацијата или на заедницата на која и е доверено јавно овластување.

Според член 126 став 1 од ОЗПО, во стаж на осигурување се смета времето што осигуреникот го поминал во работен однос или на друга работа врз основа на која бил осигуран по член 21 и 22 од овој Закон.

Со оглед на таквата состојба на работите, и овој суд смета дека потврдата на Медицинскиот факултет, не може да се земе како јавна исправа, ниту пак од неа произлегува дека е во прашање редовен работен однос. Всушност, со потврдата не се докажува тоа што тужителката го бара.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.69/90 од 8.03.1990 година.

106. Жалба поради молчење на администрацијата може да се поднесе само кога управна постапка се поведува по барање на странката, а надлежниот првостепен орган не донесе и не го достави решението до странката во пропишаниот рок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По разгледувањето на тужбата, оспореното решение и списите на предметот, судот најде дека во конкретниот случај немало законски претпоставки за поднесување жалба поради молчење на првостепениот орган.

Имено, според член 218 став 2 од Законот за општата управна постапка, жалба поради молчење на администрацијата може да се поднесе само кога управната постапка се поведува по барање на странката, па надлежниот првостепен орган не донесе и не го достави решението до странката во пропишаниот рок.

Во конкретниот случај, постапката не е поведена по барање на тужителот, туку по службена должност, во врска со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост.

Освен тоа, од списите се гледа дека првостепеното решение е донесено, но се додека не биде лично доставено до тужителот тоа не може да произведува правни последици.

Со оглед на напред изложеното, судот најде дека тужбата е неоснована, па согласно член 42 став 2 од Законот за управните спорови, одлучи како во изреката на пресудата.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2912/94 од 28.06.1995 година.

107. Суспензивното дејство на жалбата може да се исклучи ако е тоа предвидено со закон и во другите случаи предвидени во член 231 став 2 од Законот за општата управна постапка, а не и со пропис на општината.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите во предметот се гледа дека со решение на урбанистичкиот инспектор на општината Т.В. на тужителот му било наредено да го отстрани времениот објект-монтажен хангар за чување на градежен материјал во плацот на продавницата ,затоа што го поставил без одобрение за градба, спротивно на член 10 од

Одлуката за поставување на времени објекти на подрачјето на општината Т.В. ("Службен гласник на општината Т.В." бр.6/87 и 7/88). Решението е донесено врз основа на член 63 од Законот за системот на просторното и урбанистичкото планирање и член 16 од цитираната Одлука, со правна поука дека жалбата не го задржува извршувањето.

Со заклучок е дозволено присилно извршување на решението на урбанистичкиот инспектор а со оспореното решение жалбата против заклучокот е одбиена како неоснована, бидејќи со жалбата се напаѓала правилноста на решението што се извршува, а што е спротивно на член 280 став 1 од Законот за општата управна постапка.

Судот наоѓа дека со оспореното решение се повредени правилата на постапката што можат да бидат од значење за донесување на правилна одлука.

Според член 270 став 1 од Законот за општата управна постапка, решението донесено во управна постапка се извршува откако ќе стане извршно, со тоа што во став 2 е определено кога решението станува извршно.

Во случајов органите прифатиле дека решението на урбанистичкиот инспектор станало извршно во смисла на точка 2 став 2 од овој член според кој, првостепеното решение станува извршно со доставување на странката, ако жалбата не го одлага извршувањето, како што е наведено во изреката на решението што се извршува и во правната поука.

Судот наоѓа дека таквата поука во решението што се извршува, не е во согласност со одредбите од Законот за општата управна постапка, поради што погрешил тужениот орган кога не оценил дали решението станало извршно во смисла на точка 1 и 4 од став 2, поради следното:

Во првостепеното решение што се извршува, урбанистичкиот инспектор се повикал на одредбата од член 63 од Законот за системот на просторното и урбанистичко планирање, која се однесува на правото на надзор на урбанистичкиот инспектор во заштита на просторните и урбанистичките планови. Меѓутоа, привремените објекти не се предвидени со урбанистичките планови и во време на донесувањето на решението што се извршува, поставувањето на привремените објекти беше регулирано со цитираната Одлука за поставување на привремени објекти на подрачјето на општината Т.В., според која надзорот над примената на одлуката ја врши урбанистичкиот инспектор - член 16 и со која се предвидени мерките што тој ги презема во вршењето на надзор. Поради тоа, правилно урбанистичкиот инспектор своето овластување го засновал на член 18 од Одлуката.

Според оваа одредба, ако привремениот објект е поставен без одобрение за градба, урбанистичкиот инспектор ќе донесе решение за негово отстранување, а жалбата против тоа решение не го одлага извршувањето.

Меѓутоа, Судот наоѓа дека ваквата одредба од одлуката, по однос на суспензивното дејство на жалбата, е спротивно на Законот на општата управна постапка.

Согласно со член 1 од овој Закон, според овој Закон се должни да постапуваат органите на управата на општествено-политичките заедници и другите државни органи кога во управните работи, непосредно применувајќи ги прописите, решаваат за правата, обврските или правните интереси на поединец, на правно лице или на друга странка.

Според член 2 од овој Закон, одделни прашања на постапката за определена управна област можат со посебен закон да се уредат поинаку отколку што се уредени со овој Закон, ако е тоа неопходно за постапување во таа управна област.

Во одредбата од член 231 став 1 од овој Закон, е определено суспензивното дејство на жалбата, така што во текот на рокот за жалба решението не може да се изврши, а кога жалбата е прописно изјавена, решението не може да се изврши се додека решението што е донесено по жалбата не и се достави на странката. По исклучок, решението може да се изврши во жалбениот рок и откако жалбата е изјавена, ако тоа е предвидено со закон и во другите случаи предвидени во став 2 од овој член.

Како во случајов издавањето на одобренија за градба, односно за поставување на привремени објекти е регулирано со пропис на општината и надзорот врз примената на тој пропис е уреден со него, погрешаја органите, кога спротивно на одредбите од член 231 став 2 од Законот за општата управна постапка, прифатиле дека со Одлука може да се исклучи правилото за суспензивното дејство на жалбата и кога во смисла на оваа одредба не утврдија дали решението на урбанистичкиот инспектор станало извршно.

Поради тоа се јавува потреба од повторно разгледување и одлучување.

Во натамошната постапка треба да се утврди кога тужителот го примил решението што се извршува, дали поднел жалба и, зависно од тоа, да се утврди дали се исполнети условите за неговото присилно извршување.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.353/91 од 4.04.1991 година.

108. Кога извршеникот во жалбата против заклучокот за дозвола за извршување, истакнал дека решението, чие извршување е дозволено, не станало извршно во смисла на чл.270 став 1 и 4 од Законот за општата управна постапка, притоа одредено наведувајќи ги причините, а второстепениот орган во решението со кое жалбата ја одбил како неоснована не ги оценил жалбените наводи, сторил повреда на правилата на постапката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека Министерството за урбанизам, градежништво, сообраќај и екологија-Подрачна единица Т.В. со решение од 2.11.1993 година, под точка 1 од диспозитивот му наредил на тужителот во рок од 8 дена да го отстрани предметниот времен објект-гаража и да го ослободи градежното земјиште заради реализација на урбанистичкиот план, без право на надомест за објектот и за неговото отстранување. Во точка 2 од диспозитивот било одредено, доколку во определениот рок инвеститорот не го отстрани времениот објект, отстранувањето на истиот ќе се извршело во постапка за административно извршување на конечно решение на органот на управата преку друго лице во рок од 10 дена по издавањето на одобрение за градење на овластен инвеститор.

Со заклучок на истиот орган, било утврдено дека решението станало извршно и било дозволено неговото извршување.

Тужителот поднел жалба против овој заклучок која, со оспореното решение во овој управен спор, му била одбиена како неоснована.

Во образложението на оспореното решение е наведено дека според член 280 став 1 од Законот за општата управна постапка, во постапката на административното извршување може да се изјави жалба во која се побива правилноста на актите и дејствијата кои се однесуваат само на извршувањето, а со неа не може да се побива правилноста на решението кое се извршува.

Бидејќи во случајов жалителот ја напаѓал правилноста на решението кое се извршувало, произлегувало дека не бил повреден законот на штета на жалителот, кога со заклучокот било дозволено извршувањето на извршното решение.

Со списите на предметот доставени од страна на тужениот орган, не е приложена и поднесената жалба на тужителот против заклучокот за дозвола за извршувањето.

Тужителот во тужбата наведува дека со поднесената жалба против заклучокот за дозвола за извршување, не ја оспорил правилноста

на решението чие извршување било дозволено, туку го оспорувал заклучокот од аспект на неговата законитост, бидејќи со него било дозволено извршување на решението кое не станало извршно во смисол на член 270 став 1 и 4 од Законот за општата управна постапка, а со оспореното решение не бил ценет овој решавачки жалбен навод, со што била сторена повреда на правилата на постапката што била од влијание врз решавањето на работата.

При ваква состојба, кога кон списите на предметот не е приложена жалбата на тужителот која со оспорениот акт била одбиена како неоснована, а од сторениот акт не може да се види дека органот ги ценел сите наводи од жалбата, што е негова законска обврска според член 245 став 2 од Законот за општата управна постапка, Судот не можеше да го расправи спорот.

Поради ова следуваше, согласно член 39 став 2 од Законот за управните спорови, тужбата да се уважи, а оспорениот акт да се поништи и предметот да се врати на повторно одлучување.

При повторното одлучување, органот ќе треба да ги оцени сите жалбени наводи од жалбата и за тоа да даде причини. Органот посебно ќе треба да обрати внимание дали во жалбата е истакнат и жалбен навод за тоа дека заклучокот за дозвола за извршување бил незаконит, затоа што решението чие извршување било дозволено не станало извршно согласно член 270 став 4 од Законот за општата управна постапка, бидејќи не истекнал рокот на дејствието што било предмет на извршувањето, а кој бил одреден под точка 2 од диспозитивот на решението чие извршување било дозволено и таквиот жалбен навод да го оцени.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2749/94 од 4.04.1996 година.

109. За повторување на управната постапка, битно е новите факти или новите докази да не биле познати и оценувани од надлежните органи при одлучувањето, а не дали за тие факти и докази странката знаела.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека тужителите поднеле предлог за обнова на постапката донесено конечно решение. Во предлогот навеле дека располагаат со нови докази, наведувајќи ги кои се тие, поради што сметаат дека се исполнети условите за обнова на

постапката по цитираното конечно решение. Барањето е отфрлено од страна на тужениот орган затоа што тие докази не биле нови и на органот му биле познати и тој ги ценел во претходната постапка.

Имајќи ги предвид списите на предметот од претходната постапка во кои се наоѓаат и доказите што тужителите ги предлагаат како нови, овој суд оценува дека нема услови за обнова на постапката по означеното конечно решение, со кое е востановена службеност-право на премин.

Според член 249 точка 1 од ЗОУП, постапката окончана со решение против кое нема редовно правно средство во управната постапка (конечно во управната постапка), ќе се обнови ако се узнае за нови факти или се најде или се стекне можност да се употребат нови докази, кои сами или во врска со веќе изведените и употребените докази, би можеле да доведат до поинакво решение, ако тие факти, односно докази биле изнесени или употребени во поранешната постапка.

При одлучувањето Судот ги имаше предвид наводите изнесени во тужбата, особено наводот дека и кога би постоеле доказите во списите на редовната управна постапка, а странката за нив не знаела, ниту тој доказ бил земен во разгледување и оценување при одлучувањето, за странката претставува нов доказ, ако таа не знаела за него, но оцени дека е неоснован затоа што доказите што ги предлагаат тужителите биле познати на органите на управната постапка и тие нив ги оценувале при одлучувањето, што е битно, затоа што тие докази треба да бидат познати и оценувани од органите при одлучувањето во конкретниот случај, а не е битно дали за тие докази странката знаела или не.

Врз основа на изложеното, овој суд согласно член 42 став 2 од Законот за управните спорови одлучи да ја одбие тужбата како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.544/92 од 16.09.1992 година.

110. Ако доказот предложен за повторување на постапката укажува на погрешна примена на материјалното право, органот треба по барањето за повторување да одлучува како по барање поднесено во смисла на член 265 став 2 од Законот за општата управна постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека со конечно и правосилно решение на тужениот орган била одбиена жалбата на тужителката изјавена против решението на Фондот за здравствено осигурување, со кое било одбиено барањето за исплата на разлика на надомест на личен доход за време на породилното отсуство.

Тужителката поднела предлог за обнова на постапката окончана со означеното решение по основ на нови докази, а како нов доказ ја предложила пресудата на овој суд со која тужбата на лицето Н.Н. била уважена и Фондот потоа и ја исплатил разликата на надоместок на личен доход за време на отсуството. Тужителката смета дека врз основа на таа пресуда може да се обнови постапката окончана со означеното решение, затоа што и нејзиниот случај бил ист со случајот на кој се однесувала пресудата.

Оценувајќи ја законитоста на оспорениот заклучок, Судот најде дека тужениот орган правилно заклучил дека во случајот не се исполнети условите за обнова на постапката, затоа што пресудата која тужителката ја предложила како доказ, не може да се смета како нов доказ во смисла на член 249 став 1 точка 1 од Законот за општата управна постапка, без оглед што се однесува на прашањето за усогласување на надоместок на личниот доход за време отсуство од работа поради породување.

Меѓутоа, тужениот орган погрешно смета дека променетиот став во однос на толкувањето на членовите 20 и 21 од Законот за здравствена заштита не може да се примени на правосилно завршените предмети, каков што е предметот на тужителката.

Имено, до промена на ставот во толкувањето на наведените законски одредби, тужениот орган дојде врз основа на повеќе пресуди на Врховниот суд на Република Македонија, меѓу кои и пресудата на која се повикува тужителката, а со кои беше оценето дека наведените членови од Законот тужениот орган погрешно ги применува на штета на осигурениците.

Оттука, без оглед што тужителката со својот предлог побарала обнова на постапката, тужениот орган требал да решава како по барање поднесено во смисла на член 265 став 2 од Законот за општа управна постапка, односно како по барање за менување на правосилно решение во кое е неправилно применет материјалниот закон, а кое е неповолно за странката.

Во врска со тоа, Судот укажува дека помошта на неуката странка е едно од основните начела на управната постапка утврдено во член 14 од ЗОУП и според член 140 на овој Закон, службеното

лице што ја води постапката е должно по потреба да ја предупреди странката на нејзините права во постапката и да и укажува на правните последици од нејзините преземени или пропуштени дејствија во постапката.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.328/95 од 29.02.1996 година.

111. Поради измени во урбанистичкиот план не може да се огласи за ништовно решението донесено во текот на 1968 година од страна на Собранието на општината со кое е одземено од владение од поранешните сопственици национализираното градежно земјиште, бидејќи како такво ниту правно, а ниту фактички не е неможно да се изврши.

Во Законот за градежно земјиште не е предвидено правото ниту пак можноста и условите за враќање на правото на сопственост на веќе одземеното градежно национализирано земјиште.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е неоснована.

Од списите приложени кон предметот се гледа дека тужителите поднеле барање на 5.06.1993 година за огласување за ништовна на точка 9 од правосилното решение за одземање на градежно земјиште донесено во 1968 година, согласно член 267 од ЗОУП, затоа што извршувањето на тоа решение не е возможно со оглед на тоа што изградбата на административна зграда веќе како намена не постои, односно на тоа земјиште сега се предвидува изградба на хотел. Првостепениот орган со решение го одбил барањето на тужителите со образложение дека според Законот за градежно земјиште не е предвидено поништување на решение за одземање од владение на градежно неизградено земјиште, односно сеуште не постои институт за враќање на земјиште.

Второстепениот орган со оспореното решение ја одбил жалбата на тужителите како неоснована, со тоа што во образложението на решението истакнал дека барањето на тужителите е неосновано но не и од причините наведени во образложението на обжаленото решение, туку поради тоа што во случајот, согласно член 267 од Законот за општата управна постапка, не е исполнет ниту еден од петте услови поради кои може да дојде до огласување на решение за ништовно.

Согласно член 267 став 1 точка 3 од Законот за општата управна постапка за ништовно се огласува решение чие извршување воопшто не е можно.

Имајќи ја предвид фактичката состојба во случајот, како и цитираната одредба од Законот, Судот смета дека оспореното решение е законито. Ова, затоа што, според мислењето на Судот, условот за огласување на решение за ништовно според споменатата одредба од Законот, е ограничувачки определен со оглед на тоа што се бара и претпоставува, извршувањето на решението воопшто да не е можно. Поврзано со тоа, во конкретниов случај предметот на решението од 1968 година, за кое се бара делумно огласување за ништовно, е одземање од владение од поранешните сопственици на национализирано градежно неизградено земјиште, па како такво и правно и фактички, не е неможно решението да се изврши.

Прашањето пак за конкретната намена на тоа градежно земјиште се решава со претходно донесениот урбанистички план а за чија реализација е донесено и споменатото решение. Имено, со урбанистичкиот план се опфаќа и урбанистички планира земјиштето во градовите и населбите од градски карактер предвидено за станбено и друга комплексна изградба.

Судот ги оцени за неосновани и наводите во тужбата за непотполно утврдена фактичка состојба со тоа што органот не посветил внимание на нивните докази, дека земјиштето се до 1992 година не било упишано во катастарските книги според решението за одземање од владение на тоа земјиште и дека јавниот интерес не бил остварен. Судот смета дека, од аспект на утврдувањето на фактичката положба, таа е доволно утврдена, зошто во случајот е битно дали предметното решение можело или не воопшто да се изврши и дали конкретната намена на земиштето може да се менува со измена на урбанистичкиот план по постапка предвидена со закон.

Неосновани се наводите во тужбата за погрешна примена на материјалното право, со тоа што тужениот орган при своето одлучување морал да го поништи нападнатото решение согласно Законот за експропријација, бидејќи изградбата на административнат зграда не е извршена, а земјиштето се пренаменува за изградба на хотел, спротивно на првобитно утврдениот јавен интерес. Овој Суд смета дека не би можел да се примени Законот за експропријација, туку Законот за градежно земјиште. Одземањето или ограничувањето на правото на сопственост по основ на експропријација и одземање на правото на сопственост по основ на национализација на градежното земјиште, се два различни правни института чија суштина, основ и примена посебно се регулираат.

Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште, врз основа на кој е и донесено решението од 1968 година, и уставно-правниот систем по Уставот на СРМ го ограничуваше правото на сопственост на земјиштето во градовите и населбите од градски карактер, предвидено за станбена и друга комплексна изградба, овластувајќи ги општините во согласност со Закон (Закон за градежното земјиште "Службен весник на СРМ" бр.10/79) да ги определуваат потесните градежни реони со свои одлуки и да ги утврдуваат условите, начинот и времето на престанок на правото на сопственост на земјиштето опфатено со тие одлуки. Овие овластувања на општините за поопштествување на градежно земјиште, се укинати во 1991 година со Законот за изменување и дополнување на Законот за градежно земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.21/91), донесен после усвојувањето на Уставните амандмани од Уставот на СРМ, со кои се гарантираат сите форми на сопственост и нивна рамноправност. Со измените на овој Закон, истовремено се утврди дека земјиштето во градовите и населбите од градски карактер и во други подрачја, предвидено за станбена и друга комплексна изградба за кои е донесен урбанистички план, е на Републиката (член 5). Според овој закон (член 18, 19 и 37-а) со ова градежно земјиште (опфатено со урбанистичките планови) управува Републиката, доделувајќи го на користење на физички и правни лица за изградба на објекти според донесените урбанистички планови. Во овој Закон не се предвидува право ниту можност и услови за враќање во сопственост на одземено градежно земјиште, освен право на поранешните сопственици на првенствено користење на тоа земјиште под одредени, со Законот, утврдени услови.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.496/94 од 27.09.1995 година.

112. Само со закон можат да се предвидат случаи со кои повредата на законот претставува причина за ништовност. Органите не се овластени да оценуваат која повреда на законот претстаува причина за ништовност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

На тужителот со првостепеното решение му бил отстапен за откуп предметниот стан. Тужениот орган во образложението на оспореното решение навел дека не постои одлука за доделување на станови и тоа станови за откуп, службени станови и станови со станарско право, во

согласност со одредбите од Правилникот за доделување на станови, па согласно со член 266, кој е наведен во основот на решението (треба да стои 267) став 1 точка 5 од ЗОУП, и првостепеното решение го огласил за ништовно.

Според член 267 точка 5 од ЗОУП, за ништовно се огласува решението што содржи неправилност која според некоја изречна законска одредба е предвидена како причина за ништовност.

Од наведените одредби произлегува дека само со закон можат да се предвидат случаите кога повредата на законот претставува причина за ништовност, што значи дека органите не се овластени тие самите да оценуваат која повреда на законот е причина за ништовност.

Со оглед на наведеното овој суд оценува дека законот е повреден на штета на тужителот, поради што тужбата ја уважи, оспореното решение го поништи и предметот го врати на повторно разгледување и одлучување, затоа што во законите и другите прописи што ја регулираат предметната материја не е предвидено да се огласува за ништовно решение поради причините наведени во образложението на оспореното решение.

Со оглед на тоа, овој суд не се впушти во оценување на суштината на работата.

При повторното одлучување треба да се има предвид ставот на овој суд согласно член 62 од Законот за управните спорови.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.662/92 од 30.09.1992 година.

113. По 8 октомври 1994 година не може повеќе во управна постапка да се расправаат имотни односи што настанале со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 6 од Законот за изменување на Законот за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост ("Службен весник на РМ" број 44/91), имотните односи што настанале со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост, до влегувањето во сила на овој Закон, ќе се расправаат во рок од три години, сметано од неговото влегување во сила.

Според мислењето на Судот, од оваа одредба јасно произлегува дека по влегувањето во сила на означениот Закон, кој влезе во сила

на 8 октомври 1991 година, не може повеќе во управна постапка и според одредбите на Законот за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост ("Службен весник на СРМ" бр.31/72), да се расправаат имотни односи што настанале со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост, ако противправното заземање е извршено по 8 октомври 1991 година. Ако, пак противправното заземање е извршено до влегувањето во сила на означениот закон, односно до 8 октомври 1991 година, расправањето на имотните односи во управна постапка според одредбите на Законот за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост, мора да заврши во рок од три години од влегувањето во сила на тој Закон, односно до 8 октомври 1994 година.

Од списите на предметот се гледа дека во конкретниот случај постапката е поведена и првостепеното и оспореното решение се донесени врз основа на одредбите на Законот за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјишта во општествена сопственост, а со нив е решавано за противправно заземање на земјиште во општествена сопственост настанато по 8 октомври 1991 година.

Според член 267 став 1 точка 1 од Законот за општата управна постапка, за ништовно се огласува решението што во управната постапка е донесено во работа од судска надлежност или во работа за која воопшто не може да се решава во управна постапка.

Според член 40 став 2 од Законот за управните спорови, на ништовноста на управниот акт судот внимава по службена должност.

Со оглед на тоа што првостепеното и оспореното решение се донесени во работа за која не може да се решава во управна постапка, Судот, врз основа на наведените законски одредби тие решенија ги поништи.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2878/94 од 31.01.1996 година.

114. Определување на носител на станарско право не е управна работа, па погрешил управниот орган кога, одлучувајќи по жалбата, истата ја отфрлил како недозволена, наместо првостепеното решение да го огласи за ништовно.

О д б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите на предметот се гледа дека на 28.03.1989 година тужителката поднела барање до првостепениот орган за да биде

определена за носител на станарското право на предметниот стан, затоа што во станот живеела со нејзината ќерка Е.А. која била носител на станарското право, но откако се омажила се иселила, па во станот останала само тужителката.

Првостепениот орган со решение донесено во управна постапка го одбил барањето на тужителката, а тужениот орган поаѓајќи од одредбите на член 22 од Законот за станбените односи, жалбата на тужителката против првостепеното решение ја отфрлил како недопуштена, од причини што станбениот орган не може во управна постапка да одлучува за определување на носител на станарско право.

И според мислењето на Судот, определувањето на носител на станарско право во смисла на член 22 од Законот за станбени односи ("Службен весник на СРМ" бр. 48/88), не е управна работа, ниту, пак, давателот на станот на користење одлучува во управна постапка кога го определува носителот на станарското право во смисла на став 2 од член 22 од Законот.

Меѓутоа, по наоѓањето на Судот, тужениот орган погрешил што првостепеното решение, донесено во управна постапка, а со кое првостепениот орган се впуштил во одлучување по барање за определување на носител на станарско право, не го огласил за ништовно, согласно член 267 став 1 точка 1 од Законот за општата управна постапка.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.694/90 од 14.06.1990 година.

115. Центрите за социјална работа не се овластени сами да ги извршуваат своите решенија. Нивните решенија ги извршува органот на управата надлежен за работите на општата управа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со заклучокот на Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на општините во град С. од 27.01.1993 година е дозволено извршување на решението на истиот Центар од 17.02.1992 година и се задолжени С. и А. Ѓ. од Т., да го предадат малолетниот И.Ѓ. на старателот В.П. и на службено лице на ден 10.02.1993 година во 11 часот во просториите на Центарот, а доколку не постапат на начинот определен со овој заклучок, наредниот ден (11.02.1993 година), малолетниот И.Ѓ. ќе се одземе од станот во Т., од страна на службени лица на Центарот, кој благовремено ќе побара помош во

спроведувањето на извршувањето од надлежните органи за внатрешни работи, по што детето ќе се предаде на старателот.

Со овој заклучок, како што се гледа, Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на општините во град С., го дозволил и го определил начинот на извршување на своето решение донесено во работите на старателството, во постапка пропишана во Законот за општата управна постапка.

Според член 14 став 1 и 2 од Законот за семејството ("Службен весник на РМ" бр.80/92), работите на старателството утврдени во овој закон ги врши центар за социјална работа, при што ги применува одредбите на Законот за општата управна постапка.

Центарот за социјална работа не е орган на управа, туку организација која врши јавни овластувања, а овие организации, според член 277 став 3 од Законот за општата управна постапка, сами го спроведуваат извршувањето на решенијата што ги донесуваат во прв степен само доколку се со закон овластени за тоа, а извршувањето на решенијата на оние организации кои не се со закон овластени сами да ги извршуваат, го дозволува и го спроведува органот на управата надлежен за работите на општата управа.

Со оглед на тоа што центрите за социјална работа, па според тоа и Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на општините во град С., со закон не се овластени сами да ги извршуваат своите решенија, Судот наоѓа дека првостепениот орган не бил надлежен за донесување на наведениот заклучок, туку органот на управата надлежен за работите на општата управа.

Освен тоа, за извршувањето што е дозволено со заклучокот, според наоѓањето на Судот, нема извршен наслов, затоа што со решението од 17.02.1992 година, за чие извршување е донесен заклучокот, само е одлучено за ставање под старателство на малолетниот И.Ѓ. и за старател е поставена В.П., но со тоа решение не се задолжени С. и А. Ѓ. да го предадат малолетниот И. на старателот В.П. Малолетниот И. е сместен кај нив врз основа на решение од 1.09.1990 година донесено од Центарот за социјална работа во Т., кое е приложено во списите и кое, што се гледа од списите, не е ниту укинато ниту изменето, односно не е донесено решение со кое малолетниот И. се сместува во семејството на В.П.

Заклучокот со кој се дозволува извршувањето не смее да излезе надвор од рамките на решението што се извршува, а тоа значи дека со заклучокот не можат да се наметнат обврските кои не се содржани во решението што се извршува и спрема лица на кои решението не се однесува, а во конкретниот случај токму така е постапено. Впрочем, решението кое во конкретниот случај е предмет

на извршување, воопшто не е подобно за присилно извршување, ниту пак, во случајот има потреба за тоа.

Освен тоа, имајќи ја предвид содржината на ставот 3 од диспозитивот на заклучокот, во кој е предвидено и учество на органите за внатрешни работи, Судот укажува дека во натамошната постапка при евентуално присилно извршување, треба да се постапи во согласност со одредбите на член 286 и 287 од Законот за општата управна постапка, при што е од особено знаење да се води сметка за природата на обврската и пред се за потребата да се заштити личноста на детето.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.751/93 од 16.09.1993 година.

116. Во управната постапка смртта на странката не доведува до запирање на постапката, ако природата на управната работа е таква што постапката може да продолжи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот најде дека тужбата е основана.

Со првостепеното решение, на заинтересираното лице К.С. и е одобрено да отвори прозори на источната страна на објектот на означената КП, КО О., согласно мислењето на Заводот за заштита на спомениците на културата и Народен музеј-О. од 29.09.1987 година, со образложение дека Секретаријатот утврдил да има услови да се издаде одобрение за отварање на прозори.

Тужениот орган ја одбил жалбата како неоснована, повикувајќи се на причините наведени во првостепеното решение и додавајќи дека со издаденото одобрение се задржуваат условите за користење што постоеле до моментот на уривањето на делот на објектот на жалителот и дека двата објекта биле една градежна целина, со отвори меѓу себе, кои не го попречувале нормалното користење на двата дела од објектот.

Судот наоѓа дека оспореното решение се заснова врз погрешна примена на материјалното право и недоволна оценка на доказите.

Од увидот во првостепеното решение се гледа дека одобрението за отворање на прозори е издадено врз основ на член 21 од Одлуката за изградба на објекти на граѓани ("Службен гласник на општина Охрид" бр.6/85). Меѓутоа, Судот смета дека оваа одредба од Одлуката не може да биде правен основ за издавање одобрение

за отварање прозори, затоа што таа одредба се однесува на поправка на објект и тоа поправка на недовршени ѕидови, поправка на дотраен кров и кровна конструкција и поправка на конструктивните елементи на објектот. Според тоа, во случајот прописот е погрешно применет.

При одлучувањето Судот ги ценеше наводите на заинтересираното лице К.С. дадени во одговорот на тужбата, дека тужбата е поднесена од лице кое не е странка во спорот, поради што треба да се отфрли, но оцени дека се неосновани.

Имено, според член 12 од Законот за управните спорови, тужител во управниот спор може да биде и лице кое смета дека со управниот акт му е повредено некое право или непосреден личен интерес заснован врз закон. Освен тоа, во управната постапка смртта на странката не доведува до запирање на постапката ако природата на управната работа е таква што постапката може да продолжи.

Пресудено во Врховниот суд на Македонија У.бр.937/90 од 20.06.1991 година.

117. Против конечното решение со кое е запрена постапката за противправно заземање на дел од улица, управен спор може да покрене само јавниот правобранител. Улицата е јавно добро и лицата од член 12 од Законот за управните спорови во таквата постапка не штитат свое право и непосреден личен интерес заснован на закон.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение е уважена жалбата на Т.Ј. и првостепеното решение е поништено, поради непотполно утврдена фактичка состојба. Имено, првостепениот орган утврдил дека Т.Ј. противправно зазел земјиште во општествена сопственост во површина од 99 метри квадратни, што претставувало дел од улицата. Меѓутоа, второстепениот орган најде дека од изведените докази не било со сигурност утврдено дали ова земјиште претставува дел од улицата или дел од градежната парцела на Т.Ј. и укажа на првостепениот орган со кои податоци треба да ја дополни фактичката состојба.

Тужителот е сопственик на станбената зграда изградена на соседната градежна парцела и управниот спор го покренал поради погрешно утврдена состојба од второстепениот орган укажувајќи дека спорното земјиште според урбанистичкиот план претставува улица.

При таква состојба Судот наоѓа дека тужителот нема легитимација за покренување управен спор.

Според член 12 од Законот за управните спорови, тужител во управниот спор може да биде поединец, правно лице, организација, група на лица, населба и слично, кои сметаат дека со управниот акт е повредено некакво право, или непосреден личен интерес заснован на закон.

Тужителот во смисла на член 13 од Законот за уредување на имотните односи настанати со противправно заземање земјиште во општествена сопственост, не е лице по чие барање може да се покрене таква постапка. Со тоа, пак, што, тој има интерес да се утврди дека земјиштето претставува дел од улицата, а улицата е јавно добро, не заштитува свое право и непосреден личен интерес заснован на закон, поради што во смисла на цитираните прописи, не може да биде странка во овој управен спор.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.1399/92 од 21.01.1993 година.

118. Урбанистичкиот инспектор не може да покрене управен спор ниту да биде тужител во спорот против решение на Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање на управни работи во втор степен од областа на урбанизмот и градежништвото, со кое му е одбиен предлогот за поништување решение за урбанистичка согласност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот - Урбанистички инспектор при Министерството за урбанизам, градежништво, сообраќај и екологија, подрачна единица, до овој суд поднесе тужба против решението на Комисијата на Владата на Република Македонија, за решавање на управни работи во втор степен од областа на урбанизмот и градежништвото, со кое му е одбиен предлогот за поништување на решението за урбанистичка согласност, на Секретарјатот за комунални работи, урбанизам и имотно-правни односи на општината .

Тужбата е недозволена.

Според член 2 став 1 од Законот а управните спорови, право на покренување управен спор има поединец или правно лице ако смета дека со управниот акт му е повредено некое право или непосреден личен интерес заснован на закон, а според член 12 од

истиот закон, тужител во управниот спор може да биде поединец, правно лице, организација, група лица, населба и сл., кој смета дека со управниот акт му е повредено некакво право или непосреден личен интерес заснован на закон.

Како во случајот не се работи за повреда на право или непосреден личен интерес на тужителот, според цитираните одредби од Законот за управните спорови, тој не може да покрене управен спор.

Врз основа на изнесеното, а согласно член 30 став 1 точка 3 од Законот а управните спорови, судот ја отфрли тужбата како недозволена.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1613/91 од 14.05.1992 година.

119. Јавниот правобранител не е овластен да покрене самостојно управен спор за организација која тој врз основа на законот не ја застапува.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е неоснована.

Со првостепениот акт на претпријатието за трговија во К. издадено е одобрение за поставување на времен објект на означената КП во површина од 60 метри квадратни.

Со оспореното решение тужениот орган, по службена должност, врз основа на член 263 став 2 од Законот за општата управна постапка го укинал означениот првостепен акт, поради очигледна повреда на материјалниот пропис - Одлуката за поставување на времен објекти на подрачјето на општината, според која, за обавување трговска дејност, може да се дозволи поставување на времен објект до површина од 30 метри квадратни.

Според член 2 став 5 од Законот за управните спорови, јавниот правобранител може да покрене управен спор, кога со управниот акт е повреден законот на штета на општествено-политичката заедница, односно установата која по законот ја застапува.

Судот наоѓа дека со оспорениот акт не е повреден законот на штета на општината, а бидејќи претпријатието за трговија не е установа која јавниот правобранител по законот ја застапува, во случајот тој не е овластен да покрене управен спор.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.514/91 од 24.05.1991 година.

120. Против решението на Министерот за здравство за разрешување на директор на јавна здравствена организација, не може да се води управен спор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според одредбата од член 6 од Законот за управните спорови, управен спор, по системот општа (генерална клаузула), може да се води против секој управен акт. Во одредбата од член 9 од овој Закон се предвидени случаите кога не може да се води управен спор, така што според став 1 точка 1 од овој член управен спор не може да се води против актите донесени во работи за кои судска заштита е обезбедена надвор од управниот спор.

Судот наоѓа дека, во смисла на овие одредби од Законот за управните спорови, против актот на Министерот за здравство за разрешување на директорот на јавна здравствена организација, не може да се води управен спор поради следното:

Според член 137 став 2 од Законот за здравствена заштита ("Службен весник на РМ" бр.38/91), директорот на јавната здравствена организација, по предлог на здравствениот совет, го разрешува Министерот за здравство.

Меѓутоа, според Законот за работните односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93), рабоводниот орган, односно застапникот на работодавецот, правата и обврските од работен однос, за време додека е именуван на тоа работно место, односно додека ја врши должноста на застапник, ги остварува кај работодавецот, според одредбите од овој закон и колективен договор. Од тоа, по наоѓањето на Судот произлегува, дека во остварувањето на поединечните права и за директорот се применуваат одредбите од Законот за работните односи, вклучувајќи го и правото на заштита во случаи на неговото разрешување.

Во врска со тоа, во Законот за работните односи е предвидена посебна постапка за заштита на правата на работниците и според член 138 став 1, работникот кој не е задоволен со конечната одлука на надлежниот орган, или ако тој орган не донесе одлука во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето, односно на приговорот, има право во наредниот рок од 15 дена да бара заштита на своите права пред надлежниот суд. Надлежен суд за споровите од работните односи, согласно со член 36 став 1 точка б од Законот за редовните судови е општинскиот суд.

Според тоа, против решението на Министерот за здравство за разрешување од должноста директор на јавна здравствена организација, не може да се води управен спор, бидејќи судска заштита е обезбедена надвор од управниот спор и тоа пред судот надлежен за спорите од работен однос.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.2263/95 од 21.12.1995 година.

121. Решението на управниот инспектор донесено врз основа на член 18 од Законот за управната инспекција ("Службен весник на СРМ" бр.29/79, 22/81 и 23/90), со кое на орган на управата му наложува обврска за непрекината работа со странки во текот на целото работно време, не е управен акт.

О д о б р а з л о ж е н и е т о

Според член 6 од Законот за управните спорови, управен спор може да се води само против управен акт. Управен акт, во смисла на овој закон, е акт со кој државен орган организација на здружен труд, или друга самоуправна организација или заедница, во вршење на јавни овластувања, решава за определени права или обврски на поединец или организација во управна работа.

Управниот инспектор решението го донел врз основа на неговите овластувања по Законот за управната инспекција ("Службен весник на СРМ", бр.29/79, 22/81 и 23/90).

Според член 1 од овој закон, управната инспекција го опфаќа надзорот над извршување на Законот за општата управна постапка и другите закони и прописи што содржат одредби за управната постапка. Оттука, со мерките што тој ги предлага со решението со кое наредил извршување на мерката по член 18 од овој закон, не наметна обврски во управна работа, туку обврска на органот за правилно извршување на законите со кои е уредена постапката.

Поради тоа решението нема карактер на управен акт во смисла на член 6 од Законот за управните спорови и против тоа решение не може да се води управен спор.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.252/93 од 1.04.1993 година.

122. Против решение со кое се одбива барањето за ослободување од плаќање на административна такса за прием во државјанство на Република Македонија може да се води управен спор, во смисла на член 6 од Законот за управните спорови.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите се гледа, а што не и спорно, дека жалителката (сега тужителката) стапила во брак со М.Т. од О. во јануари 1949 година, во семејната заедница живееле двајцата-тужителката и нејзиниот сопруг, кој е сопственик на куќа од 75 метри квадратни, со дворно место од 195 метри квадратни во О. и е уживател на правото на лична пензија во износ од 7.128,00 денари. Тужителката е издржувана од него.

Со оглед на таквата утврдена состојба Судот наоѓа, дека тужениот орган законито и правилно одлучил кога ја одбил жалбата на тужителката и дека, одлучувајќи така, не го повредил законот на нејзина штета.

Член 15 точка 19 од Законот за административните такси ("Службен весник на РМ" бр.17/93), предвидува дека од плаќањето такса се ослободени граѓаните со слаба имотна состојба, корисници на основни и други права според Законот за социјална заштита.

Од изложеното произлегува, дека тужениот орган заклучил правилно кога нашол, дека тужителката не припаѓа на лицата од член 15 точка 19 од Законот за административните такси, кои можат да бидат ослободени од плаќање такса.

Наводите во тужбата, дека тужителката живее во Република Македонија непрекинато од 1949 година, дека во април 1995 година починал нејзиниот сопруг, дека други приходи нема, ги ценеше Судот и најде дека не се од значење за поинакво одлучување во оваа управна постапка. Фактот, дека тужителката се издржува од пензијата на својот покоен сопруг, не упатува на заклучок, дека на овој начин се влошила нејзината имотна состојба, бидејќи пензијата сега се користи само за покривање на животните трошоци на тужителката.

Со оглед на тоа, а согласно член 42 став 2 од Законот за управните спорови, Судот ја одби тужбата како неоснована.

Пресуда на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.1233/95 од 28.09.1995 година.

123. **Актот со кој овластеното службено лице се задолжува да преземе мерки издавањето на уверенијата да се врши во согласност со член 171 од Законот за општата управна постапка, не е управен акт.**

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со побиваното решение одбиена е како неоснована жалбата на М.В. одговорен работник во Месна канцеларија М. изјавена против решението на Управниот инспектор на Републичкиот управен инспектор при Министерството за правосудство и управа од 7.11.1992 година, со кое е наложено на началникот на подрачното одделение за општа управа-Г.Б. веднаш да преземе мерки службените лица во Месната канцеларија М. издавањето на уверенија за материјалната состојба по основ катастарски приход од земјоделска дејност, да го вршат согласно член 171 од Законот за општата управна постапка.

Против горното решение М. В.- одговорен работник во Месната канцеларија М. покрена тужба за управен спор, побивајќи ја законитоста на истото со предлог тоа да биде поништено.

Тужениот орган во одговор на тужбата остана при своето решение и предложи тужбата да се отфрли, бидејќи со второстепениот акт на тужителот не му е повредено самоуправното право.

Овој суд најде дека тужбата е недопуштена.

Според член 6 од Законот за управните спорови, управен спор може да се води само против управен акт. Управен акт во смисла на овој закон е актот со кој државен орган, организација на здружен труд или друга самоуправна организација или заедница во вршење на јавно овластување решава за определени права или обврски на определен поединец или организација во управна работа.

Со оспореното решение било наложено на началникот да преземе мерки во правец на тоа во Месната канцеларија М. издавањето на уверенијата да се врши во смисла на член 171 од Законот за општата управна постапка. Со таквото решение не е одлучувано за определени права или обврски на тужителот за да може да се смета дека се работи за управен акт во смисла на член 6 од Законот за управните спорови, против кој тужителот може да води управен спор.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.215/93 од 3.06.1993 година.

124. Решението на СИЗ за становање со кое се определува висината на закупнината на деловна просторија не е управен акт.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е недопуштена.

Според член 6 од Законот за управните спорови, управен спор може да се води само против управен акт. Управен акт, во смисла на овој Закон, е актот со кој државен орган, организација на здружен труд, или друга самоуправна организација и заедница, во вршење на јавни овластувања, решава за определено право или обврска на поединец или организација во управна работа.

Бидејќи решението со кое е определена закупнината за користење на деловната просторија не е донесено во управна работа, туку во работа од областа на облигационите односи меѓу закуподавачот и закупопримачот, против тоа решение не може да се води управен спор.

Со оглед на тоа, а согласно член 30 став 1 точка 2 од Законот за управните спорови, Судот одлучи како во изреката на решението.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.912/92 од 10.09.1992 година.

125. Решението со кое е поништено уверението издадено од даночниот орган за состојбата на даночната обврска, не претставува управен акт и против него не може да се води управен спор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 6 од Законот за управните спорови, управен спор може да се води само против управен акт. Управен акт во смисла на овој закон е актот со кој државен орган, организација на здружен труд или друга самоуправна организација или заедница во вршење на јавни овластувања решава за права или обврски на одреден поединец или организација во некаква управна работа.

Според член 30 став 1 точка 2 од истиот Закон, Судот со решение ќе ја отфрли тужбата ако утврди дека актот кој се оспорува со тужбата не е управен акт.

Од списите по предметот се гледа дека органот на управата со уверението, издадено по барање на тужителот, а потоа поништено, потврдува каква била состојбата на даночната обврска на тужителот според евиденцијата во книгите на органот.

Оценувајќи го ова уверение, Судот наоѓа дека органот со него не одлучувал за права ниту обврски на тужителот во смисол на член 6 од Законот за управните спорови, туку го поништил тоа уверение кое претставува потврда за даночната состојба на тужителот според евиденцијата во книгите на органот, поради што истото нема карактер на управен акт и против истото не е допуштена судска заштита пред Врховниот суд на Македонија по управен спор.

Решение на Врховниот суд на Македонија У.бр.624/90 од 3.09.1990 година.

126. Свидетелство за завршена учебна година не е управен акт, туку јавна исправа, која во вршењето на јавни овластувања, училиштето ја издава во согласност со податоците за кои води педагошка евиденција и документација.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 6 од Законот за управните спорови, управен спор може да се води само против управен акт, а управен акт во смисла на овој закон, е актот со кој државен орган, организација на здружен труд или друга самоуправна организација или заедница, во вршењето на јавни овластувања, решава за некое право или обврска на определен поединец или организација во некоја управна работа.

Сведителството за завршена школска година не е управен акт, туку јавна исправа која соодветното училиште, во вршењето на јавни овластувања, ја издава во согласност со податоците за кои води педагошка евиденција и документација.

Со оглед на тоа што со тужбата не е оспорен управен акт, судот согласно член 30 став 1 точка 2 од Законот за управните спорови, ја отфрли тужбата како недозволена.

Решение на Врховниот суд на Македонија У.бр.151/90 од 8.02.1990 година.

127. Директор на јавна здравствена организација е рабоводен орган, кој се именува со акт на Министерот за здравство по предлог на здравствениот совет, а врз основа на јавен конкурс. Незадоволните странки имаат можност овој акт да го оспоруваат пред редовните судови, кои се надлежни за споровите од работните односи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужбата е недозволенa.

Врз основа на јавен конкурс за именување на директор на болницата, Министерот за здравство со решение, за директор го именувал д-р Ј.Ј. Против ова решение приговор поднел тужителот до второстепениот орган кој и по истекот на законскиот рок не донел решение, поради што поднел тужба за управен спор, во смисла на член 26 од Законот за управни спорови.

Според член 137 од Законот за здравствена заштита ("Службен весник на РМ" бр.38/91), директорот на јавна здравствена организација го именува и разрешува министерот за здравство по предлог на здравствениот совет, а врз основа на јавен конкурс под условите утврдени во законот.

Исто така и според член 54 и 55 од Законот за претпријатијата ("Службен лист на СФРЈ" бр.77/88...61/90), рабоводниот орган, односно директорот на општественото претпријатие се именува по пат на конкурс, а учесниците на конкурсот можат против одлуката во врска со именувањето да поведат постапка пред надлежниот суд.

Според член 6 од Законот за работни односи ("Службен весник на РМ" бр.80/93), рабоводниот орган, правата и обврските од работен однос за време додека е именуван на тоа работно место ги остварува кај работодавецот според одредбите на овој Закон и Колективниот договор. Според член 138 од истиот Закон, работникот кој е незадоволен од конечната одлука на надлежниот орган може да бара заштита на своите права пред надлежен суд.

Според член 36 став 1 точка Б од Законот за редовните судови ("Службен весник на СРМ" бр.10/76 и "Службен весник на РМ" бр.55/91), општинските судови се надлежни во граѓанските работи, меѓу другото и за споровите од работните односи и во врска со работата.

Според член 9 став 1 точка 1 од Законот за управните спорови, управен спор не може да се води против актите донесени за работи за кои е обезбедена судска заштита надвор од управните спорови.

Од напред цитираните одредби на законите, произлегува дека директорот на споменатата јавна здравствена установа е рабоводен

орган кој со именувањето истовремено заснова работен однос, иако на едно посебно работно место. Оттука, Судот смета дека против актот за именување на директор на споменатата здравствена јавна установа од страна на Министерот за здравство по предлог на здравствениот совет, а врз основа на јавен конкурс, е обезбедена судска заштита надвор од управниот спор, односно обезбедена е заштита пред општинските судови.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.2399/94 од 5.07.1995 година.

128. Против актите на Агенцијата за приватизација донесени во постапката за продажба на претпријатието на лица кои го преземаат управувањето со претпријатието (член 60-64 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, "Службен весник на РМ" бр. 38/93), не може да се води управен спор, бидејќи е обезбедена судска заштита во граѓанска постапка.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспорената одлука не се уважува приговорот на тужителот поднесен против решението на директорот на Агенцијата од 21.11.1995 година и се потврдува решението со кое е прифатена понудата на С.М., за купопродажба на претпријатието АД "Т." од С. по моделот-продажба на лица кои го преземаат управувањето на претпријатието, донесено врз основа на објавен јавен повик и се утврдува дека фирмата С.М. има обезбеден дел од веќе приватизираниот капитал на АД "Т.", така што во целина го исполнува условот за обезбедување на купување на најмалку 51% од капиталот на претпријатието, што е услов во предвидениот модел за трансформација на претпријатието.

Судот смета дека тужбата е недозволена, од причини што согласно член 9 од Законот за управните спорови, управен спор не може да се води против акти донесени во работите во кои судска заштита е обезбедена вон од управниот спор. Во конкретниот случај, Судот смета дека првостепеното решение на тужениот орган со кое по спроведената постапка за прибирање понуди за продажба на АД "Т." Скопје на лица кои го преземаат управувањето со претпријатието, се прифаќа понудата на С.М., поднесена врз основа на јавен повик, е всушност претходна постапка на договорот за продажба на претпријатието што го склучува Агенција и лицата што го преземаат

управувањето со претпријатието во смисла на член 62 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал. За тој договор, пак, за неговата валидност, или евентуално поништување, обезбедена е судска заштита во редовна судска постапка, како правно прашање од граѓанско-правен однос.

Правото на приговор дадено во врска со одлуката што е донесена во конкретниот случај од второстепениот орган, е само дел од претходната постапка што се води во врска со продажбата на претпријатијата преку јавен повик за прибирање понуди, оставајќи притоа можност на секој учесник на јавниот повик да бара заштита на своите права пред надлежниот суд во редовна судска постапка, а аналогно на член 50 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал.

Поврзано со претходното, според мислењето на овој Суд, овластувањата на Агенцијата за приватизација дадени со закон да ги спроведува активностите во врска со продажбата на претпријатија на лица кои го преземаат управувањето со претпријатието преку јавен повик за прибирање на повеќе понуди, односно нејзиното овластување да изврши избор на пријавените понуди и да склучи договор за продажба на претпријатието (согласно одредбите од член 60 до член 64 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал), по суштина значат одреден облик на контрола и стопанисување во името на државата што ги презема во процесот на трансформација и приватизација на општествениот капитал, при што се воспоставува меѓу учесниците, односно правните субјекти во таа трансформација, граѓанско-правни, односно облигационо-правни односи, според правилата утврдени со Законот за трансформација на претпријатијата, но и со другите правни норми од оваа област, за што е обезбедена судска заштита согласно со член 32 од Законот за судовите.

Од овие причини, Судот смета дека во конкретниот случај, за овие активности и работи во трансформација на општествениот капитал преземени од Агенцијата, е обезбедена редовна судска заштита вон од управниот спор, а оспорениот акт не е упрвен акт во смисла на член 6 од Законот за управните спорови.

Со оглед на изложеното, овој суд одлучи да ја отфрли тужбата согласно член 30 став 1 точка 2 од Законот за управните спорови, а поврзано и со член 9 од истиот Закон, според кои судот со решение ќе ја отфрли тужбата ако не се работи за управен акт односно ако за работата е обезбедена судска заштита вон управен спор.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија У.бр.220/96 од 12.06.1996 година.

129. Заедницата за пензиско и инвалидско осигурување не е должна во управна постапка да одлучува за правото на камата, кога исплатата на пензијата е задоцнета поради подолго траење на постапката. Правото на камата може да се остварува во постапка кај надлежен редовен суд.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во управниот спор, Судот го ценеше и наводите во тужбата дека требало да се задолжи тужениот орган, за спорниот период на тужителката да и признае и камата, но ваквите наводи ги оцени како неосновани од причина што со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, за задоцнета исплата на пензијата не е утврдено и право на камата, па поради тоа за правото на камата не се одлучува ниту такво пресметување на ваква сума се врши во оваа постапка. Доколку тужителката смета дека такво право на камата и припаѓа, таа може да бара остварување на истото во постапка пред надлежниот редовен суд.

Пресуда на Врховниот суд на Македонија У.бр.148/90 од 9.04.1990 година.

130. Странка во управниот спор во кој се оспорува управен акт донесен во постапката за расправање на имотните односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост, освен владетелот на земјиштето може да биде и јавниот правобранител, но не и други лица.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 12 од Законот за управните спорови, тужител во управниот спор може да биде само оној што смета дека со управниот акт му е повредено некое право или непосреден личен интерес заснован на закон.

Во конкретниот случај првостепеното и оспореното решение се донесени во постапка за расправање на имотните односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост, врз основа на одредбите од Законот за уредување на имотните односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост ("Службен весник на СРМ" бр.31/72).

Со оглед на тоа што управниот акт се однесува на противправно заземање земјиште во општествена сопственост, странка во управниот спор освен владетелот на земјиштето, може да биде и Јавниот правобранител, но не и поединци.

Според член 30 став 1 точка 3 од Законот за управните спорови, Судот со решение ќе ја отфрли тужбата ако утврди дека очигледно со оспорениот управен акт не се засега во правото на тужителот или во негов непосреден личен интерес заснован на закон (член 12).

При таква правна и фактичка состојба на работите по предметот, Судот најде дека во конкретниот случај тужителите не се активно легитимирани за водење на управен спор, поради што, врз основа на член 30 став 1 точка 3 од Законот за управните спорови, одлучи како во диспозитивот на решението.

Решение на Врховниот суд на Република Македонија
У.бр.1480/93 од 18.11.1993 година.

РЕГИСТРИ

РЕГИСТАР на Кривичното право

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката
од делот за кривичното право на оваа книга)

Ставови и мислења на Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија:

1. Начелен став од 17.09.1993 година за валоризација на неодредени вредносни обележја на кривични дела од КЗРМ - опд, од КЗРМ, и за постапување по недовршени кривични предмети по донесување на Законот за изменување на КЗРМ.

2. Начелно правно мислење од 29.04.1994 година во врска со прекилот на работата од страна на адвокатите.

3. Заклучок од 8.04.1995 година во врска со притворот по повод одлуката на Уставниот суд на РМ У. бр. 156/93 од 28.12.1994 година ("Службен весник на РМ" бр. 9/95).

9. Мислење од 21.10.1996 година, за постапката по прекршочните предмети по кои постапката се водела пред царинските, девизните, надворешно-трговските, даночните органи и органите во воздушната пловидба, а кои се доставени до судовите.

1. **Правно мислење** на Кривичното одделение на ВСРМ од 27.09.1991 година за тоа што значат зборовите "некаква корист" и "некаква штета".

Незначителната општествена опасност - чл. 8 ст. 2 од КЗЈ

- се проценува објективно - субјективно 1

Убиство во обид - чл. 37 ст. 1 во врска со чл. 19 од КЗРМ

- со експлозив со разорна сила 2

Небрежност спрема потешката последица - чл. 43 ст. 3 од КЗРМ - нејасност на изреката ако не содржи опис	3
Умислено кривично дело - тешка телесна повреда од чл. 43 ст. 1 од КЗРМ - фрлање на оштетениот врз камења	4
Трајно нагрдување - според чл. 43 ст. 2 од КЗРМ - со естетски промени на челото и лицето	5
Ослободување од обвинението во смисла на чл. 88, 85 од КЗРМ - при непостоење на намера за омаловажување	6
Постои кривично дело Обљуба или противприроден блуд со малолетно лице од чл. 97 ст. 2 во врска со ст. 1 од КЗРМ - при дефлорација со прст на малолетна оштетена	7
Помагање - чл. 155 од КЗРМ во врска со чл. 24 од КЗЈ - при неспречување, како стражар, на обвинетите да не сторат кривично дело	8
Кривично дело од чл. 206 ст. 2 во врска со ст. 1 од КЗРМ - со спречување на службени лица од МВР	9
Насилничко однесување - чл. 209 ст. 1 од КЗРМ - и кога насилието е сторено само спрема едно лице	10
Неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги - чл. 245 од КЗРМ - само со здружување заради вршење на такво дело	11
Загрозување на безбедноста на сообраќајот - објективен идентитет на обвинението	12
Небрежност во однос на смртната последица - постои, иако не е изречно искажана во пресудата	13
Мотивите кај убиство од чл. 37 ст. 1 од КЗРМ - не се конститутивен елемент на кривичното дело	14
Елементи на кривично дело разбојништво од чл. 258 ст. 1 од КЗРМ - со демонстрирање сила при одземање пари	15

Кривично-правна одговорност	
- иако е конзумиран алкохол пред сторување на делото	16
Продолжено кривично дело	
- при делување со различни други сообвинети	17
Одговорност на одделни обвинети	
- иако другите сообвинети не се одговорни	18
Продолжено кривично дело	
- се квалификува според најтешката квалификувана форма од одделните кривични дела	19
Давање на поткуп од чл. 182 ст. 1 од КЗРМ	
- делото е свршено со ставање на парите во скутот на службеното лице	20
Реален стек на измама од чл. 161 од КЗРМ и фалсификување на исправа од чл. 222 од КЗРМ	
- со преправање и употреба на штедна книшка	21
Поттикнување кај разбојништво - чл. 158 ст. 1 од КЗ на РМ во врска со чл. 23 од КЗРМ опд	
- постои со посредно поттикнување	22
Ослободување од казна - чл. 21 од КЗРМ опд	
- при доброволно откажување од довршување на делото	23
Забрана на преиначување на полошо (<i>reformatio in peius</i>), чл. 378 во врска со чл. 410 ст. 4 од ЗКП	
- при повторување на постапката по барање на осудениот	24
Метод на апсорпција на казната - чл. 38 ст. 4 и чл. 48 ст. 2 т. 3 од КЗРМ - опд	
- при изречени казни затвор од една година и од 20 дена	25
Повреда на законот во полза на обвинетиот	
- со изрекување парична казна, иако минималната пропишана е затвор од една година	26

Законски услови за изрекување условна осуда - чл. 52, 53 од КЗРМ опд	
- доколку може да се изрече казна затвор помала од една година	27
Олеснителни и отежителни околности	
- повреда на чл. 365 т. 5 од ЗКП, ако не се ценат	28
Задолжително лекување на алкохоличари и наркомани	
- и при осуда на ефективна казна затвор	29
Забрана за управување со моторно возило	
- одлука за видот и категоријата (Б, Ц, Д) на која се однесува забраната	30
Забрана за управување со моторно возило	
- на лице кое нема положен возачки испит	31
Одземање на моторно возило - чл. 69 ст. 2 од КЗРМ - опд	
- поради скриена опојна дрога во вентилацијата на возилото	32
- поради скриено оружје под заедното седиште на возилото	33
- поради скриена дрога под седиште во возилото	34
Активно делување, а не помагање - чл. 218 ст. 1 од КЗРМ	
- набавување оружје во СРЈ и пренесување во РМ	33
Предмети наменети за извршување на кривичното дело	
- се сметаат и парите - подарок и трошоци за извршување на кривичното дело	34
Повреда на одредбата од чл. 378 од ЗКП	
- со изрекување построга мерка за безбедност од претходната	35
Гаранција	
- неможност да се прифати за враќање на патна исправа	36
Блудни дејствија од чл. 99 од КЗРМ	
- се сторува само во врска со дела од чл. 94 до 98, а не и со дело од чл. 101 ст. 1 од КЗРМ	37

Недозволено држење на оружје или распрснувачки материјал - чл. 218 ст. 1 и 2 од КЗРМ	
- се сторува и со држење на експлозив и други експлозивни направи	38
- се сторува со држење на оружје за кое не може да се добие дозвола	46
- се сторува со држење на 200 куршуми, што претставува големо количество во смисла на чл. 218 ст. 2 од КЗРМ	47
Несовесна работа во стопанството - чл. 126 ст. 2 од КЗРМ	
- имотна штета кај што е вработен обвинетиот	39
Недозволена трговија од чл. 137 ст. 1 од КЗРМ	
- што се подразбира под набавување на стоки и предмети	40
Разбојништво - чл. 158 ст. 1 од КЗРМ	
- со одземање на бланко потпишани чекови - вредност	41
Издавање чек без покритие - чл. 172 ст. 2 од КЗРМ	
- постои иако банката не проверила дали постои покритие	42
Неовластено производство и пуштање во промет на опојни дроги - чл. 245 ст. 1 од КЗРМ -опд	
- се извршува и со самото пренесување на дрога	43
- се извршува и со пренесување на туѓа дрога, со знаење дека таа е за продажба	44
Тешко дело против општата сигурност - чл. 235 ст. 4 во врска со чл. 231 ст. 1 од КЗРМ	
- со оставање на камион на стрмно место поради што самиот почнал да се движи	45
Фалсификување на исправа - чл. 222 ст. 1 од КЗРМ	
- со употреба на туѓи регистарски таблци на возило	48
Фалсификување на пари - чл. 168 ст. 1 од КЗРМ	
- со ставање во оптек и на една банкнота	49
Суштествена повреда на ЗКП од чл. 364 ст. 1 т. 8, ст. 2 во врска со чл. 39 од ЗКП	

- не се чини ако не се издвојат списите од чл. 83 од ЗКП, доколку не се употребени како доказ	49
Повреди на одредбите од чл. 99 ст. 1 и чл. 108 ст. 3 од ЗКП - не се чини ако судот реши за имотно-правното барање, доколку странките за тоа се спогодат	50
Солидарна одговорност на соизвршители на разбојништво - без оглед кој колку од нив остварил корист	51
Уредност на поканување пред второстепен суд - ако поканата ја примила мајката на обвинетиот	52
Повреда на правото на одбрана на обвинетиот - со неврачување на пресудата и жалбата од јавниот обвинител	53
Награда на бранителот назначен по службена должност - конечно ја поднесува обвинетиот	54
Суштествена повреда на чл. 357 ст. 7 во врска со чл. 364 ст. 2 од ЗКП - не постои ако е прочитан исказот на оштетениот како сведок	55
- не постои ако е изведена како доказ пресудата со која други сообвинети правосилно се осудени	56
Сведочење на полицаец - во врска со поткупот што му е понуден	57
Сведочење на оштетениот - не е повреден ЗКП, ако пресудата се темели само на исказот на оштетениот	58, 60
Сведочење на лице со заостанат душевен развој - дозволено под определени услови	59
Повреда на правото на одбрана - не се чини ако не се изведени сите докази предложени од обвинетиот	61, 77
- со вршење увид без известување на странките	64
Повреда на чл. 494 ст. 2 од ЗКП - со одржување на претрес во отсуство на обвинетиот	62

Очигледна неспособност за возење - чл. 240 ст. 1 од КЗРМ	
- судот утврдува од сите докази, а не само од наодот и мислењето на вештакот	63
Изменетите искази на обвинетите и на сведоците	
- докази на кои може да се заснова пресудата	65
Трошоци на обвинетиот по тужба на супсидиерен тужител	
- во случај на ослободителна пресуда, паѓаат на товар на буџетот	66
Суштествена повреда во смисла на чл. 364 ст. 2 во врска со чл. 123 ст. 4 од ЗКП	
- не постои ако жалбата не е доставена и на бранителот	67
Жалба на оштетениот	
- само за трошоците на кривичната постапка	68
Барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда	
- не е дозволено поради неизјаснување за сите жалбени наводи	69
- не е овластен да поднесе тужителот, па ни оштетениот како тужител	75, 78
- одлуката за казната може да се преиспита само ако судот го пречекорил овластувањето	76
- недозволено, ако претходно жалбата на обвинетиот е отфрлена како ненавремена (чл. 425 од ЗКП)	79
- се поднесува во рок од еден месец, а не во рок од 30 дена	80
Суштествена повреда во смисла на чл. 364 ст. 1 т. 11 од ЗКП	
- поради неизјаснување за жалбениот основ - имотно- правно побарување	70
Суштествена повреда на одредбите од чл. 364 ст. 1 т. 8 од ЗКП	
- доколку второстепената пресуда се заснова на докази приложени прв пат кон жалбата	71
Дозволеност на жалбата	
- и кога погрешно е насловен основот на жалбата	72

Повреда на правото на одговор на жалба - чл. 369 од ЗКП	
- во случај кога жалбата на оштетениот не му е доставена на обвинетиот	73
Неправо повторување на кривичната постапка - чл. 401 од ЗКП	
- околности кои се земаат предвид при изрекување на единствена казна	74
Здравствена установа	
- не е овластена да поднесе жалба во врска со определување на мерка за безбедност	81
Потерница	
- прекин на роковите за настапување на релативна застареност, а не и за апсолутна застареност	82

РЕГИСТАР

на Граѓанското право

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката
од делот за граѓанското право на оваа збирка)

А

Адвокат, овластувања како полномошник, 185
Адвокатска тарифа, 178
Авторско право, 177
Акцептен налог, 90, 94
Анатоцизам (пресметка камата на камата), правно мислење I, 80

Б

Барање за заштита на законитоста, 235
Брачен придонес, 6, 6-а, 8, 9, 10

В

Вештачење, 10
Визба, стекнување сопственост, 20
Воен рок во ЈНА, оштетувања, 64-а
Владение, 29, 30, 31, 32
Возило оштетено, 63, 70
Вонпроцесна остапка
- жалба, 246, 253
- продажба на општествени станови, Начелен став т. 5
- уредување начин на користење, 253
Враќања кај ништовен договор, 55
Враќање во поранешна состојба, 198, 199
Враќање на странска валута, противвредност, 83, 85

Врзаност за пресуда на кривичниот суд, 179
Втасаност на долг по фактура, 82

Г

Градежно земјиште, 13, 16-а, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 253
- надомест за комунално уредување, 39
- не постои право на сопственост, 38
- стекнување право со градење, 16-а
- права на Република Македонија, 37
- уредување на начинот на користење, 253

Д

Данок, враќање, 87, 87-а
Дворно место, уредување на начинот на користење, 253
Делегација на суд, 182
Депонирано девизно штедење, 107
Директор, разрешен, активна легитимација, 176
Договор
- за гаранција, 93, 94
- за градење, 95, 98
- за дело, 5, 6, 96, 98
- за заем на странска валута, 83
- за закуп, 16, 89, 90
- за осигурување, 70-а
- за ортаклук, 108
- за подарок, форма, 50
- за продажба, 88, 95
- за размена на недвижности во странство, 18-а
- за угостителска, туристичка дејност, 91
- неименуван, 57
- ништовност, 49, 50, 51, 52, 54, 55
- општи услови, ништовни одредби, 51
Договор за доживотна издршка
- неизвршување на обврски, 117, 118
- ништовност, 116, 119, 121, 122
- раскинување, 120
Домицилна камата, Правно мислење II, 85, 95
Дополнителна пресуда, 219

Доставување на полномошник, 189, 196
Доставување на правно лице, 200

Е

Еднаква вредност на давањата, отстапување од ЗОО, 83
Експропријација, 44, 45, 46, 47

Ж

Жалба

- дополнение, 225
- во вонпроцесна постапка, 246, 253
- непотпишана, отфрлање, 222
- поука за изјавување, 220
- рок за изјавување, 186

Животно, причина за штета, 67

З

Забрана за преиначување пресуда на штета на жалителот, 224

Забрана за пресметка камата на камата, Правно мислење I, 80

Задолжување со предавање на продаден предмет, 75-а, 78, 84

Заедничка сопственост, 6, 6-а, 8, 9 10, 16

Закупец, права при адаптација, 16

Закупнина

- еднострано покачување, 89
- плаќање со акцептен налог, 90

Замена на недвижности во странство, 180-а

Замешување во процес, 203, 205, 206

Застареност

- кај облигационо-правните односи, 74, 75
- на наследничката тужба, 113
- на надомест за комунално уредување, 39

Затезна камата, 75-а, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 87-а, 96, 106, 258, 265

- примена на комформна метода при пресметка, Правно мислење I
- Завод за платен промет како орган за пресметка, Правно мислење II

Земјоделско земјиште, право на првенствено купување, 42

Злоупотреба на право, 11, 12

И

Игри на среќа, штета, 64

Избрани судови, побивање на пресуда, 245

Изведувач на работи, одговорност, 98

Извршна постапка

- веродостојна исправа, приговор, 264
- враќање на директор, изминат мандат, 261
- Завод за платен промет, орган на судот, Начелен став II
- затезна камата на досудени процесни трошоци, 258
- зголемување на барање, 256
- камата, определување во решението за извршување, 265
- нарушено владение и стекнување сопственост, 262
- ново барање, 260
- постапка за обезбедување, 266-270
- заложно право (интабулација) за долг на трето лице, 266
- заложно право, определеност при укнижување, 267
- привремена мерка, недозволеност на ревизија, 268
- привремена мерка, постоење на опасност, 269
- правно следбеништво (сукцесија), 258-а
- потврда за правосилност, извршност, укинување, 259
- приговор, веродостојна исправа, 264
- тужба за недопуштеност на извршување, 263
- уплата на придонеси за досудена плата, 149-а, 157
- усогласеност со извршната исправа, 257-а

Издршка на дете, 4, 5, 5-а

Изземање, 195

Имот стекнат во брачна заедница, 6, 6-а, 8, 9, 10

Исклучување од наследство, 114

Исправка на пресуда, 218

К

Камата

- домицилна, Правно мислење II, 85
- законска, неопределеност на терминот, 197
- договорна, определена со присилен пропис, 57-а
- в. затезна камата

Компензација, 73

Комунално претпријатие, управување, 172

Комунално уредување на градежно земјиште, надомест, 39
Комформна метода, примена кај пресметка на камата, Правно
мислење I
Конфискација, на стан, 48
Кривична пресуда, причинување на штета, 71

М

Месна надлежност врз основа на спогодба, 183
Мирување на постапката, 208, 209, 214
Мраз на патот, причина за штета, 59

Н

Надомест на РТВ, 99, 102
Надомест за користење на хидромелиоративен систем, 43
Надомест на штета, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 64-а, 65, 66, 67, 68, 68-а,
69, 70, 70-а, 71, 75-а, 78, 79, 91, 92, 98, 137, 138, 148, 149-а
Наследничка тужба, застареност, 113
Наследување
- исклучување, 114
- недостојност, 112
- на стан од бившата ЈНА, 115
- остварување други права во посебен спор, Начелен став
Национален парк, штета, 62
Начин на користење на дворно место, уредување во вонпроцесна
постапка, 253
Ненадлежност на суд, 180
Ништовност на договори, 36, 49, 50, 51, 52, 54, 55

О

Обезбедување во извршна постапка, 266-270
- заложно право за долг на трето лице, 266
- заложно право, определеност при укнижување, 267
- привремена мерка, недозволеност на ревизија, 268
- привремена мерка, постоење на опасност, 269
- привремена мерка, правно дејство, 270
Одговорност на основач на претпријатие, 171, 174, 258-а
Одлука на суд, донесување, 221
Општествен капитал, ништовност на располагање, 49, 54

Општествени станови, продажба, Начелен став, т. 5, 166, 167,
168, 170
Општи услови на договорот, ништовни одредби, 51
Органи, причинета штета, 58, 60
Ортаклук, 108
Оспорување на татковство, 2, 3
Оставина, в. наследување
Оставинска постапка, 247-252
- недозволеност на ревизија, 249, 250, 251, 252
- прогласување на устен тестамент, 247, 248
- остварување на други права во посебен процес, Начелен став,
т. 4, 250
Откажување од затезна камата однапред, недозволено, 77
Очув, надомест за душевна болка, 69

П

Парична обврска, задоцнување со плаќање, 78, 79
Пасивна нелегитимираност на Република Македонија
- во спор за "диви" градби, 22
Повторување на постапка, 236
Поука за правен лек, 220
Подарок
- од страна на брачни другари, 7
- форма на договорот, 50
Право на користење на градежно земјиште, 13, 16-а, 35, 36, 38, 40,
41, 44
Право на сопственост, в. сопственост
- замена со недвижност во странство, 18-а
- стекнување, 17, 18
- пренос, 18
Правен лек, предавање на ненадлежен суд, 187, 188
Правно следбеништво, сукцесија, 258-а
Пребивање, 73
Прекин на постапката, 207
Пресуда, неуредност на изрека, 223
Пресудена работа (res judicata), 215, 216
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување во работен спор,
149-а, 157

- Присилно извршување на затезна камата, Правно мислење I, II, 265
- Прогласување на тестамент, 247, 248
- Противтужба, 202
- Процесна постапка
- барање за заштита на законитоста, 235
 - вештачење, 210
 - вонсудско порамнување, 192
 - враќање во поранешна состојба, 198, 199
 - врзаност за пресуда на кривичниот суд, 179
 - делегација на суд, 182
 - дозволеност, недозволеност на ревизија, 226, 227, 229, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 249, 250, 251, 252, 268
 - дополнителна пресуда, 219
 - доставување на полномошник, 189, 196
 - доставување на правно лице, 200
 - замешување во процес, 203, 205, 206
 - избрани судови, побивање на пресуда, 245
 - изземање, 195
 - исправка на пресуда, 218
 - мирување на постапката, 208, 209, 214
 - надлежност на судија-поединец, 181, 184
 - навременост на ревизија, 228, 230
 - ненадлежност на суд, 180
 - неопределеност на тужбено барање, 197
 - непотпишана жалба, отфрлање, 222
 - отфрлање на дополнителна жалба, недозволено, 225
 - полномошник на странката, овластување на адвокат, 185
 - предавање на правен лек на ненадлежен суд, 187, 188
 - пресудена работа (res judicata), 215, 216
 - повреда на забрана на преиначување на штета на жалителот, 224
 - повторување на постапката, 236
 - поништување на судско порамнување, 217
 - поука за правен лек, 220
 - прекин на постапката, 207
 - преуранетост на тужба, 213
 - причини на ревизијата, 231
 - противтужба, 202

- рок за жалба, 186
- сослушување на странките како доказ, 211
- спогодба за месна надлежност, 183
- странкарска способност на здружување кое не е правно лице, 184
- стопански спорови, 240, 241, 242, 243, 244
- суштествена повреда, 212
- течење на процес (litis pendentio), 193
- тужба, неуредност, 204
- тужба за утврдување ништовност на правно дело, 201
- трошковник, 191
- учество во донесување на судска одлука, 221

Р

Работен однос

- засновање, 124, 125, 127, 143
 - засновање на определено време, 123
 - надомест на трошоци за превоз, 128
 - надомест на штета при незаконит престанок, Начелен став т. 7, 138, 149-а, 157
 - оддалечување од работа (суспензија), 147
 - отпремнина, 129, 144, 145, 151
 - право на плата, 134, 135, 148
 - престанок поради учество во нелегитимен штрајк, Начелен став т. 6
 - распоредување на работно место, 131
 - регрес за годишен одмор, 130, 136, 142-а
 - постапка за утврдување на штета, 137
 - придонеси за пензиско и инвалидско осигурување, 149-а, 157
- Работен спор, 123, 126, 132, 133, 133-а, 137, 139, 140, 141, 142, 142-б, 143, 146, 149, 149-б, 150, 152, 153, 155, 155-а, 156, 157, 158, 159

Работник, придонес во настанување на штетата при отказ, 138, 148

Размена со недвижност во странство, 18-а

Регистрација

- на политички партии, 272, 280
- на претпријатија, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 281

Ревизија

- дозволеност, недозволеност, 226, 227, 229, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 249, 250, 251, 252, 268
- навременост, ненавременост, 228, 230
- причини, 231

Република Македонија

- активна легитимација при спор за стан на бившата СФРЈ, 169
- пасивна нелегитимираност при процес за "дива" градба, 22
- Рибен фонд, штета, 66

С

Салдо, негативно кај тековна сметка, 76

Складиштар, надомест на штета, 92

Следбеништво, правна сукцесија, 258-а

Службеност, 27, 28

Смеќавање на posed, в. владение

Сопственост

- заедничка, 6, 6-а, 8, 9, 10, 16, 24
- злоупотреба на право, 11, 12
- на визба, со купување на станот, 20
- пасивна нелегитимираност на Република Македонија кај "дивите" градби, 22
- постапка за враќање на одземени предмети во кривична, прекршочна и други постапки, 23
- стекнување врз основа на пресуда, без предавање на владението на недвижноста, 21
- заштита на заедничката сопственост, односно на сосопственоста, 24, 34
- губење на право со напуштање,
- стекнување со одршка од страна на правни лица, 25-а
- врз заеднички простории во згради на бившата ЈНА, 33
- непостоење врз национализирано градежно земјиште, 38

Сопственичка тужба

- кај сосопственост, 14, 24
- спрема трет, кога правото е утврдено со пресуда без предавање на владението, 21
- за шума, 19

Сопарничари, 161

Сослушување на странките како доказ, 211
Срам, 68
Стан
- отказ, 165
- службен, 160
- тужба за испразнување, 164
Станарско право
- на вонбрачен другар, 10-а
- на внук, 162, 163
- на стан во сопственост на граѓани, престанок, 55-а
Станбен спор при доделување на стан, 161
Странкарска способност, 184
Стечај, 271
Стопански спорови, постапка, 240, 241, 242, 243, 244
Странска валута, враќање, 83
Судија-поединец, надлежност, 181, 184
Судска такса, Начелно правно мислење т. 8
Судско порамнување, поништување, 217
Суштествени повреди на постапката, 212

Т

Такса, судска, Начелно правно мислење т. 8
Татковство
- оспорување, 2
- утврдување, 1
Телефонски приклучок
- двојник, 101
- пренесување, 100
Тековна сметка, 104
- злоупотреба на чекови, 103, 105
- раскинување на договор, 106
Тестамент,
- ништовност, 109, 110, 111
- прогласување, 247, 248
Течење на процес (*litis pendentio*), 193
Трговско друштво, органи, 173
Трошковник, 191

Тужба,

- неуредност, 204, 197
- за утврдување ништовност на правно дело, 201
- преуранетост, 213
- противтужба, 202
- за утврдување обврска за штета во работен однос, 137

У

Угостител, вагон-ли, надомест на штета, 91

Утврдување на татковство, 1

Утужување на затезна камата, 81

Ф

Фактура, рок за исплата, 82

Физичка делба, 254, 255

Х

Хидромелиоративен систем, надомест за користење, 43

Ц

Цена,

- продажна, на станови, 96

Ч

Чекови, злоупотреба, 103, 105

Ш

Штедење, девизно, 107

Штедилници, штедно-кредитни организации, ликвидација, 175

Штета, надомест, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 64-а, 65, 66, 67, 68, 68-а, 69, 70, 70-а, 71, 75-а, 78, 79, 91, 92, 98, 137, 138, 148, 149-а

Шума, сопственичка тужба, 19

Шумска штета, 61

РЕГИСТАР

на прописите и одлуките по управните спорови

(Прописите во регистарот се средени по азбучен ред и материја.
Бројот по цртичката го означува бројот на одлуката во оваа
збирка, во делот за управното право)

Адвокатура

Закон за адвокатурата ("Службен весник на РМ" бр. 80/92)
Член 9 - 1

Безбедност на сообраќајот на патиштата

Закон за безбедност на сообраќајот на патиштата ("Службен
весник на СРМ" бр. 21/84, 32/85)
Член 143 - 104

Ветеринарна служба

Закон за ветеринарната служба ("Службен весник на СРМ" бр.
15/73, 28/91 и на РМ бр. 83/92)
Член 3, 27 - 2

Воена обврска

Закон за воената обврска ("Службен лист на СФРЈ" бр. 64/85,
26/89)
Член 57 ст. 1 - 4

Води

Закон за водите ("Службен весник на СРМ" бр. 6/81, 37/87, 51/
88, 20/90, 23/90, 24/91)
Член 37 - 3

Вработување Закон за вработувањето ("Службен весник на СРМ" бр. 38/87, 18/89, 36/89, 17/91, 36/91)

Член 29а - 5
Член 30 ст. 1 - 6

Времени објекти

Одлука за начинот и условите за изградба на времени објекти
("Службен гласник на Општина Кичево" бр. 7/87)

Член 18 ст. 1 т. 6 - 7

Градежно земјиште

Закон за градежното земјиште ("Службен весник на СРМ" бр.
10/79, 18/89, 21/91)

Член 5, 18, 19, 37а - 111

Член 12 - 92

Член 14 - 11

Член 16 - 12, 50, 52

Член 17, 36 - 13

Член 36, 37 - 14

Член 37 - 15

Даноци и јавни приходи

Закон за даноците на граѓаните ("Службен весник на СРМ"
бр. 12/87)

Член 125, 132 - 20

Закон за изменување и дополнување на Законот за
републичките даноци на граѓаните ("Службен весник на СРМ"
бр. 21/91)

Член 3 ст. 2 - 18

Закон за оданочување на производи и услуги во прометот
("Службен лист на СФРЈ" бр. 33/72, 31/88)

Член 5 - 20

Член 48 ст. 1 - 27

Закон за данок на промет на недвижности и права ("Службен
весник на СРМ" бр. 40/84... 38/90)

Член 4 ст. 1 т. 6, ст. 3, 4, чл. 23 - 23

Член 4 ст. 1 т. 6 - 24

Член 5 - 21

Член 23 - 22, 26

Член 35 - 25

Закон за даноците на имот ("Службен весник на РМ"
бр. 80/93)

Член 24 - 21

Закон за Управата за јавни приходи ("Службен весник на РМ"
бр. 80/93)

Член 21 - 94

Девизно работење

Закон за девизното работење ("Службен лист на СФРЈ" бр. 66/85, 71/86, 3/88, 39/88, 85/89)

Член 38 ст. 1 - 93

Одлука на Владата на РМ за условите под кои Народната банка на Македонија ќе издава одобрение за пребивањето со странство на претпријатијата и други правни лица од Република Македонија бр. 23-2435/1 од 21.11.1991 година - 93

Додаток на деца

Закон за општествена заштита на децата ("Службен весник на СРМ" бр. 6/81, 38/91)

Член 6, 18, 19, 20, 23 - 28

Член 23 - 29

Правилник за утврдување на висината, условите и начинот на остварувањето на додатоците на деца ("Службен весник на СРМ" бр. 38/92)

Член 19 - 30

Експропријација

Закон за експропријацијата ("Службен весник на СРМ" бр. 47/73)

Член 25, 70 - 35

Здравствено осигурување

Закон за здравствената заштита ("Службен весник на СРМ" бр. 10/83)

- 46

Член 63 ст. 2, 3 - 42

Закон за здравствената заштита ("Службен весник на СРМ" бр. 38/91)

Член 11 ст. 1 т. 8 - 43

Член 20 - 44

Член 21 - 45

Член 137 - 120, 127

Закон за здравствената инспекција ("Службен весник на СРМ" бр. 6/85)

Член 7 - 98

Здружување на граѓаните

Закон за општествените организации и здруженија на граѓани - пречистен текст ("Службен весник на СРМ" бр. 13/90)

Член 12, 13 - 55

Живеалиште и престојувалиште

Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето ("Службен весник на СРМ" бр. 42/84)

Член 9 - 40

- 41

Закон за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето на граѓаните ("Службен весник на СРМ" бр. 36/92)

Член 2 - 38, 39

Животни

Здравствена заштита на животните ("Службен весник на СРМ" бр. 30/77, 28/91)

Член 77 - 2

Инвестициони објекти

Закон за изградба на инвестиционите објекти ("Службен весник на СРМ" бр. 15/90, 11/91)

Член 34-б - 80

Член 37 - 47, 48

Инспекции

Закон за здравствената инспекција ("Службен весник на СРМ" бр. 6/85)

Член 7 ст. 1 т. 3 - 98

Закон за инспекција на трудот ("Службен весник на СРМ" бр. 31/85)

Член 16, 34 - 95

Закон за органите на управата ("Службен весник на СРМ" бр. 40/90 и на РМ бр. 63/94)

Член 106 - 99

Закон за управната инспекција ("Службен весник на СРМ" бр. 29/79, 22/81, 23/90)

Член 1, 18 - 121

Катастар

Закон за премерот и катастарот на земјиштето ("Службен весник на СРМ" бр. 34/72, 13/76)

Член 48, 49 ст. 3 - 35, 49

Член 56 - 52

Национализација

Закон за национализација на наемните згради и градежното земјиште ("Службен лист на ФНРЈ" бр. 52/58) - 103

Облигациони односи

Закон за облигационите односи ("Службен лист на СФРЈ" бр. 29/78, 39/85, 57/89)

Член 277 - 129

Образование

Закон за насоченото образование ("Службен весник на СРМ" бр. 16/85, 29/86, 7/88, 18/89, 29/89)

Член 85 до 89, чл. 277-281 - 54

Закон за Центарот за образование на кадри за безбедност и општествена самозаштита ("Службен весник на СРМ" бр. 10/84, 36/88)

Член 29 - 54

Општествен капитал

Закон за трансформација на претпријатијата со општествен капитал ("Службен весник на РМ" бр. 38/93, 48/93)

Член 50, 60 до 64 - 128

Општествена сопственост, противправно заземање, в. узурпација

Патни исправи

Закон за патните исправи на државјаните на СФРЈ ("Службен лист на СФРЈ" бр. 30/79, 36/79, 53/85)

Член 43 ст. 1 т. 3 - 57

Член 43 ст. 1 т. 5 - 58

Член 43 ст. 1 т. 6, ст. 5 - 56

Пензиско и инвалидско осигурување

Основен закон за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр. 51/64)

Член 134 ст. 2 - 59

Член 184 ст. 2 - 62

Закон за основните права од пензиското и инвалидското осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр. 35/72)

Член 34 ст. 1 - 60

Член 37 ст. 3 - 61

Закон за основните права од пензиското и инвалидското осигурување ("Службен лист на СФРЈ" бр. 23/82) (ЗОППИО)

Член 18 - 65

Член 21, 22 - 68

Член 37 ст. 3 - 69

Закон за измени и дополнувања на ЗОППИО ("Службен лист на СФРЈ" бр. 44/90)

Член 36 - 62

Закон за пензиско и инвалидско осигурување на Македонија
("Службен весник на СРМ" бр. 18/83) (ЗПИО)

Член 9 - 65

Член 9 ст. 1 т. 4 - 66

Член 15, 84 - 68

Член 42, 43 - 69

Член 123 - 71

Закон за измена и дополнувања на ЗПИО ("Службен весник
на СРМ" бр. 4/89)

Член 6, 151-а - 64, 75

Член 6 - 74

Закон за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен
весник на РМ" бр. 80/93)

Член 11 ст. 1 т. 9, чл. 39 ст. 2, чл. 61 ст. 3 - 67

Член 11 т. 8, чл. 133 ст. 2 т. 3 - 72, 73

Член 117, 204 - 70

Закон за старосно осигурување на земјоделците ("Службен
весник на СРМ" бр. 15/78)

Член 1 ст. 2 - 74, 75

Постапки - в. управна постапка, управни спорови

Прекршоци - постапка на судовите по незавршените предмети на
органите на управата - Мислење на Општа седница на ВСРМ
од 1996 год. (т. 9)

Просторно планирање, в. урбанизам

Противправно заземање на земјиште во општествена сопственост,
в. узурпација

Работни односи

Закон за основните права од работен однос ("Службен лист на
СФРЈ" бр. 60/89, 42/90)

Член 21 ст. 1 т. 4 - 76

Закон за работните односи ("Службен весник на РМ"
бр. 80/93)

Член 58 - 78

Член 138 - 120, 127

Член 142 - 77

Правилник за општите мерки или нормативи за заштита при
работа со дигалки ("Службен лист на СФРЈ" бр. 30/69, 41/69)

Член 7/ст. 3 - 79

Регистрација на возила

Правилник за регистрација на моторни и приклучни возила
("Службен весник на РМ" бр. 23/93)

Член 5 ст. 3 т. 3 - 8

Самостојно вршење дејности

Закон за самостојно вршење на дејности со личен труд
("Службен весник на СРМ" бр. 18/89, 46/89, 23/90 и на РМ
бр. 13/93)

Член 8, 10 - 80

Закон за самостојно вршење на стопанска дејност - 19

Семејно право

Закон за семејството ("Службен весник на РМ" бр. 80/92)

Член 14 - 115

Сопственост

Закон за основните сопственосноправни односи ("Службен
лист на СФРЈ" бр. 6/80)

Член 12 ст. 1 - 49

Закон за сопственост на делови од згради ("Службен весник
на СРМ" бр. 20/74)

Член 20 - 87 в. узурпација

Социјална заштита

Закон за социјалната заштита ("Службен весник на СРМ"
бр. 9/86, 17/91, 38/91 и на РМ бр. 14/95) - 88, 89

Споменици на културата

Закон за заштита на спомениците на културата ("Службен
весник на РМ" бр. 24/73)

Член 6 - 90

Станбени односи

Закон за станбените односи - пречистен текст ("Службен
весник на СРМ" бр. 48/88)

Член 12, 13 - Начелен став од 11.IV 1994 година, т. 5

Член 22 - 114

Член 58 - 91

Станови во општествена сопственост, продажба

Закон за продажба на становите во општествена сопственост
- пречистен текст ("Службен весник на РМ" бр. 8/93)

Член 3 став 2 - Начелен став од 11.IV 1994 година, т. 5

Такса

Закон за административните такси ("Службен весник на РМ"
бр. 17/93)

Член 15 т. 19 - 122

Закон за комуналните такси ("Службен весник на СРМ"
бр. 10/81)

Член 4 ст. 1 т. 2 - 53

Територијална одбрана

Закон за граѓанските лица на служба во територијалната одбрана ("Службен весник на СРМ" бр. 32/87)

Член 42 - 17

Узурпација

Закон за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјиште во општествена сопственост ("Службен весник на СРМ" бр. 31/72, 44/91)

Член 6 - 113

Член 13 - 117

- 130

Управа

Закон за државната управа ("Службен весник на СРМ" бр. 45/80)

Член 40 ст. 2, чл. 148 - 97, 98

Закон за органите на управата ("Службен весник на СРМ" бр. 40/90 и на РМ бр. 63/94)

Член 106 - 99

Закон за управната инспекција ("Службен весник на СРМ" бр. 29/79, 22/81, 23/90)

Член 1, 18 - 121

Одлука за начинот на преземање на работите на општинските органи на управата ("Службен весник на РМ" бр. 31/85)

Член 1 ст. 1 - 96

Управна постапка

Закон за општата управна постапка - пречистен текст ("Службен лист на СФРЈ" бр. 47/86)

- 116

Член 125 - 102, 103

Член 171 - 105, 123

Член 218 - 106

Член 231 - 107

Член 245, чл. 270 - 108

Член 249 - 109

Член 265 - 110

Член 267 - 104, 111, 112, 114

Член 277 - 115

Управни спорови

Закон за управните спорови ("Службен лист на СФРЈ" бр. 4/77)

Член 2 ст. 5 - 118, 119

Член 6 - 121, 122, 123, 124, 125, 126

Член 9 ст. 1 - 120, 128

Член 12 - 117, 118, 130

Член 40 - 113

Урбанизам и просторно планирање

Закон за системот на просторното и урбанистичкото планирање ("Службен весник на РМ" бр. 38/85)

Член 22 ст. 1 - 81

Член 47 - 86

Член 63 - 107

Член 67, 68 - 83, 84, 85

Одлука за изменување и дополнување на деталните урбанистички планови од помал обем на подрачјето на Град Скопје ("Службен гласник на Град Скопје" бр. 18/87)

Член 6 ст. 2 ал. 4 - 82

Уставен суд на Република Македонија

Устав на РМ ("Службен весник на РМ" бр. 52/91)

Член 112 ст. 3 - 94

Уставен закон за спроведување на Уставот на РМ ("Службен весник на РМ" бр. 52/91)

Член 5 ст. 4 - 95

Деловник на Уставниот суд на РМ ("Службен весник на РМ" бр. 70/92)

Член 79 - 94

Царини

Царински закон ("Службен лист на СФРЈ" бр. 34/90)

Член 16 - 95

Член 239 ст. 1 - 100

Член 268 ст. 1 - 101

Член 371, 278, 380 - 95

Закон за царините ("Службен весник на РМ" бр. 20/93)

Член 22 ст. 12 - 101

СОДРЖИНА

Предговор	3
Објаснение на кратенките во Збиркава	5
I. СТАВОВИ И МИСЛЕЊА НА ОПШТАТА СЕДНИЦА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	7
II. КРИВИЧНО ПРАВО	31
Материјално и процесно право	33
III. ГРАЃАНСКО ПРАВО	121
Правни мислења	123
Материјално и процесно право	129
IV. УПРАВНО ПРАВО	489
Управни спорови	491
РЕГИСТРИ	657
Регистри на кривичното право	659
Регистри на граѓанското право	667
Регистри на прописие и одлуките по управните спорови . . .	678